

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja • Alueelliset kehitysnäkymät • 2021:31

Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2021

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:31

Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2021

Jouko Nieminen, Sini-Maaria Ahtinen ja Anu Henriksson
(toim.)

Työ- ja elinkeinoministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Publication distribution**Institutional Repository
for the Government
of Finland Valto**

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Publication sale**Online bookstore
of the Finnish
Government**

vnjulkaisumyynti.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö

© 2021 tekijät ja työ- ja elinkeinoministeriö

ISBN pdf: 978-952-327-701-4

ISSN pdf: 1797-3562

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2021

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:31	Teema	Alueelliset kehitysnäkymät
Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö	
Toimittaja/t	Jouko Nieminen, Sini-Maaria Ahtinen ja Anu Henriksson	
Kieli	suomi	Sivumäärä 422
Tiivistelmä	<p>Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2021 on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja maakuntien nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2021 aikana.</p> <p>Alueiden odotuksiin talouden ja työllisyyden näkyymiin on yli vuoden jatkuneen koronakriisin jälkeen tullut varovaista optimismia. Parantuneet odotukset pohjautuvat oletukseen koronarokotusten ripeästä etenemisestä, tautitilanteen helpottumisesta ja rajoitusten purkamisesta.</p> <p>Vaikean vuoden jälkeen monet toimialat ja yritykset ovat syvissä vaikeuksissa, etenkin palvelusektorilla, jossa kriisistä toipuminen voi kestää pitkään. Henkilökohtaiset palvelut, matkailu, majoitus- ja ravitsemisala, tapahtuma-ala, kulttuuriala sekä henkilöliikenne ovat aloja, joihin rajoitustoimet ja vähentynyt kysyntä ovat vaikuttaneet vakavimmin kautta maan. Teollisuuden näkymät nähdään valoisampina, mikä osaltaan heijastuu teollisuusvaltaisten alueiden kohentuneisiin odotuksiin.</p> <p>Pitkäaikaistyöttömyyden ennakoidaan jatkavan nopeassa kasvussa, mikä on alueilla suuri huoli. Myös nuorten työttömyys on koronakriisin myötä kasvanut. Osaavan työvoiman saatavuus ei työttömyyden kasvusta huolimatta ole juurikaan helpottunut ja ongelma tulee pahenemaan nopeasti, kun talous alkaa taas vetää.</p>	
Asiasanat	alueelliset kehitysnäkymät, alueet, aluekehitys, ennakointi, työllisyys, elinkeinoelämä	
ISBN PDF	978-952-327-701-4	ISSN PDF 1797-3562
Julkaisun osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-701-4	

Regionala utvecklingsutsikter våren 2021

Arbets- och näringsministeriets publikationer 2021:31 **Tema** Regionala utvecklingsutsikter

Utgivare Arbets- och näringsministeriet

Redigerare Jouko Nieminen, Sini-Maaria Ahtinen och Anu Henriksson

Språk finska **Sidantal** 422

Referat Regionala utvecklingsutsikter våren 2021 är närings-, trafik- och miljöcentralernas och de centrala regionutvecklarnas gemensamt bildade uppfattning om nuläget och utsikterna för den närmaste framtiden i de ekonomiska regionerna och landskapen. Bedömningarna i denna översikt har gjorts i mars 2021.

Regionernas förväntningar på utsikterna för ekonomin och sysselsättningen visar trots den över ett år långa coronakrisen en försiktig optimism. De förbättrade förväntningarna bygger på antagandet att coronavaccineringarna framskrider i rask takt, att sjukdomsläget förbättras och att begränsningarna hävs.

Efter ett svårt år befinner sig många branscher och företag i stora svårigheter, i synnerhet inom servicesektorn, där återhämtningen från krisen kan ta länge. De personliga tjänsterna, turismen, hotell- och restaurangbranschen, evenemangsbranschen, kultursektorn och persontrafiken är branscher som över hela landet har drabbats värst av restriktionerna och den minskade efterfrågan. För industrin ser utsikterna ljusare ut, vilket igen återspeglas i de industridominerade områdenas förbättrade förväntningar.

Långtidsarbetslösheten förväntas fortsatt öka snabbt, vilket väcker stor oro i regionerna. Också ungdomsarbetslösheten har ökat under coronakrisen. Trots att arbetslösheten har ökat har det inte varit lättare att få kompetent arbetskraft och problemet kommer att förvärras snabbt när ekonomin återhämtar sig.

Nyckelord regionala utvecklingsutsikter, områden, regionutveckling, prognostisering, sysselsättning, näringsliv

ISBN PDF 978-952-327-701-4 **ISSN PDF** 1797-3562

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-701-4>

Regional Development Prospects in Spring 2021

Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2021:31	Subject	Regional Economic Prospects
--	----------------	-----------------------------

Publisher	Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland
------------------	--

Editor	Jouko Nieminen, Sini-Maaria Ahtinen and Anu Henriksson
---------------	--

Language	Finnish	Pages	422
-----------------	---------	--------------	-----

Abstract

Regional Development Prospects in Spring 2021 is a review of the current situation and short-term prospects in the regions and subregions. It was prepared by the Centres for Economic Development, Transport and the Environment (ELY Centres) together with key regional developers. The assessments for this review were made in March 2021.

Regional expectations on economic and employment prospects have become cautiously optimistic for the first time since the COVID-19 pandemic started over a year ago. These improved expectations are based on the assumption of a swift vaccine rollout, an improving epidemiological situation and the lifting of restrictions.

After a difficult year, many sectors and businesses, particularly the service sector, are facing major difficulties, and it can take a long time for them to recover from the crisis. The COVID-19 restrictions and the decreased demand have had the most serious impact on personal services, tourism, accommodation and catering services, the cultural and events sectors and passenger transport across the country. The outlook for industry is more optimistic, which is reflected in improved expectations in industrial-based regions.

It is expected that long-term unemployment will continue to increase rapidly, which is a major concern for regions. Youth unemployment has also increased as a result of the COVID-19 crisis. Despite the rise in unemployment, the availability of skilled labour has not really improved, and this problem will rapidly get worse as the economy begins to pick up again.

Keywords	regional economic prospects, areas and regions, regional development, foresight, employment, business and industry
-----------------	--

ISBN PDF	978-952-327-701-4	ISSN PDF	1797-3562
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-701-4
--------------------	---

Sisältö

1	Taustaa	9
2	Yhteenveto.....	10
3	Uusimaa	16
3.1	Helsingin seutukunta.....	27
3.2	Raaseporin seutukunta	33
3.3	Porvoon ja Loviisan seutukunnat	37
4	Varsinais-Suomi.....	42
4.1	Turun seutukunta	51
4.2	Salon seutukunta	59
4.3	Loimaan seutukunta.....	62
4.4	Vakka-Suomen seutukunta	65
4.5	Turunmaan seutukunta	69
5	Satakunta.....	73
5.1	Porin seutukunta	83
5.2	Rauman seutukunta	87
5.3	Pohjois-Satakunta	91
6	Pirkanmaa.....	95
6.1	Tampereen seutukunta	101
6.2	Etelä-Pirkanmaa.....	104
6.3	Ylä-Pirkanmaa.....	107
6.4	Lounais-Pirkanmaa	109
6.5	Luoteis-Pirkanmaa	112
7	Kanta-Häme	115
7.1	Hämeenlinnan seutukunta.....	128
7.2	Riihimäen seutukunta.....	134
7.3	Forssan seutukunta.....	139

8	Päijät-Häme/Lahden seutukunta	144
9	Kymenlaakso.....	160
9.1	Kouvolan seutukunta.....	169
9.2	Kotkan-Haminan seutukunta.....	173
10	Etelä-Karjala	180
10.1	Imatran seutukunta	190
10.2	Lappeenrannan seutukunta.....	194
11	Etelä-Savo.....	199
11.1	Mikkelin seutukunta.....	207
11.2	Pieksämäen seutukunta.....	210
11.3	Savonlinnan seutukunta.....	212
12	Pohjois-Savo	216
12.1	Kuopion seutukunta	223
12.2	Varkauden seutukunta	227
12.3	Ylä-Savon seutukunta	231
12.4	Koillis-Savon seutukunta.....	234
12.5	Sisä-Savon seutukunta	236
13	Pohjois-Karjala.....	240
13.1	Joensuun seutukunta	247
13.2	Keski-Karjalan seutukunta.....	250
13.3	Pielisen Karjalan seutukunta.....	253
14	Keski-Suomi	257
14.1	Jyväskylän seutukunta	266
14.2	Jämsän seutukunta	271
14.3	Keuruun seutukunta	275
14.4	Joutsan seutukunta	278
14.5	Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	281
14.6	Äänekosken seutukunta.....	285

15	Etelä-Pohjanmaa	290
15.1	Seinäjoen seutukunta.....	297
15.2	Suupohjan seutukunta.....	300
15.3	Järviseudun seutukunta.....	303
15.4	Kuusiokuntien seutukunta.....	306
16	Pohjanmaa	310
16.1	Vaasan seutukunta.....	318
16.2	Suupohjan rannikkoseutu.....	322
16.3	Pietarsaaren seutukunta.....	325
17	Keski-Pohjanmaa	329
17.1	Kaustisen seutukunta.....	338
17.2	Kokkolan seutukunta.....	341
18	Pohjois-Pohjanmaa	344
18.1	Oulun seutukunta.....	354
18.2	Koillismaan seutukunta.....	358
18.3	Oulunkaaren seutukunta.....	361
18.4	Raahen seutukunta.....	363
18.5	Nivalan-Haapajärven seutukunta.....	366
18.6	Haapaveden-Siikalatvan seutukunta.....	369
18.7	Ylivieskan seutukunta.....	372
19	Kainuu	376
19.1	Kajaanin seutukunta.....	384
19.2	Kehys-Kainuun seutukunta.....	386
20	Lappi	389
20.1	Rovaniemen seutukunta.....	400
20.2	Kemi-Tornion seutukunta.....	404
20.3	Torniolaakson seutukunta.....	409
20.4	Itä-Lapin seutukunta.....	412
20.5	Tunturi-Lapin seutukunta.....	415
20.6	Pohjois-Lapin seutukunta.....	419

1 Taustaa

Alueelliset kehitysnäkymät 1/2021 on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys maakuntien ja seutukuntien nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Katsauksen arviot on tuotettu kuluvan vuoden maaliskuussa.

Katsausta on laadittu vuodesta 2006 alkaen ja se on keskeinen osa lyhyen aikavälin alue-ennakointia. Kyseessä on laadullinen arvio, jossa keskeisessä roolissa ovat aluekehittäjien ja yritysten kehittämisen parissa toimivien henkilöiden näkemykset. Laadullista arviota tukevat tilastotiedot sekä alueelliset kyselyt ja barometrit mm. pk-yritysbarometri ja Ammattibarometri. Alueellisten katsausten laatimisessa on monilla alueilla tärkeässä roolissa alueilla toteutetut keskustelupaneelit, joissa osallistujat muodostavat yhteisen näkemyksen alueen nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Arviointikohteita ovat elinkeinoelämä ja yritystoiminta, työttömyyden määrä ja rakenne sekä osaavan työvoiman saatavuus. Näkemykset tiivistetään jokaisen seutukunnan ja maakunnan kohdalla plus-miinus-arvioihin. Arvioitavat ajankohdat ovat:

- nykyhetki suhteessa vuoden takaiseen
- tilanne puolen vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen
- tilanne vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen

Kehitysarviot kuvaavat alueen muutoksen suuntaa, ei arvioitavan asiakokonaisuuden tasoa alueella. Kehitysarviot eivät myöskään mahdollista alueiden välistä vertailua, vaan aluetta arvioidaan aina suhteessa alueen nykytilaan tai menneeseen kehitykseen.

2 Yhteenveto

Koronakriisi on koetellut alueiden taloutta ja työllisyyttä jo yli vuoden, mutta nyt on varovaista positiivisuutta ilmapiirissä. Parantuneiden odotusten taustalla on oletus koronarokotusten ripeästä etenemisestä ja sen myötä tautitilanteen helpottumisesta sekä rajoitusten purkamisesta.

Vaikean vuoden jälkeen monet toimialat ja yritykset ovat syvissä vaikeuksissa, etenkin palvelusektorilla, jossa kriisistä toipuminen voi kestää pitkään. Henkilökohtaiset palvelut, matkailu, majoitus- ja ravitsemisala, tapahtuma-ala, kulttuuriala sekä henkilöliikenne ovat aloja, joihin rajoitustoimet ja vähentynyt kysyntä ovat vaikuttaneet vakavimmin kautta maan. Teollisuuden näkymät nähdään valoisampina, mikä osaltaan heijastuu teollisuusvaltaisten alueiden kohentuneisiin odotuksiin.

Pitkäaikaistyöttömyyden ennakoidaan jatkavan nopeassa kasvussa, mikä on suuri huoli alueilla. Myös nuorten työttömyys on koronakriisin myötä kasvanut ja nuorten vastavalmistuneiden pääsy työelämään on vaikeutunut varsinkin rajoitustoimista kärsineillä toimialoilla.

Osaavan työvoiman saatavuus ei työttömyyden kasvusta huolimatta ole juurikaan helpottunut ja ongelma tulee pahenemaan nopeasti, kun talous alkaa taas vetää. Työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmien taustalla olevat tekijät eivät ole kriisin myötä poistuneet ja esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla sekä it-alalla työvoiman kohtaanto-ongelmien ennakoidaan pahenevan. Osaltaan kohtaanto-ongelman ennakoidaan vaikeutuvan opintojen valmistumisessa koettujen viivästymisten myötä. Monilla aloilla opintoihin kuuluvien näyttöjen antaminen on ollut vaikeaa eikä harjoittelupaikkoja ole ollut tarjolla.

Uusiutuvaan energiaan sekä bio- ja kiertotalouteen liittyviä investointeja on vireillä runsaasti. Panostukset bio- ja kiertotalouteen luovat pidemmällä aikavälillä pohjaa alueiden talouden kasvulle. Merkittävin käynnistytävä investointi on Metsä Groupin päätös Kemin biotuotetehtaasta, jolla on suuria myönteisiä vaikutuksia varsinkin Pohjois-Suomeen, mutta myös laajemmin koko maahan.

Koronakriisin myötä työn tekeminen varsinkin asiantuntijatyössä on muuttunut. Etätyön ja monipaikkaisen työn yleistyminen nähdään monissa seutukunnissa mahdollisuutena edistää alueen elinvoimaisuutta.

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta

Alueilla arvioidaan, että elinkeinoelämän ja yritystoiminnan osalta tilanne on tällä hetkellä yhdeksässä seutukunnassa parempi kuin vuosi sitten. 18 seutukunnan tilanne on pysynyt samalla tasolla kuin vuosi sitten, koronakriisin alkuvaiheissa. Vuoden takaiseen verrattuna elinkeinoelämän tilanne on heikompi 39 seutukunnassa. Lähimmän puolen vuoden aikavälillä odotetaan parannusta nykyiseen nähden 41 seutukunnassa ja 24 seutukunnassa tilanteen odotetaan pysyvän nykytasollaan. Kahdessa seutukunnassa näkymät ovat edelleen heikkenevät. Vuoden päähän ulottuvat arviot ovat kaikilla alueilla positiiviset.

Matkailu, majoitus- ja ravitsemisala sekä tapahtuma-ala ovat koronakriisin vuoksi joutuneet ahdinkoon. Matkailussa ulkomaisten matkailijoiden puuttumista paikkasi jonkin verran kotimaisen matkailun kasvu, mutta menetyksiä ei tämä ole riittänyt korvamaan. Tapahtuma- ja kulttuurialat ovat olleet viime keväästä saakka pitkälti pysähdyksissä ja tuleva kesä näyttää tapahtumien osalta hyvin epävarmalta. Epävarmuudesta huolimatta kotimaan matkailulta odotetaan hyvää kesäsesonkia, mikä nostaa odotuksia mm. Järvi-Suomessa ja Turun saaristossa.

Kuljetusala ja erityisesti henkilöliikenne on kärsinyt koronakriisistä liikkumisen vähennyttä. Linja-autokyytien käyttö on supistunut vain pakolliseen matkustamiseen ja tak-sien käyttö on vähentynyt. Linja-autovuoroja on vähennetty, mikä osaltaan heikentää saavutettavuutta varsinkin harvaan asutuilla alueilla. Ilmailualan yritykset ovat toteuttaneet mittavia irtisanomisia ja lomautuksia varsinkin Helsinki-Vantaan lentoaseman toiminnoissa. Ilmailualan kriisi nähdään Helsingin seutukunnassa ja Vantaalla suu-rena uhkana.

Kaupan tilanne ja näkymät ovat kahtiajakautuneet. Vähittäis- ja päivittäistavarakaupassa on ollut kasvua. Erikoiskaupan osalta varsinkin rautakauppa, urheilu- ja sisustuskauppa hyötyivät korona-ajan kulutustottumusten muutoksesta. Ostoskeskukset ja kaupunkien keskustojen kivijalkakaupat puolestaan ovat kärsineet ihmisten liikkumisen vähennemisestä. Verkkokaupan kasvu tulee jatkumaan.

Teknolohiateollisuus on pärjännyt varsin hyvin ja lähitulevaisuuteen on positiiviset näkymät. Valmet Automotiven toiminnan laajennus sekä lisärekrytoinnit kohentavat näkymiä Vakka-Suomessa ja Salon seudulla. Turun seudulla lääkketeollisuus ja koronakriisistä hyötyvä diagnostiikka-ala ovat vahvassa kasvussa. Meriteollisuudessa Rauman telakan tilauskanta ulottuu vuosikymmenen puoliväliin ja uusista tilauksista neuvotellaan. Turun telakan nykyinen tilauskanta ulottuu 2020 luvun puoliväliin, mutta risteilyalan kriisin johdosta tulevaisuuden näkymät heikkenivät. Pohjanmaalla, Keski-Suomessa ja Pohjois-Savossa positiiviset odotukset pohjautuvat suurelta osin teknolohiateollisuuden hyvään vireeseen.

Metsäteollisuudessa kehitys on kahtalaista. Toisaalta ala investoi vahvasti mutta tehtaita myös lakkautetaan. Kemin seudun näkymiä vahvistaa Metsä Fibren päätös 1,6 miljardin biotuotetehtaan rakentamisesta. Työt Kemin tehtaan ympärillä ovat jo käynnistyneet ja rakentamisen aikaiset työvoimatarpeet ovat merkittäviä. Kemin biotuotetehtaan toimintavaiheen aikana puunhankinta-alue ulottuu koko Pohjois-Suomeen. Kemin tehtaan rakentamisen ohella jatketaan Kemijärven biojalostamohankkeen valmistelua. Paperin tuotannon alamäki jatkuu, mutta kartongin vienti kasvaa. Jämsän seudulla valmistaudutaan työttömyyden kasvuun UPM:n Kaipolan paperitehtaan lopetettua toimintansa. Stora Enso on ilmoittanut aikomuksestaan sulkea vuoden loppuun mennessä Veitsiluodon paperitehtaan Kemissä, minkä johdosta työt loppuisivat noin 670 henkilöltä.

Omat haasteensa nähdään turvetuotannossa, jossa energiaturpeen käytön vähentäminen ja asteittainen lopettaminen aiheuttavat negatiivisia vaikutuksia keskeisille turvetuotantoalueille mm. Pohjanmaalle, Etelä-Pohjanmaalle, Pohjois-Pohjanmaalle ja Satakuntaan.

Työttömyyden määrän ja rakenteen kehitysnäkymät

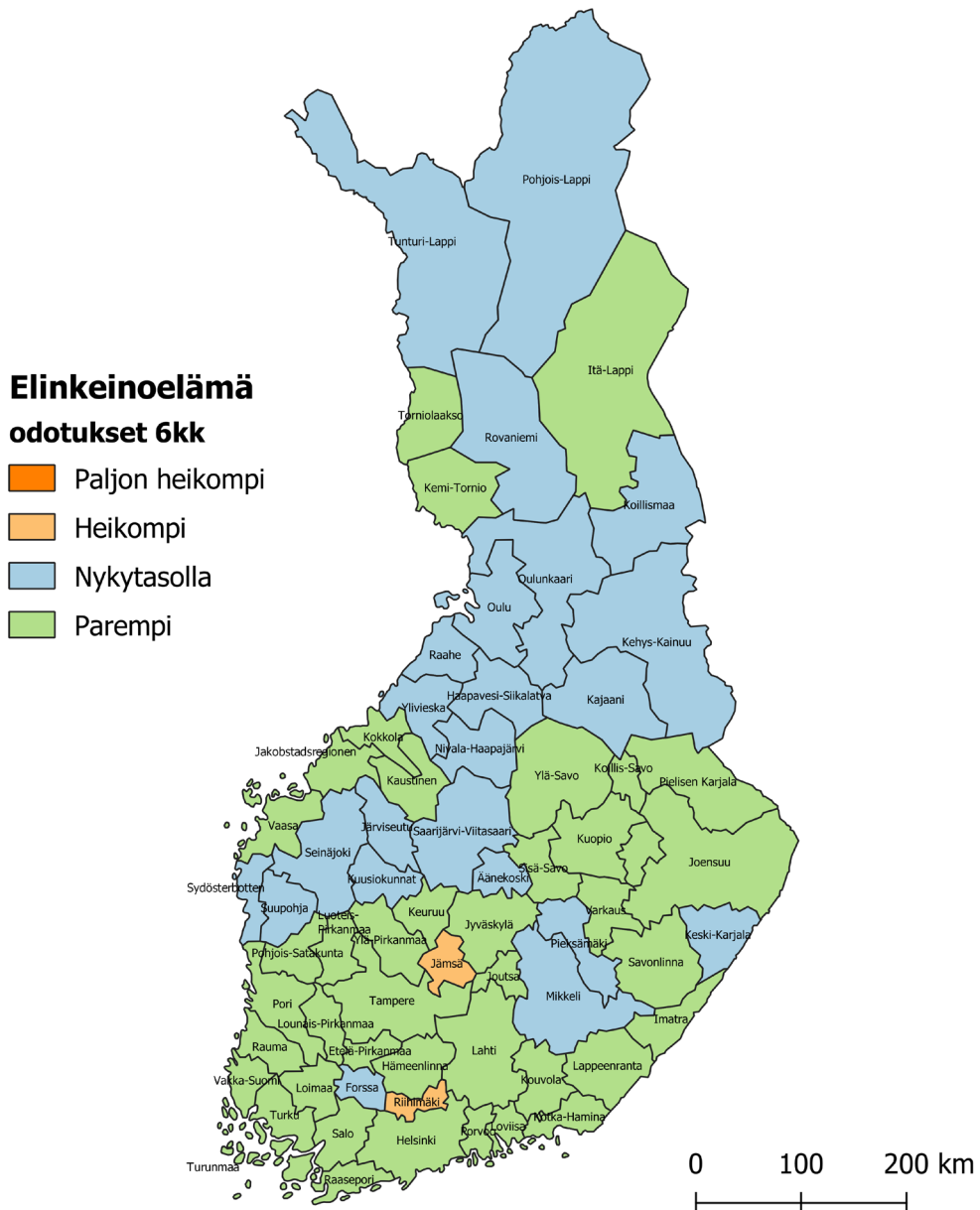
Työttömyyden ennakoitaan alenevan, mutta melko hitaasti. Työttömyyden rakenteessa huolestuttavaa on pitkäaikaistyöttömyyden ja nuorisotyöttömyyden kasvu. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvun ennakoitaan jatkuvan alueilla ainakin lähitulevaisuudessa.

Seuraavan puolen vuoden kuluessa työttömyystilanteen arvioidaan pysyvän nykytasollaan 36 seutukunnassa ja paranevan 27 seutukunnassa. Ensi vuoden kevättä koskevissa arvioissa myönteiseen työttömyyskehitykseen uskotaan 58 seutukunnassa ja kuudessa seutukunnassa ennakoitaan pysyttävän nykytasolla. Myönteisimpänä näkymät nähdään Vaasan ja Pietarsaaren seutukunnissa. Varsinkin Jämsän, Joutsan ja Saarijärvi-Viitasaaren seuduilla työttömyyden ennakoitaan pahenevan seuraavan puolen vuoden sisällä.

Osaavan työvoiman saatavuus

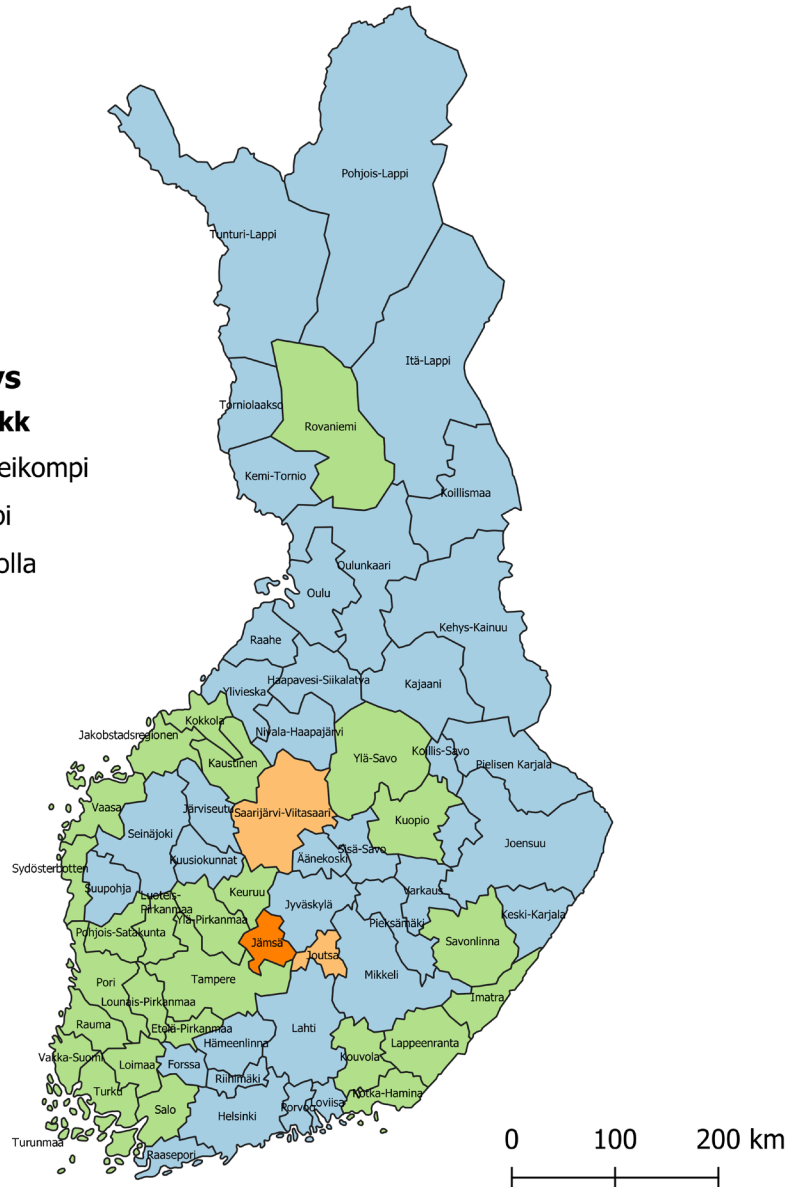
Osaavan työvoiman saatavuuden ongelmat ovat myös korona-aikana pysyneet pinnalla. Tilanteen arvioidaan vuoden takaiseen nähden heikentyneen 12 seudulla ja pysyneen ennallaan 40 seudulla. 14 seutukunnassa arvioidaan kohtaanto-ongelmien helpottuneen. Seuraavan puolen vuoden ja vuoden tarkastelujaksoilla osaavan työvoiman saatavuuden ennakoitaan heikkenevän nykyiseen nähden suurimmalla osalla seutukuntia. Varsinkin Uudellamaalla ja Pohjanmaalla ennakoitaan kohtaanto-ongelmien vaikeutuvan.

Työikäisen väestön ikääntyminen ja vähentyminen huolestuttavat monilla alueilla ja ratkaisuja haetaan kehittämällä koulutusta enemmän työnantajien tarpeiden mukaiseksi. Myös työperäisen maahanmuuton lisääminen on tärkeässä roolissa tulevaisuudessa.

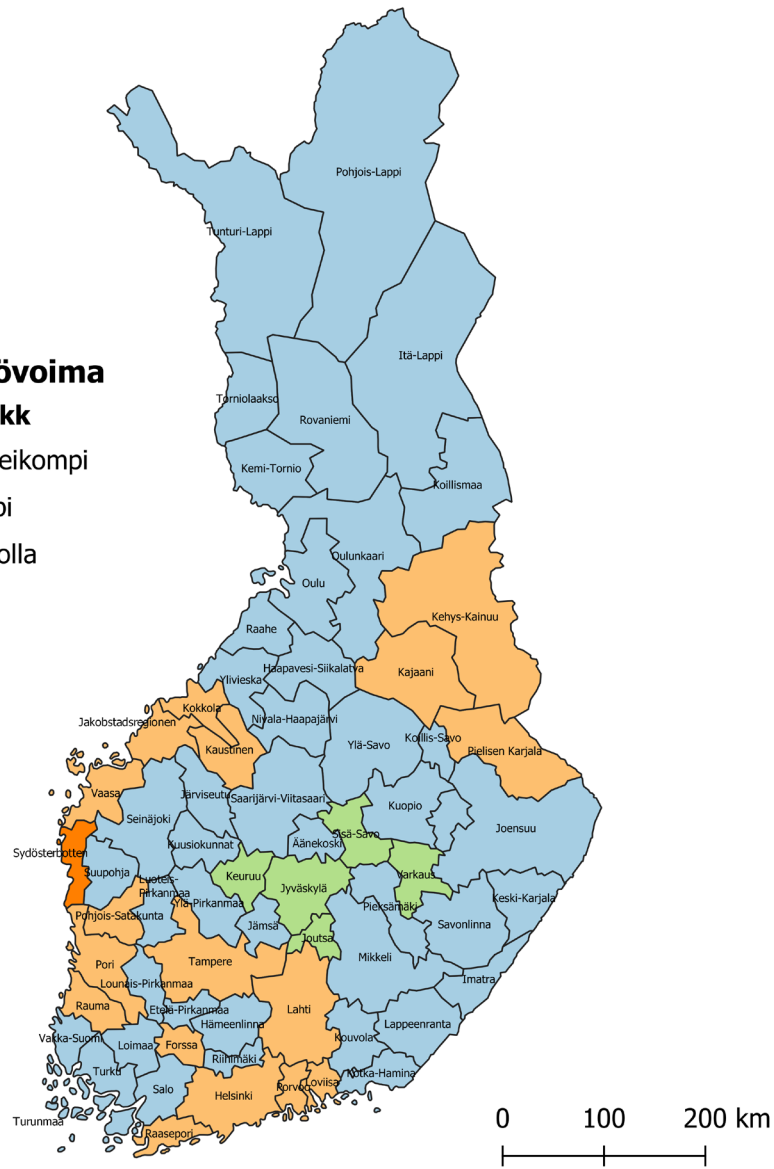
**Työttömyys
odotukset 6kk**

- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi

**Osaava työvoima
odotukset 6kk**

- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi

3 Uusimaa

Uudellamaalla asui vuoden 2020 lopussa 1 702 678 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 12 953 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömiä työnhakijoita oli 116 993 ja työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 13,4 %.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	--

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Uusimaa on pääkaupunkiseutuna sekä yrityselämän ja valtionhallinnon keskittymänä aluetaloudellisesti hyvässä asemassa, vaikka koronaviruksen iskenyt erityisen kovaa juuri Uudellamaalla korostuvaan palveluun. Uudenmaan elinkeinoelämä on monipuolista ja alueen keskimääräinen koulutustaso on korkea. Uudenmaan vahvuuksia eurooppalaisessa mittakaavassa ovat Euroopan komission alueellisen kilpailukykyindeksin mukaan väestön hyvinvointi, korkeakoulutettujen määrä ja korkeakoulutuksen taso, teknologian ja nopeiden datayhteyksien saatavuus ja nopea käyttöönotto sekä alueen innovaatioitaso. Uusimaa on kansainvälisessäkin vertailussa hyvin korkealla tasolla innovaatioissa, mistä kertoo maakunnan sijoittuminen EU:n vuoden 2019 innovaatiovertailussa EU-maiden alueiden kärkeen. Kansallisesti Uudenmaan vahvuuksia ovat elinkeinorakenteen monipuolisuus ja osaamisintensiivisten palveluiden verrattain suuri osuus. Uudenmaan bruttokansantuote per asukas on lähes kolmanneksen koko maan lukemaa korkeampi.

Uudenmaan väestönkasvu on pitkään keskittynyt vahvasti pääkaupunkiseudulle, jossa asuu noin 70 prosenttia koko maakunnan väestöstä. Tilastokeskuksen väestöennuste Uudenmaan osalta ennustaa maakunnan väestönkasvun keskittyvän kuluvaan vuosikymmenenkin aikana kokonaisuudessaan Helsingin seutukuntaan. Porvoon, Raaseporin ja Loviisan seutukuntien kohdalla väestöennusteet ovat laskevia. Siten

pääkaupunkiseudun merkitys Uudenmaan keskuksena tulee olemaan tulevaisuudessa yhä vahvempi. Tosin koronatilanteen edistämä digiloikka ja etätyömahdollisuuksien kehittyminen antaa pääkaupunkiseudun ulkopuolisille seutukunnille mahdollisuuden lisätä omaa vetovoimaisuutta ja elinvoimaa etenkin asiantuntijatyötä tekevien keskuudessa. Koronakriisin aikana on jo saatu ensimmäisiä viitteitä asiantuntijatyötä tekevien suuntautumisesta Uudellamaalla yhä enemmän myös maakunnan kehyskuntiin.

Koronapandemian vaikutukset ovat Suomessa iskeneet rajuimmin Uudellemaalle, mistä kertoo esimerkiksi se, että Business Finlandin myöntämistä yritystuista lähes puolet (41 %, 405 milj. euroa) kohdistuivat Uudellemaalle. Kriisin vaikutukset ovat Uudellamaallakin kohdistuneet eniten palvelualueille sekä nuoriin ikäluokkiin. Valtakunnan tasolla Uusimaa ja erityisesti pääkaupunkiseutu on elinkeinorakenteeltaan hyvin palveluvaltaista aluetta, mikä on voimistanut koronakriisin vaikutusten merkitystä juuri Uudenmaan kohdalla. Esimerkiksi Uudenmaan matkailuala kärsi suuresti vuonna 2020 ulkomaalaisten turistien puuttuessa ja kotimaanmatkailun suuntauduttua pääasiassa Uudenmaan ulkopuolelle. Pääkaupunkiseudun matkailulle tärkeä kesäkausi jäi suurilta osin toteutumatta ja mikäli sama toistuu tulevana kesänä, on ala entistä suuremmissa vaikeuksissa. Samoin ravintola-ala on Uudellamaalla ollut suurissa vaikeuksissa kysynnän puuttuessa. Ravintola-alalle erittäin tärkeä pikkujoulukausi jäi hyvin vaisuksi, mikä lisäsi entisestään alan yritysten ahdinkoa. Vaikka tuleva kesäkausi näyttääkin ravintoloille osin valoisammalta, sen jälkeinen epävarmuus lisää alalla vallitsevaa epävarmuutta. Pääkaupunkiseudulle merkittävä tapahtumateollisuus on menettänyt liikevaihdostaan n. 80 % rajoitustoimien kiellettyä käytännössä kaikki yleisötapahtumat. Lisäksi Helsinki-Vantaan lentoaseman toiminnan hiljentyminen lähes täysin on ollut Uudenmaan ja etenkin Vantaan talous- ja työelämälle iso isku. Vantaalle ovat keskittyneet lentoaseman myötä Helsingin seudun logistiikkaan liittyvät toiminnot. Lisäksi ilmaliikenteen kokonaishenkilöstömäärä Vantaalla oli jo vuonna 2013 lähes 15-kertainen koko maahan verrattuna.

Muiden päätoimialojen osalta tilanne Uudellamaalla on palveluja parempi. Koko maan tasolla rakentamisen tilanne on pysynyt huomattavasti pelättyä valoisampana, vaikkakin vuonna 2020 rakentamisessa tapahtui noin prosentin lasku edellisvuoteen. Laskutahti on arvioiden mukaan osalta kiihtymässä ja laskua ennakoidaan tapahtuvan tänä vuonna noin neljä prosenttia. Koko maan tilanne mukailee pääosin myös Uudenmaan tilannetta. Asuntorakentamisen arvioidaan pysyvän pääkaupunkiseudulla korkealla tasolla muiden toimialan osa-alueiden laskiessa. Etätyön suuren lisääntymisen merkitys näkyy myös rakentamisessa, koska sillä on suuri vaikutus toimitilarakentamisen tulevaisuuden näkymiin. Toimitilarakentaminen taas on keskittynyt vahvasti Helsingin keskusta-alueille sekä laajemmin pääkaupunkiseudulle. Kyseisillä alueilla toimitilarakentamisessa kohdattava epävarmuus tulee näyttäytymään voimakkaimmin. Rakenta-

misen epävarmuutta lisää hallituksen alkuvuonna 2021 EU:n sisärajoilla käyttöönottatut maahantulorajoitukset, jotka hankaloittavat Suomeen suuntautuvaa työmatkaliikennettä esimerkiksi Virossa ja muualta Baltiasta. Tilanteessa, jossa Etelä-Suomen rakennusalan työntekijöistä kolmannes tulee ulkomailta, on rajojen sulkeminen työmatkailijoilta suuri haittatekijä juuri rakentamiselle. Suurin vaikutus rajoituksista osuu Uudellemaalle ja pääkaupunkiseudulle.

Myös teollisuuden tilanne Suomessa ja Uudellamaalla on pysynyt koronakriisin alussa ennakoitua positiivisempaan. Koko maassa teollisuus on selviytynyt koronakriisistä kohtuullisesti, ja kesän ja syksyn laskeneet tilauskannat kasvoivat marraskuussa 2020 lähes 10 prosenttia vuoden takaisista luvuista. Tilanne näyttää valoisalta erityisesti Uudellemaalle tärkeillä kemianteollisuuden sekä teknologiateollisuuden osalta. Tilastokeskuksen mukaan kemianteollisuudessa tilauskannat nousivat marraskuussa 2020 vuotta aiempaan nähden 45 %. Myös teknologiateollisuuden näkymät ovat hyvät, sillä alan uudet tilaukset, tilauskanta ja tarjouspyynnöt ovat vahvistuneet vuoden viimeisellä neljänneksellä. Uudellamaalla teknologiateollisuus on selvinnyt koronakriisistä muuta Suomea paremmin.

Koronakriisi kiihdytti jo vuoden 2019 lopussa alkanutta työllisyystilanteen heikkene- mistä Uudellamaalla. Työnvälitystilaston mukaan kevään 2020 aikana työttömien työnhakijoiden määrä nousi ennennäkemättömän nopeasti ja oli suurimmillaan touko- kuun alkupuoliskolla 151 272 työtöntä, mikä oli yli kaksinkertainen määrä vuotta aiem- paan verrattuna. Uudellamaalla työllisyyden lasku oli manner-Suomen suurinta ja val- taosa työttömyyden kasvusta johtui lomautettujen määrän kasvusta. Kesän aikana Uudenmaan työllisyystilanne parani tasaisesti ja syksyyn tultaessa työttömien määrät asettuivat 110 000 työttömän tasolle, jossa tilanne on pysynyt pitkälti muuttumatto- mana alkuvuoteen 2021 asti. Työllisyyden paraneminen on perustunut ensisijaisesti lomautettujen määrän pienemiseen.

Heikko taloustilanne on näkynyt suoraan myös työvoiman kysynnän pienemisenä Uu- dellamaalla. Korona-aikana työvoiman kysyntä Uudellamaalla on keskimäärin ollut noin neljänneksen vuoden 2019 tasoa alempi ja avoimien työpaikkojen kohdalla lyhyt- kestoiset työsuhteet ovat yleistyneet pidempiaikaisten tai vakituisten työsuhteiden kustannuksella. Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) Työnvälitystilaston mukaan tammi- kuussa 2020 TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrä Uudel- lamaalla oli 27 % pienempi kuin vuotta aiemmin. Vuodenvaihteessa työvoiman ky- syntä on edelleen kehittynyt positiiviseen suuntaan, mistä suuri osa selittyy kesätyö- paikkailmoitusten suurilla määrillä. Uudellamaalla kesätyötä on talven arvioiden mu- kaan tarjolla viime vuotta enemmän, tosin tammi-helmikuun tilastojen perusteella niitä ilmoitettiin vuoden takaista vähemmän.

EK:n alkuvuodesta 2021 julkaistussa kyselyssä Helsingin seudun vetovoima yritystoiminnan kannalta laski kansallisella tasolla hieman, sijoittuen viidenneksi. Saman kyselyn vertailussa mukana ollut Raaseporin seutukunnan sijoitus laski edellisestä, vuonna 2019 laaditusta kyselystä kahdella sijalla, ollen nyt 22. Loviisan ja Porvoon seutukunnat eivät olleet mukana kyselyssä.

Taloustilanteen tulevaisuudennäkymiin liittyy kuitenkin tällä hetkellä suurta epävarmuutta. Kuten koko maan osalta, myös Uudenmaan työllisyystilanteen kehityksessä aivan keskeisessä roolissa on koronavirusrokotusten suotuisa edistyminen sekä sen myötä parantunut epidemiatilanne. Tämän lisäksi uudet virusmuunnokset lisäävät tällä hetkellä epävarmuutta tilanteen kehittymisen kannalta. Valtiovarainministeriön syksyllä 2020 julkaiseman ennusteen mukaan ilman tautitilanteen kohentumista talous- ja työllisyystilanne tulee pysymään heikkona. Vaikka hallitus ja viranomaiset ovat tehneet koronaviruksen leviämisen estämiseksi monia taloudellista toimeliasuutta rajoittavia toimenpiteitä, suurin vaikutus talouteen ja työllisyyteen on itse tautitilanteen kehittymisellä. Vaikea tautitilanne aiheuttaa suurta epävarmuutta ja varovaisuutta kuluttajissa, mikä taas pienentää talouden kokonaiskysyntää merkittävästi. Siksi uutiset rokotusten edistymisen odotettua heikommasta vauhdista ennustavat myös työllisyystilanteen elpymisen viivästyistä etenkin sosiaalisia kontakteja sisältävien alojen, kuten palveluiden osalta. Tällä on erityisen suuri merkitys palveluvaltaisella Uudellamaalla.

Uudenmaan liitto on yhteistyössä muiden maakunnan toimijoiden kanssa laatinut alueellisen selviytymissuunnitelman koronakriisistä toipumiseksi. Sen ydinajatus on kaksisoinen, jossa ensinnäkin implementoidaan nopeita, lyhyen aikavälin toimenpiteitä, joilla korjataan epidemian aiheuttamia vahinkoja ja samalla tuetaan elinkeinoelämän palautumista kriisistä. Painopiste näiden toimien osalta on koronakriisistä eniten kärsineissä aloissa. Yhtäaikaisesti selviytymissuunnitelmalla pyritään uudistamaan maakunnan elinkeinorakennetta ja edistämään sen kilpailukykyä pitkällä tähtäimellä. Pitkän tähtäimen toimiin kuuluu esimerkiksi hiilineutraalisuustavoitteet ja siihen liittyvät elinkeinorakenteen kehitystarpeet.

Kriisistä toipumisen selviytymissuunnitelman lyhyen aikavälin toimenpiteet keskittyvät seuraaviin kokonaisuuksiin:

1. yritysten elpymisen ja uuden kasvun nopeuttamiseen
2. koronakriisistä yrityksille aiheutuneiden työllisyysaasteiden ratkaisemiseen yhteistyössä maakunnan työvoimaviranomaisten kanssa
3. uusmaalaisten kuluttajien luottamuksen ja tulevaisuudenuskon vahvistamiseen
4. innovaatio- ja tuotekehityksen edellytysten turvaaminen Uudenmaan yrityksille

Pitkän aikavälin ratkaisuihin toimenpidekokonaisuuksia ovat:

1. Vauhditetaan Uudenmaan edelläkävijäasemaa hiilineutraalisuudessa ja vihreässä siirtymässä
2. Vahvistetaan Uudenmaan digitaalisuutta ja kestävyyttä
3. Panostetaan Uudenmaan kansainvälisiin ekosysteemeihin ja innovaatiotoimintaan koko Suomen vetovoiman vahvistamiseksi
4. Panostetaan Uudenmaan (ja koko Suomen) saavutettavuuteen infrastruktuurihankkeilla

Pitkän aikavälin ratkaisuihin hiilineutraaliustavoitteiden merkitys korostuu erityisesti Uudenmaan itäosassa, jossa Porvoossa sijaitsevan Nesteen polttoainejalostamon toiminta on erittäin keskeisessä asemassa Porvoon seutukunnan työllisyyden kannalta.

Koronakriisistä huolimatta Uudenmaan merkittävimmät toimialat tulevat tulevaisuudessa todennäköisesti olemaan liike-elämän palvelut, matkailu- ja ravintola-ala, rakentaminen sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut. Palveluiden kohdalla kriisistä elpyminen saattaa kestää vuosia, mutta Uusimaa ja pääkaupunkiseutu tulee jatkossakin pysymään maan palveluvaltaisimpana alueena. Teollisuuden merkitys tulee olemaan jatkossakin huomattava erityisesti maakunnan kehyskunnissa. Esimerkiksi kemianteollisuus vastaa noin 80 prosenttia Porvoon seutukunnan liikevaihdosta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen mukaan Uudenmaan kaikkien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto euroestimaattina vuoden 2020 kolmannella neljänneksellä oli 51,2 miljardia euroa. Maakunnan liikevaihto laski vuoden 2019 kolmannen kvartaalin luvuista lähes 8 %. Toimialojen välillä on kuitenkin suuria eroja siinä, miten koronakriisi on niiden liikevaihtoon Uudellamaalla vaikuttanut. Esimerkiksi rakentamisessa liikevaihdon kolmannen neljänneksen lasku oli vuoden takaiseen nähden 3 % sekä tukku- ja vähittäiskaupan osalta vain 2 %. Teollisuuden ja muiden palveluiden kohdalla laskua oli selvästi enemmän, 13 %. Uudellamaalla teollisuuden vientiin kohdistuneen liikevaihdon vuosimuutos 2020 kolmannella kvartaalilla oli -13 %.

Kevään 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan Uudenmaan pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät ovat Uudellamaalla koko maan näkymiä paremmat. Suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on Uudellamaalla noussut kesän aallonpohjasta (-10) ja oli 2021 alkuvuodesta 8. Barometrin mukaan uusmaalaisten pk-yritysten työvoiman tarve on seuraavan vuoden aikana kasvussa, vaikka niiden yritysten osuus on kasvanut, joilla rekrytointitarvetta ei ole. Myös työvoiman kysynnän osalta uusmaalaisten pk-yritysten näkymät ovat hieman koko maan tilannetta paremmat.

Barometrin perusteella Uudellamaalla 30 % vastanneista yrityksistä on vientiin tai muuhun kansainväliseen toimintaan liittyviä toimintoja. Tämä on 7 prosenttiyksikköä enemmän kuin koko maan tasolla. Uudenmaan erityispiirre viennissä on palvelujen suhteellisen korkea osuus muuhun Suomeen verrattuna. Uudellamaalla 42 % yrityksistä ilmoitti suoran palveluviennin ulkomaisen liiketoiminnan muodoksi, kun muualla maassa luku jäi 39 %. Tavaroiden vientiin osallistuvia yrityksiä Uudellamaalla (40 %) on muuta maata (44 %) vähemmän.

Pk-yritysbarometrin mukaan uusmaalaiset yritykset ovat valmistautuneet enemmän ja monipuolisemmin koronakriisin jälkeiseen aikaan kuin koko maan tasolla, missä tarve muuttaa toimintoja koronan vuoksi nähdään Uttamaata pienempänä. Uudellamaalla neljä kymmenestä barometriin vastanneesta yrityksestä ilmoittaa panostavansa tuotekehitykseen ja lähes joka kolmas yritys aikoo kehittää toimintaansa digitaalisten ratkaisuiden kautta. 35 % uusmaalaisista yrityksistä kertoo muuttaneensa toimintatapaan koronan vuoksi, ja ainoastaan 18 % yrityksistä aikoo palata koronaan edeltäviin toimintatapoihin. Vastauksista käy hyvin ilmi, miten tärkeää yrityksille on kehittää ja uudistaa omia toimintojaan koronakriisin kaltaisen murroksen aikana. Yritysten väliset erot uudistumiskyvyssä tulevat näyttelemään suurta roolia kriisistä toipumisessa sekä toimialojen välillä, että niiden sisäisesti. Runsaasti resursseja esimerkiksi digitaalisten toimintojen kehittämiseen omaavat yritykset tulevat elpymään kriisistä nopeammin ja saavuttavat paremmat asemat markkinoilla. Siksi Uudenmaan elinkeinoelämän kehitysnäkymien kannalta maakunnassa toimivien pk-yritysten into kehittää toimintojaan ja tuotteitaan on positiivinen signaali.

Tammikuussa 2021 julkaistun EK:n suhdannebarometrin mukaan yritysten suhdanne-tilanne Uudellamaalla parani hieman syksyn 2020 (-45) lukemista, ja tilannetta kuvaava suhdeluku oli vuodenvaihteen jälkeen -33. Lievästä kohenemisesta huolimatta suhdannetilanne siis jatkui vaikeana ja on koko maan keskiarvoa (-18) heikempi. Myös suhdannenäkymät Uudellamaalla kohenivat syksyn 2020 (-39) odotuksista, sillä keväällä suhdeluku oli -6. Suhdannebarometrissa suuri osa vastanneista yrityksistä (42 %) kertoi riittämättömän kysynnän olevan merkittävin kapeikkotekijä kasvun kannalta. Lokakuussa 2020 laadittuun suhdannebarometriin nähden tilanne oli hieman parantunut, sillä silloin 49 % yrityksistä ilmoitti kysynnän vähyyden merkittävimmäksi kasvua estäväksi tekijäksi.

Koronakriisi on runnellut etenkin palvelualoja ja niiden lähitulevaisuudenkin näkymät ovat heikot. Matkailu- ja ravintola-alan etujärjestö MaRan talvella tekemän jäsenkyselyn perusteella koko maassa puolella jäsenyrityksistä liikevaihto tulee puolittumaan alkuvuodesta 2021 ja kolmasosalla liikevaihto alenee jopa 75 %. Heikkoja näkymiä korostaa se, että kyselyn mukaan joka viides yritys arvioi olevansa konkurssiuhan alla puolen vuoden päästä ja kolme prosenttia on silloin jo joutunut lopettamaan liiketoimintansa. Heikoimmat näkymät ovat kongresseilla ja messuilla, ohjelmanpalveluilla,

hotelleilla ja kylpylöillä sekä pubeilla ja yökerhoilla. Kongressi- ja messupalvelujen näkymien heikko taso korostuu etenkin Uudellamaalla, missä tapahtumateollisuuden osuus alan koko maan tuotannosta on suuri. Alat ovat lisäksi riippuvaisia kotimaisesta liikematkailusta, jonka tuleva kysyntä saattaa alentua huomattavasti ja jäädä pysyväksi etätyökäytäntöjen ja -tapaamisten edistyessä ja vallatessa alaa perinteisiltä kohtaamisiin perustuvilta tapahtumilta. Etätöiden pysyvä yleistyminen tulee näyttäytymään erittäin kovana iskuna henkilöstöravintoloille ja niiden on uudistettava toimintonsa, jotta ne pärjäävät koronan muovaamassa uudessa normaalitilassa. Mikäli koronarokotusten etenemisessä tapahtuu odottamattomia haasteita tai niiden aikataulu muutoin viivästyy, matkailu- ja ravintola-ala kärsii siitä eniten. Rokotusten edetessä suotuisasti, myös palvelualojen näkymät alkavat hiljalleen parantua tautitilanteen parantumisen ja kysynnän lisääntyessä. Esimerkiksi matkailussa nähdään yleisesti olevan runsaasti patoutunutta kysyntää, joka tulee purkautumaan epidemian lopulta hellekaudella. Vähitellen myös pääkaupunkiseudulle tärkeiden ulkomaisten matkailijoiden määrä lisääntyy, kun matkailurajoituksia puretaan Aasiassa ja Euroopassa.

Kaupan tilanne ja näkymät ovat hyvin kahtiajakoiset. Yhtäältä vähittäis- ja päivittäistavarakaupassa koronavuosi on Kaupan liiton mukaan kasvattanut liikevaihtoa muutamia prosentteja. Toisaalta erikoiskaupan osalta varsinkin rautakauppa, kodin tekniikka sekä urheilu- ja sisustuskauppa hyötyivät koronan vaikutuksista. Samalla muotikauppa menetti vuoden liikevaihdostaan lähes neljänneksen. Myös kivijalkakauppojen kohdalla korona-aika on merkinnyt vaikeita aikoja, koska niille tärkeä asiakaskunta on siirtynyt pääasiassa etätöihin, eikä liiku enää kivijalkakauppojen kannalta tärkeällä Helsingin keskusta-alueella. Uudellamaalla on viime vuosina rakennettu runsaasti ostoskeskuksia, joiden tulevaisuus on nykyisessä tilanteessa ja kaupan murroksessa hyvin epävarma. Tämän hetken näkymien mukaan uusi ostoskeskus Lippulaiva on avaamassa ovensa Espoossa vuoden 2022 keväällä.

Kuten muillakin aloilla, myös kaupan tulevaisuuden kannalta Uudenmaan epidemiaketähdys on ensisijaisen keskeinen tekijä. Mitä pidempään liikkumisen ja matkustamisen sekä muiden palveluiden käytön vähäisyys jatkuvat, sitä kauemmin nykyinen tilanne pysyy ennallaan ja jo hyötyneet kaupan alat hyötyvät tilanteen jatkumisesta edelleen ja toisaalta kärsineiden yritysten ahdinko syvenee. Koronakriisillä on ollut valtava vaikutus kaupan digitalisoitumiseen, ja verkkokauppa kasvoi koko maassa vuonna 2020 jopa 18 %. Verkkokauppa on tullut jäädäkseen koronan myötä ja kaupan alan yritysten tulevaisuuden kannalta onkin erityisen tärkeää, että ne kykenevät panostamaan verkkokaupan edellytyksiin pysyäkseen muuttuneessa kilpailutilanteessa mukana. Ne yritykset, joilla ei ole ollut verkkokauppaa, ovat menestyneet korona-aikana erityisen huonosti, ja niiden näkymät jatkuvat heikkoina, mikäli ne eivät kykene kehittämään jatkossa digitaalisia toimintojaan. Tämä on erityisen tärkeää pääkaupunkiseudun kivijal-

kakauppojen osalta. Lisäksi on syytä huomioida, että verkkokaupan merkitys on Uudellamaalla muuta maata suurempi, sillä uusmaalaiset kuluttajat ostavat määrällisesti eniten tuotteita verkosta.

Rakentamisen tilanne Uudellamaalla on pysynyt koronakriisin alussa ennustettua parempana, vaikka pääkaupunkiseudulla on nähty myös jonkin verran alan yritysten konkurssseja. Rakennusteollisuus RT ry:n mukaan rakentaminen vähentyi koko maassa vuonna 2020 noin prosentin. Rakentamisessa kriisien vaikutukset näkyvät vasta viiveellä, ja siksi rakentamisessa tulevaisuuden näkymät eivät ole kovin valoisat, vaikka muut alat todennäköisesti rokotteen myötä lähtevät tänä vuonna kasvuun. Uudenmaan ja pääkaupunkiseudun kannalta merkittävää on etätyöskentelyn lisääntymisen myötä toimitilarakentamiseen noussut epävarmuus. Rakennusteollisuus RT ry arvioi asuntorakentamisen vähenevän koko maassa 10 %, mutta pääkaupunkiseudulla asuntorakentaminen tulee pysymään edelleen korkealla tasolla.

Koko maassa teollisuuden tilanne ja näkymät muuttuivat positiivisempaan suuntaan loppuvuodesta 2020, kun uusien tilausten määrä nousi kasvuun lähes vuoden kestäneen laskun jälkeen. Myös Suomen teollisuudelle tärkeiden kauppakumppanimaiden näkymät vaikuttavat vahvoilta, mikä vahvistaa myös uusmaalaisten teollisuusyritysten näkymiä. Uudellemaalle tärkeä teknologiateollisuus kärsi huomattavasti koronakriisin alussa, ja heikot näkymät jatkuivat aina alkuvuoteen 2021 saakka. Helmikuussa 2021 julkaistun Teknologiateollisuus ry:n jäsenkyselyn mukaan alan yritysten näkymät ovat muuttuneet huomattavasti paremmiksi alkutalven aikana. Kyselyn mukaan alan yrityksistä vain 18 % odotti tuotannon kannalta hiljaisen ajan olevan edessä ja selvästi suurin osa (74 %) näki liikevaihdon joko pysyvän samana tai kasvavan vuonna 2021. Itä-Uudellemaalle keskeisellä kemianteollisuudella tulevat näkymät näyttävät hyviltä, sillä sen uudet tilaukset nousivat marraskuussa koko maassa 45 % vuoden takaisesta. Porvoon Kilpilahden jalostamolla pidetään keväällä suurseisokki, joka on arvioiden mukaan kokoluokaltaan hieman tavallista pienempi, mutta työllisyysvaikutuksiltaan jalostamon historian suurin.

Uudellamaalla on valmistumassa, käynnissä ja suunnitteilla useita alueellisesti ja kansallisesti merkittäviä investointeja. Monet suurimmista hankkeista ovat ajankohtaisia vielä vuosia, kuten Länsimetron jatke, Helsinki-Vantaan lentoaseman laajennus ja Meilahden alueella rakennettava Siltasairaala. Pasilaan on suunnitteilla tornitaloalue, jonka vaikutukset toteutuessaan ovat erittäin merkittäviä. Lisäksi Uudenmaan alueella on käynnissä ja suunnitteilla useamman kymmenen miljoonan euron investointeja, joilla on suurta alueellista merkitystä erityisesti kehyskunnissa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Korona-aika on tarkoittanut Työnvälitystilaston mukaan noin 25 % laskua uusien avoimien työpaikkojen määrissä Uudellamaalla. Vuodenvaihteen jälkeen tilanne parani ainakin väliaikaisesti ja työvoiman kysyntä nousi korona-aikaa edeltävälle tasolle. Kysynnän kasvua selittää pitkälti kesätöiden määrän nousu, ja talven arvioiden mukaan Uudellamaalla kesätöitä onkin tarjolla vuoden 2020 kesää enemmän. Alakohtaisessa tarkastelussa TE-toimistoon ilmoitettiin uusia avoimia kesätyöpaikkoja etenkin palveluiloille sekä asiantuntijatehtäviin.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Uudellamaalla oli vuoden 2020 viimeisellä vuosineljänneksellä yhteensä 852 000 työllistä 15–64-vuotiaista henkilöä, joka on 0,7 prosenttia enemmän kuin vuosi aiemmin. Uudenmaan 15–64-vuotiaiden työllisyysaste oli 74,1 prosenttia, joka on 0,9 prosenttiyksikköä edellisvuotta alempi. Työllisten määrä laski eniten majoitus- ja ravintolapalveluissa, jossa laskua vuoden takaiseen oli peräti 16 000 työllistä (43 %). Myös muilla palveluiloilla työllisten lasku oli suurta. Rakentamisessa työllisten määrä laski vuoden 2019 viimeisen kvartaaliin verrattuna 4 000 henkilöllä ja teollisuudessa jopa 7000 työllisellä.

Kevään 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan merkittävimmät työllistämisen esteet Uudellamaalla ovat rekrytointitarpeen puuttuminen ja kysynnän riittämättömyys. Molempien edellä mainittujen tekijöiden osuus barometriin vastanneiden yritysten keskuudessa oli selvässä nousussa viime vuoteen verrattuna. Kolmanneksi merkittävin työllistämisen este oli työvoiman saatavuus, josta kärsi 15 % barometriin vastanneista yrityksistä. Koronakriisi ja sen aiheuttama työttömyyden kasvu siis vaikutti selvästi yritysten rekrytointihaasteisiin, sillä vielä keväällä 2020 pk-yritysbarometrissa 24 % Uudenmaan yrityksistä mainitsi osaavan työvoiman saatavuuden työllistämisen merkittävimmäksi esteeksi.

Huomionarvoista on, että talvella 2021 suhdannebarometriin vastanneista yrityksistä 16 % koki edelleen merkittävimmäksi kasvun esteeksi ammattitaitoisen työvoiman löytämisen haasteet. Lisäksi luku oli hieman kasvanut lokakuussa toteutetun suhdannebarometrin tuloksesta (13 %). Koronakriisi vähensi osaavan työvoiman kohtaanto-ongelmia, mutta ei siis ole poistanut niitä kokonaan. Siitä kertoo myös Tilastokeskuksen yrityksille tekemän kyselyn tulos, minkä mukaan Uudellamaalla 29 % yrityksistä oli kokenut vuoden 2020 viimeisellä kvartaalilla rekrytointiongelmia. Luku oli kylläkin selvästi laskenut vuoden takaisesta tilanteesta (49 %). Silti rekrytointiongelmia ovat Uudellamaalla edelleen muuta maata yleisempiä. Suhdannebarometriin vastanneiden yritysten arvioiden mukaan työllisten määrä niissä tulee seuraavan vuoden aikana kasvamaan hieman.

Uudellemaalle tärkeän palvelualan kohdalla pula osaavasta työvoimasta tulee pahe-
nemaan jatkossa. Talvella 2021 Paltan laatiman, palvelualan yrityksille suunnatun ky-
selyn mukaan koronakriisi on muuttanut palvelualoilla työvoiman osaamistarpeita py-
syvästi. Varsinkin digitaalisiin ja tekoälypohjaisiin ratkaisuihin liittyvien osaamistarpei-
den nähdään lisääntyvän jatkossa ja muutoksen odotetaan olevan merkittävil-
tä osin pysyvä. Kuusi prosenttia vastanneista yrityksistä ilmoitti koronakriisin luoneen koko-
naan uusia työtehtäviä, pääasiassa digitaalisuuden kasvuun liittyen. Koronakriisin
edistämän digiloikan vaikutus ulottuu siis myös palvelualojen osaamistarpeisiin. Kyse-
lyn tulosten perusteella on myös nähtävissä palvelualojen kohtaanto-ongelman pahe-
nemista, mikäli koronakriisin myötä muuttuneita osaamistarpeita ei sisällytetä pikai-
sesti alan koulutuksiin.

Palvelualojen työllisyysnäkymissä keskeistä on myös muiden päätoimialojen kehitys.
Teollisuuden ja rakentamisen heikkona jatkuvat näkymät synkentävät loppuvuoden
työllisyys- ja liikevaihtoennusteita myös useilla palvelutoimialoilla. Paltan syksyllä
2020 tekemän ennusteen mukaan alan työllisyydessä tulee näkymään heikkenemistä
teollisuuden ja rakentamisen tukipalveluissa, kuten teollisuuden huolto-, kunnossa-
pito- ja asennuspalveluissa, tavaraliikenteessä, sekä teknisen testauksen, tutkimuk-
sen ja kehityspalveluiden parissa. Toistaiseksi koronan vaikutus em. tehtäviin on ollut
vaima, mutta näkymiä varjostaa yleinen talouden epävarmuus.

Rakennusteollisuus RT ry arvioi, että rakentamisessa kahtena edellisvuotena nähty
työllisyyden lasku tulee jatkumaan myös kuluvan vuoden aikana. Tämä koskee myös
Uuttamaata, vaikka maakunnassa rakentaminen onkin muuta maata vilkkaampaa.
Pääkaupunkiseudulla työvoiman kysyntä kuitenkin pysyy muita maakunnan alueita
korkeammalla tasolla asuntorakentamisen hyvien näkymien myötä. Mikäli työmatkalii-
kenteeseen tammikuussa asetetut rajoitukset pitkittyvät, etenkin pääkaupunkiseudulla
työskentelevien ulkomaalaisten rakennustyöntekijöiden määrä saattaa alentua hu-
mattavasti, mikä lisäksi pääkaupunkiseudulla kotimaisen työvoiman kysyntää.

Kevään 2021 ammattibarometrin mukaan Uudellamaalla on koronakriisistä huolimatta
runsaasti aloja, jotka kärsivät työvoimapulasta. Pahiten osaavasta työvoimasta on pu-
laa informaatioteknologiassa, sosiaali- ja terveysalan tehtävissä sekä rakennusalalla.
Hakijoita ei ole riittävästi myöskään esimerkiksi moottoriajoneuvojen asentajien ja kor-
jaajien sekä myyntiedustajien ja työnvälittäjien ammateissa. Sen sijaan liikaa hakijoita
Uudellamaalla on erityisesti yleissihteereissä, painoalan ammateissa, mainonnan ja
markkinoinnin erityisasiantuntijoissa, matkailu- ja ravintola-alalla sekä ilmailualan teh-
tävissä. Koronakriisin hakijoiden ylitarjontaa luova vaikutus näkyy etenkin ilmailualalla
sekä matkailu- ja ravintola-alan kohdalla. Koronan runtelemilla aloille, kuten tapah-
tuma-alalla ja palveluissa osaavat työntekijät ovat kasvavassa määrin vaihtamassa
alaa, mikä saattaa näkyä kyseisten alojen työvoiman saatavuuden heikkenemisenä
koronakriisin helpottaessa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työnvälitystilaston mukaan työttömien työnhakijoiden määrä Uudellamaalla kasvoi keväällä 2020 ennennäkemättömällä tavalla. Koko kesän jatkunut työttömyystilanteen paraneminen alkoi syksyllä tasaantua ja talvella työttömien työnhakijoiden määrät ovat suuressa kuvassa pysyneet muuttumattomina. Uusien työnhakijoiden määrät ovat pysyneet yhä selvästi edellisvuoden tasoja korkeammalla. Vuoden 2020 lopussa työttömien osuus työvoimasta oli Uudellamaalla 13,6 %. Nousua vuoden takaisesta oli 4,9 prosenttiyksikköä ja Uudenmaan kasvu oli Ahvenanmaata lukuun ottamatta koko maan suurinta. Merkittävintä työttömyyden kasvu on ollut nuorten ikäryhmissä, joissa alle 30-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrät ovat kasvaneet n. 80 % edellisvuoteen nähden. Toimialoista eniten työttömyys on noussut palvelualoilla, jossa työttömien työnhakijoiden määrä on jopa kaksinkertaistunut viime vuodesta.

Pitkäaikaistyöttömien määrä Uudellamaalla on kasvanut tammikuusta 2020 alkaen ja koronan myötä kasvutahti on kiihtynyt. Joulukuun lopussa pitkäaikaistyöttömiä oli yhteensä 33 331 ja nousua vuoden takaiseen oli 49 %. Keväästä eteenpäin pitkäaikaistyöttömyyden odotetaan kiihtyvän edelleen, kun koronakriisin alusta asti työttöminä olleet lukeutuvat pitkäaikaistyöttömiin. Suurin ammattiryhmä pitkäaikaistyöttömissä on ilman ammattia olevat tai he, joiden ammatti ei ole tiedossa. Heidän jälkeensä suurimmat pitkäaikaistyöttömien ammattiryhmät ovat myyjät ja yleissihteerit. Määrällisesti Uudenmaan pitkäaikaistyöttömyys painottuu varttuneempiin ikäryhmiin, mutta koronakriisin myötä nuorten osuus pitkäaikaistyöttömistä on ollut kovassa kasvussa ja jatkaa kasvuaan kuluvana vuonna.

Uudellamaalla sekä vieraskielisten että ulkomaalaisten osuus työttömistä työnhakijoista on selvästi Manner-Suomen korkein. Joulukuussa 2020 ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita oli Uudellamaalla 20 877, ja nousua vuoden takaiseen oli 56,3 %. Ulkomaalaiset työttömät työnhakijat keskittyvät vahvasti pääkaupunkiseudulle, jossa heistä asuu 85,9 %. Mielenkiintoista on, että Uudellamaalla ulkomaalaisten työttömyys on korona-aikana noussut kantaväestön työttömyyttä vähemmän.

Työllisyyspalveluiden järjestämisessä koetaan Uudellamaalla suuria uudistuksia työllisyyden kuntakokeilujen alettua maaliskuun alussa. Seutukunnista kokeilut koskevat kaikkia muita paitsi Loviisa seutukuntaa. Helsingin seutukunnassa kokeilualueita on kaikkiaan kolme (Espoo, Helsinki ja Vantaa-Kerava), Porvoon seutukunnassa Porvoon kokeilu ja Raaseporin seutukunnassa Raaseporin ja Hangon kokeilu. Kyseessä on työllisyyspalveluiden järjestämisen kannalta suuri muutos, ja Uudellamaalla kokeiluihin siirtyi maaliskuun alussa lähes 93 000 työnhakijaa. Suurten uudistusten yhteydessä on aina riskinä erilaiset käynnistysvaikeudet, ja kokeiluiden alkaminen saattaa ainakin alussa hankaloittaa työllisyyspalveluiden järjestämistä asiakkaille.

3.1 Helsingin seutukunta

Espoo, Helsinki, Vantaa, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula, Lohja, Karkkila, Vihti, Sipoo

Helsingin seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 1 585 220 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 13 059 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 109 863.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetken	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetken
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Helsingin seutukunta on Suomen väkirikkain seutukunta, sekä Uudenmaan ja Suomen suurin yrityskeskittymä. Uudenmaan kaikista työpaikoista 94 prosenttia sijaitsee Helsingin seutukunnassa ja pääkaupunkiseudulla 78 prosenttia. Helsingin seutukunnan suuren koon ja taloudellisen toiminnan merkittävyyden takia monet edellisessä, koko Uudenmaan aluetta koskevassa osiossa esille nostetuista asioista koskettavat erityisesti Helsingin seutukuntaa. Pääkaupunkiseudun lisäksi merkittävää taloudellista toimintaa on runsaasti myös seutukunnan muilla alueilla. Erityisesti seutukunnan teollinen toiminta sekä logistiikka-ala ovat keskittyneet pääkaupunkiseudun ulkopuolelle.

Suuren kokonsa ja elinkeinorakenteensa vuoksi erityisesti palveluihin iskenyt korona-kriisi on kurittanut rajusti Helsingin seutua. Tosin tilanteessa on eroja seudun sisälläkin, ja esimerkiksi Espoo on selvinnyt kriisistä muita pääkaupunkiseudun kuntia paremmin. Vuoden 2020 kolmannen kvartaalin liikevaihto Helsingin seutukunnassa laski vuodentakaiseen verrattuna 5,4 %. Yleiskuvassa merkittävin näkymä seutukunnan elinkeinoelämän kohdalla on voimakas polarisaatio sekä toimialojen sisällä että niiden välillä. Onnistuneesti mm. digitaalisia ratkaisuja kehittäneet yritykset ovat selvinneet

kriisistä muita paremmin, ja niiden tulevaisuudennäkymät kriisin jälkeiselle ajalle ovat paremmat.

Helsingin seudulla palvelualojen merkitys on selvästi suurempi kuin muualla Uudella maalla. Siksi Helsingin seudun näkymien kannalta rokotusten etenemisellä ja terveys- turvallisuuden kehityksellä on erityisen suuri merkitys. Palveluista Helsingin alueella korostuvat etenkin rahoitus- ja vakuutusala, tietotekniikka-ala, informaatio- ja viestintäala sekä liike-elämän palvelut. Monet seudun palveluista ovat yrityspalveluita, ja siten keskittyneet pääkaupunkiseudulle suurimpien yritysten pääkonttorien luokse. Niissä tilanne muuhun palvelusektoriin nähden on hyvä. Yhtenä seutukunnan erityispiirteenä maakunnan tasolla voi pitää tapahtumateollisuuden suurta merkitystä alueen talouden ja työllisyyden kannalta. Samoin ravintola-alan palvelut ovat keskittyneet Uudella maalla juuri Helsingin seudulle. Ravintola-alan näkymät lähikuukausille ovat erityisen huonot heikentyneen epidemiatilanteen ja alalle asetettujen uusien toimintarajoitusten vuoksi. Rakentamisen ja teollisuuden osalta seutukunnan tilanne on palveluita parempi, vaikkakin rakentamisen näkymät näyttävät heikentyviltä investointien yleisen vähäisyyden vuoksi.

Työllisyystilanne Helsingin seudulla on heikentynyt Uudenmaan seutukunnista eniten, ja alueella oli tammikuussa 2021 työttömiä työnhakijoita 57 % enemmän kuin vuosi sitten. Seutukunnan vieläkin heikompaa työllisyyskehitystä on ehkäissyt korkean ja- lostusasteen työpaikkojen keskittyminen pääkaupunkiseudulle, joihin koronavuosi on vaikuttanut vähemmän. Avoimien työpaikkojen osalta Helsingin seutukunta on Uudenmaan ylivoimaisesti parhaassa asemassa. Tammikuun aikana uusia avoimia työpaikkoja seutukunnassa ilmoitettiin lähes 18 800, ja niistä pääkaupunkiseudulla 71 %. Seudun avoimien työpaikkojen osuus maakunnan kaikista avoimista työpaikoista oli 90 %. Laskua vuoden takaiseen oli silti 25 %.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Helsingin seutukunnan tilanne ja näkymät kulminoituvat palveluiden, etenkin tapahtuma-alan sekä majoitus- ja ravintola-alan ahdinkoon. Tapahtuma-alan liikevaihdosta on koronan vuoksi koko maassa hävinnyt lähes 80 % ja Helsingin seudulla tilanne on vielä vaikeampi alan palveluiden painottuessa pääkaupunkiseudulle. Tapahtuma-alan huono tilanne vaikuttaa välillisesti mm. majoitus- ja ravintola-alan sekä liikennepalveluiden kysyntään. Tapahtuma-alan tilanne on koronavuoden aikana vain pahentunut ja nykyisten rajoitustoimien, ja tautitilanteen pitkittyessä alan yritysten näkymät ovat synkät. Tapahtumateollisuus ry:n syystalvella 2020 tekemän kyselyn mukaan sen jäsenyrityksistä yli 60 % kertoi pystyvänsä jatkamaan toimintaansa korkeintaan puoli vuotta. Alan näkymiä synkentää rokoteaika-aulun pitkittyminen ja kuluttajien turvallisuudentunteen heikko tilanne. EY:n tekemän tutkimuksen mukaan 46 % kuluttajista ei uskaltaisi mennä konserttiin kuukausiin ja 21 prosenttia jopa moneen vuoteen. Vaikka

rokotukset etenisivät suotuisasti ja tapahtumat voitaisiin järjestää turvallisesti, ratkaisevaa tapahtuma-alalle on lopulta se, miten nopeasti kuluttajien turvallisuudentunne saadaan palautettua. Pahimmillaan alan palautuminen kriisistä kestää vuosia.

Majoitus- ja ravintola-alan heikko tilanne korostuu etenkin Helsingin seutukunnassa. Vuoden 2020 kolmannen kvartaalin tietojen mukaan majoitus- ja ravitsemisalán henkilöstömäärä oli vähentynyt seudulla lähes 30 % edellisvuoteen verrattuna. Korona-aikana pääkaupunkiseudulle tärkeät ulkomaiset turistit ovat puuttuneet käytännössä kokonaan, ja kotimaan matkailu on suuntautunut kaupunkien ulkopuolelle. MaRa ry:n tekemän kyselytutkimuksen mukaan alan yrityksistä koko maassa noin puolella liikevaihto puolittui tammi-maaliskuun aikana vuoden takaiseen verrattuna, ja kolmanneksella laskua oli jopa 75 %. Elinkeinorakenteensa vuoksi vaikutukset Helsingin seutukunnassa ovat sitäkin vaikeammat. Lisäksi tilannetta hankaloittaa alan tärkeimmän sesongin, eli pikkujoulukauden menettäminen epidemian takia. Konkurssiuhkaa kokee viidennes alan yrityksistä. Helsingin keskustassa toimivien ravintoloiden tilannetta vaikeuttaa liikevaihdon kannalta tärkeiden yritysasiakkaiden puuttuminen. Henkilöstöravintoloiden asiakaskunnasta on hävinnyt noin puolet, eikä niiden tilanteessa näy merkittävää paranemista etätyökäytäntöjen yleistyessä pysyvästi. Keväällä ravintoloille asetetut uudet rajoitustoimet heikensivät yritysten näkymiä entisestään. Majoituksessa hotellien käyttöasteet Uudellamaalla laskivat 24 prosenttiin koronan vuoksi, ja tilanne on erityisen vaikea pääkaupunkiseudulla. Alan tilannetta vaikeuttaa liikematkailun pitkäaikainen romahdus. Majoitusalan yritykset odottavat kriisistä elpymisen kestävänsä vuosia. Tästä huolimatta majoitusalallekin investoidaan, ja Espoon Nuuksiin avataan keväällä uusi hotelli ympäristö- ja virkistyspalvelujen läheisyyteen.

Kuten muuallakin maakunnassa, Helsingin seudulla kaupan tilanne on kahtiajakoinen. Päivittäistavarakauppa on pärjännyt kriisin olosuhteissa erittäin hyvin, ja vähittäiskaupan liikevaihto on selvästi kasvanut. Erikoiskaupan kohdalla hyötyjinä ovat olleet mm. rautakauppa, kodin tekniikka sekä urheilu- ja sisustuskauppa, jotka hyötyivät koronan aiheuttamasta matkailun vähenemisestä. Vaate- ja muotikauppa on kärsinyt kriisistä pahoin kautta seutukunnan. Toisaalta pääkaupunkiseudun ulkopuolella liikkumisen väheneminen on lisännyt hieman paikallisten kauppojen kysyntää, vaikka sielläkin kivijalkakaupat ovat kärsineet koronakriisistä. Kivijalkakauppojen kannalta pahin tilanne on pääkaupunkiseudulla ja etenkin Helsingin keskustassa, missä liikkumisen väheneminen vei niiden myynnistä 38 %. Mitä pidempään liikkumisen ja matkustamisen sekä muiden palveluiden käytön vähäisyys jatkuvat, sitä kauemmin tilanteesta hyötyvien kaupan alan yritysten näkymät jatkuvat hyvinä ja kärsineiden yritysten ahdinko syvenee. Alan sisällä yritysten tilanne ja tulevaisuuden näkymät eroavat merkittävästi sen suhteen, miten hyvin yritykset ovat pystyneet panostamaan verkkokauppaan ja siten paikkaamaan koronakriisin aiheuttamia vahinkoja.

Rakentamisen tilanne Helsingin seudulla näyttäytyy palveluiden tilanteeseen verrattuna positiivisena, vaikka rakentamisessakin uusien hankkeiden aloitukset ovat laskeneet 11 % edellisvuoden tilanteesta. Erityisesti korjaus- ja asuntorakentamisen kohdalla kysyntä on pysynyt korkealla koronakriisistä huolimatta. Asuntorakentamisen hyvä tilanne keskittyy Helsingin seudulla erityisesti pääkaupunkiseudulle ja sen lähi-alueille. Rakentamisen investoinnit ovat laskeneet taloustilanteen yleisen epävarmuuden takia, mikä näyttäytyy heikompina tulevaisuudennäkyminä. Helsingin seudulla teollisuuden tilanne on melko hyvä, vaikkakin teollisuusalojen ja yritysten väliset erot ovat suuria. Pääkaupunkiseudulle keskittyvä tietotekniikkateollisuus on suorastaan erinomaisessa tilanteessa ja sen kysyntä on kasvanut koronakriisistä huolimatta. Myös teknologiateollisuuden tilanne on talven aikana parantunut ja tilauskannat lähteneet kasvuun. Sen sijaan tilanne on heikko varsinkin Helsingin telakalla. Moni seudun teollisuusyrityksistä panostaa kansainväliseen toimintaan koronan jälkeisen kasvun ajurina.

Tilanne ja näkymät ovat hyviä viime vuosina pääkaupunkiseudun ulkopuolelle keskittyneellä logistiikka-alalla. Hyvinkäälle valmistellaan uutta logistiikkakeskusinvestointia ja Sipoossa käynnissä oleva varastohanke työllistää tulevaisuudessa yli sata henkeä. Vantaalle avataan Hobby Hallin uusi myymälä ja varasto. Mäntsälässä logistiikka-alan tilanne on erinomainen ja siellä alalla suunnitellaan merkittäviä investointeja. Lisäksi Mäntsälään on valmisteilla uusi kasvihuone, ja siellä suunnitellaan myös uuden lentokentän perustamista. Yksin Mäntsälään kaavailut investoinnit tulevat työllistämään satoja ihmisiä.

Helsingin seutukunnan ja etenkin Vantaan kaupungin elinkeinoelämän ja työllisyyden kannalta hyvin merkittävä tekijä on edelleen jatkuva Helsinki-Vantaan lentoaseman toimintojen merkittävä vähentyminen. Lentoaseman arvioidaan työllistävän suorasti ja epäsuorasti jopa 20 000 henkilöä. Ilmailualan yrityksistä Finnair, Finavia ja Airpro ovat ilmoittaneet mittavista irtisanomisista ja lomautuksista, ja Finnairin lomautukset tulevat kestäämään vähintään vuoden 2021 loppuun. Rahdin sekä matkailun vähenemisen myötä lentoaseman hiljentymisen vaikutukset ulottuvat laajasti seutukunnan ilmailu- ja matkailuelinkeinon lisäksi myös muihin toimialoihin. Jos Suomeen kohdistuva matkailu ei elvy muun Euroopan tahdissa, Helsinki-Vantaan lentoasema voi TEM:in selvityksen mukaan kärsiä suuria ja pysyviä tappioita markkinaosuuksissa. Pahimmillaan tämä tarkoittaisi jopa 16 000 työpaikan menetystä. TEM:in selvityksessä esitettyjen skenaarioiden mukaan ilmailuala toipuisi koronakriisiä edeltävälle tasolle aikaisintaan vasta vuonna 2024. Muiden liikennepalvelujen osalta tilanne on myös vaikea liikkumisen vähennyttyä, ja tulevaisuudennäkymätkin ovat heikentyneet etätyön lisääntymisen myötä. Liikennealan toipumisen kannalta erityisen keskeisessä asemassa on kuluttajien luottamuksen palautuminen palveluihin, joissa etäisyyksien pitäminen toisiin ihmisiin on vaikeaa.

Seutukunnan yritysasiantuntijoiden mukaan yritysperustanta on ollut monessa seudun kunnassa jopa poikkeuksellisen hyvällä tasolla. Osin tämä johtuu koronaviruksen aiheuttamasta työttömyydestä, ja uusien yritysten perustaminen liittyy tällä hetkellä suurilta osin itsensä työllistämiseen, mikä näkyy etenkin rakentamisessa. Lisäksi seudulla jo toimivat yritykset ovat kyselleet seudun kunnissa olevia yritystontteja aktiivisesti. Se kertoo kriisissä menestyneiden yritysten investointihalukkuudesta. Seutukunnan yritykset panostavat yleisesti tällä hetkellä kiertotalouden ratkaisuihin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työnvälitystilaston mukaan Helsingin seutukunnassa oli tammikuun aikana yhteensä 22 584 uutta avointa työpaikkaa, joka on 92,5 % koko maakunnan uusista avoimista työpaikoista. Laskua vuotta aikaisempaan ajankohtaan oli kuitenkin noin 6 000 työpaikkaa. Pääkaupunkiseudun asema Uudenmaan veturina korostuu myös työvoiman kysynnässä, sillä 81 % koko Uudenmaan avoimista työpaikoista kohdistui juuri sinne. Kesätyöpaikkojen määrän ennakoidaan olevan tänä vuonna viime vuotta korkeammalla tasolla, vaikka realisoituneet kesätyöpaikkojen määrät ovat tammi-helmikuussa jääneetkin vuoden takaisia lukuja alhaisemmiksi. Työvoiman kysynnän arvioidaan jatkuvan heikkona palveluissa, ja pysymään muilla aloilla melko muuttumattomana.

Koronakriisistä huolimatta osaavan työvoiman saatavuudessa arvioidaan Helsingin seudulla olevan tällä hetkellä haasteita monilla aloilla, ja tilanteen pelätään vaikeutuvan entisestään koronaviruksen hellittäessä. Kevään ammattibarometrin perusteella suurin pula osaavasta työvoimasta on sosiaali- ja terveystalalla sekä lastentarhan opettajien kohdalla, joissa tilanne on tällä hetkellä jo erittäin heikko. Erityisesti pääkaupunkiseudulla on pulaa informaatioteknologian työntekijöistä ja kysynnän arvioidaan pysyvän korkealla jatkossakin. Varsinkin seutukunnan länsiosissa on kysyntää osaavista rakennustyöntekijöistä ja insinööreistä, ja sopivien työntekijöiden löytäminen on yrityksille haasteellista. Toisaalta tietyillä aloilla työvoiman kysyntätarve on nyt hyvin alhainen. Helsingin kaupungin syksyllä yrityksille tekemän kyselyn mukaan liikenne-, tapahtuma- ja matkailualan yritykset eivät koe tarvetta rekrytoida uusia työntekijöitä ja ammattibarometrin mukaan kyseisillä aloilla on ylitarjontaa osaavasta työvoimasta. Ylitarjontaa on myös yleissihteereissä, ilmailualan työntekijöissä sekä painoalan osaajissa.

Yritykset ovat koronaviruksen myötä alkaneet varautua suurempiin markkinoiden häiriötilanteisiin ja panostavat entistä enemmän varastointiin liittyviin ratkaisuihin. Tällä on positiivisia vaikutuksia logistiikka-alan työvoiman kysyntään, josta alan ajankohtaiset investoinnitkin seutukunnan itä- ja pohjoisosissa antavat esimakua. Tosin logistiikka-alalla on pulaa osaavasta työvoimasta jo nyt, ja tulevaisuudessa tilanne pahenee.

Työvoiman saatavuuden tulevaisuudennäkymät ovat seutukunnassa kauttaaltaan melko huonot. Esimerkiksi rakentamisessa on jo pitkään ollut pulaa osaavasta työvoimasta ja alan vetovoimaisuus nuorten kohdalla on alhainen, mikä ennustaa rakennusalan työntekijöistä olevan pulaa myös tulevaisuudessa. IT-taitojen rooli osaavan työvoiman saatavuudessa on koronan aiheuttaman digiloikan myötä korostunut, ja siksi osaavan työvoiman saatavuudessa tulee jatkossa olemaan kasvavasti vaikeuksia myös aloilla, joissa työvoimaa on toistaiseksi ollut hyvin tarjolla. Tämä koskee esimerkiksi palvelualoja. Koronan tuomat uudet tarpeet työelämätaidoissa nähdään pitkälti pysyvinä myös epidemian jälkeen.

Osaltaan kohtaanto-ongelma tulee vaikeutumaan opintojen valmistumisessa koettujen viivästymisten myötä. Seutukunnan oppilaitosten mukaan koronakriisin vuoksi monilla aloilla opintoihin kuuluvien näyttöjen antaminen on ollut vaikeaa eikä harjoittelupaikkoja ole ollut tarjolla. Esimerkiksi palvelualoilta tai muilta kädentaitoja vaativilta aloilta on ollut korona-aikana hankalaa valmistua. Tällä on suora yhteys työmarkkinoille siirtyvien työntekijöiden määrään ja siten osaavan työvoiman saatavuuteen. Myös osavien työntekijöiden alanvaihto vaikeuttaa tilannetta entisestään. Erityisesti tapahtuma-, rakennus- ja ravintola-alalla esiintyy tällä hetkellä runsaasti alanvaihtohalukkuutta, mikä synkentää kyseisten alojen yritysten osaavan työvoiman saatavuutta sekä kriisistä toipumisen näkymiä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Helsingin seutukunnan työttömyystilanne on pysynyt kesästä alkaen melko muuttumattomana. Sekä työttömien että lomautettujen määrät ovat pysyneet pitkälti samalla tasolla kuin ne olivat loppukesällä. Työnvälitystilaston mukaan tammikuussa Helsingin seutukunnassa oli työttömiä työnhakijoita 38 347 enemmän kuin vuosi aiemmin. Seutukunnan vuosimuutos (57 %) työnhakijoiden määrässä on ollut Uudenmaan seutukunnista suurin, mitä selittää seudun selvästi muita seutukuntia suurempi palvelusektori. Koko Uudenmaan työttömistä Helsingin seutukunnassa oli 94 % ja lomautetuista 95 %. Luvuissa korostuu seutukunnan ja pääkaupunkiseudun valtava merkitys maakunnalle. Pääkaupunkiseudulle painottuvan pitkäaikaistyöttömyyden arvioidaan paheinevan seudulla kiihtyvällä tahdilla koronakriisin pitkittyessä. Uhkana on, että monen kriisin vuoksi työttömäksi jääneen työllistyminen muodostuu yhä vaikeammaksi, jos heidän ammattitaitonsa ja kosketuksensa työmarkkinoihin rapistuvat pitkittyvän työttömyyden seurauksena.

Uudenmaan elinkeinoelämän asiantuntijoiden mukaan seutukunnan työllisyystilanteessa ei ole odotettavissa lähikuukausina merkittävää paranemista. Joillain aloilla, kuten ravintola- ja matkailualoilla työllisyystilanne saattaa ainakin väliaikaisesti kohentua kesäkauden myötä, mutta yleiskuva synkästä työllisyystilanteesta tulee pysymään, kunnes epidemiatilanne rauhoittuu ja kuluttajien luottamus saadaan palautettua

ennalleen. Epävarmuutta työllisyysnäkyymiin kasvattaa kesäkauden lisäämä ihmisten aktiivisuus ja liikkuvuus, jolloin epidemiatilanne saattaa entisestään heikentää. Rokoteai-kataulujen mahdollinen viivästyminen tulee näkymään suoraan työllisyystilanteen el-pymisen viivästyminenä erityisesti palvelualoilla.

Keväällä asetetut uudet rajoitustoimet näkyvät lisääntyneinä lomautuksina etenkin ra-vintola-alalla. Maakunnan tasolla uusien työnhaun aloitusten määrät lähtivät nousuun heti maaliskuun alussa, ja valtaosa uusista työnhakijoista työskenteli palvelualoilla. Mikäli rajoitustoimet purevat tautitilanteeseen ja rajoitukset poistuvat nopealla aikatau-lulla, myös rajoitustoimien aiheuttama lomautussumma alkaa odotettavasti purkautua ilman tilanteen pitkittymistä. Espoon, Helsingin ja Vantaa-Keravan työllisyyden kunta-kokeilujen alkaminen ja sen aiheuttama muutos saattaa näkyä keväällä ja kesällä haasteina työllisyyspalveluiden järjestämisessä työnhakija-asiakkaille, millä voi toteu-tuessaan olla negatiivisia vaikutuksia työllisyystilanteen kehittymiseen.

3.2 Raaseporin seutukunta

Hanko, Inkoo, Raasepori

Raaseporin seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 40 891 henkilöä. Vuoden ai-kana vähennyistä oli 230 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 198.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	--

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Raaseporin seutukunta on selvinnyt koronakriisistä Uudenmaan seutukunnista parhaiten, ja siellä talouden yleisnäkymät ovat varovaisen positiivisia. Seutukunnan työllisyystilanne on pysynyt maakunnan parhaana ja työvoiman kysyntäkin oli kesän ja syksyn osalta vuoden 2019 tasolla tai ajoittain jopa sitä hieman korkeammalla. Tammikuussa seudulla oli avoimia työpaikkoja 15 % vuoden 2020 tammikuuta enemmän. Koronakriisi on aiheuttanut myös Raaseporin seutukunnan palvelusektorille suuria vaikeuksia, minkä lisäksi kivijalkakaupat ovat vaikeuksissa myös Raaseporin seudun kuntien keskusta-alueilla. Teollisuudessa tilanne ja näkymät ovat positiivisemmat, ja rakentamisessa korjausrakentaminen on pysynyt hyvällä tasolla.

Koronan vaikutukset näkyvät Raaseporin seudulla mm. väestönkasvuna, kun etätyötä tekevät asuvat alueella enenevässä määrin ympäri vuoden ja käyttävät alueen palveluita. Siten seutukunnan ostovoima on kasvanut korona-aikaa nähden, mikä auttaa alueen yrityksiä. Ilmiö on seudulle hyvin tärkeä ja sen ennakoitaan hyödyttävän seutukuntaa myös tulevaisuudessa etätyökäytäntöjen yleistyessä pysyvästi. Seutukunnan työllisyyspalveluiden osalta suuri muutos on Hangossa ja Raaseporissa maaliskuun 1. päivä alkanut työllisyyden kuntakokeilu. Kokeiluun siirtyi vajaa puolet alueella asuvista TE-toimiston asiakkaista.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Raaseporin seutukunnan elinkeinoelämä on selvinnyt koronakriisistä pienimmillä vaurioilla maakunnan muihin seutukuntiin verrattaessa. Seudun kaikkien toimialojen liikevaihto laski vuoden 2020 kolmannella kvartaalilla ainoastaan 0,3 % edellisvuoteen nähden, eli korona ei aiheuttanut seutukunnan elinkeinoelämälle merkittävää lovea kokonaisuutena mitattuna.

Kuten muuallakin Uudellamaalla, palvelualan yritykset ovat Raaseporin seutukunnassakin ottaneet vastaan kriisin suurimman iskun. Ravintola-alalla on koettu alan yritysten konkurssesja koronan vietyä suuren osan niiden liikevaihdosta. Vaikka ravintoloissa tulevan kesäsesongin näkymien arvioidaan olevan positiiviset, sesongin jälkeisen ajanjakson näkymät pysyvät edelleen heikkoina. Se heikentää ravintoloiden pidemmän aikavälin näkymiä, mikä on näkynyt jo nyt alan yritysten lopetusten määrässä. Kevään rajoitustoimet voivat olla monelle seudun ravintolalle hyvin kriittisiä. Matkailu on selvinnyt Raaseporin seutukunnassa melko hyvin koronakriisistä huolimatta. Alan tilannetta on edesauttanut se, että koronan lisäämä kotimaanmatkailu pystyi kesällä 2020 paikkaamaan ulkomaalaisten turistien puuttumista, ja seudulle matkustettiin etenkin pääkaupunkiseudulta. Matkailun hyvän vireen odotetaan jatkuvan myös tulevana kesäkautena, ja seudulla on käynnissä matkailualan yrityksiä tu-

keva hanke. Kaupan osalta varsinkin kivijalkakaupat ovat vaikeuksissa, mutta päivittäistavarakauppa on muiden seutukuntien tavoin hyötynyt kotona olemisen lisääntymisestä. Samoin urheilukaupalla on mennyt hyvin vapaa-ajan liikkumisen lisääntytyä koronan myötä.

Seutukunnassa teollisuuden näkymät ovat melko positiiviset, vaikka SSAB:n tehdas Hangossa lopetti toimintansa vuodenvaihteessa. Seudun keskisuuret teollisuusyritykset investoivat tällä hetkellä hyvin, ja esimerkiksi sähköpyörien kasvanut kysyntä on hyödyttänyt Helkaman tuotantoa. Alueellisesti tärkeällä Fiskarsin tehtaalla tilauskanta on hyvällä tasolla, ja metalliteollisuudessa on Raaseporin seudulla ollut laajemminkin nähtävissä pientä kasvua. Myös Raaseporin seutukunnassa teollisuuden katseet on suunnattu kiertotalouden ratkaisuihin. Seudun rakentamisessa tilanne on kahtiajakoinen. Yhtäältä seutukunnassa ei ole tällä hetkellä käynnissä suuria alan investointeja, ja sen myötä rakentamisen tulevaisuudennäkymissä on runsaasti epävarmuutta. Toisaalta koronakriisi on lisännyt investointeja asuntojen korjausrakentamiseen ja varsinkin pienet rakennusyritykset ovat seutukunnassa saaneet hyvin tilauksia. Raaseporin seudun rakennusyritysten kysyntään vaikuttaa merkittävästi pääkaupunkiseudun rakentamisen näkymät, sillä moni seutukunnan yritys palvelee pääkaupunkiseudun rakennuskohteilla.

Seutukunnan elinkeinoelämän asiantuntijoiden mukaan seudulla on perustettu uusia yrityksiä jopa kriisiä edeltänyttä tasoa enemmän. Raaseporin seudullakin uusyrityspuustanta perustuu suurilta osin itsensä työllistäjiin, jotka ovat kriisin myötä jääneet vaille työtä. Investointihalukkuutta seutukunnassa on melko runsaasti, vaikka talouden epävarmuus aiheuttaaakin yrityksissä varovaisuutta. Inkoopportin kaikki tontit on varattu ja puolet tonteista menivät yrityksille, jotka eivät aiemmin ole toimineet seudulla. Raaseporissa kysyntää yritystonteille on paljon, ja yrityksillä on kiinnostusta laajentaa toimintaansa tai asettua alueelle. Rajoitteena tosin on yritystoiminnalle soveltuvien maa-alueiden niukkuus. Seutukunnassa ei ole nähtävissä merkittävää konkurssiaaltoa, vaikka konkurssilainsäädännön väliaikainen muutos poistui helmikuussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Kohtaanto-ongelma Raaseporin seutukunnassa on jo pidempään ollut vaikea ja tilanteen arvioidaan pahenevan entisestään työvoiman kysynnän elpyessä kriisin jälkeen. Erityisesti pulaa on rakennusalan työntekijöistä sekä rakennusinsinööreistä ja -mestareista. Samoin seudulla on pulaa sosiaali- ja terveysalan osaajista sekä kesäsesongilla myös ravintola-alan työntekijöistä. Teollisuuden osalta työvoimaa tarvitaan etenkin metalliteollisuuteen ja automatiikkaan liittyviin tehtäviin. Kevään ammattibarometrin mukaan ylitarjontaa seudulla on etenkin yleissihteereissä sekä ahtaajien ja trukinkuljettajien ammateissa. Korona-aika on vaikeuttanut osaavan työvoiman saatavuutta

yleisesti, sillä kriisin aiheuttama digiloikka heijastuu vahvasti myös työmarkkinoiden osaamistarpeisiin erilaisten IT-taitojen vaatimusten korostumisena.

Seutukunnan kohtaanto-ongelman parantamiseksi koulutusjärjestelmään tulisi rakentaa nykyistä enemmän ketteryyttä, jotta järjestelmä kykenisi vastaamaan paremmin työmarkkinoiden tarpeisiin. Osaavan työvoiman saatavuudessa on nähtävissä tulevaisuudessa entistä enemmän haasteita myös opintojen valmistumisen viivästymisen myötä. Työvoimapulaan vastaamiseksi seudulla järjestetään digitaalisessa ympäristössä työvoimamessut, joita on markkinoitu seudulla laajasti eri toimijoille ja työnhakijoille.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Raaseporin seutukunnan työttömyystilanne on Uudenmaan seutukunnista parhain, vaikka kriisin vaikutukset näkyvät selvästi sielläkin. Työnvälitystilaston mukaan tammi-kuussa Raaseporin seutukunnassa oli työttömiä työnhakijoita 494 enemmän kuin vuosi aiemmin. Tämä tarkoittaa noin kolmanneksen (31 %) lisäystä, mitä voi suuresta noususta huolimatta pitää verrattain positiivisena tilanteena. Pitkäaikaistyöttömyys on ollut kasvussa seudulla, ja kasvun odotetaan jatkuvan kriisin pitkittyessä.

Seutukunnan työttömyyden arvioidaan pysyvän ennallaan lähikuukausina, ja paranevan hiljalleen koronakriisin helpottaessa. Erityisesti palvelualoilla tilanne on vaikea, eikä siinä ole nähtävissä merkittävää paranemista ennen tautilanteen kohentumista ja kuluttajien luottamuksen palautumista. Kesäsesonki voi väliaikaisesti auttaa tilannetta varsinkin matkailu- ja ravintola-alalla. Seutukunnan työllisyystilannetta auttaa myös Salon Valmetin akkutehtaan hyvä työtilanne ja sinne tehtävät lisärekrytoinnit.

3.3 Porvoon ja Loviisan seutukunnat

Porvoon seutukunta: Askola, Myrskylä, Pukkila, Porvoo, Sipoo

Porvoon seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 59 201 henkilöä. Vuoden aikana kasvua oli 136 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 629.

Loviisan seutukunta: Lapinjärvi, Loviisa

Loviisan seutukunnassa oli vuoden 2020 lopussa 17 366 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 12 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 303.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	--

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Koronakriisi on iskenyt kovalla voimalla myös Uudenmaan itäisiin seutukuntiin, vaikka seuduille merkittävän kemianteollisuuden tilanne ja näkymät ovatkin pysyneet hyvinä kriisistä huolimatta. Liikevaihdolla mitattuna Porvoon seutukunta koki koronan myötä maakunnan suurimman iskun, ja vuoden 2020 kolmannella kvartaalilla seutukunnan liikevaihdosta hävisi 36 % verrattuna vuotta aikaisempaan. Loviisan seudulla lasku oli huomattavasti maltillisempaa, ja siellä kaikkien toimialojen liikevaihto oli 5 % vuotta aiempaa alempana. Myös Loviisan ja Porvoon seutukuntien yrityskentällä on nähtävissä selvä polarisaatio kriisistä hyvin selvinneisiin yrityksiin ja niihin yrityksiin, jotka ovat kärsineet rajusti koronan takia. Kesätyöpaikkoja on tarjolla Loviisan seudulla melko hyvin, mutta Porvoon seutukunnan osalta tilanne näyttää heikommalta, mikäli ei huomioida Kilpilahden jalostamon tarjoamia kesätyömahdollisuuksia.

Erityisesti Porvoon seutukunnan tulevaisuudennäkymien osalta Itäradan linjausten varmistuminen on merkittävä alueen taloutta tulevaisuudessa edistävä tekijä. Tosin sen aiheuttamat positiiviset vaikutukset näkyvät alueen elinkeinoelämässä vasta pitkällä aikavälillä. Lyhyellä aikavälillä seutukuntien liikennepalvelut ovat vähenemässä, kun alan yritykset ovat vähentämässä linja-autovuoroja. Sillä on merkitystä molempien seutukuntien elinvoimaisuuteen ja vetovoimaan. Varsinkin seutukuntien syrjäseuduilla julkisten liikenneyhteyksien huono saatavuus on aiheuttanut poismuuttoa alueelta. Toisaalta koronan myötä edennyt digiloikka ja etätöiden lisääntyminen näkyy syrjäseutujen kunnissa mm. lisääntyneinä tonttikauppoina.

Palvelualat ovat Porvoon ja Loviisankin seutukunnissa kärsineet koronasta eniten, eikä niiden merkittävää elpymistä ole näköpiirissä ennen kuin tautilanne on helpottunut. Rakentamisen näkymät ovat molemmissa seutukunnissa verrattain positiiviset. Koronakriisi ei ole vaikuttanut kemianteollisuuden juurikaan ja alalla on tällä hetkellä ajankohtaisia tulevaisuuteen tähtääviä investointeja mm. uusiutuvaan energiaan sekä olemassa olevan tuotantoinfrastruktuurin päästöjen vähentämiseen. Nesteen Porvoon jalostamolle kaavailema miljarditason investointi suuntautui lopulta Rotterdamiin, mikä oli alueen työllisyydelle ikävä uutinen. Siitä huolimatta kemianteollisuus Porvoon seudulla tulee jatkossakin investoimaan ja kehittymään, ja siten säilyttämään vahvan aseman alueella. Kemianteollisuuden tilanne ja kehitys Porvoon alueella on erittäin tärkeää myös Loviisan seutukunnan työllisyyden kannalta. Loviisan seutukunnan suurimmat työllistäjät, kuten Fortum ovat selvinneet kriisistä ilman suuria haasteita. Loviisassa kahden vuoden päästä järjestettävät asuntomessut lisäävät seutukunnan yleistä kiinnostavuutta jo nyt. Porvoon seutukunnan osalta työvoimapalvelujen järjestämisessä tapahtui suuri muutos maaliskuun alussa, jolloin työllisyyden kuntakokeilu alkoi Porvoossa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Molemmissa seutukunnissa rakentamisen yleisnäkymät ovat positiiviset, vaikka Itä-Uudellamaalla ei olekaan tällä hetkellä rakenteilla tai suunnitteilla suuria kohteita. Loviisassa järjestetään vuonna 2023 asuntomessut, mikä näkyy seudulla jo nyt rakennusalan kilpailutusten määrän kasvuna ja lähitulevaisuudessa myös tilausten määrän kasvuna. Porvoon seudulla rakentamisen tilanne on hyvä, ja Porvoon kaupungin tavoitteena on vauhdittaa keskusta-alueen rakentamista. Porvoon seudulla kaikki kaavoitetut rakennushankkeet ovat käynnissä tai käynnistymässä, minkä lisäksi korjausrakentamisen tilanne seudulla on hyvä koronan lisättyä kotitalouksien remontointihalukkuutta. Lisäksi Porvoossa kaavoitetaan paraikaa uusia alueita, joissa pyritään hyödyntämään mm. koronan myötä lisääntyvän etätöiden tuomia mahdollisuuksia.

Kuten muuallakin Uudellamaalla, palvelu- ja kulttuurialat ovat kärsineet eniten koronakriisistä myös Loviisan ja Porvoon seutukunnissa. Ravintoloiden tilanne on vaikea

rajusti vähentyneen kysynnän myötä, mitä kevään tautitilanteen heikkeneminen ja rajoitustoimet ovat edelleen hankaloittaneet. Kotimaanmatkailu kompensoi viime kesänä ravintoloiden muutoin vaikeaa tilannetta, ja matkailun odotukset tulevan kesän osalta ovat jälleen korkealla. Viime kesänä matkailun kokonaisvolyymi laski kotimaanmatkailun lisääntymisen vuoksi vain 5 %. Osaltaan matkailualan tulevaisuudenuskosta kertoo myös Porvoon keskustaan keväällä avattava uusi hotelli. Porvoon ja Loviisan seutukuntien osalta kotimaanmatkailu pystyi kokonaisuutena edesauttamaan matkailualan yritysten ahdinkoa. Seutukuntien matkailussa juuri kotimaanmatkailu on merkittävä tekijä, sillä kotimaanmatkailijat käyttävät alueella enemmän aikaa ja rahaa ulkomaisiin turisteihin verrattuna. Niinpä kotimaanmatkailu on jälleen kesän matkailusegillä erittäin tärkeässä roolissa, ja sillä on myös ratkaiseva merkitys alan yritysten konkurssimääriin sesongin jälkeen.

Molempien seutujen kannalta tärkeä kemianteollisuus on selvinnyt koronakriisistä pienillä vaurioilla, ja esimerkiksi kesätöitä alan yrityksissä on tarjolla normaaliin tapaan. Viime vuodelta tulevaksi kevääksi siirretty Kilpilahden jalostamon suurseisokki tapahtuu koronakriisin pitkittymisestä huolimatta. Vaikka osa seisokista pystyttiin toteuttamaan jo viime vuonna, seisokki tulee keväällä olemaan työtunneissa mitattuna historian suurin. Seisokkiin osallistuu arviolta tuhansia työntekijöitä, ja se tulee lisäämään lähialueiden muiden yritysten, kuten vähittäiskaupan sekä majoitus- ja ravintolapalveluiden kysyntää. Kemianteollisuuden toimintoja Kilpilahden alueella tukee hiljattain Porvooseen avattu uusi kiertotalouden materiaalien käsittely- ja jalostuskeskus Kilke. Se yhdessä alueen kemianteollisuuden yritysten strategisten toimintojen ja tavoitteiden kanssa muodostaa investointialustan, jonka pohjalta kemianteollisuus kykenee jatkossa panostamaan uusiutuviin energiamuotoihin pohjautuvaan tuotantoon siirtymiseen. Se on seutukunnalle elintärkeää turvatessaan jalostamon toimintaa pitkälle tulevaisuuteen. Tällä hetkellä Kilpilahden jalostamoalueelle tehdään kymmenien miljoonien eurojen arvosta investointeja vuosittain, mikä hyödyttää myös alueen muita yrityksiä luomalla niille uutta kysyntää. Investointeja tehdään teknologiaan, jolla pyritään mm. vähentämään jalostamoalueen ilmastopäästöjä. Myös muilla teollisuuden aloilla tehdään investointeja esimerkiksi pitkälle automatisoituihin tuotantolinjoihin. Niiden työllisyysvaikutukset jäävät kuitenkin vähäisiksi.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työnvälitystilaston mukaan avoimien työpaikkojen määrät pysyivät molemmissa seutukunnissa hyvin lähellä viimevuotista tasoa, sillä Porvoon seutukunnassa avoimia työpaikkoja ilmoitettiin tammikuun aikana 1564, mikä on 2 % enemmän kuin vuosi sitten. Loviisan seudulla avoimia työpaikkoja ilmoitettiin 188, joka merkitsi 5 % laskua vuoden takaisiin lukuihin.

Itä-Uudenmaan elinkeinoelämän asiantuntijoiden mukaan alueen suurimmat kohtaanto-ongelmat koskettavat kemianteollisuutta sekä sosiaali- ja terveysalaa. Kemianteollisuudessa tuleva Kilpilahden jalostamon suurseisokki on merkittävä tapahtuma työvoiman kysynnän näkökulmasta. Alan yritykset odottavat kuitenkin saavansa seisokkiin tarvittavat työntekijät työmarkkinoilta. Kemianteollisuudessa suurin pula osavista työntekijöistä liittyy alan kunnossapitotoimintoihin sekä tuotannon kädentaitoja vaativiin tehtäviin. Ammattibarometrinkin perusteella Porvoon seudulla juuri teollisuuden liittyvissä tehtävissä on pulaa työntekijöistä. Samoin terveysalan asiantuntijoista on seudulla enemmän kysyntää kuin tarjontaa.

Seudun yritykset ovatkin suunnitelleet yhteistyön aloittamista alueen kuntien ja oppilaitosten kanssa kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi. Lisäksi kohtaantoa vaikeuttaa entisestään nuorten vähäinen suuntautuminen esimerkiksi kemianteollisuuden tehtäviin. Nesteeltä talvella irtisanotut työntekijät ovat hetkellisesti parantaneet osaavan työvoiman saatavuutta Kilpilahden alueella. Sen sijaan ylitarjontaa hakijoista on ammattibarometrin perusteella esimerkiksi tietyissä rakentamisen tehtävissä, ravintolialalla sekä sihteereiden ammateissa.

Sote-sektorin osaavan työvoiman saatavuudessa ei ole tulevaisuudessa nähtävissä nopeaa paranemista, sillä hakijoita alan koulutuksiin ei ole riittävästi. Lisäksi maahanmuuttajat eivät kielitaitonsa puolesta usein läpäise sote-alan koulutusten pääsyaatimuksia. Myös sote-alalla olisi tärkeää aloittaa yhteistyö seudun muiden toimijoiden kanssa, jotta työvoiman saatavuutta voitaisiin parantaa. Koronakriisin myötä opintojen valmistuminen viivästyy monilla aloilla esim. näyttöjen antamisen vaikeuduttua. Sen myötä osaavaa työvoimaa ei lyhyellä aikavälillä ole tulossa työmarkkinoille normaaliin tapaan, ja seutukuntien elinkeinoelämän asiantuntijoiden arvion mukaan työvoiman saatavuuden haasteet vaikeutuvat, kun työvoiman yleinen kysyntä elpyy koronakriisin helpottaessa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työnvälitystilaston mukaan työllisyystilanne on laskenut molemmissa seutukunnissa merkittävästi vuoden takaiseen nähden. Porvoon seudulla työttömiä työnhakijoita oli tammikuussa 1 092 (47 %) enemmän ja Loviisan seutukunnassa 329 (41 %) enemmän kuin tammikuussa 2020. Uudenmaan itäisten seutukuntien työllisyystilanne on siten Helsingin ja Raaseporin seutukuntien välissä vuosimuutoksella mitattuna. Pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt Loviisan seutukunnassa hieman maakunnan keskiarvoa enemmän. Sen sijaan Porvoon seutukunnassa pitkäaikaistyöttömyyden kasvu on ollut selvästi Uudenmaan keskiarvoa maltillisempaa. Pitkäaikaistyöttömyyden arvioidaan pahenevan entisestään koronakriisin pitkittyessä.

Työnvälitystilaston perusteella Loviisan seutukunnassa työttömyys on noussut vuoden takaiseen nähden eniten palvelualojen työntekijöiden keskuudessa. Lisäksi suurta nousua on ollut erityisasiantuntijoiden, rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä ammatteihin luokittelemattomien kohdalla. Porvoon seutukunnassakin työttömyys on lisääntynyt eniten palvelualoilla. Porvoon seudulla työttömyys on noussut merkittävästi myös ammatteihin luokittelemattomien ryhmässä, toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöillä sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijöillä. Työllisyystilanteessa ei ole näkyvässä nopeaa ja merkittävää kohentumista, ja varsinkin palvelualojen työttömyyden odotetaan parantuvan vasta, kun tautitilanne on merkittävästi parantunut. Porvoon ja Loviisan elinkeinoelämän asiantuntijoiden arvioiden mukaan työllisyystilanne olisi jo vuoden päästä alkanut elpyä ja työttömien määrä lähtenyt laskuun.

4 Varsinais-Suomi

Varsinais-Suomessa asui vuoden 2020 lopussa 481 403 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 2 062 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,5 % ja työttömiä työnhakijoita 30 866.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Korona-ajasta selvittiin alkuarvioita pienemmin menetyksin, vaikka mennyt vuosi on ollut todella raskas isolle ryhmälle yrityksiä ja ihmisiä. Varsinais-Suomessa BKT näyttää pienentyneen ja työllisten määrä vähentyneen korona-aikana samalla tavalla, kuin koko maassa keskimäärin. Yleistä mielialaa tällä erää voi luonnehtia helpottuneeksi, kun synkimmät arviot eivät toteutuneet. Toisaalta kehitysnäkymä on nyt suhteellisen myönteinen, kun valoa pilkottaa rokotusten ja kesän voittaessa alaa.

Korona-ajan alkuun kysynnän romahduksen kokivat palvelut, erityisesti MaRa-ala ja Varsinais-Suomessa vientiyritykset teollisuudessa joutuivat osaltaan hankalaan tilanteeseen. Eikä vähiten sen vuoksi että hankaluuksiin joutuivat mm. Turun Meyerin telakka ja Uudenkaupungin autotehdas merkittävinä talouden ja työllisyyden toimijoina. Varsinais-Suomi lähti vahvasta liidosta Koronan horjuttamana syöksyyn: vuoden 2020 alkukuukausina työllisten määrä oli lähellä kaikkien aikojen huippua ja työttömyysaste oli pienempi kuin Uudenmaan alueella. Siitä pari kuukautta ja oltiin lomautettujen määrissä luvuissa, jota suurempia on viimeksi nähty 1990-luvun laman synkimpinä aikoina. Lomautuksia nähtiin mittavimmin Varsinais-Suomessa Uudenmaan jälkeen. Onneksi näistä luvuista tultiin tasaisesti alaspäin joulukuun kausinousuun saakka ja kuluvana vuonna laskusuuntaus on jatkunut. Tosin helmikuun lopussa alkanut sulkukausi käänsi lomautukset tilapäiseen kasvuun. Työttömyysluvut ovat kuitenkin tasolla,

josta niiden supistuminen koronaa edeltävälle tasolle ei tapahdu muutamassa kuu-
kaudessa.

Kysynnän romahtaminen toi haasteita laajemmin palvelualoille: matkailu, ohjelmatuo-
tanto, kuljetukset, henkilöasiakaspalvelutyö, joissa haasteellinen tilanne yhä jatkuu.
Lisäksi monissa yrityspalveluissa (B2B) markkinatilanne heikkeni nopeasti, mutta on-
neksi vuoden mittaan tilanne alkoi näissä kohentua. Pandemian vaikutukset heijastui-
vat nopeasti myös ruokaketjun yrityksiin mm. ravintolatoiminnan kohdattua äkkipysäh-
dyksen. Toisaalta Koronan myötä lähiruoka nousi arvoonsa ja päivittäistavarakauppa
oli myötätulessa. Nettikaupan kasvu kohdistui vahvemmin muihin kulutustavaroihin.

Nettikaupan ohella korona-aika synnytti muitakin menestyviä aloja. Turun seudulla
diagnostiikka-alalla nähdään menestystarinoita suomalaisen osaamisen mahdollista-
mana. Turun seudulle viime vuosina kehittynyt merkittävä ICT-yritysten keskittymä on
jatkanut kasvuaan samaan tahtiin kuin aiemmin. Ruokaketjussa on kasvuvaraa lähi-
ruoan nousun myötä. Korona-aika nosti uusia jaloja alojen välillä menestyjiin ja me-
nettäjiin, mutta se vahvisti myös toimialan sisäistä polarisaatiota. Konkurssien määrä
ei ole toistaiseksi lähtenyt kasvuun, mutta ”koronavuoden” venyminen uhkaa vaka-
vasti viikko viikolta laajenevaa ryhmää yrityksiä sekä niiden henkilöstöä ja yrittäjiä. Ti-
lanteen paradoksaalisuutta kuvastaa kuitenkin se, että monilla aloilla haetaan kuumei-
sesti osaajia huonolla menestyksellä.

Varsinais-Suomen seuduilla tilanne ja tulevaisuuden näkymät vaihtelevat, mutta yhtei-
sesti seuduilla huolta kannetaan tulevan kesän tapahtumien kohtalosta, mikä heijas-
tuu vahvasti myös matkailualan menestykseen. Myös pienyritysvaltaisissa henkilöpal-
veluissa tilanne on vakava ja näkymiä leimaa epävarmuus. Turun seudulla näkymät
ovat teollisuudessa, ICT-alalla ja rakentamisessa ovat varovaisen myönteiset, mutta
palveluissa epävarmuus jatkosta on vallalla. Turunmaan saaristossa odotukset ovat
matkailun ja rakennustuoteollisuuden osalta myönteiset. Loimaan seudulla pk-sek-
torin teollisuudessa odotukset ovat myönteiset ja maataloudessakin varovaisen opti-
mistiset. Vakka-Suomessa ja Salon seudulla odotukset ovat myönteiset, kun Valmet
Automotive on julkistanut merkittävistä toiminnan laajennuksista sekä rekrytoinneista
samalla, kun seuduilla monien pk-yritysten näkymät ovat lupaavat mm. teknologiateol-
lisuudessa.

Varsinais-Suomen asema eteläisessä kasvukolmiossa (Helsinki-Tampere-Turku) on
vahvistunut viime vuosina. Talouden ja työllisyyden kehitys maakunnan alueella on
heijastunut muuttovoittona myös korona-aikana. Alueen tulevaisuuden kannalta erit-
tään tärkeitä on nostaa T&K-panostukset verrokkialueiden tasolle. Tässä on mahdol-
lista hyödyntää alueen yhtä vetovoiman osaa eli vahvaa tutkimus- ja opetuskenttää
(ml. tekniikan alat), joka tuottaa vuodessa 14 500 osaajaa (ml. 2 500 ylioppilasta).

Opiskelijat muodostavat myös melkoisen työvoimapotentiaalin alueella: 65 000 henkilöä, joista 54 000 Turun seudun oppilaitoksissa. Turun seutu on myös yksi niistä harvoista alueista Suomessa, joissa työikäisen väestön määrä kasvaa.

Varsinais-Suomessa suuntaudutaan aktiivisesti tulevaisuuteen ja alueella tavoitellaan hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä. Tätä tukemaan on laadittu laajassa alueellisessa yhteistyössä alueellinen ilmastotiekartta, jota on alettu välittömästi toteuttaa sovitun työnjaon mukaisesti. Lisäksi korona-ajan polarisoivista ja muista vaikutuksista elpymiseksi on tullut käyttöön uusia instrumentteja. REACT-EU -välineellä tuetaan PK-yrityksiä erityisesti digitalisaation ja vihreän talouden näkökulmasta. Myös Varsinais-Suomessa tähän kohderyhmään kuuluvia yrityksiä riittää.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Varsinais-Suomen aluetalous lähti vakaasta kasvusta syöksyyn Koronan horjuttamana. Sen tuottamista haasteista on selvitty alkuarvioita paremmin, vaikka mennyt vuosi on ollut todella raskas. Tilanne ja näkymät vaihtelevat alan mukaan, mutta alojen sisälläkin vaihtelu on suurta. Häiriötekijöiksi ovat teollisuudessa nousseet raaka-aineiden ja osien saantiongelmät sekä pidentyneet toimitusajat. Myös maailmanlaajuiset merikonttien saantivaikkeudet ovat viime aikoina heijastuneet ikävästi muuten yleisvireeltään positiiviseen kehitysnäkymään alueella. Toinen korona-ajan haaste koskee uusia yrityksiä (ja tuotteita), joille markkinoille pääsy on normaaliakin hankalampaa, kun tuotteita ei päästä esittelemään jälleenmyyjille (mm. ruokaketjussa).

Suhdannetiedustelujen mukaan yritysten odotukset ovat muuttumassa myönteisemmiksi. Helmikuussa julkaistussa PK-yritysbarometrissa varsinaissuomalaisten yritysten lyhyen ajan näkymät ovat aika neutraalilla tasolla tai hieman positiivisen puolella, eli ovat suhteellisen hyvin linjassa koko maan arvion kanssa. Työvoiman tarvetta näyttää alueen yrityksissä olevan enemmän kuin valtakunnassa keskimäärin ja yrityksistä selkeästi suurempi osa indikoi työvoiman lisäys- kuin vähennystarvetta vuoden aikana. Yrityksissä odotetaan myös liikevaihdon kasvavan seuraavan vuoden aikana mutta kannattavuuden hiukan heikkenevän. Varsinais-Suomen sisällä on PK-yritysten arvioiden välillä vahvaa seutukuntakohtaista hajontaa. Turunmaan saaristosta katsottuna lähiajan näkymät näyttävät hyvin positiivisessa valossa. Muissakin seutukunnissa nähdään lähiajan suhdanne lievästi positiivisena paitsi Vakka-Suomessa, jossa arvio lienee muuttunut autotehtaan viime viikkojen julkistusten myötä! Rekrytointien määrän arvioidaan kaikissa seutukunnissa kasvavan, paitsi Loimaalla, jossa odotetaan tilanteen olevan neutraali. Maakuntaennusteessa 2021 arvio rekrytointien määrästä oli yhtä lailla positiivinen, vaikka se muuten yleissävyltään painottui negatiivisempaan suuntaan. Tehdyssä vertailussa eri toimialoista arvioidaan parhaiten pärjäävän tietotekniikka sekä palvelu- ja rakennusalat, heikommat odotukset ovat taas kuljetuksissa ja kaupan alalla.

Varsinais-Suomen teollisuuden tärkeä perusta, meriteollisuusklusteri, joutui koronapandemian ja sen vaikutusten takia hankalaan tilanteeseen, kun loistoristeilijöitä Meyerin Turun telakalta tilanneet varustamot joutuivat siirtämään tilauksiaan eteenpäin aina vuoteen 2025 saakka. Yksikään tilaaja ei ole kuitenkaan peruuttanut tilaamiinsa laivoja. Käytännössä tämä tarkoittaa vuonna 2019 saavutetun tuotannon volyymin jatkumista – lähivuosille suunniteltu tuotannon kasvu kuitenkin leikkautuu. Koronapandemia osui Turun Meyerin telakan kannalta ikävään rakoon, sen kasvatettua suurin investoinnein telakan tuotantokapasiteettia. Rekrytointienkin kohdalla telakalla oli varauduttu kasvuun ja tässäkin muuttunut tuotantonäkymä tarkoitti käännettä: Meyerin keväällä alkaneiden yt-neuvottelujen seurauksena työsuhde on päättynyt noin 450 työntekijällä ja toimihenkilöllä. Haastava tilanne heijastuu epävarmuutena koko laajaan meriteollisuusyritysten toimittajaverkostoon. Moni verkostoyritys on joutunut haasteelliseen tilanteeseen ennenaikaisiksi osoittautuneiden investointien johdosta. Turun telakan ja sen verkoston tuotantovolyymit tulevat näillä näkymin pysymään seuraavat kolme vuotta korona-aikaa edeltävällä (hyvällä) tasolla. Kuitenkin on mahdollista, että 2020-luvun loppupuolella vallitsee markkinoilla useamman vuoden ajan hiljainen kausi - uusia risteilijöitä ei tilata. Siihen on varauduttava jo nyt uusien aluskonseptien ja muiden – uusien ja aiemmin tilanteeseen löydettyjen – ideoiden kehittämillä.

Alueen toinen teollisuuden perusta - Valmet Automotive - on julkistanut Varsinais-Suomeen ilouutisia pitkin syksyä 2020 ja nyt kuluvana vuonna positiiviset viestit vain jatkuvat. Syyskuussa rekrytoitiin autonvalmistukseen sata työntekijää ja vuoden lopun rekrytointikierroksella 400 autonvalmistajaa lisää. Joulukuussa yritys ilmoitti rakentavansa myös Uuteenkaupunkiin tuotantolinjan akkujen suursarjatuotantoa varten. Kuluvan vuoden maaliskuussa putosi iso ja positiivinen ”pommi” yrityksen tiedotettua palkkaavansa noin tuhat uutta työntekijää lisää vakinaiseen työsuhteeseen. Autonvalmistukseen haetaan 500 uutta työntekijää, jonka lisäksi Valmet Automotive lisää panoksia sähköautoiluun palkkaamalla akkutuotantoon 300 työntekijää Saloon ja 200 Uudenkaupungin uudelle tuotantolinjalle. Rekrytointien jälkeen työntekijöitä on autotuotannossa 3 700 työntekijää, akkutuotannossa 200 työntekijää ja 600 toimihenkilöä. Lisäksi Salon akkutehtaalla on töissä 450 työntekijää ja 100 toimihenkilöä. Yhtiö ilmoitti hiljattain uuden akkutehtaan rakentamisesta Saksaan Baden-Württembergin osavaltioon, jossa sijaitsevat Porschen ja Mercedeksen kotipesät. Valmet Automotive on kerhtonut pyrkimyksistään nostaa akkujärjestelmien liikevaihto lähivuosina samalle tasolle tai suuremmaksi kuin autonvalmistuksessa. Uusikaupunki on yrityksen suurin ja tärkein tuotantolaitos ja sen kyky valmistaa sekä autoja että akkuja joustavasti samassa paikassa on toimiva ja ainutlaatuinen konsepti.

Varsinais-Suomen teollisuudessa on näiden lisäksi muita tärkeitä aloja. Lääke- ja diagnostiikka-alat ovat korona-aikana vahvistuneet erityisesti tuotannon määrässä ja tuotantokapasiteetin osalta. Diagnostiikka alalla on rekrytoitu osaajia tuotantoon. Alu-

een kemian teollisuudessa on nähty kasvua ja alasajoa. Nesteen perinteinen Naantaliln öljynjalostamo ajetaan alas kesällä, mutta toisaalta Yara on investoinnein ilmaissut kiinnittymisensä Suomeen.

Rakennusteollisuuden tuoreen suhdanne-ennusteen mukaan Suomessa asunto- ja korjausrakentamisessa näkymät ovat maltillisen myönteiset. Sen sijaan toimitilarakentamisessa heikohkoa ja infrarakentamisessa vilkasta vuotta 2020 seuraa supistumista vuosi pari. Varsinais-Suomessa rakentaminen on yhä vahvassa vedossa, ja alalla on välttytty yksittäistartuntoja laajemmista koronatapauksista. Rakennusalalla tuotanto on hiipunut jonkin verran huipusta ja työllistenkin määrä vähentynyt, mutta mitään syökyä ei ole tapahtunut. Edelleen rakennetaan pieniä kerrostaloasuntoja Turun seudulle ja lähinnä Turkuun. Liike- ja toimitilarakentaminen on alamaissa koronankin vuoksi myös Varsinais-Suomessa. Asuntorakentamisen näkymät ovat hyvät, koska rakennuslupien suma on lähtenyt purkautumaan Turussa. Huomattava alkavien hankkeiden määrä heijastuu myös infrarakentamisen puolelle, jossa vilkkaan kauden jälkeen odotukset ovat aiempaa vaisummat. Korjausrakentaminen on tasaisessa kasvussa – tarve on huomattava vanhan rakennuskannan vuoksi.

Kuljetusala on ollut yksi korona-ajan pahimmista kärsijöistä. Erityisesti julkisen henkilöliikenteen palvelujen kysyntä on romahtanut. Taksien käyttö on radikaalisti vähentynyt myös ”julkisen kysynnän” supistuttua: koulujen kiinniolo ja Kela-kyytien vähentyminen. Luonnollisesti myös linja-autokyytien käyttö matkustusmuotona on supistunut vain aivan pakolliseen matkustamiseen. Tavarakuljetusten kohdalla nettitilauksiin liittyvä lisääntyvä logistinen jakelutyö ei ole pystynyt kokonaan korvaamaan muun tavaraliikenteen vähenemistä. Tilanne on heijastunut yritysten taloudelliseen tilanteeseen ja sen myötä investointisuunnitelmiin sekä vääjäämättä alan työllisyyteen.

Tieverkon ylläpito ja kehittäminen kohentavat alueen ja sen toimijoiden saavutettavuutta. Vilkaasti liikennöity Turun kehätie on erittäin tärkeä lounaisrannikon liikennejärjestelmälle, alueen asukkaille, elinkeinoelämälle ja koko eteläisen Suomen logistikalle. Käynnissä oleva kehätien kehittämishanke valmistuu vuonna 2023 ja nyt on menossa E18 Kauselan ja Kirismäen välisen tieosuuden parantaminen. Toisessa Varsinais-Suomen kannalta tärkeässä hankkeessa haetaan tukea Paraisille johtavien siltojen peruskorjaukseen tai jopa uusintaan, koska sillat ovat tulossa käyttöikänsä päähän. Saaristotie on ainoa yhteys Paraisten kaupunkiin ja teollisuudelle sekä Turunmaan saaristoon. Tälle hankkeelle rahoituspäätöstä odotetaan parin vuoden sisällä. Lisäksi rahoituspäätöksiä odotetaan parin vuoden kuluessa myös Turun kehätien E18 parantamiseksi Raision keskustan kohdalta sekä valtatie 8:n (Turku-Pori) perusparantamisesta Laitilan kohdalta. Saariston Rengastien kehittäminen on saanut vauhtia lisääntyneen käytön myötä.

Saavutettavuutta tulevat kohentamaan Lounais-Suomen satamien (Turku, Naantali, Uusikaupunki, Rauma ja Pori) investoinnit seuraavien viiden vuoden aikana, jopa 300 miljoonaa euroa muun muassa satamien infraan ja tietotekniikkaan. Tämän lisäksi Turun yhteisterminaalien investointien arvoksi on arvioitu jopa 300 miljoonaa euroa. Satamissa tullaan siis panostamaan seuraavien vuosien aikana vahvasti toiminnan kehittämiseen, eikä koronaepidemia näytä vaikuttaneen näin pitkän aikavälin investointipäätöksiin samalla tavalla kuin yritysten investointihaluihin. Saavutettavuuden kannalta tärkeää on Turun lentoaseman toiminnan kehittäminen mm. Lounaisrannikon yritysten työvoiman kulkuyhteyksien ja saannin turvaamiseksi.

Korona-aika on kohdellut todella kaltoin matkailualaa ja siihen kytkeytyviä tapahtumaloja myös Varsinais-Suomessa. Ulkomaan matkailu ja matkustajien osalta Turku-Tukholma laivaliikenne ovat käytännössä pysähdyksissä. Korona-aika toi melkoisen iskun lentoliikenteelle ja käänsi Turun lentoaseman liikenteen kasvun syöksyksi murto-osaan aiemmasta. Matkailualaa kotimaan/lähimatkailun yleistymisen ei kuitenkaan ole nostanut lähellekään normaalia. Vaikka monilla alueilla (mm. Turunmaan saaristo, Uusikaupunki, Salon seutu) koettiin vilkas matkailukesä, jäivät kesän suuret ja perinteiset tapahtumat Turun seudulla toteutumatta ja siltä osin kotimaan matkailun vetoapukin jäi pahasti vajaaksi. Matkailuun kytkeytyvät kulttuuri- ja tapahtuma-alat ovat ajautuneet poikkeuksellisissa oloissa todella vaikeaan tilanteeseen. Digitalisaatio on ottanut harppauksia myös tapahtumanjärjestäjien keskuudessa, kun konsertteja ja teatteriesityksiä striimataan. Nämä ovat kuitenkin lähinnä tekohengitystä esiintyjien, järjestäjien ja yleisön näkökulmasta. Alueella kannetaan painavaa huolta siitä, voidaanko kesän yleisötapahtumia (mm. Ruisrock, Tall Ship Race) järjestää.

Kaupan ala ja erityisesti ruoka- ja rautakauppa ovat olleet menestyjiä korona-aikana. Etätyön ja rajoitusten vuoksi ovat mm. kotiruoka ja remontit olleet myötätulessa. Lounais-Suomessa (Varsinais-Suomi, Satakunta ja Ahvenanmaa) ruuan verkkomyynti lähes viisinkertaistui vuonna 2020. Pysyvästi muuttuneet työnteon tavat ja pandemian ajan kokemukset verkko-ostamisesta tukevat digikauppaa myös tulevana vuosina. Vastauksena kauppa kehittää edelleen digitaalisia palveluja ja saavutettavuutta voimakkaasti. Kaupanalalla päivittäistavarakaupalla pyyhkii muutenkin hyvin, mutta ostoskeskukset ovat kärsineet pandemian aikana. Kauppa on myös jonkin verran keskittynyt päivittäistavarakaupassa suurimpiin yksiköihin pienempien kauppojen sijasta.

Varsinais-Suomen maataloustuotanto on valtakunnallisesti katsoen poikkeuksellisen monimuotoista. Maakunta tuottaa merkittävän osan monista kotimaisista elintarvikkeista, kuten kananmunista, leipäviljasta, sian-, siipikarjan ja lampaanlihasta sekä kotimaisista kasviksista puutarhatuotantoa unohtamatta. Maatalouteen koronaepidemialla on ollut vain pienehköt vaikutukset, koska viimekeväisen alkushokin jälkeen kausityövoiman saatavuus oli kuitenkin riittävällä tasolla. Viljasato jäi määrällisesti nor-

maalia pienemmäksi, mutta mm. sianlihan ja maitojauheen vienti kasvoi. Merkittäväkin tapahtui, sillä lähiruuan suosio on korona-aikana selkeästi kasvanut. Varsinkin broilerin, munien ja lihan käyttö on lisääntynyt. Tulevaksi satokaudeksi Ukrainasta on tilattu jo charterlentoja, joihin on yhdistetty asianmukaisesti tehdyt koronatestit kausityöntekijöille. Monissa puutarha-alan yrityksissä on vahvaa tulevaisuuden uskoa ja myös selvää halua kasvaa. Kasvien ja marjojen lisääntyvää jalostustoimintaa tarvittaisiin Varsinais-Suomeen ehdottomasti lisää, joka helpottaisi mm. tuotteiden jakelua ja toisi lisäarvoa tuotteille.

Yrityksillä on hyvät toimintaedellytykset Varsinais-Suomessa elinkeinoelämän keskusliiton tutkimuksen mukaan. Seinäjoen seutukunnan voittaman tutkimuksen kolmannella sijalla oli Salon seutukunta ja neljännellä Turun seutukunta - sijoitus oli paras isoista kaupunkiseuduista. Työtä alueen vetovoimaisuuden kohentamiseksi on toki jatkettava.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Varsinais-Suomessa vuoden 2014 jälkeen työvoiman kysyntä kasvoi rakentamisessa ja teollisuudessa siitä lähtien aina korona-aikaan saakka. Tässä rakennemuutoksessa puhutaan pääosin erilaisista teknologiateollisuuden tehtävistä, jota sittemmin on säestännyt mm. prosessiteollisuus ja elintarviketeollisuus. Erityisesti Turun seudulle on vahvistunut uusi kärkiala: ohjelmistotuotanto. Talouden kasvun vakiinnuttua vuoden 2017 aikana työvoiman kysyntä laajentui käsittämään kaikki päätoimialat. Työvoiman kokonaiskysyntä ylittikin kolmena peräkkäisenä vuonna aiempien vuosien 2007-2008 huipuluvun (vuosina 2018-2019 uusia työpaikkoja avautui yli 60 000 ja 2020 yli 58 000). Kysynnän määrä Varsinais-Suomessa perustuu paitsi uusien työpaikkojen syntyyn myös henkilöstön eläköitymisestä johtuviin rekrytointeihin.

Korona-aikana rekrytointiongelmien ei Varsinais-Suomessa hävinneet. Tämä johtuu tilanteiden vaihtelusta alueen ja alojenkin sisällä. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että huonoinakin aikoina – kuten korona-aikana - löytyy rekrytoivia yrityksiä. Monesti yrityksen osaamistarve on sellainen, ettei tehtävään sopivaa osaajaa löydy helposti. Työvoiman kysyntä on myös lähivuosina keskeinen haaste Varsinais-Suomessa. Tärkeätä on myös muistaa kausityöntekijöiden tarve alueen maa- ja puutarhataloudessa, joka vastaa merkittävästä osasta alan tuotannosta Suomessa.

Alueen teollisuuden kohdalla kysyntä painottuu metallialan ja rakentamisen ammatilliseen osaamiseen. Näillä aloilla tarvitaan myös korkeakoulutasoista osaamista, mutta erityisesti sitä haetaan kasvavalla ohjelmistoalalla. Alueella on syntynyt imu monien alojen diplomi-insinööreille, insinööreille, sovelluskehittäjille, mutta myös metallialan

lisäksi moniin ammatillista osaamista edellyttäviin tehtäviin. Turun yliopiston koulutusvastuisiin lisättiin DI-koulutus kone- ja materiaalitekniikassa, aiempien biotekniikan ja tietotekniikan lisäksi. Tarve tälle lisäykselle on edelleen ilmeinen: korkeakoulutettujen - lähinnä insinöörien - vuotuinen rekrytointitarve alueen teknologiayrityksiin pysyy merkittävänä alan kuluvana vuonna kokemista takaiskuista huolimatta. Tämän haasteen ratkaiseminen on keskeistä alueen yritysten kilpailukyvyyn turvaamisen kannalta.

Varsinais-Suomen ammattibarometrin (2021,1) ammattien kysyntä- ja tarjontatilanteen arvioissa ei kone- ja metallipuolen ammateista löydy lainkaan (työvoima)pula-ammatteja seuraavan puolen vuoden aikana – toisin kuin normaalisti. Tämä johtuu pitkälti telakan venyneistä toimitusaikatauluista ja sen heijastumisesta alihankkijaverkostoon. Rakentamisessa arvioidaan vilkkaan kysynnän jatkuvan ja monesta alan ammattilaisesta povataan olevan pulaa lähiaikoina. Toki tarpeen nähdään monen rakentamisen ammattiryhmän kohdalla vähenevän. Luovilla aloilla koronan vaikutukset näkyvät karuimmin ja kaikissa ammateissa arvioidaan olevan liikaa hakijoita (kysyntään nähden) seuraavan puolen vuoden aikana. Majoitus ja ravitsemuspuolen ammattien arvio ei näytä puolen vuoden päähän niin kolkolta, kuin voisi kuvitella, vaan kesää vasten odotetaan tautitilanteen helpottuvan. Alan arvioidaan pääsevän taas lähemmäs normaalirytmιάän mm. avautuvien terassien myötä. Sosiaali- ja terveyssektorilla näyttää pahin työntekijäpula monen ammatin kohdalla hieman helpottaneen (esim. lääkärit ja hammaslääkärit), mutta pulaa hakijoista on silti useassa ammatissa ja paljon pulaa esiintyy esim. lähihoitajista. ICT-puolella muutamissa ammateissa löytyy liikaa hakijoita ja muut ovat ennusteessa tasapainotilanteessa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuosi 2008 oli kaikkien aikojen paras Varsinais-Suomessa työllisyyden ja tuotannon määrän suhteen. Työllisten määrä huiteli parhaimmillaan 230 000 henkilössä ja TE-toimistossa oli 14 000 työtöntä asiakasta. Sen jälkeen työllisyys kehittyi W-mallin mukaiseksi: tilanne vaikeutui parin vuoden ajan; työllisyys kohentui seuraavana parina vuotena, kunnes työllisyystilanne alkoi uudelleen heiketä kesällä 2012. Viimein vuonna 2016 siirryttiin vahvasti W-mallin jälkimmäiseen nousun kauteen. Nousukauden myötä maakunnassa saavutettiin työllisyyden huippuluvut vuosina 2018-2019. Koronakriisin myötä työllisten määrä kääntyi laskuun, joka tasaantui kesän aikana ja kääntyi lievään kasvuun.

Pitkä taantuma ravisteli Varsinais-Suomea selvästi rajummin, kuin yleensä maassa tapahtui. Näkymä kuitenkin muuttui, sillä työllisyys – myös teollisuudessa – kasvoi Turun seudulla vielä vuonna 2019. Työllisiä onkin Turun seudulla 10 000 enemmän kuin aiemman huipun aikana. Työllisten määrä kasvoi myös Vakka-Suomessa ja muillakin seuduilla koronaa edeltävinä vuosina. Maan seutukuntien joukossa Vakka-Suomi ja

Turunmaa ovat säännöllisesti sijoittuneet kuuden parhaan joukkoon työttömyysprosentilla mitattuna. Loimaan seutukin on usein TOP10:ssä. Myönteinen kehitys katkesi ympäri maakuntaa koronakriisiin, josta eniten näyttää kärsineen Turun seutu. Varsinais-Suomen 27 kunnasta tosin vain kahdessa työttömyysprosentti on koko maan keskimääräistä korkeampi: Salon ja Turun kaupungeissa.

Varsinais-Suomessa työttömyyden kohdalla päähaasteet kytkeytyvät neljään ryhmään. Nuorten työttömyys on kasvanut huolestuttaviin mittoihin. Tosin Vakka-Suomessa nuorten työttömyys saattaa supistua autotehtaan uusimpien uutisten myötä. Pitkäaikaistyöttömyys ja sen myötä rakennetyöttömyys puolittuivat vuosituhannen huippuluvuista neljän vuoden positiivisen vireen ansiosta. Koronakriisin seurauksena pitkäaikaistyöttömyys on kääntynyt jyrkkään kasvuun. Erityisesti Turun ja Salon seutuja koskee maahanmuuttajien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden verrattain laaja työttömyys. Haaste on suuri, kun näissäkin ryhmissä työttömyys on kääntynyt kasvuun. Kyseisissä ryhmissä löytyy osaamista ja potentiaalia käyttöön parempien päivien oloissa. Korona-aika on synnyttänyt uuden työttömien ryhmän: yrittäjät. Ympäri maakuntaa on huomattu, että pitkittyneen (yli 200 pv) työttömyyden perusteella Kelan kokoamilla listoilla on suuri osuus yrittäjiä. Toinen korona-ajan mukanaan tuoma ryhmä ovat pitkään lomautettuna olleet työnhakijat.

Näillä näkymin odotukset työllisyyden kehityksestä ovat verrattain myönteiset Varsinais-Suomessa kuluvana vuonna. Tosin niin paljon riippuu korona-ajan kestosta. Kuitenkin mahdollista on, että kesään mennessä tilanne alkaa helpottua ja rokotusten kattavuus tulee siihen avuksi. Parhaimmillaan tämän voi tarkoittaa merkittävää käännettä työllisyyden kasvuun. Tämän myötä työttömyys saattaa kääntyä selvään laskuun, mikä kyllä edellyttää koronatilanteen helpottumista myös päämarkkina-alueilla. Lomautettujen määrä sulaa monesti ripeämmin kuin irtisanottujen kohdalla käy. Jos vanhat merkit pitävät paikkansa, niin positiivinen käänne näkyy ensin nuorten työttömyyden kääntymisenä laskuun. Työttömyys on kohonnut tasolle, josta paluu Koronaa edeltävälle tasolle ei onnistu käden käänteessä. Paljon riippuu siitä mitä tapahtuu muualla, mutta jokaisen suomalaisen tekemisistä riippuu se, mitä lähipiirissä ja sen myötä kotimarkkinoilla tapahtuu.

4.1 Turun seutukunta

Turku, Raisio, Lieto, Paimio, Nousiainen, Mynämäki, Sauvo, Masku, Naantali, Kaarina, Rusko

Turun seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 335 145 henkilöä ja vuoden aikana kasvua oli 2 857 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 23 019.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Yleinen ilmapiiri on Turun seudulla varautuneen helpottunut; pahimmat skenaariot eivät toteutuneet ja tilanteeseen on monilla toimialoilla pystytty sopeutumaan joustavasti. Turun alueelta löytyy aloja, jotka ovat suuresti pystyneet jopa hyödyntämään pandemian aiheuttamaa tilannetta, kuten diagnostiikkateollisuus, jossa yritykset kuten Perkin Elmer- Wallac ja monet pienemmät toimijat ovat nopeasti onnistuneet tuomaan markkinoille uusia ja innovatiivisia testejä Covid19-viruksen testaukseen. Tämä näkyy myös alan työvoimatarpeessa ja liikevaihdon kasvussa. Myös Turun alueen ainutlaatuisen saaristoon suuntautunut matkailu oli viime kesänä ennätysuurta, matkailijoiden jätettyä normaalit ulkomaanreissut tekemättä ja suunnattua matkailuaan suomen-sisäisesti. Kaikki merkit viittaavat myös samanlaiseen erityisvilkkaaseen matkailu-kesään saaristossa myös ensi kesänä.

Suuria ongelmia pandemia on tuonut tapahtuma-alalle, jossa tulevan kesän suhteen ollaan kiikunkaakun -tilanteessa, jossa seurataan viruksen ja rokotteiden kilpajuoksua pahinta peläten. Mikäli isot Turun kesätapahtumat joudutaan perumaan toistamiseen, eivät alan toimijat tule selviämään tilanteesta kuivin jaloin. Myös majoitus- ja ravitsemussektori, kuten muukin matkailuala, tulee elämään lähijät rokotteiden antaman no-

pean laumasuojan toivossa, mutta peläten, ettei tautimuunnosten vyöryä saada helposti kuriin. Myös erilaiset palvelualat, varsinkin ihmiskontaktia vaativa toiminta, on luonnollisesti kärsinyt pandemiasta paljon. Turun lentoaseman liikenteen kasvu taittui Koronan myötä, mutta yhtenä merkittävimmistä ulkomaan liikenteen asemista sen toimintaa on perusteltua kehittää mm. alueen yritysten työvoiman saannin johdosta.

Turun alueelle todella merkityksellinen telakkateollisuus on kärsinyt isoja risteilijöitä tilanneiden varustamojen pysähtyneestä tilanteesta, jossa loistoristeilijät kelluvat satamissa odottamassa rokotteiden antamaa laumasuojaa. Toistaiseksi yhtään tilausta ei onneksi ole peruutettu, mutta laivojen toimitusaikatauluja on jouduttu siirtämään vuosilla eteenpäin. Tällä on ollut vaikutuksia sekä Meyerin Turun telakalle, että runsaalle alihankintakentälle Turun seudulla, jotka ovat joutuneet turvautumaan irtisanomisiin mutta joustavoittaneet tilannetta erityisesti lomautuksin.

Teollisuuspuolella ja rakennusteollisuudessa tilanne vaikuttaa lähitulevaisuudessa vaaloisalta. Teollisuudessa maailmantalous näyttää vetävän ihan kohtuullisesti, joka on vientiteollisuudesta vahvasti elävälle Turun alueelle erittäin hyvä uutinen. Vuosi 2020 ei esimerkiksi teknologiateollisuudessa ollut katastrofi, vaan alalla saavutettiin jopa pientä kasvua. Rakentamisessa nähtäneen piristymistä, vaikka toimitilarakentaminen onkin saanut koronakriisin mukana vahvan kolauksen.

Positiivista virettä ja lisäpotkua Turun alueelle antavat erilaiset kiertotalouteen liittyvät hankkeet, jotka tulevat tarjoamaan työpaikkoja lähitulevaisuudessa. Neste Oy:n tyhjäksi jäävälle ja logistisesti erinomaiselle tontille on kaavailtu uudenlaista bio- ja kiertotalouden keskittymää, jonka lisäksi Naantaliin ollaan rakentamassa myös Navire-nimistä teollisuusaluetta. Turun ja Kaarinan rajalla olevan Topinojan jätekeskuksen alueelle perustetaan kiertotalouspuisto, joka tukee kiertotaloutta painottavaksi muuttunutta jätesektoria. Tämän lisäksi Turun alueen kaupungeista Paimio saattaa saada suuren tekstiilien kierrätyslaitoksen lähitulevaisuudessa, mikäli Suomi saa EU-tasoisien tavoitteensa läpi.

Turku osallistuu maaliskuussa alkaneeseen työllisyyden kuntakokeiluun yhdessä Laitilan, Paimion, Sauvon ja Uudenkaupungin kanssa. Työllisyyskokeilujen tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Kokeilujen tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koronavuoden ylle maalatut kauhuskenaariot eivät näy toteutuneen ainakaan Turun seudulla odotetun laisina, vaan esimerkiksi vientivetoisessa teknologiateollisuudessa tapahtui vuonna 2020 jopa pientä 2-3 prosentin kasvua. Suomen tärkeimpien kauppakumppanien talous näyttää vetävän kohtuullisin hyvin huolimatta koronatilanteen vaikeusasteesta verrattuna esimerkiksi Suomen tilanteeseen ja tämä näkyy heijasteena myös vientivetoisen Varsinais-Suomen tilanteeseen. Teknologiateollisuuden kyselyn mukaan yritysten uudet tilaukset kasvoivat selvästi vuoden 2020 viimeisellä neljänneksellä ja yritysten arviot nykytilasta ja lähiajan näkymistä ovat kirkastuneet selvästi. Pitää silti huomata, että yritysten väliset erot jatkuvat suurina, vaikka keskimäärin tilanne onkin helpottanut selvästi. Teknologiateollisuuden odotukset seuraavan vuoden aikana näyttävät varovaisen optimistiselta ja alalla uskotaan olevan patoutunutta työvoimatarvetta, joka purkaantunee lisääntyvinä rekrytointeinä vuoden 2021 aikana.

Elinkeinoelämän toimijoiden voidaan todeta jakautuvan selkeästi häviäjiin ja voittajiin. Eniten kärsineiden alojen joukossa ovat vahvasti sulkua- ja rajoitustoimista kärsineet matkailu-, majoitus-, tapahtuma- ja ravintola-alat, joiden tarpeeseen koronatuetaan eivät ole osuneet riittävän hyvin. Myös pienet kädentaitoja hyödyntävät yritykset ovat saaneet osunaa erityisesti vähentyneen turismin myötä.

Luonnollisesti myös Turun seudun teollisuuden yksi tunnusmerkki, meriteollisuusklusteri, on joutunut haastavaan tilanteeseen loistoristeilijöitä Meyerin Turun telakalta tilanneiden varustamojen jouduttua siirtämään tilauksiaan muutamilla vuosilla eteenpäin koronapandemian ja sen vaikutusten takia. Yksikään tilaajataho ei ole kuitenkaan peruuttanut tilaamiaan laivoja, mutta ison kysymysmerkin koronapandemia heittää koko risteilyliikenteen tulevaisuuden ylle. Käytännössä tämä tarkoittaa vuonna 2019 saavutetun tuotannon volyymin jatkumista – lähivuosille suunniteltu tuotannon kasvu kuitenkin leikkautuu. Koronapandemia osui Turun Meyerin telakan kannalta ikävään rakoon, sen investoitua voimakkaasti telakkaan parina viime vuonna. Se varautui mm. valmistamaan kahta loistoristeilijää satama-altaissaan samanaikaisesti. Meyerin Turun telakalla ja sen alihankkijoilla onkin jouduttu turvautumaan lomautuksiin ja irtisanomisiin. Telakalla tämä on merkinnyt noin 450 henkilön irtisanomista. Telakka on työympäristönä haasteellinen Covid-viruksen leviämisen kannalta. Lisäksi alalla käytetään paljon ulkomaalaista työvoimaa ja alihankkijoita, minkä takia covid-tartuntojen ehkäisyyn on panostettava painokkaasti. Ellei tässä onnistuta voivat tartunnat riistäytyä käsistä, kuten Rauman telakalla tapahtui.

Korona-ajan voittajiin voidaan selkeästi lukea lääke- ja diagnostiikkateollisuus, joissa Turun alueella on vahva edustus. Esimerkiksi Turun alueen merkittävä työllistäjä Perkin-Elmer Wallac on pystynyt vuoden 2020 aikana työllistämään noin 200 työntekijää lisää lähinnä koronavirustestien ansiosta ja sen liikevaihtokin on noussut noin puolet

edellisvuoteen verrattuna. Terveystuotteen valmistavan Radiometer Turku Oy:n liikevaihto kasvoi viime vuonna 60 miljoonan euroon, jonka lisäksi se ilmoitti investoivansa uuteen tuotantolinjaan seitsemän miljoonaa euroa ja palkkaavansa yli 30 uutta työntekijää. Lääketeollisuudessa Bayer Oy on tekemässä 35 miljoonan euron investoinnin Turun tuotantolaitoksen tehostamiseen. Uusien tuotantotilojen rakentaminen alkaa syyskuussa ja tilojen on määrä valmistua vuoteen 2023 mennessä. Investoinnilla parannetaan osaltaan ehkäisy tuotteiden toimitusvarmuutta ja varaudutaan potentiaaliseen kysynnän kasvuun. Orion vahvistaa tuotantoaan 17 miljoonan investoinneilla, joiden perustana on ennen kaikkea kasvun mahdollistaminen kysynnän lisääntyessä. Tila ja kapasiteetti alkoivat tulla tehtaalla vastaan, ja myös tekniikkaa korvataan uudemmallalla.

Myös alan pienemmät toimijat ovat pystyneet suuresti hyötymään koronapandemian eteen avaamia mahdollisuuksia, ja Turusta onkin lyhyessä ajassa tullut erilaisten koronatestien kehityksen kehto. Esimerkiksi Tepcomp Oy on alkanut valmistaa koronan puhallustestereitä ja odotusarvot uudenlaisen, Suomessa kehitetyn laiteen suhteen ovat korkealla. Koronatestin tuloksen odottamisaika jää minimiin, testin antaessa tuloksen jo muutamissa sekunneissa. Lisäksi Arcdia International Oy valmistaa anti-geeni-pikatestejä ja Abacus Diagnostica Oy valmistaa ja myy mm. nopeasti tuloksen antavaa PCR-yhdistelmätestiä. Silti uusia yrityksiä on syntynyt alalle melko vähän ja vientitoimintakin on ollut pitkälti muutaman suuren toimijan varassa. PK-yritysten viennin lisäämiseen tarvittaisiin lisää pääomaa ja pääomasijoittajia, joita Suomesta selvästikin puuttuu. Ratkaisuna tilanteeseen olisivat asiantuntijoiden mukaan lääke- ja diagnostiikkateollisuuteen sijoittavien kotimaisten pääomarahastojen lisääminen, koska kokemus on osoittanut sen houkuttelevan myös ulkomaalaista rahaa mukaan.

Naantalissa sijaitsevan Nesteen öljyjalostamon 230 työpaikkaa häviävät, yrityksen suljettua jalostamo maaliskuun 2021 loppuun mennessä. Naantalin jalostamon lakkauttaminen on osa Nesteen säästökuuria ja uutta toimintamallia kohti uusiutuvia ja kierrätysraaka-aineiden prosessointia. Nesteen toiminta on alkanut alun perin Naantalista, joten Turun alueella päätös on otettu nyrpeänä vastaan, joskin ymmärretty taustalla vaikuttaneet seikat. Neste tarjoaa lähtemään joutuville erilaisia tukipaketteja ja eläkesopimuksia, joiden lisäksi yritys pyrkii tukemaan työntekijöiden uudelleentyöllistymistä. Turun alueelle on myönnetty 600 000 euroa äkillisen rakennusmuutostilanteen hoitamiseen, joka kanavoidaan mm. uusia korvaavia työpaikkoja luoviin pk-yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin. Alueen uusiokäyttöä selvittämään asetetun selvitysmiehen raportti julkaistiin maaliskuussa. Siinä ehdotettua kehitysyrityksiä ollaan välittömästi perustamassa, ja sen tulisi tukea bio- ja kiertotalouden keskittymän syntymistä, kokoamalla yhteen alan merkittäviä toimijoita ja muodostamalla toisiaan tukeva ekosysteemi. Alustavasti on jo kymmenkunta yritystä luvannut lähteä investoimaan Nesteeltä tyhjäksi jäävälle alueelle. Paikan sijainti on logistisesti erinomainen.

Turun alueella vahvassa kasvussa oleva ICT-ala jakautuu hyvin toimialasidonnaisesti niihin, joiden projektit ovat ajautuneet osittain jäihin koronaepidemian takia ja niihin, joiden toiminta on virkistynyt, koska tietyllä toimialalla tilanne näyttää valoisalta. Esimerkiksi Turun talousalueen isoimmilla ICT-puolen yrityksillä Vincitillä, Goforella ja Innofactorilla mennyt vuosi oli vahva ja tulevaisuuden näkymätkin vaikuttavat valoisilta. Jatkossa olisi Turun alueen vetovoimatekijöihin kiinnitettävä lisääntyvää huomiota ammattilaisten saamiseksi seudulle töihin. Asiaa voisi hyödyttää suuresti esimerkiksi katetavan internetverkon saaminen koko Turun saaristoon, joka voisi osaltaan houkuttaa alan ammattilaisia.

Talonrakennus on viime vuosina keskittynyt Turun kaupunkiin ja sen lähiympäristöön. Korona-aikana rakentamisessa tilanne on pysynyt kohtuullisen hyvänä. Rakennus-alalla tuotanto on hiipunut jonkin verran huipusta ja työllistenkin määrä vähentynyt, mutta mitään syöksyä ei ole tapahtunut. Edelleen rakennetaan pieniä kerrostaloasuntoja, mutta liike- ja toimitilarakentaminen on alamaissa koronankin vuoksi. Asuntorakentamisen näkymät ovat hyvät, koska rakennuslupien summa on lähtenyt purkautumaan Turussa. Monia hankkeita on lähdössä liikkeelle samanaikaisesti. Tämä heijastuu positiivisesti myös infrarakentamisen puolelle, jossa vilkkaan kauden jälkeen odotukset ovat aiempaa vaisummat. Turussa on kauppatorin parkkihallihanke loppusuoralla – eri vaiheessa suunnittelussa puolestaan ovat mm. musiikkitalo, ns. Kupittaaan kansi Tiedepuiston alueelle ja ratapiha-alueen elämyskeskus. Korjausrakentaminen on tasaisessa kasvussa – tarve on huomattava vanhan rakennuskannan vuoksi.

Kaupan alalla korona-aikana on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Päivittäistavara-kaupan yhdistyksen mukaan koko päivittäistavara-kauppa oli 8,5 prosentin kasvussa edelliseen vuoteen verrattuna. Tämä luonnollisesti näkyi esimerkiksi K-Citymarketeissa, joihin kahteen isoimpaan on viime vuoden aikana Turun alueella palkattu 50 työntekijää lisää molempiin. Myös S-ryhmän markettien päivittäistavaramyynti kasvoi kahdeksan prosenttia pääasiassa ruokamyynnin vetämänä. Viime vuonna digiostaminen kasvoi koko vähittäiskaupan määrästä 22 prosenttiin ja sen kokonaisarvon laskeaan olevan jo 18 prosenttia. Myös päivittäistavaroitten verkkokaupan osuus hyppäsi vuodessa 0,6:sta kahteen prosenttiin kaupanliiton tutkimuksen mukaan. Myös jotkut erikoistavaraliikkeet hyötyivät poikkeusvuodesta 2020. Turkulaisen, pohjoismaiseen muotoiluun erikoistuneen verkkokaupan, Finnish Design Shopin liikevaihto kasvoi viime vuonna yli 50 prosenttia. Vuosia kasvaneen yrityksen kasvu vauhdittui entisestään verkkokaupan yleisemmin voittaessa alaa. Yritys palkkaa koko ajan lisää henkilöstöä ja hakee voimakasta kasvua. Tällä hetkellä se työllistää vajaat 140 työntekijää ja on investoimassa Turun lentokentän lähelle vuonna 2021 nousevaan uuteen jättihalliin, johon sijoittuvat mm. pääkonttori ja varastointitoiminnot.

Näyttää siltä, että pahimmalta on toistaiseksi välttytty myös PK-sektorilla ja odotetun laista konkurssisummaa ei olla nähty. Korona-pandemian takia sorvattu väliaikainen laki on näyttänyt pelastaneen tilannetta huomattavasti. Lailla estettiin velkojia hakemasta yrityksiä konkurssiin lyhytkestoisten maksuvaikeuksien tai summiltaan pienten saatavien takia. Väliaikaisen lain voimassaolon päätyttyä on pelätty konkurssiaaltoa mutta toistaiseksi sellaista ei ole tapahtunut. Turun yrittäjien tekemän kyselyn mukaan jäsenyrityksistä 62 prosenttia vastasi koronakriisin vähentäneen liikevaihtoa ja kymmenen prosenttia kertoi sen kokonaan tai lähes kokonaan pysäyttäneen liiketoiminnan. Vain seitsemän prosenttia ilmoitti liikevaihdon lisääntyneen korona aikana. Tätä taustaa vasten tilanne näyttää aika valoisalta, vaikka konkurseja voikin olla odotettavissa varsinkin uudesta kevään sulusta eniten kärsiville aloille.

Kiertotalouden ja vihreän siirtymän osalta ollaan ottamassa myös isoja askeleita, sillä Suomi tavoittelee suurta tekstiilien kierrätyslaitosta, jolla olisi EU:n virallinen status. Keskus sijoitettaisiin Paimioon ja avattaisiin toteutuessaan jo ensi kesänä. Suomessa toimii paljon yrityksiä, jotka ovat tekemisissä kierrätetyn tekstiilikuidun kanssa arvoketjun eri vaiheissa. On ilmeistä, että tekstiilien kierrättäminen on alana vasta vahvassa laajentumisvaiheessa. Myös Turun ja Kaarinan rajalla olevan Topinojan jätekeskuksen asemakaavaa uudistetaan ja alueelle perustetaan kiertotalouspuisto. Jätekeskuksen ympärille rakentuu uudenlainen kiertotalouskeskus, jonka on ajateltu tarjoavan hyvän alustan uusiomateriaalien hyödyntämiselle ja jatkojalostamiselle. Uusi kaava mahdollistaa alueelle 400-500 uutta työpaikkaa, mikäli puistoon kaavoitettu rakennusoikeus toteutuu täysimääräisesti. Puistoa kehitetään laaja-alaisella joukolla. Jos tähän vielä lisätään Naantalin Nesteeltä vapautuvalle tontille suunniteltu bio- ja kiertotalouden keskittymä, voidaan sanoa liikuttavan ympäristön mutta myös talouden kannalta oikeaan suuntaan. Edellä mainittujen hankkeiden lisäksi on Naantalin Luonnonmaalle rakentumassa uusi Naviren teollisuusalue, jonne mahtuu karkeasti arvioituna 30 yritystä. Sijainti lähellä Meyerin telakkaa ja Turun korjausteakkaa mahdollistaa lyhyet varastointiajat sekä toimitusmatkat. Lisäksi E18-tien läheisyys palvelee alueelle sijoituvia yrityksiä hyvin. Sopimuksen mukaan puolet alueesta on rakennettu kolmen vuoden kuluessa ja koko alue 2026 loppuun mennessä. Kiinnostus alueen tonteista on ollut huomattavaa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

2010-luvun talouden kasvukaudella vuosina 2015-2019 työllisten määrän kasvu suuntautui vahvasti Turun seudulle. Teollisuuden ja rakentamisen myötä tuuli kasvatti alojen työllisten määriä ja ennen pitkää se heijastui muille aloille eli kuljetuksiin, sote-alalle ja muihin palveluihin. Saman aikaisesti teollisen nousun kanssa alueelle kehittyi uusi vahva tuotannonala eli ICT-, peli- tai ohjelmistoala, joka jatkoi kasvuaan myös korona-aikana.

Työpaikkoja on ollut Turun seudulla poikkeuksellisen paljon tarjolla viime vuosina. Näin myös koronavuonna 2020, vaikka pandemia toi mukanaan melkoisen kysyntäkuopan keväällä ja alkukesästä. Työvoiman saanti on monissa tapauksissa muodostunut kasvua rajoittavaksi tekijäksi, eikä tilanne tule helpottumaan oloissa, joissa työvoiman kysyntä tulee elpymään – jo kuluvana vuonna.

Nopea muutos työtehtävissä ja osaamisissa on tuonut jäykkyyttä työmarkkinoiden toimintaan. Jatkuvan oppimisen tarve näkyy Varsinais-Suomen pk-yrityksissä lisääntyvänä tarpeena uuden oppimiseen. Vanhalla osaamisella ei kokenutkaan osaaja välttämättä löydä heti sopivaa työtä vaan tarvitaan osaamisen päivitystä. Tähän tarvitaan joustavia instrumentteja, joita mm. työvoimakoulutus voi tarjota. Näissä tilanteissa yhteistyö yrityksen kanssa on ensiarvoisen tärkeätä. Tämän saavuttaminen vaatii myös oppilaitosten rahoituspohjan kriittisen tarkastelun vähemmän tutkintopainotteisuuteen nojaavaksi, jotta lyhytkoulutuksia saadaan joustavasti ja nopeasti havaittuun tarpeeseen. Koulutusten pitäisi olla räätälöitävissä jopa yrityskohtaisesti. Oppilaitosten kannattaa kuunnella herkällä korvalla, millaista osaamista yrityksissä tarvitaan, jotta oppilaitoksissa opetettavat taidot ovat linjassa yritysten tarpeiden kanssa.

Suuri haaste lähivuosina tulee olemaan kasvualojen työvoiman saatavuuden turvaamisessa. Nykyinen oppilaitoksista valmistuneiden määrä ei välttämättä vastaa edes alan yrityksistä eläköityvien määrää. Työvoiman tarve kasvaa niin ammatilliselle, ammattikorkeakoulusta kuin yliopistosta hankitulle osaamiselle. Ammatillisen osaamisen kohdalla aloituspaikkojen lisäksi haaste on teollisen alan koulutuksen heikko vetovoima nuorten keskuudessa, kun taas diplomi-insinöörien koulutus on alueella määrällisestikin rajallista Turun seudun ja lounaisrannikon nykyisiin ja kasvaviin tarpeisiin. Näin aloitteellisuus alueella tarjottavan koulutuksen rakenteelliselle lisäämiselle ja monipuolistamiselle ovat tuotannollisen toiminnan kannalta perusteltua – ja välttämätöntä. Teknologiateollisuudessa mm. maahanmuuttajille suunnatut ammatilliset koulutukset ja nuorille näkyvästi markkinoidut kesätyöpaikat voivat olla osaratkaisuja uusien osaajien houkuttelemiseksi alalle, ja sysäys alan nostamiseksi houkuttelevammaksi vaihtoehdoksi nuorten silmissä. Oppilaitosten on myös mahdollista vahvistaa digitalisaation painotusta opetussisällöissään, jotta se vastaisi paremmin kehityksen heittämiään haasteeseen.

TKI-toimintaa on aktiivisesti aihetta laajentaa nykyisestä korkeakoulujen ja yritysten kesken. Työvoiman saannin kannalta kannattaa muistaa opiskelijat- mm. alueen korkeakouluissa opiskelevien ulkomaisten opiskelijoiden kiinnittäminen suomalaiseen työelämään ja yhteiskuntaan, johon tulisi panostaa nykyistäkin tarmokkaammin.

ICT-alalla on tarvetta rekrytoida korkeakoulutuksen saaneita työnhakijoita, mutta alueen varanto on täystyöllistetty. Näin on ajaututtu tilanteeseen, jossa yritykset rekrytoivat toisiltaan osaavaa työvoimaa. Toisaalta Turun seudulla on koodaus- ja pelialan yrityksiä, jotka tekevät usein vahvaa yhteistyötä rekrytointien suhteen. Alalla on toki

työttömiä, mutta heidän koulutustaustansa on useimmiten datanomi, joka tutkintona on liian suppea työllistääkseen.

Juuri valmistuneessa ammattibarometrissa (2021,1) näkyy kulttuuri- ja tapahtumasektorin työllistävyys ja ahdinko Turun seudulla. Luovan, kulttuuri- ja tapahtuma-alojen osajia on tarjolla töihin paljon kysyntää mittavammin. Tällä erää myös osaavia hitsaajia on tarjolla selvästi kysyntää enemmän. Rakentamisen verrattain hyvä näkymä ilmenee niin, että suunnittelupuolen töissä on kova tarve uusille osaajille. Myös ammattiosaajista on alalla näkyvissä pulaa (mm. muurari, betonirakentaja sekä katto ja lattiatyöntekijä). Lähes rakenteellista osaajapulaa koetaan monissa sote- ja opetusalan tehtävissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

2010-luvun nousussa oli työllisyyden kasvu voimakasta Turun seudulla. Työllisten määrä lähestyi seudulla 160 000, kun edellinen huippu oli 2008 147 000 työllistä. Kuitenkin 2010-luvun alun pitkästä, viisi vuotta kestäneestä, taantumasta oli seurauksena Turun seudulla korkea työttömyysaste. Korona-aika kuritti seutua niin, että maaliskuussa työttömyysprosentti (11,7%) oli noin 3,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin koronakriisin alkaessa. Hyppy oli korkein alueen seutukuntien joukossa.

Työllisyystilanne heikentyi yleisesti, mutta työttömien määrä kasvoi voimakkaimmin MaRa-alalla ja useimmissa palveluissa. Kun tarkastellaan lomautettujen määrän kasvua ovat teollisuuden luvut samalla tasolla MaRa-alan kanssa. Irtisanomisista on tapahtunut eniten teollisuudessa. Onneksi vain harvat lomautukset ovat muuttuneet irtisanomisiksi. Työttömien määrät ovat kaikissa ryhmissä suuremmat kuin juuri ennen Koronaa. Nuorten työttömyys kasvoi nopeasti ja on yhä keskimääräistä korkeammalla tasolla. Maahanmuuttajien työttömyys on kasvanut, mutta prosenteilla mitattuna yleistä kasvuvauhtia hitaammin – samanlainen tilanne on ollut myös 50-vuotiaiden kohdalla. Huolestuttavaa on pitkäaikaistyöttömyyden jo pian vuoden kestänyt kasvu, jossa parin kolmen vuoden tulokset mitätöityivät. Koronan helpottaessa otettaan ja yhteiskunnan avautuessa alkavat lomautukset purkautua ja ennen pitkää myös työttömien määrä vähetä. Nuorten ja maahanmuuttajien tilanne ennakoi yleensä työllisyyden yleisempää kehitystä – niin luultavasti tälläkin kertaa mm. MaRa-palveluiden laajemmin avautuessa.

Alkanut vuosi tulee olemaan myönteinen työllisyyden suhteen Turun seudulla. Toki paljon riippuu korona-ajan jatkumisesta, mutta jos lievän optimisesti lähestytään asiaa, niin kesällä tilanne helpottuu ja yhteiskunta asteittain avautuu. Työttömien määrä tulee vähenemään kaikissa ryhmissä. Pitkäaikaistyöttömyydenkin on luultavasti kääntymässä laskuun. Näin käy, jos työvoiman kysyntä voimistuu niin, että virta pitkäaikaistyöttömyyteen hiljenee selvästi ja pitkäaikaistyöttömyyksiä alkaa päättyä samaan tahtiin kuin ennen koronaa tapahtui.

4.2 Salon seutukunta

Somero, Salo

Salon seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 60 208 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 336 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 815.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Seudun toimiva ja monipuolinen toimintaympäristö sekä sijainti Helsinki-Turku -käytävällä muodostavat vahvan perustan yritysten ja ihmisten toiminnalle. Työvoiman hyvä saatavuus sekä hyvät mahdollisuudet yrityksen ja työnhakijan tarpeita vastaavan täsmäkoulutuksen järjestämiseen voi puolestaan olla vetovoimatekijä muun koulutustarjonnan ohella. Keskeisiä aloja ovat Salon alueella Valmet-Automotiven myötä akkuteollisuus sekä palveluliiketoiminta, logistiikka ja metalliteollisuus, joilla on seudulla pitkät perinteet. Tärkeä ja erittäin potentiaalinen on myös ICT-ala, jonne Nokian lähdön jälkeen on saatu monia innovatiivisia ja kasvavia toimijoita mm. seutukunnan kehitysyhtiön ja muiden kehitysorganisaatioiden aktiivisen toiminnan tukemana.

Salon seutukunnassa tilanne näyttää yhtä kaksijakoiselta kuin muuallakin. Löytyy toimialoja, joita korona kurittaa mutta samalla löytyy myös aloja, joilla menee hyvin, kuten akkuteollisuus. Yleinen mieliala on maakuntakyselyn mukaan alueella yllättävän hyvä. Alueen toimialoista matkailussa, rakentamisessa ja liikenteessä on silti hiukan mollivoittoinen sävel. Positiivista virettä on akkuteollisuuden lisäksi nähtävissä mm. terveysteknologia-alan yrityksissä. Salon seutu on myös mukana maaliskuussa alkaneessa työllisyyskuntakokeilussa, yhdessä Koski TL:n ja Marttilan kanssa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Valmet Automotiven erittäin voimakas positiivinen vire poikii satoja työpaikkoja Saloon Uudenkaupungin ohella. Salossa toimivaan akkutehtaaseen värvätään 2021 keväällä 250 tehdastyöntekijää ja 50 toimihenkilöä. Lisäksi haussa on myös runsaasti kesätyöntekijöitä. Valmet Automotive pyrkii nostamaan akkujärjestelmien liikevaihdon jo lähivuosina samalle tasolle tai jopa suuremmaksi, kuin autonvalmistuksessa. Tavoitteen toteuttamisessa Salon ja Uudenkaupungin akkutehtailla on keskeinen rooli. Akkujen tuotanto jakautuu Salon ja Uudenkaupungin välillä niin, että Salossa valmistetaan henkilöauton kevythybridiakkuja, kun taas Uudenkaupungin tuotantolinjalla aletaan valmistaa täyssähköautojen akkuja. Salossa voidaan jatkossa tuottaa myös erilaisten työkonien akkuja. Akkuteollisuuden kehittämisessä on kyse Valmet Automotiven kääntämisestä oikeaan asentoon lähitulevaisuuden liikkumismuotojen suhteen, sillä on arvioitu, että polttomoottorit katoavat uusista autoista jo kymmenen vuoden sisällä.

Positiivista virettä on akkuteollisuuden lisäksi mm. terveysteknologia-alan yrityksissä. Esimerkiksi Evondos Oy:n kasvuvauhti on niin kova, että Financial Times noteerasi yrityksen yhdeksi Euroopan nopeimmin kasvavista. Vuonna 2020 yhtiö panosti toimintansa kehittämiseen rekrytoimalla ennätysmäärän uusia ammattilaisia. Yrityksen työntekijämäärä ylitti hiljakkoin sadan hengen rajan. Evondos on Pohjoismaiden johtava automaattisten lääkeannostelupalveluiden tarjoaja ja palvelu on käytössä yli 200 kunnassa. Palvelun kysyntä on ennätyskorkea ja kasvunäkymät ovat lupaavat.

Metallialan yrityksissä on investoitu suhteellisen reippaasti, joten usko tulevaisuuden kasvunäkymiin on vahvaa. Myös pohjosiin karuihin oloihin soveltuvia korkealaatuisia aurinkopaneeleja ja niiden tuotantolinjoja tuottava Solar Finland Oy on pärjännyt mukavasti ja kasvanut ihmisten panostaessa kulutustaan yhä vahvemmin uusiutuvaan energiaan.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän valossa Salon seudun matkapuhelintuotannon ulkopuolinen yritys kenttä on kohtalaisesti toipunut syksyn 2008 jälkeisestä taantumasta. Matkaa huippuaikojen määriin toki on vielä paljon. Teollisuudessa työvoiman kysyntä kääntyi kasvuun vuoden 2015 lopulla. Monissa palveluissa käänne tapahtui muutamaa vuotta myöhemmin – kaupan alan käänne odottaa ostovoiman kasvua alueella.

Kysynnän kasvu oli tasaista Koronaan saakka, jonka aiheuttamasta kysyntäkuopasta alettiin nousta kesäkaudella. Vuoden 2021 alussa – ennen sulkukautta - optimismi näyttää voittaneen alaa ja kysyntä nousi lähivuosia selvästi korkeammalle tasolle. Akkutehtaan toiminnan laajeneminen heijastuu kokoonpanotyön osaajien merkittävänä

kasvuna. Kysynnän piristyminen on laaja-alaista, sillä oikeastaan vain kaupassa ja rakentamisessa sitä ei ole vielä näkynyt. Kohentuneen tulevaisuusnäköyksen lisäksi työvoiman kysyntää lisäävät mm. eläköitymiseen liittyvät korvaavat rekrytoinnit.

Hiljattain valmistuneen ammattibarometrin (2021, 1) mukaan Salon seudulla on paljon ammatteja, joiden rekrytoinneissa on näkyvissä merkittäviä haasteita. Ns. työvoimapula-ammattit ovat monesti korkeakoulutusta edellyttäviä, mutta myös ammatillisen tutkinnon osajille on kysyntää. Tällaisia ovat mm. ICT-alan tehtävät, sähkö- ja automaatioinsinöörit, rakennusinsinöörit ja alan muut asiantuntijatehtävät sekä opetus- ja sote-alan tehtävät. Teollisuudessa tarvitaan enenevästi työnjohtajia, joita on jo nykyisellään vaikea löytää. Taloushallinnon tehtävissä haasteita riittää palkanlaskennan ja kirjanpidon osajien rekrytoinnissa. Ruokaketjukaan ei vältty rekrytointiongelmilta, kun puutarha-alalla sekä ravintola-alalla näkyy sesonkiluonteista pulaa osajista (mm. ravintolakokit ja tarjoilijat). Teollisuudessa erityisesti metallialan ammatillisista osajista on pulaa (mm. hitsaajat, levysepät ja koneistajat) eikä moniin rakentamisen ammatteihin ole riittävästi osajia tarjolla. Tilanne edellyttää huomiota ja mm. koulutuksellisia toimia, jotta näistä pullonkauloista ei tule kasvun esteitä Salon seudulla. Asia voidaan nähdä myös myönteisesti, koska se viestii Salon seudun yritysten merkittävästä kasvupotentiaalista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Salon seudun kehityskuvaa hallitsee teollisten työpaikkojen asteittainen romahdus 2010-luvun alkupuolella. Vihdoin vuoden 2017 alussa työttömien määrä kääntyi Salon seudulla vahvaan laskuun eri ryhmissä (ml. nuoret, yli 50-vuotiaat ja pitkäaikaistyöttömät), jonka Korona keskeytti. Vuoden vaihteen työttömyyspiikin jälkeen ovat työttömien ja lomautettujen määrät supistuneet, mitä kehitystä korona-ajan sulut ja rajoitukset ovat horjuttaneet. Salon seudulla työttömyysprosentti (12,2%) on edelleen 3,4 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aiemmin koronakriisin alkaessa. Eli koronan isku on tähän mennessä ollut seudulla lähes yhtä kova kuin Turun seudulla. Työttömyysaste on pysynyt Salon seudulla maakunnan korkeimpana jo vuosia Nokia/Microsoft -alasajon seurauksena.

Työllisyystilanteen kehitys oli viime vuosiin Salon seudulla haasteellisempaa kuin yleensä maakunnassa. Ennen Koronaa oli työttömyyden supistumisvauhti eri ryhmissä maakunnan kärkipään luokkaa. Nykynäkymissä on sen verran valoa, että laaja-alainenkin työttömyyden aleneminen on seudulla mahdollinen. Näillä näkymin työttömien kokonaismäärä ja nuorten työttömyys supistuvat kuluvan vuoden aikana. Yritysten myönteisten tilannearvioiden ja rekrytointi-ilmoitusten perusteella on perusteltua ennakoita pitkäaikaistyöttömyydenkin kääntyvän laskuun, kun imu työmarkkinoilla vahvistuu kuluvana vuonna.

4.3 Loimaan seutukunta

Oripää, Aura, Koski TI, Marttila, Loimaa, Pöytyä

Loimaan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 33 583 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 159 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 702.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yrittömyys	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Alueen vahvuutena on pk-valtainen, vahvasti omiin tuotteisiin ja tuotekehitykseen tukeutuva yritys-kanta. Loimaan seudun kärkitoimialat ovat kone- ja metalliteollisuus, mekaaninen puutuoteteollisuus, rakennusmateriaaliteollisuus sekä elintarviketeollisuus. Metalliteollisuusyritysten tuotteita ovat mm. Wille-kiinteistöhuollon traktorit, Lännen maanrakennuskaivurit, Dino henkilönostimet, Multiva perävaunut ja äkeet, Pema hitsauksen automaatiotekniikka ja Vallox ilmanvaihtotekniikka. Seudulle on ominaista myös viljanviljely sekä perinteisen maatalouden rinnalle kehittynyt lähiruokatuotantoon ja maaseutumatkailuun erikoistunut yritysryvä. Myös kaupan alan merkitys on kasvanut. Päivittäistavarakaupan, maatalouskonekaupan, autokaupan ja maatalouskoneiden huoltoliikkeiden merkitys on alueen taloudelle suuri. Edellisen nojalla suhdanteet ja rakennemuutokset koettelevat seutua keskimääräistä vähemmän.

Koronapandemia on eniten löylyttänyt pieniä yhden hengen yrityksiä, joille poikkeuslailloin säädetty yrittäjien työttömyysturva on ollut elintärkeä tuki. Kone- ja metalliteollisuuden pk-yrityksillä tilanne näyttää hyvältä ja myös niiden alihankkijayrityksillä tuntuu riittävän työtä. Metallialalla huolestuttava tekijä löytyy raaka-aineista, joiden saannissa on ollut selkeitä vaikeuksia. Karkeasti jakaen voidaan sanoa teollisuuden voivan Loimaan seudulla kohtuullisen hyvin ja auringon näkyvän horisontissa, kun taas palvelu-aloilla tilanne on päinvastainen, kuten muuallakin maakunnassa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Loimaan seutukunnassakin tilanne näyttää vahvasti kahtiajakautuneelta. Koronasta eniten kärsineet sektorit löytyvät palvelusektorilta. Erityisesti ravintolat kärsivät rajoitus- ja sulkutoimista todella paljon. Myös pienet yhden hengen yritykset kuten hierojat, parturi-kampaajat ym. ovat pitkälti olleet yrittäjille lanseeratun työmarkkinatuen varassa.

Loimaan seudun perusteellisuus on pystynyt toimimaan koronasta huolimatta ihan mallikkaasti ja monessa yrityksessä uhanneet lomautuksetkin on pystytty suurelta osin välttämään piristyneiden markkinanäkymien takia. Myös pienemmällä alihankkijoilla tuntuu tällä hetkellä riittävän tilauksia isompien vanavedessä. Kone- ja metalliteollisuudesta on kantautunut tietoa ongelmista raaka-aineiden saannissa, mikä saattaa ikävästi hidastuttaa ja vaikeuttaa esim. tilausten aikataulussa pysymistä. Muuten tilanne metalliteollisuudessakin näyttää vahvalta ja valmius koronan jälkeiseen ponnistukseen on olemassa. Säkylän Köyliötä kotipaikkanaan pitävä robotiikka-alan yritys Robomation Oy on satsaamassa vahvasti kasvuun yritysjärjestelyin ja uusien toimitilojen rakentamisella Loimaalle. Yritys tähtää kansainväliseen kasvuun ja rekrytoi lisää osaajia.

Rakentamisen korkealla pysyvä trendi näkyy myös alueen puuteollisuuden toimijoissa ja esim. henkilönostimia valmistavassa Dinolift Oy:ssä, jossa suurin osa liikevaihdosta tulee kuitenkin viennistä. Loimaan lemmikkieläinten ruuan tuotantoon suuntautuneet yritykset ovat osoittaneet myös kasvun signaaleja, joka näkynyt mm. uusien toimitilojen käyttöönottona.

Oripäässä järjestettävän jokakesäisen maatalousnäyttely Okran toteutustavan yllä leijuu vielä isoja kysymysmerkkejä kesän 2021 osalta, kuten monen muunkin suomalaisen kesätapahtuman.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Vuoden 2016 jälkeinen vakaa kasvu avointen työpaikkojen määrässä katkesi Koronaan Loimaan seudullakin. Kasvukautena kysyntä alkoi selvästi kiihtyä ennestään vahvoilla hoitoaloilla, mutta myös teollisuudessa ja kaupan alalla kysyntä vahvistui ja uusia avoimia työpaikkoja olikin tarjolla vuosina 2017-19 enemmän kuin koskaan aiemmin (yli 2 000 vuodessa). Korona-ajan alkusyöksyn jälkeen kysyntä alkoi kesästä alkaen elpyä eritahtisesti toimialoilla.

Kasvukaudella teollisuudessa kysyntä kohentui ja alkoi viiveellä lievästi vetää yksityistä palvelualaa mukaan. Näin kysyntä vilkastui teollisuuden rinnalla mm. kaupan ja

kuljetusaloilla sekä sote-alalla. Korona aika hiljensi kaikki alat, mutta kysyntä lähti elpymään viimeistään syyskaudella teollisuudessa, sote-alalla ja lievästi myös henkilökohtaisissa palveluissa. Käännettä parempaan ei vielä ole näkynyt MaRa-alalla, kaupassa tai kuljetuksissa.

Ammattibarometrin 2021/1 mukaan pulaa on tällä hetkellä metallialan ammattilaisista (hitsaaja, kaasuleikkaaja, koneenasettaja ja koneistaja), tekniikan alan asiantuntijoista (konetekniikka, puunjalostus, sähkö- ja automaatio, tietoliikenne ja – tekniikka). Niin ikään pulaa on ilmastointi- ja jäähdytysasentajista. Lähes rakenteellinen on Loimaalakin pula sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoista ja työntekijöistä. Työvoiman ylitarjontaa kysyntään nähden esiintyy mm. MaRa-alan tehtävissä. Palvelualan yrittäjien vaikeasta tilanteesta kielii kampaajien ja kosmetologien ammattiryhmien nousu osajien ylitarjontaryhmiksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Talouden nousussa työttömyyden laskuvauhti pysyi hyvänä vuoteen 2019 ja samalla työttömyyden supistuminen laajeni nuorista yli 50-vuotiaiden ja pitkäaikaistyöttömien ryhmiin. Maahanmuuttajien työttömyys ei ole vähentynyt aivan näitä vastaavasti. Työttömyyden alenemisvauhti alkoi hidastua jo ennen Koronaa osittain sen vuoksi, että työttömien määrä oli nuorten ja pitkäaikaistyöttömien osalta ehtinyt supistua varsin pieneksi.

Työttömyysasteella mitattuna seutu on viime aikoina sijoittunut seutujen TOP10:iin. Nykyinen työttömyysaste (9,0 %) on tosin 2,4 prosenttiyksikköä korkeampi kuin juuri ennen Koronaa.

Loimaan seudun kehitystä on luonnehtinut vakaus jo pitkään. Poikkeuksellisesta koronakänteestä alue saattaa kuitenkin toipua tavallista ripeämmin. Nykynäkymin myönteinen työllisyyskehitys voittaa alaa Loimaan seudulla kesään mennessä myös kuluvana vuonna. Työttömien ja lomautettujen määrät alenevat talouden vireen kohennettua. Nuorten työttömyys ja mahdollisesti pitkäaikaistyöttömyyskin kääntyvät alenemisuralle. Tilanne voi edelleen kohentua lähiseutujen työvoiman kysynnän myötä. Tällainen kehitys voi myös auttaa yrityksiä haasteellisilla palvelualoilla selviytymään.

4.4 Vakka-Suomen seutukunta

Uusikaupunki, Laitila, Vehmaa, Pyhäranta, Taivassalo, Kustavi

Vakka-Suomen seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 30 753 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 242 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 419.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Korona-ajan alku oli Vakka-Suomessa synkkä, kun autotehtaalla otettiin käyttöön laajat lomautukset. Markkinatilanteen epävarmuutta tärkeämpi tekijä oli käsillä olleet komponenttien toimitusvaikeudet. Autotehtaan toiminnan käynnistyttyä kesäkauden lähimatkailijavirrat pitivät kaupungin ja matkailureitit vireinä. Syyskausi hiljensi matkailun, mutta teollisuuden tuotanto on pysynyt vilkkaana ja kuluvana vuonna on jälleen ilmoitettu auto- ja akkutuotannon laajennuksesta.

Vakka-Suomen vahvuutena on elinkeinorakenteen monipuolisuus ja seudun yritysmyönteinen ilmapiiri sekä kehittämisaktiivisuus. Uusina osaamisaloina ovat nostamassa päätään mm. elintarvike- ja energia-alat perinteisen autonvalmistuksen, kemianteollisuuden ja muun metalliteollisuuden rinnalle. Autotehtaan voimakas kasvu on yksipuolistanut tuotantorakennetta, mitä saattaa hieman helpottaa toiminnan laajentaminen akkuteollisuuteen. Vahvan maatalouden ohella seudulla myös korona-aikana edelleen kehittyneitä elintarviketuotannon toimijoita, kuten soijatehdas, Munax ja Laitilan Wirvoitusjuomatehdas. Alueen haasteena on vientiriippuvuus ja osaavan työvoiman saatavuus uusien teollisten investointien tarpeisiin. Uusien investointien työvoimatarpeet riippuvat myös suoraan kysyntätekijöiden muutoksista.

Aiempien suurten rekrytointien ansiosta seutu on selvästi kansainvälistynyt. Maahanmuuttotaustaisten henkilöiden merkitys työvoiman saatavuudessa ja liikkuvuudessa korostuu jatkossa. Tämä on jo näkynyt alueelle muutoissakin. Seudulla on koettu ajoittain muuttovoittoa - erityisesti positiivisen rakennemuutoksen aikoina – ja asunton saattavuus uusille asukkaille on yhä jonkin asteinen haaste. Tässä tilanteessa on tärkeitä tukea pendelöintiä alueelle. Tuotannon voimakas kasvu autotehtaalla on luonut painetta Uudenkaupungin sataman logistiikalle – vientisatamana se on volyymissä ohittanut Turun sataman. Haasteeksi on osin korona- aikoinakin noussut työvoiman saanti kasvavien pk-yritysten tarpeisiin. Jatkossa on joka tapauksessa tärkeitä mahdollistaa autoklusterin vahvistuminen ja samalla pitää huoli elinkeinorakenteen monipuolisuudesta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vakka-Suomi on ollut poikkeuksellinen alue Suomessa syksyn 2008 talouskriisin jälkeisenä aikana. Kun muualla teollisuuden liikevaihto ja henkilöstön määrä olivat syöksyssä, siellä teollisuuden liikevaihto ylitti vuoden 2008 huipputasoa jo vuonna 2011 ja henkilöstömäärä saavutti ko. tason vuoden 2014 aikana. Kasvu on jatkunut portaittain senkin jälkeen. On totuttu sanomaan, että alueella ei ole varsinaisia rakennemuutosaloja, ja kehitys on siten vakaampaa ja näkymät positiivisemmat.

Korona-aika alkoi autotehtaalla tuolloin jopa pahaenteisiksi tulkituissa tunnelmissa, kun käytännössä koko henkilöstö lomautettiin. Näkymä kuitenkin muuttui nopeasti. Vakka-Suomen vahva kivijalka eli autonvalmistusteollisuus on saanut vuonna 2021 seurakseen myös akkujen suursarjatuotantoon keskittyvän tehtaan. Laajennuksen seurauksena Uudenkaupungin tehtaalla tulee toimimaan kaksi tuotelinjaa, ajoneuvovalmistus sekä sähköisten ajoneuvojen akkujärjestelmien valmistus. Laajennus lisää merkittävästi Valmet Automotiven kapasiteettia autojen akkujärjestelmien valmistamiseen, ja se täydentää yrityksen Salon akkutehtaan tarjontaa. Kyseinen laajennus on keskeinen osa Valmet Automotiven sähköiseen liikenteeseen painottuvaa strategiaa, jonka tavoitteena on nostaa yritys yhdeksi alan johtavista yrityksistä. Yritys hakee myös uusia liiketaloudellisia tukijalkoja kinematiikan eli avoautojen kattoratkaisujen ja auton ilmanohjaimien kehittelyn kautta. Valmet Automotivella on akkujärjestelmien valmistussopimus kahden merkittävän, nimettömänä toistaiseksi pysyneen, autoteollisuusasiakkaan kanssa. Uudenkaupungin tehtaalla on tiloja, jotka voidaan nopeasti muuntaa akkutuotannon tarpeisiin. Lisäksi läheisyys autonvalmistuksen kanssa tuo runsaasti etuja esimerkiksi tuotannon tukitoiminnoissa. Kaiken kaikkiaan Valmet Automotivella on rekrytointien jälkeen työntekijöitä Varsinais-Suomessa Uudenkaupungin autotuotannossa 3 700 työntekijää, akkutuotannossa 200 työntekijää ja 600 toimihenkilöä. Salon akkutehtaalla on töissä 450 työntekijää ja 100 toimihenkilöä.

PK-yrityspuolella on vientiyrityksissä mennyt hyvin ja mm. Yaralla ja Vahteruksella esiintyy tarvetta rekrytoida lisää osaajia. Laitilassa metalliteollisuus teki 2020 parhaimpia vuosiaan, vaikka tuotannossa pieni notkahdus keväällä olikin. Laitilassa vahva graafinen teollisuus sinnittelee kohti koronan jälkeistä aikaa, jolloin sen markkinat jälleen avautuvat. Teollisuudessa toki nähdään myös lomautuksia ja mm. tuulilaseja valmistava Pilkington on irtisanonut ja lomauttanut väkeä. Vakka-Suomessa teollisuustuotantoa edelleen häirinnyt raaka-aineiden saantiongelmien sekä konttien saatavuus kuljetuksiin. Autotehtaan lomautukset johtuivat komponenttien saannin keskeytyksistä. Laitilasta lähtöisin olevan, kananmunista innovatiivisia tuotteita kehittänyt Munax Oy:n koko osakekanta myytiin tanskalaiselle kananmuna-alan markkinajohtajalle DANÆG-konsernille. Yritys tarvitsi kumppanin viemään kehitettyjä innovaatioita eteenpäin. Kuuden vahvan kasvun vuoden jälkeen Munax on kasvanut kolmella paikakunnalla toimintaa pyörittäväksi kokonaisuudeksi. Uusi omistaja on sitoutunut vahvasti kasvattamaan Munaxia entisestään pohjoismaiden suuntaan. Matkailukesä oli vilkas ja heijastui MaRa-alalle, mutta laajemminkin palveluihin. Uudenkaupungin keskustan palveluissa pientä piristymistä oli havaittavissa ja positiivisen vireen odotetaan jatkuvan. Uudenkaupungin keskustaan rakennettavan koulukeskuksen rakentamisen alku on viivästynyt valitusten myötä. Sopimukset rakentajien kanssa on tehty monitoimitalosta (arvoltaan 50M€), johon tulee pienten lasten päivähoidon, perusopetusta, toisen asteen koulutusta, taiteen perusopetusta, vapaata sivistystyötä ja tiloja eri liikuntalajeille. Alkuperäisen aikataulun mukaan koulukeskuksen piti aloittaa toimintansa vuonna 2023.

Kaupungissa on pulaa pienistä vuokra-asunnoista, mikä on osittain pullonkaula alueen kasvavan työpaikkamäärän kannalta. Uudessakaupungissa, Laitilassa ja muissakin lähikunnissa on panostettu asuntorakentamiseen ja kunnan palvelutarjonnan riittävyyden varmistamiseen. Alueellisella maakuntarajat ylittävällä yhteistyöllä haetaan ratkaisuja työvoiman saatavuuden helpottamiseen. Asuntotilanteen haasteen helpottamiseksi on parannettu työmatkoja varten bussiyhteyksiä Uuteenkaupunkiin, sekä Turun että Porin suunnasta. Päivittäin näitä yhteyksiä käyttää noin 1 500 henkilöä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän vaihtelu on ollut vuoden 2008 jälkeen Vakka-Suomessa teollisuusvetoista ja verrattain voimakasta. Mittavimpana yksittäisenä tekijänä autotehtaan rekrytoinnit käynnistyivät syyskaudella 2016 ja ovat jatkuneet vaihteittain näihin päiviin. Osaajia näihin tehtäviin on haettu ja saatu ympäri maata. Työvoiman tarvetta on laajemminkin alueen teollisuudessa ja pk-yrityksissä, joissa on koettu rekrytointiongelmia. Työvoiman kysynnän pitkään jatkuneen verrattain suuren kasvun johdosta, erityisesti Uudessakaupungissa on ongelmia rekrytointitilanteissa. Alueen oma työvoimapooli on rajallinen ja lisäksi asuntotilanne toimii kynnyksenä alueelle muutolle.

Kuluttajapalveluissa, kuten kaupassa sekä majoitus- ja ravitsemisalalla, vaikutus on tullut viiveellä ja maltillisemmin näkyviin. Työllisyystilanteen kohentuminen alueella ja myönteisten näkymien vahvistuminen näkyi parin Koronaa edeltävän vuoden aikana palveluissa ja hoitoalalla työvoiman kysynnän aktivoitumisena.

Syksyn rekrytoinnit autotehtaalle saatiin hoidettua hyvin. Uudenkaupungin tehdas oli kuitenkin kiinni koko huhtikuun 2020, jolloin syynä oli, että tehdas ei saanut osia koronatilanteen takia. Lähiajan näkymät vaikuttavat nyt alalla erittäin valoisilta. Maaliskuussa 2021 Valmet Automotive ilmoitti uudesta, tuhat ihmistä käsittävästä rekrytointikampanjasta. Siinä rekrytoidaan jo yrityksessä töissä olevien 4500 työntekijän seuraksi 500 autonvalmistajaa ja sama määrä akuntekijöitä. Uusista työntekijöistä auton valmistajat ja 200 akuntekijää sijoittuvat Uuteenkaupunkiin ja loput 300 henkeä Salon akkutehtaalle. Korona-aika tuo luonnollisesti haasteita rekrytoinnin käytännön toteutukseen, koska messuja tai toritapahtumia ei tällä hetkellä voi järjestää ja siksi käyttöön on otettavakin kaikki mahdolliset muut keinot. Suomen rekrytoinneissa viranomaisten ja yhteistyökumppanien rooli korostuu juuri tämän takia. Paikat saadaan näillä näkymin täytettyä hyvin, päätellen siitä, minkälainen hakemusvyöry tehtaalle tuli rekrytointiuutisen tultua julki.

Juuri valmistuneen ammattibarometrin (2021,1) mukaan autotehtaan laajentuminen lisää hyppäyksellisesti metallituotteiden ja elektroniikkalaitteiden kokoonpanijoiden kysyntää ja näihin tehtäviin haetaan tekijöitä koko maasta. Pk-sektorin kasvavilla metallialan yrityksillä on nykytilanteessa haasteita sopivien osaajien (esim. koneenasentajien) löytämisessä. Hotelli- ja ravintoalalla ja muissa palveluissa mahdollista kesäsesonkia tulevat vahvistamaan uudet autonrakentajat. Jo perinteisesti hoitoalalla ja hoivapalveluissa esiintyy rakenteellista työvoimapulaa. Ruokaketjun osalta kasvihuone-työntekijöistä on pulaa ja tarve tulee kasvamaan.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työllisyyskehitys on viime vuosina ollut Vakka-Suomessa tasaisempaa kuin yleensä Varsinais-Suomessa. Niin varhain kuin syksyn 2013 aikana, alkoi Vakka-Suomessa näkyä työttömyydessä toteutuneiden investointien vaikutus, sillä työttömyys kääntyi laskuun. Siitä lähtien – ensisijaisesti autotehtaan rekrytointien myötä - on trendinä ollut kiihtyvä työttömyyden väheneminen, joka on ilmennyt myös nuorten ja yli 50-vuotiaiden työttömyyden alenemisena. Ylipäättään työttömyys on supistunut seudulla laaja-alaisesti niin, että käytännössä työttömien määrä vähenee kaikissa ryhmissä. Korona-aika toki merkitsi työttömyyden muutostrendin käännettä kasvuun myös Vakka-Suomessa.

Työttömyysasteella mitattuna Vakka-Suomi on viidenneksi paras seutu Manner-Suomessa. Tällä erää seutu on (8,7 %, 2021:02) työttömyysasteellaan selvästi alle koko maan tason. Työttömyysaste on nyt seudulla maakunnan toiseksi pienin – Vakka-Suomi vaihtaa sijoitustaan Turunmaan kanssa, mitä ei ole tapahtunut vuosikymmeneen.

Vakka-Suomessa työllisyyden kehitysnäkymät ovat myönteiset vuodelle 2021, mutta varjon toki luo mahdollinen koronavuoden jatkoaika. Työttömien määrän väheneminen näkyy todennäköisesti ensin nuorten kohdalla.

4.5 Turunmaan seutukunta

Kemiönsaari, Parainen

Turunmaan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 21 714 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 54 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 911.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yrittömyys	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Alkuun uhkaavana näyttäytynyt koronavuosi toi mukanaan Turunmaan saaristoon poikkeuksellisen vilkkaan kesäkauden. Paraisten keskeinen työllistäjä, rakennustuote-
teollisuus, on myös pärjännyt hyvin vallinneissa oloissa. Myös rakentaminen ja veneala olivat nosteessa. Rengastien liikenteessä nähtiin merkittävä määrän hyppäys. Korona-aika on myös nostanut uudelleen näkyviin saariston vetovoimaisuuden: etätyön yleistäminen on merkittävä mahdollisuus saariston elinvoiman kohentamiseksi.

Näiden kokemusten perusteella saaristossa suhtaudutaan tulevaisuuteen tavallistakin myönteisemmin odotuksin.

Alueen vahvuutena on monipuolinen elinkeinorakenne, pienyritysvaltainen joustava yrityskulttuuri, kaksikielisyys sekä monipuolinen matkailupalvelutarjonta. Saaristolla voisi olla vetovoimaa nykyistäkin enemmän matkailun merkeissä. Esimerkkinä mainittakoon Paraisien sijoittuminen Suomen parhaaksi kunnaksi kesämökkeilyn kannalta. Mahdollisuus, mutta myös lisähaaste, on työvoiman kysynnän kausiluonteisuus eli kovin lyhyt matkailusezonki.

Logististen yhteyksien kehittäminen koetaan myös merkittävänä haasteena. Saavutettavuus on saariston kohdalla omalla tavallaan hyvin keskeinen seikka. Yhteydet Paraisilta saaristoon ovat useiden lauttayhteyksien takana. Tilanne toki koheni, kun Parainen-Nauvo -yhteyden hoitoon tuli uusi ympäristöystävällinen ja selvästi suurempi hybridilautta. Pitkään hyvänä pidetyt yhteydet Turun suuntaan ovat osoittautuneet haavoittuviksi, kun ainoan mantereeseen kytkeytyvän reitin sillat ovat pian tulossa käyttökänsä päähän. Saariston elinkeinojen yhteyksien, työmatkaliikenteen ja lomajan liikenteen turvaamiseksi vaatii tämä ongelma nopeata ratkaisua.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teollisuuden rakennemuutos on koetellut myös Turunmaata viime vuosina. Teollisuuden liikevaihto on vain runsaat 50 % ja henkilöstömäärä 75 % vuoden 2008 huipputasosta. Yksittäisenä menetyksenä suurimpia oli FNsteelin konkurssi, jonka seurauksena Kemiönsaaren teollisuuden liikevaihto puolittui. Takaisku koettiin myös vuonna 2018, kun Abloy ilmoitti sulkevansa Björkbodan tehtaan ja siirtävänsä toiminnot Joensuuun. Paraisilla toimiva rakennustuoteteollisuus on sekin sopeuttanut toimintaansa, mutta viime vuosina on tehty tulevaisuutta turvaavia investointeja. Palveluissa ja rakentamisessa on hyvä vire Turun imunkin ansiosta.

Vuosi 2020 oli Turunmaan seutukunnalle matkailussa ennätysellinen vuosi. Kesäaika ja erityisesti heinäkuussa oli majoituskapasiteetti täyskäytössä ja saaristossa liikkennöivät lossit täynnä. Pienen takaiskun keskelle sesonkia aiheutti iltapäivälehtien harhainen kirjoittelu siitä, että losseissa joutuu jonottamaan kauan ja majoituspaikkaa on mahdotonta saada. Kuitenkin myös elo- ja syyskuu olivat erittäin vilkkaita matkailukuukausia saaristossa. Ihmiset suuntasivat lomallaan houkuttelevaan Turunmaan saaristoon ulkomaanmatkojen ollessa lähes pannassa koronaepidemian takia.

Rakennustuoteteollisuudessa, jossa Paraisilla toimii isoja yrityksiä (Nordkalk, Paroc, Finnsementti), on mennyt kohtuullisen hyvin. Ainoastaan kivivilaeristeiden valmistaja

Paroc on joutunut tekemään päätöksen parikymmenen työpaikan vähentämisestä tuotantotekniikan uudistuksen johdosta. Uusi teknologia tulee olemaan ympäristöystävällisempää ja tehokkaampaa verrattuna vanhaan. Työtekijöiden työsuhteet päättyvät loppuvuodesta 2022. Rakentamisessa ja siihen läheisesti liittyvillä sektoreilla (LVI ja sähkö) oli mennyt vuosi todella hyvä. Kuten muuallakin, ravintola-alalla on ongelmia ja yleisesti palvelusektorilla (pl. kauppa) on ollut hiljaisempaa kuin normaalisti. Paraisilla on alkamassa merkittävä koulukeskuksen rakennushanke (25 miljoona euroa).

Myös Kemiönsaarella lisääntyi lähimatkailu selkeästi vuonna 2020. Rakennus- ja venealat olivat myös selkeitä voittajia koronavuonna 2020. Kemiönsaarella nähdään potentiaalisena mahdollisuutena ihmisten paikkasitoutumaton työskentely, lisääntyneet etätömahdollisuudet sekä korona-ajan myötätuuleen puhaltama mökkeily, jonka uskotaan vauhdittavan myös alueelle rakentamista.

Kesälle 2021 on saaristossa ladattu kovat odotukset matkailuun, koska ulkomaan lomat eivät onnistune täysimääräisesti ensi kesänäkään rokotuksista huolimatta. PK-yrittäjäbarometrin mukaan Turunmaan seudun yrityksissä on harvinaisen suuret odotukset seuraavan vuoden osalta. Todennäköisesti ennätysellinen matkailukesä 2020 Turunmaan saaristossa sekä rakennusteollisuuden kohtuullinen suhdanne näyttävät vetävän myös lähiajan odotuksia reippaasti ylöspäin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

2010-luvun loppupuolta Varsinais-Suomessa leimannut positiivinen rakennemuutos ei varsinaisesti heijastunut saaristoon. Silti työvoiman kysyntä ollut selvässä kasvussa syksystä 2016 alkaen. Kasvu oli palveluvetoista, mutta metalli- ja muu teollisuuskin pääsivät siitä osallisiksi. Koronan myötä uuden työvoiman kysyntä heikkeni merkittävästi ja vasta vuoden vaihteen lähestyessä kysyntä palautui lähelle normaalia tasoa.

Sosiaali- ja terveysalalla työn kysyntä oli tasaisen vahvaa 2010-luvun loppupuolella. Suurena alana se on hallinnut kehitystä, mutta muissakin palvelutehtävissä kysyntä kasvoi. Näin tapahtui erityisesti matkailuun kytkeytyvissä majoitus- ja ravitsemustehtävissä ja kaupan alalla. Tähän kehitykseen korona-aika teki katkoksen. Yleensä saaristossa työvoiman kysyntänäkymät riippuvat yleisestä rakennustoiminnan vilkkaudesta, yleisestä suhdannekehityksestä ja kotimaan matkailun virroista. Näillä näkymin Turunmaalla kysyntä pysynee vuoden hyvällä tasolla. Perinteisesti matkailusesongin käynnistyessä Turunmaalla on pulaa ravintola-alan ja yleisemmin matkailualan kausityöntekijöistä. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista koetaan alueella lähes kroonista pulaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Turunmaalla on jo pitkään ollut maakunnan parhain työllisyystilanne työttömyysasteella mitattuna. Vuodesta 2017 alkaen tähän tuli muutos, kun Vakka-Suomi on auto-tehtaan vetoavulla kirinyt hieman parempiin lukuihin. Perinteisesti työttömyysaste ei ole seudun sisällä suuresti vaihdellut kuntien kesken. Vuosi 2012 merkitsi katkosta tähän piirteeseen, sillä Kemiönsaaren työttömyysaste lähes kaksinkertaistui suurimman työnantajan konkurssin työllisyysvaikutusten realisoiduttua. Työttömyysaste nousikin vuonna 2012 Kemiönsaarella 3,8 %-yksiköllä eli toiseksi rajuinta vauhtia Suomessa heti Salon jälkeen. Työttömyyden kasvu taittui vuoden 2015 aikana ja sittemmin suuntaus vahvistui korona-ajan alkuun saakka. Turunmaalla työttömyysaste (8,6 %, 2021:02) on tällä erää maan seutukunnista neljänneksi pienin.

Vuoden 2015 kesästä alkaen ensin nuorten työttömien ja sitten työttömien kokonaismäärä kääntyi pitkään laskuun, joka taittui korona-ajan alussa. Vuodessa työttömien määrä on noussut vuoden 2017 tasolle monissa ryhmissä. Näin ei ole tapahtunut nuorten eikä pitkäaikaistyöttömien ryhmissä, vaikka niissäkin määrän kasvu on ollut voimakas.

Mikäli koronan torjuntatoimet edistyvät vähintään arvioituun tahtiin kääntyy työllisyyskehitys vireeltään positiiviseksi kesään mennessä. Näillä näkymin työttömyys vähennee Turunmaalla kuluvana vuonna ja parhaimmillaan pitkäaikaistyöttömyyskin voi kääntyä uudelleen laskuun.

5 Satakunta

Satakunnassa asui vuoden 2020 lopussa 215 416 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 336 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12 969.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Satakunta on teollisuuden palveluksessa olevalla henkilöstöllä mitaten Suomen teollisuusvaltaisimpia maakuntia. Satakunnan vahvoja aloja ovat teknologiateollisuus, elintarviketeollisuus, pakkausteollisuus, metsäteollisuus, energiantuotanto, kemianteollisuus, rakentaminen, cleantech sekä teollisuuden teknologiat ja palvelut. Maakunnan meriteollisuudessa on voimakasta kasvua Rauma Marine Constructions Oy:n hyvän tilauskannan myötä. Lisäksi erityisesti Porin ja Ulvilan seuduille keskittynyt automaatio-, robotiikka- ja ohjelmointialojen klusteri kasvaa edelleen voimakkaasti. Muita kehittyviä aloja ovat mm. liike-elämän palvelut, hyvinvointiala sekä elämys-, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut ja matkailu. Monipuolisen elinkeinorakenteen ansiosta maakunnan ja seutujen muutosjoustavuus on koko maahan verrattuna hyvää tasoa, mikä on edesauttanut myös koronavaikeissa selviämistä.

Satakunta kuuluu vientivetoiseen Länsi-Suomen suuralueeseen, jonka BKT:n pudotuksen EU:n komissio arvioi kuuluvan koko EU:n suurimpiin. Koronakriisi on luonut maailmanlaajuisen taantuman, jonka seurauksena vienti on pudonnut merkittävästi. Mikäli BKT supistuu Satakunnassa saman verran kuin Suomessa keskimäärin (-2,9 %) vuonna 2020, tarkoittaa se maakunnassa noin 250 miljoonan euron menetystä. Satakunnassa BKT:n kehitys riippuu vahvasti koronavaikeiden pituudesta ja etenkin sen lopullisista vaikutuksista maakunnan teollisuuteen. Alueen suuret teolliset ja infra-

struktuuriin kohdistuvat investoinnit, kuten Metsä Fibren Rauman saha ja BASFin akkumateriaalitehdas, ovat kuitenkin edenneet suunnitellusti. Myös yksityinen kulutuskysyntä saattaa viime vuoden kevään ja kesän tapaan piristyä meneillään olevien rajoitustoimien purkautuessa, sillä pitkittynyt epidemia on merkinnyt ainakin osalle väestöstä kertyneitä säästöjä ja patoutunutta kulutuskysyntää.

Välittömiä aluetaloudellisia vaikutuksia koronakriisistä Satakuntaan on tullut paitsi teollisuuden taantumasta myös tapahtumien ja festivaalien peruuntumisten kautta. Esim. Pori Jazzin aluetaloudelliset vaikutukset on noin 150 henkilötyövuotta ja liikevaihdossa kerrannaisvaikutuksineen 27,3 miljoonaa euroa. Yhdessä SuomiAreenan kanssa yhteisvaikutus aluetalouteen on noin 40–50 miljoonaa euroa. Viime vuonna isot tapahtumat ja festivaalit peruuntuivat, ja tulevan kesän tilanne on epävarma. SuomiAreenan osalta on jo ilmoitettu hybriditoteutuksesta ja muiden isojen tapahtumien osalta eletään päätösten kannalta kriittisiä aikoja. Rokotusten edistyminen ja liikkumisrajoitusten purkamisen saattaisivat pelastaa ainakin osan kesän isoista tapahtumista.

ELY-keskuksen, Business Finlandin, Kehä-keskuksen ja Valtiokonttorin kautta koronatukia sai viime vuonna Satakunnassa runsas 1700 yritystä yhteensä 42 miljoonaa euroa. Tukea hakivat Satakunnassa viime vuonna eniten majoitus- ja ravitsemisala, kaupan alat ja teollisuus. Kunnat myönsivät viime vuonna yksinyrittäjätukea, jota kuitenkin haettiin ennakoitua vähemmän. Kustannustuen toisella kierroksella tukea haki Satakunnasta lähes 650 yritystä. Tukea maksettiin 215 yritykselle 3,7 milj. euroa. Tuen hakijoina painottuivat erityisesti urheilutoiminta ja erilaiset hivi- ja virkistyspalvelut, liikenne, teollisuus ja ravitsemistoiminta, joihin koronakriisin vaikutusten arvioidaan kipeimmin osuvan. Julkisen sektorin tukitoimista huolimatta muutosturvatilanteet ovat lisääntyneet, eikä yritystoiminnan lopettamisiltakaan voitane kokonaan välttyä. Yrittäjän väliaikaista työttömyysturvaa saaneiden määrä oli korkeimmillaan Satakunnassa viime keväänä noin 1300 ja on edelleen yli 800. Tämä saattaa indikoida monien pienyritysten joutuvan lopettamaan toimintansa erityisesti kaupan ja palveluiden alalla.

Satakunnan kaltaiselle vientimaakunnalle hyvien liikenneyhteyksien turvaaminen on yksi alueen kilpailukyvyyn avainkysymyksistä. Henkilöliikenteen kannalta tärkeää on koulutus- ja työmarkkina-alueiden laajetessa kattavien ja riittävän nopeiden ratayhteyksien kehittäminen, sekä eri liikennemuodoilla yhteydet pääkaupunkiin. Tällä hetkellä ajankohtaisia raideyhteyshankkeita ovat Tampere-Pori/Rauma ratavälien kehittämismisselvityksien toimenpiteet, joita Väylävirasto suunnittelee ja toteuttaa yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Raideliikenteen kehittämisen ohella maakunnassa on priorisoitu VT 2:n kehittäminen ja VT 8:n perusparannus sekä Porin ja Rauman satamien kehittäminen. Lentoyhteyksien osalta Satakunnan tulee päästä yhdenvertaiseen asemaan muiden yli kolmen tunnin matkan päässä pääkaupungista olevien maakuntakenttäalueiden kanssa. Ajankohtaisia hankkeita valtiolla 8 ovat syksyllä 2021 valmistuvat ohituskaistat Luvialle sekä Eurajoen keskustan tie- ja risteysjärjestelyt 2021–

2023. Valtatielle 2 laaditaan Porin keskustan kohdan tiesuunnitelmaa, joka tähtää tieosuuden nelikaistaistamiseen ja turvallisuuden parantumiseen. Pitkällä aikavälillä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja ihmisten liikkumista palvelisi merkittävästi valtatie 8:n Pori–Rauma-välin rakentaminen nelikaistaiseksi. Tavoitetta palvelevan yleissuunnitelman ja YVAN laatiminen tieosuudelle Rauma-Eurajoki käynnistyy vuoden 2021 aikana. Vientimaakunnalle tärkeät lentoliikenneyhteydet Porista Helsinkiin jatkuvat Porin kaupungin tukemana koronaviruksen aiheuttaman tauon jälkeen supistetusti.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen teollisuuden tilanne on haastava. Satakunnassa teollisuuden liikevaihto supistui viime vuoden toisella neljänneksellä selvästi vähemmän (-5,2 %) kuin maassa keskimäärin (-9,0 %). Kuitenkin kolmannella neljänneksellä lasku syveni ja ero maan keskiarvoon hävisi (Satakunta -8,4 %, koko maa -7,9 %).

Teollisuuden uudet tilaukset laskivat Tilastokeskuksen mukaan keskimäärin heinä-joulukuussa 10,4 % vuoden takaisesta. Erityisesti kärsi paperiteollisuus, jossa laskua kirjattiin 16,5 %. Kemianteollisuudessa tilaukset sen sijaan kasvoivat lähes 16,7 %. Metallialalla tuoreiden tilausten arvo supistui 12,7 %. Tilaukset ovat laskeneet yhtäjaksoisesti vuoden ajan. Joulukuussa arvo laski enemmän kuin loka- ja marraskuussa, mutta alkusyksyyn verrattuna pudotus loiveni.

Satakunnassa paperiteollisuudella on vahva jalansija, joten alan voimakas lasku vaikuttaa paitsi maakunnan vientiin, myös välillisesti monille aloille. Paperin vientimäärät ovat laskeneet, mikä vaikuttaa logistiikkaketjuun, kuten Rauman sataman vienti- ja tuontimääriin. Toisaalta verkkokaupan kasvu on luonut uusia markkinoita esimerkiksi etikettikäyttöön tarkoitetulle erikoispaperille, jota tuottaa Jujo Thermal Kauttua Oy. Kokonaisuudessaan Satakunnan metsäteollisuuden liikevaihto, vienti ja henkilöstömäärä supistuivat selvästi vuoden 2020 tammi-kesäkuussa. Siihen on vaikuttanut laskevan suhdannekehityksen ohella Rauman UPM:n paperikoneen lakkautus vuoden 2019 lopussa.

Satakunnassa selvästi tärkein teollisuuden haara on kuitenkin teknologiateollisuus, joka luo hieman yli puolet maakunnan teollisuuden liikevaihdosta. Näillä näkymin kaikkien pahimmat pelot eivät olisi käymässä toteen suomalaisessa teknologiateollisuudessa, sillä alan elpyminen on käynnistynyt viime vuoden lopulla. Teknologiateollisuus ry:n mukaan loppuvuonna 2020 uusien tilausten määrä kääntyi selvään nousuun elektroniikka- ja sähkötuotteiden sekä kone- ja laitevalmistuksen piristymisen myötä. Satakunnassa merkittävään metallien jalostukseen kuuluvien terästuotteiden, värime-tallien, valujen ja metallimalmien yhteenlaskettu tuotannon määrä oli Suomessa

tammi-marraskuussa pari prosenttia matalampi kuin vuotta aiemmin vastaavaan aikaan. Kuitenkin vuoden 2020 lopussa metallien jalostuksen tuotannon määrä kasvoi huomattavasti. Etenkin kuparin kysyntä on kasvanut ja hinnat nousseet, mistä on suurta etua Satakunnan metallien jalostajille.

Rauma Marine Constructions Oy:n tilauskanta ulottuu pitkälle kuluvan vuosikymmenen puoliväliin. Yhtiö on vastikään allekirjoittanut australialaisen TT-Linen kanssa sopimuksen kahden matkustaja-autolautan rakentamisesta. Koronaepidemia on vaikuttanut merkittävästi yrityksen toimintaan aiheuttaen tuotantokatkoksia ja -viiveitä, joiden seurauksena projektien aikatauluja on jouduttu tarkistamaan. Tuotanto keskeytyi hetkellisesti maaliskuussa laivoja rakentavan työvoiman koronatartuntojen takia, mutta tilanne saatiin nopeasti hallintaan ja työt pääsivät jatkumaan.

Maakunnassa investoidaan edelleen merkittävästi, mikä osaltaan vahvistaa uskoa elinkeinoelämän näkymien paranemiseen. Investointeja on kuvattu tarkemmin seutukuntien osioissa jäljempänä. Esimerkiksi Meri-Porissa on vireillä useampi bio- ja kiertotalouteen liittyvä merkittävä investointisuunnitelma. Bio-Energo Oy on jättänyt ympäristölupahakemuksen Kaanaankorven teollisuusalueelle rakennettavan biokonversiolaitoksen toiminnalle. Laitoksessa valmistettaisiin mm. bioetanoliala ja nesteytettyä biokaasua. Laitoksen rakentaminen voisi alkaa vuoden 2022 alkupuolella ja toiminta alkaisi vuoden 2024 alkupuolella. Yritys on hakenut hankkeeseen tukea työ- ja elinkeinoministeriöltä uuden energiateknologian ja suurten demonstraatioiden hankkeiden investointeihin. Meri-Poriin suunnitellaan myös investointina 150 miljoonan US-dollarin suuruisia vanadiinin tuotantolaitosta. Investointipäätös on määrä tehdä vuoden 2022 lopulla. Jos investointi toteutuu, laitoksen rakentaminen alkaisi alkuvuodesta 2023 ja tuotanto käynnistyisi loppuvuodesta 2024.

Venatorin Porin pigmenttitehtaan alasajo on viivästynyt, joka sekkin on maakunnan kannalta positiivista. Alkuperäisen suunnitelman mukaan tehtaan piti sulkeutua vuoden 2021 loppupuolella, mutta yhtiö sai viime vuonna jatkoaikaa ympäristölupaan vuoden 2022 loppuun. Sulkeminen saattaa joidenkin mediassa olleiden tietojen mukaan siirtyä edelleen. Tehtaalla työskenteli vuoden 2021 alussa noin 90 henkilöä.

Maakunnan oman yritystoiminnan ohella Varsinais-Suomen ja Pirkanmaan tilanne heijastuu myös Satakuntaan, esimerkiksi Meyerin telakan ja Valmet Automotiven tilanne vaikuttavat myös Satakuntaan. Valmet Automotive on rekrytoimassa merkittävästi lisää väkeä. Satakunnasta käy jo nyt päivittäin yli neljäsataa henkilöä töissä Uudenkaupungin autotehtaalla. Toisaalta UPM Kaipolan tehtaan lopettaminen Jämsässä on näkynyt töiden vähenemisenä Rauman satamassa.

Ulkomaiseen työvoimaan ja toisaalta oman henkilöstön työskentelyyn kohteissa ulkomailla kohdistuu tällä hetkellä paljon epävarmuutta. Satakunnassa on paljon bisneskriittisiä toimintoja, jotka edellyttävät käyttö-, asennus- ja huoltohenkilöstön matkustamista. Koronan takia yrityksille on koitunut paljon ennakoimattomia kustannuksia mm. ulkomaalaisten henkilöiden työskentelyjaksoihin liittyvistä koronakaranteeneista ja testauksista johtuen. Myös logistiikkakustannukset ovat kohonneet esim. konttien hinnoittelun osalta ja saatavuusongelmia on viime aikoina raportoitu mm. muoviraaka-aineen, pakkausmateriaalien ja erilaisten komponenttien osalta.

Ruokaketjun kokonaistilanne on säilynyt edelleen melko vakaana. Raaka-aineiden, työvoiman ja muiden tuotantopanosten saamisessa ei ole ollut merkittäviä ongelmia. Alkutuotannon ulkomaisen kausityövoiman saatavuus näyttää tällä hetkellä selkeästi viime vuotta paremmalta ja mm. neuvontaan sekä tilojen olosuhteisiin kiinnitetään ennakoidummin huomiota. Ravintola-alan jatkuvat rajoitukset sekä mm. laaja etäopetus aiheuttavat edelleen merkittäviä taloudellisia haasteita useille jalostusyrityksille. Menetettyä liikevaihtoa on pystytty osittain paikkaamaan vähittäiskaupan lisääntyneellä kysynnällä. Tuotteiden jalostusarvo on kuitenkin erityisesti lihajalosteissa pudonnut, mikä saattaa pitkällä aikavälillä vaikuttaa myös alan työllisyyteen. Yritykset ovat selviytyäkseen kehittäneet erityisesti uusia kuluttajille suunnattuja myyntikanavia sekä panostaneet tuotteiden ja toiminnan kehittämiseen. Maatilojen investointihalukkuus on jatkunut Satakunnassa erittäin aktiivisena edellisvuoden tapaan. Myös jalostusyrityksissä on käynnistymässä mittavia investointihankkeita.

Rakennusteollisuus RT ry:n mukaan Satakunnan talonrakentamisen suhdannetilanne on rakennusalan toimijoiden osalta koettu hyvänä viime syksynä. Rakennuttajat, suunnittelijat ja urakoitsijat odottavat töiden määrän vähenevän seuraavan puolivuotiskauden eli kuluvan kevään aikana. Lupakehityksen perusteella rakentaminen hidastuu selvästi Satakunnassa muun Suomen tapaan. Työllisyydenkin ennakoidaan kääntyvän laskuun. Tilastokeskuksen mukaan rakentamisen liikevaihto laski Satakunnassa selvästi huhti-kesäkuussa ja lasku jatkui edelleen alkusyksyllä, joskin tasaantuneena. Satakunnassa suurista rakennushankkeista esimerkiksi Rauman uuden kauppakeskuksen rakentamisen aloittaminen on viivästynyt. Toisaalta Metsä Groupin Rauman sahan rakentaminen ja BASFin akkumateriaalitehtaan investointi etenevät suunnitellusti. Kotitalouksien korjausrakentaminen on toisaalta kasvussa ja tukee rakentamisalan pienyrityksiä.

Kaupan alojen toipuminen on koko maassa käynnistynyt kesällä rajoitusten purkamisen jälkeen ja lähiajan näkymät ovat parantuneet mm. EK:n palvelualojen ja vähittäiskaupan luottamusindikaattorien mukaan. Kaupan indikaattorin saldoluku on kohonnut jo yli pitkän ajan keskiarvon tammikuuhun mennessä, mutta muissa palveluissa suhdannekuva piirtyy yhä tavanomaista heikompana. Satakunnassa kaupan liikevaihdon lasku jäi viime vuoden alkupuoliskolla selvästi lievemmäksi kuin maassa keskimäärin.

Liikevaihto kasvoi hieman heinä-syyskuussa. Ainakin majoitus- ja ravitsemisalalla sekä kaupassa lähiajan kehitykseen vaikuttaa heikentynyt koronatilanne, sillä sen vuoksi joudutaan ottamaan jälleen käyttöön voimakkaampia rajoituksia. Koronakriisi lienee kiihdyttänyt erikoiskaupan ahdinkoa kaupunkien keskustoissa ja uusien yrittäjien saaminen alalle tai omistajanvaihdot vaikeutunevat entisestään. Voittajiksi selviytynevät ketterästi verkkokauppaa ja kivijalkakauppaa yhdistävät toimijat. Muissa palveluissa liikevaihto supistui Satakunnassa voimakkaasti huhti-kesäkuussa ja lasku jatkui loivana myös kolmannella vuosineljänneksellä. Taustalla vaikuttaa etenkin majoitus- ja ravitsemistoiminnan ahdinko.

Sotealan tilanne on erittäin haastava. Vaikka koronaepidemia on Satakunnassa pysynyt hallinnassa, niin alalla on jouduttu tekemään raskaat epidemian varautumis- ja torjuntatoimenpiteet kuten koko Suomessa. Toimet ovat aiheuttaneet tuntuvia lisäkustannuksia sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Koronapandemian hoito maksoi Satakunnan sairaanhoitopiirissä vuonna 2020 noin 10 milj. euroa aiheuttaen merkittävän riskin sairaanhoitopiirin toiminnalle ja taloudelle. Viime vuonna kustannukset hoituihin valtionavustusten avulla. Pandemian jatkuessa menot tulevat joko kuntien tai valtion maksettaviksi. Sote-alalla esim. vanhuspalveluihin erikoistuneet yksityiset yritykset kamppailevat talousvaikeuksissa mm. kuntien kiristyneen ostopalvelupolitiikan takia.

EK:n tammikuun suhdannebarometrin mukaan Lounais-Suomen suhdannetilanne on yhä selvästi tavanomaista heikompi (saldoluku -33). Vaikka suhdannenäkymät ovat kohentuneet lokakuusta, arvioivat alueen teollisuuden, rakentamisen ja palveluiden yritykset kuitenkin suhdanteiden edelleen hivenen heikkenevän lähikuukausina (-8). Kevään 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan satakuntalaisten yritysten suhdannenäkymät ovat kuitenkin nousseet syksystä positiivisen puolelle. Yleisten suhdannenäkymien saldoluku oli 3, mikä on sama kuin koko maassa keskimäärin. Odotukset liikevaihdon (+11) ja kannattavuuden (+6) osalta ovat myös parantuneet. Sen sijaan arvio investointien arvon kehityksestä on edelleen selvästi miinuksella (-19). Tuotannon ja tuotteiden kehityksen arvioidaan kuitenkin ensi vuonna kasvavan (+10). Arvioitaessa henkilökunnan määrää vuoden päästä oli saldoluku lievästi plussalla (+1).

Yritysten perustamisaktiivisuus on pysynyt Satakunnassa korkealla tasolla. Vuoden 2020 kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä Satakunnassa perustettiin 946 yritystä, mikä on nelisenkymmentä enemmän kuin vastaavalla ajanjaksolla vuotta aikaisemmin. Starttirahalla tai työttömyysetuudella yritystoiminnan aloitti viime vuonna 317 henkilöä. Määrä kasvoi edellisvuodesta parilla kymmenellä hengellä. Päätoimisen yritystoiminnan ohella myös sivutoiminen yrittäjyys palkkatyön ohella ja eri muodoissa tapahtuva ”kevyt/laskutusyrittäminen” on merkittävää. Lopettaneita yrityksiä oli viime vuoden kahdella ensimmäisellä vuosineljänneksellä 453. Määrä nousi yli sadalla vuoden 2019 vastaavasta ajankohdasta. Konkurssiin haettuja yrityksiä Satakunnassa

vuonna 2020 oli 79 eli 28 vähemmän edellisenä vuonna. Yritysten yhteenlaskettu henkilöstömäärä vireille pannuissa konkurssseissa myös pieneni selvästi vuodesta 2019. Koronavirustilanteen myötä konkurssiin hakemista rajoitettiin määräaikaikaisella lakimuutoksella 1.5.2020 alkaen, lakimuutos oli voimassa 31.1.2021 saakka.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä väheni viime vuonna koronakriisin vaikutuksesta, mutta ehkä pelättyä vähemmän. TE-toimistoon ilmoitettuja uusia avoimia työpaikkoja oli Satakunnassa 14,3 % vähemmän kuin vuonna 2019. Työllisten määrä laski työvoimatutkimuksen mukaan, mutta työllisyysaste kuitenkin edelleen hieman nousi ja oli vuonna 2020 keskimäärin 72,3 %. Eniten avoimien paikkojen määrä väheni viime vuonna prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Myös esimerkiksi tekniikan erityisasiantuntijoiden paikkoja oli edellistä vuotta vähemmän. Eniten koronatilanteesta kärsineistä ammattialoista palvelu- ja myyntityössä työnvälitykseen tulleiden työpaikkojen määrä väheni selvästi huhti-toukokuussa, mutta koko vuonna työpaikkamäärä tässä ammattiryhmässä jopa hieman kasvoi. Monilla aloilla avoimien työpaikkojen määrässä ei tapahtunut merkittävää muutosta ja esimerkiksi maatalouden kausitöihin oli aiempaa enemmän työpaikkoja haussa. Alkuvuoden aikana työvoiman kysyntä on Satakunnassa selvästi piristynyt ja uusia työpaikkoja on avautunut hieman enemmän kuin vuosi sitten tammi-helmikuussa.

Osaavan työvoiman saatavuus on jo useamman vuoden ajan ollut Satakunnassa ongelmallista. Tilastokeskuksen työ- ja elinkeinoministeriölle tuottamien työnantajahaastattelujen perusteella viime vuonna 36 % työvoimaa hakeneista toimipaikoista Satakunnassa oli kokenut vaikeuksia työpaikkojen täyttämässä. Rekrytointiongelmat lieventyivät hieman edellisestä vuodesta. TE-toimiston maaliskuussa laatiman ammatti-barometrin mukaan seuraavan puolen vuoden aikana yleisimmin pulaa työnhakijoista arvioidaan Satakunnassa olevan terveydenhuollon ja sosiaalialan ammateissa. Kaikissa seutukunnissa arvioidaan pulaa olevan yleislääkäreistä, hammaslääkäreistä, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, psykologeista ja sosiaalityön erityisasiantuntijoista sekä sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista. Paljon pulaa hakijoista arvioidaan lähiaikoina olevan lähihoitajien tehtäviin, joihin on koko ajan runsaasti työpaikkoja avoinna. Teollisuuden ja rakentamisen ammatit eivät tällä hetkellä nouse koko Satakunnassa pula-ammattien listalle, vaikka paikallisesti vaikeuksia työvoiman saatavuudessa arvioidaankin esiintyvän. Niiden ammattien määrä, joissa työnhakijoista on ylitarjontaa, on hieman lisääntynyt aiemmasta. Korona-ajan rajoitukset näkyvät työttöisyyksien vähenemisenä taiteen ja kulttuurin alalla. Ylitarjontaa ammattien listalla ovatkin nyt kuvataiteilijat, muusikot, ohjaajat ja tuottajat, näyttelijät ja juontajat/kuuluttajat. Silti paljon ylitarjontaa työnhakijoista koko Satakunnassa arvioidaan edelleen olevan vain yleissihteereiden osalta.

Satakunnan väkiluvun kehitys on jo pitkään ollut laskeva. Vaikka vuonna 2020 väestötappio Satakunnassa selvästi pieneni pariin edellisvuoteen verrattuna, aleni väkiluku silti yli 1 300 hengellä. Väestönmuutokset ovat näkyneet nuorten ja työikäisten määrän vähentymisenä. Yli 65-vuotiaiden määrä on sen sijaan kasvanut. Tilastokeskuksen väestöennusteeseen pohjautuen työelämästä poistuvan ikäluokan (63-vuotiaat) koko on Satakunnassa lähivuosina noin 3 000 henkilöä vuodessa. Vastaavasti työelämään tulevien (22-v.) määrä on vain 2 000 henkilöä. Laskennallisesti työelämästä siis poistuu vuositasolla noin tuhat henkilöä enemmän kuin työelämään tulee. Suuri poistuma aiheuttaa haasteita osaavan työvoiman saatavuudelle etenkin pidemmällä tähtäyksellä.

Maakunnan haasteena on alueen työmahdollisuuksien ja tunnettuuden parantaminen, jotta maan sisäinen muuttovirta saataisiin käännettyksi Satakunnalle positiiviseksi. Myös työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton edistäminen on yksi mahdollisuus väestökehityksen ja työvoiman saatavuuden parantamiseksi. Monilla aloilla, joilla Satakunnassa on pulaa työntekijöistä, ei ole saatavilla työvoimaa muualtakaan Suomesta tai koko EU/ETA-alueelta. Satakunnan alueellista työlupalinjausta ulkomaalaisen työvoiman käytölle muutettiin vuonna 2018 siten, että aiempaa useamman ammatin kohdalla työntekijän oleskelulupaa voidaan puoltaa ilman erillistä saatavuusarviointia. Liikkuvuuden rajoitukset koronatilanteessa voivat kuitenkin lähiaikoina vaikeuttaa ulkomaalaisen työvoiman rekrytointia. Maakunnassa on meneillään useita työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton lisäämiseen tähtääviä Talent Boost –ohjelmaan liittyviä hankkeita, mm. ESR-rahoitteinen Talent Hub Robotics.

Erityisosaajapulan ratkaisemiseksi Satakunnassa toteutettiin ELY-keskuksen vetämänä Robocoastrekry-pilottihanke, jossa pyrittiin yksityisen palveluntuottajan ja TE-toimiston yhteistyönä löytämään 200 korkeakoulutettua automaatio-, robotiikka- ja ICT-alojen osaajaa satakuntalaisyrityksiin. Hanke onnistui hyvin ja onnistuneita rekrytointeja tuli 160. Meneillään on myös laajempi pilottihanke, Rekrytoiva Satakunta, jossa tavoitellaan TE-toimistosta ohjattujen työnhakijoiden nopeaa työllistymistä joko suoraan tai yrityslähtöisen RekryKoulutuksen avulla teollisuuteen ja palvelualoille, myös ns. matalamman kynnyksen työpaikkoihin. Tutkintotavoitteisen koulutuksen rinnalla tarvitaan lisä- ja täydennyskoulutusta, jolla voidaan nopeasti reagoida alueella tapahtuviin elinkeinoelämän muutoksiin sekä turvata työvoiman saanti myös niillä aloilla, jotka eivät ole nuorten kiinnostuksen kohteena. Työvoimakoulutuksella pyritään vastaamaan tähän haasteeseen ja koulutuksen tarjontaa lisätään muun muassa korkeasti koulutetuille.

Satakuntaan on saatu viime vuosina useita merkittäviä koulutuspanostuksia kohdistuen erityisesti maakunnassa voimakkaasti kasvavaan automaatio- ja robotiikkaklusteriin. Alan insinööri- ja DI-tutkintoon johtavaa koulutusta on järjestetty mm. työvoima-

koulutuksena ja muuntokoulutuksena Satakunnan ammattikorkeakoulussa ja Porin yliopistokeskuksessa. Myös koodareita ja rakennustekniikan koulutusta on järjestetty SAMKissa osaajapulan helpottamiseksi. SAMKissa on tänä vuonna käynnistetty täsmätäydennyskoulutuksia, joiden avulla mm. kehitetään eri alojen yritysten digitalisaatio-, robotiikka- sekä automaatio-osaamista ja koulutetaan automaation ja robotiikan kehittäjiä pk-yrityksiin. SAMKissa energia- ja ympäristötekniikan koulutusohjelman sisällä alkoi syksyllä 2020 prosessitekniikan koulutuspolku, jonka käytyään on mahdollista hakea Aalto-yliopiston Sustainable Metals Processing -koulutuksen maisterivaiheeseen. Porin yliopistokeskus on lisäksi mukana valmistelussa, joka tähtää ohjelmistotekniikan sovellutuksiin liittyvään diplomi-insinöörien pilottikoulutukseen kolmella eri paikkakunnalla, joista Pori on yksi. Koulutus voisi käynnistyä vuonna 2022.

Satakunnan haasteena on se, että maakunnassa on tarjolla vain vähän yliopistota-soista koulutusta. Korkeakoulutuksen kehittämisen vaihtoehtoina on ollut esillä nykyisen yliopistokeskuksen toimintojen kehittäminen tai jopa oman yliopiston perustaminen. Selvityshenkilö Kalervo Väänänen alustavissa havainnoissa varteenotettavimpana vaihtoehtona näyttäytyy Porin yliopistokeskuksen toimintojen edelleen kehittäminen, johon tulisi liittää tiivistyvä yhteistyö Satakunnan ammattikorkeakoulun kanssa. Myös Diakonia-ammattikorkeakoulun toiminnan säilyminen alueella on tärkeää erityisesti sote-toimintojen kehittämisen kannalta. Turun yliopiston kampus Raumalla sekä varhaiskasvatuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen antaa maakunnan koulutukseen lisävahvuutta. Tekniikan koulutuksen vaje on selvityshenkilön näkemyksen mukaan merkittävin alueen talouskasvua rajoittava tekijä, joka näkyy mm. TKI-panosten vähäisyytenä Satakunnassa. Alueelle tulisikin saada tekniikan alan kandidaattikoulutusta esim. eri korkeakoulujen yhteistyönä. Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia ja koulutusperäistä maahanmuuttoa tulisi merkittävästi vahvistaa kaikilla koulutusasteilla. Sote-henkilöstöstä jo nyt vallitsevaa pulaa voitaisiin vahvistaa esim. maakunnallisena pilottiprojektina yhdessä Turun ja Tampereen yliopistojen, SAMK:n, DIAK:n, Satasairaalan ja STM:n kanssa.

Satakunnan ammattikorkeakoulu (SAMK) on profiloitunut teollisuuskorkeakouluksi, ja automaatio ja robotiikka ovat yksi sen vahvuusaloista. Viimeaikaiset merkittävät panostukset automaatio- ja robotiikka-alan koulutukseen sekä SAMKissa että Porin yliopistokeskuksessa toimivassa Tampereen yliopistossa vahvistavat Satakunnan mahdollisuuksia kehittää yhdessä alan yritysclusterin kanssa huipputason toimintaympäristö ja kansainvälisesti kilpailukykyinen kehitysalusta automaatio-, robotiikka- ja ohjelmointialan yrityksille ja tki-toiminnalle. SAMKin uusi moderni Porin kampus ja Satakunnan korkeakoulujen vahvuudet luovat hyvät edellytykset kehittää koulutusta.

Myös koulutuspolkujen rakentamiseen toiselta asteelta korkea-asteelle ja yhteisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen eri asteen oppilaitosten yhteistyötä syventä-

mällä on Satakunnassa erinomaiset mahdollisuudet, mikä puolestaan parantaa alueen koulutusmahdollisuuksia ja vetovoimaa. Maakunnassa tulee panostaa erityisesti sekä Satakunnassa että sen ulkopuolella opiskelevien satakuntalaisten nuorten kiinnittämiseen alueen yrityksiin kesätöiden, työssäoppimispaikkojen ja työharjoitteluiden kautta. Myös Satakunnan korkeakouluissa opiskelevien kansainvälisten opiskelijoiden kiinnittämiseen alueen yrityksiin tulee panostaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys kääntyi Satakunnassa viime vuonna maaliskuusta alkaen jyrkkään nousuun etenkin lomautusten kasvun myötä. Lomautettujen määrä kasvoi viime keväänä koronarajoitusten johdosta erityisesti palvelu- ja myyntityön ammateissa sekä esimerkiksi kuljetusalalla. Vaikka lomautukset vähenivätkin kesän aikana melko nopeasti kevään huippulukemista, on etenkin teollisuuden ja rakentamisen alalla lomautettujen määrä pysynyt selvästi tavanomaista korkeammalla tasolla myös vuoden 2021 alkupuolella. Irtisanomisten määrä jäi viime vuonna Satakunnassa aiempia vuosia alhaisemmaksi.

Työttömien työnhakijoiden määrä Satakunnassa oli helmikuun lopussa 11 600, joista kokoaikaisesti lomautettuja oli 1 930. Lomautettujen määrä oli reilut 1 000 henkeä korkeampi kuin vuotta aikaisemmin. Muiden työttömien määrä on noussut vajaalla 800 hengellä. Työttömyyden rakenteen vaikeutumisesta kielii se, että saman verran on noussut yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden pitkäaikaistyöttömien määrä. Pitkäaikaistyöttömyys kääntyi kasvuun jo toissa syksynä.

Näyttää siltä, että työttömyys alenee Satakunnassa lähikuukausina melko hitaasti. Lomautettujen määrä pysyy korkeana, sillä monet jo alkaneista lomautuksista pitkittyvät. Toisaalta lomautettujen ja irtisanottujen lukumäärä on uusissa yt-neuvotteluissa alkuvuonna jäänyt melko pieneksi. Epävarmuutta silti on niin yritysten kuin julkisen sektorin näkymissä. Heikentyneessä suhdannetilanteessa etenkin pitkään työttömänä olleiden työllistyminen on vaikeaa. Pitkäaikaistyöttömyyden kääntyminen laskuun vaatisi työvoiman kysynnän voimakkaampaa kasvua.

5.1 Porin seutukunta

Harjavalta, Huittinen, Kokemäki, Merikarvia, Nakkila, Pomarkku, Pori, Ulvila

Porin seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 130 623 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 745 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 498.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Alueella on maailman huippua edustavaa osaamista mm. automaatioissa ja robotiikassa, tekoälyssä sekä metallien jalostuksessa. Porin seudun toimialarakenteen monipuolisuus muodostaa hyvän suojakilven äkillisiä rakennemuutoksia ja suhdannevaihteluista vastaan. Joidenkin toimialojen kohdalla toiminnan voimakas syklisyys ja projektimainen toimintatapa saattavat aiheuttaa äkillisiäkin muutoksia, jotka edellyttävät nopeaa reagoitua. Porin satamassa on Pohjanlahden ja Selkämeren syvin meriväylä ja satamainfrastruktuuri, joka mahdollistaa kaikkien Itämerelle pääsevien laivojen pääsyn satamaan. Meri-Porin vahva teollinen infrastruktuuri luo hyvän pohjan uusille teollisille investoinneille. Pori on myös vahvistanut asemiaan kaupan ja palveluiden keskittymänä. Alue tarjoaa toimivan alustan vientiteollisuuden uusiutumiseksi, uusille palveluinnovaatioille ja liiketoimintamalleille.

Porin Tahkoluodon ja Huittisten välille sijoittuva teollisuuskäytävä on monipuolisuudessaan ainutlaatuinen teollisuuden toimintaympäristö Suomessa. Siihen kuuluvat mm. Mäntyluodon ja Tahkoluodon alue ja Kupariteollisuuspuisto Porissa sekä Suurteollisuuspuisto Harjavallassa. Ulkomaalaisomisteinen teollisuus investoi tällä hetkellä erittäin merkittävästi Satakuntaan vahvistaen tulevaisuuden näkymiä.

Alueen yhtenä suurena vahvuutena on erityisesti Ulvilaan ja Porin seudulle keskittynyt automaatio-, robotiikka- ja ohjelmointialojen klusteri. Automaatiota ja robotiikkaa tuotannossaan hyödyntävät yritykset mukaan lukien klusterissa on yli sata yritystä. Klusterin ytimeen kuuluvien noin 50 yrityksen yhteenlaskettu liikevaihto on kasvanut 93 % ja henkilöstö 76 % vuosina 2010–2019. Klusteri työllistää välittömästi 1215 henkilötyövuoden verran ja välilliset vaikutukset ovat vielä suuremmat.

Yritysten ja korkeakoulujen muodostamalla Robocoast-osaamiskeskittymällä on Digital Innovation Hub (DIH) status. Verkostoon kuuluu n. 70 robotiikka- tekoäly- ja automaatioalan yritystä sekä 13 suomalaista korkeakoulua. Robocoastin kehittämisessä Ulvilan ja Porin kaupungeilla on merkittävä rooli.

Porin kaupunki on solminut valtion kanssa yliopisto- ja yliopistokeskuskaupungeille tarkoitetun ekosysteemisopimuksen vuosille 2021–2027. Alueen painopisteet sopimuksessa ovat teknologiametallit ja kiertotalous sekä automaatio ja robotiikka. Porin kaupunki on myös mukana Euroopan komission rahoittamassa Intelligent Cities Challenge -hankkeessa, jonka tavoitteena on kehittää älykästä, vastuullista ja kestävää kasvua edistyneen teknologian avulla.

Porin seutu on Suomen 9. suurin väestökeskittymä. Porin seudun väkiluku aleni 745 hengellä vuonna 2020. Väestötappio pieneni edellisestä vuodesta. Porin seudun haasteena on sekä negatiivinen luonnollinen väestönlisäys että tappiollinen kuntien välinen muuttoliike. Maahanmuuton osalta Porin seutu on sen sijaan viime vuosina ollut muuttovoittoinen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koronapandemian vaikutukset ovat näkyneet lähinnä palvelualoilla ja tietyillä teollisuuden sektoreilla etenkin tilauskantojen lyhenemisenä. Porin seudun elinkeinoelämän lähiajan näkymät ovat kuitenkin kokonaisuutena myönteiset.

Nopeutunut teknologinen murros on tuonut uusia mahdollisuuksia alueen vahvalle automaatioklusterille. Työ- ja elinkeinoministeriö on valinnut Robocoast EDIH -konsortion jatkoon eurooppalaisten digitaalisten innovaatiohubien valintaprosessissa. Hubien tehtävänä on tukea yrityksiä ja julkista sektoria digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisessä ja käyttöönotossa. Robocoast EDIH -konsortion tavoitteena on edistää Suomen valmistavan vientiteollisuuden kilpailukyvyyn kasvua. Robocoast konsortion koordinaatio-organisaationa toimii Prizztech Oy.

Tilannetta varjostavat Meri-Porin alueelta 2014–2019 aikana menetetyt yli 1000 teollisuuden työpaikkaa. Venatorin tehtaan sulkemisen lopullinen aikataulu on siirtynyt.

Offshore-klusteri on muutostilanteessa ja uutta kasvua haetaan uusiutuvan energian rakentamisesta. Uusien investointisuunnitelmien (BioEnergon biokonversiolaitos ja Critical Metalsin vanadiinitehdas) uskotaan luovan alueelle uudelleen kasvua. Suomen Hyötytuuli Oy suunnittelee Porin Tahkoluodon merituulipuiston laajennusta. Kyseessä on Suomen ilmastotavoitteiden mukainen hanke, joka toteutuessaan tuottaa hiilineutraalia sähköenergiaa arviolta 1000–1900 GWh vuodessa. Osayleiskaavan laadinta on alkanut Porin kaupunginhallituksen päätöksellä 18.1.2021. Porin satamaan on suunnitteilla yli 30 miljoonan euron investoinnit uusiin laitureihin ja terminaali-alueisiin.

BASF:n akkumateriaaleja valmistavan tehtaan rakentaminen Harjavaltaan alkoi keväällä 2020. Tuotantolaitos aloittaa toimintansa vuonna 2022 ja se luo yli 100 uutta työpaikkaa. Boliden toteuttaa Harjavallassa ja Porissa mittavaa kupari- ja nikkelituoannon kasvattamiseen tähtäävää investointiohjelmaa. Merkittäviä investointeja on myös Luvatalla ja Fortumilla. Teollisuuden palveluja tuottavan Porissa pääkonttoriaan pitävä Enersense International Oyj jatkaa kasvuaan.

Seudun elintarviketeollisuus on vakaalla pohjalla ja alan yritysten tilanne vaikuttaa myönteiseltä lähitulevaisuudessakin. Elintarviketeollisuus on tärkeä työllistäjä erityisesti kaakkoisessa osassa seutukuntaa. Ravintola- ja matkailuun kohdistuu patoutunutta kysyntää ja epävarmuutta erityisesti kesän tapahtumien osalta kuten esim. Pori Jazz, SuomiAreena ja Porisphere.

Kauppan alan investointeja on aikataulutettu uudelleen. Asuntorakentamisen volyymin kannalta keskeisen kerrostalorakentamisen aloitusmäärät ovat vähentyneet ja myös tonttivarauksen määrät ovat vähentyneet. Kokonaisuudessaan rakennuslupien määrässä on lievää laskua.

Aloittaneita yrityksiä oli Porin seudulla vuoden 2020 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä 595, mikä on reilut neljäkymmentä enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Toisaalta lopettaneita yrityksiä (290) oli kahdella ensimmäisellä neljänneksellä selvästi enemmän kuin vuonna 2019 vastaavaan aikaan (207). Konkurssiin haettuja yrityksiä (44) oli vuonna 2020 vähemmän kuin edellisellä vuonna.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

TE-toimistoon ilmoitettuja uusia avoimia työpaikkoja oli Porin seudulla viime vuonna 9,5 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työpaikat vähenivät määrällisesti eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmissä. Myös eri alojen asiantuntijatehtävissä avautui selvästi vähemmän työpaikkoja. Sen sijaan palvelu- ja myyntityössä työpaikat lisääntyivät edellisestä vuodesta. Myös maatalouden kausityöpaikkoja tuli selvästi aiempaa enemmän haakuun.

Ammattibarometrin mukaan seuraavan puolen vuoden aikana Porin seudulla pulaa työnhakijoista on lähinnä terveydenhuollossa ja sosiaalialalla. Ammatit ovat pitkälti samoja kuin koko Satakunnassa. Muilla aloilla pulaa hakijoista on puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjien paikkoihin. Lähiaikoina myös elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöiden rekrytointitarpeen arvioidaan kasvavan. Työvoiman ylitarjonnasta kärsivien ammattien määrä on pysynyt suurin piirtein aikaisemmalla tasolla. Porin seudulla ylitarjontaa-ammateissa näkyy muutamia ammatteja, joihin on viime aikoina kohdistunut suuria irtisanomisia, kuten kemianteollisuuden prosessinhoitajat ja laborantit. Paljon ylitarjontaa on Porin seudulla ainoastaan yleissihteereistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Porin seudulla työttömien määrä on noussut viime vuoden helmikuuhun verrattuna 17 prosentilla. Pitkäaikaistyöttömien määrä on noussut suhteellisesti vielä selvästi enemmän eli noin 33 prosentilla. Työttömien määrä on kasvanut lähes kaikissa pääammattiryhmissä, määrällisesti eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ja palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmissä.

Työttömyys on viime kevään jälkeen laskenut, mutta syksystä alkaen laskutahti on ollut verrattain hidasta. Työttömyys lähtee kunnolla alenemaan vasta, kun teollisuuden lomautukset alkavat purkautua. Koronarajoitusten purkaminen parantaisi etenkin palvelusektorin työllisyystilannetta.

5.2 Rauman seutukunta

Eura, Eurajoki, Rauma, Säkylä

Rauman seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 66 621 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 339 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 424.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yrittömyys	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Rauman seutukunnan BKT per asukas oli vuonna 2018 Suomen 7. korkein 70 seutukunnasta. Talouden kasvu on ollut viime vuosina ripeää mm. teknologiateollisuudessa ja energiatuotannossa. Seudun vahvoja toimialoja ovat metsä- ja kemian teollisuus, biotalous, koneiden ja laitteiden valmistus, laivanrakennus, energian tuotanto, logistiikka sekä elintarvikkeiden jalostus. Yksi seudun vahvuuksista on myös monipuolinen yritysraakenne, sillä menestyvien suur yritysten lisäksi seudulla on erittäin vireä pk-yrityskanta.

Rauman seutukunta sijoittui tänä vuonna toiseksi alueiden vetovoimaisuutta yritystoiminnan kannalta mittaavassa EK:n Kuntaranking-tutkimuksessa. Vertailussa oli mukana 25 seutukuntaa. Rauman kaupunki puolestaan sijoittui ykkössijalle seutukaupunkien vetovoimatutkimuksessa. Taloustutkimus Oy:n marraskuussa 2020 julkaisemassa imagotutkimuksessa Rauma on kokonaisvaikutelmaltaan selkeästi oman vertailuryhmänsä ykkönen.

Raumalla toimii meri- ja raskaan konepajateollisuuden yritysalue Seaside Industry Park Rauma, jonka menestys perustuu verkostomaiseen toimintaan ja yhteistyöhön, jossa yritykset muodostavat toisiaan tukevan palvelukokonaisuuden. Puistossa valmistaudutaan uuden tuotantohallin rakentamiseen ja Järviluotoon johtavan pengertien

rakentaminen on aloitettu. Rauman sataman suurinvestointien valmistuttua vuoden 2018 alussa, käynnistyi Petäjäksen satama-alueella konttikentän rakennustyö, joka on edelleen käynnissä.

Aluetalouden kannalta on merkittävää, että Olkiluodon 3. ydinvoimalaitoksen rakennustekniset työt jatkuvat. Olkiluodon kolmosreaktori aloittaa Teollisuuden Voiman tiedotteen mukaan säännöllisen sähköntuotannon helmikuussa 2022.

Kauppan osalta tilanne vaihtelee toimialoittain. Erikoiskauppa on ahtaalla ja uusia avauksia tarvittaisiin korvaamaan perinteistä liiketoimintaa. Rauman kaupunki on hakenut The Tall Ship Races -tapahtuman järjestämistä Raumalle heinäkuussa 2024. Yleisötapahtuman arvioidaan houkuttelevan Raumalle yli 200 000 kävijää.

Myös Rauman seudulla kuntien välinen muuttoliike ja luonnollinen väestönmuutos ovat viime vuosina olleet tappiollisia. Maahanmuuton osalta Rauman seutu sen sijaan on ollut selvästi muuttovoittoinen. Rauman seudulla myös väestön ikärakenne on Satakunnan seuduista edullisin. Vuonna 2020 seudun väestötappio oli 339 henkeä. Väkiluku aleni vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Rauman seudun aluetalous on kehittynyt kokonaisuutena hyvin ja näkymät ovat suotuisat. Seudun elintarviketeollisuus, metalliteollisuus, logistiikkatoimiala ja ympäristötekniikan yritykset ovat menestyneet hyvin. Öljyn hinnan alhainen taso, talouspakotteet ja koronakriisi ovat vaikeuttaneet mm. seudun potkuri- ja laivalaitteita valmistavien yritysten toimintaa. Alan yritykset uusiutuvat ja etsivät uutta liiketoimintaa, mutta lomautuksilta ja irtisanomisiltakaan ei ole välttytty.

Raumalla laivanrakennusteollisuudessa Rauma Marine Constructions Oy rakentaa Wasa Linen matkustaja-autolauttaa (120 milj. €), joka valmistuu keväällä 2021 sekä Tallinkin uutta shuttle-alusta (250 milj. €), joka luovutetaan v. 2022. Puolustusvoimien strategisen Laivue 2020 –hankkeen monitoimikorvettien rakentamissopimus allekirjoitettiin syyskuussa 2019 (647,6 milj.) ja projektin päälaitehankintasopimukset solmittiin vuoden 2020 kevään ja kesän aikana. Huhtikuussa varmistui lisäksi kahden uuden matkustaja-autolautan kauppa australialaisen TT-Linen kanssa. Uusien matkustaja-autolauttojen rakentaminen alkaa vuoden 2022 keväällä. Aluksista ensimmäinen toimitetaan TT-Linelle loppuvuodesta 2023 ja toinen loppuvuodesta 2024.

Metsä Groupin Rauman sahan rakentaminen on noin 200 miljoonan euron suuruinen investointi. Sahan rakennustyöt aloitettiin keväällä 2020. Tuotannon on määrä käynnistyä sahalta vuoden 2022 kolmannen neljänneksen aikana. Rauman sahalaitoksen

rakennusvaiheen työllisyysvaikutuksen arvioidaan olevan noin 1 500 henkilötyövuotta. Suoraan se tulee työllistämään noin 100 henkilöä ja koko arvoketjussaan noin 500 henkilöä. Sahan arvioitu tuotanto olisi noin 750 000 kuutiometriä vuodessa. Rakennettava saha tulee olemaan teknologialtaan ja tehokkuudeltaan edelläkävijä maailmassa. Esimerkiksi konenäön ja tekoälyn hyödyntäminen sahaprosessin eri vaiheissa on merkittävä uudistus, eikä vastaavaa teknologiaa ole vielä käytössä sahateollisuudessa muualla. Uusi sahatavaratuotanto myydään pääasiassa Eurooppaan ja Aasiaan. Raumaster Oy toimittaa sahalle sivutuotekuljettimet ja uudentyypin seulontakonseptin. Mantsinen Group tuottaa uuden sahan puunkäsittelypalvelut, mikä tuo noin 20 uutta työpaikkaa.

Uudenkaupungin autotehtaalla tapahtui nopea käänne, kun kesän 2020 isoista yleneuvotteluista siirryttiin loppuvuodesta 2020 palkkaamaan pikatahtiin 400 autonrakentajaa tuotannon eri tehtäviin. Maaliskuussa 2021 Valmet Automotive ilmoitti hakevansa lisää työntekijöitä Uuteenkaupunkiin ja lisäksi akkuvalmistukseen Saloon. Uuteenkaupunkiin tarvitaan 700 uutta työntekijää ja Saloon 300. Taustalla on tilauskannan vahvistuminen auton valmistuksessa. Uudenkaupungin autoteollisuuden positiivinen tuotantotilanne vaikuttaa myönteisesti myös Rauman seudulla.

Jämsän Kaipolan paperitehtaan sulkeminen on vaikuttanut Rauman satamaan ja sen tavaraliikenteeseen. Satamayhtiö Euroports irtisanoi yli 50 työntekijää joulukuussa 2020 ja lomautukset jatkuvat vuoden 2021 puolella. Rauman Sataman kokonaisliikenne väheni vuonna 2020 runsaat 800 000 tonnia verrattuna vuoteen 2019, pudotusta edelliseen vuoteen oli 13,8 %. Tavaraliikenteen merkittävimmät menetykset kertyivät metsäteollisuuden tuotteiden viennissä ja teollisuuden raaka-aineiden tuonnissa.

Rauman kauppakeskushankkeen valmistelevat työt jatkuvat. Rauman kauppakeskushankkeen ja liikenneaseman rakentamisen kokonaisinvestointi on yhteensä noin 100 miljoonan euron suuruinen. Rauman keskusta-alueelle rakennettavan Karin kampus – hankekokonaisuuden maanrakennustyöt valmistuvat keväällä 2021. Alueelle rakennetaan uimahalli, Hj. Nortamon peruskoulu, kansalaisopisto sekä siihen sisältyvät kuvataide- ja käsityökoulut, musiikkiopisto, liikuntahalli ja nuorison kokoontumistila. Tämän investointikokonaisuuden suuruus on noin 66 miljoonaa euroa.

Säkylään rakennetaan Kieku Oy:n suurkanala, joka on suuruudeltaan yli 20 miljoonan euron investointi. Lisäksi Mäkitalon Maistuvat Oy aloittaa Eurassa annossalaattituotannon HKScanin entisissä tehdastiloissa.

Merkittävä investointihanke jatkuu edelleen Olkiluodossa, jossa rakennetaan Posivan satojen miljoonien arvoista käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitosta ONKALOa.

Rauman seudulla aloittaneita yrityksiä oli vuoden 2020 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä 284, mikä on vajaat kymmenen vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Lopettaneiden yritysten määrä (126) kasvoi kahdella ensimmäisellä vuosineljänneksellä 15 kappaleella edellisestä vuodesta. Konkurssiin haettuja yrityksiä (23) oli vuonna 2020 hieman vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Rauman seudulla työvoiman kysyntä hiipui viime vuonna alueen muita seutukuntia enemmän. TE-toimistoon ilmoitettuja uusia avoimia työpaikkoja oli 22,9 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019. Määrällisesti ja suhteellisesti eniten avoimet työpaikat vähenivät prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Myös tekniikan erityisasiantuntijoiden eli eri alojen insinöörien paikkoja avautui selvästi edellisvuotta vähemmän. Myös Rauman seudulla maatalouden kausityöpaikkoja avautui huomattavasti aikaisempia vuosia enemmän.

Rauman seudulla terveydenhuollon ja sosiaalialan ammattien lisäksi myös monia teollisuuden ja rakentamisen ammatteja nousee ammattibarometrissa pulaa-ammattien listalle. Pulaa hakijoista on sekä näiden alojen työntekijätason että erityisasiantuntija- ja asiantuntijatasen tehtäviin. Pulaa on esimerkiksi kirvesmiehistä, hitsaajista, koneenasettajista ja koneistajista, rakennussähköasentajista, sähkö- ja automaatioinsinööreistä ja koneinsinööreistä. Työvoiman ylitarjontaa on Rauman seudulla hieman aiempaa useamman ammatin kohdalla. Ylitarjontaa on esimerkiksi paperiteollisuuden prosessinhoitajista ja prosessityöntekijöistä, mutta myös taiteen ja kulttuurialan ammateissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Rauman seudulla työttömyys on noussut vuoden takaiseen verrattuna yli 24 prosentilla eli enemmän kuin muualla Satakunnassa. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu on ollut 34 prosenttia. Rauman seudulla työttömien määrä on kasvanut eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ja prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmissä.

Myös Rauman seudulla työttömyyden aleneminen on ollut viime kuukausina melko hidasta. Työvoiman kysyntä on kuitenkin alkuvuonna selvästi piristynyt, mikä todennäköisesti näkyy työttömyyden laskun nopeutumisenä tulevana kuukausina.

5.3 Pohjois-Satakunta

Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Siikainen

Pohjois-Satakunnan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 18 172 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 252 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 047.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yrittäjätoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pohjois-Satakunnan seutukunnan toimialarakenteessa alueen vahvoja toimialoja ovat metallituotteiden valmistus, kone- ja laitevalmistus, elintarviketeollisuus ja rakennustuotevalmistus. Näiden lisäksi seutukunnalla merkittäviä toimialoja ovat mm. muovituotteiden valmistus ja useiden tuulivoimapuistoinvestointien myötä vahvistunut ja monipuolistunut energiantuotanto. Matkailun merkitys toimialana on pieni, mutta siinä voidaan nähdä alueelle mielenkiintoista kasvupotentiaalia, ylismaakunnallinen Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark -brändäys ja kehittämissyhteistyö sekä alueen kansallisuustuotot, Jämin matkailualue ja muut Metsähallituksen retkeilyalueet sen kärkeä. Julkisen sektorin puolella tärkeä alueen vireyden ja elinvoiman tuoja ja ylläpitäjä on Porin prikaatin Niinisalon toimipiste.

Pohjois-Satakunnan teollisuuden rakenteen etu on sen monipuolisuus; 70 seutukunnan välisessä vertailussa se sijoittuu sijalle 20. Lisäksi seutu menestyy elinkeinorakennetta tarkastelevissa selvityksissä kokoluokkansa seutukuntien joukossa myös kokonaistuotannon osalta hyvin; seudun BKT per asukas on sijalla 29.

Alkutuotanto on Pohjois-Satakunnassa suhteellisesti edelleen muuta maakuntaa ja koko maata keskimääräistä suuremmissa roolissa. Seutukunnalle tärkeässä roolissa hyvinvoinnin, BKT:n ja työllisyyden synnyttäjänä toiminut turvetuotantoala kohtasi

vuoden 2020 aikana suuren murroksen. Suomi on asettanut tavoitteekseen hiilineutraaliuden saavuttamisen vuoteen 2035 mennessä ja osana sitä sitoutunut energiaturpeen käytön puolittamiseen vuoteen 2030 mennessä. Tehtyjen linjausten myötä markkinoiden haihuttua turvetuotannon toimialalta katoaa kovassa tahdissa liikevaihtoa, yrityksiä ja työpaikkoja. Turvetuotannon työpaikkojen vähennys (kokonaisvaikutus) on arviolta 200 Pohjois-Satakunnassa (250 koko Satakunta). Korvaaviksi tulonlähteiksi ja aluetalouden uudistajiksi yritetään löytää liiketoimintamahdollisuuksia vihreästä kasvusta, kiertotaloudesta ja resurssiviisaudesta sekä digitaalisuudesta. Toimia pyritään tehostamaan EU:n oikeudenmukaisen siirtymän tuen (JTF, Just Transition Fund) avulla, josta ohjelmapäätös hyväksyttäneen EU:ssa kesän 2021 aikana.

Pohjois-Satakunnan liikenteellinen saavutettavuus on maakunnan muita seutukuntia heikompi, jonka takia tulee jatkuvasti kiinnittää erityistä huomiota elinkeinoelämän ja väestön kannalta tärkeiden valta- ja kantateiden kunnossapitoon ja parantamiseen sekä liikenneyhteyksien tarjontaan niin henkilö- kuin tavaraliikenteen osalta. Tietoliikenneyhteyksien osalta seutukunnalla tarjoutuu hyvät edellytykset elää ja yrittää. Alueella on kattava valokuituverkko, joka tarjoaa nopeat ja vakaat tietoliikenneyhteydet. Seutukunta sijoittuukin nopeiden yhteyksien saatavuuden osalta alueena maamme kärkijoukkoon. Aika näyttää, synnyttääkö koronapandemian käynnistämä etätöiden ja etäteknologioiden yleistymisen trendi myös ihmisten asumisen monipaikkaisuutta hyvien tietoliikenneyhteyksien tukemana.

Pohjois-Satakunnan luonnollinen väestönlisäys on ollut koko 2000-luvun negatiivista johtuen seudun väestön ikärakenteesta. Myös muuttoliike on useimpina vuosina ollut negatiivista, eikä maahanmuutto ole ollut niin suurta, että se olisi kompensoinut tappiota kuntien välisessä muuttoliikkeessä. Vuonna 2020 Pohjois-Satakunnan väkiluku aleni 252 hengellä. Väestötappio oli pienempi kuin edellisenä vuonna.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tällä hetkellä tarkasteltaessa, vuoden verran kestäneen ja edelleen jatkuvan koronapandemian vaikutus Pohjois-Satakunnan elinkeinoelämään on ollut kaksijakoinen, valtakunnallisen vaikutuksen tavoin. Muun muassa pieniin kuluttaja-asiakkaiden palvelualan yrityksiin, erikoisvähittäiskaupan kivijalkaliikkeisiin sekä ravintola-, lounasruokala- ja majoitusalan yrityksiin pandemia on vaikuttanut liikevaihtoa laskien ja kannattavuutta heikentäen. Osalla näissä yrityksissä erilaiset koronatuet ovat auttaneet tilanteesta selviämässä. Sen sijaan pelätystä poiketen, suurin osa alueen teollisista yrityksistä näyttää ainakin toistaiseksi selvinneen pandemian vaikutuksista hyvin, osin jopa vain säikähdyksellä. Keskeisistä alueen teollisista yrityksistä, muun muassa kone- ja laitevalmistuksessa, rakennustuotteiden valmistuksessa ja lihajalosteiden

valmistuksessa, saatujen tietojen perusteella vuosi 2020 oli suotuisa ja näyttää jatkuvan samoissa merkeissä v. 2021 alkupuoliskolla. Osa yrityksistä on onnistunut jopa kasvattamaan liikevaihtoaan kannattavasti.

Suuremmilla yrityksillä niiden toiminnassa ulkomaisen työvoiman käyttöä ovat hankaloittaneet matkustusrajoitukset, muun muassa koronatestauksen aiheuttamat viiveet maahan saapumisessa ja maasta poistumisessa. Muutoin koronapandemian voidaan nähdä siirtäneen osaaavan työvoiman saatavuuden prioriteettia ehkä hetkellisesti alempaan luokkaan. Pandemian asetuttua, työvoiman saatavuus nousee kuitenkin jälleen nopeasti kriittiseksi kasvun tekijäksi.

Kaupan ja palveluiden alojen rakenteellista muutosta koronapandemia vaikuttaisi edelleen vauhdittavan ja vahvistavan. Vaikutus näkyy paikkakuntien keskustoissa osin tyhjinä seisovien kivijalkatoimitilojen muodossa verkkokaupan saatua koronastakin vielä lisäpotkua kasvulleen. Erikoisvähittäiskaupan liikkeiden kilpailukyvyyn säilyminen pienillä paikkakunnilla kohtaa tällä hetkellä kovia haasteita. Niin ikään pienimpien kuntien muukin palvelutarjonta uhkaa edelleen kaventua.

Pohjois-Satakunnassa, Kankaanpäässä on ollut käynnissä yksi yrityssektorin hieman suurempi investointi. Rakennustuoteteollisuudessa toimiva Knauf Oy ja paikallinen sähköyhtiö Vatajankosken Sähkö Oy ovat toteuttaneet resurssiviisaan energiayhteistyöhankkeen rakentaen 5 miljoonan euron lämpöpumppulaitoksen, jolla Knauf Oy:n tuotannossa syntyvä hukkalämpö saadaan hyödynnetyksi Vatajankosken kaukolämpöverkkoon. Laitos valmistuu ja otetaan käyttöön keväällä 2021. Lämpöpumppulaitos tuottaa kaukolämpöverkkoon kolmanneksen Vatajankosken myymästä kaukolämmöstä.

Merkittävänä etabloitumisena ja investointinakin voidaan pitää Unico Finland Oy:n sijoittumispäätöstä Kankaanpäähän loppuvuodesta 2020. Kauhavalla pääpaikkaansa pitävä yritys osti entisen Reiman vaatetehtaan kiinteistön ja laajentaa sohvien, sänkyjen ja patjojen tuotantoaan Kankaanpäähän. Toiminta käynnistyy kevään 2021 aikana synnyttäen alkuvaiheessa noin 25 työpaikkaa.

Uusia investointihankkeita resurssiviisaan ja uusiutuvan energian tuotannon tiimoilta odotetaan käynnistyvän lisääkin, suotuisassa tapauksessa vielä vuoden 2021 aikana. Muilta osin rakentamishankkeiden määrä on tällä hetkellä alhaisella tasolla - uusien toimitilojen rakentaminen on pysynyt vähäisenä pienempien kohteiden toteutuksina muutaman aiemman vuoden tapaan.

Aloittaneita yrityksiä oli vuoden 2020 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä 67 eli liches 30 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Lopettaneita yrityksiä kahdella ensimmäisellä

vuosineljänneksellä oli 37, mikä oli kymmenkunta enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Konkurssiin haettuja yrityksiä (12) oli vuonna 2020 hieman vähemmän kuin edellisellä vuonna.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avointen työpaikkojen määrä väheni myös Pohjois-Satakunnassa vuonna 2020 edelliseen vuoteen verrattuna, mutta vähennys oli hieman pienempi kuin muissa seutukunnissa (-8,2 %). Lisäksi työvoiman kysyntä nousi jo toisella vuosipuoliskolla suuremmaksi kuin vuotta aikaisemmin. Prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmässä työpaikkamäärä pieneni viime vuonna määrällisesti eniten. Toisaalta rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ryhmässä paikkoja avautui enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Muista seutukunnista poiketen maatalouden kausityöpaikat vähenivät Pohjois-Satakunnassa edellisestä vuodesta.

Pohjois-Satakunnassa on ammattibarometrin mukaan seuraavan puolen vuoden aikana pulaa työnhakijoista terveydenhuollon ja sosiaalialan lisäksi rakennusalalla, jossa pulaa arvioidaan olevan putkiasentajista, ilmastointi- ja jäähdytyslaitteasentajista sekä maa- ja vesirakentamisen avustavista työntekijöistä. Lisäksi muutamissa eri alojen yksittäisissä ammateissa, kuten lastentarhanopettajat ja toimisto- ja laitossiivoojat, työnhakijoista on pulaa. Työvoiman ylitarjontaa on vain kuvataiteilijoista ja yleissihteereistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä on Pohjois-Satakunnassa noussut muita Satakunnan seutukuntia vähemmän eli noin 11 prosentilla viime vuoden helmikuuhun verrattuna. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu (28 %) on Pohjois-Satakunnassakin ollut muun työttömyyden kasvua suurempaa.

Työttömyys on Pohjois-Satakunnassa alentunut alkusyksyn jälkeen hieman ripeämmin kuin muissa seutukunnissa. Melko hyvän työvoiman kysynnän ansiosta työttömyyden tasainen aleneminen näyttää jatkuvan.

6 Pirkanmaa

Pirkanmaan väestö on ennakkotietojen mukaan tammikuussa 2021 noin 523 600 henkilöä. Helmikuussa 2021 Pirkanmaan työttömyysaste oli 11,9 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 29 278.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vuonna 2020 Pirkanmaan talous kohentui kohtalaisesti tilanne huomioon ottaen. Taloudessa suurimmat muuttujat olivat työllisyysaste, yritysten liikevaihto ja tulosten kehityssuunta. Velka-aste pysyi entisellään. Investointien määrä ei ole kasvussa vaan pikemminkin päinvastoin. Huomioitavaa on, että yritysten kokoluokasta riippumatta luvut kertoivat tilanteen olevan edelleen osittain käymistilassa, mutta pääsääntöisesti rauhallinen. Alueellisia eroja syntyi seutukuntien välillä. Yritysten lukumäärä tänä aikana oli lähes vakio, kasvua tuli muutamia satoja vuositasona, tässä huomioon ottaen lopettaneet sekä aloittaneet yritykset. Viennin arvo vastaavasti ennakkotietojen perusteella oli loppuvuodesta kasvava eli Pirkanmaan vientiyritysten tilanne näyttää melkoisen valoisalta. Merkittävintä on seikka, että tavaraliikenteen toimivuus on todettu hyväksi ja tuotannon kapeikot ovat todennäköisesti kohtalaisen helposti hoidettavissa. Alueen vahvuudet ovat entisellään; yhteydet pääkaupunkiseudulle ovat toimivat, mutta seutukuntien maantiet ovat vain kohtalaisessa kunnossa kuten valtaosa silta- ja tieverkosta. Nämä vaativat jatkuvan ylläpidon lisäksi panostuksia uudistamiseen. Esimerkiksi kuljetusalan yrittäjät antavat tiestön kunnosta arvosanan välttävä. Myös Tampereen seutukunnan ja Tampereen kaupungin alueen katu- ja tieverkosto on jatkuvan kehityksen alaisuudessa. Kokonaisuudessaan Pirkanmaan merkitys tavaraliikenteessä on 10 prosenttia koko maan tavaraliikenteestä ja liikennemäärät ovat Tre-Hki välillä maan kolmanneksi suurimmat. Päärataan panostaminen on ajankohtainen asia. Samoin Pirkkalan lentokentän käyttöasteen nosto. Tieverkon monipuolinen kun-

nossapito olisi tärkeintä, sillä valtaosa tavaraliikenteestä alueella kulkee rekkaliikenteen muodossa, osuus yli 2/3 koko tavaraliikenteestä. Kuitenkin tarpeellinen rahoitus puuttuu. Pirkanmaan sijainti valtakunnan keskiössä mahdollistaa monia asioita ja varsinkin Tampere on vuodesta toiseen suosituimpien asuinkuntien joukossa. Tämän tuoksi on asumisen, liikkumisen ja työmarkkinoiden on oltava toimivat. Asuntojen hinnat, kuten vuokrataso olisi syytä olla houkutteleva. Myös julkisen liikenteenverkoston toimivuus vaatii huomioimista.

Työmarkkinat ovat nyt haasteen alla. Niiden jälleen kuntoon saattaminen vaatii merkittävää julkisen sektorin sekä alueen yritysten yhteistyötä sekä aktiivisuutta uusien innovatiivisten toimintojen aikaan saattamiseksi. Kansainvälinen kauppa on ratkaiseva kasvun kannalta. Tärkein muutos on Kiinan ja Yhdysvaltain kaltaisten talousjättien toiminnan elpyminen, sekä näiden osalta odotukset II/2021 nopeaan talouskasvuun. Kaupanalan ja palvelutoiminnan sekä ravitsemistoiminnan odotetaan varmasti muuttavan osittain toimintamalleja kuten tapahtuu todennäköisesti muillakin aloilla.

Haaste Pirkanmaalla on investointihalukkuuden vähyys. Alkuvuosi 2021 koetaan vielä haasteelliseksi työmarkkinoiden kannalta. Onneksi yrityskauppojen määrä oli kevään 2020 tilanteesta aloittanut kasvu-uran.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Toimialojen sisällä kuin myös toimialojen välillä on merkittäviä eroja vallitsevan covid-19 tilanteen aikana, kuten normaalissa taloustilanteessakin olisi. Monen yrityksen toiminta on kuitenkin säilynyt vakaana, varsinkin informaatio- ja viestintäalan sekä rahoitus- ja vakuutustoiminnassa olevien yritysten osalta. Myös liike-elämän palveluiden tilanne näyttää hyvältä. Perinteinen raskasteollisuus toimii osittain hyvin, koska kysyntää oli syntynyt syksyn 2020 aikana. Ongelmia syntyy edelleen puolivalmisteiden ja komponenttien saannin osalta, koska toimitusketjun pää on usein ulkomailla. Tämä on osaltaan hidastanut toiminnan ylläpitoa ja tarvittavaa kasvua. Ratkaisuja on haettu varsinkin lähitoimittajien hankinnan osalta. Jatko tosin näyttää käytetäänkö tätä väylää myös kriisin jälkeen. Vaihtoehtoja kasvun palauttamiseen haetaan jo nyt usean toimialan osalta. Markkinoiden kartoittaminen on hyvällä alulla ja nykytilanteen hoitamisen vaatimat toimenpiteet ja uudet toimintakonseptit ovat otettu käyttöön.

Elintarvikkeiden vähittäiskauppa menestyy tällä hetkellä hyvin. Muut vähittäiskaupan alat pärjäävät edellisiä vuosia paremmin. Covid-19 kriisi synnytti jonkin verran uutta toimeliaisuutta ja uusia innovaatioita. Pirkanmaan vientiin suuntautuneita yrityksiä on arviolta 1 500 kpl ja näiden viennin osuus 7 miljardia euroa. Vahvoja toimialoja vientisektorilla ovat metsäteollisuus, muovi- ja kumi sekä kemikaalien valmistus.

Konepaja- ja metallituoteteollisuudessa tilanne onkin hieman toisenlainen. Tilanne on tosin muuttunut jo vuoden verran, joten mahdollinen korjausliike saattaa olla tulossa. Uusien osaamisalueiden yritysten tilanne näyttää hyvältä kokonaisuus huomioiden. Näiden yritysten vientikysyntä on jopa kasvanut sekä kotimaan markkinat ovat olleet kiinnostuneita niin investointiosaamisen kuin kuluttajaosaamisen suhteen. Merkitys on kasvamaan päin. Useimpien toimijoiden tarve henkilöstön nopeaan palkkaamiseen, sekä alihankintaketjun luomiseen on ollut asiakokonaisuutena esillä. Vahvaa innovoivaa otetta on siis kriisistä huolimatta syntynyt. Teollisuusvaltaisena alueena yritysten investointien merkitys on erittäin tärkeä, kun kansainvälinen talous elpyy. Pelkillä kehittämistoimilla on rajallinen vaikutus talouteen. Kokonaisuutena suurimmat toimialat kuten teollisuus, rakentaminen, kaupan eri tasot, liike-elämän palvelut sekä yksityinen terveydenhuoltosektori tulevat tarvitsemaan jonkin aikaa talouden helpotuksia julkisen sektorin taholta, varsinkin vientitakausten merkitys ja painopisteenä olo on huomattava.

Teollisuuden osalta mm. sahateollisuus on odotuksissaan selviämässä tilanteesta melko hyvin, samoin kemiallinen metsäteollisuus. Konepajojen osaaminen korostuu investointihyödykkeiden osalta, joten nousu tapahtuu muiden toimialojen toiminnallisuuden kautta. Liike-elämän palvelut elpyvät, kunhan kasvu taloudessa saavuttaa näiden tarpeiden tyydyttämisen tason. Rakentaminen jatkuu kasvukeskuksissa, myös korjausvelkaa pienennetään vanhan rakennuskannan osalta.

Alueen palvelutarjonta rakentuu voimakkaasti Tampereen seutukunnan ympärille muodostuneen taajamakehän, sekä maaseutumaiden keskusten läheisyyteen. Suurin osa kauppakeskuksista tai hyvinvointikeskuksista sijaitsee Tampereen seutukunnan alueella. Näiden lisäksi reuna-alueiden kunta/kaupunkikeskustojen liepeillä palveluverkko on hyvällä tasolla ja sitä pidetään yllä.

Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä on Pirkanmaalla lähes 3 700 kpl. Tilakoko on tosin kasvanut, joten elinkelpoisuus olisi tämän perusteella parantunut. Alkutuotannon taloudellista mittaria ei voi suoraan verrata esimerkiksi teollisuuden tuotannon kasvuun tai kannattavuuteen, sillä maatalouden merkitys on kansakunnan huoltovarmuuden kannalta pidettävä yllä, ilman suoranaista kustannus- tai tuotto-odotuspainetta. Toimintaa on silti kehitettävä kannattavampaan suuntaan. Maaseudun kehittäminen sekä nykyisten toimintojen ylläpito vaatisi panostusten tarkempaa kohdentamista.

Pirkanmaan seutukunnat ovat selviytyneet kohtalaisen hyvin jatkuvasta muutoksesta, varsinkin väestön ikääntymisen vaikutuksista. Pirkanmaan väestörakenne peilaa suoraan koko maan keskiarvoon, poikkeuksena ainoastaan alle 15-vuotiaiden sekä yli 65-vuotiaiden alempi osuus koko maan keskimääräisestä, painotus siis työikäisessä vä-

estössä. Eroavaisuudet ovat kuitenkin hyvin pieniä, jos vertaa esimerkiksi Uudenmaan lukuihin. Merkittävää on, että 25-39 -vuotiaiden osuus alueen väestöstä on yli koko maan keskiarvon. Pirkanmaata voidaan kuvata väestörakenteen osalta Suomi-pienoisikoossa. Väestöllinen huoltosuhde on alueella 60, kun koko maassa keskimäärin 61,5. Väestö asuu pääsääntöisesti kaupungeissa sekä kaupunkien liepeillä olevien maaseutumaisten taajamien alueella. Kaupungissa asuvien osuus väestöstä on 86 prosenttia ja koko maan osalta luku on 88 prosenttia.

Keskusta-alueiden elinvoima tulee kärsimään tilanteen pitkittymisestä, sillä sitä on jo tapahtunut. Majoitusalan, ravitsemisalan sekä monien muiden palvelutarjoajien tilanteeseen ei näy vielä helpotusta. Patoutunut kulutuskysyntä mm. kulttuurin, ravitsemistoiminnan sekä matkailun osalta on alkanut purkautumaan, mutta vielä covid-19 takia rajoituksia uusitaan varmasti. Odotettavaa on silti, että alojen toiminnan kasvun alkessa, tarvitaan nopeasti lisää työvoimaa.

Tulevaisuuden tilanne kunnissa vaikuttaa pitkällä aikavälillä kuitenkin synkältä, sillä valtion kompensatio ei sinällään kata menetettyjä verotuloja. Etätyön, ostonuokailun, palveluiden saapuminen kotiin sekä uudenlainen ajattelu matkailussa ovat todennäköisesti tulevaisuudessakin voimissaan. Näiden kasvu vaikuttaa palvelu/kaupan alan yritysten sekä työpaikkojen määrän kasvuun sekä erilaiseen ajatteluun ostokäyttäytymisessä ja kuluttamisessa.

Liikenteen toimialalla huoli tulevaisuudesta elää edelleen joukkoliikenteen palveluntuottajien ja liikennöitsijöiden keskuudessa. Alan taloudellinen tilanne ja yrittäjien tulevaisuus ovat keskiössä. Jos alan yrityksiä nyt pääsee paljon kaatumaan, voi kestää pitkäänkin, ennen kuin saadaan markkinat taas ennalleen ja kehittymään.

Asuntomarkkinat toimivat hyvin. Tiettyjen lukujen perusteella suurta pudotusta ei ole näköpiirissä. Korjausliike on nähtävillä, varsinkin suurempien keskusten osalta. Tosin kysyntää riittää, koska muuttoliike muualta vaatii jotain asumisen muotoa ja samalla vuokraaminen lisääntyy. Tämä taas nostaa sijoittajien kiinnostusta, varsinkin kohteista, joiden hintatasoa saadaan alaspäin. Myös ns. syrjäseutujen asuntomarkkinat saavat tästä kasvusyökäksen, joka varmasti muuttaa kaikkien ajattelua etätyön todellisesta olemuksesta.

Haasteitakin löytyy Pirkanmaalta. Työttömyyden kasvu aiheutti tilanteen, jossa sen saaminen lasku-uralle vaatii jatkossakin merkittäviä koulutushankintoja sekä rahoituspakettien, kuten starttien määrän kasvua, sekä uutta ajattelua koulutushankintojen osalta. Osa yrityksistä tulee joka tapauksessa lopettamaan toimintaansa ja tilalle syntyy uusia yrityksiä jollain aikavälillä. Pirkanmaalla metallialan koulutuksen kiinnostavuuteen ja koko alan jatkon kannalta aiheuttaa myös suuria taloudellisia haasteita.

Hyvälaatuisen koulutuksen ja työmarkkinoiden laajuuden sekä monipuolisen yritysverkoston ansiosta.

Uusiokäyttö ja kierrättäminen sekä ekologisuus ovat päivän sanat. Suurin osa toimialoista oli nostanut kasvuodotusta niin liikevaihdon, kannattavuuden kuin henkilöstön määrän kasvun osalta. Lähitulevaisuudessa kierrätysosaamisen kaupallistaminen olisi yksi hyödyllinen sekä taloudellisesti kannattava vientituote. Pirkanmaalaiset yritykset ovat vahvoja erityisesti bioenergiaa, puhtaita prosesseja ja energiatehokkuutta koskevissa ratkaisuissa. Kehitystyötä ja kasvua on odoteltavissa älyteknologian osalta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Tällä hetkellä alaan kuin alaan on tarjolla osaavaa työvoimaa, joten olisi suotavaa harkita rekrytointeja ainakin niiden yritysten osalta, joilla menee edelleen hyvin. Yliopistojen osallistumista uuden toiminnan luomiseen olisi nyt syytä vahvistaa sekä vaatia tätä osa-alueen toimeenpanoa. Mahdollisuuksia digitalisaation, ilmastoinnovaatioiden sekä uusiutuvien ja kierrätettävien tuotteiden sekä kehittyneiden palvelukonseptien luomiseen olisi nyt. Osaaminen on vahvaa ja tarpeita syntyy jatkuvasti em. osa-alueille. Tarpeen täyttäjiä olisi siis luotava nopeasti. Tavoitteena ongelmakentän helpottamiseksi on auttaa yrityksiä tehostamalla yhteistyötä, omaehtoisella kontaktin otolla, edesauttaa yhteistyöverkkojen syntymistä yritysten ja muiden organisaatioiden välillä sekä ottaa vastaan tietopohjaa millainen tarve yritysten jatko vaatisi ja auttaa asian ratkaisemiseksi niillä keinoilla, joita on mahdollista julkisella sektorilla antaa yritysten käyttöön. Panostukset erilaisten rahoitusinstrumenttien hyödyntämiseen tulee myös kysymykseen, joten erilaisia toteuttamis- ja kehittämistapoja sekä hyviä rahoituksen toimintamalleja on oltava tarjolla ja niitä pitää jatkossakin kehittää sekä ylläpitää.

Työllisyys kehittyy suotuisaan suuntaan, mutta vaatii myös panostuksia julkisen vallan osalta, sekä kotimaan yritysten halukkuutta lisätä henkilöstöä tai säilyttää nykyisen työvoiman osaaminen. Uhkakuvina löytyy kiinteistöjen arvon jatkuva aleneminen syrjäseuduilla, sukupolvenvaihdoksien väheneminen sekä tilakoon kasvun hidastuminen. Sitä kautta työikäinen väestö muuttaa kasvukeskuksiin. Myös työvoimatarpeet ja työvoiman saatavuuden varmistaminen korostuvat, kuten vuonna 2020 huomattiin. Osaavan työvoiman määrä on työhallinnon asiakaskunnassa noussut. Tällä hetkellä olisi siis tarjolla kilpaileville yrityksille henkilöstöä, jolla olisi taitoa ja tietoa. Osaamisen parantaminen kaikilla koulutustasoilla koetaan mahdollisuutena. Suurin osa nyt covid-19 vuoksi lomautettuna olevista palaa entiseen työpaikkaan, kun tilanne aikanaan rauhoittuu. Nopeasti tilanteen haltuunotto edellyttää työvoimakoulutuksen vahvaa osallistumista yhteishankintakoulutukseen sekä täydennys- että perustehtäviin vaadittavan perusosaamisen tarjoamista. Tämä vaatisi merkittävää rahoituksen määrän kasvua. Ongelmana on työnhakijoiden polarisoituminen kolmeen ryhmään; niihin, jotka saavat

töitä perustuen osaamiseensa ja aikaisempaan työkokemukseen, niihin joihin työhallinnon toimenpiteillä on mahdollista saada riittävä osaamisen taso sekä niihin, joiden osaaminen ja elämänhallinta vaatisi myös muiden viranomaistasojen osallistumista asiakkaan työmarkkina-aseman parantamiseksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien ja lomautettujen määrä kasvoi vuositasolla vertailtaessa keväällä 2020 pahimmillaan lähes kaksikertaiseksi covid-19 epidemian takia. Tämän hetken tilanne näyttää selvästi paremmalta. Edelleen riskit työllisyyden heikentymiseen ovat olemassa. Covid-19 johdosta työllisen työvoiman määrä laski selvästi keväällä ja alkukesällä 2020. Työttömien tilanne on huolestuttava, koska osittain jokaisen talouden suuremman taantumun jälkeen osa työllisistä jää työttömiksi. Luvut kesällä 2020 onneksi aloittivat käänteen parempaan ja loppuvuoden osalta työttömyys selvästi laski. Seutukuntien osalta tilanne oli lähes kaikissa samankaltainen. Muutokset suurina ja työttömyys kasvoi tasaisesti. Lomautettujen palaaminen töihin on ollut lieventävä tekijä huomattavasti suuremman työllisyyskriisin syntymisen.

Pirkanmaan työllisyyden ongelmat ovat tällä hetkellä rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys. Toinen haasteellinen asia on palveluiden piirissä olevien määrän kasvu. Heidän työmarkkina-asemaansa kannattaa miettiä tarkasti. Osaavan työvoiman tilannetta arvioidessa ja eri toimialoja käsiteltäessä on todettava, että osaavan työvoiman haaste on kohtalainen. Työvoiman liikkuvuus on ollut ongelma. Koulutukselle asetetaan jatkossa entistä suurempia paineita. Oppiminen on edelleen tärkeää työmarkkinoille pääsemiseksi. Kehittämiskohteina tärkein on edelleen markkinoinnin kehittäminen, eli tuotekehityksen johtamista ja asiakkaan sekä ajoituksen tuntemista. Tärkeää olisi varmistaa kaikille vähintään toisen asteen tutkinto. Toinen merkittävä osa-alue on yhteistyö muiden yritysten kanssa, henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä koulutustarpeet. Suurin ongelma on Pk-sektorilla rahoituksen saatavuus sekä vakuuksien puuttuminen, jotta rahoitus järjestyisi. Samalla uskallus palkata lisää henkilöstöä myös normaalioloissa on haaste. Asian helpottaminen ja keventäminen olisi välttämätöntä. Rahoitustarpeet kohdistuvat investointihyödykkeisiin, kasvun rahoittamiseen sekä toiminnan ylläpitoon ja henkilöstön kustannuksiin. Pirkanmaan työllisyys-tilanteen ongelmasta vaikein korjattava on kohtaanto-ongelma, joka osittain liittyy työvoiman liikkuvuuden, yritysten kasvaneen vuokratyövoiman käyttöön ja etuusjärjestelmän haasteisiin.

6.1 Tampereen seutukunta

Tampereen seutukunnassa asui vuoden 2021 tammikuussa 416 977 henkilöä. Seutukunta on valtakunnallisesti yksi merkittävämpiä väestönkasvun alueita Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 27 119 henkilöä. Uusia avoimia työpaikkoja oli joulukuussa 2020 5 142 kpl.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Tampereen seutu on ollut perinteisesti vetovoimainen ja tarjonnut monipuolisen elinkeinorakenteensa myötä hyvät elinkeinoelämän ja työmarkkinoiden toimintapuitteet. Vahvuutena on laaja väestöpohja, monipuolinen yritys rakenne, innovatiivinen kehitysympäristö sekä korkealuokkaisen koulutustason tarjoava oppilaitosverkko. Alueen yhteistoiminta on vahvaa ja sisäiset markkinat puskuroivat kysynnän laskua. Alueella ostovoima on Pirkanmaan korkeinta, asuntorakentaminen on vielä hyvässä vauhdissa ja kasvua ylläpitäviä investointeja tehdään. Elinkeinoelämän tilanne lähitulevaisuudessa paranee merkittävästi nykytilanteesta. Tampere on kiinnostanut opiskelijoita jo pitkään, sillä kaupunki on tarjonnut monipuolista koulutusta vuosikymmenien ajan. Muuttamiseen on aina liittynyt toiveita tulevaisuudesta, toimeentulosta ja paremmasta elämästä. Tampereelle saavuttiin aikoinaan teollisuustyöpaikkojen perässä. Tampere houkuttelee paljon myös työttömiä. Isoissa kaupungeissa on paljon vuokra-asuntotarjontaa sekä osa- ja määräaikaisia töitä. Tampere on onnistunut luomaan itsestään hyvän mielikuvan ja se koetaan helppona paikkana tulla ja jäädä. Tampereelle muutetaan kaupungin kehyskuntien ja Pirkanmaan lisäksi paljon myös koko maasta. Vetovoiman lisäksi Tampere on onnistunut hyvin säilyttämään myös pitovoimansa. Tampere on myös ulkomaalaisten suosima muuttokohde.

Kannen alueen hankkeet uudistavat Tampereen ydinkeskustan. Lähes miljardin euron rakennushanke käyntiin piakkoin Tampereella. Ratapihasta tulee yleissuunnitelman

mukaan kaupunkitilaa ja luvassa on uutta arkkitehtuuria, puistoa, lisää asukkaita ja työpaikkoja. Kannen alue on sarja hankkeita noin 1,5 kilometrin matkalla tavara-aseman pihan uudisrakennuksista aina Uros-areenan eteläpuolelle Viinikkaan saakka. Alueen kehitystyö etenee hanke kerrallaan. Tampereen Hiedanrannan asemakaavoitus; Alueelle suunnitteilla asuntoja jopa 25 000 asukkaalle ja 10 000 työpaikkaa. Monitoimiareenan rakentamisen ensimmäinen vaihe on valmis. Hankkeen on arvioitu kokonaisuudessaan valmistuvan vuosina 2023–2024. Tullin alueen tarkempi suunnittelu ja yleisten alueiden investoinnit ovat jaksottamatta. Tullin alueen suunnitelmassa on noin 116 000 neliökilometriä uutta rakennusoikeutta, josta 72 000 neliökilometriä asuimista. Uusiutuvan energiankapasiteetin kasvaessa vaihtelevan tuotannon osuus lisääntyy. Keskuspuhdistamo valmistuu vuonna 2024. Valmistuttuaan se käsittelee Tampereen, Kangasalan, Ylöjärven, Lempäälän, Vesilahden ja Pirkkalan jäteveden. Tampereen Kaleva-Hakametsän alueelle suunnittelussa uusi asuinyhteisö palvelukeskittymiseen. Vuoreksen asuinalue on nopeasti kasvava ja vaatisi tällä hetkellä kaupallisten palvelujen merkittävää lisäämistä.

Tampereen ja Lempäälän välinen liikenne kaksinkertaistuu 20 vuodessa. Teiden rakentamisen liitännäisenä Lempäälä ja Pirkkala haluavat kaavoittaa alueelle uusia laajoja yritystonttialueita ja asuinalueita. Alueelle syntyy noin 20 000 uutta työpaikkaa ja sinne sijoittuu noin 15 000 uutta asukasta. Suunnitelmissa Tampereen kasvun pääpainopiste on Lempäälän suunnassa, kohti Helsinkiä. Vaikka Tampereen seudulle saadaan lisää joukkoliikennettä, se ei riitä estämään ruuhkia. Lisäksi yksityisautoilu todennäköisesti kasvaa lähivuosien aikana, jolloin myös tämä otettava huomioon kaupunkisuunnittelussa. Tampereen seutu on myös keskeisten valtateiden risteyskohta, joten ohittavaa liikennettä ja logistisia kuljetuksia on paljon. Valtatie 3:n oikaisu tehdäänkin ennen kaikkea valtakunnallista liikennettä varten. Tampereen seudun vetovoimaisuuden lisääminen on välttämätöntä ja siitä hyötyisi koko maakunta.

Pirkanmaalla varsinkin Tampere nousee ja kasvaa hyvää vauhtia. Kun yhdistetään kaikki keskustan ja lähialueiden isot rakennushankkeet, listasta tulee pitkä ja vaikuttava. Tampere on panostanut valtavasti kaupungin kehittämiseen, koska sen väkiluku kasvaa muutamalla tuhannella joka vuosi. Pelkästään keskustaan muuttaa ennusteen mukaan tuhat uutta asukasta joka vuosi seuraavat parikymmentä vuotta. Kaupunki panostaa vetovoimaisuuteen ja kilpailukykyyn.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Alueella sijaitsee merkittäviä eri teollisuusalojen vienti- ja kotimarkkinayrityksiä. Tampereen seutukunnan yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan samankaltainen kuin vuotta aiemmin eli kohtalaisena. Henkilöstön määrän odotetaan kasvavan kuluvana vuonna. Tampereen seutukunnan henkilöstönlisäyksen odotetaan vaikutta-

van välillisesti koko Pirkanmaata kattavaksi. Liikevaihdon osalta kasvua odotetaan ta-
pahtuvan vuoden aikana. Kannattavuus säilyy ennallaan, mutta investointien tarve
hieman vähenee osassa yrityksiä. Tulevaisuuden osaamisen ja tutkimuksen ala saat-
taa olla digitalisaatio, älyteknologia ja kiertotalous, jotka ovat kasvamassa Tampereen
seudulla. Alueella on kehitetty määrätietoisesti edellä mainittujen alojen osaamista.
Korkeatasoinen tutkimus- ja koulutusosaaminen tarjoaa vahvan tukiverkon alan yrityk-
sille. Yhtenä uutena hankekokonaisuutena on ollut keskustelua kiertotalouden vahvis-
tamisen kehitystyöstä Tampereen seutukunnan alueella.

Tampereen seutukunnalla on hyvä sijainti valtakunnallisesti sekä erinomaiset logisti-
set yhteydet esimerkiksi lentokentältä joka suuntaan, joskin kehitettävää on sekä
lento- että rautatieyhteyksissä. Nykyisiä yhteyksiä kehittämällä/optimoimalla saadaan
parannuksia aikaan. Tampere on eräänlainen liikenteenjakaja Suomen suurimpien
kaupunkien osalta. Tietty varovaisuus leimaa toimitilamarkkinoita edelleen ja vuok-
raus- sekä sijoituspäätöksiä mietitään tarkkaan. Toimistojen tiukentuneet laatuvaati-
mukset ohjaavat kysyntää moderneihin tiloihin ja vanhempaa tilaa oli tyhjentynt. Uu-
den toimistotilan rakentaminen jatkuu. Tuotanto- ja varastotilojen kysyntä oli pysytellyt
kohtalaisena. Tonttikysyntää ja uudisrakentamista esiintyy parhailla sijainneilla jonkin
verran, kun yritykset tarvitsevat ajanmukaisempia tiloja. Kehätien varteen sijoittuvat
alueet ovat kysytyjä hyvien liikenneyhteyksien ansiosta. Vireillä on useita mittavia in-
vestointeja, jotka kehittävät keskustan toimivuutta ja ilmettä huomattavasti. Asuntojen
uudisrakentaminen sekä yleisesti korjausrakentaminen ovat kasvattaneet rakennus-
alan työllisyyttä sekä lisänneet talouskasvua Tampereen seutukunnan alueella. Hi-
dasteena oli koettu lupaprosessit, pitkäkestoiset valitusoikeudet ja muut lähinnä virka-
miestoiminnan vaikutukset.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Perinteisesti terveydenhuolto- ja hoiva-alan työvoiman saatavuudessa oli ongelmia.
Kaupan alalla työllisyys paranee, mutta vasta kun infrastruktuuri on valmis eli isot in-
vestointihankkeet saadaan päätökseen. Toisena työvoimaa tarvitsevana on hoiva-ala,
jossa on odotettavissa kaupan alan epätyypillisten työsuhteiden vuoksi rekrytointion-
gelmia. Syynä ovat mm. vuoro työ, provisiopohjaisuus, osa-aikaisuus ja muut epätyy-
pillisellä työsuhteille ominaiset piirteet kuten palkkaus ja/tai työaika. Palveluja koske-
vat myös edellä todetut ongelmat. Ongelmana on merkittävä akateemisen koulutuk-
sen saaneiden työttömien työnhakijoiden ryhmä. Korkeasti koulutettujen työttömien
työnhakijoiden määrä oli lähes neljännes kaikista työttömistä työnhakijoista. Korkeasti
koulutetuilla oli todettu osaamisessa olevan puutteita. Korkea-asteen koulutukseen
olisi syytä tehdä tarkempi tarkastelu, jotta alueen yritysten tarpeet huomioidaan pa-
remmin. Yksipuoleinen työnsisältö aiemmassa työsuhteessa sekä ikä ovat olleet es-
teenä pääsystä uusiin tehtäviin. Vastavalmistuneiden osaamisen puutteet työllistymi-
sen osalta on todettu yritysten tarpeita kartoittaessa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Tampereen seutukuntaa vaivaa suuri työttömien työnhakijoiden määrä. Rakennetyöttömyydestä on tullut Tampereen seutukunnassa vaikea haaste, samoin pitkäaikaisyöttömien määrän kasvu vuoden aikana sekä heidän kokonaismäärä. Työllisyystilanteen arvioidaan olevan samankaltainen kuin vuosi sitten ja muuttuvan astetta parempaan suuntaan tasaisesti kuluvan vuoden aikana. Määrällisesti ja suhteellisesti Tampereen merkittävyys korostuu työttömien osalta seutukunnan sisällä. Myös kuntien työttömyyden rakenteissa on merkittäviä eroavaisuuksia. Miesten työllisyystilanne korostuu kuitenkin kaikissa kunnissa.

6.2 Etelä-Pirkanmaa

Valkeakoski, Akaa, Urjala

Etelä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2021 tammikuussa 41 800 henkilöä. Vuoden 2020 joulukuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 443.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seutukunta on kilpailukykyinen, korkean osaamisen ja ammattitaitoisen työvoiman tarjoava alue. Etelä-Pirkanmaan vahvuuksia ovat kohtalaisen kestävä väestötilanne, sekä aktiivinen toiminta yrityssectorilla. Haasteena koetaan työttömyyden rakenne sekä uusien yritysten hankinta, lähinnä kaupanalalle ja palvelusektorille. T&k -toimintaan odotetaan kasvua. Alueella vallitsee positiivinen ilmapiiri tulevaisuuden suhteen. Seutukunnan yritysten tilauskirjat ovat kohtalaisella tasolla. Alihankintaketjut ovat pit-

kiä ja loppupään yrityksille nykyinen tilanne oli tuonut haasteita. Muutamia suuria investointeja on alueella myös tehty. Valtaosa alueen keskisuurista ja suurista yrityksistä on kansainvälistymiseen suuntautuneita. Samoin osalla on hyvää kokemusta ulkomaan kaupasta.

Etelä-Pirkanmaa vetää yrityksiä juuri hyvän sijaintinsa vuoksi. Seutukunnan sijainti Tampereen läheisyydessä ja edullisemman asumiskustannustason vuoksi on houkutteleva vaihtoehto varsinkin niille, jotka arvostavat omakotitaloasumista. Kehityssuunta on kuitenkin hyvä, pientalorakentaminen on kasvussa alueen kunnissa. Yritysten uudet työpaikat parantavat alueen kuntien taloudenpitoa verokertymän kasvaessa. Alueen yhteydet ovat loistavat. Etelä-Pirkanmaan halki kulkee Helsinki-Tampere moottoritie, joka mahdollistaa tehokkaan logistisen toiminnan alueen sisällä. Matkaa Tampereelle noin 50 km, Helsinkiin 120 km sekä Turkuun 100 km. Etelä-Pirkanmaa tarvitsee edelleen uutta kasvua ja uusia veronmaksajia. Vain kasvun kautta ydinkeskustan palvelut pysyvät monipuolisina ja tasokkaina. Kiinnostavuutta olisi siis lisättävä myös investointien näkökulmasta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Keskeisiä toimialoja ovat edelleen paperi- ja pakkausteollisuus, metalliteollisuus, elintarviketeollisuus ja muovialanteollisuus sekä elementtiteollisuus. Näkymät jatkon kannalta riippuvat euroalueen kehityksestä ja viennin vedosta. Myös GB:n irtautuminen EU:sta tuottaa hankaluuksia. Kasvualoina ovat kauppa- ja palvelualat ja muutamat energiatekniikkaan liittyvät teolliset yritykset. Näkymät ovat kohtalaiset varsinkin kotimarkkinoilla. Kasvualoina voi pitää elementtiteollisuutta, sairaalatuotteita valmistavaa yritystoimintaa sekä leipomoalan yritystoimintaa. Myös kaivostoiminnan aloittamisesta Valkeakosken sekä Urjalan kunnissa on ollut keskustelun alla.

Etelä-Pirkanmaan seutukunnan pk-yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan heikompi kuin oli aiemmin. Vuoden 2021 osalta odotetaan selvää korjausliikettä. Henkilöstön määrän kasvua odotetaan jatkossa. Liikevaihto säilytti hyvän tason ja odotukset sen kasvuun jatkossa on todennäköisiä. Kannattavuus sekä investoinnit saattavat kasvaa hieman. Kasvua hakee kuitenkin huomattava osa yrityksistä. Etelä-Pirkanmaa on monipuolisen yritystoiminnan aluetta, jonka pitäisi paremmin hyödyntää alueen hyviä yhteyksiä ja edullisempaa asumista. Markkinointia ja yhteistyötä siis vaaditaan jatkossa. Elinkeinoelämän muutokset kohdistuvat erityisesti teollisuusvaltaiseen elinkeinorakenteeseen, kun toisaalta sekä yksityisten että julkisten palvelujen osuuden kasvu on ollut nousussa. Suurteollisuus ei enää investointienkaan yhteydessä lisää työvoimaa, vaan pienistä ja keskisuurista yrityksistä on tullut uusia työnantajia työllistävänä elinkeinolohkona. Toimitiloja on alueella tarjolla hyvin, kokoluokan osalta pienien toimitilojen menekki olisi selvästi suurempi. Etelä-Pirkanmaan osalta yhteenveto oli

se, että elinkeinoelämän näkymät ovat kohtalaisen hyvät ja odotukset paremmasta tapahtuvat vuoden sisällä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Tuleva talouskasvu ja yritysten tarve lisätä työvoimaa näkyy vuoden sisällä myös Etelä-Pirkanmaalla. Rekrytointeja tehdään jatkossakin, jonkin verran osaamiskapeikkoja on nähtävillä. Rekrytointiongelmat ovat vuoden 2021 aikana odotettavissa. Tarve näkyy mm. palvelusektorilla sekä teollisuudessa lähinnä metallialalla. Myös monipuolinen osaaminen on arvossaan. Työvoiman kysyntä saattaa kuitenkin vielä uudestaan hiipua juuri maailman talouden vuoksi, mutta ilmeisesti ei kuitenkaan kovin nopealla aikataululla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Alueen ongelma on ollut hidas väestönkasvu ja erityisesti seutukunnan reuna-alueilla, kuten Urjalassa ja Kylmäkosken alueella työikäinen väestö vähenee. Työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi vuositasolla verrattuna. Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi, samoin rakennetyöttömien määrä. Etelä-Pirkanmaan tilanne työttömyyden rakenteen osalta on ollut viime aikoina nousussa, kuten aikaisemmin todettiin. Kokonaisuutena näyttää siltä, että työttömyyden kehitys on laskeva eli positiivinen noin 12 kk eteenpäin tarkasteltuna. Etelä-Pirkanmaan reuna-alueiden työpaikkaomavaraisuus tai työpaikkojen määrä ei ole ollut riittävä, joten normaali tilanne on se, että työmatkat saattavat olla kohtalaisen pitkiä.

6.3 Ylä-Pirkanmaa

Mänttä-Vilppula, Ruovesi, Virrat, Juupajoki

Ylä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2021 tammikuussa 22 198 henkilöä. Vuoden 2020 joulukuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 156 henkilöä.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen vahvuuksia ovat pitkä teollinen perinne ja monipuolinen pienyrityskanta sekä kulttuuri- ja matkailu. Haasteita ovat teollisuuden rakennemuutos, koulutuspaikkojen väheneminen ja monipuolisuuden puute sekä ikärakenteen muutos. Pienyritysten määrän kasvu syntyy kiinnostuksesta yrittäjyyteen. Muutos on ollut positiivinen ja toimiva yrityssektori oli kohtalaisen kasvuhakuista. Alueella on vahvaa alihankintateollisuutta ja uusia materiaaleja hyödyntäviä yrityksiä. Haasteena on perinteisen alihankintateollisuuden kilpailukyvyn kehittäminen ja kaupallistaminen. Alueen yleistilanne on kohtuullinen ja odotukset kuluvalta vuodelta ovat teollisuudessa korkealla. Kasvuyritykset toimivat pääsääntöisesti palvelualalla sekä teknologia-alalla. Ylä-Pirkanmaan kehittämisteemoihin kuuluu kumi- ja muovialan toiminnan tukeminen ja toimintaympäristön parantaminen. Alueellinen muovialantuotteiden valmistus mm. Virroilla keskittyy muovien uusiokäyttöön teollisuuden tarpeita silmällä pitäen. Mänttä-Vilppulaan kaavailtu poikkeuksellinen rakennushanke odottaa yhä. Ajatuksena olisi rakentaa 10 000 asukkaan luksusalue, jossa sijaitsisi asuntoja sekä toimitiloja.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Paperi- ja teknologiateollisuus ovat olleet alueen keskeisiä toimialoja. Näkymät ovat paperiteollisuuden osalta odottavat, samoin alueen muiden puutuotteiden valmistus tarvitsee talouden elpymisen aikaan saamaa nousua. Muovialalla tilauskanta on kohdallaisella tasolla. Kasvua lisääviä investointeja harkitaan vakavasti. Alueella toimii muutamia muovituotevalmistajia, jotka ovat kasvamassa tilanteesta huolimatta ja jatkossakin potentiaalisia kasvuyrityksiä. Kehittyvien yritysten tilauskannat ovat hyvällä tasolla, mutta investoinnit ovat vielä pieniä. Ylä-Pirkanmaan seutukunnan yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan samankaltainen kuin vuotta aiemmin, henkilöstön määrän odotetaan kuluvana vuonna kasvavan. Liikevaihto ja kannattavuus paranevat vuositasolla.

Kasvua hakee merkittävä määrä yrityksistä. Ongelmiakin löytyy, sillä tuotannolliseen toimintaan suuntautuneet yritykset saattavat jossain tapauksessa harkita paikkakunnan vaihtoa johtuen Ylä-Pirkanmaan sijainnin sekä kulkuyhteyksien vuoksi. Logistiset yhteydet hoidetaan lähinnä maantieverkon kautta. Käytössä on rautatie ainoastaan Mänttä-Vilppulan suunnalla. Alueella olevien vapaiden toimitilojen tarve on samankaltainen kuin vastaavissa seutukunnissa, pienten toimitilojen saanti on olennainen ongelma. Ylä-Pirkanmaan elinkeinoelämän näkymät ovat entisellään vuoden takaiseen verrattuna. Päivittäistavara-kauppa näyttää kasvavan tasaisesti. Sahat ovat investoineet lähivuosina kohtuullisen paljon. Näkymät sahojen osalta ovat odottavat. Sahojen toiminta tuo seudulle laajemminkin useita välillisiä työpaikkoja kone- ja kuljetusyrityksiin. Pieniä investointeja on odotettavissa yksityisillä sahoilla. Teknologiateollisuuden viime vuosi oli tilanne huomioituna hyvä ja nyt on odotettavissa lisää kasvua. Yhteistyötä Ylä-Pirkanmaan kuntien kesken on tiivistetty viime vuoden aikana ja meneillään on useita yhteisiä suunnitelmia. Verkostoitumisella on saatu lisää vaikuttavuutta alueelle.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Mitään suuria rekrytointeja ei ole tiedossa. Tietyissä ammateissa on olemassa jo työvoimapulaa, kuten metallialan moniosajista sekä opetusalan henkilöstöstä. Parhaat työllistävät alat tällä hetkellä ovat palvelut, matkailu, sosiaali- ja terveysala, siivoustyössä sekä majoitus- suurtaloustyössä.

Ylä-Pirkanmaalla koulutetaan jonkin verran aloille, joilla ei ole alueella riittävästi kysyntää. Koulutusaloja olisi syytä tarkentaa muuttuvan tilanteen mukaisesti mahdollisimman nopeasti, jotta alueellinen yrityskanta jatkossa saisi osaavaa työvoimaa helpommin. Alueella on ongelmana korkeamman koulutusasteen omaavien henkilöiden saanti työmarkkinoiden käytettäväksi. Tämä rajoittaa jonkin verran yritysten talouskas-

vua, kansainvälistymistä sekä myös ulkomaan kaupan aloittamista tai sen kasvattamista. Selvät työvoimatarpeet koetaan tällä hetkellä seuraavista ammateista; farmaseutit, sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat ym., ohutlevysepäät, koneenasettajat ja koneistajat, konehiojat, kiillottajat ja teroittajat, kansimiehistö ym. vesiliikenteen työntekijät.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys oli vuoden aikana kasvanut Ylä-Pirkanmaalla. Osalle irtisanotuista ja lomautetuista työmarkkinoille palaaminen on ollut vaikeaa ja vaatii pitkäjänteistä työtä. Työllistymistä vaikeuttaa mm. vanhentunut koulutus, yksipuolinen työkokemus ja uudelleen kouluttautumis- mahdollisuuksien vähyys. Rakennetyöttömyys kuten muiden kohderyhmien työttömyys oli kasvanut vuositasolla. Arvion mukaan työttömyystilanne kohentuu kuluvan vuoden aikana.

6.4 Lounais-Pirkanmaa

Punkalaidun, Sastamala

Lounais-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2021 tammikuussa 26 837 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 259 henkilöä.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lounais-Pirkanmaan seutukunnan yrityskanta on monipuolinen ja alueella on paljon pk-yrityksiä. Yritykset ovat hyvin verkostoituneita ja ovat hakeneet yhteistyö- ja verkostokumppaneita aktiivisesti myös omalta seutukunnalta. Aktiivisuus ja eteenpäin katsominen kuvaavat alueen yrityksiä parhaiten. Pienten yritysten haasteena oli markkinointiosaamisen eli tuotekehityksen johtaminen sekä asiakkaan ja ajoituksen tunteminen. Lisäksi koetaan kasvuhaluuden puutetta. Tulevaisuuden haasteena on osaavan työvoiman saatavuus. Arviona on, että yrityksiä syntyy vuonna 2021 jonkin verran enemmän kuin vuotta aiemmin. Uudet yritykset ovat suurimmalta osaltaan pieniä, alle 10 henkilöä työllistäviä yrityksiä. Voidaan sanoa, että Lounais-Pirkanmaalla on yleisesti positiivisia merkkejä elinkeino- ja yritystoiminnan kehittymisestä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Lounais-Pirkanmaan keskeiset toimialat yrityssectorilla ovat metalli-, kumi- ja muoviteollisuus sekä puu- ja rakennusala. Seudulla on runsaasti myös alkutuotantoon liittyvää yrittäjyyttä. Useissa alueen yrityksissä on panostettu kansainvälisyyteen ja vientiin, sekä kehittämistyöhön ja yritysten väliseen keskinäiseen yhteistyöhön. Yritysten tilauskannat yleisesti olivat vuoden 2020 aikana kohtalaiset.

Lounais-Pirkanmaan seutukunnan yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen kehittyvän kuluvana vuonna paremmaksi kuin vuosi 2020. Henkilöstön määrän pientä kasvua odotetaan, eli tilanteen odotetaan kehittyvän työmarkkinoiden suhteen suotuisaan suuntaan. Kannattavuus ja investointien määrät kasvavat hieman. Lounais-Pirkanmaan keskeiset toimialat yrityssectorilla ovat teknologiateollisuus sekä kumi- ja muoviteollisuus. Nämä osaltaan ovat niitä, joilla on mahdollisuuksia kansainvälisille markkinoille ympäristöteknologian saralla. Näkymät ko. aloilla ovat hyvät. Useissa alueen yrityksissä on panostettu kansainvälisyyteen ja vientiin, sekä kehittämistyöhön ja yritysten väliseen keskinäiseen yhteistyöhön. Alueen yritysten dynamiikka tuo koko ajan uutta ja talous huomioituna pärjää hyvin. Luoteis-Pirkanmaan yrityksistä merkittävä osa ilmoittaa hakevansa kasvua seuraavan vuoden aikana. Työpaikkaomavaraisuus on Lounais-Pirkanmaalla toistaiseksi hyvä. Tämä on myös osaltaan auttanut alueen talustilannetta säilymään keskimääräistä paremmalla mallilla. Toimitilaongelmaa löytyy myös täältä. Tarjolla ei ole tarpeeksi oikean kokoluokan liike- tuotantotilaa. Alueella kaavoitetaan myös muihin taajamiin tontteja kuin pelkästään keskusalueen läheisyyteen. Tällä tavalla seutukunta saavuttaa parhaan mahdollisen ja toimivan asuin- sekä yrityskentän koko aluetta kattavaksi. Yhteenvetona voi todeta, että Lounais-Pirkanmaalla talous sekä työllisyystilanne kohentuvat kuluvan vuoden aikana.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työmarkkinoilla Lounais-Pirkanmaa koetaan yritysmuotoisena alueena ja yritysten hyvinvointiin panostetaan sekä niiden toivotaan tulevaisuudessa investoivan alueelle entistä enemmän. Myös täällä koetaan haasteena rekrytointiongelmat. Työvoiman saatavuuden näkökulmasta Lounais-Pirkanmaalla ovat jatkossakin tärkeitä sosiaali- ja terveysala, palvelut sekä teollisuus. Teollisuuden toimialoilla oli haettu ammattitaitoisia osaajia mm. rekrytointikoulutuksen avulla. Monella toimialalla on tuotannon käynnistykseen tai lisäyksestä johtuvaa kasvua ja rekrytointitarvetta kuluvan vuoden aikana. Palvelualoilla on etenkin asiantuntijatasoisista työntekijöistä kysyntää sekä keittiö- ja puhtaanapitotyöntekijöistä pulaa.

Työttömien henkilöiden koulutustausta tai työkokemus eivät riittävän hyvin täytä työmarkkinoiden nopeasti muuttuvia tarpeita. Työttömyyden pitkittyminen aiheuttaa myös osaamispääoman heikkenemistä suhteessa työmarkkinoiden kasvaviin vaatimuksiin.

Osaavan työvoiman haasteet näkyvät erityisesti sosiaali- ja terveyssektorilla sekä keittiö- ja puhtaanapitoaloilla. Teollisuuden sektorilla osaavan työvoiman saatavuuden haasteet näkyvät erityisesti asiantuntija- ja toimihenkilöiden saatavuudessa. Lounais-Pirkanmaalla on ollut vaikeuksia saada korkeasti koulutettuja henkilöitä, jotta alueen tietynlaiset osaamistarpeet tulisivat täytettyä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työpaikkaomavaraisuus on Lounais-Pirkanmaalla toistaiseksi hyvä. Seutukunnan työmarkkinoilla tapahtuneet muutokset eivät yksistään selitä työttömyyden kehitystä. Yleisesti ottaen alueella on työikäisellä väestöllä keskimääräistä alhaisempi koulutustaso muuhun maahan verrattuna. Taantuman aikana yrityksistä työttömäksi jääneillä henkilöillä on ollut melko alhainen koulutustaso ja kapea-alainen työkokemus. Edellä mainituilla seikoilla on merkitystä työmarkkinakilpailukykyyn ja työllistymismahdollisuuksiin. Nopeita toimenpiteitä vaaditaan kuitenkin, ettei nuorten muuttoliike työn perässä aiheuta tulevaisuudessa osaamisvajetta työmarkkinoilla.

6.5 Luoteis-Pirkanmaa

Parkano, Ikaalinen, Kihniö

Luoteis-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2021 tammikuussa 15 040. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 880 henkilöä.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Parkano ja Ikaalinen panostavat markkinointiin, jolla alue tehdään kiinnostavaksi niin yritysten kuin uusien asukkaiden silmissä. Alueen teollisuus on kyennyt kohtuullisesti säilyttämään työpaikat. Yritysten tilauskannat ovat kohtalaiset ja ennustettavuus tilanteen kehittymisestä on positiivista. Tilanne on ollut samanlainen viimeisen vuoden ajan. Talouden kasvun osalta positiivisen muutoksen odotetaan alkavan vuoden 2021 aikana. Palvelutarjonnassa on jo nyt lievää kasvua. Yrittäjien keskuudessa on vahvaa vireyttä ja uskoa tulevaisuuteen. Kaupunki panostaa merkittävästi perusopetukseen ja samalla varmistaa kaupungin kiinnostavuuden myös jatkossa varsinkin lapsiperheiden osalta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Alueen keskeisillä metalliteollisuuden yrityksillä tilanne oli vuoden 2020 aikana haasteellinen. Alueen vientiteollisuus odottaa vuodelta 2021 selvää kasvua. Odotuksissa on pientä toiveikkuutta myös pitemmän ajanjakson osalta. Mekaaninen puutuotanto oli säilyttänyt hyvän tason. Yleisesti puualan tuotanto oli onnistunut valmistamaan uusia innovatiivisia ratkaisuja. Rakentaminen oli nykytilanteessa lisännyt kysyntää. Tällä hetkellä uudet kasvualat ovat vielä epävarmoja kuluvan vuoden tilanteesta. Alueen matkailutoimintaa oli kehitetty. Bioenergian tuotannon lisäämiseen on panostettu sekä

ekologisen rakentamisen kiinnostavuuden lisäämisessä. Parkanon ja Kihniön alueella olevista työpaikoista valtaosa on pienissä, alle 10 hengen yrityksissä. Suurten yritysten merkitystä lisää se, että kokonsa puolesta yritykset synnyttävät ympärilleen erilaisia alihankintatoimintaa ja lisäävät välillisesti kysyntää mm. palvelusektorilla. Suuret yritykset vaikuttavat näin omalta osaltaan myös pienten yritysten työpaikkoihin. Luoteis-Pirkanmaan Pk-yrityksistä useampi kuin aiemmin ilmoittaa hakevansa kasvua seuraavan vuoden aikana, mutta vähintään yritetään säilyttää markkina-asema ja toimintakyky myös jatkossa. Alueen yrityksissä uusinvestointeja on suunnitelmissa, toteutuksessa ja ylläpitoinvestointeja tehdään normaalitasolla. Samoin tuotekehitystä ja joitakin innovaatioita on toteutumassa sekä suunnitteilla.

Luoteis-Pirkanmaan seutukunnan yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan kohtalaisen hyvä, samoin odotetaan henkilöstön määrän kasvua, mikä on työllisyystilanne huomioituna positiivinen asia. Liikevaihto säilyisi ennallaan, investoinnit toivottavasti kasvavat ja kannattavuus paranisi. Uusia yrityksiä oli perustettu edellisvuoteen verrattuna lähes yhtä paljon. Elinkeino rakenne on monipuolistumassa, mutta liiketoiminnan kannattavuuden arviointiin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota ja välttää liiallista optimistisia. Yrityksille oli tarjolla hyvin tuotannollisia tiloja sekä liiketiloja, koska kysynnällinen tarve tällä hetkellä on selvästi pienille liiketiloille sekä keskisuurille tuotantotiloille. Luoteis-Pirkanmaata koskevassa yhteenvedossa arvioitiin, että elinkeinoelämän näkymät ovat saman kaltaiset vuoden takaiseen verrattuna. Muutos tilanteen osalta arvioidaan kehittyvän suotuisaan suuntaan vuoden 2021 aikana.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Luoteis-Pirkanmaalla työvoima ikääntyy, jolloin rekrytointiongelmia tulee jatkossa esiintymään entistä enemmän. Aiemmin tapahtunut nuorten työllisyystilanteen heikentyminen vaikuttaa myös siihen, että nuoret ovat siirtyneet pois alueen työvoimasta. Tämä aiheutuu osaksi jatko-koulutusmahdollisuuksien vähenemisestä alueen oppilaitoksissa.

Luoteis-Pirkanmaa ei poikkea muista Pirkanmaan seuduista siinä, että eniten työvoimaa kysytään sosiaali- ja terveys aloilla. Erityisesti lääkäreiden ja sairaanhoitajien töihin on vaikea saada työvoimaa. Teollisuus tarvitsee myös jatkossa osaajia ja myyntiala kaipaa tekijöitä. Mitään suuria rekrytointeja ei ole tiedossa, tarve työvoimalisäyksille on tasaista. Rakennusala tarvitsee alueelle lisää ammattitaitoista henkilöstöä varsinkin työnjohtoon. Yritykset kaipaavat kuitenkin toimialasta riippumatta jatkossakin uutta henkilöstöä.

Osaavan työvoiman saannin turvaamiseksi opiskelumahdollisuuksien säilyminen alueella on ensiarvoisen tärkeää. Koulutus on nähtävä alueellisena voimavarana ja välttämättömyytenä, jotta alueen väestö saadaan kasvu-uralle, joka myös mahdollistaisi nykyisten ja uusien yritysten toiminnan.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Tilanne oli vuoden 2020 aikana huonompi kuin vuosiin. Alueen työllisyystilanteen odotetaan kuitenkin kohentuvan hyvää vauhtia vuoden 2021 aikana. Haasteitakin löytyy; irtisanotuilla, pitkään työelämässä ja samoissa työtehtävissä olleiden paluu työmarkkinoille on ollut erittäin vaikeaa. Vanhentuneen koulutuksen ja kapea-alaisen osaamisen vuoksi uuden työn löytäminen ei ole helppoa. Lisäksi ikääntymisen myötä on monella jo terveydellisiä ongelmia. Työttömyyden kesto oli onneksi alkanut laskea. Alueella työttömyys koskettaa ennen kaikkea miehiä ikäluokasta riippumatta. Työllisyys on kohentunut edellisvuoden kevään tilanteesta. Tilanteen odotetaan jatkuvan hyvänä kuluvan vuoden ajan. Alueen tulevaisuuden kiinnostavuus yritysten ja asukkaiden kannalta ratkaisee tämän asian muuttumisen suuntaan tai toiseen.

7 Kanta-Häme

Hattula, Hämeenlinna, Janakkala, Forssa, Humppila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä, Hausjärvi, Loppi, Riihimäki

Kanta-Hämeessä asui vuoden 2020 lopussa 170 577 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 348 henkilöä. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,8 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 9 337.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Koronakriisi on murjonut Kanta-Hämeen maakuntaa, vaikka tilastojen valossa tilanne ei ole maan dramaattisin. Maakunta on kohtuullisen muutosjoustava. Talouskriisien vaikutukset ovat näkyneet muuta maata vähäisempinä ja viiveellä. Vastaavasti vaikutukset ovat kestäneet kauemmin ja elpyminen tapahtunut myöhemmin. Resilienssiä parantaa yrityskannan monimuotoisuus, jolloin yksittäisten toimialojen vaikutukset kokonaisuuteen jäävät vähäisemmiksi. Julkisen sektorin työpaikkojen osuus kaikista työpaikoista on korkeampi verrattuna naapurimaakuntiin. Viennin osuus alue BKT:stä on Suomen matalimpia. Sijainti Suomen kasvukäytävällä on hyvä. Erot maakunnan sisällä ovat suuria. Hämeenlinnan, Riihimäen ja Forssan seutukuntien näkymät, haasteet ja mahdollisuudet ovat erilaiset, mikä on otettava huomioon kaikessa kehittämisessä.

Koronan aiheuttama kriisi on ollut poikkeuksellinen. Kriisi on ollut äkillinen ja sen vaikutukset palveluvaltaisille aloille olivat voimakkaita ja välittömiä. Vaikutukset eri toimialoille ovat erilaisia ja vaikuttavat eri aikaviiveellä. Yleiskuvaan ja näkymiin vaikuttaa

tällä hetkellä poikkeuksellisen moni asia, ja ne ovat samoja niin alueellisesti kuin kansainvälisesti: miten epidemiatilanne, rokotusaikataulut, rajoitustoimenpiteet jne. kehittyvät.

Positiivinen väestökehitys jatkui vuonna 2020, koronasta huolimatta. Koronapandemia ei pysäyttänyt maan sisäistä muuttoliikettä, vaan muuttopäätöksiä tehtiin jopa enemmän kuin edellisvuonna. Kanta-Hämeen osalta muuttovoitto oli positiivinen, sillä tulijoita muista maakunnista oli 150 enemmän (ennakkotieto) kuin maakunnasta pois muuttaneita. Muuttovoitto on ollut edellisen kerran positiivista vuonna 2011, joten kahdeksan peräkkäisen muuttotappiovuoden jälkeen maakunta saatiin vuonna 2020 kasvu-uralle muuttovoiton osalta. Maakuntien välisen muuttovoiton osalta Kanta-Häme oli yksi voittajista. Matkustusrajoitusten vaikutukset eivät viime vuonna heikentäneet Kanta-Hämeen kansainvälisen muuttoliikkeen lukuja, mutta koko Suomen osalta vaikutukset olivat selvästi nähtävissä. Ulkomailta Kanta-Hämeeseen muuttajia oli runsaat 300 enemmän (ennakkotieto) kuin maakunnasta ulkomaille muuttaneita. Luonnollinen väestönlisäys on ollut positiivinen viimeksi vuonna 2011. Koronapandemia ei vaikuttanut maakunnan luonnolliseen väestönkasvuun, sillä tautiin menehtyneiden määrä oli Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin raportoinnin mukaan viime vuonna alle kymmenen.

Monipaikkaisuus on merkittävä tekijä Kanta-Hämeessä. Koronakriisin myötä alueen houkuttelevuutta lisäävät myös etätöiden ja turvallisuushakuisuuden lisääntyminen. Maakunnassa on paljon vapaa-ajan asujia, joissa on potentiaalia muuttaa alueelle pysyvästi tuoden työt tullessaan. Tällä hetkellä lisääntynyt ns. koronaväestö, mm. mökkeillä asuvat, ei vielä kovin paljon hyödytä alueen elinkeinoelämää. Lisäkysyntä kohdistuu lähinnä päivittäistavarakauppaan. Tätä väestöä pitäisi saada muuttamaan alueelle, ei vain olemaan koronapakolaisina. Mökki- ja maaseutumatkailu on kuitenkin vahvassa kasvussa koronan vaivaamia ruoka- ja ateriapalveluja lukuun ottamatta ja näkymät ovat hyvät. Lisääntynyt kesämökkien käyttö lisää jonkin verran maatilojen tekemää erilaista palvelualan yritystoimintaa, kuten koneurakointi ym. työt.

Kanta-Häme kytkeytyy osaksi Helsinki-Hämeenlinna-Tampere-kasvukäytävää ja laajaa metropolialuetta. Saavutettavuus on maakunnan merkittävä vetovoima- ja vahvuustekijä, mutta seutukunnat eroavat toisistaan. Forssan seutukunnan haasteena ovat hyvästä sijainnista huolimatta huonot liikenneyhteydet. Tulevat ratkaisut päärataa eli Suomi-rataa koskien ovat maakunnan kehittymisen kannalta elintärkeitä; kulkevatko Tampereen ja Helsinki-Vantaan lentoaseman väliset nopeammat junat aikanaan nykyisessä pääratikäytävässä vai uudella raidelinjauksella.

Alueen työpaikkaomavaraisuus on Suomen pienin. Pendelöinti on erityisen merkityksellistä Riihimäen ja Hämeenlinnan seuduilla. Pääradan välityksellä on siihen ratkaiseva merkitys. Pendelöinti Riihimäen seutukunnasta Uudellemaalle heijastuu myös

työttömyyden kehitykseen. Riihimäen seutukunnassa työttömyyden ja varsinkin lomautettujen määrän kasvu on ollut muita Hämeen seutukuntia voimakkaampaa.

Kanta-Häme hyödyntää sijaintiaan, saavutettavuuttaan, kulttuuriympäristöjään ja luontoalueitaan kestäväällä tavalla monipuolisen asumisen vetovoimatekijöinä. Hämeen liiton johdolla laaditaan parhaillaan Vihreän kasvun ohjelmaksi kutsuttua, koko maakunnan yhteisen kehittämisen kokonaissuunnitelmaa, joka kytkee maakunnan elinkeinoelämän ja yrityskentän mukaan aluekehittämiseen uudella tavalla. Samalla maakuntaan rakentuu EU:n edellyttämä älykkään erikoistumisen innovaatioekosysteemi.

Kanta-Häme on pitkään ollut vahvaa biotalouden, kiertotalouden, luonnonvara-alan kehittämisen ja siihen liittyvän liiketoiminnan aluetta. Vahvistamista kaivataan sen sijaan digitalisaation eri osa-alueilla, joskin ylpeyden aiheitakin on. Esimerkiksi Riihimäen edelläkävijäyys robotiikkaopetuksessa on herättänyt huomiota jo EU-tasollakin. Seuraavat Hämeen liiton rahoittamat hankkeet kuvaavat hyvin maakunnan painopisteitä:

Houkuttelevat nykyasumisen konseptit Kanta-Hämeessä hankkeen avulla on saatu valtakunnan tason huippuosaamista ja näkemystä asumisen kehittämistyöhön Tampereen yliopistosta. Hanke on tuottanut Kanta-Hämeen kunnille välineitä asumisympäristöjen kehittämiseen osana strategista kuntakehittämistä ja elinvoimapolitiikkaa. Luomalla houkuttelevia kohtuuhintaisia asumisen ympäristöjä, jotka tuottavat sekä vetovoimaa että pitovoimaa, hanke vastaa Kanta-Hämeen kuntien demografisen kehityksen haasteeseen.

Asumisen Häme on Hämeen liiton toteuttama kehittämishanke, joka toimii kiinteässä yhteistyössä TAU:n edellä kuvatun Houkuttelevat nykyasumisen konseptit-hankkeen kanssa. Tavoitteena on auttaa kuntien asiantuntijoita entistä paremmin tunnistamaan oman kuntansa vahvuudet ja heikkoudet asumisen kentässä. Tämän työn pohjalta voi lähteä kehittämään kullekin omanlaista asumisen identiteettiä.

Häme Design Factory -hanke kehittää yritysyritystyötä, tavoitteena aktiivinen osallistuminen kansainvälisen verkoston toimintaan. Mukana on yliopistoja ja ammattikorkeakouluja ympäri maailmaa. Toimintamalli on tulossa kaikille seuduille.

Western Lakeland Kanta-Häme-hankkeessa osallistutaan VisitFinlandin Lakeland suuralueyhteistyöhön yhdessä Päijät-Hämeen, Pirkanmaan ja Keski-Suomen kanssa. Kantahämäläisiä matkailutoimijoita sparrataan kansainvälistymiseen, digitaalisten työvälineiden käyttöönottoon ja vastuulliseen matkailuun. Matkailun toimijoiden kanssa

on hyvää aktiivista yhteistyötä kautta koko maakunnan (yhteisiä julkaisualustoja, avoimen tiedon ja avointen toimintamallien hyödyntämistä yhteistyön edellytysten luomiseksi erittäin haastavassa tilanteessa).

LUO NET Goes International on bio- ja kiertotalouden mahdollisuuksiin keskittyvä hanke, joka nostaa esille kantahämäläistä osaamista. Hankkeessa on luotu uusi Open BioEconomy Week toimintamalli kansainvälistä yhteistyötä edistämään, valmisteltu Kanta-Hämeen ensimmäistä yhteistä kiertotalouskarttaa ja palveluita yritysten tuotekehitykseen ja kansainvälistymiseen sekä testattu uusia vesistömittauksen teknologioita. Hyvä yhteistyö toimijoiden kanssa ja yritysten mukaan kutsuminen luo pohjaa tulevaisuuden innovaatioille.

Häme Goes Global -kehittämishanke avaa kantahämäläisille yrityksille ja julkisille kehittäjille ovia eurooppalaisiin verkostoihin, edistää yritysten kansainvälistymispyrkimyksiä, lisää maakunnan kansainvälistä näkyvyyttä ja vahvistaa toimijoiden osaamista EU-rahoituskanavien hyödyntämisessä. Hanke pyrkii siihen, että koronapandemiasta toipumiseksi ja alkavan kasvun tueksi haettavissa oleva rahoitus saadaan mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön.

Alueella valmisteltiin syksyllä laajassa yhteistyössä elinkeinolähtöinen suunnitelma koronakriisistä selviämiseen. Selviytymissuunnitelma on päivitetty helmikuussa 2021. Tavoitteena on alueen erityispiirteisiin perustuen tunnistaa elpymisen kannalta keskeiset toimet sekä vahvistaa alueellista resilienssiä. Tähtäimessä on elinkeinorakenteen uudistuminen. Suunnitelma sisältää sekä nopean palautumisen toimenpiteet, että valinnat uuden kasvun käynnistämiseksi. Pidemmän tähtäimen strategiset valinnat ja toimenpiteet täsmentyvät Vihreän kasvun Häme 2022–2025 maakuntaohjelman valmistelun yhteydessä.

Elpymisrahoituksen kokonaisuus on merkittävä mahdollisuus myös Kanta-Hämeelle. Tavoitteena on hyödyntää elvytysvälineet siten, että koronakriisistä palaututaan entistä vahvempana, vähähiilisempänä, digitaalisempänä ja kilpailukykyisempänä Kanta-Hämeenä. Hämeen ELY-keskus ja Hämeen liitto toimivat molemmat rahoittajina. Suomen kestävä kasvun ohjelmaan perustuva elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) kanavoituneena kilpailullisena rahoituksena ainakin Business Finlandin ja Suomen Akatemian kautta. Hämeen liitolla on kokoava rooli Kanta-Hämeen elvytysrahoituksen kokonaisuutta muodostettaessa. Hanketoteuttajiin ollaan jatkuvasti yhteydessä. Erityisesti maakunnan veturiyritysten johtoa on tavattu säännöllisesti. Kanta-Hämeen tiedeverkosto on järjestäytynyt vuoden 2021 alussa ja yhteiset hankkeet ovat yksi toimintamuoto. Hankeideoita kootaan Häme Portfolio -hanketietokantaan. Sekä yrityksillä että tiedeyhteisöllä on valmisteilla lupaavia hankkeita elpymisrahoituksen eri välineisiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistus vaikuttaa rakentamiseen ja alueidenkäyttöön ja sitä kautta esimerkiksi yritysten sijoittumiseen, suunnitteluprosesseihin, joustavuuteen ja nopeuteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koronakriisi on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan eri yrityksiin eri tavalla ja eri aikaväleillä. Näkymät eteenpäin ovat pitkälti koronakriisin keston vaikutusten alla. Vaikutukset palveluvaltaisille aloille olivat voimakkaita ja välittömiä, mutta jos tilanne jatkuu vielä pitkään, tulee sillä olemaan etenkin teollisiin toimialoihin merkittävät negatiiviset vaikutukset; lomautuksina ja irtisanomisina, aiottujen investointien siirtämisenä tai etteivät ne toteudu lainkaan.

Osalla yrityksistä menee hyvin ja toisilla huonosti, varsinkin rajoitustoimenpiteiden vaikutuksen piirissä olevilla. Jopa saman toimialan sisällä on eroja. Ääripäiden välissä on iso määrä yrityksiä, jotka pärjäävät kuluja leikaten ja kehittämällä liiketoimintaa. Korona kurittaa edelleen varsinkin pieniä yrityksiä, jotka joutuvat supistamaan toimintaansa, eivätkä pysty palkkaamaan uusia työntekijöitä. Yritykset, joiden talous on kunnossa, selviävät paremmin ja voivat palkata uutta väkeä ja jopa investoida. Tuotannon ketterät muutokset ovat auttaneet yrityksiä selviämään tilanteesta paremmin. Orastavaa toivoa on ja yrityksillä katseet tulevaan.

Hämeen kauppakamarin ja Elinkeinoelämän keskusliiton tammikuun lopun suhdannebarometrin mukaan Hämeen teollisuuden, rakentamisen ja palvelualojen yritysten suhdannearviot kohentuivat hieman, mutta suhdannekuva oli yhä selvästi tavanomaista synkempi. Enemmistö alueen yrityksistä näkee suhdanteet vaisuina, eivätkä huonot uutiset rokotusten saatavuudesta ja väestön rokottamisesta ehtineet edes täysin heijastua kyselyn tuloksiin. Kevät on yrityksille edelleenkin haastava. Vastanneista yrityksistä 59 prosenttia arvioi suhdanteiden pysyvän ennallaan ja vain 13 prosenttia ennakoii suhdanteiden olevan kohentumassa. Tuotannon arvioidaan supistuvan edelleen lähikuukausina. Tilausten hupeneminen on suurin kasvun este.

Myös helmikuun kyselyn mukaan yritysten tulevaisuudennäkymät ovat Hämeen kauppakamarin alueella edelleen epävarmoja. Rokotusohjelman viivästyminen heijastuu yritysten tulevaisuuden odotuksiin. Henkilöstömäärän uskotaan edelleen supistuvan, kasvuodotukset ovat vaisut ja konkurssiriski on pysynyt melko korkeana.

Helmikuun Pk-yritysbarometri osoittaa koronakriisin heijastuvan suoraan pienten ja keskisuurten yritysten odotuksiin lähitulevaisuudesta. Yritysten näkymät ovat yleisesti ottaen kuitenkin parantuneet syksystä 2020. Alueen yrityskehityksen suhdannenäkymät

olivat suhteellisen neutraalilla tasolla, mutta kuitenkin hieman koko maata ja lähialueita heikkomat. Yleisen suhdannenäkymän saldoluku Kanta-Hämeessä oli -3 koko maassa saldoluvun ollessa plussalla (+3). Paikallisesti ja eri osa-alueissa on eroja. Maakunnan positiivisimmat näkymät löytyivät Hämeenlinnan ja heikoimmat Forssan seudulta. Liikevaihdon kasvuun uskotaan yleisesti (saldoluku +8), vaikkakin myös tältä osin odotukset ovat maan keskiarvoa ja lähialueita heikommalla tasolla. Alueen sisällä positiivisimmat näkymät ovat jälleen Hämeenlinnan seutukunnassa ja synkimmät Forssan seutukunnassa. Kannattavuuden (saldoluku -7) eteen tarvitaan sopeuttamistoimia. Ne ovat edelleen heikot ja synkemmät kuin maassa keskimäärin. Tältäkin osin odotukset ovat synkimmät Forssan seutukunnassa.

Kohtuullisista liikevaihto-odotuksista huolimatta 26 prosenttia Kanta-Hämeen yrityksistä kokee tarvetta sopeuttaa toimintaansa. Näistä yrityksistä noin puolet näkee ratkaisuna lomauttamisen ja noin neljännes irtisanomisen. Toisaalta mitä kasvuhakuisempi yritys on, sitä enemmän ammattitaitoisen työvoiman saatavuus koetaan kasvun esteeksi.

Innovaatioiden ja tuotekehityksen suhteen ollaan positiivisempia (saldoluku +9), kun taas konkreettisten investointien suhteen ollaan yleisen epävarmuuden takia lamaan-tumistilassa (saldoluku -15). Odotukset ovat synkimmät Forssan seutukunnassa, mutta koko alueella syvästi miinuksella. Merkittävimpiä ulkopuolisen rahoitustarpeen käyttökohteita ovat kone-, laite- ja rakennusinvestoinnit sekä käyttöpääoma yrityksen kasvuun tai kansainvälistymiseen. Alue alkaa olla innovaatio- ja tuotekehityspanostusten suhdanneodotuksissa niin naapurimaakuntien kuin valtakunnan tasolla, joten suhteellinen kilpailukyky ei olisi siltä osin enää heikkenemässä. Pieni ja varovainen käänne myönteiseen on nähtävissä.

31 prosentilla eli yli 2 500 Kanta-Hämeen yrityksellä on Pk-barometrin perusteella kasvuodotuksia. Sen lisäksi voimakkaita kasvuodotuksia on noin kuudella prosentilla, mikä tarkoittaa noin 400–500 kantahämäläistä yritystä. Joko voimakkaasti tai ylipäättään kasvuun pyrkivien yritysten osuus on edelleen keskimääräistä matalampi. Vastanneista yrityksistä kolme prosenttia arvioi lopettavansa yritystoiminnan. Koronatilanteeseen säädetty konkurssisuoja ja lainsäädäntö muuttuivat helmikuun alusta, joten on olemassa suuri riski, että konkurssien määrä lähtee vielä kevään aikana kasvuun.

Pk-yritysbarometrin yhteydessä yrityksiltä kysyttiin valmistautumisesta tulevaisuuteen koronakriisin jälkeen. Osa yrityksistä on löytänyt keinot sopeutua ja kehittää toimintaansa palvelemaan asiakkaiden tarpeita muuttuneissa olosuhteissa. Vastaajista 35 prosenttia kertoo panostavansa uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen koko maassa osuuden ollessa 37 prosenttia. Seutukunnittain osuus oli korkein Hämeenlinnan seutukunnassa (38 %). 28 prosenttia kertoo muuttaneensa toimintatapoja ja 20 prosent-

tia kehittäneensä uusia liiketoimintamalleja digitalisoinnin avulla. Molemmilla osa-alueilla osuudet ovat maan keskiarvon alapuolella, mutta alueen sisällä on eroja. Forssan seudulla peräti 37 prosenttia vastaajista kertoo muuttaneensa toimintatapoja ja Hämeenlinnan seutukunnassa 28 prosenttia kehittäneensä uusia liiketoimintamalleja digitalisoinnin avulla. Niiden yritysten osuus, jotka kertovat, etteivät näe tarvetta muuttaa mitään koronakriisin jälkeen, on korkeampi (35 %) kuin maassa keskimäärin (30 %).

ELY-keskuksen yritystukien kysyntä oli vuonna 2020 vilkasta. Yritysten kehittämisavustusten myönnön puolesta vuosi oli poikkeuksellinen. Koronasta huolimatta ja osittain ilmeisesti juuri sen vuoksi kehittämisavustuksia haettiin tavanomaista runsaammin ja niitä myönnettiin aiempia vuosia enemmän. Myös yritysten toimintaympäristöavustusta sekä yritysten kehittämispalveluja käytettiin selvästi edellisvuotta enemmän. Kasvu tapahtui korona-avustusten rinnalla. Näiden tukien ja muiden tahojen kuten Business Finlandin, Maaseuturahaston ja Valtiokonttorin myöntämien avustusten vaikutusta tullaan todennäköisesti arvioimaan tarkemmin. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että korona-aika on sekä pakottanut yrityksiä miettimään tulevaisuuden selviytymiskeinoja, että tuonut sellaisen raon, jossa miettiminen on ollut sekä pakollista että mahdollista.

Maaseudun yritystukia myönnettiin edellisvuotta enemmän, eniten elintarvike (annex), muun teollisen yritystoiminnan ja elintarvikkeiden valmistuksen aloille. Starttirahalla aloittaneiden yritysten määrä kasvoi edellisestä vuodesta. Uusia yrityksiä syntyi mm. kaupan ja terveydenhuollon aloille, rakentamiseen, fysioterapiaan, liikunnan ja vapaa-ajan ohjaukseen, valokuvaukseen, ravintola-alalle, vaatteiden valmistukseen sekä auton asennuksen alalle.

Koronarahoitusta myönnettiin vuonna 2020 Kanta-Hämeen yrityksille kaikkiaan 9,62 miljoonaa euroa, eniten tukku- ja vähittäiskauppaan. Muita eniten rahoitusta saaneita aloja olivat majoitus- ja ravitsemistoiminta, teollisuus, ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta sekä rakentaminen. Vientirytykset hyödynsivät koronarahoitusta toimintansa kehittämiseen, mutta samalla myös normaali ELY-keskuksen kehittämisavustus veti hyvin kansainväliseen kasvuun tähtääviä hakemuksia sisään.

Team Finland-koordinaattorit vetävät koronarahoituksen jälkikontaktointia. Kaikki rahoitusta saaneet yritykset pyritään aktivoimaan myös normaalin yritysrahoituksen hyödyntämiseen alkuvuoden 2021 aikana, mikäli yrityksellä on merkittäviä kasvu- ja kehittymissuunnitelmia. Jälkikontaktoinnissa hyödynnetään maakunnallista yhteistyötä yrityspalvelutoimijoiden kanssa.

ELY:n yritysrahoituksen kysyntä on jatkunut hyvänä myös alkuvuonna. Samalla on havaittavissa, että jatko- ja kasvuhankkeita tulee neuvontaan, mutta ehkä koronatilanteen takia niiden hakemukseksi muuttuminen ottaa normaalia enemmän aikaa. Syksyllä jo ajankohtaiseksi todetut hankkeet tipahtavat vasta nyt käsittelyjonoon, joten

osa yrityksistä on seurannut koronatilanteen kehittymistä ennen kuin lähtevät toteuttamaan investointeja tai muuta kehittämistä.

Maatilojen investointiaktiivisuus pysyi Hämeessä hyvänä, sillä loppuvuoden kiristä johtuen avustuskäärät nousivat vuonna 2020 selvästi edellisten vuosien keskimääräistä tasoa korkeammalle. Sen sijaan sukupolvenvaihdosten määrät ovat laskeneet merkittävästi edellisten vuosien keskimääräisiltä tasoilta. Maataloudessa investointeja ja sukupolvenvaihdoksia suunnitellaan pitkällä jännteellä, jolloin koronatilanne ei vaikuttanut merkittävästi maatilojen investointihalukkuuteen. EU:n uuden ohjelmakauden taitteeseen on aina liittynyt maataloudessa epävarmuutta.

ELY-keskuksen myöntämiä avustuksia rakennusperinnön hoitoon oli jaettavissa edellisvuosia enemmän. Rakennusperinnön avustuksilla on pystytty säilyttämään arvokasta kulttuuriperintöä ja piristämään aluetaloutta. Onnistuneilla kunnostuksilla voidaan vaikuttaa alueen vetovoimaisuuteen ja houkuttelevuuteen esimerkiksi matkailukohteena.

Matkailun kenttä muuttui vuonna 2020 covid-19-pandemian myötä. Vaikka pandemia osui erityisesti kansainväliseen matkailuun, ulottuivat sen vaikutukset myös matkailuun Suomen sisällä. Kotimaisen matkailukysynnän arvioitiin supistuvan 18–21 prosenttia vuonna 2020. Vuosi 2020 on ollut Kanta-Hämeessä erittäin haastava. Yöpymisvuorokausien lasku oli huhtikuussa toiseksi suurinta Lapin jälkeen. Kesäkaudella aktivoitunut kotimaanmatkailu ei riittänyt täydentämään kokousmatkailun kysyntää ja kansainvälisten matkailijoiden puutetta. Tilanne paheni jälleen loppuvuodesta. Kotimaanmatkailu Kanta-Hämeessä on ollut jo ennestään laajaa, mutta suuntaukset kuten vastuullisuus, sekä toisaalta covid-19-pandemia, ovat avanneet uusia mahdollisuuksia. Erityisesti mökkimatkailu, nähtävyydet, ruoka- ja ravintolapalvelut ja kansallispuistot kiinnostavat. Luontomatkailun kiinnostuksen kasvaessa Evon tiedekansallispuiston valmistelu on erittäin tervetullut lisä Kanta-Hämeen luontomatkailutarjontaan. Alueen luontomatkailun kärkikohteiden käyntimäärät ovat kehittyneet erittäin hyvin.

Erityisesti digitaalisuus ja verkkokauppa ovat teemoja, joissa osaamista halutaan kehittää. Western Lakeland -hankkeen ja Linnan kehityksen verkkokauppavalmennuksessa on yli 200 osallistujaa. Toivottavasti kotimaanmatkailutarjontaa saadaan paremmin esille myytäväksi kesälle 2021. Myös vastuullisen matkailun kehittämiseen on tarjottu matkailuyrityksille tukea. Yhteistyössä Visit Finlandin ja Western Lakeland maakuntien kanssa on osallistuttu Saksan ja Japanin markkinointiyhteistyöhön. Elinkeino-yhtiöt Hämeenlinnassa, Forssassa ja Riihimäellä ovat vahvistaneet matkailun resursseja ja yhteistyötä. Linnan kehityksessä aloitti matkailukoordinaattori helmikuussa 2021. Forssan kaupungilta matkailukoordinaatio siirtyi Forssan yrityskehitykseen ja Riihimäellä jatkossa matkailukuvioista vastaa Riihimäen messut. Maakunnan yhteiselle alueorganisaatiolle valmistellaan uutta toimintamallia.

Vuonna 2021 matkailun trendeissä vahvistuvat merkitykselliset kokemukset, autenttisuuden priorisointi, luonto, turvallisuus, suorat yhteydet, digitaalisuus ja kestävä kehitys. Matkailun kehittämisessä painottuu jatkossa yhteiskehittäminen, nopeat kokeilut, tiedolla johtaminen ja avoimen datan hyödyntäminen.

Maataloudessa kehitys on hyvin tasaista, mutta erityisesti kotieläinpuolella tarvittaisiin uusia investointeja, sillä muutoin tuotannon määrä uhkaa edelleen tippua. Erityisesti Päijät-Hämeessä kehitys näyttää heikolta, Kanta- ja Lounais-Häme ovat pärjänneet hieman paremmin. Maatalouden investoinnit ovat jo pidempään olleet vähäiset ja samoin sukupolvenvaihdokset maataloilla. Kanta-Hämeessä ne ovat kuitenkin suuremmat. Metsätaloudella on odotettavissa hyvä vaihe, kun puun kysyntä on vahvaa ja sitä myöten puukauppa käy. Metsiin ja puunjalostukseen liittyvän toiminnan voi olettaa kasvavan kuluvana vuonna

Kanta-Hämeessä on käynnissä ja suunnitteilla myös seuraavia ajankohtaisia investointi- ja rakennushankkeita:

- Pääradan välityskyvyn parantaminen nykyiseen ratakäytävään tukeutuvasti välillä Helsinki –Riihimäki – Hämeenlinna – Tampere. Valtion lisäbudjetissa myönnetty rahoitusta ratayhteyden suunnitteluun: perusparantaminen, ohituspaikat ja lisäraiteet.
- Helsinki-Tampere –radan palvelutason kehittäminen: Valtioneuvoston raha-asiain valiokunnan päätöksellä 20.2.2020 LVM hakee EU:n CEF-rahoitusta kyseiselle yhteysvälille linjausvaihtoehtojen selvittämiseksi vuosina 2020–2023.

Hämeen TE-toimiston uusi yrittäjälähtöinen toimintamalli lisää yhteistyötä alueen yritysten kanssa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Epävarmuus tulevasta heikentää odotuksia työllisyydestä. Kuten yleiset suhdannenäkymät myös näkemykset henkilökunnan määrän kehityksestä ovat koko maata ja lähialueita heikommät. Saldoluku on edelleen miinuksella (-4), kun koko maassa ollaan lievästi plussan puolella (+3). Odotukset ovat kuitenkin parantuneet syksystä. Tulos kuitenkin ennakoi työllisyyden edelleen heikkenevän. Alueen sisällä synkin näkymä on Forssan seutukunnassa, kun taas Hyvinkään-Riihimäen alueella odotukset ovat jopa paremmat kuin maassa keskimäärin. Tähän asti työttömyyden kasvu koronakriisin alusta on ollut Forssan seutukunnassa hitaampaa kuin Kanta-Hämeen muissa seutukunnissa. Työllistämisen esteistä kysyttäessä Kanta-Hämeessä, kuten myös koko maassa, kolme keskeisintä syytä olivat, ettei ole tarvetta työllistää (35 %), kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus (19 %) ja työvoiman saatavuus (15 %).

Työvoiman kysyntä oli koko viime vuoden edellisvuotta vaisumpaa. Vuositasolla TE-toimistoon ilmoitettiin uusia avoimia paikkoja edellisen kerran vähemmän vuonna 2017. Helmikuun luvuissa työvoiman kysynnässä näkyi kuitenkin piristymistä. Julkiseen työnvälitykseen ilmoitettujen paikkojen määrä väheni vuositasolla kaikissa pääammattiryhmissä poikkeuksena maanviljelijöiden ja metsätyöntekijöiden ammattiryhmä, jossa paikkoja oli hieman enemmän kuin vuosi sitten. Monissa ammateissa oli myös kysynnän kasvua. Näitä ammatteja olivat esimerkiksi koneenasettajat ja koneistajat, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijät, betonituote- ym. teollisuuden prosessityöntekijät, maatalous-, teollisuuskoneasentajat ja -korjaajat, toimisto- ja laitossiivoajat, lähihoitajat, pikaruokatyöntekijät, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät sekä puutarhurit-, kasvihuoneviljelijät ja -työntekijät. Alkuvuoden aikana kysyntää on ollut eniten lähihoitajille, myyjille, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille, toimisto- ja laitossiivoajille, sairaanhoitajille, rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, avustaville keittiötyöntekijöille, myyntiedustajille, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijöille, sosiaalialan ohjaajille ja neuvojille, talonrakentajille sekä puutarhureille, kasvihuoneviljelijöille ja -työntekijöille.

Työvoiman saatavuuden haasteet ovat hyvin samat kuin ennen koronakriisiä. Monilla aloilla osaavasta ja motivoituneesta työvoimasta on pulaa samanaikaisesti, kun työttömyys on kasvanut ja monissa tehtävissä on ylitarjontaa työvoimasta. Työvoiman kohtaanto-ongelma tulee jatkumaan ja voi voimistua joiltain osin entisestään. Myös rajoitusten vaikutusten alaisilta toimialoilta osa lomautetuista tulee siirtymään toisaalle ja esimerkiksi MARA-toimialalla voi tulla työvoiman saatavuushaasteita siinä vaiheessa, kun rajoitukset helpottavat ja kuluttajat alkavat liikkua ja käyttää ko. palveluita. Myös eläköityminen vaikuttaa osaavan työvoiman saatavuuteen.

Osaamistarpeita tunnistetaan lisäksi mm. digitaalisen osaamisen lisäämisessä, kiertoaloudessa, korjausrakentamisessa, puurakentamisessa ja ilmastovaikutusten arvioinnissa.

Tuorein ammattibarometri eli arvio työllistymisen näkymistä puoleksi vuodeksi eteenpäin tehtiin maaliskuussa tilanteessa, jossa näkymät ovat koronan vuoksi edelleen epävarmat. Koronatilanne ei ole vähentänyt työvoimapulaa potevien ammattien määrää. Työvoimapula-ammateiksi määriteltiin nyt 50 ammattia. Syksyn arvioissa ammatteja oli 46. Ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa jatkuvat sosiaali-, terveys- ja opetusaloilla ja monissa teollisuuden ja rakentamisen ammateissa, mutta myös monissa muissa tehtävissä. ICT-ammateista sovellusohjelmoijat, sovellussuunnittelijat ja web- ja multimediakehittäjät ovat olleet pula-ammattia jo useassa arvioissa. Osaamisvajetta on ICT-alan kovista osaajista ja vaativien projektien vetäjistä. Suurinta pulaa osaavasta työvoimasta on sosiaalityön erityisasiantuntijoista, psykologeista, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä, lähihoitajista ja kodinhoitajista (kotipalvelutoiminta). Muut pula-ammattien top 15-listalla olevat

ammatit ovat rakennusinsinöörit, konetekniikan erityisasiantuntijat, sähkö- ja automaatioinsinöörit, yleislääkärit, hammaslääkärit, kuulontutkijat ja puheterapeutit, lastentarhanopettajat, erityisopettajat sekä muut ohjelmisto- ja sovelluskehittäjät. Näissä kaikissa ammateissa on ongelmia osaavan työvoiman saatavuudessa koko alueella. Lisäksi pulaa osaavasta työvoimasta on koko alueella rakennusalan työnjohtajista, röntgenhoitajista, siivoustyön esimiehistä, hitsaajista ja kaasuleikkaajista, koneenasettajista ja koneistajista, moottoriajoneuvojen asentajista ja korjaajista, maatalous-, teollisuus- ja koneasentajista- ja korjaajista, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajista, kotiapulaisista ja -siivoojista sekä toimisto- ja laitossiivoojista. Onkin nähtävissä, että ammattien määrä, joissa on pulaa osaavasta työvoimasta koko alueella, on kasvussa.

Lähtöleveysuudessa rekrytointitarpeiden arvioidaan kasvavan esimerkiksi puutarhurien, kasvihuoneviljelijöiden ja -työntekijöiden, sovellussuunnittelijoiden, muiden ohjelmisto- ja sovelluskehittäjien, psykologien, sosiaalityön erityisasiantuntijoiden, työnvälittäjien, lähihoitajien, rakennusinsinöörien sekä konetekniikan erityisasiantuntijoiden tehtävissä.

Koronatilanteen vaikutukset näkyvät ammattien ylitarjonnan listalla. Sekä nyt tehdystä arvioista että syksyn 2020 arvioista listalle nousi uusia ammatteja, kuten tarjoilijat, baarimestarit ja hotellin vastaanottovirkailijat. Eniten ylitarjontaa työvoimasta on edelleen yleissihteerin ammatissa. Yleissihteereistä, tieto- ja viestintäteknologian asentajista ja korjaajista, johdon sihteereistä ja osastosihteereistä, ammatillisen koulutuksen opettajista, mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijoista, teknisistä piirtäjistä, laboranteista, matkatoimistovirkailijoista, hotellin vastaanottovirkailijoista, taloushallinnon toimistotyöntekijöistä, tarjoilijoista ja baarimestareista on ylitarjontaa työvoimasta koko alueella.

Hämeen ELY-keskus asetti syksyllä 2020 Hämeeseen ylimaakunnallisen osaamisen ja ohjauksen koordinaatioryhmän. Tavoitteena on edistää osaavan työvoiman saatavuutta sekä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden oikea-aikaisuutta ja laadukkuutta. Ryhmän puheenjohtajina toimivat maakuntaliitot. Koordinaatioryhmän työllä pyritään edesauttamaan yhteisten ratkaisujen löytämistä alueella vallitseviin kohtaanto-ongelmiin. Työn keskeisiä teemoja ovat yritysten osaajapulaan vastaaminen, koulutuspalvelujen kehittäminen, tuki- ja ohjauspalveluiden kehittäminen sekä alueellisen ennakkoinnin kehittäminen siten, että se tukee yllä mainittuja kehittämisen teemoja. Näiden teemojen parissa työskentelee Hämeen alueella suuri joukko eri toimijoita ja kehittämistyötä tehdään paljon. Koordinaatioryhmän tehtävänä on yhteen sovittaa tätä eri tahoilla tapahtuvaa toimintaa nykyistä tehokkaammin, samalla paikallistaen myös palveluiden aukkoja ja suunnaten alueen yhteistä kehittämistyötä sinne, missä näitä palvelutarpeita havaitaan. Tänä vuonna koordinaatioryhmän toiminnan painopisteitä ovat kokonaisvaltaiset palvelupolut sekä yritys- että henkilöasiakkaille, yritys-oppilaitosyhteistyön

tiivistäminen ja kehittäminen, aliedustettujen asiakasryhmien työmarkkina-aseman parantaminen sekä osaamistarpeiden alueellisen ennakkoinnin kehittäminen.

Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistämisen edistämiseksi tarvitaan edelleen toimenpiteitä, jotta maahanmuuttajat pääsisivät osaksi yhteiskuntaa ja työnantajat saisivat osaavaa työvoimaa. Kanta-Hämeessä on alkuvuodesta päivitetty Forssan seudullinen kotouttamisohjelma vuosille 2021–2024 ja Riihimäen seudullinen kotouttamisohjelma 2021–2024. Hämeenlinnan kotouttamisohjelma on valmisteilla. Janakkalassa kotouttamisohjelma toimii nimellä monikulttuuriohjelma.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työllisyys- ja työttömyysasteilla mitattuna Kanta-Hämeen tilanne on hyvä. Vaikka vuosi 2020 oli kaikille maakunnille hankala, pärjäsivät Kanta-Häme hyvin vertailussa työllisyys- ja työttömyysluvuilla mitattuna myös koronavuonna. Korkeista absoluuttisista kasvuluvuista huolimatta työttömyys on lisääntynyt Kanta-Hämeessä suhteellisesti hitaammin kuin maassa keskimäärin. Myös työttömistä kokoaikaisesti lomautettujen määrä kasvoi vuositasona jonkin verran maan keskiarvoa hitaammin.

Työmarkkinat ovat kuitenkin myös Kanta-Hämeessä tällä hetkellä poikkeukselliset. Koronaviruspandemian ja sitä seuranneiden rajoitustoimenpiteiden vaikutukset näkyvät tilastoissa vuoden 2020 maaliskuusta lähtien. Vaikutukset näkyivät erityisesti alkanaisina lomautusjaksoina ja kokoaikaisesti lomautettujen määrän kasvuna. Vuoteen 2021 lähdeettiin haastavasta tilanteesta epävarmuustekijöineen, jotka voivat näkyä nopeina muutoksina työttömien määrässä. Yt-neuvottelut voivat edelleen lisääntyä ja johtaa lomautuksiin ja irtisanomisiin. Myös yritysten konkurssit saattavat lisääntyä. Lähikuukaudet näyttävät heikommilta, mutta sulkutoimien ja rokotusten pitäisi raivata tietä talouden avaamiselle, mikä parantaa työllisyystilannetta vuoden loppua kohti. Uusien työttömien määrän kasvun rinnalla on nähty, että samaan aikaan jo muutenkin pitkään työttömänä olleiden määrä on lähtenyt voimakkaaseen kasvuun. Ihmisillä vuorottelee työssäolot ja työttömyysjaksot. Osa-aikatyöt ja pätkätyöt lisääntyvät. Haasteet osaavan työvoiman saatavuudessa monilla aloilla jatkuvat. Korkea työttömyys on väliaikainen ilmiö ja osaava työvoima on edelleen alueen kriittinen menestystekijä.

Lomautettujen osuus työttömistä on ollut poikkeuksellisen korkealla, mikä voi ennakoita nopeampaa paluuta normaaliin aiempiin kriiseihin verrattuna. Korkeimmillaan osuus oli viime keväänä, mutta edelleen selvästi vuodentakaisista ja normaalitasoa korkeampi. Työttömyyden kasvu onkin tullut ennen kaikkea lomautettujen määrän kasvusta, eikä muusta kuin lomautuksesta johtuva työttömyys ole kasvanut samaan tahtiin kuin lomautettujen määrä. Selkeää kokonaiskuvaa siitä, missä määrin työmarkki-

nat vetävät nyt lomautettuna olevat takaisin vai kääntyvätkö ne pysyvämmiksi työttömyyksiksi, ei ole. Hämeen TE-toimistossa seurataan tarkasti lomautusten muuttumista työttömyydeksi. Myös rajoitusten vaikutusten alaisilta toimialoilta osa lomautetuista tulee siirtymään toisaalle.

Sekä kokonaistyöttömyys että työttömistä kokoaikaisesti lomautettujen määrä on tällä hetkellä pienempi kuin kriisiajan huippulukemat. Vuoden lopulla työttömyyden kasvuun vaikutti myös normaali kausivaihtelu. Työttömyyden kasvuvauhti ei ole vuositasoon vertailussa nyt kiihtynyt. Tuoreissa luvuissa on kuitenkin jälleen havaittavissa pientä nousua edellisestä kuukaudesta, varsinkin lomautettujen määrässä. Tämä näkyy myös viimeisimpien viikkojen aikana. Tällä hetkellä (vko 12) lomautettuja on eniten seuraavissa ammateissa: rakennustyöntekijät, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät, maalarit ja rakennuspuhdistajat, rakennusten viimeistelytyöntekijät, raskaiden moottoriajoneuvojen kuljettajat, tarjoilutyöntekijät, myyjät ja kauppiaat, muut asiakaspalvelutyöntekijät ja avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijät.

Hämeen TE-toimiston saamien irtisanomisia koskevien yt-neuvotteluilmoitusten perusteella alkuvuoden aikana yt-neuvotteluja on tähän mennessä alkanut lähes 60 yrityksessä. Noin 2/3 näistä on ollut lomautuksia koskevia yt-neuvotteluja. Tammikuuhun verrattuna neuvotteluja on helmi- ja maaliskuussa käynnistynyt jonkun verran enemmän. Toimialoittain neuvotteluja on alkanut eniten teollisuudessa, mutta myös monilla muilla toimialoilla kuten tukku- ja vähittäiskauppa, majoitus- ja ravitsemustoiminta ja rakentaminen. Yritykset ja muut työnantajat eivät ainakaan vielä ole ryhtyneet laajasti irtisanomisiin. Irtisanottujen määrä on jäänyt pienemmäksi kuin irtisanomisuhan alla olleiden määrä

län mukaan työttömyyden kasvu on kriisin aikana kohdistunut erityisesti 35–49-vuotiaisiin. Nuorten työttömyyden kasvu on selvästi kasvusta huolimatta ollut hitaampaa kuin maassa keskimäärin. Nuorten työttömyysaste on tällä hetkellä hieman maan keskiarvoa korkeampi.

Akuutin kriisin lisäksi ongelmia työmarkkinoilla ovat edelleen rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys. Pitkäaikaistyöttömien määrä kääntyi alueella kasvuun monia alueita myöhemmin, mutta tällä hetkellä kasvuvauhti on maakuntien kärkipäätä. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on matalampi kuin maassa keskimäärin. Ikääntyneiden osuus työttömistä on keskimääräistä korkeampi. Työttömyysaste on maakuntien matalimpia. Maaliskuun alussa Hämeenlinnan seutukunnassa käynnistyneen kuntakoikeilun tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille.

Koronakriisi on vaikuttanut työttömyyden kasvuun Kanta-Hämeen seutukunnissa eri tavoin. Työttömyys ja lomautukset ovat lisääntyneet kaikissa seutukunnissa, mutta Forssan seutukunnassa muita maltillisemmin. Sekä kokonaistyöttömyys että työttömistä kokoaikaisesti lomautettujen määrä on kasvanut suhteessa eniten Riihimäen seutukunnassa. Sama kehitys näkyy työttömyysasteessa, joka on noussut Riihimäen ja Hämeenlinnan seutukunnissa Forssaa enemmän. Työttömyysasteeseen vaikuttava työvoiman määrä on samanaikaisesti supistunut kaikilla seuduilla, mutta Forssassa muita voimakkaammin.

Ulkomaalaistaustaiset työnhakijat haastavat edelleen tässäkin tilanteessa työllistämispalveluja. Tehokas kotoutuminen, suomen kielen oppiminen sekä ammatillinen koulutus ja osaaminen edistävät ulkomaalaisten työllistymistä Suomessa. Ulkomaan kansalaisten työttömyys on huomattavasti kantaväestöä korkeampaa. Maahanmuuttajien asema työmarkkinoilla kuitenkin paranee maassa vietettyjen vuosien kuluessa, ja hyvät kotoutumistoimenpiteet vaikuttavat työllistymiseen positiivisesti.

7.1 Hämeenlinnan seutukunta

Hattula, Hämeenlinna, Janakkala

Hämeenlinnan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 93 474 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi kuudella. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 525.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Sijainti pääkaupunkiseudun ja Tampereen seudun välissä osana kasvukäytävää on selkeä vahvuus ja alueen vetovoima on lähtökohtaisesti hyvä. Alue on houkutteleva laajenemissuunta yrityksille. Suomen suurimmat kotimarkkinat ovat lähellä alueen yrityksiä, ja alueelta on hyvät yhteydet. Erityisesti tuotanto- ja rakennusteollisuus hyötyvät seutukunnan keskeisestä sijainnista päämarkkinoiden läheisyydessä. Kovassa kasvussa oleva Moreeni-Rastikangas (MORE) yritysalue on vetovoimainen alue, jota on kehitetty systemaattisesti erityisesti metalli-, logistiikka-, ympäristö- ja energia-alan yritysten tarpeisiin. Läheltä löytyy osaamista, sillä korkeakoulukeskus sijaitsee lähellä Visamäessä. MORE-alueella halutaan tukea uusien liiketoimintamallien kehittämistä ja kiertotalousyritysten kilpailukyvyyn säilyttämistä kehittämällä digitaalista liiketoiminta-ekosysteemiä. Samalla vahvistetaan Kanta-Hämeen asemaa modernin kiertotalous-ajattelun keskuksena.

Väestö on kasvanut kahtena edellisenä vuotena ja kehitys näyttää jatkuvan vuonna 2021 positiivisena. Väestönkehityksen on kääntänyt positiiviseksi runsaan muuttoliikkeen ansiosta. Pendelöinti mahdollisuus laajentaa työmahdollisuuksia sekä ulos- että sisään pendelöinnissä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Helmikuun Pk-yritysbarometrin perustella alueen pienten- ja keskisuurten yritysten näkymät ovat muuta maakuntaa positiivisemmat. Kun Kanta-Hämeessä yleisen suhdannenäkymän saldoluku on vielä miinuksella, on se Hämeenlinnan seutukunnassa selvästi plussalla (+10) ja samalla maan keskiarvoa parempi. Myös liikevaihdon kasvuun uskotaan muuta maakuntaa ja koko maata enemmän. Kannattavuuden saldoluku on muista poiketen plussalla. Yleisen epävarmuuden takia investointiodotukset ovat kuitenkin negatiiviset, mutta eivät niin synkät kuin maakunnassa tai maassa keskimäärin.

Pk-yritysbarometrin perusteella sopeuttamistoimia suunnittelevilla lomautusten ja irtisanomisten näkeminen ratkaisuna on muuta maakuntaa ja maan keskiarvoa yleisempää. Kysyttäessä, miten yritys on valmistautunut tulevaisuuteen koronakriisin jälkeen, on Hämeenlinnan seutukunnassa muuta Kanta-Hämettä ja koko maata enemmän yrityksiä, jotka kertovat panostavansa uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen sekä ovat kehittämässä uusia liiketoimintamalleja digitalisoinnin avulla. Joko voimakkaasti tai ylipäättään kasvuun pyrkivien yritysten osuus on Kanta-Hämeen korkein (38 %), mutta erot alueen sisällä ovat tältä osin pieniä ja osuus on koko Kanta-Hämeessä yhä maan keskiarvoa matalampi.

Seudulla on käynnissä ja suunnitteilla useita eri kokoisia investointihankkeita. Moreeni-Rastikangas (MORE) yritysalue kasvaa edelleen Hämeenlinnan kaupunkiseudulla, Suomen kasvukäytävän keskipisteessä Tampere-Hämeenlinna-Helsinki-akselilla. Alue sijoittuu Hämeenlinnan ja Janakkalan rajavyöhykkeelle. MORE on Suomen keskeisin ja suurin yritysekosysteemi, joka tarjoaa tuotannolle, kiertotaloudelle ja logistiikalle parhaat mahdolliset liiketoiminnan edellytykset. Alueella on jo nyt yli 80 yritystä ja se tulee tarjoamaan työtä yli 3000 tekijälle. Uuden suunnittelussa olevan moottoriteliittymän on tarkoitus valmistua vuoteen 2025 mennessä ja sen yhteyteen rakentuisi HCT-keskus palvelemaan raskasta liikennettä. Suunniteltava uusi raskaan liikenteen ja HCT-kuljetusten tarpeita vastaava, tulevaisuuteen katsova, älyteknologialla varustettu levähdysalue on satsaus nykyajan ja tulevaisuuden kuljetustarpeisiin. Keskus vähentää suurten rekkojen ylimääräistä ajoa ja syntyviä päästöjä pääkaupunkiseudulla ja pääväylän läheisyydessä. Alue voi toimia suunnannäyttäjänä ja näyteikkunana uusien, vähähiilisten ratkaisujen ja innovaatioiden soveltamiselle. Logistisesti hyvä sijainti ja ajatus kierrätettyjen aineiden jalostamisesta vähentävät materiaalien kuljetuksesta aiheutuvia päästöjä. Kantavana ajatuksena on, että alueelle tuotavat jäte- ja sivuvirrat hyödynnetään alueella tai jalostetaan uusiokäyttöön. Alue vetää useita muualla toimivia yrityksiä. Loppuvuodesta Suomen suurin ajoneuvojen testaaja Testmill siirtyi alueelle Seinäjoelta ja hattulalainen Vekan yhtiö rakennuttaa isojen autojen palvelujen keskittymää. Kansainvälinen tukkukauppa Tammer Brands teki suuren laajennuksen Hämeenlinnan logistiikkakeskukseensa Moreenin yritysalueella.

Hämeenlinnaan suunnitellaan uutta Hämeen Sairaanhoidopiirin ASSI -sairaala. Sairaalan rakennushankkeen käynnistyminen tulee vaikuttamaan rakennus- ja urakointialan työtilanteeseen myönteisesti. Hämeenlinnan Asemanrantaan suunnitellaan uusia vuokrakerrostaloja 1000 asukkaalle. Lammin Evolle on suunnitteilla tiedekansallispuisto ja Tuulokseen kiertotalouspuisto. Lääketehdas Vitabalansin laajennus Ratasniityn yritysalueella Hämeenlinnassa on käynnissä.

Hämeenlinnan seudun matkailun kehitystoimet ovat keskittyneet Linnan Kehitykselle lokakuussa 2020. Helmikuussa 2021 on aloittanut matkailuasiantuntija, joka edistää alueen matkailuelinkeinoa.

Lisäksi käynnissä ja suunnitteilla on esim. seuraavia investointi- ja rakennushankkeita:

- Viralan liityntäpysäköintialue vt 3:lla Janakkalassa. Hanke palvelee sekä kuntakeskus Turengin että läheisen Rastikangas elinkeinoalueen yhteyksiä.
- Hämeenlinnassa Reskan kävelykadun ja kaupallisen keskustan kehittäminen, Areenan toteuttaminen ja Hämeensaaren asuntorakentaminen, Asemanrannan asuinrakentamisen jatkaminen.

Hämeen TE-toimiston uusi yrittäjälähtöinen toimintamalli lisää yhteistyötä alueen yritysten kanssa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Epävarmuus tulevasta heikentää odotuksia työllisyydestä. Kuten koko maakunnassa, myös Hämeenlinnan seutukunnassa, odotukset ovat hieman parantuneet syksyn arviosta, mutta ovat edelleen saldoluulla mitattuna miinuksella. Odotukset ovat koko maakuntaa positiivisemmat, mutta synkemmät kuin maassa keskimäärin.

Hämeenlinnassa on käynnissä Yrityshaavi, jossa käydään läpi Hämeenlinnan yritysten näkymiä. Tähän mennessä on tavoitettu yli 1800 yritystä. Yrityskontaktoinnin eli Haavin tulokset osoittavat, että yrityksillä on työvoima-, koulutus- ja kehittämistarpeita. 16 prosentilla vastaajista oli työvoimatarpeita heti tai puolen vuoden aikana. Työntekijöiden vähennystarpeesta ilmoittaneiden yritysten määrä on hyvin pieni. Kehittämistarpeita on erityisesti myynnissä ja markkinoinnissa ja digitalisuuden osaamisessa. Monilla on ammattialan koulutustarpeita.

Työvoiman kysyntä oli koko viime vuoden edellisvuotta vaisumpaa. Vuositasolla TE-toimistoon ilmoitettiin uusia avoimia paikkoja edellisen kerran vähemmän vuonna 2017. Julkiseen työnvälitykseen ilmoitettujen paikkojen määrä väheni kaikissa pääammattiryhmissä poikkeuksena maanviljelijöiden ja metsätyöntekijöiden ammattiryhmä, jossa paikkojen määrä kasvoi vuodentakaisesta. Myös monissa ammateissa oli kysynnän kasvua; esimerkiksi betonituote- ym. teollisuuden prosessityöntekijät, toimisto- ja laitossiivoojat, kiinteistöhuollon työntekijät, lähihoitajat, maansiirtokoneiden ym. kuljettajat, kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta), maatalous-, teollisuuskoneasentajat ja -korjaajat, pikaruokatyöntekijät, kattoasentajat ja -korjaajat, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat, puutarhurit-, kasvihuonetyöntekijät ja -työntekijät, koneenasettajat ja koneistajat sekä psykologit. Alkuvuoden aikana kysyntää on ollut eniten lähihoitajille, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille, myyjille, toimisto- ja laitossiivoojille, rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, sairaanhoitajille, myyntiedustajille, avustaville keittiötyöntekijöille, sosiaalialan ohjaajille ja neuvojille, talonrakentajille, kemianteollisuuden prosessinhoitajille, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöille sekä kodinhoitajille (kotipalvelutoiminta).

Työvoiman saatavuuden haasteet ovat hyvin samat kuin ennen koronakriisiä. Monilla aloilla osaavasta ja motivoituneesta työvoimasta on pulaa samanaikaisesti, kun työttömyys on kasvanut ja monissa tehtävissä on ylitarjontaa työvoimasta. Koulutustarjonnalla saadaan kohtaanto-ongelmaa pienemmäksi ja löytyy osaajia avoimiin paikkoihin.

Nuorille rakennetaan polkuja kohti työelämää, valmennuksilla ja oppisopimuksilla. Yhteistyöllä oppilaitosten kanssa opiskelijat ja yritykset nivotaan yhteen jo opiskeluaikana. Ikääntyneempiäkin palkataan työsuhteisiin.

Sitra kartoitti tammi-maaliskuussa yhdeksän alueen yritysten näkemyksiä oppilaitosyhteistyöstä, osaamisen tarpeiden ennakoinnista ja megatrendien vaikutuksesta liiketoiminnan painopisteisiin. Hämeestä mukana oli Hämeenlinna. Tulokset osoittivat muun muassa, että alueella on vielä paljon tekemistä osaamistarpeiden tunnistamisen saralla. 53 prosenttia vastaajista oli tunnistanut yrityksen tulevaisuuden osaamistarpeet vähintään hyvin, 42 prosenttia tyydyttävästi ja kolme prosenttia välttävästi. Megatrendeistä voimakkaimmin yrityksen liiketoiminnan kehittämiseen vaikuttivat työn merkityksellisyyden korostaminen, kasvava pula osaavasta työvoimasta, verkostomaisen toiminnan kasvava merkitys, työn ja yritystoiminnan digitalisaatio ja automatisaatio, sekä nopeammin muuttuvat osaamistarpeet. Esitetyistä megatrendeistä harvemmin liiketoiminnan kehittämiseen vaikuttivat yhteiskunnan monimuotoistuminen, työurien pirstaloituminen, ekologinen kriisi sekä dataan perustuvat tuotteet, palvelut, prosessit ja liiketoimintamallit. 24 prosenttia vastaajista tekee aktiivista ja 32 prosenttia satunnaisista yhteistyötä oppilaitosten kanssa. 12 prosenttia on kiinnostuneita yhteistyöstä ja 23 prosenttia sanoo, etteivät ole tehneet yhteistyötä tai se ei ole tarpeellista, mahdollista tai kiinnostavaa. Yhteistyötä tekevistä tai siitä kiinnostuneista 59 prosenttia toteaa keskeisimmäksi vaikuttumiseksi yhteistyölle uusien osaajien löytämisen. Lähes puolet mainitsee myös alueellisen elinvoiman edistämisen ja yhteiskuntavastuun toteuttamisen (ml. harjoittelupaikkojen tarjoaminen ja henkilöstön osaamisen ylläpitäminen) tai tulevaisuuden osaamistarpeisiin varautumisen.

Tuorein ammattibarometri eli arvio työllistymisen näkymistä puoleksi vuodeksi eteenpäin tehtiin maaliskuussa tilanteessa, jossa näkymät ovat koronan vuoksi edelleen epävarmat. Koronatilanne ei ole vähentänyt työvoimapulasta kärsivien ammattien määrää. Työvoimapula-ammateiksi määriteltiin nyt 46 ammattia. Syksyn arviossa ammatteja oli 41. Määrä kasvoi myös vuodentakaisesta, jolloin arviointi tehtiin ennen koronavaikutuksia. Pula-ammattien kärkipäästä löytyy niin sosiaali-, terveys- ja opetusalan kuin teollisuuden ja rakentamisen tehtäviä. Tietotyön ammatit korostuvat. Eniten pulaa osaavasta työvoimasta on sosiaalityön erityisasiantuntijoista, rakennusinsinööreistä, konetekniikan erityisasiantuntijoista, sähkö- ja automaatioinsinööreistä, yleislääkäreistä, ylläkääreistä ja erikoislääkäreistä, ylihoitajista ja osastonhoitajista, hammaslääkäreistä, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, lastentarhanopettajista, erityisopettajista, laskentatoimen erityisasiantuntijoista ja tilintarkastajista, web- ja multimediakehittäjistä, sovellusohjelmoijista sekä muista ohjelmisto- ja sovelluskehittäjistä.

Seuraavan puolen vuoden aikana rekrytointitarpeiden arvioidaan kasvavan esimerkiksi työnvälittäjien, puutarhureiden, kasvihuoneviljelijöiden ja -työntekijöiden, rakennusmaalareiden ja elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöiden ammateissa.

Työvoiman ylitarjonta-ammattien määrä on jonkin verran kasvanut sekä viime syksystä, että vuosi sitten ennen koronakriisin alkua tehdystä arviosta. Eniten ylitarjontaa työvoimasta on yleissihteereistä, tieto- ja viestintäteknologian asentajista ja korjaajista ja vaatureista ja pukuompelijoista. Koronakriisin vaikutukset näkyvät muiden alueiden tapaan siinä, että ylitarjontaa työvoimasta on nyt uusissa ammateissa kuten tarjoilijat, baarimestarit ja hotellin vastaanottovirkailijat.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyysaste on maakunnan korkein, vaikkakin maan keskiarvoa parempi. Korkeista absoluuttisista kasvuluvuista huolimatta työttömyys on lisääntynyt suhteellisesti vähemmän kuin maassa keskimäärin. Myös työttömistä kokoaikaisesti lomautettujen määrä on kasvanut maan keskiarvoa hitaammin. Lomautettujen osuus työttömistä on muiden alueiden tapaan edelleen poikkeuksellisen korkealla, mikä voi ennakoida nopeampaa paluuta normaaliin aiempiin kriiseihin verrattuna. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on hieman korkeampi kuin maassa keskimäärin. Pitkäaikaistyöttömyys kasvaa voimakkaasti. Ikääntyneiden osuus työttömistä on keskimääräistä korkeampi. Lähes 2/3 maakunnan ulkomaalaisista työttömistä työnhakijoista on Hämeenlinnan seutukunnassa.

Alueella käynnistyi maaliskuun alussa työllisyyden kuntakokeilu, jonka tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Sulkutoimien ja rokotusten pitäisi raivata tietä talouden avaamiselle, mikä parantaa työllisyystilannetta vuoden loppua kohti.

7.2 Riihimäen seutukunta

Hausjärvi, Loppi, Riihimäki

Riihimäen seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 44 738 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 143 henkilöllä. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 148.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Alueen tilanne koronakriisin aikana on ollut isossa kuvassa pelättyä parempi. Suurin kärsijä on luonnollisesti ollut matkailu- ja ravintola-ala rajoitusten ja laskeneiden asiakasvirtojen vuoksi. Näkymät eteenpäin ovat pitkälti koronakriisin keston vaikutusten alla. Jos tilanne jatkuu pitkään, tulee sillä olemaan etenkin teollisiin toimialoihin merkittävät negatiiviset vaikutukset.

Väestön kehitys on viime vuosina ollut seutukunnassa parempaan päin, vaikka edelleen laskenut vuosittain. Erityisesti muuttoliikkeen osalta tilanne on parantunut parina viime vuonna selvästi. Yksi Riihimäen kaupungin strategisista kärkihankkeista elinvoiman toimialueen vastuulla on #UusiRiksu, jonka keskeinen strateginen tavoite on kasvattaa kaupungin väkilukua vuoteen 2030 mennessä 30 000 henkeen. Robotiikkaopetus ja sen kehittäminen on valittu Riihimäen strategiseksi painopistealueeksi.

Riihimäen kiertotalousklusteri eli RiiCycle on vahvistunut. Haapahuhdan kiertotalousalueelle on saatu ulkomainen sijoittaja ja lisäksi on solmittu esisopimus merkittävän kokoisesta kierrätystuotantolaitoksesta. Toinen Riihimäelle tärkeä klusteri on raideliikenne. GRK Rail on aloittanut uutena toimijana Riihimäen veturitalleilla, ja klusteri on laajentunut suunnittelutoiminnan osalta Swecolla. Toimistotilat ovat asemansseudulla hyvällä käyttöasteella, ja uudistilallekin olisi tarvetta.

Yritysten sijoittumisen näkökulmasta kiinnostavuus on ollut käytännössä samaa tasoa kuin ennen koronaa. Etenkin teollisten toimialojen kysyntä sijoittumisen näkökulmasta on ollut hyvää tasoa. Yritykset, joilla talous on edelleen kohdallaan ja usko liikeideaan, ovat olleet kiinnostuneita sijoittumaan osittain tai kokonaan Riihimäelle. Muilla toimialoilla koronan vaikutuksia on nähtävissä, ts. voi palata korona-ajan jälkeen. Vastaavasti epävarmuuden vuoksi lopulliset päätökset yrityksissä ovat ottaneet normaalia enemmän aikaa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Helmikuun Pk-yritysbarometrin mukaan pienten- ja keskisuurten yritysten suhdannenäkymät ovat sekä Hyvinkään-Riihimäen talousalueella, että maakunnassa parantuneet syksystä 2020. Hyvinkää-Riihimäen talousalueen näkymät jäävät kuitenkin esimerkiksi Hämeenlinnan seutukuntaa ja maan keskiarvoa heikommiksi ja alueella ennakoidaan yleisen suhdannetilanteen heikkenevät seuraavan vuoden aikana. Liikevaihdon uskotaan kasvavan odotusten ollessa kuitenkin maan keskiarvoa heikommalla. Kannattavuuden saldoluku jatkaa miinuksella ja on keskimääräistä heikompi. Investointiodotukset eivät ole parantuneet syksyllä tehdystä arviosta ja ovat edelleen selvästi heikommalla kuin maassa keskimäärin.

Sopeuttamistoimista lomautusten ja irtisanomisten näkeminen ratkaisuna on pk-barometrin perusteella alueella koko maakuntaa ja maan keskiarvoa vähäisempää. Kysyttäessä, miten yritys on valmistautunut tulevaisuuteen koronakriisin jälkeen, on alueella muuta Kanta-Hämettä ja koko maata jonkin verran enemmän yrityksiä, jotka kertovat palaavansa kriisiä edeltäneeseen toimintatapaan. Vastaajista 33 prosenttia näkee, ettei ole tarvetta muuttaa mitään, mikä on enemmän kuin maassa keskimäärin (30 %). 31 prosenttia kertoo panostavansa uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen, 28 prosenttia on muuttanut toimintatapojaan ja 17 prosenttia kehittää uusia liiketoimintamalleja digitalisoinnin avulla. Näin vastanneiden osuudet ovat maakunnan keskiarvoa ja koko maata pienemmät.

Joko voimakkaasti tai ylipäätään kasvuun pyrkivien yritysten osuus (36 %) on Hyvinkää-Riihimäen talousalueella maakunnan keskiarvossa (36 %). Erot alueen sisällä ovat tältä osin pieniä ja osuus on koko Kanta-Hämeen alueella edelleen maan keskiarvoa matalampi.

Riihimäen kaupunki on yksi kunnista, joiden kanssa neuvotellaan perustettavan erä- ja luontokulttuurimuseon kumppanuudesta. Riihimäen ehdotus erä- ja luontomuseon sijaintikaupungiksi perustuu metsästysmuseon ja lasimuseon laajentamiseen museo-keskukseksi. Tavoitteena on luoda kaupunkiin myös museokeskus, johon yhdistyisivät

Suomen lasimuseon ja Suomen Metsästysmuseon nykyiset tilat. Tämä lisääi kaupungin elinvoimaa ja työllisyyttä.

Toimitilojen käyttöasteet ovat säilyneet Riihimäellä hyvänä pandemiasta huolimatta. Liiketilojen käyttöasteissa on lievää laskua. Uusia yrityksiä ja sijoittumisia tulee alueelle. Riihimäelle on rakenteilla Suomen ensimmäinen puurakenteinen Lidl-myymäla. Varsinainen rakentaminen alkoi marraskuussa ja uuden Puum-Lidlin avajaisia juhlitaan loppuvuodesta 2021. Onninen express-myymäla ja Wihurin John Deere -keskus on avattu viime syksynä.

Uusia hankkeita on lähdössä liikkeelle etenkin Mattilantien, Riihimäen pääsisäänajotien varrella, jossa on muutamia liiketontteja vielä vapaana, osa moottoritienäkymien. Neuvotteluja tonteista on usean tahon kanssa meneillään. Mattilantie vahvistuu Riihimäen kaupallisena akselina, jonka toisessa päässä on CM-keskus Merkos ja toisessa päässä Prisma-keskus Atomi. Ison yritysalueen kaavoitus etenee Riihimäen ja Hyvinkään välissä olevan Arolammin moottoriteliittymän läheisyydessä ja myös Haapahuhdan kiertotalousaluetta laajennetaan kaavoituksella.

Riihimäen seutukunnassa on lisäksi käynnissä ja suunniteltu seuraavia ajankohtaisia investointi- ja rakennushankkeita:

- Pasila – Riihimäki rataosuuden parantamisen 2. vaiheen toteuttaminen. Hankkeen toteuttaminen on edellytys Helsingin ja Tampereen välisen ratayhteyden parantamiselle.
- Pasila-Riihimäki 3. vaihe ratasuunnittelu on käynnissä.
- Kantatie 54 kehittämissuunnitelmaa toteuttava Riihimäen kaupunkijakson aluevaraussuunnittelu on käynnissä
- Riihimäen keskustan asemanseudun kehittäminen ja Varuskunta-Kokkoalueen kehittäminen

Hämeen TE-toimiston uusi yrittäjälähtöinen toimintamalli lisää yhteistyötä alueen yritysten kanssa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman näkökulmasta löytyy yrityksiä, jotka ovat joutuneet lomauttamaan henkilöstöä. Vastaavasti löytyy yrityksiä, joilla on rekrytointitarpeita myös tällä hetkellä. Työvoiman saatavuus on luonnollisesti parempi kuin nousu- ja huippuajan suhdanteessa, mutta kysyntä ja tarjonta eivät aina kohtaa. Työvoiman saatavuuden haasteet ovat hyvin samat kuin ennen koronakriisiä. Monilla aloilla osaavasta ja motivoituneesta työvoimasta on pulaa samanaikaisesti, kun työttömyys on kasvanut ja monissa tehtävissä on ylitarjontaa työvoimasta

Epävarmuus tulevasta heikentää odotuksia työllisyydestä. Alueen pk-yritykset kuitenkin ennakoivat henkilökunnan määrä kasvavan. Kuten maakunnassa niin myös Hyvinkään-Riihimäen talousalueella odotukset ovat parantuneet syksyllä tehdystä arviosta. Odotukset henkilökunnan määrän kehityksestä ovat muuta Kanta-Hämettä sekä koko maata positiivisemmat. Saldoluku kääntyi positiiviseksi ollen nyt +9.

Sijoittumisneuvotteluissa on yksittäisiä yrityksiä, joille henkilöstön koulutus on kiinnostava ja mahdollisesti ajankohtainen. Lomautusten myötä osaamisen näkökulmasta löytyy enemmän osaavaa työvoimaa (esim. hitsarit, Turun meriteollisuuden lomautukset ja irtisanomiset). Työvoiman liikkuvuutta pääkaupunkiseudulle pitäisi entisestään lisätä. Isojen megatrendien, hoitoalan, IT-alan ja yleisemmin myynnin ja asiakaspalvelun räätälöityä työnantajalähtöistä koulutusta, pitäisi lisätä.

Työvoiman kysyntä oli lähes koko viime vuoden edellisvuotta vaisumpaa. Vuositasolla TE-toimistoon ilmoitettiin uusia avoimia paikkoja edellisen kerran vähemmän vuonna 2017. Julkiseen työnvälitykseen ilmoitettujen paikkojen määrä väheni lähes kaikissa pääammattiryhmissä poikkeuksena rakennus- korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmät, joissa paikkoja ilmoitettiin hieman enemmän kuin vuonna 2019. Lisäksi monissa ammateissa oli kysynnän kasvua. Näitä ammatteja olivat esimerkiksi puu- ja sahatavaran prosessityöntekijät, koneenasettajat ja koneistajat, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, maatalous-, teollisuuskoneasentajat ja -korjaajat, kotiapulaiset ja -siivoojat, maa-, metsä- ja kalatalouden erityisasiantuntijat, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat, sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat, puutarhurit, kasvihuoneviljelijät ja -työntekijät sekä sairaanhoitajat. Vuoden lopussa ja alkuvuoden aikana uusien avoimien työpaikkojen määrässä (TE-toimisto) on näkynyt kasvua vastaavaan vuodentakaiseen ajankohtaan verrattuna. Alkuvuoden aikana kysyntää on ollut eniten mm. lähihoitajille, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijöille, rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, myyjille, avustaville keittiötyöntekijöille, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille, sairaanhoitajille, kiinteistöhuollon työntekijöille, koneenasettajille ja koneistajille, avustaville puutarhatyöntekijöille, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille sekä rakennusalan avustaville työntekijöille.

Tuorein ammattibarometri eli arvio työllistymisen näkymistä puoleksi vuodeksi eteenpäin tehtiin maaliskuussa tilanteessa, jossa näkymät ovat koronan vuoksi edelleen epävarmat. Koronatilanne ei ole vähentänyt työvoimapulasta kärsivien ammattien määrää. Työvoimapula-ammateiksi määriteltiin nyt 45 ammattia kuten myös syksyllä 2020. Määrä kasvoi vuodentakaisesta, jolloin arviointi tehtiin ennen koronavaikutuksia. Pula-ammattien kärkipäässä korostuvat sosiaali- ja terveysalan ammatit, mutta pulaa osaavasta työvoimasta on laajalti niin monissa teollisuuden ja rakentamisen ammateissa kuin myös tietotyössä (esim. sovellussuunnittelijat ja sovellusohjelmoijat).

Eniten pulaa osaavasta työvoimasta on psykologeista, sosiaalityön erityisasiantuntijoista, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä, lähihoitajista, kodinhoitajista (kotipalvelutoiminta), rakennusinsinööreistä, kone- ja tekniikan erityisasiantuntijoista, puunjalostuksen ja kemian prosessitekniikan erityisasiantuntijoista, muista tekniikan erityisasiantuntijoista, sähkö- ja automaatioinsinööreistä, yleislääkäreistä, hammaslääkäreistä, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista sekä lastentarhanopettajista.

Seuraavan puolen vuoden aikana kysynnän kasvua arvioidaan eri aloille kuten terveys- ja sosiaalialat, rakennusala ja tietotyö. Kysyntä kasvaa esimerkiksi psykologeista, sosiaalityön erityisasiantuntijoista, lähihoitajista, rakennusinsinööreistä, kone- ja tekniikan erityisasiantuntijoista, puunjalostuksen ja kemian prosessitekniikan erityisasiantuntijoista, muista tekniikan erityisasiantuntijoista, sähkö- ja automaatioinsinööreistä, yleislääkäreistä, sovellussuunnittelijoista, sovellusohjelmoijista sekä muista ohjelmisto- ja sovelluskehittäjistä. Monissa näissä ammateissa on osaavan työvoiman saatavuusongelmia.

Eniten ylitarjontaa työvoimasta on edelleen yleissihteereistä ja johdon sihteereistä ja osastosihteereistä. Koronatilanteen vaikutukset näkyvät muiden alueiden tapaan siinä, että ylitarjontaa työvoimasta on nyt myös uusissa ammateissa kuten tarjoilijat, baarimestarit, kahvila- ja baarimyyjät ja hotellin vastaanottovirkailijat.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyysaste on Hämeen matalin ja koko maan tasolla seutukuntien matalimmasta päästä. Koronakriisin myötä työttömyys ja varsinkin lomautettujen määrä on kuitenkin alueella kasvanut muita Hämeen seutuja ja maan keskiarvoa nopeammin. Tähän vaikuttaa runsas työssäkäynti Uudellemaalle. Lomautettujen osuus työttömistä on muiden alueiden tapaan edelleen poikkeuksellisen korkealla, mikä voi ennakoita nopeampaa paluuta normaaliin aiempiin kriiseihin verrattuna. Pitkäaikaistyöttömyys on voimakkaassa kasvussa ja lisääntyy muuta Hämettä nopeammin. Alueella ei ole työllisyyskuntakokeilua. Sulkutoimien ja rokotusten pitäisi raivata tietä talouden avaamiselle, mikä parantaa työllisyystilannetta vuoden loppua kohti.

7.3 Forssan seutukunta

Forssa, Humppila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä

Forssan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 32 365 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 211 henkilöllä. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 664.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Forssan seutukunnan väestö jatkaa laskuaan, sillä luonnollinen väestönlisäys on tappiollinen. Tämä johtuu ikärakennejakaumasta. Alueella on selvästi enemmän kuolleita kuin syntyneitä. Myöskään viime vuosina parantunut muuttoliike ei ole parantanut tilannetta. Näin ollen myös osaavan työvoiman saatavuus on heikkoa.

Seutukunta on pysynyt pandemian kourissa muita seutukuntia paremmin aiemmalla tasollaan. Teollisuus on pysynyt merkittävänä työllistäjänä, sillä teollisuustoimintaa on koko ajan kehitetty. Vanhojen yritysten rinnalle tai tilalle on tullut uusia toimijoita. Teollisen kiertotalouden Envitech-alue on hyvä esimerkki teollisen kehittämisen etupainotteisuudesta. Alueelle on tullut kohtuukokoisia investointeja, joiden kautta pystytään hieman lievittämään pandemian vaikutuksia.

Kärkitoimialoiksi on nostettu ympäristöliiketoiminta ja energia, hyvinvointi, vihreä logistiikka ja teknologia. Forssan seutu on erittäin aktiivinen erilaisten ekosysteemien moottorina. Alue on ollut pitkään kiertotalouden osaamisen ja toteuttamisen kärkeä Suomessa ja koko maailmassa. Seudulla on edelleen globaalissa mittakaavassa ainutlaatuinen kiertotalouskokonaisuus, jossa on mukana kymmeniä isoja toimijoita alkutuotannosta teollisuuteen ja biotalouteen.

Elinkeinoelämän elinvoimaisuutta tarkasteltaessa huomioitavaa on alueen korkea työpaikkaomavaraisuusaste (130 %). Tämä tarkoittaa, että työtä on tarjolla enemmän kuin sen tekijöitä. Työpaikkaomavaraisuutta mittaavassa indeksissä Forssa sijoittuu Suomessa kärkikymmenikköön.

Alueella on käytössä muuttajapalvelu sekä tuki-, neuvonta- ja sijoittautumispalvelu, joka mahdollistaa työvoiman nopeamman pääsyn Forssaan.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Helmikuun Pk-yritysbarometri osoittaa koronakriisin heijastuvan suoraan pienten ja keskisuurten yritysten odotuksiin lähitulevaisuudesta. Yleiset suhdannenäkymät ovat edelleen maakunnan synkimmät. Yleistä suhdanneodotusta mittaava saldoluku oli -24, kun muun maakunnan osalta suhdanneodotukset olivat keskimäärin muun valtakunnan tasolla lähellä neutraalia. Forssan seutukunnassa odotukset olivat edelleen heikentyneet syksystä 2020, kun alueella muuten ja koko maassa yritysten näkymät olivat yleisesti ottaen parantuneet. Liikevaihdon kasvuun ei uskota, kun taas maakunnassa odotukset ovat kääntyneet saldoluvulla mitattuna positiiviseksi. Kannattavuuden saldoluku on selvästi alueen synkin kuten myös odotukset investointien kehityksestä. Odotukset investointien kehityksestä ovat kuitenkin syksyä paremmat.

Pk-yritysbarometrissa tiedusteltiin yritysten sopeuttamistoimia vallitsevassa tilanteessa. Lomautusten ja irtisanomisten käyttö on barometrin mukaan Forssan seutukunnassa koko maakuntaa vähäisempää. Lomautuksia suunnittelevien osuus on myös pienempi kuin maassa keskimäärin. Tähänkin asti niin kokonaistyöttömyyden kuin työttömistä kokoaikaisesti lomautettujen määrän kasvu on ollut alueella muuta maakuntaa hitaampaa. Kysyttäessä, miten yritys on valmistautunut tulevaisuuteen koronakriisin jälkeen, on Forssan seutukunnassa muuta maakuntaa ja koko maata enemmän yrityksiä, jotka kertovat muuttaneensa toimintatapoja. Vastaavasti yrityksiä, joilla ei ole tarvetta muuttaa mitään, on muita vähemmän. Niiden vastaajien osuus, jotka kertovat kehittävänsä uusia liiketoimintamalleja digitalisoinnin avulla, on Forssan seutukunnassa pienempi kuin muissa Kanta-Hämeen seutukunnissa tai maassa keskimäärin.

Joko voimakkaasti tai ylipäätään kasvuun pyrkivien yritysten osuus (37 %) on lähes maakunnan keskiarvossa (36 %), mutta erot alueen sisällä ovat tältä osin pieniä ja osuus on koko Kanta-Hämeen alueella edelleen maan keskiarvoa matalampi.

Alue on osoittautunut ketteräksi ja innovatiiviseksi elinkeinotoimijaksi. Koronan iskiessä seudulla ryhdyttiin valmistamaan erilaisia suoja. Seudulla on huomioitu myös

kasvava verkkokauppa valmistamalla sen tarpeisiin monipuolisia verkkokauppalokke-rikkoja. Tyhjentyneisiin teollisuuskiinteistöihin on saatu uutta liiketoimintaa. Forssan seudulla puhalletaan samaan hiileen ja yritysysteistyö on sujuvaa. Alue tunnetaan esimerkiksi vahvasta kylmälaiteosaamisesta, rakennusteollisuudesta, innovatiivisesta moduulirakentamisesta sekä erikoiselektroniikkavalmistamisesta, joissa on hyvät vientinäköymät. Myös elintarviketeollisuus on kasvava ala, ja sillä on myös hyvät vientinäköymät mm. Kiinaan.

Alueen matkailun kärkinä nousevat esiin esimerkiksi alueen tekstiilihistoria sekä Educational travel (koulutusmatkailu)/Technical visit -tyyppiset asiantuntijavierailut yrityksiin muun muassa kiertotaloudessa, hevosalalla, maataloudessa ja robotiikassa. Forssan ammatti-instituutissa/Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymä on uusi matkailualan perustutkinto, joka keskittyy vastuulliseen matkailuun.

Forssan seudulle ja koko Kanta-Hämeeseen ollaan luomassa palvelumallia, jonka avulla voidaan auttaa paremmin kansainvälistymistä pohtivia yrityksiä. Lisäksi yritysten uskoa omiin kansainvälistymismahdollisuuksiin vahvistetaan henkilökohtaisella sparrauksella ja vertaistukea antavilla yhteistapaamisilla. Hämeen TE-toimiston uusi yrittäjälähtöinen toimintamalli lisää yhteistyötä alueen yritysten kanssa.

Esimerkkeinä investoinneista metallirakenteiden ja niiden osien valmistaja Stera Group Oy tekee miljoonien investoinnin Tammelaan. Lisäksi alueella on käynnissä ja suunniteltu esimerkiksi seuraavia ajankohtaisia investointi- ja rakennushankkeita:

- Vt2:lla Humppilassa on Lasin elinkeinoalueella ja valtateiden 2 ja 9 risteysalueella käynnissä yritystoimintoja tukeva osayleiskaavatyö ja siihen liittyvä liittymäjärjestelyjen suunnittelu.
- VT2 välillä VT9-MT232
- Ilmatar Oy aloittaa Humppila-Urjalan tuulivoimapuiston rakentamisen 2021, jolloin tuulipuiston kaupallinen käyttöönotto tapahtuu vuonna 2022. Kaavat sallivat yhteensä 17 tuulivoimalan rakentamisen ja voimaloista 6–8 tulee sijoittumaan Humppilan kunnan alueelle.
- Megawatti Oy:n Tyrinselän tuulivoimapuisto laajenee vuosina 2020–2021. Alueella on toiminnassa jo neljä voimalaa (Jokioinen) ja laajennusvaiheessa rakennetaan neljä lisää. Näistä kolme sijoittuu Ypäjän puolelle ja neljäs Humppilaan. Toisen vaiheen laajennustyöt ovat käynnistyneet kesällä 2020 ja tuotanto on tarkoitus aloittaa vuonna 2021.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Koronakriisi on kohdellut alueen yrityksiä eri tavoin: osa yrittää sopeutua ja osa kasvaa. Epävarmuus tulevasta heikentää odotuksia työllisyydestä ja heikot suhdanneodotukset näkyvät myös odotuksissa rekrytointeihin. Helmikuun Pk-yritysbarometrissa alueen pk-yritysten näkemykset henkilökunnan määrän suhteen ovat muuta Kanta-Hämettä ja koko maata heikommat. Lisäksi samanaikaisesti, kun muilla alueilla odotukset ovat hieman parantuneet syksyn arviosta, Forssan seutukunnassa näkemykset ovat yhtä synkät kuin syksyllä 2020 (saldoluku -16).

Työvoiman kysyntä oli lähes koko viime vuoden edellisvuotta vaisumpaa. Julkiseen työväilytykseen (TE-toimisto) ilmoitettujen paikkojen määrä väheni monissa pääamattiryhmissä. Kuitenkin prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden, rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmissä uusia avoimia paikkoja oli jopa edellisvuotta enemmän. Lisäksi monissa ammateissa oli kysynnän kasvua. Näitä ammatteja olivat esimerkiksi elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät, talonrakentajat, toimisto- ja laitossiivoojat, lähihoitajat, ravintola- ja suutaloustyöntekijät, sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat, rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät, kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta), maa-, metsä- ja kalatalouden erityisasiantuntijat sekä sairaanhoitajat. Vuoden lopussa ja alkuvuoden aikana uusien avoimien työpaikkojen määrässä on näkynyt pientä piristymistä. Alkuvuodesta kysyntää on ollut eniten esimerkiksi lähihoitajille, toimisto- ja laitossiivoojille, myyjille, sairaanhoitajille, betonirakentajille ja raudoittajille, maa-, metsä- ja kalatalouden erityisasiantuntijoille, puhe- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille, sosiaalialan ohjaajille ja neuvojille sekä puutarhureille, kasvihuoneviljelijöille ja -työntekijöille.

Työvoiman saatavuuden haasteet ovat hyvin samat kuin ennen koronakriisiä. Monilla aloilla osaavasta ja motivoituneesta työvoimasta on pulaa samanaikaisesti, kun työttömyys on kasvanut ja monissa tehtävissä työvoimasta on ylitarjontaa. Työmarkkinat polarisoituvat myös Forssan seudulla ja uudelleen kouluttamista ja täydennyskouluttamista tarvitaan erityisesti teollisuudessa, prosessiteollisuudessa ja hoitoalalla.

Ammattibarometri eli arvio työllistymisen näkymistä puoleksi vuodeksi eteenpäin tehtiin maaliskuussa tilanteessa, jossa näkymät ovat koronan vuoksi edelleen epävarmat. Koronatilanne ei vähentänyt työvoimapulasta kärsivien ammattien määrää. Työvoimapula-ammateiksi määriteltiin nyt 55 ammattia. Syksyn 2020 arviossa ammatteja oli 34. Määrä kasvoi myös vuodentakaisesta, jolloin arviointi tehtiin ennen koronavaiikutuksia. Pula osaavasta työvoimasta kohdistuu laajasti eri aloille. Pula-ammattien kärkipäässä on niin sosiaali- ja terveysalan, opetusalan, teollisuuden kuin tietotyön ammatteja. Eniten pulaa osaavasta työvoimasta on rakennusinsinööreistä, konetekniikan erityisasiantuntijoista, sähkö- ja automaatioinsinööreistä, elektroniikan erityisasi-

antuntijoista, yleislääkäreistä, ylilääkäreistä ja erikoislääkäreistä, ylihoitajista ja osastonhoitajista, hammaslääkäreistä, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, lastentarhanopettajista, erityisopettajista, sovellussuunnittelijoista, web- ja multimediakehittäjistä sekä muista ohjelmisto- ja sovelluskehittäjistä.

Seuraavan puolen vuoden aikana kysynnän kasvua arvioidaan seuraavissa ammateissa: elektroniikan erityisasiantuntijat, sovellussuunnittelijat, web- ja multimediakehittäjät, muut ohjelmisto- ja sovelluskehittäjät, puutarhurit, kasvihuoneviljelijät ja -työntekijät, sähkö- ja automaatiolaitteiden kokoonpanijat sekä avustavat puutarhatyöntekijät. Monissa näistä ammateista on työvoiman saatavuusongelmia jo tällä hetkellä.

Eniten ylitarjontaa työvoimasta on edelleen yleissihteereistä, mutta koronatilanteen vaikutukset näkyvät muiden alueiden tapaan siinä, että ylitarjontaa työvoimasta on nyt myös uusissa ammateissa kuten tarjoilijat, baarimestarit, kahvila- ja baarimyyjät ja hotellin vastaanottovirkailijat.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyyden kasvu on pysynyt maltillisena muihin seutukuntiin verrattuna. Tätä voi selittää ainakin osittain aktiivinen yritysten perustaminen, joka kasvoi edellisestä vuodesta. Myös lomautettujen määrän kasvu on ollut maltillisempaa. Kehitys näkyy myös työttömyysasteessa, joka on kasvanut muuta Hämettä vähemmän. Työttömyysasteeseen vaikuttava työvoiman määrä on supistunut Forssassa muuta Hämettä voimakkaammin. Muihin verrattuna hyvä lähtötilanne vuoteen 2021 pitäisi pystyä hyödyntämään keskittymällä erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden selättämiseen räätälöidyillä ratkaisuille. Samanaikaisesti yritysten piilotyöpaikkoja pitäisi kartoittaa aktiivisesti.

Lomautettujen osuus työttömistä on muiden alueiden tapaan edelleen poikkeuksellisen korkealla, mikä voi ennakoida nopeampaa paluuta normaaliin aiempiin kriiseihin verrattuna. Yt-neuvottelut ja yritysten konkurssit saattavat vielä lisääntyä. Sulkutoimien ja rokotusten pitäisi raivata tietä talouden avaamiselle, mikä parantaa työllisyystilannetta vuoden loppua kohti.

Työttömyyden rakenne on haastava. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on keskimääräisä korkeampi ja ikääntyneiden osuus Hämeen korkein ja selvästi maan keskiarvoa korkeampi. Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvaa, mutta vielä muuta Hämeettä hitaammin. Alueella ei ole työllisyyskuntakokeilua.

8 Päijät-Häme/Lahden seutukunta

Asikkala, Hollola, Iitti, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki, Hartola, Heinola ja Sysmä

Päijät-Hämeessä eli Lahden seutukunnan alueella asui vuoden 2020 lopussa 205 771 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 544 henkilöä. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,4 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 15 447.

Iitti siirtyi Kymenlaaksosta Päijät-Hämeeseen vuoden 2021 vaihteessa. Iitti on laskettu mukaan vuoden 2020 väestö- ja työttömyystietoihin. Iitissä asui vuoden 2020 lopussa 6 625 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 86 henkilöä.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Yleiskuvaan ja näkymiin vaikuttaa tällä hetkellä poikkeuksellisen moni asia yhtä lailla aluetasolla kuin kansainvälisesti; miten epidemiatilanne, rokotusaikataulut ja rajoitustoimenpiteet kehittyvät. Yrityksissä eletään edelleen epävarmuuden kanssa, kunnes nähdään selkeämmin, miten tilanne kehittyy ja alkaako esimerkiksi yksityinen kulutus selvästi kasvaa. Yritysten joukossa on suurta vaihtelua sen suhteen, miten ne ovat pystyneet reagoimaan koronan aiheuttamiin toimintaolosuhteiden muutoksiin ja kysynnän rajuunkin laskuun. Elinkeinoelämän osalta silmiinpistävää on polarisoituminen. Osalla yrityksistä menee erittäin hyvin ja toisilla erittäin huonosti, varsinkin rajoitustoimenpiteiden vaikutuksen piirissä olevat.

Alueella on viime aikoina tapahtunut merkittäviä konkurssseja ja työntekijöiden vähentymistä, kuten Scanian tuotannon loppuminen ja Hollola Worksin konkurssi. Työ- ja elinkeinoministeriö on kohdantanut Scanian tytäryhtiö SOE Busproduction Finland

Oy:n Lahden bussikoritehtaan sulkemisesta aiheutuvan äkillisen rakennemuutostilanteen hoitamiseen rahoitusta 1,07 miljoonaa euroa. Rahoitusta kohdennetaan esimerkiksi sähkö- ja automaatio-osaamisen kehittämiseen. Valmistelussa on hanke sähkö- ja automaatioteknologian koulutuksen kehittämiseen ja pilotointiin yritysten tarpeista lähtien sekä sähköistyvän liikenteen ja logistiikan osaamistarpeiden ennakkointiin. Hämeen TE-toimistoon on perustettu painopistetiimi, joka on pureutunut sekä Scanian että Hollola Worksin tilanteisiin. TE-toimisto on palkannut henkilön selvittämään muutosturvapalvelujen tilannetta Hämeessä.

Myös merkittävät vientiyritykset ovat joutuneet vähentämään väkeään alueella mm. Stalatable. Erityisesti matkailun rajoitukset vaikuttavat varsinkin sellaisiin vientiyrityksiin, joilla ei ole omia maayhtiöitä kohdemaissa. Isoilla globaaleilla yhtiöillä on laajasti omia toimintoja kohdemaissa, joista käsin ne voivat tehdä varsinkin uusasiakashankintaa ja näin ollen ollen matkustusrajoituksilla ei ole niin suurta merkitystä. IT-toimialalla on tapahtunut yrityskauppoja, joiden ansiosta seutukunnan omistuksessa tai ainakin toimintaa täällä olevilla yrityksillä on hyvät kasvunäkymät.

Matkailussa on käynnissä paljon investointeja, mutta myös valmiita suunnitelmia jopa satojen miljoonien edestä. Suomen Urheiluopisto panostaa Vierumäen palvelujen kehittämiseen lähes 20 miljoonaa euroa seuraavan viiden vuoden aikana, kun sinne rakentuu uudet hotelli-, kokous- ja ravintolatilat. Lahden Ranta-Kartanossa on valmius uuden liikunta-, viihde- ja palvelukeskuksen rakentamiseen noin 120 miljoonan euron investoinneilla. Alueella on erityistä resurssointia ja osaamista liikunta- ja sporttamatkailuun ja osaamiseen. Vuodesta 2023 on tulossa Lahden alueelle hyvä urheilutapahtumavuosi. Triathlonin MM-kisojen lisäksi Lahdessa järjestetään Salpausselän kisat ja yleisurheilun SM-kisat. Lisäksi litissä ajetaan ratamoottoripyöräilyn MotoGP-sarjaa.

Lyhyellä aikavälillä korona on vaikuttanut eniten hyvinvointi-, viihde- ja tapahtumapalveluihin sekä elämystuotantoon. Vaikutukset ovat huomattavat Lahden seudun matkailulle ja tapahtumille myös tulevana kesänä. Ennen koronapandemiaa matkailusektori oli kasvussa ja erityisesti kansainvälisten matkailijoiden ja tapahtumien määrä nousussa. Matkailun ja yritysten vetovoiman kasvu on vahvistanut maakunnan vetovoimaisuutta ja kansainvälistä tunnettuutta. Kehittämishankkeet ovat keskittyneet kasvun hakemiseen kansainvälisiltä markkinoilta (Kiina, Japani, Venäjä ja Keski-Eurooppa). Kansainvälisesti painottuneen matkailustrategian romuttuminen sai maakunnan kehittäjät nopeasti suuntaamaan hankerahan kotimaan kysynnän ohjaamiseen maakuntaan, mutta kansainvälisen turismin puuttuminen tuntuu yrittäjien taloudessa merkittävinä matkailutulojen menetyksinä. Maakunnassa on välitön tarve kotimaan matkailun tuotekehitykseen ja markkinointiin. Lahti Region Oy:n Päijät-Hämeen matkailun selviytymistrategia - Koronan kourista kotimaiseen kasvuun -hankkeella vastaan poikkeusolojen aiheuttamaan muuttuneeseen kysyntään.

Lahden seudulla on monia positiivisia vetovoimatekijöitä, kuten valtatie 12 valmistuminen, Euroopan ympäristöpääkaupunkistatus, LUT-yliopisto sekä viime aikoina sähköisen liikenteen klusterin kasvu ja vahvistuminen. Iittiin valmistuneen moottoriurheilu- ja tapahtumakeskus KymiRingin GP-rata täyttää ainoana ratana Pohjois-Euroopassa FIA:n ja FIM:n korkeimmat rataluokitukset ja tarjoaa loistavat mahdollisuudet moottoriurheiluun, ajoneuvotestaukseen ja tapahtuminen järjestämiseen.

Sähköisen liikenteen klusterissa on mukana jo yli 20 yritystä, ja kontaktointi jatkuu. Klusteriyrityksissä alkuvuonna 2021 käynnistyneitä, julkisuudessa jo kerrottuja kehitys- ja investointihankkeita, joista kaikki eivät ole käynnistyneet klusteritoiminnan kautta, ovat esimerkiksi latausinfra rakentaminen Lahden Toriparkkiin (Kempower, Lahden Pysäköinti), akkuklusteri työkoneiden sähköistämiseen (Marakon, LEM-KEM, Kempower) ja robottibussit kaupunkiliikenteessä. Pilotti- ja kehityshankkeita on valmistelussa yritysten, korkeakoulujen ja kaupungin/Ladecin yhteistyönä (mm. kaupunkilogistiikka, automaattinen ajaminen). Kymiringin tulevaisuuden liikenteen testiympäristön suunnittelutyö on käynnissä Kymiringin, oppilaitosten, Ladecin sekä potentiaalisten käyttäjäyritysten ja -tutkimuslaitosten yhteistyönä. Lahtelainen Kempower on saanut miljoonatilauksen S-ryhmältä.

Kiertotalous alueella kasvaa (mm. Heinolan bio- ja kiertotalouden ekosysteemi, Kujalan raaka-ainetehtas ja Lahden materiaalikiertojen keskus). Vahva bio- ja kiertotalousklusteri nivoo yhteen alueen yritykset eri sektoreilta, korkeakoulujen tutkimus- ja koulutusvahvuudet (LUT-yliopisto, Helsingin-yliopisto ja LAB-ammattikorkeakoulu), kaupungin konserniyhtiöt sekä julkiset organisaatiot. Päijät-Hämeessä on suuret puutuoteteollisuuden keskittymät muun muassa Heinolassa Vierumäellä (Versowood) ja Kärkölässä (Koskisen). Yritykset ovat valmiita kasvattamaan sahaus- ja jalostustoimintaa Suomessa. Investoinnit tukevat vähähiilisyystavoitteita sekä viennin kehittämistä. Koskisen Oy on toteuttamassa Kärkölään isoa mekaanista biojalostamo ja Versowood Vierumäelle isoa investointia.

Hyvin menestynyt viljaklusteri kehitty edelleen. Yksi suurimmista uusista investoinneista on Viking Malt Groupin uusi noin 90 miljoonaa euroa maksava mallastamo Lahteen Pippo-Kujalan uudelle teollisuusalueelle. Uuden tehtaan on tarkoitus aloittaa tuotanto vuonna 2023. Fazerin tehdasalueella Lahdessa on meneillään useita rakennushankkeita. Ksylitolitehtas on valmistumassa ja uusi kauramyly valmistuu myös tämän vuoden aikana. Hollolan metalliklusteri on valmistelussa ja TE-toimiston kautta on haussa metallialan yrityksiä klusteritoimintaan. Alueella on myös vahvaa betoniteollisuutta.

Vastikään käyttöön otetun kehätien eli valtatie 12 liittymäalueet odottavat uusia investointeja. Valtatien osalla Hollola on jo varmistanut useita hankkeita Riihimäentien liitty-

män ympäristöön. Uuden tielinjauksen varteen rakennettavat liittymäalueet muodostavat uusia investointialueita, joihin odotetaan sijoittuvan työpaikkarakentamista. Odotukset liittymäalueiden rakentamiselle, ja tätä kautta uusille investoinneille ja yrityksille, ja ovat isot ja tästä toivotaan vetoapua työpaikkaomavaraisuuden kasvattamiseksi koko talousalueelle.

Lahden ympäristöpääkaupunkistatus vaikuttaa positiivisesti koko alueelle vahvistaen samalla kiertotalouden kasvua. Monet alueen isoista yrityksistä ovat lähteneet ympäristötyöhön. Lahdessa kehitellään hiilineutraalin rakentamisen osaamiskeskuskusta tavoitteena etsiä keinoja vähentää rakentamisen hiilidioksidipäästöjä. Tulevaisuuden alueidenkäyttönäkymät liittyvät pitkälti uusiutuvan energiantuotannon kysymyksiin, kestävään liikkumiseen ja kiertotalouteen, mutta myös asumisen monipaikkaisuuden huomioimiseen. Alueen ympäristöpääkaupunkistatus tulee nostattamaan kysyntää erityisesti cleantech sekä greendigi aloilla.

Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT on koko maakunnalle iso mahdollisuus uuteen kasvuun ja elinkeinoelämän kehittymiselle ja koulutustason nostoon. Vahvistuneeseen korkeakoulukenttään kohdistuu suuria odotuksia. Maakunnassa haasteena on korkeasti koulutetun työvoiman saatavuus erityisesti pk-yrityksissä, mikä näkyy uudenlaisen liiketoiminnan ja startup potentiaalin konkretisoitumisen hankaluutena. Vähäinen yliopisto- ja korkeakoulutuspaikkojen määrä näkyy Päijät-Hämeessä matalana koulutustasona, matalana verotulokertymänä ja matalana tulotasona. Koulutustason kasvua tulisi tukea ja lisätä, jotta osaavaa työvoimaa olisi alueen kasvuhaluille yrityksille tarjolla.

Pääkaupunkiseudun työssäkäyntimahdollisuuksien ja sijainnin on toivottu lisäävän alueen vetovoimaa asuinpaikkana, mutta kasvu on ollut odotettua niukempaa. Viime vuosina väestönmuutos on ollut lievästi negatiivinen. Väestön väheneminen johtuu sekä luonnollisen väestönkasvun että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta. Monien alueiden tapaan väestönkasvua on tullut maahanmuutosta. Luvuissa on mukana myös työperäistä maahanmuuttoa. Väestön keskittyessä yhä harvemmille alueille on lasku kuitenkin ollut moniin maakuntiin verrattuna vähäisempi.

Vapaa-ajanasukkaiden määrä alueella on suuri. Elinvoiman näkökulmasta tämä on erityinen kilpailuetu, joka on tuonut mukanaan vireyttä erityisesti kesäaikaan, mutta etenevästi myös ympärivuotisesti. Koronakriisin myötä etä- ja monipaikkatyö on lisännyt vapaa-ajan asuntojen kysyntää ja on merkkejä myös siitä, että pääkaupunkiseudulta muutetaan alueelle. Tämä on toki hyvin pienimuotoista, mutta kuitenkin positiivinen ilmiö. Esimerkiksi Asikkalassa on haettu runsaasti poikkeamislupia, jotka mahdollistavat vapaa-ajan asunnon käyttötarkoituksen muutoksen vakituiseksi asunnoksi. Alueella lisääntynyt ns. koronaväestö, mm. mökeillään asuvat, ei vielä kovin paljon

hyödytä alueen elinkeinoelämää. Lisäkysyntä kohdistuu lähinnä päivittäistavarakauppaan ja jossain määrin vapaa-ajanasuntojen vaatimaan rakennustoimintaan. Tätä väestöä pitäisi saada muuttamaan alueelle, ei vain olemaan koronapakolaisina. Alueen mökki- ja maaseutumatkailu on kuitenkin vahvassa kasvussa koronan vaivaamia ruoka- ja ateriapalveluja lukuun ottamatta ja näkymät ovat hyvät. Lisääntynyt kesämökkien käyttö lisää jonkin verran myös maatalojen tekemää erilaista palvelualan yritystoimintaa, kuten koneurakointi ym. työt.

Maataloudessa kehitys on hyvin tasaista, mutta erityisesti kotieläinpuolella tarvittaisiin uusia investointeja, sillä muutoin alueen tuotannon määrä uhkaa edelleen tippua. Eriyisesti Päijät-Hämeessä kehitys näyttää heikolta, Kanta- ja Lounais-Häme ovat pärjänneet hieman paremmin. Maatalouden investoinnit ovat jo pidempään olleet vähäiset ja samoin sukupolvenvaihdokset maataloilla. Kanta-Hämeessä ne ovat selvästi suuremmat. Aluetalouden kannalta on heikkoa, että tilat suuntautuvat yhä enemmän viljantuotantoon ja siinä arvonlisäys maataloudessa on melko alhainen. Toki ketju kokonaisuudessaan on maakunnassa vahva ja vahvistuu koko ajan. Potentiaalia on paljon, kuten muun muassa Fazerin meneillään olevat investoinnit kertovat. Metsätaloudella on odotettavissa hyvä vaihe, kun puun kysyntä on vahvaa ja sitä myöten puukauppa käy. Metsiin ja puunjalostukseen liittyvän toiminnan voi olettaa kasvavan kuluvana vuonna.

Alueen tilanne on monilla aluetalouden mittareilla ollut pitkään haastava. Työllisyysaste (15–64-vuotiaat) on edelleen maan keskiarvoa matalampi. Työttömyysaste (TEM työväilytilastot) on maakuntien korkeimpia ja maakunnan keskuskaupungin Lahden työttömyysaste suurten kaupunkien korkein. Samoin nuorten työttömyysaste on maakuntien korkeimpia ja Lahdessa osuus on suurten kaupunkien korkein. Maaliskuun alussa käynnistyneen kuntakokeilun tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Kokeilujen tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Lahden seudun kuntakokeilussa ovat mukana Lahti, Hollola, Asikkala, Orimattila ja Kärkölä. Painetta aluetalouteen tuo alueen väestön maan keskiarvoa korkeampi keski-ikä. Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä on korkeampi kuin maassa keskimäärin, alle 15-vuotiaiden osuus vastaavasti matalampi. Sekä vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus, että korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä on pienempi kuin maassa keskimäärin. Taloudellinen huoltosuhde on keskimääräistä heikompi.

Päijät-Hämeen selviytymissuunnitelma on laadittu laajassa sidosryhmätyössä. Siinä on analysoitu kevään tapahtumia, skenaarioita ja laadittu toimenpidesuunnitelmaa vaikutuksien lieventämiseksi ja uudestaan kasvu-uralle pääsemiseksi. Suunnitelmaa on päivitetty ja sen toimeenpanoa vahvistaa REACT-EU-haku keväällä 2021.

Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen kärkiä ovat kiertotalous, muotoilu sekä liikunta ja elämykset. Kärkien vahva edistäminen tukee koronasta selviytymistä ja pitkänjänteistä alueen osaamisen ja yritysten kehittämistä.

Päijät-Hämeen kunnianhimoinen tavoite on saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2030 mennessä, mikä tarkoittaa kasvihuonekaasupäästöjen vähennystä 80 prosentista vuodesta 2007 ja hiilensidonnain lisäämistä. Ilmastotyön tavoite ja painopisteet on hyväksytty maakuntahallituksessa ja nämä vahvistettiin liittymällä Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) kuntien ja maakuntien Hinku-edelläkävijäverkostoon vuonna 2019. Päijät-Hämeen ilmastotiekarttaan on koottu toimenpiteet, joiden kautta päästövähennykset saavutetaan. Koronakriisi ja sen vaikutukset ovat tuoneet monia muutoksia, mutta globaali kestävyyskriisi ja ilmastotyön kiireellisyys eivät ole kadonneet vaan päinvastoin korostuvat edelleen tulevissa kehittämistoimissa.

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistus vaikuttaa rakentamiseen ja alueidenkäyttöön ja sitä kautta esimerkiksi yritysten sijoittumiseen, suunnitteluprosesseihin, joustavuuteen ja nopeuteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koronakriisi on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan eri yrityksiin eri tavalla ja eri aikaväleillä. Näkymät eteenpäin ovat pitkälti koronakriisin keston vaikutusten alla. Yrityksissä eletään edelleen epävarmuuden kanssa, kunnes nähdään selkeämmin, miten pandemiatilanne rokotusten myötä kehittyy ja alkaako esimerkiksi yksityinen kulutus selvästi kasvaa. Tilanne vaihtelee yritysten koon ja toimialan mukaan. Yllättävän monella yrityksellä menee tilanteesta huolimatta hyvin, jopa oikein hyvin. Vastaavasti osalla tilanne on erittäin huono. Jopa samalla toimialalla on valtavat erot. Esimerkiksi tekstiiliteollisuudessa kuituvalmistajilla on ennätyskysyntä, kun taas vaatekauppa käy rajoitusten aikana huonosti. Ääripäiden välissä on iso massa yrityksiä, jotka pärjäävät kuluja leikaten ja kehittämällä liiketoimintaa. Kun tulevaisuus on edelleen epävarma, melko hyvinkin selvinneiltä yrityksiltä vaaditaan poikkeuksellista sopeutumiskykyä vielä pitkään. Polarisoituminen näkyy myös yritysten rahoituksen tarpeissa. Moni yritys tarvitsee käyttöpääomaa, mutta toisaalta erilaisiin kehitystoimenpiteisiin tarvitaan myös erittäin paljon rahoitusta.

Hämeen kauppakamarin ja Elinkeinoelämän keskusliiton tammikuun lopun suhdannebarometrin mukaan Hämeen teollisuuden, rakentamisen ja palvelualojen yritysten suhdannearviot kohentuivat hieman vuoden 2020 lopussa, mutta suhdannekuva oli yhä selvästi tavanomaista synkempi. Enemmistö alueen yrityksistä näkee suhdanteet vaisuina, eivätkä huonot uutiset rokotusten saatavuudesta ja väestön rokottamisesta

edes ehtineet täysin heijastua tuloksiin. Kevät on yrityksille edelleen haastava. Vastanneista yrityksistä 59 prosenttia arvioi suhdanteiden pysyvän ennallaan ja vain 13 prosenttia ennakoii suhdanteiden olevan kohentumassa. Tuotannon arvioidaan supistuvan edelleen lähikuukausinakin. Tilausten hupeneminen on suurin kasvun este.

Myös helmikuun kyselyn mukaan yritysten tulevaisuudennäkymät ovat Hämeen kaupakamarin alueella edelleen epävarmoja. Rokotusohjelman viivästyminen heijastuu yritysten tulevaisuuden odotuksiin. Henkilöstömäärän uskotaan edelleen supistuvan, kasvuodotukset ovat vaisut ja konkurssiriski on pysynyt melko korkeana.

Helmikuussa julkaistu pk-yritysbarometri osoittaa koronakriisin heijastuvan suoraan pienten ja keskisuurten yritysten odotuksiin lähitulevaisuudesta. Yritysten näkymät ovat yleisesti ottaen kuitenkin parantuneet syksyn 2020 tuloksiin nähden niin Päijät-Hämeessä kuin koko maassa. Suhdannenäkymien saldoluku nousi syksystä ja alueen pk-yrittäjien odotukset ovat plussalla ja aika lailla tasoissa koko maan odotusten kanssa. Odotukset liikevaihdon kehityksestä ovat nousseet yleisten suhdanneodotusten vahvistuessa. Odotusten saldoluku liikevaihdon osalta on alueella 15 eli koko maan saldolukua (13) korkeampi. Kannattavuusodotuksissa näkyy edelleen epävarmuus tulevasta, mutta ne ovat nyt lievästi positiiviset saldoluvun ollessa 1. Alueen pk-yritykset arvioivat vähentävänsä investointeja merkittävästi lähiaikoina, mutta odotukset ovat parantuneet syksyn arvioista. Investointiodotusten heikko kehitys kertoo, että talouskasvun ja toimintaympäristön muutoksesta on poikkeuksellisen suurta epävarmuutta.

Sopeuttamistoimille koki tarvetta 30 prosenttia vastaajista. Vuosi sitten vastaava luku oli 15 prosenttia. Näistä yrityksistä noin puolet näkee ratkaisuna lomauttamisen ja 17 prosenttia irtisanomisen. Molempien ratkaisukeinojen osuus on kuitenkin pienempi kuin maassa keskimäärin.

Alueen pk-yritysten kasvuhakuisuudessa ei ole tapahtunut suurta muutosta syksyn jälkeen. Voimakkaasti kasvuhakuisten tai mahdollisuuksien mukaan kasvuhakuisten yritysten osuus on edelleen maan keskiarvoa korkeampi. Voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä oli alueella seitsemän prosenttia ja mahdollisuuksien mukaan kasvuhakuisia 33 prosenttia. Kasvun edellytyksiä on edelleen tärkeää tukea paitsi rahoituksen ja yrityspalveluiden niin myös osaavan työvoiman saatavuudella. Neljä prosenttia päijät-hämläisyrityksistä arvioi lopettavansa toimintansa, mikä on kolme prosenttiyksikköä enemmän kuin syksyllä.

Pk-yritysbarometrin yhteydessä yrityksiltä kysyttiin valmistautumisesta tulevaisuuteen koronakriisin jälkeen. Alueen yrityksistä 40 prosenttia kertoo panostavansa uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen koko maassa osuuden ollessa 37 prosenttia. Vastaajista 28 prosenttia kertoo kehittävänsä uusia liiketoimintamalleja digitalisoinnin

avulla. Koko maassa näin vastanneita oli 23 prosenttia. Myös sellaisten yritysten osuus, jotka ovat muuttaneet toimintatapojaan, on Päijät-Hämeessä (33 %) koko maata (30 %) korkeampi. Vastaavasti niiden yritysten osuus, jotka eivät näe tarvetta muuttaa mitään tai tulevat palaamaan kriisiä edeltäneeseen toimintatapaan, on maan keskiarvoa matalampi.

ELY-keskuksen yritystukien kysyntä oli vuonna 2020 vilkasta. Vuosi oli yritysten kehittämisavustusten myönnön puolesta erittäin poikkeuksellinen. Koronasta huolimatta ja osittain ilmeisesti juuri sen vuoksi kehittämisavustuksia haettiin tavanomaista runsaammin ja niitä myönnettiin aiempia vuosia enemmän. Myös yritysten toimintaympäristöavustusta sekä yritysten kehittämispalveluja käytettiin selvästi edellisvuotta enemmän. Kasvu tapahtui korona-avustusten rinnalla. Näiden tukien ja muiden tahojen kuten Business Finlandin, Maaseuturahaston ja Valtiokonttorin myöntämien avustusten vaikutusta tullaan todennäköisesti arvioimaan vielä tarkemmin. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että korona-aika on sekä pakottanut yrityksiä miettimään tulevaisuuden selviytymiskeinoja, että tuonut sellaisen raon, jossa miettiminen on ollut sekä pakollista että mahdollista.

Maaseudun yritystukia myönnettiin hieman edellisvuotta vähemmän. Eniten rahoitusta myönnettiin puun jatkojalostuksen, muun teollisen yritystoiminnan ja elintarvikkeiden valmistuksen aloille. Starttirahalla aloittaneiden yritysten määrä kasvoi edellisestä vuodesta. Uusia yrityksiä perustettiin mm. kaupan ja terveydenhuollon aloille, rakentamiseen, fysioterapiaan, liikunnan ja vapaa-ajan ohjaukseen, valokuvaukseen, ravintola-alalle, vaatteiden valmistukseen sekä auton asennuksen alalle. Starttirahaa on haettu aktiivisesti myös alkuvuodesta 2021.

Koronarahoitusta myönnettiin vuonna 2020 Päijät-Hämeen yrityksille kaikkiaan 11,9 miljoonaa euroa, eniten tukku- ja vähittäiskauppaan ja teollisuuteen. Muita eniten rahoitusta saaneita aloja olivat rakentaminen, majoitus- ja ravitsemistoiminta sekä ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta. Vientirytykset hyödynsivät koronarahoitusta toimintansa kehittämiseen, mutta samalla myös normaali ELY-keskuksen kehittämisavustus veti hyvin kansainväliseen kasvuun tähtääviä hakemuksia sisään.

Team Finland-koordinaattorit vetävät koronarahoituksen jälkikontaktointia ja kaikki rahoitusta saaneet yritykset pyritään aktivoimaan myös normaalin yritysrahoituksen hyödyntämiseen alkuvuoden 2021 aikana, mikäli yrityksellä on merkittäviä kasvu- ja kehityssuunnitelmia. Jälkikontaktoinnissa hyödynnetään maakunnallista yhteistyötä yrityspalvelutoimijoiden kanssa.

ELY:n yritysrahoituksen kysyntä on jatkunut hyvänä myös alkuvuonna. Samalla on havaittavissa, että jatko- ja kasvuhankkeita tulee neuvontaan, mutta ehkä koronatilän-

teen takia niiden hakemukseksi muuttuminen ottaa normaalia enemmän aikaa. Syksyllä jo ajankohtaiseksi todetut hankkeet tipahtavat vasta nyt käsittelyjonoon, joten osa yrityksistä on seurannut koronatilanteen kehittymistä ennen kuin lähtevät toteuttamaan investointeja tai muuta kehittämistä.

Maatilojen investointiaktiivisuus pysyi Hämeessä hyvänä, sillä loppuvuoden kirin takia avustukset nousivat vuonna 2020 selvästi edellisten vuosien keskimääräistä tasoa korkeammalle. Sen sijaan sukupolvenvaihdosten määrät ovat laskeneet merkittävästi edellisten vuosien keskimääräisiltä tasoilta. Maataloudessa investointeja ja sukupolvenvaihdoksia suunnitellaan pitkällä jännteellä, jolloin koronatilanne ei vaikuttanut merkittävästi maatilojen investointihalukkuuteen. Sen sijaan EU:n uuden ohjelmakauden taitteeseen on aina liittynyt maataloudessa epävarmuutta.

ELY-keskuksen myöntämiä avustuksia rakennusperinnön hoitoon oli jaettavissa edellisvuosia enemmän. Rakennusperinnön avustuksilla on pystytty säilyttämään arvokasta kulttuuriperintöä ja piristämään aluetaloutta. Onnistuneilla kunnostuksilla voidaan vaikuttaa alueen vetovoimaisuuteen ja houkuttelevuuteen esimerkiksi matkailukohteena.

Yrityskauppoja on tehty vilkkaasti, eikä koronakriisi ole vaikuttanut yrityskauppojen määrään. Usein yrittäjän ikä on tärkein syy myyntiin, mutta ympäristökunnissa yrittäjien ikärakenne on akuutimpi ongelma kuin Lahdessa.

Yritysten mahdollisuus investoida kestäväan kasvuun ja kansainvälistymiseen vaatii koronakriisin aikana ja sen jälkeen erityistä tukea. Alueen yrityskehittämistä haastaa koronakriisin vaatima nopea reaktiokyky ja muutosvalmius, jotta uutta myyntiä ja tuotekehitystä syntyy. Tämä tulee vaatimaan panostusta yritysten digiosaamiseen, verkostomaiseen yhteistyöhön sekä alueen korkeakoulujen yrityspalvelujen tuloksekkaaseen hyödyntämiseen. Osaavan työvoiman saanti, seudun yrityspalvelujen ylläpitäminen, kehittäminen sekä logistiikkaympäristön kehittäminen ovat tähänkin asti olleet maakunnassa elinkeinoelämän kasvun kynnyskysymyksiä. Niiden merkitys korostuu koronakriisin keskellä entisestään. Alueen vetovoimaisuuteen on tärkeä satsata tulevaisuudessa yhä enemmän, jotta varmistetaan osaavan työvoiman saanti ja elinkeinoelämän alueelle sijoittumisen intressit.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Epävarmuus tulevasta heikentää odotuksia työllisyydestä. Helmikuun pk-yritysbarometrin perusteella alueen pk-yritysten odotukset henkilökunnan määrän kehityksestä vuoden päähän ovat heikentyneet syksyn arviosta. Koko maassa odotusten saldoluku oli nyt kolme eli lievästi positiivinen. Päijät-Hämeessä odotukset ovat matalammat eli -

2. Odotukset henkilöstön määrän muutoksesta laskivatkin viime syksystä eniten juuri Päijät-Hämeessä ja Etelä-Karjalassa. Työllistämisen esteistä kysyttäessä Päijät-Hämeessä kuten koko maassa kolme keskeisintä syytä olivat, ettei ole tarvetta työllistää (37 %), kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus (20 %) ja työvoiman saatavuus (15 %). Matalissa työllistämisodotuksissa näkyy yritysten realismi lähitulevaisuuden suhteen. Kun elpyminen ja rekryointitarpeet todella lähtevät nousuun, on tärkeää, ettei työvoiman saatavuus muodostu jarruksi. Tässä esimerkiksi TE-palvelujen ja oppilaitosyhteistyön merkitys yrityksille korostuu.

Tähän mennessä työttömyyden kasvu koronakriisin aikana on ollut alueella kovista kasvuluvuista huolimatta hitaampaa kuin maassa keskimäärin sekä kokonaistyöttömyyden että työttömistä kokoaikaisesti lomautettujen osalta. Lähtötilanne on kuitenkin jo valmiiksi korkean työttömyysasteen ja vaikean työttömyyden rakenteen vuoksi haastava.

Käynnissä olevat isot investoinnit tulevat lisäämään työvoiman kysyntää, mm. Fazerin ksylitolitehtaan valmistuminen, Koskisen Oy:n Kärkölän mekaaninen biojalostamo ja Versowoodin investointi Vierumäellä. Lahdessa toimivalla sähköajoneuvojen latauslaitteita valmistavalla Kempowerilla on rekryointeja päällä. Yritys työllistää nyt jo yli 60 henkilöä, kun vuoden lopussa henkilöstön määrä oli 35. Henkilöstöä palkataan edelleen lisää merkittävästi. Väkeä palkataan kokoonpanoon, suunnitteluun, myyntiin ja muihin toimihenkilötehtäviin. Yrityksen mukaan henkilöstöä on saatu palkattua yllättävän hyvin.

Lahden kaupungin helmikuussa Taloustutkimuksella toteuttamien yrityshaastattelujen mukaan 39 prosentilla vastaajista oli rekryointitarpeita. Henkilöstön vähentämistarpeista ilmoitti ainoastaan prosentti vastaajista. Selvästi eniten rekryointitarpeita oli keskisuurilla ja suurilla yrityksillä (75 %) ja vähiten yksinyrittäjillä (19 %). Osaavan työvoiman saatavuus oli ongelma 61 prosentille vastaajista. Kolmannes näin vastanneista arvioi, että kyseessä on merkittävä ongelma. Lisäksi 11 prosenttia vastaajista ennakoii työvoiman saatavuuden muodostuvan ongelmaksi. Selvästi merkittävämäksi syyksi työvoiman saatavuusongelmiin mainittiin, ettei ammattitaitoista työvoimaa ole riittävästi saatavilla. Seuraavaksi yleisimmät syyt olivat, etteivät alan koulutuksesta valmistuvat ole riittävän osaavia alalle, alan yleinen ansiotaso ei houkuttele työvoimaa sekä ettei ihmisillä ole kannustimia ottaa alan työtä vastaan (tukiloukku).

Koronan vuoksi 21 prosenttia vastaajista oli joutunut vähentämään henkilöstön työtunteja, 15 prosenttia lomauttamaan ja kaksi prosenttia irtisanomaan. Kolme prosenttia vastaajista oli rekrytoinut lisää henkilöstöä ja kuusi prosenttia lisännyt henkilöstön työtunteja. 52 prosenttiin vastaajista koronalle ei ollut vaikutusta. Lomautuksia (44 %) ja irtisanomisia (4 %) oli eniten keskisuurissa ja suurissa yrityksissä. Yksinyrittäjillä henkilöstön työtuntien vähentäminen oli selvästi yleisempää kuin muilla. Vastanneista

pienyryksistä viisi prosenttia, keskiuurista ja suurista yrityksistä neljä prosenttia ja pienyrittäjistä yksi prosentti oli rekrytoinut lisää henkilöstöä. Toimialoitain lomauttaneita ja irtisanoneita on ollut eniten teollisuudessa ja seuraavaksi eniten palveluissa. Kaikilla päätoimialoilla suurin osa vastanneista yrityksistä oli sellaisia, joihin koronalla ei ollut vaikutusta (rakentaminen 60 %, kauppa 59 %, palvelut 49 %, teollisuus 48 %).

Työvoiman kysyntä oli lähes koko viime vuoden edellisvuotta vaisumpaa. Tämä on jatkunut edelleen alkuvuoden aikana. Vuositasolla TE-toimistoon ilmoitettiin uusia avoimia paikkoja edellisen kerran vähemmän vuonna 2015. Kuitenkin samanaikaisesti monissa ammateissa oli kysynnän kasvua. Näitä ammatteja olivat esimerkiksi myyjät, puutarhurit, kasvihuoneviljelijät ja -työntekijät, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijät, betonituote- ym. teollisuuden työntekijä, muut muualla luokittelemattomat prosessityöntekijät, suoramyyjät, maanviljelyn avustavat työntekijät, sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kokoonpanijat, muoviteollisuuden prosessityöntekijät, maa- ja vesirakentamisen avustavat työntekijät sekä rakennusmaalarit. Alkuvuoden aikana kysyntää on ollut eniten lähihoitajille, vartijoille, myyjille, puutarhureille, kasvihuoneviljelijöille ja -työntekijöille, myyntiedustajille, sairaanhoitajille, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijöille, sosiaalialan ohjaajille ja neuvojille, toimisto- ja laitossiivoojille, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille, ravintola- ja suurtaloustyöntekijöille, kemianteollisuuden prosessihoidajille, muoviteollisuuden prosessityöntekijöille sekä kodinhoitajille (kotipalvelutoiminta).

Ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa jatkuvat ja ovat jopa voimistuneet. Haasteet ovat hyvin samat kuin ennen koronakriisiä. Monilla aloilla osaavasta ja motivoituneesta työvoimasta on huutava pula, erityisesti hoitoalalla, elintarvike- ja rakentamisen puolella. Korkeakoulusta valmistuvat lähtevät herkästi pääkaupunkiseudulle ja koulutustaso on yleisesti liian matala täyttämään yritysten tarpeet puhumattakaan siitä, että alueelle saadaan kunnolla houkutelua uusia yrityksiä. Monipaikka- ja etätöiden lisääntyminen on helpottanut jonkin verran työvoiman saatavuuden ongelmia. Jatkuva kouluttaminen ja eteenpäin meno pitäisi nostaa keskeiseksi prioriteetiksi kroonisen osaamispulan ratkaisemiseksi. Erityisesti pitäisi satsata työnhakijoiden IT-taitoihin ja työnantajien tarpeista suoraan nousevien rekrykoulutusten määrän kasvuun. Hämeen TE-toimiston uusi yrittäjälähtöinen toimintamalli lisää yhteistyötä alueen yritysten kanssa.

Osaamistarpeita tunnistetaan lisäksi mm. digitaalisen osaamisen lisäämisessä, kiertoaloudessa, korjausrakentamisessa, puurakentamisessa ja ilmastovaikutusten arvioinnissa.

Maaseutualueen teollisilla yrityksillä on ollut vaikeuksia löytää osaavaa työvoimaa. Metsätaloudella on alueelle suuri merkitys elinkeinoelämän näkökulmista, mutta myös vapaa-ajan kannalta. Rajoitusten vaikutusten alaisilta toimialoilta osa lomautetuista

tulee siirtymään muihin tehtäviin. Esimerkiksi MARA-toimialalla voi tulla työvoiman saatavuushaasteita siinä vaiheessa, kun rajoitukset helpottavat ja kuluttajat alkavat liikkua ja käyttää ko. palveluita. Myös eläköityminen vaikuttaa osaavan työvoiman saatavuuteen.

Ihmisten suhde työntekoon on muuttunut ja murroksessa. Oma vapaa-aika ja hyvinvointi on korostunut. Yritysten on tärkeää satsata yhtä enemmän omaan työnantaja-profiiliin. Vastaavasti kuntien on tärkeää satsata alueen vetovoiman ja pitovoiman vahvistamiseen, sekä aitoon yritysystävälliseen tapaan toimia (esim. yritysvaikutusarviointit osaksi normaalia päätöksentekoprosessia). Myös yrityspalveluiden tarjontaan on tärkeää panostaa. Näin saadaan lisää yrityksiä alueelle ja olemassa olevat pysymään ja tarjoamaan lisää työpaikkoja osaavalle henkilöstölle, kun alue muuten on vetovoimainen asumisen ja elämisen kannalta.

Tuorein ammattibarometri eli arvio työllistymisen näkymistä puoleksi vuodeksi eteenpäin tehtiin maaliskuussa tilanteessa, jossa näkymät ovat edelleen epävarmat. Koronatilanne ei ole vähentänyt työvoimapulasta kärsien ammattien määrää. Työvoimapula-ammateiksi määriteltiin nyt 48 ammattia. Vuosi sitten ennen koronavaikutuksia pula-ammattia oli 45 ja syksyn 2020 arviossa 41. Ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa jatkuvat sosiaali-, terveys- ja opetusaloilla ja monissa teollisuuden ja rakentamisen ammateissa, mutta myös monissa muissa tehtävissä. ICT-alan ammateista esimerkiksi sovellusohjelmoijat ja sovellussuunnittelijat ovat olleet pula-ammattien kärkipäätä jo useassa arviossa. Uusina ammatteina listalle nousivat esimerkiksi elektroniikan erityisasiantuntijat, laskentatoimen erityisasiantuntijat ja tilintarkastajat, palkanlaskijat, graafiset ja multim mediasuunnittelijat sekä metsurit ja metsätyöntekijät. Suurinta pulaa osaavasta työvoimasta on yleislääkäreistä, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, sovellusohjelmoijista, sosiaalityön erityisasiantuntijoista, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista sekä lähihoitajista. Muut pula-ammattien top 15-listalla olevat ammatit ovat rakennusinsinööri, konetekniikan erityisasiantuntijat, sähkö- ja automaatioinsinööri, elektroniikan erityisasiantuntijat, graafiset ja multim mediasuunnittelijat, ylläkärit ja erikoislääkärit, hammaslääkärit, lastentarhaopettajat sekä erityisopettajat. Kokonaisuutena muutokset pula-ammattien top 15-listalla ovat melko vähäisiä. Merkittävin muutos on pitkään ylitarjonta-ammattina olleen graafisten ja multim mediasuunnittelijoiden nousu listalle, mitä selittää se, että esim. digimarkkinoinnin ja verkkosivujen kehittämiseen on kysyntää. Työvoiman saatavuusongelmien taustalla on usein työnhakijan riittämätön koulutus, vähäinen työkokemus tai erityisosaamisen puute. Ammateissa voi olla samanaikaisesti sekä työvoimapulaa että työttömyyttä kun osaamisen vaatimukset eivät kohtaa.

Lähitulevaisuudessa rekrytointitarpeiden arvioidaan kasvavan seuraavissa ammateissa: yleislääkärit, rakennusinsinöörit, konetekniikan erityisasiantuntijat, sähkö- ja

automaatioinsinöörit, elektroniikan erityisasiantuntijat, graafiset ja multimediasuunnittelijat, ammatillisen koulutuksen opettajat, opinto-ohjaajat ja muut opetuksen erityisasiantuntijat, laskentatoimen erityisasiantuntijat ja tilintarkastajat, sovellussuunnittelijat, sovellusohjelmoijat, psykologit, konetekniikan asiantuntijat, sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat, työnvälittäjät, sosiaaliturvaetuuksien käsittelijät, palkanlaskijat, lähihoitajat, puutarhurit, kasvihuonetyöntekijät ja -työntekijät sekä pikaruokatyöntekijät. Mo-nissa näissä ammateissa on myös osaavan työvoiman saatavuusongelmia.

Työvoiman ylitarjontalistalla muutokset ovat olleet vähäisiä. Koronatilanteen vaikutukset kuitenkin näkyvät. Sekä nyt tehdyssä että syksyn 2020 arviossa listalle nousi uusia ammatteja, kuten tarjoilijat, baarimestarit, hotellin vastaanottovirkailijat, kahvila- ja baarimyyjät, linja-autonkuljettajat ja ravintola- ja suurtaloustyöntekijät. Eniten ylitarjontaa työvoimasta on tällä hetkellä mm. tuote- ja vaatesuunnittelijoista, ammatillisen koulutuksen opettajista, kirjastonhoitajista ja informaatioista, toimittajista, fysioterapeuteista, toimistosuhteesta (terveydenhuolto), käytön tukihenkilöistä, yleissuhteesta, pankki- ym. toimihenkilöistä, matkatoimistovirkailijoista, hotellin vastaanottovirkailijoista, kirjastonhoitajista, postinkantajista- ja lajittelijoista, ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä sekä tarjoilijoista.

Maakunnan koulutustarjonnan vahvistuminen Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopiston myötä tulee näkymään positiivisella tavalla koko maakunnan työllisyyden ja erityisosaamistason ja kehittämispotentiaalin parantumisena suhteessa maakunnan yritysten tarpeisiin. Yleisellä tasolla toisen asteen, ammattikorkeakoulun ja korkeakoulutuksen tulee vastata entistä osuvammin ja joustavammin elinkeinoelämän tarpeisiin. Myös asettautumista ja kotoutumista edistävät palvelut toimivat osaavan työvoiman vetovoimatekijöinä. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistämisen edistämiseksi tarvitaan edelleen toimenpiteitä, jotta maahanmuuttajat pääsisivät osaksi yhteiskuntaa ja työnantajat saisivat osaavaa työvoimaa. Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma vuosille 2021–2024 on valmistunut alkuvuodesta.

Yt-neuvottelujen ja irtisanomistilanteiden yhteydessä vapautuu työvoimaa. Samanaikaisesti vastaavaa osaamista vaativiin tehtäviin on kysyntää muilla työnantajilla muun muassa teollisuuden tehtävissä. Muutostilanteissa on tärkeää tunnistaa työntekijöiden nykyisen osaamisen vahvuudet ja kehittämistarpeet. Nykyinen osaaminen on koulutuksen avulla muunnettavissa toisiin tehtäviin sopivaksi. Usein riittää lyhytkin lisäkoulutus, joka auttaa löytämään uuden ammatin tai työpaikan. Yhteishankintakoulutukset ovat tässä tilanteessa hyvä vaihtoehto ja niitä tullaan esittelemään yt-neuvottelutilanteissa.

Hämeen ELY-keskus asetti syksyllä 2020 Hämeeseen ylimaakunnallisen osaamisen ja ohjauksen koordinaatioryhmän, jonka tavoitteena on edistää osaavan työvoiman

saatavuutta sekä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden oikea-aikaisuutta ja laadukkuutta Hämeen alueella. Koordinaatioryhmän työllä pyritään edesauttamaan yhteisten ratkaisujen löytämistä alueella vallitseviin kohtaanto ongelmiin. Työn keskeisiä teemoja ovat yritysten osajapulaan vastaaminen, koulutuspalvelujen kehittäminen, tuki- ja ohjauspalveluiden kehittäminen sekä alueellisen ennakkoinnin kehittäminen siten, että se tukee yllä mainittuja kehittämisen teemoja. Näiden teemojen parissa työskentelee Hämeen alueella suuri joukko eri toimijoita ja kehittämistyötä tehdään paljon. Koordinaatioryhmän tehtävänä on yhteen sovittaa tätä eri tahoilla tapahtuvaa toimintaa nykyistä tehokkaammin, samalla paikallistaen myös palveluiden aukkokohtia ja suunnaten alueen yhteistä kehittämistyötä sinne, missä näitä palvelutarpeita havaitaan. Tänä vuonna koordinaatioryhmän toiminnan painopisteitä ovat kokonaisvaltaiset palvelupolut sekä yritys- että henkilöasiakkaille, yritys-oppilaitosyhteistyön tiivistäminen ja kehittäminen, aliedustettujen asiakasryhmien työmarkkina-aseman parantaminen sekä osaamistarpeiden alueellisen ennakkoinnin kehittäminen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työmarkkinat ovat tällä hetkellä poikkeukselliset koronaepidemian seurauksena. Koronaviruspandemian ja sitä seuranneiden rajoitustoimenpiteiden vaikutukset näkyvät tilastoissa vuoden 2020 maaliskuusta lähtien. Vaikutukset näkyivät erityisesti alkaneina lomautusjaksoina ja kokoaikaisesti lomautettujen määrän kasvuna. Työttömyyden kehitykseen tulee vaikuttamaan koronakriisin kesto ja rajoitustoimenpiteiden vaikutukset. Vuoteen 2021 lähdeettiin haastavasta tilanteesta epävarmuustekijöineen, jotka voivat näkyä nopeina muutoksina työttömien määrässä. Lähikuukaudet näyttävät heikommilta, mutta sulkutoimien ja rokotusten pitäisi raivata tietä talouden avaamiselle, mikä parantaa työllisyystilannetta vuoden loppua kohti. Uusien työttömien määrän kasvun rinnalla on nähty, että samaan aikaan jo muutenkin pitkään työttömänä olleiden määrä on lähtenyt voimakkaaseen kasvuun. Tämän lisäksi kohtaanto haaste tulee jatkumaan. Nämä tekijät huomioiden toipuminen koronaa edeltävälle tasolle voi kestää useita vuosia (vrt. finanssikriisistä toipuminen).

Korkeista absoluuttisista kasvuluvuista huolimatta työttömyys on lisääntynyt Päijät-Hämeessä suhteellisesti vähemmän kuin maassa keskimäärin, kuitenkin monia maakuntia enemmän. Myös työttömistä kokoaikaisesti lomautettujen määrä on kasvanut vuositasolla vähemmän maan keskiarvoon verrattuna.

Lomautettujen osuus työttömistä on ollut poikkeuksellisen korkealla, mikä voi ennakoita nopeampaa paluuta normaaliin aiempiin kriiseihin verrattuna. Lomautettujen osuus työttömistä oli korkeimmillaan viime keväänä, mutta edelleen selvästi vuodentakaisista ja normaalitasoa korkeampi. Työttömyyden kasvu onkin tullut ennen kaikkea lomautettujen määrän kasvusta, eikä muusta kuin lomautuksesta johtuva työttömyys ole kasvanut samaan tahtiin kuin lomautettujen määrä. Selkeää kokonaiskuvaa siitä,

missä määrin työmarkkinat vetävät nyt lomautettuna olevat takaisin vai kääntyvätkö ne pysyvämmiksi työttömyyksiksi, ei ole. Hämeen TE-toimistossa seurataan tarkasti lomautusten muuttumista työttömyydeksi. Myös rajoitusten vaikutusten alaisilta toimialoilta osa lomautetuista voi siirtyä toisaalle.

Sekä kokonaistyöttömyys että työttömistä kokoaikaisesti lomautettujen määrä on tällä hetkellä pienempi kuin kriisiajan huippulukemat. Vuoden lopulla työttömyyden kasvuun vaikutti myös normaali kausivaihtelu. Työttömyyden kasvuvauhti ei ole vuositasoon vertailussa nyt kiihtynyt. Tuoreimmassa luvuissa on kuitenkin jälleen havaittavissa pientä nousua edellisestä kuukaudesta, varsinkin lomautettujen määrässä. Tämä näkyy myös viimeisimpien viikkojen aikana. Tällä hetkellä (vko 12) lomautettuja on eniten seuraavissa ammateissa: rakennustyöntekijät, ravinto- ja suutaloustyöntekijät, tarjoilutyöntekijät, raskaiden moottoriajoneuvojen kuljettajat, myyjät ja kauppiaat, rakennustuotteiden viimeistelytyöntekijät sekä teollisuustuotteiden kokoonpanijat.

Hämeen TE-toimiston saamien irtisanomisia koskevien yt-neuvotteluilmoitusten perusteella alkuvuoden aikana yt-neuvotteluja on tähän mennessä alkanut yli 70 yrityksessä. Runsas 2/3 näistä on ollut lomautuksia koskevia yt-neuvotteluja. Maaliskuussa neuvotteluja on käynnistynyt jonkun verran alkuvuotta enemmän. Toimialoittain neuvotteluja on ollut monilla toimialoilla, tähän mennessä eniten teollisuudessa ja tukkuja vähittäiskaupassa, mutta myös monilla muilla toimialoilla kuten majoitus- ja ravitsemustoiminta, hallinto- ja tukipalvelutoiminta, terveys- ja sosiaalipalvelut ja taiteet, viihteet ja virkistys. Yritykset ja muut työnantajat eivät ainakaan vielä ole ryhtyneet laajasti irtisanomisiin. Irtisanottujen määrä on jäänyt pienemmäksi kuin irtisanomisuhan alla olleiden määrä

län mukaan työttömyyden kasvu on kriisin aikana kohdistunut erityisesti 35–49-vuotiaisiin. Nuorten työttömyyden kasvu on selvästi kasvusta huolimatta ollut hitaampaa kuin maassa keskimäärin. Nuorten työttömyysaste on kuitenkin maakuntien kärkipäätä. Keskuskaupunki Lahdessa nuorten työttömyysaste on suurista kaupungeista korkein. Myös ulkomaalaisten työttömyysaste on maakuntien kärkeä ja Lahdessa suurten kaupunkien korkeimpia. Koronakriisi edelleen vaikutti merkittävästi nuorten ja ulkomaalaistaustaisten työttömyyden kasvuun.

Pitkäaikaistyöttömien määrä kääntyi kasvuun myöhemmin kuin monilla alueilla ja maassa keskimäärin. Tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömyyden kasvuvauhti on maakuntien kärkipäätä. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on maakuntien korkein. Myös ikääntyneiden osuus työttömistä on korkeampi kuin maassa keskimäärin. Ongelma on myös ylisukupolvinen työttömyys, joka vaivaa erityisesti Lahtea. Maaliskuussa käynnistyneellä kuntakokeilulla tuetaan alueen työttömyyden hoitoa. Kuntakokeilussa ovat mukana Lahti, Hollola, Asikkala, Orimattila ja Kärkölä. Kuntakokeiluun siirtyneiden työttömien tilanteisiin vaikuttanee omavalmentajan ohjauksessa siirtyminen kunnan

tarjoamiin sekä muihin työllistymistä edistäviin palveluihin. Ennen työllistymispolun rakentamista on kuitenkin ratkaistava moniongelmaisten pitkäaikaistyöttömien muut sosiaalisii ongelmiin tai terveyteen liittyvät palvelutarpeet. Pikavoittoja tuskin on odotettavissa eli uuden mallin vaikutukset eivät todennäköisesti näy nopeasti.

Hämeen TE-toimistoon on perustettu painopistetiimi, joka on pureutunut sekä Scanian että Hollola Worksin tilanteisiin. Scanialaisista runsaat 70 henkilöä on TE-toimiston palveluissa, kartoituksessa, koulutuksessa tai yrittäjyyttä suunnittelemassa. Osa on työllistynyt suoraan ja osa TE-toimiston kautta ja osa ei ole vielä ilmoittautunut työnhakijaksi.

Ulkomaalaistaustaiset työnhakijat haastavat edelleen työllistämispalveluja. Tehokas kotoutuminen, suomen kielen oppiminen sekä ammatillinen koulutus ja osaaminen edistävät ulkomaalaisten työllistymistä Suomessa. Ulkomaan kansalaisten työttömyys on huomattavasti kantaväestöä korkeampaa. Maahanmuuttajien asema työmarkkinoilla kuitenkin paranee maassa vietettyjen vuosien kuluessa, ja hyvät kotoutumistimenpiteet vaikuttavat työllistymiseen positiivisesti.

9 Kymenlaakso

Kymenlaaksossa asui vuoden 2020 lopussa 169 511 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 1 644 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 393.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Teollisuudella on merkittävä rooli Kymenlaakson yritystoiminnassa. Maakunnan vahva vienti koostuu lähes kokonaan teollisuustuotteista. Maakunnassa on myös vahva logistiikan keskittymä. Käynnissä oleva rakennemuutos on vähitellen monipuolistanut elinkeinorakennetta. Uutta kasvua haetaan sekä perinteisten alojen tukemisesta ja uudistamisesta, mutta myös uudemmilta toimialoilta. Erityisesti keskitytään älykkääseen ja vihreään logistiikkaan, uusiutuviin materiaaleihin ja energiaan sekä datatalouteen, kyberturvallisuuteen ja pelillisyyteen. Haasteita on mm. väestörakenteessa, kansainvälistymisessä ja osaamisen varmistamisessa.

Koronakriisin negatiiviset vaikutukset aluetaloudelle ja työllisyydelle ovat merkittävät. Korona on kohdellut eri toimialoja eri tavoin, ja erot jopa toimialan sisällä ovat suuria. Kriisi on vaikeuttanut tilannetta suorimmin juuri pienyritysvaltaisilla toimialoilla: ravintoloissa, matkailuyrityksissä, pienissä erikoiskaupoissa, henkilökohtaisissa palveluissa, osassa logistiikkayrityksiä sekä luovilla aloilla. Useimmissa pienissä yrityksissä talouspuskuri on käytetty ensimmäisestä kriisistä selviämiseen. Vienti kääntyi viime vuonna laskuun, ja sen kehitys lähitulevaisuudessa on edelleen epävarmaa. Vaikka maakuntaan on saatu isoja investointeja, investointiodotukset ovat edelleen varovaisia. Kokonaistyöttömyys on kasvanut melko maltillisesti, mutta kasvu lomautusten ja pitkäaikaistyöttömien määrissä on huomattavaa.

Väestökehitys oli vuoden 2020 ennakkotietojen mukaan negatiivista kaikissa Kymenlaakson kunnissa Miehikkälää lukuun ottamatta. Vaikka väki vähentyi kaikkiaan noin 1650 henkilöllä, maan sisäinen nettomuutto ja nettomaahanmuutto olivat Kymenlaaksole edellisvuotta suotuisampia. Monipaikkaisuus on kasvava trendi. Tulevaisuudessa asuinpaikka valitaan aikaisempaa useammin myös turvallisuuden, edullisuuden, väljyyden ja ympäristöystävällisyyden perusteella. Kymenlaakson asuntokauppa vilkastui viime vuonna. Käytettyjen asuntojen myyntiajat ovat lyhentyneet sekä Kotkan-Haminan seudulla, että Kouvolassa. Etenkin kalliimmista, uusista omakotitaloista on pulaa.

Sijainti, saavutettavuus ja logistiikan kehittäminen ovat Kymenlaakson vahvuuksia. Kymenlaaksossa on merkittävä logistiikkaketju Haminan-Kotkan sataman ja Kouvolan raideyhteyksien myötä. Väylävirasto aloitti Kouvolan, Kotkan ja Haminan välisten rataosuuksien perusparannuksen viime vuonna. Hankkeelle on varattu 98 miljoonan euron rahoitus. Kouvola–Kotka/Hamina rataosuus on erittäin tärkeä sekä kansainväliselle että kotimaan liikenteelle. Kouvolan ja Juurikorven väli on Suomen vilkkain tavaraliikenteen rataosuus. Radan nykyinen taso ei mahdollista merkittävää liikennemäärän kasvua. Työt mahdollistavat nykyistä raskaammat kuljetukset, parantavat radan välityskykyä ja tekevät liikenteen nykyistä sujuvammaksi. Toteutus ajoittuu vuosille 2020–2025.

Lisäksi Kouvolan ja Kotkan välisen radan parantamiseen on myönnetty 11 miljoonan euron määräraha uuden kulunvalvontajärjestelmän pilotointiin Digirata-hankkeen kautta. Digirata-hankkeessa selvitetään digitaalisen ohjausjärjestelmän rakentamista nykyisin käytössä olevan junien kulunvalvontajärjestelmän korvaajaksi. Tavoitteena on saada uudenlainen ohjausjärjestelmä Suomessa käyttöön vuosikymmenen loppuun mennessä. Itäisen suunnan ratakanketta viedään eteenpäin Lentorata–Porvoo–Kouvola-linjauksen pohjalta. Neuvottelut ratayhteyden hankeyhtiön perustamisesta ovat alkaneet.

Paimenportin eritasoliittymän rakentaminen alkaa keväällä 2021. Eritasoliittymää on toivottu Kotkassa pitkään, koska se parantaa elinkeinoelämän ja satamien toimintaedellytyksiä ja selkiyttää keskussairaalan kulkuyhteyksiä. Hankkeessa rakennetaan valo-ohjatun Paimenportin tasoliittymän tilalle uusi eritasoliittymä ja radan ylikulkusilta korvataan uudella sillalla. Eritasoliittymän kokonaiskustannusarvio on noin 22 miljoonaa euroa, josta valtion osuus on runsaat 15 miljoonaa euroa. Eritasoliittymä valmistuu vuonna 2023.

Kuntatalouden näkymät olivat koronaepidemian alkaessa synkät. Vuosien 2020–2021 näkymät olivat pelättyä paremmat pääosin valtion tukitoimenpiteiden takia. Kuitenkin on nähtävissä, että talousongelmat pitkällä aikavälillä ovat merkittäviä. Kymenlaakson

sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä Kymsoten lähiaikojen tärkeimpänä tavoitteena on rakentaa taloudellisesti kestävä palveluverkko.

Kattava ja laadukas koulutustarjonta on oleellinen elinvoimatekijä. Maakunnassa on tehty paljon töitä sujuvien koulutusväylien mahdollistamiseksi mm. erilaisin yhteistyösopimuksin, kehittämällä väyläopintoja ja uudistamalla koulutustarjontaa. Kouvolassa selvitetään ammatillisen koulutuksen järjestämistä ja mahdollista yhtiöittämistä. Esi-tyksessä linjataan, että Kouvolan kaupunki, Aikuiskoulutus Taitaja ja Parik-säätiö perustaisivat yhteisen ammatillisen koulutuksen yleishyödyllisen yhtiön. Lisäksi selvitetään Kouvolan Rautatie- ja Aikuiskoulutus Oy:n yhdistämistä perustettavaan yhtiöön joko osaksi yhtiötä tai sen tytäryhtiöksi.

Kriisin selättämisessä on paljon kyse kilpailukyvyn palauttamisesta, uusista investoinneista, toimivista työmarkkinoista ja työpaikkansa menettäneiden osaamisen päivittämisestä. Kriisin jälkeenkin haasteena on parantaa elinvoimaisuutta sekä houkutellessa uusia yrityksiä ja innovaatioita Kymenlaaksoon. Talousnäkymät riippuvat pitkälti rokotamisen onnistumisesta niin Suomessa kuin maailmanlaajuisestikin. Sumea tilanne hankaloittaa arviointia. Etenkin epäselvyydet rokotusaikatauluissa ja virusmutaatiot pitävät yllä epävarmuutta. Raportin plus- ja miinusarvot perustuvat skenaarioon, jossa kesän jälkeen valtaosalla suomalaisista on koronarokotus ja rajoituksia aletaan purkaa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Uusimman Pk-yritysbarometrin mukaan Kymenlaakson suhdannenäkymät ovat neutraalit ja kohtuullisen samalla tasolla niin koko maan kuin lähialueidenkin odotusten kanssa. Suhdannenäkymien osalta maakunnan saldoluku on 0, kun koko maassa se on +3. Liikevaihdon näkymät seuraavan vuoden aikana ovat hieman alempana kuin koko maan keskiarvo. Saldoluku oli +7 (koko maa +13). Investointiodotukset ovat koko maata heikompia (-16, koko maa -13). Noin 22 % vastanneista yrityksistä kokee tarvetta sopeuttaa toimintaansa (koko maa 25 %).

EK:n tammikuun barometrissa Kymenlaakson yritykset arvioivat tämänhetkisen suhdannetilanteen hieman normaalia ja koko maan keskiarvoa heikommaksi. Lähikuukausien odotukset ovat kohentuneet syksyn lukemista, mutta yritykset ennakoivat edelleen tilanteen heikkenemistä. Heikko kysyntä on selkeästi yleisin tuotannon kasvun este. Pula ammattitaitoisesta työvoimasta on hieman hellittänyt.

Konkurssien määrä ei ennakkotilaston mukaan ole toistaiseksi kasvanut. Viime keväänä voimaan tullut väliaikainen konkurssilaki rajoitti velkojien oikeutta hakea yritys

konkurssiin konkurssiuhkaisen maksukehotuksen laiminlyönnin perusteella. Väliaikainen konkurssilaki päättyi tammikuun lopussa. Sen tilalle tuli uusi väliaikaislaki, joka on voimassa helmikuun alusta syyskuun 2021 loppuun. Se estää velkojia hakemasta yrityksiä konkurssiin lyhytkestoisten maksuvaikeuksien vuoksi. Koronapandemian aikana pk-yritysten tilanteet ovat eriytyneet toimialoittain. Osalla yrityksistä toimintaedellytykset ovat heikentyneet esimerkiksi sopimusten perumisen ja liikesuhteiden häviämisen kautta. Näillä voi olla pidempikestoisia vaikutuksia yritysten toipumiseen ja yrittäjien jatkamispäätöksiin.

Koronakriisi on vaikuttanut myös metsäteollisuuteen. Nyt tarvitaan esimerkiksi erilaisia hygieniapapereita ja -tuotteita. Painopaperin menekki on vähentynyt koronapandemian ja etätöihin siirtymisen vuoksi. Sellun markkinahinnan ennakoidaan olevan nousussa viime vuoden lukemista. Erityisesti kartonkiteollisuuden näkymät ovat hyvät. Kartongin kysyntä maailmalla on kasvanut nettikaupan, pakkausmateriaalien ja lääke- sekä elintarvikepakkausten lisääntyneen kysynnän vuoksi. Kartonkia on povattu Suomen metsäteollisuuden tärkeimmäksi vientituotteeksi tänä vuonna. Muuttunut markkinatilanne näkyy myös Kymenlaaksossa UPM:n Kymmin sellutehtaan yt-neuvottelujen myötä. UPM Kymmin tehdas kertoi marraskuussa vähentävänsä Kouvolassa 24 työtehtävää eläköitymistien kautta, ja ne toteutuvat vaiheittain vuoden 2021 loppuun mennessä. Positiivista on, että metsäsektorille on kuitenkin tehty ja on tulossa investointeja. Niitä tehdään myös metsäteollisuuden uusiin tuotteisiin kuten ligniiniin.

Rakentamisen osalta ennen koronakriisiä käynnistettyjen hankkeiden määrä, työmaiden pysyminen auki sekä koko talouteen kohdistuneet laajat elvytystoimet ovat kantanelleet toimialaa. Edelleen epävarmuus jarruttaa uudisrakentamisen ja korjausrakentamisen uusia investointeja. Kymenlaaksossa on menossa mm. logistiikan investointeja, infrarakentamista, sairaalarakentamista ja myös Googlen uusien palvelinkeskusten rakentaminen on käynnissä. Epävarmasta tilanteesta huolimatta uusia, isoja rakennustyömaita on käynnistymässä (esimerkiksi Kotkan kampusalue ja tapahtumakeskus, Fintoilin mäntyislaamo).

Kaupan tilanne on kaksijakoinen: esimerkiksi päivittäistavarakaupat ovat kasvattaneet liikevaihtoaan. Sen sijaan osa erikoiskaupoista on suurissa vaikeuksissa. Esimerkiksi venäläisistä ostajista riippuvaisten itäraajaseudun vähittäiskauppojen tilanne on erittäin haasteellinen. Vaalimaan ostosmatkailu työllistää suoraan 200–300 ihmistä. Zsar-ostoskylä ja Zsar Oy:n tytäryhtiö East Gate Development -kiinteistöosakeyhtiö ovat hakeutuneet yrityssaneeraukseen. Tavoitteena on välttää konkurssi ja saada toiminta jatkamaan talousjärjestelyin. Molempien yhtiöiden saneerausmenettelyjen on arvioitu vievän useita kuukausia. Pääasiallinen syy Zsarin talousvaikeuksiin on koronapandemia, jonka vuoksi ostoskeskuksen asiakasmäärät ovat vähentyneet. Vaalimaan Skandinavian Shopping Center -ostoskeskus avautui syksyllä. Keskuksen rakentamiskustannukset olivat noin 20 miljoonaa euroa.

Matkailutilastojen mukaan yöpymiset majoitusliikkeissä vähenivät viime vuonna 28 % (koko maa -38 %). Ulkomaalaisten yöpymisiä oli 60 % ja kotimaisten yöpymisiä 20 % edellisvuotta vähemmän. Kymenlaaksossa ulkomaalaisten matkailijoiden puuttuminen leikkaa matkailukysyntää arviolta 9,5 miljoonalla eurolla kuukaudessa. Kesällä 2020 ulkomaisten matkailijoiden puuttumista pystyttiin jossain määrin paikkamaan kotimaan matkailulla ja trendin odotetaan jatkuvan myös kuluvana vuonna. Hotellien ennakoidaan kärsivän epidemiasta esimerkiksi ravintoloita pidempään, sillä liikematkustus vilkastuu aikaisintaan ensi syksynä. Tämä vaatii rokotusten lisäksi myös toimivaa kansainvälistä rokotustodistusten käyttöönottoa. Matkailualan kokonaistilanne on kotimaan matkailun kasvusta huolimatta edelleen erittäin vaikea. Toimialalla tarvitaan kansainvälisiä asiakkaita, monisegmenttisyttä ja ympärivuotisuutta.

Koronapandemia lisäsi luonnossa liikkumista. Repoveden kansallispuistossa tehtiin viime vuonna uusi kävijäennätys. Maakunnassa on nousemassa kansallispuistoa hyödyntävää luonto- ja kulttuurimatkailuliiketoimintaa. Saaristo, meri ja Kymijoki ovat maakunnan matkailuvaltteja, ja näiden liiketoimintaa kehitetään systemaattisesti. Kimolan kanavayhteys ja läheisten satamien kehittäminen lisäävät Heinola–litti–Kouvola-alueen veneilymahdollisuuksia sekä kytkevät seudun vesistöt keskiseen Järvi-Suomeen. Kanavarakentamisen ohella huolehditaan sekä veneilyinfran ja -palveluiden että matkailu- ja palveluliiketoimintojen kehittämisestä.

Myös tapahtumateollisuus on vaikeuksissa. Viime vuoden lähes kaikkien yleisötapahtumien peruuntuminen oli mittava isku aluetaloudella. Isot tapahtumat kuten Meripäivät ja Hamina Tattoo ovat suunnitteilla myös tälle vuodelle. Koronatilanne on otettu huomioon jo isompien festivaalien suunnitteluvaiheessa ja varauduttu mahdollisiin rajoituksiin erilaisilla skenaarioilla. Haastavasta koronatilanteesta johtuen Hamina Tattoo on päätetty järjestää kansallisena festivaalina. Vaikka Kymi Ring järjestetään (litin maakuntavaihdoksen vuoksi) Päijät-Hämeessä, on tapahtumalla Kymenlaaksolle iso taloudellinen merkitys. Tavallisissa oloissa litin Moto GP -osakilpailun aluetalousvaikutukset on arvioitu noin 30 miljoonaksi euroksi kisaviikonlopun aikana.

Kymenlaaksolle tärkeä logistiikka-ala on kärsinyt koronan vaikutuksista. Etenkin taksi- ja linja-autoala ovat olleet suurissa vaikeuksissa. HaminaKotkan satamassa selvittiin koronavuodesta 2020 melko hyvin, koska kokonaisliikenne pysyi varsin korkealla tasolla. Vienti väheni 20 %. Luvussa näkyy kaasuputkiliikenteen päättymisen ja metsäteollisuuden lakon vaikutus. Etenkin paperin vienti oli edellisvuotta vähäisempää. Odotukset alkaneelle vuodelle ovat varovaisen myönteiset. Isot asiakkaat ovat uusi-neet sopimuksensa, joten tavaraliikenteen odotetaan pysyvän viime vuoden kaltai-sena tai nousevan hieman, mutta koronan vaikutus maailmantalouteen ja sitä kautta satamaan voi olla arvaamatonta. Raide- ja tieinvestointien ohessa suurin investointi logistiikka-alalla on noin 41 miljoonan euron rautatie- ja maantietermiinaali Kouvo-

lassa. Pyhtään lentokentän yhteyteen suunnitellaan uutta ilmailun ja sitä tukevan teollisuuden teknologiapuistoa (Helsinki-East Aerodrome). Teknologiapuiston yksi osa tulee olemaan droonilogistiikka.

Metallialalla kuluvan vuoden näkymien ennakoidaan olevan pääsääntöisesti viime vuotta valoisampia. Koko Kaakkois-Suomen teknologiateollisuus liikevaihto oli viime vuoden loppupuolella kasvussa valtakunnallista keskiarvoa enemmän. Pidemmän ajan näkymät ovat epävarmoja. Tyypillistä alalla on, että yksittäisten yritysten tilanteissa on suuria eroja. Esimerkiksi teräsvaluja prosessiteollisuuteen, erikoisrautavaluja sekä koneenosia valmistava Karhulan Valimo hakeutui konkurssiin. Yhtiö työllistää noin 80 henkilöä.

Alkutuotannon kilpailukyvyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutuyrittäjyys ovat alueen tulevaisuudelle välttämättömiä asioita, joihin osaltaan etsitään ratkaisuja mm. maaseutuohjelman kehittämistoimien avulla (nuoren viljelijän aloitustuki, investointituet, yritystuet sekä kehittämishankkeet). Korona on nostanut kotimaisen elintarviketuotannon arvostusta. Biotalous ja digitalisaatio tuovat myös maaseudulle uusia toimeentulomahdollisuuksia. Pienet maaseudun yritykset voivat toimia joustavasti ja vastata nopeasti toimintaympäristön muutoksiin, mutta sen edellytyksenä on yhteistyö muiden yritysten ja asiakkaiden kanssa. Kasvunäkymiä tulevaisuudessa on mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viimeisen 12 kuukauden (maaliskuu 2020- helmikuu 2021) aikana noin 13 800 uutta työpaikkaa eli 9 % prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna (koko maa -14 %). Avoimia työpaikkoja oli eniten toimisto- ja laitossiivoojille, myyjille, lähihoitajille, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille sekä sairaanhoitajille.

Edellisvuoteen verrattuna vähemmän avoimia työpaikkoja ilmoitettiin toimisto- ja laitossiivoojille, avustaville keittiötyöntekijöille, mainosten jakajille ja ravintola- ja suurtaoloustyöntekijöille. Edellisvuotta enemmän työpaikkoja oli auki erilaisille myyjille, lähihoitajille ja teollisuustuotteiden kokoonpanijoille.

Vaikka työvoiman kysyntä on laskenut, ammattibarometrin mukaan pula-ammattajeja on edelleen paljon. Molemmissa seutukunnissa niistä selkeimpiä ovat monet sote-alan ammatit kuten lähi- ja sairaanhoitajat, yleis- ja erikoislääkärit, sosiaalityön erityis-asiiantuntijat, suuhygienistit, farmaseutit, psykologit ja röntgenhoitajat.

Kouvolan seudulla on pulaa muun muassa kirjanpidon asiantuntijoista, sähkö- ja automaatioinsinööreistä ja myyntiedustajista. Kotkan-Haminan seudulla teollisuus etsii osaavia koneistajia, hitsaajia ja konetekniikan asiantuntijoita. Pulaa on myös rakennussähköasentajista, vartijoista ja maansiirtokoneiden kuljettajista. Ylitarjontaa on erilaisista sihteeri- ja toimistotyön ammateista, mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijoista, prosessinhoitajista, kosmetologeista ja rakennusmaalareista. Etenkin ylitarjonta-ammattit vaihtelevat seutukunnittain.

Kuntien avoimiin työpaikkoihin on vaikea saada hakijoita myös Kymenlaaksossa. Kevan kyselyyn vastanneista kymenlaaksolaisista kuntapäätäjistä 40 prosenttia kertoi, että avoimiin paikkoihin ei ole ollut tarpeeksi hakijoita. Ongelma korostuu etenkin sote-alalla. Sote-alan työvoiman saatavuus tulevaisuudessa on haasteellista. Pelkäämään laskennallisesti koulutuspaikkojen tai työvoiman määrää lisäämällä tavoitteisiin ei päästä. Digitalisaatio ja teknologian kehittyminen tarjoaa sote-palveluissa uudenlaisia mahdollisuuksia, mutta synnyttää myös uusia osaamistarpeita. Oleellista työvoiman saatavuuden turvaamiseksi on parantaa alan vetovoimaa ja työhyvinvointia.

Alueen pk-yritysten ja suurten yritysten kehittämisen esteenä on yritysten ostovoiman heikentymisen lisäksi pula osaajista. Kymenlaaksoon kaivataan osaajia maakunnan kärkialoille. Koulutuspanostuksissa tulisi huomioida viennin merkitys maakunnalle. Maakunta kilpailee myös ICT-osaajista. Kyse ei ole pelkästään ohjelmistoyrityksistä, vaan tarve koskee niin teollisuutta kuin monia muitakin toimialoja. Työnjohtokoulutusta tarvitaan muuallekin kuin rakennusalalle. Yritysten kehittämishalukkuutta leimaa kiinnostus digitaalisiin ongelmanratkaisuihin ja tulevaisuuden suunnitteluun. Nämä ovat käytännössä kokoelma hyvin yritys- ja liiketoimintaympäristökohtaisia tarpeita. Koronatilanteessa ovat korostuneet mm. asiakaslähtöinen palvelujen kehittämisosaaminen ja palvelumuotoilu, digitaalisen identiteetin hallintataidot, verkkomarkkinointi, verkkoasiakaspalvelu, tietoturva-asiat, erilaiset yritysten yhteistyömuodot, monipaikainen johtaminen ja henkilöstön hyvinvointi. Elinkeinoelämän nopeat syklit tarvitsevat ketterää koulutusjärjestelmää, joka pystyy tarjoamaan etenkin aikuisille nykyistä enemmän täsmä- ja täydennyskoulutusta. Kaikkiaan koulutusratkaisuissa tulisi pyrkiä joustaviin ratkaisuihin (myös työn ohessa).

Koulutusta uudistetaan jatkuvasti. Kouvolan seudun ammattiopistoon on suunniteltu uusia ammattitutkintoja. Lupaa haetaan opetus- ja kulttuuriministeriöltä yhdeksän tutkinnon järjestämiseen. Ne voisivat alkaa aikaisintaan vuonna 2022. Oppilaitoksessa kehitetään hyvinvointiteknologiaan liittyvää opetusta ja oppimisympäristöä. Suunnitella on myös logistiikan oppimisympäristöjen kehittäminen.

Savonia-ammattikorkeakoulu jatkaa agrologien koulutusta Virolahdella yhteistyössä Harjun oppimiskeskuksen kanssa. Viime syksynä hakijamäärät ylittivät odotukset. Koulutukselle oli kysyntää, sillä agrologeja ei aiemmin ole koulutettu Itä- ja Kaakkois-

Suomessa. Harjun oppimiskeskus ja Haminan lukio suunnittelevat kaksoistutkintoyhteistyötä syksystä 2021 alkaen.

Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymässä käynnistyy vuoden 2021 aikana mm. energia-alan ammattitutkinto sekä kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkinto. Koulutuskuntayhtymä on hakenut OKM:stä järjestämislupaa kahdeksaan uuteen tutkintoon. Haussa olevia tutkintoja ovat mm. elintarvikealan ammatti- ja erikoisammattitutkinto, talotekniikan ammattitutkinto (mm. kylmäteknikka), prosessialan ammattitutkinto, turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto, sekä luonto- ja ympäristöalan perustutkinto. Teollisuuden investointien sekä sote-alan kasvavaan työvoiman tarpeeseen valmistaudutaan koulutustarjontaa lisäämällä. Lisäksi ollaan käynnistämässä data center -koulutuksen osaamiskeskusta (European Data Center Academy) yhdessä eurooppalaisten partnerien kanssa.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK on Suomen suurin avoimen ammattikorkeakoulun kouluttaja. Syksyllä 2020 käynnistyi uusi 30 opintopisteen rautatiealan osaamiskokonaisuus. Uusina koulutuksina syksyn yhteishaussa olivat mukana YAMK-koulutukset englanninkielinen *Master of Naprapathy* Kotkassa ja *kulttuurihyvinvointi* Kouvolassa. Tänä vuonna Xamkissa alkaa myös uusi robotiikka ja tekoäly -insinöörikoulutus, jossa perehdytään robottien suunnitteluun, ohjelmointiin ja hyödyntämiseen niin teollisessa tuotannossa kuin palvelualoillakin. Koulutus alkaa vuorovuosina Kouvolassa ja Kotkassa. Sairaanhoidajakoulutukseen on saatu valtionrahoituksella lisää aloituspaikkoja, ja koulutus alkaa tulevana syksynä. LUT-yliopisto aloittaa tuotantotalouden DI-koulutuksen Kouvolassa syksyllä 2022. Ohjelman sisältöjen keskiössä ovat innovaatiot ja logistiikka, ja sillä vastataan erityisesti Kouvolan alueella toimivien yritysten osaamistarpeisiin.

Vapaa sivistystyö on aktiivisesti mukana Kymenlaakson jatkuvan oppimisen alueyhteistyössä. Lisäksi oppivelvollisuuden laajentaminen on tuonut kansanopistoille uuden suunnittelu- ja toteutustehtävän. Kymenlaakson kesäyliopisto tekee yhteistyötä Kymsoten ja Itä-Suomen yliopiston avoimen yliopiston kanssa, jotta Kymenlaaksossa vallitsevaan sosiaalityöntekijöiden pulaan saataisi helpotusta. Kesäyliopistossa voi opiskella sosiaalityön opintoja avoimen yliopiston opintoina tutkintotavoitteisesti ja haakeutua tämän jälkeen maisterivaiheeseen yliopiston tutkinto-opiskelijaksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Helmikuun 2021 tilastojen mukaan Kymenlaaksossa oli noin 10 450 työtöntä. Luku on 13 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa suurempi (koko maa +32 %). Valtaosa työttömyyden kasvusta kohdistuu lomautusten kasvuun. Lomautettuja oli maakunnassa noin 1 400, joka on 117 % (+770 henkilöä) viimevuotista enemmän. Työttömiä (ilman lomautettuja) oli 5 % (+434 henkilöä) vuoden takaista enemmän. Työttömyys on kohdistunut laajasti eri ammattiryhmiin, mutta eniten palvelu- ja myyntitehtäviin sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöihin. Erityisen paljon uusia työttömiä (sis. lomautetut) on myyjien ja tarjoilijoiden joukossa.

Työttömien osuus työvoimasta on pysytellyt valtakunnallista keskiarvoa korkeammalla. Osuus oli nyt 14,1 % (koko maa 12,4 %), kun vuosi sitten osuus oli 12,5 %. Riskinä on työttömyyden pysyvä nousu. Vaikka useiden toimialojen – esimerkiksi palvelusektorin – lomautettujen määrä on laskenut synkimmistä luvuista, tilanne on edelleen epävarma.

Koronatilanne on riski erityisesti koulutuksen ja työelämän nivelvaiheessa oleville nuorille, koska työmarkkinoille kiinnittyminen vaikeutuu. Alle 25-vuotiaita työttömiä on Kymenlaaksossa noin 1 300 eli 12 % edellisvuotta enemmän (koko maa +30 %). Nuorten työllisyystilanne jatkuu vaikeana etenkin, jos kesätyöpaikkojen määrä on vähäinen tai palvelusektorin toimintaa edelleen rajoitetaan.

Naisten työttömyys (+17 %) kasvoi enemmän kuin miesten (+11 %). Koulutusasteittain tarkasteltuna kaikkien koulutusasteiden työttömyys on noussut. Ulkomaalaisten työttömyys (+11 %) on kasvanut kokonaistyöttömyyttä vähemmän. Yli vuoden työttömänä olleita oli noin 3 200 henkilöä – tämä on 40 % enemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa +52 %). Yli vuoden työttömänä olleiden määrän ennakoidaan kasvavan koronatilanteen pitkittyessä. Työttömyyden rakenneongelmat jatkuvat: rakennetyöttömiä oli 58 % kaikista työttömistä (koko maa 52 %).

9.1 Kouvolan seutukunta

Kouvola

Kouvolan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 87 812 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 012 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 435.

litti siirtyi vuoden 2021 alussa Päijät-Hämeeseen Lahden seutukuntaan. Iitin väkiluku sisältyy edellä Kouvolan seutukunnan vuoden 2020 väkilukuun, mutta työttömyysluvuissa litti ei ole mukana.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Seutukunnan vahvoja tuotannonaloja ovat massa- ja paperiteollisuus, logistiikka, liike-elämän palvelut sekä julkisen hallinnon toimipisteet ja valtion alueviranomaiset. Kasvua ja uusia avauksia haetaan tasaisesti eri toimialoilta. Seutukunnalle tärkeä metsätalouden toimintakyky on viime vuosina vahvistettu investoinneilla. Kouvolan seutukunnassa suurin haaste on elinkeinorakenteen uusiutuminen ja monipuolistuminen. Yleisnäkymät eri toimialoilla eroavat paljon toisistaan, mutta etenkin koronasta pahiten kärsineiden alojen pienet yritykset ovat vaikeuksissa. Kokonaistyöttömyys on kasvanut melko maltillisesti, mutta kasvu lomautusten ja pitkäaikaistyöttömien määrissä on huomattavaa.

Vuoden 2020 ennakkotietojen mukaan seutukunnan väkiluku pieneni noin tuhannella asukkaalla. Kouvolan etuna verrattuna moneen muuhun negatiiviseen kierteeseen joutuneeseen paikkakuntaan on kaupungin riittävä koko, toimiva perusinfrastruktuuri ja palvelut. Kouvolan sijainti on vahvuus erityisesti logistisena solmukohtana. Seutu-

kunta on kilpailukykyinen asuinpaikka ja vetovoimainen loma-asumiskohde. Kaupungin elinvoimassa on kyse myös mielikuvista ja alueen houkuttelevuudesta. Kehittämistyötä tarvitaan liittyen erityisesti kuntakuvan/brändin tunnettuuteen, yritysilmapiirin kohentamiseen, monipuolisen koulutustarjonnan markkinointiin, ydinkeskustan elävyyteen, seudun ja lähikuntien yhteistyöhön sekä elinvoimavaikutusten tunnistamiseen. Kouvola onkin panostettu seudun markkinointiin. Tiivis investointitahti jatkuu. Kouvolaan talousarviossa on kuluvalle vuodelle budjetoitu investointeja noin 44 miljoonan euron verran. Noin viidennes on varattu RRT-alueen kehittämiseen, mutta mukana on mm. koulurakentamista.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viimeisten tilastotietojen (tammi-syyskuu 2020) aikana yrityksiä perustettiin seutukunnassa edellisvuotta vähemmän. Uusimman PK-barometrin mukaan (n=81) suhdannenäkymien saldoluku on -9 (koko maa +3). Liikevaihdon näkymät seuraavan vuoden aikana ovat alempana kuin koko maan keskiarvo. Myös yritysten kasvuhakuisuus ja investointiodotukset ovat pk-yrityskentässä alhaisia verrattuna koko maan lukuihin.

Kouvola on profiloitunut rautatie- ja logistiikkakaupunkina. Rautatie- ja maantietermiinalin (Kouvola RRT) rakennus on käynnissä. RRT-alue toteutetaan vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa rakennetaan rautatie- ja maantiekuljetuksia yhdistävä tavara-termiinali, joka valmistunee vuonna 2022. Sen kustannukset ovat noin 41 miljoonaa euroa. Terminiinali tekee Kouvolaan Suomen tehokkaimman tavarajunien lastaus- ja purkupaikan ja vahvistaa muutenkin sen asemaa rautatiekaupunkina. Toisessa vaiheessa rakennetaan yritys- ja logistiikka-alueita.

Alustavasti liikenteenohjausyhtiö Fintrafficin tarkoitus oli siirtää Kouvolaan raideliikenteen ohjauskeskuksen operatiivinen toiminta Helsinkiin vuoden 2024 alusta lähtien. Yhtiö on kuitenkin päättänyt, ettei sillä ole nyt edellytyksiä yhdistää ohjauskeskuksia. Kouvolaan ohjauskeskuksessa on tällä hetkellä noin 80 työntekijää. Yhtiöllä on ohjauskeskustoiminnan lisäksi alueella myös asiantuntija- ja kehitystehtäviin liittyvää toimintaa.

UPM Kymin paperitehtaan neljännellä graafisten arkkien leikkurilinjalla Kouvolaan on käynnistynyt tuotanto täysimääräisesti lokakuussa 2020. Kyseessä on noin 10 miljoonan euron investointi. Uusi linja vahvistaa UPM:n asemaa graafisten painoarkkien markkinoilla. Tuotantokapasiteetti ei kasva, mutta investointi luo uusia tuotamahdollisuuksia. Vajaan kymmenen vuoden aikana Kuusankosken tehtaalle on nyt rakennettu neljä arkkien leikkurilinjaa, jotka tuottavat päällystettyjä ja päällystämättömiä graafisia hienopaperiarkkeja.

Stora Enson Anjalan paperitehtaalla menee koronasta huolimatta kohtuullisen hyvin. Syksyllä saatiin käyttöön 3,6 miljoonan euron jäteveden käsittelylaitteisto. Erikoisanomalehtipaperin tuotanto on vähentynyt, mutta tuotettavan kirjapaperin kulutus ei ole vähentynyt yhtä paljon. Inkeröisten kartonkitehtaalla elintarvike-, hygienia- ja lääkekartongin tuotantoa on kasvatettu tasaisesti vuosikausia. Koronan vuoksi kysyntä on kasvanut yhä lisää.

Asuntorakentaminen on melko vähäistä. Kouvolan Ratamokeskuksen rakentaminen on edennyt suunnitellusti kesän aikana. Tavoitteena on, että keskus on valmis vuoden 2021 loppuun mennessä. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 68 miljoonaa euroa.

Matkailussa mm. Taikapäivät, Dekkaripäivät ja Kymi Grand Prix ovat jo vakiinnuttaneet asemansa. Niiden valmistelu myös kuluvalla vuodelle etenee suunnitellusti. Sokos Hotel Vaakunan remontti Kouvolassa valmistui kuluvan vuoden helmikuussa. Kaikki hotellin noin 170 huonetta, hotellin vastaanotto, sisäänkäynti ja ravintola Frans & Rose uusittiin. Kokonaisuudessaan remontti maksoi noin 10 miljoonaa euroa.

Parveke- ja terassilaseja valmistava Lumon hakee kasvua kotimaassa, mutta pääpaino on kansainvälisen toiminnan kehittämisessä. Yritys on saanut isoja tilauksia mm. Venäjältä, Saksasta ja Kanadasta. Lumon rekrytoi vuoden 2021 aikana globaalisti (kausityöntekijät mukaan lukien) 350 henkilöä, joista merkittävä osa kotimaahan. Lumonille rakentuu uusi tehdas Espanjaan, jolla vastataan kansainvälisen kasvun myötä tulleeseen lisäkapasiteetin tarpeeseen. Investoinnin arvo on yli 20 miljoonaa euroa. Yritys rakentaa parhaillaan 3 000 neliömetrin varastohallia Korjalaan. Yhteensä puolen miljoonan euron investoinnilla halutaan keskittää valmiiden lasitusten varastointi yhdelle logistiikka-alueelle. Kouvolan tuotannon koneisiin, laitteisiin ja ohjelmistoihin on investoitu viimeisen neljän vuoden aikana noin 31 miljoonaa euroa ja sinne on luvassa investointeja myös jatkossa.

Kauratuotteista on tullut Fazer-konsernille nopeasti kaupallisesti tärkeä kasvualue. Kuluttajatrendien mukaan myynti jatkuu vahvana Suomessa ja Pohjoismaissa, myös Euroopassa myynti on kasvussa. Niin ikään ruuanlaittotuotteilla ja välipaloilla riittää kysyntää. Fazer osti Kaslinkin liiketoiminnan vuoden 2019 elokuussa, ja viime vuonna yritys investoi Korian tehtaaseen reilut 10 miljoonaa euroa. Pääosa investoinnista kohdistettiin kaurajuomien uuteen pakkauslinjaan, joka valmistui aikataulun mukaan marraskuussa. Viime syksyn aikana tehtaalle palkattiin kymmenisen uutta työntekijää. Tehtaalle on luvassa investointeja myös jatkossa. Fazer on ostanut tehtaan ympäriltä lisää maata, jotka liitettiin syksyllä tehtaan kiinteistöön.

Kouvolan Lakritsin ja ilomantsilaisen Arctic Blue Beveragesin ensimmäiset yhteistyötuotteet tulevat myyntiin tänä vuonna. Yhtiöiden suunnitelmissa on tuoda markkinoille uusia juomia yhdistämällä lakritsi ja gini. Ensimmäiset tuotteet on määrä tuoda

Suomen markkinoille tämän vuoden aikana, mutta pidemmällä aikavälillä tähtäimessä ovat ulkomaiset alkoholimarkkinat.

Kouvola Innovation (Kinno) kaavailee Kaakkois-Suomen isointa kiertotalouskeskittymää Kouvolaan. Keltakankaan Hyötyvirta-alueella toimii 12 yritystä, jotka liittyvät kiertotalouteen. Toimintaa halutaan lisätä. Alueella on 25 hehtaaria käyttövalmista kaupungin omistamaa tilaa. Hyötyvirran ympärille kehitetyssä verkostossa ovat mukana myös oppilaitokset, kuten LUT-yliopisto ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Hyötyvirta-konseptin kehitysvaiheen arvioidaan vievän 2–3 vuotta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viimeisen 12 kuukauden (maaliskuu 2020- helmikuu 2021) aikana 7 500 uutta työpaikkaa. Luku on 9 prosenttia pienempi kuin edellisvuonna (koko maa -14 %). Eniten avoimia työpaikkoja tarjottiin myyjille, lähihoitajille, toimisto- ja laitossiivoojille, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille sekä myyntiedustajille. Viimevuotista enemmän paikkoja oli avoinna myyjille, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille ja avustaville puutarhatyöntekijöille. Suurin tiputus nähtiin avustavien keittiötyöntekijöiden, vartijoiden, kirvesmiesten sekä kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajien ammattiryhmissä.

Viimeisimmän Kouvolan seudun ammattibarometriarvioinnin mukaan 69 % arvioituista ammanteista on tasapainoammatteja. Työvoimapulasta kärsiviä ammatteja oli 20 %. Viime vuoteen verrattuna tasapainoammattien osuus nousi ja pula-ammattien osuus laski. Ammattitasolla tarkasteltuna pula-ammatteja on lähes 30 kpl. Pulaa on etenkin lähihoitajista ja sairaanhoitajista, mutta myös monista muista terveys- ja sosiaalialan ammanteista. Listalla on myös paljon rakennusalan ammatteja. Ylitarjonta-ammatteja oli 11 % arvioituista ammanteista. Esimerkiksi sihteereitä, graafisia ja multimediasuunnittelijoita sekä koulunkäyntiavustajia on runsaasti tarjolla kysyntään nähden.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Helmikuussa 2021 Kouvolan seudulla työttömänä oli yhteensä 4 969 henkilöä. Lomautettuja heistä oli 695 henkilöä. Suhteellisesti työttömien (sisältää sekä työttömät että lomautetut) määrä nousi 13 % edellisvuoteen verrattuna (koko maa +32 %). Lomautettujen määrä nousi 90 % ja työttömien määrän kasvu jäi kuuteen prosenttiin. Työttömien osuus työvoimasta (13,4 %) oli edelleen valtakunnallista keskiarvoa korkeampi (koko maa 12,4 %), vaikkakin ero on koronatyöttömyyden myötä hieman kaventunut.

Naisten työttömyys (+16 %) kasvoi miesten työttömyyttä (+12 %) enemmän. Nuoria, alle 25-vuotiaita oli työttömänä noin 620 henkilöä eli 6 % enemmän kuin vuosi sitten (koko maa +30 %). Kouvolan seudulla 19 % nuoresta työvoimasta oli työttömänä (koko maa 15 %).

Kouvolassa rakennetyöttömiä oli helmikuun lopussa 2 800 henkeä. Edellisvuoteen verrattuna rakennetyöttömien määrä oli noussut 11 %. Rakennetyöttömien osuus kaikista työttömistä on korkea (56 %, koko maa 52 %). Rakennetyöttömyyden lajeista pitkäaikaistyöttömyys kasvoi 38 % (koko maa +52 %). Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvaa myös lähiaikoina.

Työttömyys koskettaa tuntuvasti ulkomaan kansalaisia. Seutukunnassa asuvia ulkomaan kansalaisia oli työttöminä työnhakijoina noin 350 henkeä. Edellisvuoteen verrattuna ulkomaalaisia työttömiä oli lähes neljännes enemmän. Heidän työttömyysasteensa oli 33 % (koko maa 27 %).

9.2 Kotkan-Haminan seutukunta

Hamina, Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti

Kotkan-Haminan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 81 625 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 718 henkilöä. Vuoden 2020 joulukuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 958.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Kotkan–Haminan seutukunta on perinteinen teollisuuden ja satamatoimintojen sijaintialue. Tilanne on samankaltainen Kouvolan seutukunnan kanssa: tavoitteena on tukea yrityskentän elinvoimaisuutta, uudistaa tuotantorakennetta sekä houkutella uusia pk-yrityksiä alueelle. Kasvua haetaan laajasti eri toimialoilta (matkailu, kauppa, datakeskukset, satamasidonnaiset investoinnit, uusiutuva teollisuus). Perusteellisuuden (metsä, metalli) näkymät ovat hyvät, kunhan koronan aiheuttama epävarmuus väistyy. Väestön määrä pienentyi viime vuonna seutukunnassa noin 700 henkilöllä. Myös syntyvyys on pysytellyt matalana.

Viime aikoina näkymiä ovat piristäneet mm. metsäteollisuuden ja HaminaKotka-sataman investoinnit. Uusia, isojakin investointeja on kuitenkin jo luvassa. Sekä Kotkan että Haminan kaupunkikeskustoja kehitetään kunnianhimoisesti. Tavoitteena on uudistunut ja vetovoimainen seutu. Kotkan tämän vuoden talousarviossa investointien määrä on asetunut 25 miljoonan euron tasolle. Suuri osa lähivuosien investoinneista kohdistuu koulurakennuksiin. Vaikka seutukunta onkin saanut isojakin investointeja, näkymät eri toimialoilla eroavat paljon toisistaan. Koronasta pahiten kärsineet alat ovat suurissa vaikeuksissa. Kokonaistyöttömyys on kasvanut melko maltillisesti, mutta kasvu lomautusten ja pitkäaikaistyöttömien määrissä on huomattavaa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viimeisten tilastotietojen (tammi–syyskuu 2020) aikana yrityksiä perustettiin seutukunnassa selvästi edellisvuotta enemmän. Uusimman PK-barometrin mukaan (n=89) suhdannenäkymien saldoluku on +5 (koko maa +3). Liikevaihdon näkymät seuraavan vuoden aikana ovat alempana kuin koko maan keskiarvo. Saldoluku oli +3 (koko maa +13). Myös investointiodotukset ovat pk-yrityskentässä alhaisia verrattuna koko maan lukuihin.

Kotkamills siirtyi itävaltalaisen Mayr-Melnhof Karton AG:n omistukseen noin 425 miljoonan euron kauppahintaan. Kotkamillsin tuotteet vahvistavat Mayr-Melnhofin asemaa pakkauskartonkimarkkinoilla. Kaupan arvioidaan toteutuvan kuluvan vuoden puoliväliin mennessä. Sitä ennen se vaatii kilpailuviranomaisen hyväksynnän. Yhtiö on suuntaamassa Pohjois-Amerikan markkinoille. Myyntikonttorin perustamisen mahdollisuutta selvitetään, ja myös oman Pohjois-Amerikan tuotannon aloittamista pohditaan. Kotkamills on viime aikoina investoinut mm. mustalipeähaihduttamoon, uuteen hajukaasukattilaan sekä rikintalteenottolaitokseen. Investoinnit vähentävät tehtaan kokonaispäästöjä ja samalla tehtaasta tulee energiatehokkaampi. Se on myös solminut useita merkittäviä yhteistyösopimuksia mm. alppihiihdon Levin maailmancupin, vuoden 2022 jääkiekon MM-kisojen ja jalkapalloseura Norwich City FC:n kanssa.

Paperin jalostukseen erikoistunut Dongwha Finland investoi 14 miljoonaa Kotkaan. Yritys on hankkinut uuden impregnointikoneen, jolla kyetään päällystämään filmipinoitetta vanerilevyihin sekä valmistamaan runkopaperia. Yhtiö aikoo palkata tämän vuoden aikana 10–20 uutta työntekijää.

Haminan Googlen kuudennen palvelinkeskuksen rakennustöissä ollaan loppusuoralla. Jättiläisinvestoinnit vahvistavat Haminan datakeskuksen asemaa suhteessa Euroopan muihin datakeskuksiin. Uusi datakeskus aloittaa toimintansa vaiheittain kuluvan vuoden alkupuolella. Haminassa on noin 350 työpaikkaa, ja uuden palvelinkeskuksen myötä lukema nousee neljäänsataan. Myös välillisten työpaikkojen merkitys alueella on suuri.

Fintoil rakentaa Haminan nestesatamaan tislaamolaitoksen, jossa jalostetaan raakamäntyöljyä biopolttoainetuotantoon sekä kemian-, elintarvike- ja lääketeollisuuden tarpeisiin. Laitos työllistää suoraan noin 35 ja välillisesti noin 100 henkeä. Välilliset työpaikat ovat muun muassa logistiikassa, huolinnassa, kunnossapidossa ja laboratoriapalveluissa. Tähtäimessä on noin 140 miljoonan euron liikevaihto. Tislaamosta tulee maailman neljänneksi suurin omalla sektorillaan. Sen kapasiteetti on noin 200 000 tonnia vuodessa ja investoinnin arvo yli 100 miljoonaa euroa. Tuotantoon liittyvät raaka-ainekuljetukset ja valmist tuotteet lisäävät liikennettä Haminan satamassa. Tislaamon ennakoitua käynnistyvän kesän 2022 aikana.

Nesteytetyn maakaasun käyttö on lisääntynyt viime vuosina erityisesti meriliikenteessä, sillä yhä tiukentuvat päästöraajat edellyttävät ympäristöystävällisempien polttoaineiden käyttöä laivoissa. Haminan sataman noin 100 miljoonan euron LNG-terminaali avautuu kaupalliseen käyttöön huhtikuussa 2021. Hamina LNG:n toiminta on kaikille avointa ja terminaali liitetään Suomen maakaasun siirtoverkkoon sekä Haminan paikalliseen maakaasun jakeluverkkoon. Verkkoliityntöjen myötä se tarjoaa uuden liityntäpisteen Suomen ja Baltian kaasujärjestelmiin. Nyt valmistuvan varastosäiliön kapasiteetti on 30 000 m³, mutta vastaisuudessa on mahdollista rakentaa myös toinen, 20 000 m³:n varastosäiliö.

UPM suunnittelee uutta uusiutuvaa dieseliä valmistavaa jalostamoaa, joka maksaa lähes miljardi euroa. Yhtiö on aloittanut kaupallisen ja teknisen perussuunnittelun. Siinä selvitetään liiketoiminnan houkuttelevuutta, valitaan innovatiivisin teknologiavaihtoehto ja arvioidaan investointitarvetta. Teknologian osalta selvitetään myös vihreän vedyn käyttöä tuotantoprosessissa. Sijoituspaikevaihtoehtoina ovat Kotka tai Rotterdam. Perussuunnitteluvaiheen kestoksi on arvioitu vähintään vuosi.

Kotkan Kantasatamaan rakennettavan tapahtumakeskuksen nimeksi tulee Satama Areena. Sen rakentamistyöt aloitetaan tulevana kesänä ja ensimmäisiä tapahtumia päästäneen järjestämään kesällä 2023. Tiloja vuokrataan tapahtumajärjestäjille esimerkiksi konsertteihin, urheilu- ja liikuntatapahtumiin, kokouksiin, messutoimintaan ja näyttelyihin. Tilat mahdollistavat yli 3 000 katsojan konserttitapahtuman tai noin 2 000 henkilön kokouksen. Tapahtumakeskuksen arvioidaan maksavan 24 miljoonaa euroa. Kantasatamaan on suunnitteilla hotelli, jotta etenkin suurten ja pitkäkestoisten tapahtumien järjestäminen helpottuisi. Kotkan kaupunki palkkaa avukseen konsulttiyhtiön, jotta rakennettavalle hotellille löytyisi operaattori. Operaattorihaun lisäksi edessä voi olla sijoittajahaku.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Kotkan kampuksen rakennustyöt puolestaan aloitetaan kesällä. Opiskelu alkaa uusissa tiloissa syksyllä 2023. Kampuksen budjetti on runsaat 40 miljoonaa euroa. Uusi kampus rakennetaan Merikeskus Vellamon läheisyyteen, samaan aikaan rakennettavan tapahtumakeskuksen viereen ja rakennuksista muodostuu yksi kokonaisuus. Lisäksi alueelle syntyy merenkulun koulutuksen osaamiskeskittymä, kun Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymän merenkulualan koulutus sekä meriturvallisuuden ja -liikenteen tutkimuskeskus Merikotkan toiminnot siirretään uudelle kampukselle.

Hamina liittyi risteilymarkkinointia tekevään kansainväliseen Cruise Baltic -verkostoon kuluvan vuoden alusta tehostaakseen markkinointiaan risteilykohteena. Verkostoon liittymisen myötä kaupunki saa järjestettäväkseen vuonna 2022 kansainvälisen Cruise Baltic -konferenssin, johon odotetaan noin 70 osallistujaa Itämeren alueelta. Kotka on ollut verkoston jäsenenä vuodesta 2007 alkaen. Viime vuonna risteilyalukset joutuivat perumaan tulonsa. Mikäli matkailutilanne normalisoituu kesään mennessä, on Kotkaan ja Haminaan tulossa useita risteilyaluksia. Risteilyjen on arvioitu tuovan rahaa seudulle jopa kuusi miljoonaa euroa.

Vuosi 2021 tuo mukanaan myös uusia tapahtumia. Kotkan ensimmäinen kansainvälinen elokuvafestivaali Kotka International Film Festival järjestetään kesäkuussa. Talvi-meripäivät-työnimellä kulkenut uusi ääni- ja valofestivaali on tarkoitus järjestää loka-kuussa. Haminan on kehittymässä monipuoliseksi tapahtumakaupungiksi. Hamina Festivals -konsepti tulee entisestään lisäämään tapahtumien merkitystä kaupungin elinvoiman kannalta.

HaminaKotkan satamaan on viime vuosina saatu useita investointeja. Nyt Rauanheimo laajentaa toimintaansa Kotkan Mussalon satamassa. Se on hankkinut alueelta 26 000 neliön kiinteistön, jossa aikaisemmin pinnoitettiin Nordstream-projektin kaasuputkia. Tiloja remontoidaan siten, että ne käyvät varastohalliksi teollisuuden tarpeisiin. Rauanheimo laajentaa näin toimintaansa kuivabulkista muihin tavaralajeihin.

Stora Enson Sunilan tehdas on valmistanut ligniiniä teollisesti vuodesta 2015 lähtien. Sunilaan on rakenteilla 10 miljoonan euron koelaitos, jossa valmistetaan ligniinistä biopohjaista hiilimateriaalia. Sitä voidaan hyödyntää keskeisenä raaka-aineena akuissa, joita käytetään esimerkiksi kuluttajaelektronikassa, autoteollisuudessa ja suurissa energianvarastointijärjestelmissä. Ympäristöpäästöjen vähentämiseen investoitiin viime vuonna 11 miljoonaa euroa. Seuraavaksi Sunilan tehtaan yhteyteen rakennetaan uusi laitos, jossa aletaan valmistaa ligniinirakeita. Nykyisin tehdas toimittaa ligniinin kuivana jauheena tai kosteana, mutta ligniinin valmistaminen rakeina tehostaa tuotteen käsittelyä ja pakkaamista. Laitoksen rakentaminen aloitetaan arviolta vuoden 2021 kesään mennessä, ja valmistumisaika on vuonna 2022. Investoinnin arvo on noin 14 miljoonaa euroa.

Sulzer on saanut ison tilauksen, ja toimittaa satoja laitteita Kemin uudelle biotuotetehtaalle. Tilauksen arvoa ei julkisteta, mutta se on merkittävä. Yhtiö on myös uutisoanut uudistavansa tuotantolinjaansa. Lisäksi Karhulaan rakennetaan uusi logistiikkakeskus. Investoinnit ovat suurimpia pariin kymmeneen vuoteen. Yhtiö pystyy lisäämään merkittävästi valmistettavien laitteiden määrää, kun investoinnit on saatu päätökseen. Investoinnit käynnistetään tämän vuoden huhtikuussa ja ne valmistuvat vuoden 2022 aikana.

Kotkassa Kymenlaakson keskussairaalan peruskorjaus jatkuu. Viime vuonna otettiin käyttöön uusi päivystys- ja äitiyspoliklinikka ja sädehoitoyksikkö. Seuraavana vuorossa ns. F-talon peruskorjaus ja uudelleen rakennus. Hankkeen arvo on yli 50 miljoonaa euroa. Rakennuksen on määrä olla käytössä syksyllä 2023. Kotkan Opiskelija-asunnot Oy ja Kymen Seudun Osuuskauppa rakentavat yhdessä opiskelija-asuntoja ja päivittäistavarakaupan Kotkan keskustaan. Opiskelija-asuntojen kysyntä on kasvanut kaupungin keskustassa ja ammattikorkeakoulun uusi kampus tulee entisestään voimistamaan ilmiötä. Uudet opiskelija-asunnot ja kauppa ovat käytössä ammattikorkeakoulun kampuksen auetessa syyslukukaudeksi vuonna 2023.

Valtion omistama Suomen Malminjalostus suunnittelee avaavansa Suomeen kaksi tehdasta, jotka valmistaisivat muun muassa sähköautojen litiumakuissa tarvittavia materiaaleja. Tehtaiden sijoituspaikoiksi ovat ehdolla Kotka, Hamina, Vaasa ja Kokkola. Kotkan ja Haminan kaupungit ovat allekirjoittaneet mahdollisten akkumateriaalitehtaiden sijoituspaikkoja koskevat aiesopimukset. Tehtaiden toteutuessa ne tukisivat merkittävästi liikenteen hiilidioksidipäästöjen vähennystavoitteita, toisivat seudulle satoja työpaikkoja sekä mahdollisuuden päästä mukaan voimakkaassa globaalissa kasvussa olevaan akkuteollisuuden alaan. Mahdollinen investointipäätös tehdään aikaisintaan loppukesästä 2021.

Suomeen aiotaan perustaa valtakunnallinen erä- ja luontokulttuurimuseo, joka esittelee esimerkiksi metsästystä, kalastusta, luonnontuotteiden keräilyä ja retkeilyä. Se on herättänyt paljon kiinnostusta ympäri maan. Pyhtää on ilmoittautunut kisaan mukaan. Museon sijainti selviää toukokuussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viimeisen 12 kuukauden (maaliskuu 2020- helmikuu 2021) aikana noin 6 300 uutta työpaikkaa. Luku on 8 prosenttia pienempi kuin edellisvuonna (koko maa -14 %). Eniten avoimia työpaikkoja oli tarjolla vartijoille, myyjille, puutarhureille, toimisto- ja laitossiivoojille, lähihoitajille, sairaanhoitajille, sekä sosiaalialan ohjaajille ja neuvojille.

Edellisvuoteen verrattuna aikaisempaa vähemmän avoimia työpaikkoja oli toimisto- ja laitossiivoojille, mainosten jakajille, koneistajille ja myyjille. Aikaisempaa enemmän kysyntää oli mm. puutarhureille, vartijoille, teollisuustuotteiden kokoonpanijoille, sosiaalialan ohjaajille ja neuvojille ja sairaanhoitajille.

Kotka-Haminan seudun ammattibarometriarvioinnin lähes puolet arvioiduista ammatteista on tasapainoammatteja. Pula-ammattien määrä on pienentynyt edelliseen arviointiin verrattuna. Lähtitulevaisuudessa pulaa on erityisesti erityisopettajista, puheterapeuteista, lähihoitajista, psykologeista, röntgenhoitajista, lääkäreistä ja sosiaalityön erityisasiantuntijoista. Listalla on myös muita sosiaali- ja terveysalan, metallialan ja rakennusalan ammatteja. Ylitarjontaa on mm. avustavista keittiötyöntekijöistä, myyjistä, varastotyöntekijöistä, talonrakentajista ja sihteeriammateista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2021 helmikuussa Kotkan-Haminan seudulla työttömänä oli 5 469 henkilöä. Lomautettuja heistä oli 733 henkilöä. Suhteellisesti työttömien (sisältää sekä työttömät että lomautetut) määrä nousi 13 % edellisvuoteen verrattuna (koko maa +32 %). Lomautettujen määrä nousi 151 % ja työttömien määrän kasvu jäi neljään prosenttiin. Työttömien osuus työvoimasta (14,8 %) oli edelleen valtakunnallista keskiarvoa korkeampi (koko maa 12,4 %).

Naisten työttömyys (+18 %) kasvoi miesten työttömyyttä (+9 %) enemmän. Nuoria, alle 25-vuotiaita oli työttömänä noin 700 henkilöä eli 18 % enemmän kuin vuosi sitten (koko maa +30 %). Kotkan-Haminan seudulla 21 % nuoresta työvoimasta oli työttömänä (koko maa 15 %). Nuorten työttömyyden ennakoidaan edelleen kasvavan.

Rakennetyöttömiä oli noin 3 300 henkeä. Edellisvuoteen verrattuna rakennetyöttömien määrä oli noussut 17 %. Rakennetyöttömien osuus kaikista työttömistä on korkea (60 %, koko maa 52 %). Rakennetyöttömyyden lajeista pitkäaikaistyöttömyys kasvoi 41 prosenttia (koko maa +52 %). Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvaa myös lähiaikoina.

Työttömyys koskettaa tuntuvasti ulkomaan kansalaisia. Seutukunnassa asuvia ulkomaan kansalaisia oli työttöminä työnhakijoina noin 630 henkeä. Ulkomaalaisten työttömien määrä kasvu on ollut maltillista (+5 %). Heidän työttömyysasteensa oli 31 % (koko maa 27 %).

10 Etelä-Karjala

Etelä-Karjalassa asui vuoden 2020 joulukuun lopussa 126 921 henkilöä. Edellisen vuoden joulukuusta vähennystä oli 836 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 652

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Etelä-Karjalassa sijaitsee yksi Euroopan merkittävimmistä metsäteollisuuden keskittymistä. Metsäteollisuuden uusiutuminen on ollut ja on yhä Etelä-Karjalan aluetalouden kannalta keskeinen kysymys. Maakunnan arvonlisästä noin neljännes syntyy metsäteollisuudesta. Myös monet muut alueen vahvat toimialat, kuten koneiden ja laitteiden korjaus sekä varastointi ja liikennettä palvelevat alat, kytkeytyvät tiiviisti metsäteollisuuteen.

Tulevaisuuden haasteet liittyvät väestönkehitykseen, osaamisen nostamiseen, työvoiman kohtaantoon sekä osaamis pohjaisten kasvuyritysten mukaanpääsyyn globaaliin talouskasvuun. Vuoden 2020 ennakkotilastojen mukaan väestökehitys oli negatiivista kaikissa Etelä-Karjalan kunnissa Lappeenrantaa lukuun ottamatta. Väestö vähentyi kaikkiaan noin 800 henkilöllä. Lisääntynyt etätö tarjoaa ihmisille uusia asuinmahdollisuuksia. Monipaikkaisuus on kasvava trendi. Tulevaisuudessa asuinpaikka valitaan aikaisempaa useammin myös turvallisuuden, edullisuuden, väljyyden ja ympäristöystävällisyyden perusteella. Saimaaseen perustuvien vahvuuksien hyödyntämisessä on alueella vielä paljon mahdollisuuksia, niin monipaikkaisuudessa kuin kaikessa muusakin.

Etelä-Karjalassa yrityskehittäjä koostuu vahvasti mikro- ja pienyrityksistä sekä teollisuuden suuryrityksistä. Haasteeksi on tunnistettu kasvuhakuisten ja erityisesti keskisuuren yritysten puute. Pk-yrityskehittäjän aktivointiin tarvitaan työkaluja ja toimivaa rahoitusinstrumenttien kokonaisuutta. Panostukset yrityspalvelujen organisointiin, osaajien ja yritysten sijoittautumiseen sekä sukupolvenvaihdosten hyödyntämiseen nousevat keskeiseen asemaan.

Koronakriisin negatiiviset vaikutukset näkyvät laajalla rintamalla. Aluetalouden ja työllisyyden heikkeneminen, työttömyyden, nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden lisääntyminen, lomautukset, yrittäjien jaksamisongelmat, syrjäytymisvaara ja muut sosiaaliset vaikutukset ovat niistä keskeisimpiä. Korona on kohdellut eri toimialoja eri tavoin, ja erot jopa toimialan sisällä ovat suuria. Kriisi on vaikeuttanut tilannetta suorimmin juuri pienyritysvaltaisilla toimialoilla: ravintoloissa, matkailuyrityksissä, pienissä erikoiskaupoissa, henkilökohtaisissa palveluissa, osassa logistiikkayrityksiä sekä taiteissa, kulttuurissa ja virkistyksessä. Useimmissa pienissä yrityksissä talouspuskuri on käytetty ensimmäisestä kriisistä selviämiseen. Kokonaistyöttömyys on kasvanut melko maltillisesti, mutta kasvu lomautettujen ja pitkäaikaistyöttömien määrissä on huomattavaa. Positiivista on, että isoilta irtisanomisilta on vältytty ja vienti vetää suhteellisen normaalisti. Investointiodotukset ovat edelleen varovaisia.

Etelä-Karjalan sijainti Venäjän rajalla on erityispiirre, joka on vuosisatojen ajan luonut mahdollisuuksia, mutta myös tarvetta sopeutua muuttuviin poliittisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin olosuhteisiin. Venäjän talouden rakenne on yksipuolinen ja talous on altis erityisesti öljyn hinnan maailmanmarkkinahintojen vaihtelulle. Ruplan kurssivaihtelu vaikuttaa suoraan venäläisten matkailumääriin, mutta toisaalta historia on osoittanut venäläisten palaavan Suomeen ostoksille tilanteen rauhoituttua isojenkin kurssimutosten jälkeen. Venäjän koronatilanne on edelleen vakava ja maan talous kärsii globaalin pandemian seurauksista, mistä seuraa merkittäviä riskejä Etelä-Karjalan aluetaloudelle. Venäjän rajan kiinniolo ja venäläisten asiakkaiden puuttuminen on nostanut esiin useiden toimialojen Venäjä-riippuvuutta. Venäjältä Suomeen matkustaminen on edelleen sallittu ainoastaan poikkeusryhmille eikä rajan avautumista ole lähiajan näköpiirissä. Itärajan kiinniolon vaikutukset ovat maakuntien aluetaloudelle erittäin merkittävät. Rajan kiinniolo tarkoittaa aluetaloudelle vajaan miljoonan euron menetystä päivässä sekä noin 1 000 henkilötyövuoden menetystä jo vuonna 2020. Tällä on Etelä-Karjalan elinvoimalle todella suuri merkitys. Se on näkynyt työttömyytenä, yritysten toiminnan lopettamisina ja tuotetarjonnan kapenemisena.

Kuntatalouden näkymät olivat koronaepidemian alkaessa synkät. Koko viime vuoden näkymät kuitenkin olivat pelättyä paremmat. Lappeenranta ennakoii viime vuoden tuloksen nousevan neljä ja Imatra jopa viisi miljoonaa euroa ylijäämäiseksi. Muistakin kunnista ennakoidaan myös pääsääntöisesti plussatuloksia. Pääsyy hyvien tulosten taustalla on valtiolta saatu koronatuki. Imatralla näkyvät tukien lisäksi vuoden 2019

yhteistoimintaneuvotteluiden seurauksena saadut säästöt. Pidemmällä aikavälillä talousongelmat tulevat kuitenkin olemaan merkittäviä.

Luumäen ja Imatran välinen rataosuus on koko Suomen rataverkon yksi vilkkaimmin liikennöidyistä erityisesti teollisuuden puukuljetusten takia. Rataosuuden perusparannus on käynnissä. Ensimmäisessä vaiheessa rakennetaan kaksoisraide Joutsenon ja Imatran välille sekä tehdään perusparannusta välillä Luumäki–Imatra. Ensimmäisen vaiheen loppuunsaattamiseen myönnettiin v. 2021 budjettiin lisämääräraha 30 miljoonaa euroa aiemmin myönnetyn 189 miljoonan euron lisäksi. Tavoiteaikataulun mukaan hanke on valmis vuonna 2023.

Etelä-Karjalan rajanylityspaikoilla jatketaan parannustöitä. Lappeenrannan Vainikkalaan saadaan uusi rajatarkastusasema, jonka kustannusarvio on noin neljä miljoonaa euroa. Parikkalan tilapäisen rajanylityspaikan kehittämishankkeessa parannetaan Parikkalan rajanylityspaikalle vievän tien ja valtatie 6 liittymä sekä toteutetaan Tullille tunnistusjärjestelmä ja Säteilyturvakeskukseksi säteilymittauslaitteisto. Raja-asemilla tehdään investointeja myös läpivalaisulaitteisiin.

Lappeenrannan lentokentälle tilanne on haasteellinen ja Saimaan lentoasemasäätöön viime vuoden tulos jäi selvästi tappiolliseksi. Ennen koronavirusta Lappeenrannan lentoaseman matkustajamäärät olivat kasvussa. Ryanair aikoo palauttaa kaikki Lappeenrantaan suunnittelemansa lennot myyntiin. Bergamon ja Wienin lennot käynnistyvät heinäkuussa. Budapestin ja Berliinin lentojen suunnitellaan käynnistyvän marraskuusta alkaen. Ryanairin suunnitelmassa on myös uuden reitin avaaminen heinäkuussa Lappeenrannan ja Etelä-Saksan Baijerin osavaltion välille. Venäläisten turistien rinnalle halutaan kasvavassa määrin eurooppalaisia matkailijoita. Saimaan seutu tarjoaa luonto-orientoituneelle matkailijalle hienoa sisältöä. Lentokenttää kehitetään asemakaavan muutoksilla, jotka mahdollistavat mm. yritysalueiden laajentamisen. Lappeenrannan lentokentän kylkeen on perustettu digitaalinen Lakeland experiences -myyntikanava, jonka kautta matkailijat voivat ostaa erilaisia aktiviteetteja.

Saimaan kanavan sulkujen pidentämiseen on myönnetty 90 miljoonaa euroa. Hankkeessa pidennetään kanavasulkuja 11 metrillä uusimalla ja siirtämällä sulkujen yläportit. Saimaan kanavaa kehitetään myös nostamalla vedenpintaa. Tähän hankkeeseen myönnettiin viiden miljoonan euron valtuus. Muutokset mahdollistavat suurempien alusten käytön, suuremman kulkusyvyyden ja vuosittaisen liikennöintiajan pidentämisen. Teollisuuden logistiikan ja rahtilaivojen lisäksi investointi mahdollistaa nykyistä laajemman risteilyliikenteen. Väylävirasto on arvioinut, että hankkeen kotimainen työllisyysvaikutus on noin 2 000 henkilötyövuotta. Suluista kolme on Suomen puolella ja viisi vuokra-alueella. Säännöksistä johtuen vuokra-alueella voi käyttää vain työvoimaa, jolla on Suomen passi. Rakennustyöt pääsevät käyntiin vuonna 2022 ja sulkuremontin ennakoidaan olevan valmis kesällä 2024.

Kutilan kanavahanke on liikenne- ja ympäristöhanke, jonka tavoitteena on avata uusi nopea ja turvallinen yhteys Lappeenrannasta ja muilta Pien-Saimaan alueilta Suur-Saimaalle. Niin ikään tavoitteena on parantaa Pien-Saimaan vedenlaatua ohjaamalla Suur-Saimaan laadultaan erinomaista vettä rehevöitymisestä kärsivälle Pien-Saimaalle. Valmistelua jatketaan kuntavetoisesti, jolloin Taipalsaaren kunta rakentaisi kanavan omaan omistukseensa ja muut hanketta rahoittavat kunnat tukisivat Taipalsaaren investointia aiempien päätöstensä mukaisilla rahoitusosuuksilla. Kanavahankkeen kustannusten on arvioitu olevan reilut 15 miljoonaa euroa. Imatran Vuoksen kanavan esiselvitys valmistui viime elokuussa ja tänä vuonna valmistuu kanavan yleissuunnitelma. Vuoksen kanavan hinnaksi on arvioitu esiselvityksessä noin 14 miljoonaa euroa. Kanavahankkeen toteutuminen riippuu kokonaan valtion rahoituksesta.

Koulutuskentässä on rakenteellisia uudistuksia. Etelä-Karjalan kesäyliopisto siirtyi osaksi LAB-ammattikorkeakoulua. LAB-ammattikorkeakoulu perusti uuden osakeyhtiön, Etelä-Karjalan kesäyliopisto Oy:n, johon kesäyliopiston toiminta ja henkilöstö siirtyivät kokonaisuudessaan. Tämä mahdollistaa entistä tiiviimmän yhteistyön mm. verkkokoulutuksissa. Lappeenrannan kaupunki, Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto (LUT) ja LAB-ammattikorkeakoulu tiivistävät yhteistyötään entisestään. Korkeakouluyhteistyöstä on syntynyt esimerkiksi Uniori-toimintamalli, joka vahvistaa oppilaiden kiinnostusta matemaattisluonnontieteellisiin opintoihin ja viitoittaa tietä kohti korkeakouluopiskelua. Varhaiskasvatuksesta lukioon ulottuva malli on ensimmäinen laatuun Suomessa. Lappeenrannan kaupunki ja LUT valmistelevat yhdessä lukioiden tiedelinjaa. Tavoitteena on, että tiedelinja aloittaisi syksyllä 2022. Tiedelinjalla opiskelevien lisäksi myös muille lukiolaisille tarjotaan mahdollisuus opiskella yliopiston kanssa toteutettavilla kursseilla. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen osalta Saimaan ammattiopisto Sampoon suunnitellaan uusia oppimisympäristöjä ja tiloja. Vapaa sivistystyö on aktiivisesti mukana Etelä-Karjalan alueyhteistyössä. Lisäksi oppivelvollisuuden laajentaminen on tuonut kansanopistoille uuden suunnittelu- ja toteutustehtävän.

LUT:in tutkimus ja koulutus ovat luoneet paljon teknologiaan perustuvia yrityksiä, jotka työllistävät merkittävän määrän ihmisiä Lappeenrannan talousalueella. LUT keskittyy tutkimuksessaan erityisesti puhtaaseen energiaan, veteen ja ilmaan. Laadukas, saatavuttava ja uudistuva koulutustarjonta on oleellinen elinvoimatekijä. LUT ja LAB nostivat tutkintotavoitteitaan seuraavalle OKM:n sopimuskaudelle. Tutkintomäärien kasvaminen tulee helpottamaan osaajien saamista muutaman vuoden kuluttua myös ongelmalliseksi koetulla ICT-alalla. LUT on saanut kaupparkeakouluun lahjoitusvaroin perustettavan myynnin professuurin. Yliopisto myös tarjoaa konetekniikan opetusta aiempaa suuremmassa laajuudessa avoimen yliopistonsa kautta. LAB-ammattikorkeakoulussa alkaa uutena koulutuksena puurakentamisen ja puurakenteiden suunnit-

telun muuntokoulutus (puutekniikan insinööri). Oppilaitoksessa on alkanut myös verkossa toteutettava uusi YAMK-tutkinto, Tulevaisuuden johtaja sosiaali- ja terveystieteiden alalla.

Valtio on solminut 16 kaupunkiseudun kanssa innovaatiotoimintaa vahvistavat sopimukset. Sopimuksilla kehitetään innovaatiotoiminnan ekosysteemejä eli tiiviitä yhteistoimintaverkostoja, vahvistetaan osaamiskärkeä sekä lisätään TKI-toiminnan vaikuttavuutta. Lappeenranta ja Imatra ovat mukana sopimuksessa. Teemana on vihreä sähköistäminen, jolla kehitetään etenkin energiatehokasta sähkön käyttöä.

Koronakriisin selättämisessä on paljolti kyse kilpailukyvyn palauttamisesta, uusista investoinneista, toimivista työmarkkinoista ja työpaikkansa menettäneiden osaamisen päivittämisestä. Kriisin jälkeenkin haasteena on parantaa elinvoimaisuutta sekä houkutella uusia yrityksiä ja innovaatioita Etelä-Karjalaan. Talousnäkymät riippuvat pitkälti rokottamisen onnistumisesta niin Suomessa kuin maailmanlaajuisestikin. Virusmutaatiot ja epäselvyydet rokotusaikatauluissa pitävät yllä epävarmuutta. Raportin plus- ja miinusarviot perustuvat skenaarioon, jossa kesän jälkeen valtaosalla suomalaisista on koronarokotus ja rajoituksia aletaan purkaa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tuoreen Pk-yritysbarometrin (n=95) mukaan yleiset suhdannenäkymät ovat Etelä-Karjalassa jokseenkin samalla tasolla kuin koko maassa. Alueen pk-yrityksillä on kuitenkin positiivisempi odotus liikevaihdon kehityksen suhteen kuin keskimäärin. Maakunta on poikkeuksellisen kahtiajakautunut. Lappeenrannan seudulla pienten ja keski suurten yritysten odotukset ovat maan keskiarvoa korkeammalla, kun taas Imatran seudulla näkymät ovat keskiarvoa pessimistisemmät.

EK:n barometrin mukaan Etelä-Karjalan yritysten suhdannetilanne heikkeni hieman vuoden 2020 viimeisinä kuukausina. Keskeisenä selittävä tekijänä on palvelualan ja erityisesti majoitus- ja ravitsemusalan ottama kova koronaisku. Etelä-Karjalan yritysten suhdannearviot olivat tammikuussa koko maan keskiarvoa heikommat. Suhdannenäkymien saldoluku oli -22, kun se edellisessä syksynä oli -29.

Konkurssien määrä ei ennakkotilaston mukaan ole toistaiseksi kasvanut. Viime keväänä voimaan tullut väliaikainen konkurssilaki rajoitti velkojien oikeutta hakea yritys konkurssiin konkurssiuhkaisen maksukehotuksen laiminlyönnin perusteella. Väliaikainen konkurssilaki päättyi tammikuun lopussa. Sen tilalle tuli uusi väliaikaislaki, joka on voimassa helmikuun alusta syyskuun 2021 loppuun. Se estää velkojia hakemasta yrityksiä konkurssiin lyhytkestoisten maksuvaikeuksien vuoksi. Konkurssien ennakoidaan kasvavan jonkin verran kevään kuluessa.

Koronakriisi on vaikuttanut myös metsäteollisuuteen. Nyt tarvitaan esimerkiksi erilaisia hygieniapapereita ja -tuotteita. Pakkaustarvike- ja kartonkiteollisuutta siivittää verkko-kaupan kasvu. Neste- ja elintarvikepakkausten kulutus on koronan aikana maailmalla lisääntynyt. Se kompensoi joidenkin kuluttajapakkauskartonkien kysynnän vähene- mistä. Paperin menekki on selvästi vähentynyt koronapandemian ja etätöihin siirtymi- sen vuoksi. Sellun markkinatilanne on melko hyvä. Muovipakkauksia halutaan korvata uusiutuvilla sellukuiduista valmistetuilla pakkauksilla. Lisäksi sellua tarvitaan pehmo- papereihin, joiden kysyntä kasvaa maailmalla. Metsäteollisuudessa on nähty joitain sopeuttamistoimenpiteitä. Lappeenrannasta Kaukaan sellutehtaalta vähenee yh- teensä 24 työpaikkaa. Vähennys hoidetaan pääosin eläke- ja eläkeputkijärjestelyillä. UPM lakkauttaa Kaukaan sahan pientukkilinjan Lappeenrannassa tämän vuoden ai- kana. Maakuntaan on saatu myös uusia investointeja esimerkiksi Imatran Stora En- son tehtaille.

Metsä- ja biotalousosaamisen lisäksi alueella on vahva ympäristö- ja energia-alan osaamiskeskittymä, johon syntyy uusia innovaatioita ja uutta kasvuhakuista liiketoi- mintaa. Maakunnan ympäristö- ja energiaosaaminen perustuu erityisesti LUT:n osaa- miseen, sen ohessa syntyneisiin verkostoihin, yrityksiin, innovaatioihin ja kaupallistet- tuihin tuotteisiin. Käynnissä paljon hankkeita ja toimintoja, joilla edistetään energiate- hokkuutta, ilmastonmuutoksen torjuntaa, kiertotaloutta sekä parannetaan ympäristön tilaa. Tulevaisuudessa esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden korvaamisessa ja puh- taan ilman teknologiassa on paljon markkinapotentiaalia. Ympäristö- ja energia-alalle toivotaan elvytysrahoitusta (mm. vetytalouteen ja synteettisiin polttoaineisiin liittyen), mikä vahvistaisi innovaatioita ja kehitystyötä alueella.

Matkailualan tilanne on edelleen erittäin vaikea. Viime vuoden tilastojen mukaan mat- kailijoiden yöpymiset vähenivät Etelä-Karjalassa 31 prosenttia edellisvuoteen verrat- tuna (koko maa -38 %). Kotimaisten yöpyjien määrä väheni 13 prosenttia, kun taas ulkomaisten yöpyjien määrä väheni 72 prosenttia. Kesällä 2020 ulkomaisten matkaili- joiden puuttumista pystyttiin jossain määrin paikkamaan kotimaan matkailulla ja tren- din odotetaan jatkuvan myös kuluvana vuonna. Toimialalla tarvitaan kansainvälisiä asiakkaita, lisää tuotteita ja tuotepaketteja sekä ympärivuotisuutta. Hotellien ennakoit- daan kärsivän epidemiasta esimerkiksi ravintoloita pidempään, sillä liikematkustus vil- kastuu aikaisintaan ensi syksynä. Tämä vaatii rokotusten lisäksi myös toimivaa kan- sainvälistä rokotustodistusten käyttöönottoa. Suomen ja suomalaisten tuotteiden maine on edelleenkin erinomainen erityisesti Venäjän lähialueilla. Venäläismatkaili- joilla on paljon patoutunutta kulutuskysyntää, joten matkailijamäärien nousu koronati- lanteen niin sallissa voi olla nopeaa.

Matkailuun liittyvät rajoitukset heijastuvat merkittävästi myös kauppaan, palveluihin ja ravintola-alaan. Uudet sulkutoimet lisäävät ravintola- ja majoitusalan ahdinkoa. Myös

tapahtumateollisuus on suurissa vaikeuksissa. Aluetaloudelliset vaikutukset ovat merkittäviä. Kaupan tilanne on kaksijakoinen: esimerkiksi päivittäistavarakaupat ovat kasvattaneet liikevaihtoaan. Kaupan alan suurimmat kärsijät ovat erikoiskauppoja, joiden tarjonta on suunnattu pääosin venäläisille. Rajalla sijaitsevat suuret supermarketit ovat olleet lähes tai kokonaan suljettuja keväästä 2020 asti. Paikallisen yritystoiminnan ja sen myötä alueen työpaikkojen uhkana on myös kuluttajien ostotottumusten muuttuminen koronan myötä aiempaa vahvemmin digiostoihin painottuvaksi. Uskoa päivittäistavarakaupan kannattavuuteen kuitenkin on, mikä näkyy esimerkiksi Lappeenrannan Prisman laajennustöissä.

Saimaan alueen matkailua kehitetään ylimaakunnallisessa yhteistyössä. Saimaa-sopimuksella perustettu Lake Saimaa ry edistää yhteistä tavoitetta nostaa Saimaan alue Suomen kolmen merkittävimmän matkailualueen joukkoon Lapin ja pääkaupunkiseudun rinnalle. Saimaan yhteistyötahot Visit Saimaa ja goSaimaa toteuttavat yhdessä osana Saimaa-sopimusyhteistyötä LakeSaimaa.fi -alustaa. Se on kattava, vuoden päästä avautuva yhteinen digialusta, josta tulee Saimaan markkinoinnin keskeisin väline. Sen ja lisääntyvän yhteistyön myötä Saimaa näyttäytyy entistä paremmin matkailijalle yhtenäisenä matkailualueena. Iso yhteistyöhanke, Saimaa-ilmiö2026 eli Savonlinna Euroopan kulttuuripääkaupungiksi vuonna 2026 -hanke, on edennyt suotuisasti. Hankkeessa ovat Savonlinnan lisäksi mukana Saimaata ympäröivät maakunnat ja niiden keskuskaupungit: Joensuu, Kuopio, Lappeenranta sekä Mikkeli. Toisessa vaiheessa maakuntien pienemmät kunnat ovat lähteneet sitoutumaan osaksi kokonaisuutta. Etelä-Karjalassa asia näyttää etenevän erityisen suotuisasti. Toisen vaiheen hakukirja jätetään kansainväliselle raadille huhtikuussa 2021, ja päätös valinnasta tehdään kesäkuun alussa. Paluuta entiseen ei kuitenkaan ole, oli tulos mikä tahansa. Ideat ja yhteistyö tulevat muuttamaan niin kulttuurin tekemisen kuin sen roolin elinvoiman luojana.

Saimaan osalta Etelä-Karjalassa on meneillään matkailuhankkeita. Saimaa Geoparkille on haettu Unescon Geopark-statusta, jota voidaan tulevaisuudessa vahvasti hyödyntää alueen luontomatkailun markkinoinnissa. Päätös Saimaan kanavan sulkujen pidentämisestä luo mahdollisuuden luksuristeilyjen vaatimukset täyttävälle nykyistä isommille alustyypeille. Etelä-Karjalan liitto toteuttaa ylimaakunnallista, kaksivuotista risteilymatkailuhanketta. Hankkeen tavoitteena on rakentaa alueiden palvelutarjontaan, luontoon ja vesistöön perustuva risteilytuote. Siinä suunnitellaan Saimaan ja Suomenlahden yhdistäviä laaturisteilyjä, jotka houkuttelisivat matkailijoita rannikon ja Saimaan satamissa ja reitin varrella sijaitseviin yrityksiin sekä luontokohteisiin. Etelä-Karjalan lisäksi mukana ovat Uusimaa, Kymenlaakso, Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala.

Konepajateollisuudessa näkymien ennakoidaan olevan pääsääntöisesti viime vuotta valoisampia. Koko Kaakkois-Suomen teknologiateollisuuden liikevaihto oli viime vuoden loppupuolella kasvussa valtakunnallista keskiarvoa enemmän. Metsä Fibren Kemmin sellutehdasinvestointi heijastuu myös Etelä-Karjalan yrityksissä tarjoten muutamille metsäteollisuuden aroverkoston osaajille uusia liiketoiminta mahdollisuuksia. Tyypillistä alalla on, että yksittäisten yritysten tilanteissa on suuria eroja. Konepaja- ja metalliteollisuuteen on käynnistynyt Greenreality Networkin kaltainen yhteistyöverkosto MetalReality, jonka tavoitteena on yritysten keskinäisen yhteistyön tiivistäminen ja alan tunnettuuden lisääminen.

Rakennusosalalla on menossa mm. keskusta- ja koulurakentamista. Investointi- ja korjaushalut liike- ja toimistotiloissa ovat vielä vaikeasti ennakoitavissa. Suurempana trendinä ovat ihmisten asenteet ja arvot, kun kysymykseen tulee esimerkiksi kaupungistuminen, vuokra-asumisen tai omistusasumisen houkuttelevuus, mikä vaikuttaa asuntorakentamiseen. Nousussa oleva ympäristötietoinen rakentaminen luo maakunnassa uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Alkutuotannon kilpailukyvyyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutuyrittäjyys ovat alueen tulevaisuudelle välttämättömiä asioita, joihin osaltaan etsitään ratkaisuja mm. maaseutuohjelman kehittämistoimien avulla (nuoren viljelijän aloitustuki, investointituet, yritystuet sekä kehittämishankkeet). Korona on nostanut kotimaisen elintarviketuotannon arvostusta. Biotalous ja digitalisaatio tuovat myös maaseudulle uusia toimeentulomahdollisuuksia. Pienet maaseudun yritykset voivat toimia joustavasti ja vastata nopeasti toimintaympäristön muutoksiin, mutta sen edellytyksenä on yhteistyö muiden yritysten ja asiakkaiden kanssa. Kasvunäkymiä tulevaisuudessa on mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viimeisimpien 12 kuukauden aikana (maaliskuu 2020 - helmikuu 2021) uusia työpaikkoja noin 8 800 eli 18 prosenttia vähemmän kuin vastaavaan aikaan edellisvuonna (koko maa -14 %). Eniten avoimia paikkoja oli lähihoitajille, vartijoille, toimisto- ja laitossiivoojille, myyjille sekä myyntiedustajille.

Suurimmat lisäykset edellisvuoteen verrattuna näkyvät vartijoilla, lähihoitajilla, avustavilla puutarhatyöntekijöillä, sairaanhoitajilla sekä maanviljelyn avustavilla työntekijöillä. Sen sijaan erityisesti myyjille, kassanhoitajille ja lipunmyyjille, toimisto- ja laitossiivoojille sekä puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille ilmoitettiin vähemmän paikkoja kuin vuosi sitten.

Vaikka työvoiman kysyntä on laskenut, ammattibarometrin mukaan pula-ammatteja on edelleen paljon. Lappeenrannan seudulla pula-ammatteja on selvästi Imatran seutua enemmän. Molemmissa seutukunnissa niistä selkeimpiä ovat monet sote-alan ammatit kuten lääkärit, sosiaalityön erityisasiantuntijat, sairaanhoitajat, puheterapeutit, psykologit, lastentarhanopettajat ja suuhygienistit. Teollisuus etsii hitsaajia ja koneetekniikan asiantuntijoita. Lappeenrannan seudulla on pulaa muun muassa sovellussuunnittelijoista ja -ohjelmoijista, koneistajista, lähihoitajista sekä monista rakennusalan ammanteista. Imatran seudulla pulaa on opinto-ohjaajista, erityisopettajista ja keittiöpäälliköistä. Ylitarjontaa on molemmissa seutukunnissa esimerkiksi sihteerij- ja toimistotyön ammanteista, kosmetologeista, käytön tukihenkilöistä ja toimisto- ja laitossiivoojista.

Alueen pk-yritysten ja suurten yritysten kehittämisen yhtenä esteenä on pula osaajista. Sote-alan työvoiman saatavuus tulevaisuudessa on haasteellista. Pelkästään laskennallisesti koulutuspaikkojen tai työvoiman määrää lisäämällä tavoitteisiin ei päästä. Digitalisaatio ja teknologian kehittyminen tarjoaa sote-palveluissa uudenlaisia mahdollisuuksia, mutta synnyttää myös uusia osaamistarpeita. Oleellista työvoiman saatavuuden turvaamiseksi on parantaa alan vetovoimaa ja työhyvinvointia.

Lisäksi kaivataan osaajia mm. ympäristö- ja energia-alalle. Koulutuspanostuksissa tulisi huomioida viennin merkitys maakunnalle. Maakunta kilpailee myös ICT-osaajista. Kyse ei ole pelkästään ohjelmistoyrityksistä, vaan tarve koskee niin teollisuutta kuin monia muitakin toimialoja. Matkailualalla on edelleen tarvetta tuotteistamisen ja digitalisaation osaamiselle. Vaikka metallin näkymät osin epävarmoja, metallialan osaajilla on kova kysyntä ja oikeanlaisia osaajia on vaikea löytää. Koronan myötä osaamisessa korostuvat mm. asiakaslähtöinen palvelujen kehittämisosaaminen ja palvelumuotoilu, digitaalisen identiteetin hallintataidot, verkkomarkkinointi, verkkoasiakaspalvelu, tietoturva-asiat, erilaiset yritysten yhteistyömuodot, monipaikkainen johtaminen ja henkilöstön hyvinvointi.

Elinkeinoelämän nopeat syklit tarvitsevat ketterää koulutusjärjestelmää, joka pystyy tarjoamaan etenkin aikuisille nykyistä enemmän täsmä- ja täydennyskoulutusta. Kaikkiaan koulutusratkaisuissa tulisi pyrkiä joustaviin ratkaisuihin (myös työn ohessa). Koulutuksen digitalisaatio tulee parantamaan myös erikoiskoulutuksen saatavuutta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Helmikuun 2021 tilastojen mukaan Etelä-Karjalassa oli noin 7 500 työtöntä. Luku on 13 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa suurempi (koko maa +32 %). Valtaosa työttömyyden kasvusta kohdistuu lomautusten kasvuun. Lomautettuja oli maakunnassa noin 1 200, joka on 85 % (+548 henkilöä) viimevuotista enemmän. Työttömiä (ilman lomautettuja) oli 5 % (+313 henkilöä) vuoden takaista enemmän. Työttömyys on kohdistunut laajasti eri ammattiryhmiin, mutta eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöihin sekä palvelu- ja myyntitehtäviin. Erityisen paljon uusia työttömiä (sis. lomautetut) on myyjien, paperituoteteollisuuden prosessityöntekijöiden, ravintola- ja suurtaloustyöntekijöiden sekä tarjoilijoiden joukossa. Keväällä työttömien (etenkin lomautettujen) määrä kasvaa uusien sulkutoimien johdosta. Syksyllä ennakoidaan kuitenkin laskevia työttömyyslukuja, jos rajoituksia tuolloin jo pystytään purkamaan.

Työttömien osuus työvoimasta on pysytellyt valtakunnallista keskiarvoa korkeammalla. Osuus oli nyt 13,1 % (koko maa 12,4 %), kun vuosi sitten osuus oli 11,6 %. Koronatilanne on riski erityisesti koulutuksen ja työelämän nivelvaiheessa oleville nuorille, koska työmarkkinoille kiinnittäytyminen vaikeutuu. Alle 25-vuotiaita työttömiä on Etelä-Karjalassa noin 950 eli 8 % edellisvuotta enemmän (koko maa +30). Positiivista on, että koronapandemia ja taloussuhdanne eivät näytä vaikuttavan kovin paljon kesätyöntekijöiden palkkaamiseen. Etelä-Karjalan kauppakamarin ja Etelä-Karjalan yrittäjien kyselyn mukaan kesätyöpaikkoja on tarjolla melko runsaasti.

Naisten työttömyys (+18 %) kasvoi enemmän kuin miesten (+10 %), mikä johtunee koronatilanteen vaikeuksien kohdentumisesta erityisesti kaupan ja palveluiden sektorille. Koulutusasteittain tarkasteltuna kaikkien koulutusasteiden työttömyys on noussut. Ulkomaalaisten työttömyys (+21 %) on kasvanut kokonaistyöttömyyttä enemmän. Yli vuoden työttömänä olleita oli noin 1 700 henkilöä – tämä on 45 % enemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa +52 %). Yli vuoden työttömänä olleiden määrän ennakoidaan kasvavan, etenkin jos koronatilanne pitkittyy. Työttömyyden rakenneongelmat jatkuvat: rakennetyöttömiä on 55 % kaikista työttömistä (koko maa 52 %).

10.1 Imatran seutukunta

Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti

Imatran seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 38 798 henkilöä, vuoden aikana vähennystä oli 664 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 127.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Suurimpana haasteena on alueen elinvoimaisuuden säilyttäminen. Alueelle halutaan uusia yrityksiä ja uusia asukkaita. Imatran perusteollisuuden (metsä- ja metalliteollisuus) jatkuvuus näyttää hyvältä myös koronan jälkeen, koska teollisuudessa on panostettu kilpailukyvyn kehittämiseen. Metsäsektorilla on investointeja ja siellä tehdään materiaalien hyödyntämiseen tähtäävää kehitystyötä.

Koronan vaikutukset näkyvät seutukunnassa selvästi matkailu- ja palvelualoilla. Matkailun, erityisesti luonto, liikunta- ja urheilumatkailun, tulevaisuus on koronan jälkeen lupaava. Ukonniemen-Rauhan alue on kehittynyt ja kehittyy vaikeista ajoista huolimatta ja alue on iskussa tulevaa ajatellen. Vaikka kokonaistyöttömyys on kasvanut maltillisesti, pitkäaikaistyöttömien ja lomautettujen määrä on kasvanut reilusti. Seutukunnassa väestön väheneminen jatkuu edelleen. Vuoden 2020 ennakkotietojen mukaan väestö väheni noin 670 henkilöllä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viimeisten tilastotietojen (tammi–syyskuu 2020) aikana yrityksiä perustettiin seutukunnassa hieman edellisvuotta enemmän. Uusimman Pk-yritysbarometrin mukaan suhdannenäkymät ovat Imatran seudulla heikommat kuin keskimäärin. Odotuksia kuvaava saldoluku oli -9 (koko maa +3). Investointiodotukset ovat alhaisia. On kuitenkin muistettava, että barometriin vastanneita yrityksiä ei ole kovin paljon (n =35). Imatralla yritysten tilanne on osin polarisoitunut. Venäjän rajan aukeamisesta riippuu paljon - jos raja aukeaa vuoden sisään, patoutunut kysyntä voi tuottaa positiivisemmatkin näkymät.

Stora Enso investoi 80 miljoonaa euroa Imatralla. Muutamassa vuodessa tehtaisiin on investoitu lähes 200 miljoonaa euroa. Viimeisin investointi jakautuu Kaukopään ja Tainionkosken tehtaiden kesken siten, että noin neljäsosa investointisummasta kohdentuu Tainionkoskelle. Siellä tehostetaan hakkeen käsittelyä mm. uudistamalla hakesiiloja, hakkeen vastaanottoa ja hakekuljettimia. Investoinnista kolme neljäsosaa menee uuden puunkuorintalinjaston rakentamiseen Kaukopään tehtaalle. Investointi vaikuttaa myös käytettävän veden ja siten jäteveden määrään. Uuden linjaston on tarkoitus olla valmiina loppuvuonna 2022. Sen käyttöönotto vähentää työntekijöiden määrää hieman, mutta vähennykset tehdään eläköitymisten ja muiden pehmeiden keinojen kautta. Suurinvestointi rakennustöineen tuo töitä Imatralle, sillä rakennustyöt tehdään paikallisten yritysten voimin.

Nykyinen Mansikkalassa sijaitseva Imatran urheilutalo on laajan peruskorjauksen tarpeessa. Uuden, puurakenteisen ja hiilineutraalin urheilutalon rakentaminen Ukonniemeen alkanee ensi vuonna. Investointipäätös on tarkoitus tehdä ensi kesänä. Urheilutalon hinta tarkentuu, kun saadaan selville, lähteekö yksityisiä toimijoita mukaan hankkeeseen. Imatran uimahallin tulevaisuudesta ei ole tehty päätöksiä.

Rajavartiolaitoksen Immolan kasarmialuetta uudistetaan Imatralla. Alueelta puretaan heikkokuntoisia rakennuksia ja suunnitellaan uudisrakennukset esikunnalle, ruokalalle, sotilaskodille sekä liikuntakoulutukseen. Saneerauksen on tarkoitus valmistua alkuvuonna 2023. Hinta on noin 30 miljoonaa euroa.

Vuosi 2020 oli haastava myös Ovakolle. Tilanne näyttää nyt viime vuotta paremmalta, ja lomautukset ovat toistaiseksi ohi. Ovako suunnittelee muuttavansa Imatran tehtaan hiilineutraaliksi ensimmäisenä koko maailmassa. Hiilineutraalin terästehtaan tekniikka on testattu Ovakon Ruotsin yksikössä, jossa vetyä on poltettu teräksen lämpökäsittelyuunissa. Noin 40 miljoonan euron investointiin etsitään rahoitusta muun muassa EU:n elpymispaketista.

Matkailualaa kehitetään määrätietoisesti. Imatran kaupunki on lähtenyt mukaan Saimaa-ilmiöön. Kaupunki uskoo Saimaa-ilmiön tuovan Imatralla tapahtumia, kulttuurielämyksiä ja näkyvyyttä. Imatra on mukana myös Saimaa-sopimuksen mukaisessa yhteistoiminnassa sekä Visit Finlandin Lakelandin suuralueyhteistyössä. Saimaa Geoparkille haettu Unescon Geopark-status on edennyt erittäin myönteisesti ja positivistisista päätöistä odotetaan keväällä 2021. Statusta voidaan tulevaisuudessa vahvasti hyödyntää alueen luontomatkailun markkinoinnissa. Saimaa Geoparkissa on mukana kuntia Etelä-Karjalasta ja Etelä-Savosta. Geopark-verkostossa on mukana noin 160 kansainvälistä kohdetta. Saimaa Geoparkin toimisto sijaitsee Imatralla.

Tulevana kesänä Saimaan matkailussa haetaan kasvua polkupyörällä liikkuvien matkailijoiden määrään. Vuosi sitten alueella avautui käytännössä kokonaan uusi pyöräreitti, kun polkupyöriä kuljettava yhteysalus alkoi liikennöidä eteläisellä Saimaalla Kyläniemestä Sarviniemeen Taipalsaarella ja kerran viikossa Puumalaan. Tulevaa kesää ajatellen lauttayhteyttä ja Saimaan saaristoreittiä on kehitetty pyörämatkailua entistä paremmin palvelevaksi. Pyörämatkailussa kasvupotentiaali löytyy erityisesti palveluiden kehittämisessä Saimaan saaristoreitin varrelle. Saimaa saa myös uuden pyöräilytapahtuman. Heinäkuussa ajettava Saimaa Cycle Tourin lähtö ja maali ovat Imatralla. Ensimmäiselle kesälle toivotaan 2000–2500 osallistujaa, ja tuhannen ilmoittautuneen raja saavutettiin jo helmikuussa. Tavoitteena on kasvaa Suomen suurimmaksi pyöräilytapahtumaksi ja houkuttaa tapahtumaan osallistujia eri puolilta maailmaa. Saimaan saaristoreitin muodostumista tuetaan myös kohentamalla alueen luontoreittejä.

Suomeen aiotaan perustaa valtakunnallinen erä- ja luontokulttuurimuseo, joka esittelee esimerkiksi metsästystä, kalastusta, luonnontuotteiden keräilyä ja retkeilyä. Se on herättänyt paljon kiinnostusta ympäri maan. Imatra on ilmoittautunut kisaan mukaan ja päässyt jatkokon. Museon sijainti selviää toukokuussa. Rautjärven entisen sotilaskasarmialueen palvelut laajenevat: Kollaa ja Simo Häyhä -museon jatkoksi suunnitellaan sotahistoriakeskusta.

Ensi kesän Imatran ajoja valmistellaan, vaikka täyttä varmuutta tapahtuman toteutumisesta ei olekaan. Imatran ajot on Etelä-Karjalan suurin yleisötapahtuma. Vuonna 2019 tapahtuma keräsi kaikkiaan 42 000 kävijää. Oheistapahtumia on luvassa koko viikon ajaksi ajojen yhteyteen. Suunnitteilla on myös uusi kaksipäiväinen Power festival -musiikkifestivaali. Viime vuonna järjestettiin avoimet virtuaalijokilpailut, kun korona peruutti Imatran ajojen varsinaiset kilpailut. Tänä vuonna virtuaalijot on tarkoitus tuoda yhdeksi osaksi tapahtumaa.

Venäläismatkailun keskeytyminen on vaikeuttanut kaupan tilannetta. Etenkin ulkomaalaisten kysyntään nojaavat kaupat ovat vaikeuksissa. Kaupan alalle saadaan uusia toimijoita, kun Imatralla avataan kevään aikana sekä Motonet että Puuilo. Niihin palkataan arvioilta 35–40 henkilöä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viimeisimpien 12 kuukauden aikana (maaliskuu 2020 - helmikuu 2021) uusia työpaikkoja noin 1 840 eli 27 prosenttia vähemmän kuin vastaavaan aikaan edellisvuonna (koko maa -14 %). Avoimia paikkoja oli eniten avustaville puutarhatyöntekijöille, lähihoitajille, toimisto- ja laitossiivoojille sekä myyjille.

Suurimmat lisäykset edellisvuoteen verrattuna näkyvät avustavilla puutarhatyöntekijöillä, lähihoitajilla, lastenhoitotyöntekijöillä sekä sairaanhoitajilla. Sen sijaan erityisesti myyjille, kassanhoitajille ja lipunmyyjille sekä puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille ilmoitettiin vähemmän paikkoja kuin vuosi sitten.

Imatran seudulle tehdyn ammattibarometriarvioinnin mukaan 58 % arvioiduista ammanteista on tasapainoammatteja lähitulevaisuudessa. Ylitarjonta-ammatteja oli 30 % ja työvoimapulasta kärsiviä ammatteja 12 % kaikista arvioiduista ammanteista. Pula-ammattien osuus oli pienentynyt edellisistä arvioista. Kysyntä näkyy erityisesti terveydenhuollon ja sosiaalialan ammanteissa (mm. lääkärit, hammaslääkärit, puheterapeutit). Pulaa on myös metallialan ammattilaisista. Ylitarjonta-ammatteja olivat mm. myyjät, sihteerit, ravintola- ja suurataloustyöntekijät sekä käytön tukihenkilöt.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Helmikuussa 2021 Imatran seudulla työttömänä oli noin 2 500 henkilöä. Lomautettuja heistä oli 349 henkilöä. Suhteellisesti työttömien (sisältää sekä työttömät että lomautetut) määrä nousi 8 % edellisvuoteen verrattuna (koko maa +32 %). Lomautettujen määrä nousi 65 % ja työttömien määrä kasvoi kaksi prosenttia. Työttömien osuus työvoimasta (15,1 %) oli edelleen valtakunnallista keskiarvoa korkeampi (koko maa 12,4 %). Keväällä työttömyys kasvaa uusien sulkutoimien johdosta. Syksyille ennakoidaan kuitenkin maltillisesti laskevia työttömyyslukuja.

Naisten työttömyys (+11 %) kasvoi vähemmän kuin miesten (+6 %). Nuoria, alle 25-vuotiaita oli työttömänä noin 280 henkilöä eli 6 % vähemmän kuin vuosi sitten (koko maa +30 %). Imatran seudulla 22 % nuoresta työvoimasta oli työttömänä (koko maa 15 %).

Rakennetyöttömiä oli noin 1 500. Edellisvuoteen verrattuna rakennetyöttömien määrä oli noussut 14 %. Rakennetyöttömien osuus kaikista työttömistä on korkea (58 %, koko maa 52 %). Rakennetyöttömyyden lajeista pitkäaikaistyöttömyys kasvoi 59 prosenttia (koko maa +52 %). Yli vuoden työttömänä olleiden määrän ennakoidaan kasvavan, etenkin jos koronatilanne pitkittyy.

Seutukunnassa asuvia ulkomaan kansalaisia oli työttöminä työnhakijoina noin 160 henkeä. Edellisvuoteen verrattuna ulkomaalaisia työttömiä oli 22 % enemmän. Heidän työttömyysasteensa oli 26 % (koko maa 27 %).

10.2 Lappeenrannan seutukunta

Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari

Lappeenrannan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 88 123 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 172 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,7 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 5 525.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Lappeenrannan seudulla vallitsee laaja yksituumaisuus vahvuuksista ja kehittämis-kohteista. Alue on edelleen yksi Suomen merkittävistä metsäteollisuuden keskittymistä, jonka kyky vastata uusiin liiketoimintahaasteisiin ja markkinoiden tarjoamiin kasvumahdollisuuksiin on hyvä. Elinkeinorakennetta uudistamaan tarvitaan edelleen uusia osaamis pohjaisia yrityksiä. Seutukunta saa vetoapua Lappeenrannan-Lahden tekniseltä yliopistolta. Matkailussa on edelleen potentiaalia ja siinä panostetaan entistä selkeämmin yhteistyöverkostoihin ja Saimaan alueen tuotteistamiseen. Myös liike-elämän palveluilla on kysyntää. Tulevaisuuden haasteita ovat mm. väestönkehitys, osaavan työvoiman saanti, kansainvälisten opiskelijoiden jääminen alueelle ja yritysten tukeminen. Kokonaistyöttömyyden kasvu on pysynyt maltillisissa lukemissa, mutta lomautettujen ja pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut reilusti.

Korona on kurittanut etenkin seutukunnalle tärkeitä matkailu- ja palvelualoja. Energia- ja ympäristöalan tulevaisuus on lupaava. Lappeenrannan kaupunki tavoittelee hiili-neutraaliutta vuoteen 2030 mennessä. Tehty työ on jo tuottanut tulosta, kaupunki on voittanut vuodelle 2021 Green Leaf –tittelin. European Green Leaf Award on Euroopan Komission vuosittain järjestämä kilpailu alle 100 000 asukkaan kaupungeille, joiden ilmastotoimet ovat esimerkillisiä ja edistyksellisiä ja jotka panostavat vihreään kehitykseen ja työpaikkojen luomiseen. Greenreality –network kokoaa yhteen alueen vihreän kasvun yrityksiä sekä julkisia toimijoita.

LUT on profiloitunut rohkeasti. Se on saanut hyviä tuloksia ja positiivista huomiota strategisesti valituilla osaamisaloillaan. Yliopiston tutkimustoiminta luo vahvaa perustaa startup- ja kasvuyrityksille, jotka vievät teknologiaa kansainvälisille markkinoille. Green Campus Open on LUT-yliopiston tutkimuksen kaupallistamisyksikkö. Sen toiminnan keskiössä on tutkimuksen ja yritysten välisen yhteistyön kehittäminen. Skinnarilan kampuksella toimiva yrityskehittäjä BusinessMill tarjoaa osaamispohjaisille ja kasvuhaluille eteläkarjalaisille yrityksille monipuolista tukea liiketoiminnan kehittämiseen.

Lappeenrannan kaupungin Green Leaf voitto tukee LUTin strategiaa ja vahvistaa ilmasto-, energia-, kiertotalous- sekä luontonäkökulmaa asukkaiden, yritysten ja kuntien toiminnassa. Lappeenrannan ja Etelä-Karjalan profiloituminen ympäristöalan edelläkävijänä lisää alueen houkuttelevuutta, Lappeenrannan kaupungin viihtyisyyttä sekä edistää energia- ja ympäristöalan liiketoiminnan mahdollisuuksia.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viimeisten tilastotietojen (tammi–syyskuu 2020) aikana yrityksiä perustettiin seutukunnassa hieman edellisvuotta enemmän. Pk-yritysbarometrin (vastaajia 60) suhdannenäkymät ovat Lappeenrannan seudulla (saldoluku +7) valtakunnallista keskiarvoa paremmat (+3). Odotukset kannattavuuden ja liikevaihdon kasvun suhteen näyttivät paremmalta kuin keskimäärin. Investointiodotukset ovat alhaisia myös Lappeenrannan seutukunnassa.

Kokonaisuutena metsäteollisuuden näkymät ovat edellisvuotta paremmat. Elpyminen vaihtelee tuotteittain. Yleinen taloudellinen toimeliaisuus vaikuttaa useimpien metsäteollisuuden kysyntään, joka näin ollen on riippuvainen taloudellisen elpymisen muodosta ja vauhdista. Korona aiheuttaa edelleen epävarmuutta. Vuonna 2020 sulkutoimet vaikuttivat negatiivisesti graafisten paperien kysyntään. Sellun hintojen odotetaan nousevan kuluvana vuonna. Alueen tehtaat ovat kustannustehokkaita, teknisesti hyvässä kunnossa ja niihin on tehty investointeja.

Etelä-Karjalan osuuskauppa Eekoo investoi tänä vuonna kauppapaikkaverkostoonsa kaikkiaan noin 14 miljoonaa euroa. Prismaan tehdään noin 3 000 neliön laajennus, johon tulee muun muassa uusi kauppakäytävä ja liiketiloja sekä ravintolamaailma. Myös Hotelli Lappeen useamman miljoonan euron peruskorjauksen suunnittelu käynnistään kuluvan vuoden aikana. Hotellihuoneiden kunnostus toteutetaan vuosina 2022–23. Investointi on kokonaisuudessaan noin 3–5 miljoonan euron luokkaa. Eekoo käynnistää loppuvuodesta uuden Salen rakentamisen Lappeenrantaan Ruoholammen alueelle.

Rakentaminen jatkuu varsin aktiivisena ja näyttäytyy etenkin Lappeenrannan keskustassa liike- ja asuintalorakentamisena. Monet kaavat ovat saaneet lainvoiman ja rakennushankkeita on käynnistymässä. Useita taloja puretaan, ja tilalle nousee entistä korkeampia rakennuksia. Tällä pyritään houkuttelemaan keskustaan lisää asukkaita. Seutukunnassa on myös koulu- ja päiväkotirakentamista.

Tiedossa on myös uusia hankkeita. Lappeenrannan uuden jäähallin sijoituspaikka on Kisapuisto. Suunnittelua raamitetaan niin, että halliin mahtuu 5 000 katsojaa ja se saa maksaa enintään 28,2 miljoonaa euroa. Uusien teiden ja Kisapuiston muun infran kanssa kokonaishinta on 34 miljoonaa euroa. Rakentaminen alkaa aikaisintaan keväällä 2024. Sisäliikuntahallista ei ole vielä tehty päätöstä, vaan tavoitteena on varata rahat rakentamiseen vuoden 2022 talousarvioon. Hinta-arvio on noin viisi miljoonaa euroa. Lappeenrannan uusi paloasema valmistuu vuoden 2022 syksyyn mennessä. Noin 11,4 miljoonaa maksava paloaseman julkisivumateriaalina on pääosin puu. Etelä-Karjalan keskussairaalan A-tornin peruskorjaus alkaa vuoden 2022 alussa ja valmistuu vuoden 2023 lopulla. Peruskorjauksen kustannusarvio on 16,6 miljoonaa euroa. Saimaan ammattiopisto suunnittelee mittavia investointeja toimitiloihinsa.

Hyvä esimerkki maakunnan kehittyvästä ympäristö- ja energia-alan sektorista on lappeenrantalainen startup-yritys Soletair Power. Se on saanut Wärtsilältä miljoonan euron lisäsijoituksen. Wärtsilä oli jo vuonna 2019 sijoittanut yhtiöön 500 000 euroa. Soletair Power on kehittänyt ratkaisuja ilman laadun parantamiseksi rakennuksissa keräämällä hiilidioksidia ja muuntamalla sen synteettiseksi uusiutuvaksi polttoaineeksi.

Matkailijoiden yöpymiset laskivat vuonna 2020 kaikkiaan noin 29 prosenttia (koko maa -38 %). Kotimaisten matkailijoiden yöpymisten määrä laski 13 ja ulkomaisten 73 prosenttia. Kesäsesonkina kotimaisten yöpyjien määrä oli samoissa lukemissa kuin vuonna 2019. Kaupungin hotellit olivat heinäkuussa 2020 täynnä ja koko majoituskapasiteetti pyritään saamaan käyttöön kesäksi 2021 kilpailuttamalla Lappeenrannan kylpylään uusi toimija.

Lappeenrannan kaupunki laajentaa Hiekkalinnan aluetta sekä parantaa sen palveluita kesäksi 2021. Alueelle tulee mm. Pomppulinnaa maailma pop-up-huvipuistokokonaisuudella, yritysvetoinen aktiviteettien viikko-ohjelma sekä matkaparkki. Alueella on vuosittain noin 150 000 kävijää. Aktiviteettien monipuolistamiseen sekä uusien toiminnollisuuksien tuomiseen alueelle tavoitteellaan myös jatkossa. Lappeenrannassa on käynnissä markkinakeskustelu yrittäjien kanssa saunamaailman rakentamisesta kaupunkiin. Mahdollinen sijoituspaikka päätetään keväällä 2021 ja avataan kilpailutukselle elokuussa. Saunamaailman hinta-arvio on 4–6 miljoonaa euroa. Sataman ja saunamaailman kehittäminen on osa laajempaa kaupungin keskusta-alueen kehittämissuunnitelmaa. Tavoitteena on, että kaupunginlahdelle saadaan lisää uusia toimintoja ja palveluja, viihdykkeitä ja vetovoimapeitteitä.

Liike-elämän palvelut on viime vuosina ollut kaupan ja jalostusalojen vaihteluita tasa-painottava kasvuala. Kaupunkiin houkutellaan erityisesti suunnittelu- ja insinööritoimistoja sekä ohjelmistoalan yrityksiä. Tulevaisuuden kannalta ohjelmisto-osaajien koulutus on monen alan liiketoiminnan kasvun mahdollisuuksien kannalta keskeistä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viimeisimpien 12 kuukauden aikana (maaliskuu 2020 - helmikuu 2021) uusia työpaikkoja noin 7 000 eli 15 prosenttia vähemmän kuin vastaavaan aikaan edellisvuonna (koko maa -14 %). Avoimia työpaikkoja oli erityisesti vartijoille, lähihoitajille, myyjille, toimisto- ja laitossiivoojille sekä myyntiedustajille.

Suurimmat lisäykset edellisvuoteen verrattuna näkyvät vartijoilla, lähihoitajilla, maanviljelyn avustavilla työntekijöillä sekä sairaanhoitajilla. Sen sijaan mm. myyjille, toimisto- ja laitossiivoojille, kassanhoitajille ja lipunmyyjille sekä maatalous-, teollisuuskoneasentajille ja -korjaajille ilmoitettiin vähemmän paikkoja kuin vuosi sitten.

Lappeenrannan ammattibarometriarvioinnin mukaan 62 % arvioituista ammanteista on tasapainoammatteja. Työvoimapulasta kärsiviä ammatteja hieman yli neljännes. Lähi-tulevaisuudessa pulaa on erityisesti koneistajista, lähihoitajista, ohjelmisto- ja sovel-lussuunnittelijoista, -ohjelmoijista ja -kehittäjistä, psykologeista ja sairaanhoitajista. Yli-tarjonta-ammattiteja oli 11 % arvioituista ammanteista: ylitarjontaa oli mm. sihteereistä, linja-autonkuljettajista, käytön tukihenkilöistä, kampaajista sekä toimisto- ja laitossiivoojista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Helmikuussa 2021 Lappeenrannan seudulla työttömänä oli yhteensä 4 951 henkilöä. Lomautettuja heistä oli 842 henkilöä. Suhteellisesti työttömien (sisältää sekä työttömät että lomautetut) määrä nousi 16 % edellisvuoteen verrattuna (koko maa +32 %). Lomautettujen määrä nousi 95 % ja työttömien määrä 7 %. Työttömien osuus työvoimasta (13,1 %) on hieman valtakunnallista keskiarvoa (12,4 %) korkeampi. Keväällä työttömyys kasvaa uusien sulkutoimien johdosta. Syksyille ennakoidaan kuitenkin maltillisesti laskevia työttömyyslukuja.

Naisten työttömyys (+22 %) kasvoi miesten työttömyyttä (+12 %) enemmän. Nuoria, alle 25-vuotiaita oli työttömänä noin 670 henkilöä eli 15 % enemmän kuin vuosi sitten (koko maa +30 %). Lappeenrannan seudulla 17 % nuoresta työvoimasta oli työttömänä (koko maa 15 %).

Rakennetyöttömiä oli noin 2 700 henkeä. Edellisvuoteen verrattuna rakennetyöttömien määrä nousi 12 %. Rakennetyöttömien osuus kaikista työttömistä on korkea (54 %, koko maa 52 %). Rakennetyöttömyyden lajeista pitkäaikaistyöttömyys kasvoi selvästi (+37 %, koko maa +52 %). Pitkäaikaistyöttömien määrän ennakoidaan kasvavan myös lähiaikoina.

Työttömyys koskettaa tuntuvasti ulkomaan kansalaisia. Seutukunnassa asuvia ulkomaan kansalaisia oli työttöminä työnhakijoina noin 450 henkeä. Edellisvuoteen verrattuna ulkomaalaisia työttömiä oli noin viidenneksen enemmän. Heidän työttömyysasteensa oli 27 %, eli samalla tasolla koko maan kanssa.

11 Etelä-Savo

Etelä-Savossa asui vuoden 2020 lopussa 132 702 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 1 612 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 699.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	+

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Etelä-Savon maakuntastrategian kärjet ovat metsä, ruoka ja vesi – luonnonvarat ja luontoarvot, niihin liittyvä osaaminen ja niiden kestävä hyödyntäminen. Nämä on valittu perustuen Etelä-Savon suhteelliseen kilpailuun Suomessa, Euroopassa ja maailmanlaajuisesti. Etelä-Savon metsät ovat hyväkasvuisia, runsaspuustoisia ja täällä myös hakataan vuosittain määrällisesti eniten puuta Suomessa. Puuta jalostetaan maakunnassa erityisesti mekaanisesti, päätuotteina vaneri ja muut kerrostetut tuotteet. Puunjalostuksen prosesseihin liittyvää, kansainvälisesti kilpailukykyistä laitevalmistusta on sekä kemiallisen että mekaanisen jalostuksen tarpeisiin. Maakunnassa on myös puun hyödyntämiseen liittyvää tutkimus- ja kehitystoimintaa, erityisesti Savonlinnassa XAMK:n kuitulaboratorion myötä. Ruokaan liittyvät vahvuudet perustuvat myös vahvaan raaka-ainepohjaan; varsinkin erikoistunutta tuotantoa, kuten luomua, pyritään lisäämään. Elintarviketeollisuuden alalla maakunnassa on muutamia valtakunnallisestikin merkittäviä yrityksiä. Maakunnassa on myös tutkimus- ja kehittämistoimintaa ruokasektorilla, kärkinä Suomen Luomuinstituutti, Helsingin Yliopiston Ruralia-instituutti, Luonnonvarakeskus sekä XAMK:n toiminnot. Ruoka liittyy strategisesti myös maakunnan vahvaan matkailutoimialaan, ja maakunnan elintarvike- ja ravitsemisalalan tunnettuutta vahvistaa mm. D.O.Saimaa laatu- ja alkuperämerkki. Vesiteeman vahvuuksina ovat imagomielessäkin merkittävät vesistöt, suurimpana Saimaa, sekä jätevesien käsittelyyn kytkeytyvä osaaminen. Vesien käsittelyn tutkimus- ja kehitystoimintaa on LUT-yliopiston erotustekniikan osastossa Mikkelissä ja sen toimintojen ohella Mikkeliin on valmistumassa hyvin moderni jäteveden käsittelylaitos, johon

luodaan erilaisia tutkimus- ja kehitysalustoja. Mikkelin kaupunki on kehittynyt vesiin liittyvän Sinisen biotalouden osaamiskeskittymäksi, ja EcoSairilan yritysalue tarjoaa kiertotaloutta hyödyntäville yrityksille hyvän toimintaympäristön. Sekä teollisten että yhdyskuntien jätevesien käsittelyyn erikoistuneita, korkeatasoisia yrityksiä on maakunnassa muutama.

Strategisten kärkien lisäksi Etelä-Savossa on muitakin vahvuuksia. Maakunnassa on perusteellisuudessa useita vahvoja yritysryppäitä, esim. konepajoja ja muovituotteiden valmistajia. Maakunta on sijainniltaan varsin hyvässä paikassa, etäisyydet ja yhteydet Suomen talouskasvun vahvimpiin alueisiin sekä kansainvälisen toiminnan solmukohtiin ovat kohtuulliset. Etelä-Savoon on keskittynyt myös merkittävää digitaalista osaamista. Koronakriisin isku on kohdistunut Etelä-Savossa pahiten ravintola-, kulttuuri- ja matkailutoimintoihin. Kun sulkutoimia puretaan, tilanteen odotetaan helpottuvan. Matkailualan investointien odotetaan luovan uutta kasvua.

Kovia haasteita on toisaalta myös edessä. Vakavimpana lienee väestökehityksen huono suunta. Maakunnan väestö yhtä aikaa sekä vähenee että keskimäärin vanhenee. Tällä ilmiöllä on monta vakavaa seurausta. Paikallismarkkinoiden volyyymi heikkenee, vaikka matkailun ja vapaa-ajan asukkaiden kysyntä osaltaan tilannetta parantavatkin. Markkinoiden heikohko kehitys keskittää toimintoja entisestään, vähentää kilpailua ja erikoistumisen mahdollisuuksia ja työpaikkakehitys on ollut jopa noususuhdanteen aikana laskevaa. Väestökehitys vaikuttaa myös julkisiin palveluihin. Tällä vuosikymmenellä on edessä näiden palvelujen (koulutus, sote ym.) sopeuttaminen väestömuutosten raameihin. Ja sillä on taas valitettavia vaikutuksia myös yksityisten palvelujen kysyntään ja markkinoihin.

Infrastruktuurin tason säilyttäminen nykytasolla on myös haasteellista, puhumattakaan siitä, että sitä pystyttäisiin voimakkaasti kehittämään. Maakunnassa on parhaillaan menossa isohkoja julkisia hankkeita esim. tiestöön ja sairaalakapasiteettiin liittyen. Valtakunnallinen kilpailu julkisista investoinneista tulee olemaan kovaa, ja koko Itä-Suomella on vaikeuksia pärjätä siinä kilpailussa. Alueen kannalta erittäin tärkeä on Itä-Suomen raideliikenteen kehittäminen. Tietoliikenneinfrastruktuurissa Mikkelin ja Savonlinnan keskustojen ulkopuolella on kuitenkin vain joitakin yksittäisiä saarekkeita, joissa maakunta voi katsoa olevansa kilpailukykyinen. Harvaan asuttu alue tarvitsisi uusia ratkaisuja logistisen kilpailukykyensä parantamiseen. Heikohko tietoliikenneinfrastruktuuri ei juuri tarjoa mahdollisuuksia älyliikenteen sovelluksille ja kokeiluille. Nykyisen hallituksen tärkeimpiä tavoitteita ovat työllisyysasteen nousu 75 prosenttiin sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopanostusten nousu 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Molempien osalta Etelä-Savossa on paljon kirittävää, sillä työllisyysaste on maakunnassa ollut viime aikoina alle 70 % ja t&k&i-satsaukset vain noin 0,5 % BKT:stä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yrityksille suunnatussa rahoituksessa vuosi 2020 oli kuluvan ohjelmakauden ennätysvuosi niin yrityksen kehittämisavustuksen osalta kuin myös maaseudun yritystuen ja yritysten kehittämispalvelujenkin osalta, sillä koronarahoitus, Leader-rahoitus, starttiraha ja yritysten osaamisen kehittäminen mukaan lukien yrityksille suunnatun rahoituksen määrä oli lähes 31 miljoonaa euroa vuonna 2020.

Yrityksen kehittämisavustusta myönnettiin vajaat 9 miljoonaa euroa (28 kpl) rakennerahasto-ohjelmasta, yritysrahoitusta maaseutuohjelmasta myönnettiin noin 6,5 miljoonaa euroa (92 kpl) ja yritysten kehittämispalveluihin (Kehpa) myönnettiin rahoitusta noin 1,2 miljoonaa euroa (240 kpl). Koronaviruspandemiasta johtuvasta markkina- ja tuotantohäiriöistä kärsiville eteläsavolaiselle yritykselle ELY-keskus myönsi koronavastustusta vajaat 10 miljoonaa euroa (729 kpl). Maaseudun yritysten korona tukea ELY-keskus myönsi 0,5 miljoonaa euroa (56 kpl). Yritysten osaamisen kehittämiseen myönnettiin 1,1 miljoonaa euroa (17 kpl), palkkatukea 2 miljoonaa euroa ja starttirahaa 1 miljoonaa euroa. Lisäksi Euroopan sosiaalirahastosta (ESR) rahoitettiin kehittämishankkeita 11,7 miljoonalla eurolla (69 kpl) ja Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) kehittämishankkeita rahoitettiin 3,5 miljoonalla eurolla (12 kpl). Maaseudun hanketukea ELY-keskus myönsi 2,25 miljoonaa euroa. Business Finland (BF) rahoitti Etelä-Savoja vuonna 2020 noin 26,3 milj. yritysrahoituksella koronarahoitus mukaan lukien.

ELY-keskuksen yritysten kehittämiseen ja investointeihin myöntämällä noin 16,5 miljoonan euron rahoituksella myötävaikutettiin siihen, että eteläsavolaisissa yrityksissä käynnistyy arviolta reilun 60 miljoonan euron kehittämisinvestoinnit, syntyy noin 370 uutta työpaikkaa ja kertyy yli 70 miljoonaa euroa uutta liikevaihtoa. Lisäksi rahoituksen arvioidaan lisäävän vientiä yli 34 miljoonalla eurolla. Toimialoista vuoden 2020 merkittävimmät kehittäjät ja investoijat olivat matkailu ja matkailupalveluyritykset (ELY-keskuksen rahoitus yli 5 miljoonaa euroa), metalli- ja kappaleetavarateollisuusyritykset ja niihin liittyvät palvelut (ELY-keskuksen rahoitus yli 4 miljoonaa euroa), sekä biotalous sisältäen elintarviketeollisuuden (ELY-keskuksen rahoitus noin 3 miljoonaa euroa). Uusien markkinoiden hakeminen ja kansainvälistyminen olivat yhä useamman yrityksen kehittämisen painopisteenä koronapandemiasta huolimatta. Maaseuturahoituksen merkitys matkailualan hankkeiden rahoittamisessa oli merkittävä, yli 4 miljoonaa euroa.

Vuonna 2020 Finnveran myöntämä rahoitus Etelä-Savoon oli kaikkiaan 46,1 miljoonaa euroa, jossa kasvua edellisvuoteen oli 50 %. Finnveran rahoituksesta 55 % kohdistui vientirytyksille, ja toimialoista eniten teollisuudelle, 41 %. Rahoitettujen hankkeiden kokonaisarvo oli 91 miljoonaa euroa, joten Finnveran rahoitusosuus yhteenlaskeutuista hankkeista oli noin 51 %. Hankkeista suurin osa, euromäärältään 36 miljoonaa

euroa, kohdistui investointeihin, joista suurin yksittäinen ryhmä olivat yrityskaupat ja sukupolvenvaihdokset 40 prosentin osuudella. Korona aiheutti keväällä 2020 piikin olemassa olevien rahoitusten järjestelyihin, ja käyttöpääoman takausten myöntämiseen. Sittemmin tilanne on koronaan liittyvien rahoitustarpeiden osalta rauhoittunut. Finnvera kuitenkin jatkaa edelleen poikkeustilanteessa luotujen uusien takausvälineiden ja maksuohjelmamuutosten voimassaoloa toistaiseksi. Vuoden 2021 osalta näkyviä leimaa edelleen koronan aiheuttama epävarmuus varsinkin matkailu- ja ravintolaaloilla, lisäksi korona on vaikeuttanut joidenkin vientiyritysten toimintaa mm. matkustusrajoitusten takia. Investointihankkeita on kuitenkin vireillä, ja sukupolvenvaihdosten ja yrityskauppojen odotetaan jatkuvan edelleen vireinä.

Lähitulevaisuudessa maatalouden mittavat maidontuotannon investoinnit tullevat vähemmän, maidon hinnoittelujärjestelmän muututtua alueemme suurimmissa meijereissä. Alueemme merkittävin maatalouden myyntituote on edelleen maito, vaikka myyntitulot ovat hiljalleen alentuneet jo pidemmän aikaa. Kasvituotannon osuus on hiljalleen kasvanut. Etelä-Savossa maatalouden myyntituloista maidon osuus on 50 %, naudanlihan osuus 17 % ja kasvituotannon osuus 26 %.

Etelä-Savon maaseudun elävyyden kannalta toimivan ja kannattavan maatalouden säilyminen alueella on monin tavoin merkityksellistä. Maa- ja metsätalous muodostavat maaseutualueilla perustoimintaympäristön, jota ilman monen muun toimialan toiminta vaarantuisi. Monialaiset maatilat muodostavat myös tärkeän palvelutoimijoiden verkoston, jota ilman monet esimerkiksi perusinfraan liittyvät toimet jäisivät hoitamatta. Maaseutumaisema ja paikallinen ruuan tuotanto ovat tärkeitä myös matkailun ja osa-aikaisen asumisen kannalta. Epävarmuus niin valtion kuin EU:n poliittisista päätöksistä hidastaa tilojen kehittämistä, kuten investointeja. Toinen keskeinen investointeja hidastava tekijä on heikko kannattavuus.

Monilla tiloilla pohditaan tilan tulevaisuutta myös jatkajakysymyksen epävarmuuden takia. Maatilamatkailun osalta vuosi on ollut erittäin vaihteleva. Talvi sekä kesä 2021 näyttävät tässä vaiheessa varausten perusteella varsin hyvältä. Ulkomaisten matkailijoiden puuttuminen vaikeuttaa kuitenkin tilannetta suomalaisten lomakauden ulkopuolella. Koronan jatkuessa suurin riski maataloudessa on tuottajien sairastuminen tai heidän lähipiirissään ilmenneestä tartunnasta johtuvan karanteenin aiheuttama työvoimapula. Vuoden 2021 osalta tilannetta on tässä vaiheessa vuotta vielä vaikea arvioida.

Metsäsektorilla Etelä-Savon yksityismetsien hakkuuajkomukset kääntyivät viime vuonna hyvän loppuvuoden ansiosta 15 %:n nousuun vuoden 2019 notkahduksen jälkeen. Hakkuissa käänne ei ole ollut yhtä ripeää, mutta Luke ja PTT ovat ennustanut markkinahakkuiden lisääntyvän alkaneena vuonna 6 % edellisestä vuodesta. Puun

kysyntä on ollut hyvää ja painottunut tukkipuuhun. Kuitupuuta on kertynyt myös aiemmin rästiin jääneiltä talvileimikoilta, joita on nyt päästy korjaamaan pakkasten ansiosta.

Havusahatavaran kysynnän kasvu maailmalla jatkuu mm. lisääntyvän puurakentamisen takia. Kysyntää on vahvistanut USA:n sahatavaran tarve, jota Kanadan vienti ei ole riittänyt tyydyttämään. Viime talvena notkahtanut kotimainen sahatavaran tuotanto elpyi odotettua nopeammin jo vuoden lopulla. Sahatavaran viennin ennakoidaan lisääntyvän edelleen tänä vuonna ja vientihintojen hienokseltaan vahvistuvan. Alkuvuonna vientikauppa on käynyt jopa odotuksia paremmin, mutta huolta aiheuttaa rahatkustannusten nousu. Alalle peräänkuulutetaan investointeja kannattavuuden parantamiseksi ja investointeja on menossa sekä suunnitteilla myös Etelä-Savon yksiköissä.

Vanerin näkymät ovat positiiviset ja viennin arvioidaan lisääntyvän noin 8 % työtaisteluiden värittämän viime vuoden jälkeen. Myös vientihintojen ennakoidaan vuositasolla hieman vahvistuvan. Rakentamisen ja huonekalujen sekä kuljetusvälineteollisuuden tuotanto on elpynyt, kuusivanerin kysyntä on hyvää ja koivuvanerin kysyntäkin piristynyt. Etelä-Savossa Punkaharjun kertopuutuotanto on pääsemässä laajennuksen jälkeen täyteen kapasiteettiinsa ja Savonlinnassa tehdään jalostusarvoa parantavia investointeja. Etelä-Savon vaneritehtaat ovat uutisoineet myös lisärekrutoinneista.

Paperin tuotannon alamäki jatkuu edelleen jyrkkänä, mikä on heijastunut myös kuitupuumarkkinoille. Positiivista on, että metsänhoidollisesti tärkeitä ensiharvennuksia on silti ilmoitettu viime vuonna tehtäväksi aiempia vuosia enemmän. Kartonki on noussut paperin ohi tärkeimmäksi metsäteollisuuden vientituotteeksi ja viennin ennakoidaan edelleen vahvistuvan noin 10 %. Myös sellun tuotantoon ja vientiin ennustetaan pientä lisäystä. Pakkastalvi ja turpeen käytön vähentäminen vahvistavat energiapuun kysyntää.

Teknolomiteollisuuden alalla Etelä-Savossa yritysikohtaiset erot korostuvat. Erityisesti globaaleista toimintaketjuista riippuvaisilla yrityksillä on ollut odotettua vähemmän vaikeuksia pandemiatilanteessa. Vaikka lomautuksia oli syksyllä 2020 käynnissä Etelä-Savossakin ja tuolloin näytti siltä, että osa yrityksistä voisi joutua turvautumaan myös irtisanomisiin, on tilanne ollut pelättyä parempi. Teknolomiteollisuuden tuoreen katsauksen mukaan (4.2.2021) on kuitenkin tapahtunut selkeä käänne parempaan. Tilaukset kääntyivät viime vuodenlopulla selvään kasvuun. Myös tilauskanta vahvistui ja tarjouspyyntöjen määrä kasvoi. Kehitys on ollut positiivista kaikilla alatoimialoilla ja yritysten kokoluokilla.

Tilanteeseen liittyy kuitenkin varauksia, sillä myönteisessä kehityksessä saattaa olla kysymys hetkellisestä tilausten purkautumisesta synkän koronakevään jälkeen. Lisäksi uutena haasteena on tullut komponenttien saatavuusvaikeudet sekä raaka-aineiden yllättävän suuri hintojen nousu, joka voi vaikeuttaa erityisesti sellaisten yritysten tilannetta, jotka eivät pitkistä sopimuskausista tms. syitten takia saa siirrettyä nousua hintoihin. Asiakaskäyttäytymisessä on myös tapahtunut viivästymisiä, eli positiivisia uutisia joutuu odottamaan. Myös koronarajoitukset maailmalla (ei saa ulkomaista työvoimaa eikä toisaalta pääse asentamaan) hankaloittavat tekemistä. Epävarmuus sumentaakin pidemmän ajan näkymiä. Loppuvuoden tilauskehityksen perusteella voidaan siten arvioida, että teknologiateollisuuden liikevaihto oli vuodenvaihteessa suunnilleen samalla tasolla kuin vuosi sitten.

Rakentamisen suhdannenäkymä Etelä -Savossa on alkuvuoden 2021 tasainen. Maakunnassa rakentamisen kokonaisvolyymi oli vuoden 2020 kasvussa ja maakunnan elinvoiman turvaaminen tarvitsee jatkuvaa rakentamista. Etelä-Savossa asuntorakentaminen pysyy tasaisena noin 250 asunnossa vuositasolla. Etelä-Savon rakentamisen kokonaismäärä oli vuonna 2020 nousussa, ollen vuosisummana noin 750 000 m³. Nousu johtuu julkisen palvelurakentamisen hankkeista. Liike- ja toimistorakentamisessa on menossa hiljainen vaihe, mutta teollisuus- ja varastorakentamisessa näkyy yritysten investointihalukkuuden kasvu. Konsulttipuolelta on kantautunut huolta rakentamisen aktiivisuuden laskusta maakunnassa. Maakunnan uudisrakentaminen on painottunut Mikkeliin, mutta julkisia palvelurakennuksia on suunnitteilla ja rakenteilla ympäri maakuntaa. Rakennusten korjausvelka on kasvanut matalan investointitason aikana, ja korjausrakentamisen volyyymi on hienoisessa kasvussa. Julkiset hankkeet, asuntorakentamisen tasainen tarve, kasvava korjausrakentaminen ja teollisuus- ja varastorakentaminen pitävät jatkossakin yllä tasaista rakentamista Etelä-Savossa.

Etelä-Savossa päivittäistavarakaupan ja rautakaupan vuosi 2020 oli vähintäänkin kohtuullinen. Mökkilomailun ja monipaikkaisen asumisenlisääntyminen paransi vähittäiskaupan tilannetta ehkä jopa normaalikesää enemmän, myös rautakauppojen.

Matkailun vuosi 2020 oli hyvin poikkeuksellinen vuosi globaalin koronapandemian vuoksi. Yritykset reagoivat kevään 2020 sulkuun nopeasti ja innovatiivisesti tarjoamalla erilaisia palveluja kuten esim. Take Away-palveluja sekä huomioimalla uudet turvallisuus- ja hygieniaohjeistukset. Moni matkailualan yritys haki valtion myöntämää yritystukea koronapandemian aiheuttamien haittojen vähentämiseksi.

Koronapandemia pysäytti kansainvälisen matkailun maailman laajuisesti. Kotimaan matkailu oli kuitenkin mahdollista kesällä 2020 ja Etelä-Savon ja Mikkelin seudun matkailukesä onnistui olosuhteisiin nähden hyvin kotimaan matkailijoiden ansiosta. Alueemme vahvuudet – mökkeily ja vetovoimaiset luontokohteet – koettiin turvalliseksi vaihtoehdoksi lomailta oman perheen ja ystävien kesken, mutta myös ravintolat saivat

palvella asiakkaita kesän ajan, kunnes syksyllä nähtiin jälleen useita tartuntaryppäitä, jotka johtivat aukioloaikojen ja asiakasmäärien supistamiseen ja henkilöstön lomautuksiin. Kotimaan matkailu ei pystynyt paikkaamaan kansainvälisten matkailijoiden, tahtumien ja kokousasiakkaiden puuttumista.

Matkailutoimiala oli pandemian yksi suurimmista kärsijöistä ja poikkeustilanteen jatkuminen vuonna 2021 vaarantaa monien yritysten mahdollisuuksia selvitä kriisin yli. Kesän 2021 onnistuminen on kriittinen alueemme matkailuyritysten kannalta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät. TEM:in ja Tilastokeskuksen tuottaman raportin mukaan rekrytointivaikeuksista kärsi vuoden 2020 aikana Etelä-Savossa 42 % (v. 2019 38 %) rekrytoivista toimipaikoista. Koko maan keskiarvo oli 40 %. Etelä-Savon sijoitus on usean alueen kanssa jaettu 9. sija. (Etelä-Pohjanmaan heikkoa sijoitusta voi selittää alkutuotannon työpaikkojen vahva osuus ja Kainuun sijoitusta, kuten myös Etelä-Savon, hyvä työvoiman kysyntä myös korona-aikana.)

Sosiaali- ja terveysalalla työvoiman kysyntä ylittää koko maakunnassa ammattitaitoisen työvoiman tarjonnan. Lääkäreistä, sosiaalityöntekijöistä ja puheterapeuteista on pulaa koko maakunnassa. Sote-alalla, jossa suuria ammattiryhmiä ovat lähihoitajat ja sairaanhoitajat, uuden työvoiman kysyntää lisää sekä mittava eläköityminen että hoitajamitoituksen kiristyminen. Ammattitaitoisista hitsaajista ja koneistajista on pulaa. Myyjän ammatissa ylitarjonta on suurta ja kasvaa koko maakunnassa. Toimistotyöntekijöiden kysyntä on edelleen supistuva ja osaamisen laaja-alaisuuden vaatimus kasvava. Nuoria putkiasentajia ja sähköasentajia on paljon työttömänä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Etelä-Savossa oli v. 2020 tammikuun lopussa työttömänä 7 203 henkilöä, eli noin 800 henkilöä enemmän kuin vuosi sitten. Lomautettuja on noin 1 000 eli 30 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyysaste on 12 % (miesten 15 % ja naisten 10 %). Alle 25-vuotiaiden työttömyysaste on 16 % (miesten 20 % ja naisten 12 %).

Ulkomaalaisia oli Etelä-Savossa tammikuun lopussa työnhakijoina 1 033. Heistä työttömänä oli 372, mikä on 50 henkilöä ja 15,5 % enemmän kuin vuosi sitten. TE-toimiston aktivointipalveluissa oli 416 ulkomaalaista, näistä 380 koulutuksessa.

Yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleita oli tammikuun lopussa lähes 2 000 henkilöä. Määrä nousi vuodessa 48 %. Vaikeasti työllistyvien määrä oli Etelä-Savossa tammikuun lopussa 3 954, mikä on 400 henkilöä ja 11 % vuodentakaista enemmän.

Etelä-Savon rakenteellinen työttömyysaste oli tammikuussa 6,8 % ja kokonaistyöttömyysaste 12,3 %. Rakenteellinen työttömyys on kasvanut yhdenjaksoisten työttömien ryhmässä. Palveluilta työttömäksi jääneitä on selvästi aiempaa vähemmän (kun palveluissa on ollut vähemmän asiakkaita).

Työttömyysaste on selvästi korkein Savonlinnan seutukunnassa (13,8 %). Työttömyysasteen laskennassa käytetään vuoden 2019 lopun työvoiman määrää. Vuoden 2020 väestömuutokset eivät siinä vielä näy, joten työttömyysasteet näyttävät liian hyviltä läpi maakunnan. Vain Puumalassa työttömyysaste oli tammikuun lopussa alle 10 %.

Kansakoulupohjalla olevien ikäänntyneiden työttömien määrä on eläköitymisten seurauksena neljässä vuodessa pudonnut kolmannekseen. Lomautuksia on tänä talvena enemmän kuin viime talvena samaan aikaan ennen koronaa.

Vuonna 2020 työllisyysaste nousi Etelä-Savossa edellisvuoden 67,7 prosentista 69,6 prosenttiin, kun se koko maassa oli 71,6 %.

Vuonna 2020 Etelä-Savon kaikissa seutukunnissa 36 % työttömyysjaksoista venyi yli 3 kuukauden. Koko maassa osuus oli 35 %. Virta pitkäaikaistyöttömyyteen oli 9 %, kun se koko maassa oli 8 %. Tähän vaikuttaa paljolti se, että Etelä-Savossa alkaneiden työttömyysjaksojen määrä lisääntyi vuodesta 2019 noin 22 %, kun määrä koko maassa runsaampien lomautusten takia lisääntyi 57 %. Koko maassa alkaneiden lomautusjaksojen määrä lisääntyi 6-kertaiseksi ja Etelä-Savossa 2,3-kertaiseksi.

Etelä-Savossa alkoi vuonna 2020 yhteensä 10 000 lomautusjaksoa, mikä on 130 % edellisvuotta enemmän. Lomautuksista 75 % päättyi alle 3 kuukauden ja 14 % jatkui jopa yli 6 kuukautta. Koko maassa lomautukset pitkittyivät selvästi useammin.

11.1 Mikkelin seutukunta

Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa, Puumala

Mikkelin seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 69 518 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 740 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 756.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	+

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Mikkelin seudun vahvuus on sen hyvä logistinen sijainti ja monipuolinen elinkeinorakenne. Seudun runsaat vesistöt kuten Saimaa ja Puula tarjoavat hyvät edellytykset matkailulle ja vapaa-ajan asutukselle. Alueella on monipuolinen ja hyvä koulutustarjonta sekä vaikuttavaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Etätyö ja monipaikkaisuus ovat nousseet koronapandemian myötä vahvasti julkiseen keskusteluun. Näiden ilmiöiden luomiin mahdollisuuksiin voidaan tarttua entistä kehittämällä yhteistyöskentelypisteitä ja tietoliikenneyhteyksiä, joiden turvin mittava vapaa-ajan asukuntamme voi vähintäänkin viettää entistä suuremman osan työajastaankin seudulla tai jopa muuttaa pysyvästi etätyöläiseksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koronapandemian vaikutukset palvelusektorin yritystoimintaan olivat merkittävät. Kesä 2020 pelasti suurelta osin palvelusektorin toimintaa. Kotimaan matkailijat löysivät Mikkelin seudun ja monet palvelualan yrittäjät tekivät hyvää tulosta, mikä pelasti pitkälti koko vuoden.

Yritysten vaikeudet eivät johtaneet massiivisiin irtisanomisiin, vaan selvittiin pitkälti määräaikaisilla lomautuksilla. Koronan pitkittyessä Mikkelin seudun työttömyysaste ja erityisesti lomautettujen määrä nousi merkittävästi. Tulevan kevään aikana on odotettavissa lomautuksia ja mahdollisesti irtisanomisiakin pandemiasta johtuvien lainsäädännön tiukennusten takia.

Valmistavalle teollisuudelle koronapandemian vaikutukset olivat erilaisia ja eriaikaisia vuonna 2020. Osalla toimitukset pysähtyivät jo keväällä 2020, kun eurooppalaisia tehtaita suljettiin rajoitustoimenpiteenä. Osa yrityksistä kärsi osien sekä laitteiden toimitusongelmista, kun tehtaiden tuotantokatkojen vuoksi varastot tyhjenivät eikä uusi tuotettu. Osalle vaikutukset tulivat vasta syksyllä, kun vanhat tilaukset toimitettiin ja uusia kauppoja ei saatu. Isoja teollisia investointeja rakentavat tai esimerkiksi julkisen puolen digitalisointihankkeita toimittavat yritykset tekivät jopa ennätysvuoden liikevaihdossaan.

Haasteena on myös kansainvälinen logistiikka kuljetuskustannusten ja aikataulujen osalta. Raaka-aineiden hinnannousu heikentää yritysten kannattavuutta. Sopimusten ja tilauskirjojen pituus on lyhentynyt huomattavasti normaalista. Asiakkaat tilaavat normaalia pienempinä erinä ja lyhyemmälle kalenteriajalle. Nopea reagointiaika, joustavuus sekä kaupankäynnin digitalisointi ovat entistä tärkeämpiä kilpailutekijöitä.

Lainsäädännöllä on vaikutettu tiettyjen toimialojen liiketoimintaan ja tässä mielessä etenkin ravintola-ala tulee kohtaamaan haasteita vähintään tulevan kevään aikana. Myös tapahtumatuotantoala ja esittävien taiteiden alat kohtaavat samankaltaisia haasteita.

Puunjalostus/metsä/metalliteollisuus ovat toistaiseksi selvinneet koronasta pienin vaurioin. Nyt 2021 alussa puun kysyntä on kasvussa niin paperiteollisuuden, kuin sahateollisuuden osalta. Mikkelin seudun tuotantolaitokset ovat jatkaneet investointejaan. Merkittävänä yksittäisenä toimituksena voidaan mainita Veisto Oy saama sahalinjatoimitus Rauman uudelle sahalle.

Mikkelin seudulla on lisäksi käynnissä tai käynnistymässä useita suuria investointihankkeita. Keskussairaalan käynnissä olevat rakennustyöt jatkuvat vielä ja ns. mielentalon rakentaminen on käynnissä. Metsä-Sairilan uuden jätevedenpuhdistamon urakka jatkuu vielä. Valtatie 5:n osalta rakennustyöt etenevät Mikkeli-Juva välillä hyvää vauhtia, täysin valmista on jo Mikkeli-Nuutilanmäki välillä, ja rakennustyöt alkavat myös Mikkelin eteläpuolella. Visulahden kauppakeskusalueella ensimmäisen merkittävää toimija, Biltema, on aloittanut rakennustyöt 2020 ja seuraava, Ramin Konditoria Oy leipomo, ilmoitti investointihankkeestaan. Logistiikka-alalla on runsaasti aktiviteettia ja Kantola&Koramo Oy uusi logistiikkakeskuksen harjannostajaiset pidettiin 2020.

Mikkelin seudulla starttirahan turvin yritystoiminnan aloitti vuonna 2020 74 yrittäjää, mikä on edellisiä vuosia enemmän (v. 2019, 60). Yrittäjäksi aikovien määrä Mikkelin on ollut vuoden 2021 alussa kasvussa vallitsevasta tilanteesta huolimatta. Starttirahalla yritystoiminnan aloittaneita tammi-helmikuun ajanjaksolla on ollut 20 henkilöä. Yrittäjyys nähdään edelleen hyvänä vaihtoehtona ja yrityksiä syntyy monipuolisesti kaikille aloille. Mikkelin seudun kiinnostavuus uusien yritysten sijoittumiseen on nousut ja etätömahdollisuus nähdään myös yrittäjyydessä. Yritysten omistajanvaihdoksia on saatu alueella kiihdytettyä hanketoiminnalla.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Mikkelin seutukunnassa on maaliskuun 2020 ammattibarometrin mukaan todettu olevan rekrytointivaikeuksia sosiaali- ja terveyspalvelujen eri ammattien työntekijöistä, suurin pula on lähihoitajista. Myös lastentarhanopettajista, metallityöntekijöistä, rakennusalan työnjohtajista ja siivoojista on pulaa. Vaatimus itsenäisestä työotteesta korostuu lähes kaikissa rekrytoinneissa.

Suurimpia ylitarjonta-ammatteja ovat toimistotyöntekijät sekä myyjät. Näissä ammateissa työpaikkojen määrä on jatkuvasti vähentynyt. Atk-tukihenkilöitä on paljon työttömänä, samoin koulunkäyntiavustajista on ylitarjontaa. Uutena ryhmänä ovat Helprintin v. 2019–2020 tapahtuneen alasajon takia nousseet kirjapainoalan työt, joihin korvaavia työpaikkoja ei synny. Mikkelin seutukunnassa on työttömänä toistakymmentä alle 30-vuotiasta sähköasentajaa. Työuran alkuun pääsy on tässä ammatissa erityisen vaikeaa.

Osaavan työvoiman saamisen haasteeseen vastaaminen edellyttää eri toimijoiden aktiivista yhteistyötä ja työnantajälähtöisten koulutusten toteuttamista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömiä oli Mikkelin seutukunnassa tammikuun 2021 lopussa 3 744, mikä on 437 henkilöä ja 13 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Lomautukset ovat palanneet normaalin kausivaihtelun tasolle. Osa viime kevään ja kesän lomautetuista on kuitenkin jäänyt kokonaan työttömäksi.

Koronapandemia on näkynyt melko tasaisesti eri ikäryhmien työttömyyden kasvuna, kuitenkin alle 25-vuotiaiden työttömyys nousi hieman enemmän ja yli 50-vuotiaiden hieman keskiarvoa vähemmän. Kokonaistyöttömyyden kasvu tammikuusta 2020 tammikuuhun 2021 oli 13 %.

11.2 Pieksämäen seutukunta

Pieksämäki, Juva

Pieksämäen seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 23 307 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 491 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 119.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yrittäjätoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	+

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Alueen vahvuudet ovat terveet, ketterät pk-yritykset, voimakas teknologiateollisuuden perinne ja sen kiinteä yhteys Varkauden seutuun, monipuolinen elinkeinorakenne sekä vahva metsätalous. Seudun suuri haaste on väestön määrän väheneminen. Voimakkaasta eläköitymisestä ja väestön vähenemisestä johtuen alueen haasteena tulee lähivuosina olemaan osaavan työvoiman saatavuus. Väkimäärän väheneminen merkitsee myös kuluttajien määrän laskua. Asukasmäärän ja veronmaksajien vähenyessä uhkana on sekä yksityisten että julkisten palveluiden rapautuminen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pieksämäellä on merkittävä sosiaali- ja terveysalan yritysten ja laitosten keskittymä. Sote-alalla työskentelee noin 2050 henkilöä, mikä on lähes 30 % kaikista kaupungin työpaikoista. Toimiala on harvoja, joiden työpaikat ovat viime vuosina lisääntyneet. Sote-alalla on haasteena osaavan työvoiman saatavuus. Paikallisen koulutuksen säilyminen on elinehto koko alan tulevaisuudelle. Alan oppilaitoksista valmistuvat eivät kata nykyistä työvoiman tarvetta, lisäksi korona on tuonut omat haasteensa ko. aloilla työskenteleville. Työvoiman saatavuuden parantamiseksi mm. Pieksämäen kaupunki rekrytoi uusia työntekijöitä oppisopimuskoulutuksen kautta lähihoitajan tehtäviin. Vaa-lijalan kuntayhtymässä on myös jatkuva lähihoitajan oppisopimuskoulutus käynnissä.

Korona on vaikuttanut laajasti alueen elinkeinoelämään. Osalla yrityksistä tilanne on kuitenkin säilynyt ennallaan tai jopa parantunut. Korona on vaikuttanut erityisesti paikakakunnan palvelu- ja ravitsemusalan toimijoihin sekä useisiin eri toimialan pienyrityksiin. Lakimuutosten kevästä 2020 myötä myös pienillä tuloilla oleva yrittäjä on voinut saada työttömyysetuutta. Majoitus- ja ravitsemusala on kärsinyt koronapandemian aiheuttamista määräyksistä ja rajoituksista.

Pieksämäellä suuri teknologiateollisuuden työllistäjä on edelleen VR:n konepaja, jonka tilanne näyttää hyvältä. Nordec Envelope Oy:n Pieksämäen Normekin tehtaan toiminta loppui vuoden 2020 loppuun. Sieltä työttömäksi jääneet ovat sijoittuneet hyvin alueen yrityksiin. Metallialan erityisosaajista on kuitenkin edelleen tarvetta seutukunnalla.

Juvalla Salico Oy:n tehdas lopetti toimintansa v. 2020 aikana. Tehtaan työntekijät ovat työllistyneet kohtuullisen hyvin muualle. Valoe Oy, aloitti toimintansa Juvalla kesän alussa 2020 aikana ja työllistää noin 30 henkilöä. Juvan seudulla työllistyvä vaikutus on ollut myös Valtatie 5 rakentamisessa. Mikkeli-Juva tie otetaan liikenteelle käyttöön vaiheittain vuosina 2020–2021 ja lopullisesti tie on valmis kesällä 2022.

Starttirahalla yritystoiminnan aloittaneita oli v. 2020 Pieksämäen seutukunnassa 19 (Juva 6, Joroinen 3, Pieksämäki 10), kun koko Etelä-Savossa vastaava luku oli yhteensä 136. Starttirahan hakijoiden määrä väheni hieman edellisvuodesta. Pieksämäen seudulla starttirahan kysyntään on vaikuttanut sivutoimisen yrittäjyyden sekä kevytyrittäjyyden lisääntyminen sekä vallitseva koronatilanne. Kysyntä vuoden alussa tältä osin heikkoa.

Koronapandemian vaikutukset yritystoimintaan on nähtävissä työttömyyden kasvuna seutukunnalla. Pieksämäellä työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli vuoden 2020 joulukuussa 11,7 %. Juvalla vastaava luku oli 10,1 %. Myös lomautettujen määrä on kasvanut. Kuitenkin seutukunnan työttömyys on maakunnan alhaisin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pieksämäen seutukunnassa osaavan työvoiman reservit ovat erittäin niukat suhteessa kysyntään. Pieksämäen seutukunnassa on työvoimasta ylitarjontaa vain myyjistä. Jopa toimistotyöntekijöiden rekrytoinneissa on paikoin haasteita. Odotetaan monitaitoisuutta. Erityisesti Pieksämäellä on pulaa vanhus- ja kehitysvamma-työhön erikoistuneista lähihoitajista ja tähän pulmaan on haettu innovatiivisia ratkaisuja. Pieksämäellä on jatkuvasti tarjolla työtä lähihoitajille ja sairaanhoitajille, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Sosiaali- ja terveysalalle on tullut viime vuosina lisää uusia työpaikkoja, minkä lisäksi eläköitymistien korvaaminen edellyttää jatkossakin toimijoiden vahvaa yhteistyötä - tarvitaan ammatillista liikkuvuutta, koska niukkuutta työvoimasta on myös lähialueilla.

Pieksämäen seutukunnan kahdessa kunnassa on erilainen elinkeinorakenne, ja työvoimatarpeet painottuvat kunnissa eri tavoin. Osaavan työvoiman vajetta arvioidaan lähihoitajista ja sairaanhoitajista (Pieksämäki), kirjanpitäjistä ja laskentatoimen erityisasiantuntijoista (Pieksämäki), metallialan osaajista, laitossiivoojista sekä ravintola-alan osaajista. Ylitarjontaa seutukunnassa on vain rakennusalan avustavista työntekijöistä sekä rakennussähköasentajista. Elintarviketyöntekijöitä on Juvalla Salicon jäljiltä työttömänä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pieksämäen seutukunnan kahdessa kunnassa työttömyys nousi vuodessa 160 henkilöllä eli 17 %, kehitys on maakunnan seutukunnista heikoin. Kuitenkin seutukunnan työttömyysaste on koko vuoden ollut maakunnan matalin ja on sitä edelleen.

Jatkuvan työttömyyden keskimääräinen kesto oli vuonna 2020 selvästi lyhin Pieksämäen seutukunnassa. Keskiarvo oli 32 viikkoa, kun sekä Mikkelin että Savonlinnan seutukunnassa keskiarvo oli 40 viikkoa. Tämä kuvastaa seutukunnan niukempaa työvoimareserviä.

11.3 Savonlinnan seutukunta

Savonlinna, Sulkava, Rantasalmi, Enonkoski

Savonlinnan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 39 877 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 381 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 824.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	+

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Savonlinnan seudun vahvuutena voidaan pitää sen sijaintia keskellä Saimaan järvi-seutua, joten edellytykset matkailulle ja sen kehittämiseksi ovat hyvät. Savonlinnan sijainti pääväylien välissä luo omat haasteet mutta toisaalta houkuttelee vierailijoita liikumaan tällä alueella laajemmin. Lentoliikenne ja sen tukeminen on koettu yritysten ja matkailijoiden taholta erittäin tärkeäksi, mahdollistaen myös lentokentän kokovuotisen aukiolon ja takaa suunniteltujen charterlentojen aloittamisen Keski-Euroopasta.

Alueella on vahvaa kansainvälistä kone- ja teknologiateollisuutta ja vaneriteollisuuskeskittymä on globaalisti kilpailukykyinen. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk:n Savonlinnan kuitulaboratorio tekee kansainvälisen tason tutkimusta kehittäen teknologiaa ja innovaatioita mm. prosessi- ja metsäteollisuudelle. Puuhybridilaboratorion rakennusinvestointi Teknologiapuistoon luo uudet mahdollisuudet kehittää kansainvälistä puuosaamista Savonlinnassa. Xamk pyrkii myös vahvistamaan insinööri-koulutusta Savonlinnassa. Samoin nyt aloittavat Jyväskylän Yliopiston ICT-alan väyläopinnot sekä Tampereen Yliopiston DI-koulutusohjelma tähtäävät paikallisen elinkeinoelämän vahvistamiseen. Luonnonvarakeskus on keskittänyt kasvullisen lisäyksen kehityspanostuksia Teknologiapuistoon ja konsortion tavoitteena on kehittyä ja kasvaa kansainvälisesti merkittäväksi toimijaksi omalla sarallaan. TeknoSavon siirtymisen osaksi teknologiapuistoa avaa ovia muillekin yrityksille etabloitua osaamiskeskittymään. Rakenteellisena haasteena on väestön ikääntyminen, korkeat muuttotappiot ja korkea työttömyysaste. OKL:n lakkauttamisen pahimmat vaikutukset alkavat jäädä taakse ja alueen elinkeinot alkavat löytää pikkuhiljaa kovaa pohjaa vahvistamaan uskoa tulevaisuuteen. Alavireisyys näkyy vielä palvelualoilla ja rakentamisessa. Pk-sektori on lisännyt merkittävästi työpaikkoja Savonlinnassa, ja Samiedu on toiminut rytmin vaihdoksessa (taantumasta kasvuun) nopeasti ja päättäväisesti luoden osaamispolkuja työttömille työnhakijoille teollisuusyritysten tarpeisiin.

Teollisuuden työpaikoilla on suurin merkitys Savonlinnassa, toiseksi merkittävin päätoimiala on vähittäiskauppa. Teollisuus kokonaisuudessaan on lisännyt työpaikkoja. Vähittäiskauppa on säilyttänyt asemansa, mutta kaupan teknologinen rakennemuutos voi vaikuttaa negatiivisesti kaupan työllisyyteen. Koronapandemia on iskenyt raskaasti matkailu- ja palvelualoille, tulevakin matkailusesonki näyttää menevän ilman ulkomalaisia matkailijoita matkustamisrajoitusten takia. Savonlinna Live-hankkeilla on onnistuttu uudistamaan matkailutarjontaa kotimaisille asiakkaille, mutta koulujen alkaminen pysäyttää kotimaisen matkailusesongin liian aikaisin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teollisuustoimialojen näkymät ovat koronatilanteesta huolimatta rohkaisevat. Investointihyödykkeiden kysyntä ja remontointi yms. korona-ajan toiminta ylläpitävät kulutuskysyntää, joka heijastuu myös valmistavaan teollisuuteen. Puun käytön lisääntyminen investointien myötä lisää kulutuskysyntää, työpaikkoja logistiikkaketjuun sekä puunhankintaan ja kantorahatuloja. Rakentamisen suhdanteen hiipuesssa kilpailu kiristyy rakennustuotemarkkinoilla ja puurakentamisen imu kasvukeskuksissa hiipuu, kun betonielementtikapasiteettia on taas markkinatilanteeseen nähden riittävästi tarjolla.

Teknologiapuolella sähkömekaaninen- ja elektroniikkateollisuus on hyvässä nousussa. Luken toimintojen keskittäminen teknologiapuistoon vahvistaa koko tki-yhteisön toimintaa ja tuottaa kilpailukykyä metsäbiotalouteen. Uutena hankkeena on toteuttaa teollisen puurakentamisen koelaboratorio teknologiapuiston yhteyteen. Saimaan Taideluolassa on meneillään investointihanke, joka valmistuttuaan luo uuden matkailuelämyksen Savonlinnaan. Parikkala-Syväoron rajanylityspaikan avaaminen kansainväliselle liikenteelle vuonna 2024 on tärkeää, jotta Pietarin alueen matkailupotentiaali saadaan kehittämään alueen matkailua.

Vuosi 2020 oli koronapandemian vuoksi globaalisti poikkeuksellinen. Epidemian reaktiot aiheuttivat keväällä jarrutusta osaltaan myös yritysten perustamiseen. Savonlinnan alueen yritysten kokonaisperustanta vuonna 2020 (119 kpl) laski 18 % vuoden 2019 perustettujen (145 kpl) yritysten määrään nähden. Alueen yritysten nettokasvu +/- oli 65 uutta yritystä (perustetut-lopetetut). Savonlinnan seudulla starttirahapäätösten määrä pysyi vuonna 2020 viime vuosina totutulla tasolla. Päätöksiä tehtiin 36 kpl (v. 2019 42 kpl). Alkukevät oli uusien yritysten perustannassa hiljaista aikaa koronaviruksenkin takia, mutta kesällä, kun viruksen 1. aalto oli tasaantunut, alkoi hiljalleen myös starttirahan kysyntä lisääntyä. Uusia yrityksiä perustettiin eniten rakennus- ja sitä sivuaville toimialoille, palvelusektorille sekä hoiva-alalle. Yrittäjyyden ja starttirahan näkökulmasta odotukset vuodelle 2021 ovat varovaisen positiivisia.

Teollisuusyrityksillä yleisesti työvoiman tarve kasvaa edelleen ja haasteeksi on muodostunut osaavan työvoiman saaminen pk-yrityksiin. Aktiiviväestön poismuutto on taas hyvän suhdannetilanteen vuoksi kiihtynyt, ja tämä tulee aiheuttamaan rekrytointihaasteita. Avainrooliin on noussut yrityslähtöinen yhteistyö ammatillisten oppilaitosten ja yritysten välillä. Savonlinnan kaupunki yhteistyössä Samiedun ja Norelco Oy:n kanssa käynnistää pilottina uuden toimintamallin, jolla pyritään ratkaisemaan pk-yritysten rekrytointihaasteita. Yhteistyötä TE-toimiston, työllisyyspalveluiden ja Samiedun kanssa on tiivistetty. Kansainvälistä työvoiman saatavuutta edistetään seutukaupunkien yhteisellä hankkeella. Kuntakokeilu starttaa kevään aikana.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Savonlinnan seutukunnassa löytyy melko hyvin työntekijöitä missä tahansa ammatissa. Teollisen tuotannon ja metallialan (erityisesti cnc-koneistajat ja hitsaajat) avoimien tehtävien täyttäminen on kuitenkin haasteellista. Samoin sosiaali- ja terveysalan ammattien osaajista, siivoojista ja keittiöalan osaajista on kysyntää. Savonlinnan seutukunnassa on ylitarjontaa myyjistä ja toimistoalan työntekijöistä sekä rakennusalan työntekijöistä. Ylitarjonta-ammatteja on hieman enemmän kuin muissa seutukunnissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Savonlinnan seutukunnassa työttömien määrä on kasvanut vähemmän kuin muissa Etelä-Savon seutukunnissa. Savonlinnan seutukunnan kunnissa työttömyysaste vaihtelee Rantasalmen 12,1 prosentista Sulkavan 14,2 prosenttiin. Lomautettujen määrä on 34 % vuodentakaista korkeampi eli koko maakunnan tasoa, kokonaan työttömiä on 5 % vuodentakaista enemmän, nousu on Etelä-Savon pienin.

12 Pohjois-Savo

Pohjois-Savossa asui vuoden 2020 lopussa 248 265 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 738 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 15 359.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Seutujen erilaisesta toimialarakenteesta johtuen, koronaepidemian leviämisen hidastamiseksi tehdyt toimenpiteet näkyivät maakunnan eri seuduilla eri aikaan. Nopeimmin vaikutukset näkyivät Ylä-Savossa ja Kuopion seudulla. Kuopion seudun tilanne kuitenkin helpottui viime kesän kotimaan matkailun siivittämänä. Palvelualan tilanne jälleen hiukan vaikeutui loppuvuoden ja nyt myös kevään rajoitusten aikana, mutta tilanne ei kuitenkaan ole lähellekään niin haastava, kuin se oli vuosi sitten. Ylä-Savossa koronaepidemia kohdistui nopeasti ja voimakkaasti erityisesti seudun teollisuuteen. Teollisuuden tilanne oli haastava aina loppuvuoteen saakka, mutta nyt tilanne on huomattavasti parempi. Kone- ja metalliteollisuuden tilauskanta on parantunut ja lomautuksia on purettu. Varkauden seudulla suurimmat haasteet alkoivat vasta loppusyksyn ja loppuvuoden aikana, eikä tilanteen uskota olennaisesti helpottuvan koko kevään kuluessa. Seudun lomautukset kohdistuvat lähinnä teollisuuteen ja ovat lisääntyneet voimakkaasti vuoden vaihteen molemmin puolin. Sisä-Savon ja Koillis-Savon seudut puolestaan ovat selvinneet koronakriisistä huomattavasti vähäisemmin vaikutuksin.

Lähiajan näkymissä nojataan nyt vahvasti rokotteiden etenemiseen ja laumasuojan saavuttamiseen. Vaikka koronatilanne ottikin nyt keväällä hieman takapakkia, maakunnan toipumisodotuksissa ollaan silti varovaisen toiveikkaita, sillä lähtökohdat elpy-

miseen ovat suhteellisen hyvät. Myös EU rakennerahastojen varoja on suunnattu huomattavasti nuorten osallisuuteen sekä yritysten neuvontaan ja erityisesti yritysten uusiutumiskyvyn vahvistamiseen.

Kuopion seudun monipuolinen elinkeinorakenne on helpottanut vaikeaan tilanteeseen sopeutumisessa, eikä vaikutukset ole olleet kaikilla toimialoilla saman aikaiset eikä yhtä suuret. Seudulla on runsaasti investointeja käynnissä ja vetovoimaa houkutella myös uusia yrityksiä. Uusia liike- ja tuotantotilainvestointeja on alkamassa ja suunnitteilla, vallitsevaan tilanteeseen nähden yllättävän paljon. Alueen teollisuustonttien kysyntä on vilkasta ja neuvotteluja uusien toimijoiden seudulle tulemisesta on useita. Tätä tukee myös kevään Pk-yritysbarometri, jonka mukaan Kuopion seudun positiiviset yleiset suhdannenäkymät (saldoluku +12) poikkeavat koko maan ja maakunnan muiden seutujen odotuksista huomattavasti.

Ylä-Savon koneiteollisuus on toipunut hyvin alun tilapäisestä komponenttipulasta, sekä asennus-, valvonta-, käyttöönotto- ja kunnossapitotöiden vaikeutumisesta matkustusrajoitusten vuoksi. Tilanteen helpottuminen on vaikuttanut positiivisesti myös laajaan alihankintaverkostoon. Kone- ja metalliteollisuuden tilauskanta on parane-massa ja alan lomautuksia on purettu. Palvelu- ja tapahtuma-alan tilanne Ylä-Savossa on edelleen kuitenkin haastava.

Varkaudenseudun teollisuudessa koronan vaikutukset näkyvät tällä hetkellä lähinnä pienempien yritysten tilauskannan vähenemisenä. Päätoteuttajat eivät ole käyttäneet alihankkijoita aiempaan tapaan, vaan toimittavat tilauksista suuremman osan itse. Seudun aiempaa korkeammat työttömyysluvut johtuvat pitkälti lomautusten suuresta määrästä. Esimerkiksi Leppävirralla lomautettujen määrä on jo yli nelinkertainen aiempiin vuosiin verrattuna.

Tilanne on vaikuttanut myös yritysten kannattavuuteen. Pk-yritysbarometrin mukaan pohjoissavolaisten yritysten kannattavuus on viime syksystä noussut, silti Kuopion ja Ylä-Savon seutuja lukuun ottamatta odotukset kannattavuuden suhteen ovat edelleen heikot. Tarjouskilpailu on kovaa ja hintataso jää alhaiseksi.

Nopeutetun lomautusprosessin lakkauttaminen saa yritykset käynnistämään YT-neuvotteluja kaiken varalta. Kaikki eivät välttämättä päädykään sopeutustoimiin, joten lähiajan lomautusten ennustaminen on haastavaa. On myös esitetty, että nopeutetun lomautusprosessin päättymisen voisi lisätä irtisanomisten määrää.

Yleisesti koronatilanteesta näyttäviä selviävän paremmin suuremmat vientiyritykset, kun taas pienet kotimaan markkinoilla toimivat eri palvelualojen, kuten henkilöliikenne-,

ravintola- ja matkailu-, tapahtumajärjestäjä-, taide- ja eri viihdealan, sekä erikoiskaupanalan yritykset ovat hyvinkin haastavassa tilanteessa. Joillakin toimialoilla sitä vastoin liikevaihto on jopa kasvanut koronakriisin aikana. Kotona vietetyn ajan lisääntymisen myötä kaikki ruokatavarakaupat, digipalveluita tarjoavat yritykset, rakennus- ja remonttitarvikkeita sekä puutavaraa myyvät liikkeet ovat menestyneet kohtalaisen hyvin kriisin keskellä. Samoin urheiluvälinekaupat, sisustus suunnittelijat ja sisustusliikkeet sekä konsultointipalveluja tarjoavat yritykset ovat pärjänneet.

Maatalouden kokonaisuudessa taloudelliset haasteet johtuvat laajassa mittakaavassa muista syistä kuin koronasta. Koronan vaikutukset ovat kuitenkin olleet yksittäisille tiloille hyvin merkittäviä. Alkutuotannon tukia on kohdentunut mm. tiloille, joiden tuotteet menevät esim. ravintolakäyttöön. Suurimmat määrät koronan vaikutuksista kärsineitä tiloja on marjanviljelyssä. Pahimmin ovat kärsineet tilat, joiden ulkomaisen työvoiman saanti ei onnistunut viime keväänä ja tuotanto jäi merkittävästi normaalitasosta. Työvoiman saannissa oli haasteita sekä istutusvaiheessa että poimintavaiheessa.

Konkurssiin ajautuneita yrityksiä maakunnassa on saman verran kuin aiempina vuosina, eikä suurta konkurssiuhkaa ole näköpiirissä. Talotehtaan konkurssi Sonkajärvellä, mistä jäi yli 70 henkilöä työttömäksi ja kylpylä lialmessa, ovat molemmat koronaepidemian seurauksia. Kuitenkin pienempiä yrityksiä lopetetaan, mutta useimmassa tapauksessa alkuperäinen lopettamisyy ei ole koronakriisistä johtuva.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Maakunnassa suurimmat käynnissä olevat investoinnit kohdistuvat Kuopion seudulle. Kuopion seudun merkittävin aluerakentamisprojekti, Savilahti –hanke, etenee suunnitellusti, samoin ratapihan parantaminen on käynnissä ja useita matkailuun liittyviä kehittämishankkeita on suunnitteilla. Myös muilla seudulla on käynnissä ja suunnitteilla uusia investointeja. Varkauden seudulla 15 000 neliömetrin suuruisen konepajarakennuksen maanrakennustyöt on aloitettu. Ylä-Savossa on toimitila- ja julkista rakentamista sekä kone- ja laiteinvestointeja. Kuten Pk-yritysbarometrissä käy ilmi, investointihalukkuus on kuitenkin selvästi aiempaa vähäisempää ja Kuopion seutua lukuun ottamatta koko maata varovaisempaa.

Maakunnan kehittämisen tueksi ja sen saavutettavuuden lisäämiseksi tarvitaan panostuksia myös liikenneinfraan. Itäradanhanke on Pohjois-Savolle tärkeä paremman saavutettavuuden sekä lyhyempien matka-aikojen vuoksi. Iisalmi, Kuopio, Varkaus ja Suonenjoki ovat mukana hankkeen suunnittelun rahoituksessa. Itäradan ja sen myötä nopean yhteyden pääkaupunkiin, uskotaan tuovan uutta nostetta maakunnan elinkeinoelämälle. Samoin 5-tiestä on muodostunut itäisen Suomen pääväylä, jolla liikkuvat

metsä- ja elintarvikekuljetukset. Tie on merkittävä myös työmatkaliikenteen ja matkailun kannalta. Tielle tavoitellaan ympärivuotista 100 kilometrin tuntinopeutta, tien varren kuntien ja kaupunkien saavutettavuuden parantamiseksi.

Vaikka riskejä edelleen on olemassa, koronapandemian vaikutukset Pohjois-Savon teknologiateollisuuteen näyttäisivät jäävän pelättyä vähäisemmiksi. Uusissa tilauksissa on selvää kasvua ja piristyminen näyttäisi kohdistuvan kaikille toimialoille, mutta silti yritysten välillä on edelleen suuria eroja. Pohjois-Savon teknologiateollisuusyritysten liikevaihto on kasvanut koko maan keskiarvoa enemmän. Heikko kysyntätilanne on alkanut helpottamaan, ja suurempien vaikeuksien uskotaan olevan jo takanapäin. Toimialan henkilömäärissä tämä kehitys ei kuitenkaan vielä näy.

Varkauden seudulla ollaan tyytyväisiä erityisesti globaalien teknologiayritysten päätöksistä toteuttaa investoinnit juuri Varkauteen. Alueella laaditun osaamistarpeita koskevan selvityksen mukaan mm. energiaosaajien tarve on jo ennestään kasvava, joten globaalien vientiyritysten työvoimantarpeisiin vastaamiseen tulee erityisesti panostaa. Seudun energiaosaamisen keskittymä näkyy nyt myös Euroopan Unionin tasolla, kun Pohjois-Savon energiaklusteri pääsi mukaan EU:n listaaminen klustereiden yhteisalustalle (ECCP).

Rakentaminen etenkin Kuopion seudulla on jatkunut edelleen vilkkaana. Muilla seuduilla rakentaminen kohdistuu nyt enemmän julkiseen rakentamiseen. Rakentamista vauhdittaa myös korjausrakentamisen kasvu. Haasteena korjausrakentamisessa kuitenkin nähdään taloyhtiöiden päätösten hitaus sekä keskustan ulkopuolella olevien rakennusten vakuusarvojen arvostustaso. Pientalorakentamisessa lupia on haettu aiempaa enemmän kaikilla seuduilla, mutta muuten asuntorakentaminen keskittyy enimmäkseen Kuopion seudulle. Tulevan toimisto- ja liikerakentamisen puolestaan uskotaan elävän työkuulttuurin muutoksen myötä. Etätöiden lisääntymisen seurauksena toimitilamarkkinoilla joudutaan reagoimaan uusiin tilatarpeisiin. Isompia ja pienempiä tuotantotiloja on rakenteilla ja suunnitteilla useimmilla seuduilla.

Maakunnan kehittäminen pohjautuu edelleen kone- ja energiateknologiaan, puunjalostukseen, elintarviketeollisuuteen, hyvinvointiteknologiaan ja matkailuun sekä uudempina aloina vesi- ja biotalouteen. Näiden alojen osaamiseen, uudistumiseen ja työvoiman saatavuuteen halutaan maakunnassa panostaa myös jatkossa.

Pohjois-Savossa elinkeinon ja elinvoimaisuuden rahoitukseen ja kehittämiseen vuonna 2020 myönnettiin 350 miljoonaa euroa, mikä on huomattavasti edellistä vuotta enemmän. Rahoituksen suuntaamisessa korostui luonnollisesti koronan aiheuttamat ongelmat, mutta myös muuta kehittämisrahoitusta maakunnassa haettiin aktiivisesti. Tämän lisäksi erilaisia koronaan liittyviä avustuksia myönnettiin 2 000 yritykselle uusien tuotteiden, palvelujen ja toimintatapojen kehittämiseen. Hakijoiden joukossa oli

runsaasti yrityksiä, jotka eivät aiemmin olleet käyttäneet julkista rahoitusta. Nyt ELY-keskuksen tai Business Finlandin poikkeustilanteeseen kehitettyjä koronarahoituksia hakeneet ovat jatkaneet kehitystyötä ja hakevat siihen normaalia kehitysrahoitusta. Siten myös alkuvuodesta yritystukien hakeminen on jatkunut vilkkaana sekä investointeihin että kehittämiseen. Kehittämishankkeissa painottuvat uusien digitaalisten palvelujen sekä kansainvälistymisvalmiuksien kehittäminen. Jatkossa tavoitteena on varmistaa käynnistyneiden hankkeiden sujuva eteneminen ja mahdollisten lisäkehittämistarpeiden kartoittaminen.

Myös maaseudun yritystukea on haettu vilkkaasti lähinnä elintarvike- ja palvelualan yrityksiin. Samoin maatalouden epävarmasta tilanteesta huolimatta, maatalouden investointeihin, lähinnä työympäristön ja eläinten hyvinvoinnin parantamiseen haetaan tukija yllättävänkin vilkkaasti.

Investointien taso maataloudessa putoaa euromääräisesti johtuen maidon sopimus- tuotantoon siirtymisestä sekä naudanlihan tuotannossa vasikkapulasta johtuen. Pannostukset kohdistuvat nyt mm. eläinten hyvinvointiin ja uusiutuvan energian investointeihin. Pitkällä tähtäimellä alueen kehittyminen näyttää erityisesti naapurimaakuntiin verrattuna vauhdikkaalta ja tuotannon tason oletetaan pysyvän hyvällä tasolla tilamäärän vähenemisestä huolimatta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusia avoimia työpaikkoja Pohjois-Savossa oli vuoden 2020 aikana yhteensä 33 800. Näistä valtaosa (64 %) sijoittui Kuopion seudulle. Varkauden seudulla uusia avoimia työpaikkoja oli vajaa 5 000 ja Ylä-Savossa 4 500. Vaikka työpaikkamäärä väheni edellisestä vuodesta 5 100 työpaikalla, määrää pidetään kuitenkin olosuhteisiin nähden yllättävänkin hyvänä, sillä vertailuvuosi 2019 oli työpaikkojen määrällä mitattuna ennätyskellinen. Samoin kuluvan alkuvuoden aikana kysyntä on pysynyt hyvänä. Haastetta asettaa kuitenkin juuri oikean osaamisen omaavien henkilöiden löytäminen kuhunkin työpaikkaan. Vaikka työttömien määrä on lomautusten lisääntymisen myötä noussut, rekrytointiongelmia kokeneiden yritysten määrä Pohjois-Savossa vuoden 2020 aikana oli edelleen 42 %. Määrä on kolmanneksi suurin muihin ELY-keskuksiin verrattuna. Kuitenkin kevään Pk-yritysbaremetrin mukaan tilanne koronapandemian myötä olisi helpottunut ja enää 13 % yrityksistä näkee työvoimansaatuuden merkittävänä kasvun esteenä. Muutenkin työvoiman saatavuus olisi Pohjois-Savossa koko maan keskiarvon kanssa samaa luokkaa. Sopeuttamistoimista lomautus on kaikista yleisin ja seuraavana muut työaikajärjestelyt.

Kuitenkin erityisosaamisesta uskotaan lähitulevaisuudessa olevan enemmän kysyntää, kuin mitä on tarjontaa. Tätä vahvistaa mm. Keski-Savossa tehty selvitys alueen

yri­tysten ja julkisen sektorin osaamistarpeista. Selvityksen mukaan erityisesti talous-, informaatio-, automaatio, metalli- ja energiaosaajien tarve on kasvava. Kansainvälisen yritysten jatkuva prosessien kehitys edellyttää myös jatkuvaa oppimista. Maakunnan uudet ohjelmistoteknologia-alan yritykset hakevat myös Kuopioon, vaativiin ohjelmistokehitysratkaisujen kehittämiseen uusia osaajia.

TE-toimiston laatiman ammattibarometrin mukaan haastavinta on löytää hoivapuolen osaajia. Maakunnassa on pulaa terveyden- ja sairaanhoitajista, yleis- ja erikoislääkäreistä, hammaslääkäreistä, lähihoitajista, psykologeista, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista sekä sosiaalityön erityisasiantuntijoista. Pulaa on myös lastentarhan opettajista, kodinhoitajista, toimisto- ja laitossiivoojista, myyntiedustajista, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä, maa- ja vesirakentamisen avustavista työntekijöistä, moottoriajoneuvojen asentajista ja korjaajista sekä sovellussuunnittelijoista.

Pohjois-Savon työllisyysaste vuonna 2020 oli 69,2 % koko maan keskiarvon ollessa 71,6 % (vuosikeskiarvo). Miesten työllisyysaste Pohjois-Savossa oli 68,5 % ja naisten 69,8 %. Pohjois-Savossa on perinteisesti muusta maasta poiketen naisten työllisyysaste ollut miehiä korkeampi.

Maakunnan työvoiman määrä kasvoi vuodenvaihteessa reilulla 2 000 henkilöllä Joroisten liittyessä Pohjois-Savoon. Työvoiman määrä on nyt noin 113 000 henkilöä, ja työpaikkapendelöintiä maakunnan sisällä tapahtuu moneen suuntaan.

Lomautettuna Pohjois-Savossa oli tammikuun lopussa yhteensä 2 500 henkilöä, mikä on reilusti yli kaksinkertainen määrä viime vuoteen verrattuna.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Maakunnan työttömien osuus työvoimasta (12,2 %) on pysytellyt juuri ja juuri koko maan keskiarvon alapuolella. Työttömien määrän noususta suurin osa selittyy lomautettujen korkealla määrällä. Vuoden vaihteeseen ajoittui runsaasti lyhytaikaisia lomautuksia, jolloin lomautettujen määrä nousi yllättävän korkeaksi. Alkuvuoden aikana lomautettujen määrä on kääntynyt jälleen lievään laskuun, mutta on edelleen yli kaksinkertainen vuoden takaiseen verrattuna. Lomautetuista miehiä on 76 %, mikä kuvastaa sitä, kuinka lomautukset kohdistuvat miesvaltaisille aloille teollisuuteen. Valtaosa lomautetuista on rakennus-, korjaus ja valmistustyöntekijöitä sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijöitä. Palvelu- ja myyntityöntekijöiden lomautettujen määrä kohdistuu suurimmaksi osaksi Kuopion seudulle. Lomautuksista vielä vain pieni osa on päättynyt irtisanomisiin, mutta kriisin jatkuessa irtisanomisten määrän uskotaan kasvavan.

Työttömien määrän kehitykseen vaikuttaa olennaisesti koronaepidemian hidastamiseksi määrätyt rajoitukset ja niiden mahdollinen kesto. Rokotusten etenemisen ja palvelualueille suunnattujen rajoitusten poistumisen myötä, ainakin lomautettujen määrän uskotaan laskevan kohtalaisen nopeastikin. Muuten työttömien kokonaismäärän uskotaan pysyvän aavistuksen vuoden 2018 yläpuolella, seuraten normaalia kausivaihtelua.

Maakunnassa maaliskuun alussa aloitti työllisyyden kuntakokeilu, jossa ovat mukana seuraavat kuusi kuntaa; Kuopio, Siilinjärvi, Lapinlahti, Iisalmi, Sonkajärvi ja Vieremä. Osa TE-toimiston asiakkaista siirtyi siten Kuopion seudun työllisyyden kuntakokeilun asiakkaaksi. Tavoitteena on parantaa pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille, kehittämällä työnhakijoille tarjottavia työllistymispalveluja.

Ylä-Savoon haettiin opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää erityisavustusta jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen tukemiseksi, nimenomaan työllisyyden kuntakokeilua tukemaan. Muita edellä mainitulla avustuksella Pohjois-Savossa toteutettavia hankkeita ovat jatkuvan oppimisen mallin kehittäminen maatalousyrittäjille sekä jatkuvan oppimisen merkityksen ja tietoisuuden nostaminen uudelle tasolle työikäiselle väestölle ja organisaatioille.

Maakunnan työttömistä yli 50-vuotiaita on 41 %, 25–49-vuotiaita on 47 % ja alle 25-vuotiaina on 12 %. Nuorten työttömyyteen on kiinnitetty paljon huomiota ja nuorille on tarjottu erilaisia työllistymistä edistäviä palveluja koko koronakriisin ajan, näin nuorten työttömien määrä on onnistuttu pitämään kohtuullisena (+10 % vuoden takaiseen verrattuna).

Pitkäaikaistyöttömien määrä kääntyi loivaan nousuun jo ennen koronakriisin puhkeamista vuosien 2019–2020 vaihteessa. Nyt yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita maakunnassa on 4 600, mikä on kolmannes viime vuotta enemmän. Suurta joukkoa työllisyyden kuntakokeiluun osallistuneiden kuntien pitkäaikaistyöttömiä sekä edellä mainittujen kuntien kaikkia alle 30-vuotiaita työttömiä palvelee nyt kuntien toimesta.

12.1 Kuopion seutukunta

Kuopio, Siilinjärvi

Kuopion seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 141 461 henkilöä. Vuoden aikana kasvua oli 756 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 479.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Kuopion seudulla koronaepidemian alettua vuosi sitten, erityisesti palvelualan toimintaedellytykset heikkenivät nopeasti. Kesän aikana rajoituksia purettiin ja seutu toipui-kin yllättävän nopeasti normaalia suuremman kotimaan matkailijoiden määrän tuke-
mana. Erityisesti majoitus- ja ravintola- sekä tapahtuma-, taide- ja kulttuurialoilla ti-
lanne on kuitenkin edelleen haastava, mutta varsinaisia konkursseja seudulla ei juuri-
kaan ole toteutunut. Pienempiä yrityksiä on lopetettu, mutta ei enemmälti koronapan-
demiaan liittyvistä syistä.

Kuopion seudun monipuolinen teollisuusyritysten joukko on selvinnyt koronakriisistä
alun haasteiden jälkeen kohtalaisen hyvin. Myös Kuopion seudulla lomautettujen suu-
rin määrä osuu teollisuuteen, mutta palvelu- ja myyntityöntekijöiden lomautettujen
määrä korostuu seudulla muuta maakuntaa enemmän.

Seudun koronatilanne on säilynyt perustasolla lähes koko pandemian ajan ja seudulla
ollaankin nyt hyvin toiveikkaita lähitulevaisuuden suhteen. Pk-yritysbarometrin mu-
kaan Kuopion seudun yleiset suhdannenäkymät olivat viime syksynä maakunnan syn-
kimmät (saldoluku -23) ja nyt kevään barometrissä puolestaan kaikista valoisimmat
(saldoluku +12) ja reilusti kokomaata ja muuta Pohjois-Savoja optimistisemmat. Sa-
moin muutkin alueella yrityksille tehtyt viimeaikaiset kyselyt osoittavat, että yritysten

tilanne on jo parantumaan päin. Yleisesti nähdään, että suuremmat yritykset ovat selvinneet tilanteesta kohtalaisen vähin vaurioin, mutta edelleen on yrityksiä, jotka ovat vielä pahoissa vaikeuksissa, esimerkiksi tapahtumajärjestäjät ja kaikki henkilökoh- taista fyysistä kontaktia vaativat palvelualan yrittäjät.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kuopio on yksi niistä 16 kaupungista, jotka solmivat valtion kanssa innovaatiotoimin- taa koskevat sopimukset. Pitkäaikaisen, vuosille 2021–2027 solmitun ekosysteemiso- pimuksen keskeinen strateginen sisältö Kuopion osalta on terveys ja hyvinvointitekno- logia sekä vesiosaaminen. Sopimuksilla pyritään uuden, innovaatiolähtöisen kasvun luomiseen ja yliopistovetoisten korkean osaamisen yhteistyöverkoston kehittämi- seen.

Kuopion kaupunki todettiin toiseksi vetovoimaisimmaksi kaupungiksi juuri julkaistussa Vetovoima & Vaikutus -tutkimuksessa. Elinvoima, yhteisö, ympäristö, sijainti, palvelut ja kustannusrakenne olivat ne osatekijät, jotka olivat vetovoimaisuutta arvioitaessa merkityksellisiä. Aukastyytyväisyyden ja myönteisen ilmapiirin uskotaan säilyvän myös jatkossa.

Edellä mainitun barometrin tuloksia tukee se, että seudulle on tulossa uusia toimijoita ja toimitilojen sekä erityisesti yritystonttien kysyntä on vilkasta. Kuopion seudun mer- kittävin aluerakentamisprojekti, Savilahti -hanke etenee suunnitellusti. Alueella raken- teilla oleva osaamiskeskittymä houkuttelee alueelle myös uusia toimijoita. Alueen inf- rarakentamisen toinen vaihe on käynnissä ja oppimisympäristön lisäksi alueelle on tu- lossa yritysten toimitiloja sekä asuinrakentamista. Uusia investointeja seudulle on suunnitteilla useita, jotka kohdistuvat liike- ja toimistorakentamiseen, mutta myös teol- lisuuden toimitiloihin.

Kuopion ratapihan parantaminen vuosien 2021–2024 välillä on osa Kuopion aseman- seudun kehittämisen kokonaisuutta. Hankkeessa uudistetaan henkilöliikenteen rata- piha; laiturit, raiteet, hissit ja matkustajatunneli sekä alikulkusilta ja turvalaitteet.

Matkailualan kehittämistoimia koronatilanne ei ole juurikaan hidastanut, vaan muun muassa Kuopion satama-alueelle sekä Bellanrannan alueelle on kehittämis- ja uudis- tamissuunnitelmia. Samoin Tahkon aluetta laajennetaan ja kehitetään edelleen. Esi- merkiksi syksyllä alueelle avattiin näköalatorni ja nyt matkailualueen keskustaa ollaan rakentamassa uusiksi. Tahkon huipulle on myös suunnitteilla mittava hotellihanke. Tahkolle suunnitellut pakettimatkat vauhdittanevat aluksi kotimaisien turistien kiinnos- tusta alueeseen, mutta pandemian hellittäessä odotetaan myös kansainvälisten mat- kailijoiden määrän kasvua.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä Kuopion seudulla on koronakriisistä huolimatta edelleen kohtalaisen suurta. Maakunnan kaikista uusista avoimista työpaikoista Kuopion seudulle sijoittui 64 %. Kuopiossa uusia avoimia työpaikkoja oli reilut 20 000 kappaletta, mikä on 6 000 työpaikka viime vuotta vähemmän. Siilinjärvellä uusia avoimia työpaikkoja oli 1 600, mikä jäi viime vuoden ennätysluvusta 1 100 työpaikkaa pienemmäksi.

Toimialan mukaan työpaikoista puolet kohdistuu hallinto- ja tukipalveluihin, seuraavaksi eniten tukku- ja vähittäiskauppaan (11 %), terveys- ja sosiaalipalveluihin (10 %) ja julkishallintoon (6 %).

Pk-yritysbarometrin mukaan odotukset henkilökunnan määrän suhteen ovat viime syksyä paremmat (saldoluku -5), mutta kuitenkin muuta maakuntaa ja koko maata alhaisemmat. Työllistämisen esteistä suurimpana nähdään se, että ei ole tarvetta työllistää, mutta myös kysynnän riittämättömyys ja epävakaisuus nähdään esteenä. Vasta kolmantena tulee työvoiman saatavuus (saldoluku 14).

Maakunnan lomautetuista reilu puolet sijoittuu Kuopion seudulle. Toimialoittain tarkasteltuna lomautetuista valta osa on rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöitä ja toiseksi eniten palvelu- ja myyntityöntekijöitä ja seuraavaksi eniten prosessi- ja kuljetusalan työntekijöitä.

Lomautuksista huolimatta rekrytointi ongelmia seudun yrityksillä edelleen kuitenkin on. TE-toimiston laatiman ammattibarometrin mukaan työvoimaa haetaan nyt erityisesti sosiaali- ja terveysalalle. Kysyntää lisää vielä koronakriisin aiheuttama hoitotarve. Yleis-, ja erikoislääkäreistä, hammaslääkäreistä, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista, lähihoitajista, psykologeista, kuulontutkijoista ja perheterapeuteista sekä sosiaalityön erityisasiantuntijoista on pulaa. Kysyntää on myös toimisto- ja laitossiivojista, kotiapulaisista/siivojista sekä kodinhoitajista. Samoin myyntiedustajille ja puheelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjille löytyisi nyt töitä. Näiden lisäksi seudulla haetaan myös lastentarhanopettajia, sovellussuunnittelijoita, yleissihteereitä (lähinnä taloushallintoon) ja maa- ja vesirakentamisen avustavia työntekijöitä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrä Kuopion seudulla on lisääntynyt 18 % vuoden takaisesta. Nousu on kuitenkin Varkauden ja Ylä-Savon seutuja maltillisempi. Siilinjärvellä on ollut jo pitkään maakunnan alhaisin työttömyysaste (8,9 %, 1/2021) ja siellä työttömien määrä nousikin vain 15 % viime vuoden vastaavasta ajasta. Kuopiossa työttömien määrä nousi 19 %. Seudun työttömistä miehiä on 62 % ja naisia 38 %.

Koulutusasteittain tarkasteltuna työttömistä yli puolella (56 %) on toisen asteen tutkinto, pelkän perusasteen varassa on 19 prosenttia työttömistä, jonkin asteinen korkeakoulututkinto on 15 prosentilla työttömistä ja alin korkea-aste on 6 prosentilla.

Työttömistä 21 % sijoittuu rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmään ja samoin 21 % on joko erityisasiantuntijoita tai asiantuntijoita. Palvelu- ja myyntityöntekijöitä on työttömänä 17 %.

Seudun työttömistä nuoria, alle 25-vuotiaita on 13 %. Tammikuun lopussa nuoria työttömänä oli 1 070 henkilöä. Nuorten työttömien määrä on koronapandemiasta huolimatta pystytty pitämään kohtuullisena, sillä nuorten työttömien määrä on noussut vuoden takaisesta vain 11 %. Koillis-Savo lukuun ottamatta, missä nuorten työttömien määrä on pysynyt ennallaan, Kuopion seudun nuorten työttömien määrä lisääntyi muita seutuja vähemmän. Nuorista lomautettuna on vain 94 henkilöä. Nuorista työttömistä 65 % on miehiä ja 35 % naisia.

Kuopion seudulla pitkäaikaistyöttömien määrä kääntyi nousuun jo vuosi sitten tammikuussa, hiukan ennen koronaepidemiaa. Nyt seudulla on noin 2 700 pitkäaikaistyöttöntä, mikä on 30 % enemmän kuin vuosi sitten vastaavaan aikaan. Luku on noin kolmannes kaikista seudun työttömistä. Pitkäaikaistyöttömistä miehiä on 62 % ja naisia 38 %. Reilulla puolella pitkäaikaistyöttömistä on toisen asteen ammatillinen tutkinto, 26 % on perusasteen varassa ja 8 %:lla on alin korkea-asteen tutkinto. Korkeakoulututkinnon suorittaneita pitkäaikaistyöttömistä on 12 %.

12.2 Varkauden seutukunta

Varkaus, Leppävirta, Joroinen

Varkauden seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 34 369 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 318 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 387.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yrittäjätoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	0	+	+

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Koronaepidemian vaikutukset laajemmassa mitassa alkoivat näkyä Varkauden seudulla muuta maakuntaa myöhemmin. Kevään ja kesän aikana epidemian leviämiseksi tehdyt rajoitustoimenpiteet näkyivät lähinnä palvelualoilla, mutta teollisuuteen vaikutukset olivat muuta maakuntaa vähäisemmät. Globaaleilla energiateknologiateollisuuden suuryrityksillä oli vielä vahva tilauskanta, mikä kannatteli myös alihankintaverkostoa vielä kesän yli. Kuitenkin loppusyksystä ja loppuvuodesta teollisuuden alan yritykset alkoivat lomauttaa henkilöstöään. Erityisesti Leppävirralla lomautusten määrä oli vuodenvaihteessa yli nelinkertainen aiempiin vuosiin verrattuna. Varkaudessa ja Joroisissa lomautettujen määrät olivat noin kaksinkertaiset vuoden takaiseen verrattuna.

Seudulla tehdään paljon kehittämistoimia erityisesti teollisuuden aloilla, mutta tilanteen olennaiseen parantamiseen ei uskota kovin nopealla aikataululla. Uusia yhteistoimintaneuvotteluja on käynnistetty ja aiempia lomautuksia jatkettu. Hankala työtilanne näkyy erityisesti alihankintaverkostossa, koska päätoteuttajat tekevät suuremmissa määrin itse toteutettavat tilaukset. Vaikka tilauksia on onnistuttu saamaan, osa tilauksista on siirtynyt eteenpäin tilaajasta johtuvista syistä. Heikko tilauskanta näkyy myös Pk-yritysbarometrissa kannattavuuden laskuna, sillä uusia tarjouksia tehdään nyt aiempaa huomattavasti pienemmällä katteilla, jotta työvoimalle voidaan tarjota

työtä. Yrityksillä on kuitenkin ollut vahva selviytymiskyky näinkin suurissa muutoksissa, sillä seudulla on esimerkkejä, kuinka menetettyjen ja peruuntuneiden tilausten tilalle on onnistuttu avaamaan vientimarkkinoita, joiden uskotaan jatkuvan myös epidemian jälkeen.

Palvelualoista matkailu- ja tapahtuma-aloilla koronan leviämisen estämiseksi tehdyt rajoitukset ovat näkyneet sekä Leppävirran matkailutoiminnassa, missä kysyntä on pudonnut alle puoleen normaali tilanteesta, että Joroisissa, missä kaikki vuosittain järjestettävät tapahtumat viime kesältä jouduttiin perumaan. Tapahtumia ensi kesälle suunnitellaan nyt kuitenkin normaalisti, ja tässä vaiheessa niiden toetutumiseen uskotaan vahvasti.

Konkursseja seudulla ei ole tullut, mutta toki pienempiä yrityksiä on lopetettu muuten. Suurempia konkurssiuhkiakaan seudulla ei tällä hetkellä ole, joten konkurssilain väliaikaisen muutoksen purkamisella ei uskota olevan suurta vaikutusta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Seudun suuremmilla vientiyrityksillä tilauskanta oli pandemian alkaessa erittäin hyvä ja nämä pitkäkestoiset projektit ovat kantaneet näihin aikoihin saakka kohtalaisen hyvin. Seudulla ollaan tyytyväisiä etenkin siihen, että nämä globaalit yritykset ovat valmiita investoimaan ja laajentamaan toimintaansa Varkauteen. 11 hehtaarin suuruiselle tontille tuleva, noin 15 000 neliömetrin suuruisen konepajarakennuksen maanrakennustyöt ovat jo käynnissä ja varsinaiset rakennustyöt on tarkoitus käynnistyä vielä keväällä. Tehdasrakennuksen odotetaan olevan valmis reilun vuoden päästä kesällä 2022. Samoin massa- ja paperiteollisuuden laitevalmistajalle valmistui juuri 1 500 neliömetrin suuruisen huolto- ja palvelurakennus. Yritys laajentaa liiketoimintaansa huolto- ja palvelutoimintaan. Energiateknologia yritys kehittää parhaillaan nykyisen liiketoiminnan rinnalle uutta ja hakee alan erikoisosaajia. Näillä investoinneilla turvataan valtaisa joukko työpaikkoja. Investointien seudulle saaminen on puolestaan edellyttänyt sitä, että alueella on tarjota huippuosaamista. Tämä kuitenkin edellyttää, että näihin osaamisvaateisiin pystytään myös jatkossa vastaamaan. Seudun tarjoamat opiskelupaikat ovat avainasemassa turvaamassa globaalien vientiyritysten edellyttämää osaavaa työvoimaa. Seudulla järjestetään AMK-tasoista energiateknologian koulutusta, mutta tämän lisäksi tarvitaan myös liiketalouden osaamista. Aiemmin lakkautettu liiketalouden koulutus saadaan käyntiin ensi syksynä, mikä on tärkeää alueen kansainväliselle teollisuudelle.

Vaikka seudun investointiodotukset Pk-yritysbarometrin mukaan ovat koko maan alapuolella, edellä mainittujen suurteollisuuden investointien lisäksi alueella on myös tuotantotilojen investointisuunnitelmia. Seudulla kysytään moderneja, nykyajan vaatimukset täyttäviä toimitiloja.

Uusia päätoimisia yrityksiä seudulle perustettiin lähes samaan tahtiin kuin aiempina vuosina. Tämän hetken ilmiönä on kevytyrittäjyys ja muut yrittäjyyden uudet muodot.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusia avoimia työpaikkoja Varkaudessa oli vuoden 2020 aikana yhteensä 4 000 ja Leppävirralla noin 1 000 työpaikkaa. Uutena kuntana Varkauden seutuun liittyneessä Joroisten kunnassa uusia avoimia työpaikkoja oli vajaa 400, mistä noin 100 oli kevään kausityöpaikkoja. Muista seuduista poiketen, uudet avoimet työpaikat lisääntyivät vuoden 2020 aikana 14 %, vaikka Joroisten työpaikkoja ei huomioitaisi. Hyvä työpaikka-kehitys jatkui aina loppuvuoteen saakka, mutta marras- ja joulukuussa työpaikat vähenivät olennaisesti aiemmista kuukausista, mikä selittyy lomautusten voimakkaalla lisääntymisellä loppuvuodesta. Alkuvuodesta kysyntä on jälleen vilkastunut.

TE-toimiston laatiman ammattibarometrin mukaan haastavinta on löytää hoivapuolelta; sairaan- ja terveydenhoitajia, lähihoitajia, psykologeja sekä sosiaalityön erityisasiantuntijoita. Pulaa on myös kodinhoitajista, toimisto- ja laitossiivoojista, myyntiedustajista ja sanomalehtien jakajista.

Seudun työvoiman määrä on noin 15 000 työllistä, mutta alueelta pendelöidään työpaikkojen perästä lähikuntiin ja vastaavasti alueen yritykset työllistävät lähes vastaavan määrän lähikuntien työllisiä. Seudun energiateknologia-alan vientiyritykset tarvitsevat toimialan erikoisosaajia. Näiden erikoisosaajien houkuttelemisen paikkakunnalle edellyttää työpaikkoja myös puolisoille. PK-yritysbarometrin mukaan seudun suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen nousivat reilusti viime syksystä ja olivat nyt maakunnan positiivisimmat ja koko maan keskiarvon yläpuolella. Saldoluku keväällä 2021 oli + 6, kun se vielä viime syksynä oli - 8.

Varkauden seutu säästyivät koronan alkuvaiheessa, kevään ja kesän aikana suurimmilta lomautuksilta, mutta loppusyksystä ja loppuvuodesta lomautukset lisääntyivät olennaisesti. Lomautettuna seudulla oli tammikuun lopussa yhteensä 550 henkilöä, mikä on reilusti yli kaksinkertainen määrä viime vuoteen verrattuna. Valtaosa lomautetuista on rakennus-, korjaus ja valmistustyöntekijöitä sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijöitä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Seudun työttömien osuus työvoimasta on maakunnan korkein, 15,1 % (1/2021). Erityisesti Leppävirran työttömien määrä on noussut reilusti viime vuodesta (+51 %), mikä puolestaan johtuu siitä, että lomautettujen määrä on yli nelinkertainen viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Varkaudessa työttömien määrä on noussut 23 % ja Jojoisissa 9 %. Seudun työttömistä 67 % on miehiä ja loput 33 % naisia. Tämä kuvastaa sitä, että lomautukset kohdistuvat pitkälti miesvaltaisille aloille. Seudun työttömien määrän kehitykseen vaikuttaa olennaisesti koronakriisin tilanne. Mahdollisten rokotusten eteneminen ja rajoitusten vähenemisen myötä etenkin lomautettujen määrän uskotaan laskevan.

Koulutusasteittain tarkasteltuna 58 %:lla seudun työttömistä on toisen asteen ammatillinen tutkinto. Lähes neljännes työttömistä on pelkän perusasteen varassa ja 15 %:lla on joko alin korkea-asteen tutkinto tai jonkinasteinen korkeakoulututkinto.

Ylivoimaisesti suurin työttömien ryhmä (28 %) on rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmä. Seuraavaksi eniten työttömänä on ammatteihin luokittelemattomien ryhmässä (17 %), palvelu- ja myyntityöntekijöiden ryhmässä (15 %) sekä erityisasiantuntijoiden ja asiantuntijoiden ammattiryhmässä.

Seudun työttömistä nuoria, alle 25-vuotiaita on 13 %, mutta alle 30-vuotiaita on jo 22 %. Työttömistä yli 50-vuotiaita on 43 %. Nuorten, alle 25-vuotiaiden työttömien määrä Varkauden seudulla on lisääntynyt 30 % vuoden takaisesta.

Pitkäaikaistyöttömiä seudulla on vajaa 600, joista miehiä on 65 % ja naisia 35 %. Pitkäaikaistyöttömistä valtaosa on yli 50-vuotiaita (61 %). Rakennetyöttömiä (pitkäaikaistyöttömät, rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät, palveluilta työttömäksi jääneet ja palveluilta palveluille siirtyneet) seudulla on noin 1 100, eli noin puolet (49 %) kaikista työttömistä.

12.3 Ylä-Savon seutukunta

Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Vieremä

Ylä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 52 175 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 745 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 474.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	+

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Koronaepidemian alettua vuosi sitten keväällä, tilanne näkyi maakunnassa nopeimmin ja syvimmin juuri Ylä-Savon teollisuudessa. Tilanne on loppuvuoden aikana kuitenkin olennaisesti helpottunut, mikä on näkynyt suoraan myös lomautettujen määrän vähenemisenä. Seudun vientiyriyten tilanne yleisestikin näyttää helpottuneen, mikä vaikuttaa suoraan myös alihankintaverkostoon. Tilausten määrän lisääntyessä, alueella ollaan nyt lähitulevaisuuden suhteen varovaisen toiveikkaita. Tilanteen helpottuminen on näkynyt suoraan myös paikallisessa kulutuksessa ja sitä myöten myös palvelusektorilla, etenkin vähittäiskaupassa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-yritysbarometrin mukaan seudun yleiset kehitysnäkymät eivät ole syksystä vielä parantuneet, vaikka positiivisia viestejä ainakin teollisuudesta on saatu. Sen sijaan liikevaihto-odotukset sekä odotukset kannattavuuden suhteen ovat huomattavasti viime syksyä positiivisemmat. Investointihalukkuus on edelleen hyvin vähäistä.

Seudun tämän hetken investoinnit ovat kohdistuneet pitkälti kone- ja laiteinvestointeihin, mutta myös toimitila- ja julkinen rakentaminen jatkuu. Seudulla on lisälmen terveyskampus uudisrakennuksen lisäksi useita kouluinvestointeja käynnissä ja uusia myös suunnitteilla.

Konkursseista suurin on Sonkajärvellä talovalmistaja Omatalon konkurssi, mikä tiesi yli 70 henkilölle töiden loppumista. Toiveikkuutta talotehtaan jatkosta kuitenkin vielä on, sillä ostajaehdokkaita on ollut kohtalaisen runsaasti ja neuvotteluja on edelleen käynnissä. Uudenlainen liiketoiminta voisi tuoda paikkakunnalle jopa aiempaa enemmänkin työpaikkoja. Myös seudulla pitkään toiminut kylpylä ajautui konkurssiin.

Ylä-Savossa maataloudella on suuri merkitys. Maatilojen yksikkökoko on edelleen jatkanut kasvuaan ja toiminta muuttunut enemmän yritysmäisemmäksi. Korona-aika ei ole vaikuttanut maatiloihin niin suurella määrällä, kun aluksi pelättiin.

Seutu osallistui Sitran järjestämään tapahtumaan, jonka tavoitteena on vauhdittaa seudun päättäjien, yrittäjien, julkisten toimijoiden, oppilaitosten ja järjestöjen edustajien välistä yhteistyötä sekä kykyä uudistaa ja hyödyntää alueen osaamista. Alueiden osaamisen aika -hankkeen kautta tuetaan seudun osaamistarpeiden tunnistamista ja haetaan niihin ratkaisuja.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusia avoimia työpaikkoja seudulla oli vuoden 2020 aikana yhteensä noin 4 500 kappaletta, mikä on 4 % edellisestä vuodesta enemmän. Työpaikkalisäyksessä näkyy poikkeuksellisen suuri kausityöpaikkojen määrä, mikä vuoksi työpaikat lisääntyivät erityisesti Keiteleellä, Lapinlahdella, Pielavedellä ja Sonkajärvellä.

Ylä-Savon työpaikoista valta osa sijoittuu hallinto- ja tukipalvelutoimintaan, julkiseen hallintoon, teollisuuteen ja terveys- ja sosiaalipalveluihin. Useilta toimialoilta on eläköitymässä työntekijöitä, joten työvoiman kysyntä lisääntyy lähivuosina olennaisesti.

Työvoiman kohtaanto-ongelmaa koetaan erityisesti sosiaali- ja terveysalalla, mutta pienemmällä paikkakunnilla myös muut toimialat tarvitsisivat osaajia. Erikoisosaajista, kuten esimerkiksi vanginvartioista on Sonkajärvellä todellinen puute, sillä vanginvartioiden koulutusta järjestetään tällä hetkellä vain pääkaupunkiseudulla. Puute on nimenomaan työntekijöiden osaamisessa, sillä suorittavan työn määrä on vähentynyt perinteisiltä aloilta automaation lisääntyttyä. Alueen työvoima ei ole ehtinyt sopeutua muutokseen eikä uudelleen koulututtua. Alueella on järjestetty työnantajien kanssa yhteistyössä hoitoalan koulutusta. Tavoitteena on, että koulutusta jatkettaisiin oppisopimuksella aina lähihoitajan tutkintoon saakka. Osassa kunnista työvoiman kysyntä

on kaksijakoista, sillä alueella on paljon työpaikkoja auki, kun samaan aikaan irtisanoetaan ja lomautetaan.

TE-toimiston laatiman ammattibarometrin mukaan seudulla on pulaa lähihoitajista, psykologeista, kodinhoitajista, sosiaalialan ohjaajista ja sosiaalityön erityisasiantuntijoista. Toimisto- ja laitossiivoojia sekä moottoriajoneuvojen asentajia ja korjaajia kysytään myös runsaasti.

Pk-yritysbarometrin mukaan odotukset henkilökunnan määrän suhteen ovat huomattavasti viime syksyn lukemia valoisemmat. Barometrin saldoluku on nyt keväällä +4, kun se vielä viime syksynä oli koko maakunnan alhaisin - 16. Työllistämisen esteistä seudulla suurimpana nähdään tilanne, että ei ole tarvetta työllistää. Seuraavana työllistämisen esteenä alueella nähdään kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus, ja vasta kolmantena on työvoiman saatavuus, työn sivukulut ja palkkataso. Osaavan työvoiman saannin turvaamisessa korkeimmalle nousi henkilöstöön panostaminen, alihankinta- ja toimittajaverkostojen hyödyntäminen sekä koulutus-/ oppisopimus.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrä Ylä-Savossa nousi nopeasti koronaepidemian alettua ja työttömien määrä kesti korkeana aina loppu vuoteen saakka, jolloin tilanne näytti hiukan helpottavan. Kuluvan vuoden tammikuun lopussa työttömiä oli noin 3 100, mikä on 21 % edellisestä vuodesta enemmän. Lomautettuja työttömistä on noin 500 henkilöä, mikä on yli kaksinkertainen määrä edelliseen vuoteen verrattuna. Lomautettujen määrä nousi koronaepidemian alettua noin 1 500 lomautettuun, mistä se loppukesän ja alkusyksyn aikana laski noin 600 paikkeille, nousten loppuvuodesta jälleen yli 800 lomautetun. Kunnista vähimmällä on selvinnyt Keitele, missä epidemian vaikutukset ovat jääneet suhteellisen vähäisiksi. Seudun työttömistä 61 % on miehiä ja loput 39 % naisia.

Koulutuksittain tarkasteltuna seudun työttömistä 59 %:lla on toisen asteen ammatillinen koulutus, 26 % on pelkän perusasteen varassa, 6 %:lla on alin korkea-asteen koulutus ja 7 %:lla on jonkin asteinen korkeakoulututkinto.

Lähes neljännes seudun työttömistä on rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöitä. Seuraavaksi eniten työttömänä on palvelu- ja myyntityöntekijöitä sekä ammatteihin luokittelemattomien luokkaan kuuluvia (16 %). Prosessi- ja kuljetustyöntekijöitä työttömistä on 11 %.

Ylä-Savon työttömistä pitkäaikaistyöttömiä on joka kolmannes (1 000 pitkäaikaistyöttöä). Luku on 40 % korkeampi kuin vuosi sitten vastaavaan aikaan. Pitkäaikaistyöt-

tömien määrä on kasvanut Ylä-Savossa ja Koillis-Savossa muuta maakuntaa voimakkaammin. Pitkäaikaistyöttömistä 60 % ja naisia 40 %. Pitkäaikaistyöttömistä pelkän perusasteen varassa on peräti 39 % ja toisen asteen ammatillinen tutkinto on noin puolella.

Ylä-Savossa on nuoria, alle 25-vuotiaita työttömiä vajaa 400, mikä on 23 % viime vuotta enemmän. Nuorten osuus kaikista työttömistä seudulla on 12 %. Työttömien nuorten määrä nousi keväällä koronapandemian puhjettua huomattavasti aiemmista vuosista, mutta on nyt hiukan tasoittunut, vaikka määrän kasvu on edelleen koko maakunnan keskiarvoa korkeampi.

12.4 Koillis-Savon seutukunta

Kaavi, Rautavaara, Tuusniemi

Koillis-Savon seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 6 801 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 171 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 385.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Seutu on pieni, kolmen kunnan muodostama seutukunta, jossa väestökehitys on ollut negatiivinen. Koronakriisin vaikutukset alueella ovat vielä olleet kohtalaisen maltilliset. Lomautuksia seudulla on ollut aavistuksen aiempia vuosia enemmän, mutta ero on vähäinen. Seudun suhteellisen monipuolisen elinkeinorakenteen turvin alue on selvinnyt rajoitustoimista huolimatta kohtalaisesti. Viime kesän kotimaan matkailu oli vil-

kasta ja toi piristystä alueen elinkeinoelämään. Alueen kahvila- ja ravintola-alan yritykset ovat kuitenkin muita hankalamassa tilanteessa. Seudulla on perinteisesti järjestetty erilaisia tapahtumia, jotka nyt puuttuvat kokonaan. Samoin seudun yhdistystoiminta on aiemmin ollut hyvin vilkasta, mutta nyt koronakriisi on hiljentänyt toimintaa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

PK-yritysbarometrin mukaan seudun yleiset kehitysnäkymät ovat koko maata ja maakuntaa alhaisemmat (saldoluku -6), mutta kuitenkin Varkauden ja Ylä-Savon seutuja positiivisemmat. Vielä syksyn barometrissä seutukunta oli ainoa, jossa näkymät olivat pandemiatilanteesta huolimatta hyvin positiiviset.

Yritysten liikevaihto-odotukset Koillis-Savossa ovat viime syksystä heikentyneet olennaisesti ja ovat nyt muun maakunnan ja koko maan arvioita huomattavasti negatiivisemmat (saldoluku -23). Samoin investointiodotukset ovat Ylä-Savon seudun tavoin maakunnan alhaisimmat. Joitakin julkisia investointeja on kuitenkin suunnitteilla.

Uusia yrityksiä seudulle perustettiin aavistuksen edellisiä vuosia vähemmän. Nyt kuitenkin yrityksen perustamista suunnittelevia asiakkaita on ollut aiempaa vähemmän ja perustetut yritykset ovat usein sivutoimisia.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusi avoimia työpaikkoja Koillis-Savon seudulla koko vuoden 2020 aikana oli 750, mikä on yli 300 työpaikka edellisiä vuosia enemmän. Suuri työpaikkamäärä selittyy sillä, että Kaavilla oli noin 300 kausityöpaikkaa julkisessa haussa, koska ulkomaisen työvoiman saanti vuosi sitten oli hyvin epävarmaa. Nyt ulkomaalaisen työvoiman palkkaamisen uskotaan sujuvan viime vuotta helpommin.

Valtaosa avoimista työpaikoista sijoittui maa- ja metsätalouteen, mihin sisältyy myös edellä mainitut kausityöpaikat. Seuraavaksi eniten työpaikkoja on julkishallinnossa ja hallinto- ja tukipalveluissa, sosiaali- ja terveystaloudessa sekä teollisuudessa.

PK-yritysbarometrin mukaan odotukset henkilökunnan määrän suhteen seudulla ovat viime syksyä positiivisemmat. Työllistämisen esteistä suurimpana nähdään se, ettei ole tarvetta työllistää. Vastaajat ovat antaneet henkilöstön tarpeelle koko maakunnan korkeimman saldoluvin. Seuraavaksi suurimpana esteenä nähdään kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus ja kolmantena tekijänä on irtisanomisen vaikeus.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Seudun työttömien määrä nousi lomautusten seurauksena hetkellisesti viime keväänä, mutta palautui syksyyn mennessä aiempien vuosien tasolle. Työttömyyslukujen va-
lossa koronapandemia ei ole suuremmin vaikuttanut alueella. Sitä vastoin, pitkäaikais-
työttömien määrä on noussut Ylä-Savon seutua lukuun ottamatta muita maakunnan
seutuja nopeammin. Kuluvan vuoden helmikuussa seudulla oli noin 350 työtöntä, joista
lomautettujen osuus on noin 50. Työttömistä miehiä on 66 % ja naisia 34 %.

Pitkäaikaistyöttömiä seudulla on reilut sata henkilöä, mikä on 35 % viime vuotta
enemmän. Nuoria, alle 25-vuotiaita työttömiä seudulla on parikymmentä, mikä vastaa
viime vuoden määrää. Nuoria pitkäaikaistyöttömiä seudulla ei ole.

12.5 Sisä-Savon seutukunta

Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto

Sisä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 13 459 henkilöä. Vuoden ai-
kana väestö väheni 260 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden
osuus työvoimasta oli 11,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 634.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	0	+	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Näyttäisi, että koronapandemia kohteli Sisä-Savon seutua kohtalaisen lievästi. Seu-
dun vientiyritykset ovat pystyneet alun hämmennyksen jälkeen toimimaan lähes nor-
maalisti. Palvelualan kivijalkamyymälöissä sekä matkailualalla koronan vaikutukset
ovat toki näkyneet, mutta yritykset ovat pystyneet sopeutumaan toimintaansa alan

kannattavuushaasteista huolimatta. Palvelualoilla on keskitytty toiminnan mukauttamiseen sekä kehittämiseen ja katseet on suunnattu jo kriisin päättymisen jälkeiseen aikaan.

Varsinaisia konkursseja seudulla ei juurikaan ole toteutunut, mutta yrityksiä on lopetettu enimmäkseen muusta, kuin koronapandemiaan liittyvästä syystä. Konkurssiuhkiakaan ei ole näköpiirissä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Seudulla on vahvaa elintarvike-, puu- ja metalliteollisuutta sekä alkutuotantoa. Suuremmat yritykset alihankintaketjuineen toimivat normaalisti, vaikkakin tilauskanta on hiukan aiempaa lyhyempi. Alueella on huoli osaavan työvoiman saatavuudesta ja seudulle on haettu uusia kouluttautumismalleja yhdessä oppilaitosten kanssa. Tutkintoon johtavaa koulutusta on käynnissä laitoshuoltajille sekä lähihoitajille ja metallialan koulutus on suunnitteilla.

Sisä-Savon seudun jo aloitettuja investointeja viedään loppuun ja uusiakin investointeja suunnitellaan ja toteutetaan maltillisesti. Tämänhetkinen rakentaminen kohdistuu enimmäkseen julkisiin tiloihin, päiväkotij- ja koulurakentamiseen, mutta myös yksityisen puolen investointeja on tulossa. Seudun matkailualan yrityksissä on suurehkojakin tulevaisuuden suunnitelmia, jotka ovat edenneet suunnitellusti kriisistä huolimatta. Muusta teollisuudesta poiketen, seudun rakennusalan näkymät ovat tällä hetkellä kuitenkin kohtalaisen epävarmat. Elintarviketeollisuuteen, toimitiloihin että tuotannon kehittämiseen on viime vuosina investoitu runsaasti ja investointeja on edelleen myös käynnissä, joten näistä panostuksista odotetaan kasvua lähitulevaisuudessa.

Pk-yritysbarometrin mukaan seudun yleiset suhdannenäkymät ovat viime syksyn tilannetta huomattavasti toiveikkaammat, mutta edelleen koko maan ja maakunnan keskiarvon alapuolella. Investointiodotukset ovat aavistuksen viime syksyä valoisammat, mutta edelleen hyvin maltilliset. Liikevaihdon kasvuun uskotaan viime syksyä enemmän.

Uusi yrityksiä seudulla perustetaan lähes normaalisti. Koronapandemian alettua oli pieni hiljaisempi kausi, mutta koko vuoden 2020 aloitettujen yritysten määrä oli edellisen vuoden tasolla.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusia avoimia työpaikkoja Sisä-Savon seudulla oli vuoden 2020 aikana yhteensä noin 1 800 kappaletta, mikä on 76 % edellisestä vuodesta enemmän. Työpaikkalisäyksessä näkyy poikkeuksellisen suuri kausityöpaikkojen määrä, minkä vuoksi työpaikat lisääntyivät erityisesti Suonenjoella (+99 %) ja Vesannolla (+190 %). Tällä hetkellä rekrytointeja on käynnissä erityisesti teollisuuteen ja hoiva-aloille sekä puunkorjaukseen.

Tammikuussa Sisä-Savon työpaikoista valta osa sijoittuu hallinto- ja tukipalvelutoimintaan, julkiseen hallintoon ja terveystyöhön ja sosiaalipalveluihin.

Työvoiman kysyntä yrityksissä on kaksijakoista, sillä osa yrityksistä rekrytoi paraikaa ja osalla on lomautukset päällä. Ammattitaitoisia työntekijöitä eläköityy lähivuosina runsaasti ja uusia osaajia tarvitaan kipeästi ainakin teollisuudessa sekä hoiva-aloilla. Kuitenkin Pk-yritysbarometrin mukaan odotukset henkilökunnan määrän suhteen ovat huomattavasti viime syksyn lukemia synkemmät. Barometrin saldoluku on nyt keuhällä -10, mikä on koko maakunnan alhaisin ja myös reilusti koko maan keskiarvon alapuolella. Työllistämisen esteistä seudulla suurimpana nähdään tilanne, että ei ole tarvetta työllistää, seuraavana työllistämisen esteenä alueella nähdään kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus, ja vasta kolmantena on työvoiman saatavuus ja osa-aikaisen työntekijän palkkauksen vaikeus. Osaavan työvoiman saannin turvaamisessa korkeimmalle nousi henkilöstöön panostaminen, alihankinta- ja toimittajaverkostojen hyödyntäminen, lisätyövoiman palkkaaminen sekä koulutus-/ oppisopimus. Muista seuduista poiketen viidentenä toimenpiteenä Sisä-Savossa ja Varkauden seudulla on myös ulkomaalaistaustaisen työvoiman hyödyntäminen. Seudulla on perinteisesti ollut paljon ulkomaalaisia työntekijöitä nimenomaan kausiluonteisissa työtehtävissä jo useiden vuosien ajan. Huoli ulkomaalaisen työvoiman saatavuudesta näin korona-aikana on viime kevään tavoin olemassa. Nyt ulkomaalaisen työvoiman palkkaamisen uskotaan sujuvan viime vuotta jouhevammin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrään koronaepidemia ei ole vaikuttanut ihan siinä määrin kuin suuremmilla seuduilla Pohjois-Savossa. Seudulla on ollut maakunnan alhaisin työttömyysaste jo useiden vuosien ajan. Tammikuun lopussa työttömiä oli noin 600, mikä on 11 % edellisestä vuodesta enemmän. Lomautettuja työttömistä on reilut 100 henkilöä, mikä on 55 % enemmän kuin vuosi sitten. Lomautettujen määrä nousi koronaepidemian alettua yli 200 lomautettuun, mistä se loppukesään mennessä laski 60–70 lomautetun paikkeille, nousten loppuvuodesta jälleen yli 100 lomautetun. Seudun työttömistä kaksi kolmannesta on miehiä ja yksi kolmannes naisia.

Koulutustaustaltaan 59 prosentilla seudun työttömistä on toisen asteen ammatillisen koulutuksen suorittaneita, neljännes työttömistä on pelkän perusasteen varassa ja 12 prosentilla on joko alin korkea-asteen koulutus tai jonkin asteinen korkeakoulututkinto.

Suurin työttömien ammattiryhmä seudulla on rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät (23 %). Seuraavaksi eniten työttömänä on palvelu- ja myyntityöntekijöitä sekä ammatteihin luokittelemattomien luokkaan kuuluvia (16 %). Prosessi- ja kuljetustyöntekijöitä työttömistä on 12 %.

Seudun työttömistä pitkäaikaistyöttömiä on yli neljännes (165 pitkäaikaistyöttöä). Luku on neljännes korkeampi kuin vuosi sitten vastaavaan aikaan. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kuitenkin lisääntynyt muuta maakuntaa hitaammin. Pitkäaikaistyöttömistä miehiä on 64 % ja naisia 36 %. Pitkäaikaistyöttömistä pelkän perusasteen varassa on 27 % ja toisen asteen ammatillinen tutkinto on yli puolella.

Sisä-Savossa on nuoria, alle 25-vuotiaita työttömiä reilut 50, mikä on 13 % viime vuotta enemmän. Nuorten osuus kaikista työttömistä seudulla on 9 %. Nuorten määrä seudulla ylipäätään on ollut laskeva. 0-18 vuotiaiden määrä seudulla on viimeisen viiden vuoden aikana laskenut 5,7 % ja yli 65-vuotiaiden määrä puolestaan lisääntynyt 12,2 %.

13 Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjalassa asui vuoden 2020 lopussa 160 412 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 799 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömyysaste oli 16,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12 136.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Alueen kehityskuva ei Pohjois-Karjalassa ole heikentynyt siinä määrin kuin monissa muissa maakunnissa, koronatilanne on kuitenkin tullut lisänä aiempien haasteiden päälle. Esimerkiksi työttömien määrän kasvuvauhti on ollut selvästi alle puolet valtakunnan lukuun verrattuna. Työttömien osuus työvoimasta (15,9 %) oli silti edelleen Pohjois-Karjalassa koko maan korkein. Koronapandemiatilanne ei sairastapauksien osalta ainakaan toistaiseksi ole ollut Pohjois-Karjalassa missään vaiheessa erityisen vaikea, tartuntojen kokonaismäärä on toistaiseksi ollut pieni ajoittaisista tartuntarypistä huolimatta.

Muuttoliike hiljeni hieman vuoden 2020 aikana. Maakunta sai ennakkotiedon mukaan muuttovoittoa 123 henkeä. Varsinkin Pielisen Karjalan ja erityisesti Nurmeksen muuttoliikeluvut kohenivat edellisvuodesta. Syntyvyyden vuosia jatkunut lasku kääntyi pieneksi kasvuksi.

Yritysten usko tulevaan kehitykseen vahvistui hieman syksystä kevään Pk-yritysbarometrin tulosten mukaan, kun yleiset suhdannenäkymät saivat arvon +5 (syksyllä 2020: -4). Näkymien paranemisesta huolimatta epävarmuus on keskeinen tulevaisuutta luonnehtiva määrite. Yrityksistä 20 % arvioi suhdanteiden paranevan ja 15 % arvioi niiden heikkenevän. 65 % arvioi suhdanteiden pysyvän ennallaan.

Odotukset liikevaihdon kehityksestä vastaavat pitkälti yleisiä suhdanneodotuksia: ne ovat nousseet samaan aikaan, kun yleiset suhdanneodotukset ovat vahvistuneet. Pohjois-Karjalan saldoluku nousi syksyn barometrista 19 yksikköä ja saa arvon 19. Myös usko kannattavuuteen on hiukan vahvistunut viime syksystä ja kasvoi seitsemän yksikköä ja saa nyt arvon 3. Poikkeuksellisesti Pohjois-Karjalassa on usko hiukan palautunut investointeihin. Kun investointien arvo oli vielä viime syksynä - 22, oli arvo nyt - 6. Pk-yrityksien kasvuhaluukkuus ylittää valtakunnan keskiarvon, voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä on 43 %. Asemansa säilyttämään pyrkiviä on (32 %).

Pohjois-Karjalan Yrittäjien tammikuussa kokoaman yritysten tilannekuvakyselyn mukaan lähes kolmannekselle koronatilanne on aiheuttanut yritystoiminnalle merkittävää ja lähes puolelle jonkin verran haittaa. Noin 15 % kokee, että korona ei ole vaikuttanut lainkaan ja 10 %:lle yrityksistä korona on vaikuttanut jopa positiivisesti.

Yritysten liikevaihtotilanteessa on selkeitä eroja. Viimeisen kolmen kuukauden aikana 36,4 prosentilla on liikevaihto laskenut hieman, 13,3 % vastaajista kertoo, että liikevaihto on laskenut huomattavasti eli yli 50 prosenttia. Ennallaan liikevaihto on pysynyt 23,8 %:lla ja peräti 22 % se on kasvanut. Ääripäät eli liikevaihto on kasvanut yli 50 % löytyy 1,5 % yrityksistä, ja harmillisesti 3 %:lla liikevaihto on loppunut kokonaan.

Koulutustoiminnan osalta oppilaitokset ovat ottaneet ison loikan verkko-opetuksen saralla unohtamatta silti lähiopetuksen mahdollistamista. Opetuksen hybridimalleja on kehitetty. Pohjois-Karjalan oppilaitoksissa on toistaiseksi vältytty laajoilta koronan tartuntaketjuilta. Korkeakoulujen uusien opiskelijoiden määrä on noussut voimakkaasti osin korkeakoulujen omalla perusrahoituksella ja osin valtion suunnatulla lisärahoituksella. Koulutusalat ovat myös laajenemassa niin yliopistossa kuin ammattikorkeakoulussa.

Valtiontalouden vahva panostus on osaltaan vaikuttanut siihen, että koronan taloudelliset vaikutukset ovat tähän saakka olleet kohtalaisen pienet. Rajoitukset, koronan vaikutus globaaliin talouteen ja rajan sulkeutuminen ovat kuitenkin vaikuttaneet taloudelliseen toimeliaisuuteen myös täällä. Jatkossa alueen työllisyystilanteeseen ja elinkeinoelämän menestymiseen vaikuttaa vahvasti Euroopan ja muun Suomen taloudellinen aktiivisuus. Pohjois-Karjalan talous seuraa perinteisesti sekä nousuissa että laskuissa hieman viiveellä Etelä-Suomea.

Pohjois-Karjala teki ensimmäisten joukossa maakuntaliiton johdolla yhdessä yrittäjäjärjestöjen, ELY-keskuksen ja kehitysyhtiöiden toimesta maakunnallisen selviytymissuunnitelman. Suunnitelmassa korostettuja nopeita ja välittömästi vaikuttavia toimenpiteitä käynnistettiin ripeästi.

Toipuminen voi alkaa nopeallakin tahdilla, kun väestön rokotukset etenevät ja korona saadaan hallintaan, sillä patoutunutta kysyntää on paljon.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pohjois-Karjalassa on toistaiseksi selvitty suuremmilta irtisanomisilta, sopeutustarpeet on hoidettu paljolti lomautusten kautta. Tällä hetkellä tiedossa ei ole isoja muutoksia. Koronan aiheuttama kriisi muuttaa silti toimintaympäristöä pysyvästi. Se haastaa perinteiset tavat saavuttaa asiakkaita. Pärjätäkseen uudessa tilanteessa yritysten tulee mukauttaa toimintaansa tapahtuneisiin muutoksiin. Pk-yrityksistä yli puolet on valmistautunut tulevaan erilaisin toimin. Maakunnan yrityksistä 44 % on kehittänyt uusia tuotteita ja palveluita. Toimintatapojaan on muokannut lähes kolmannes yrityksistä. Myös digitalisoituminen on ottanut suuren loikan eteenpäin.

Teknologia-aloilla koronatuken avulla on pystytty tekemään kehitystyötä. Tilauskanta ja työllisyys vaihtelevat yrityksittäin. Muoviala on koronajan voittajia. Useimmista muista aloista poiketen terveysalan tuotteita valmistaville muoviteollisuuden yrityksille korona-aika on merkinnyt kysynnän kasvua. Osaavista ammattitekkijöistä on jopa pulaa.

Metsätalouseläimillä sekä bioenergiassa metsätalous/puukauppa on hyvässä vauhdissa. Stora Enson Uimaharjun sahan kuivaamot uusitaan ja sahauslinjaa uudistetaan. Investoinnin arvon on 10 miljoonaa euroa. Investoinnit tehdään sahan normaalin käynnin aikana kolmen vuoden aikana ja ne valmistuvat vuoden 2022 lopulla.

UEF koordinoi Suomen Akatemian rahoittamaa lippulaivahanketta, jonka seurauksena uutta tutkimusta ja innovaatioita metsäbiotalouteen käynnistynyt v. 2020 lopussa.

Biohiilen tutkimuskeskittymä aloittanut v. 2020 (Luke, UEF). Tutkimus selvittää puunjalostusteollisuuden hukkapuun mahdollisuuksia biohiilen tuotannossa maakunnassa sekä selvittää biohiilen parhaita käyttökohteita. Aktiivihiihtehtas on käynnistynyt v. 2020 Ilomantsiin, käyttää alueen laadukasta turvetta raaka-aineena. Lieksan bioöljytehtas aloittamassa bioöljyn toimitukset koekäyttöön. Myös biohiilen valmistusta suunnitellaan Savon Voiman lämpövoimalan yhteyteen liksenvaaralla Joensuussa

Biokaasun tankkausasemista on suunnitelmat Nurmekseen ja Joensuuhun. Raaka-ainepotentiaalia maakunnassa on Maakuntaliiton AgroRes hankkeessa teetetyn selvityksen mukaan maatalouden sivuvirroissa.

Turpeen poltto vähenee ennakoitua nopeammin aiheuttaen ongelmia turveyrittäjille ja lämpölaitoksille, mutta myös kasvu- ja kuiviketurpeen käyttäjille. EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) ohjelmaa valmistellaan maakuntatasolla ja maakuntien välisenä tuomaan tähän ratkaisuja.

Maataloudessa luomun osuus on maan kärkeä, joskin muuten perusmaatalouden tilanne jatkuu haasteellisena. Tilojen määrä laskee ja maitomäärä on jäänyt 150 milj. litran tavoitteesta ollen viime vuonna 117 milj. litraa. Puutarha- ja vihannesviljelyssä on kasvua odotettavissa.

Rakentamisen näkymissä on positiivisuutta, vaikka tahti heikkeni viime vuonna aikaisemmasta. Aloittamisia on siirretty koronan takia. Asuntorakentaminen on keskittynyt maakuntakeskukseen, mutta suuria rakennushankkeita on käynnissä ympäri maakuntaa. Ulkomaisen työvoiman saannin vaikeutuminen lisää kotimaisen työvoiman kysyntää rakennuksilla. Käynnissä mm. mittava Joensuun ratapihan peruskorjausurakka. Koulutuspuolella Luovilla on suunnitelma kampusinvestoinnista Joensuuhun.

Sosiaali- ja terveysalalla on väestörakenteesta johtuvaa kasvua. Poikkeusolot ovat rajoittaneet kuntoutuksia ja muita henkilökohtaisia palveluita, niissä on kysyntäpatoutumaa. Työpaikkojen määrä lisääntyy ja ongelmana on alalta poistuminen. Osaajapulaan haetaan ratkaisua yhteistyössä oppilaitosten, Siun soten ja yksityisen sektorin kanssa, mm. työperäisen maahanmuuton projektissa.

Kauppa sai uusia muotoja, mm. kotiinkuljetus ja nettiostot ovat lisääntyneet. Ostokäyttäytymisessä on myös patoutumaa. Vuoden 2020 alkupuoliskolla kaupan liikevaihto pysyi jotakuinkin entisellä tasolla. Koko vuotta tarkastellen ravintoloiden hiljeneminen näkyi elintarvikkeiden kasvaneessa myynnissä ja esimerkiksi PKO on kertonut päivittäistavarakaupan myynnin kasvaneen vahvasti.

Kaupan ja palveluiden alalla tarvitaan jatkossa entistä laaja-alaisempaa osaamista. Kysyntä- ja kausivaihteluiden takia on työnantajien ja työntekijöiden yhteinen etu, että henkilökunta voi siirtyä tarpeen mukaan joustavasti tehtävästä toiseen. Laaja-alainen moniosaaminen haastaa ammatillista koulutusta, mutta Riveria mahdollistaa ammatillisten tutkintojen sisällöissä monipuolisen valinnan.

Matkailu ja ravitsemusalalla koronatilanne on lisännyt kotimaan matkailun merkitystä, suuri patouma odottaa purkautumista. Tilanteen pitkittyessä puskurirahojen riittävyys on ongelma. Maakunnan matkailulle tärkeitä tapahtumia jouduttiin perumaan 2020 ja tulevan kesän tapahtumien järjestämisestä ei ole varmuutta. Toisaalta korona myös nosti kotimaan matkailua ja esim. kansallispuistojen kävijämäärät ja mökkimajoitus

kasvoivat. Ravintolayrittäjien tilanne on tukala kysynnän pienennyttyä. Samaan aikaan myös investoidaan matkailuun, esim. Kimmelin ja Bomban investoinnit kertovat uskosta matkailun kehitykseen pitkällä aikavälillä.

Elintarvikealalla on maltillista kasvua näkyvissä. Lähituotteet ja kotimaisuus ovat trendinä edelleen, koronatilanne on vahvistanut sitä.

Fotoniikka on vahvan kehityspolun alussa. Alalla on isot mahdollisuudet. Käynnissä on laaja-alainen yhteistyö Business Joensuun, paikallisten koulutuksenjärjestäjien (Riiveria, Karelia, UEF) sekä alan kaupallisten toimijoiden välillä. Fotoniikasta on polku myös ainakin (Pohjois-Karjalan) metalli- ja muoviteollisuuden kehitystarpeisiin vastaimiseen.

Outokummussa on suunnitteilla uuden kaivostoiminnan käynnistäminen, toteutessaan hankkeen kokonaistyöllisyysvaikutukset ovat noin 150 henkeä. Ilomantsissa väliaikaisesti keskeytetyn kultakaivoksen uudelleen avaamista suunnitellaan. Niin maakunnan kuin koko Suomen tasolla merkittäväksi kysymykseksi nousee voimakas vastakkainasettelu kaivostoiminnan ja luonnonsuojelun välillä.

Ilmastokestävä talous ja kiertotalous tulevat tarjoamaan paljon mahdollisuuksia maakunnan yritysten kasvulle ja kansainvälistymiselle. EU:n elpymisvaroissa ja tulevassa ohjelmakaudessa vihreällä siirtymällä on erittäin suuri painoarvo. Rahoitushaut kohdistuvat yhä enemmän kohteisiin, joissa ilmastokestävyys ja kiertotalous otetaan huomioon. Tämä edellyttää yrityksiltä tuotekehitys- ja investointikykyä sekä oppilaitoksilta kykyä kouluttaa alan vaatimaa osaamista.

Maakuntaan ollaan lopultakin saamassa ehkä useampikin liikennebiokaasun tankkausasema, joiden on tarkoitus olla käytössä ensi vuoden alussa. Se on ratkaiseva askel kohti maakunnan liikennebiokaasun valmistukseen tähtääviä investointeja. Kaa-sutankkausasema on merkittävä myös kuljetusyritysten kilpailukyvyn kannalta.

Joensuun seudun teollisuuden sivuvirtoihin ja niiden hyödyntämiseen on kuluneen vuoden aikana syntynyt yhä kasvavaa kiinnostusta kaikilla toimialoilla. Taalerin ja Savon voima rakentavat Joensuuhun laitoksen, joka jalostaa puun sivuvirtaa biohiileksi. Kierrätysalan yritykset ovat olleet myös kiinnostuneita Joensuun seudusta. Seinäjokelainen Revisol kierrättää yritysten tuotannossa syntyviä sivutuotevirtoja ja aikoo laajentaa Joensuuhun ensi kesänä. Myös teollisuuden aloilla, joissa hiilidioksidipäästöt ovat suuria, yritykset hakevat tuotteisiinsa kuumeisesti uusia kiertotalouden mukaisia ratkaisuja.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Koronatilanteen merkitys ja vaikutus Pohjois-Karjalan työmarkkinoille on ollut muuta maata vähäisempi, ja se näkyy muuta maata maltillisempänä työttömyyden kasvuna.

Tilanteen parantuessa kohtaanto-ongelmat tulevat nousemaan esille toimialoitain sekä alueittain. Samaan aikaan kun työttömyys on kasvanut, myös avointen työpaikkojen määrä on kasvanut. Työllisyyden kuntakokeilusta toivotaan apua haasteisiin. Myös valtakunnan tason rakenteellisia uudistuksia tarvitaan.

Maakunta on jakautunut työvoiman saatavuuden suhteen maakuntakeskukseen ja haasteellisempiin reuna-alueisiin. Oppivelvollisuuden jatkaminen 18 vuoteen tuo mahdollisuuksia reuna-alueiden nuorten kouluttamiseen. Työvoiman kysyntä näkyy jo RekryKoulutuksissa. Yrityksissä on nyt ollut hyvä aika kouluttaa henkilökuntaa. Täsmäkoulutuksen kysyntä on ollut tasaista ja niissä korostuvat myynti- ja markkinointi, Infra-ala, ICT-ala ja sote alan täydennyskoulutukset.

Sosiaali- ja terveysalalla on jo nyt osaajapula, joka tulee pahenemaan. Alan veto-voima on lisäksi selvästi vähentynyt. Ala kaipaa kipeästi uutta koulutettua työvoimaa, etenkin maakunnan reuna-alueille. Koulutusta on syytä olla tarjolla koko maakunnan alueella. Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton kehittämistä tarvitaan.

Kuljetusalalla on paljon eläköitymistä iän mutta myös työkyvyttömyyden vuoksi. Alan houkuttelevuus on haaste.

Teollisuuden alalla kohtaanto-ongelmien ennustetaan lisääntyvän. Osaamisvaateet kasvavat työn laaja-alaistumisen sekä palveluliiketoiminnan ja automaation kasvun myötä. Alan saaminen houkuttelevaksi nuorille, etenkin naisille, on haaste. Myös työnantajien odotukset vastavalmistuneen osaamisesta sekä mahdollisuudet ottaa uusia tekijöitä kasvamaan vaikeuttavat rekrytointeja. Työpaikkakohtaisen erityisosaamisvaatimuksien kouluttamisen tarve kasvaa (ratkaisuna esim. mestari-kisälli -malli).

Majoitus- ja ravitsemusalan palkkaus ja työajat ovat haaste alan houkuttelevuudelle, etenkin mikro- ja pienyrityksissä. Työ on kausiluonteista, joka ei houkuttele. Osaajapula tulee pahenemaan.

Marjanviljelyalalla työn kausittaisuus ja raskaus eivät houkuttele kotimaista työvoimaa. Työvoima tulee lähinnä ulkomailta. Ulkomaisen kausityövoiman saatavuuden varmistaminen on keskeistä.

Liiketalouden alalla ammattitaitoisia kirjanpitäjiä ja palkanlaskijoita on alueella vähän. Pienimmät yritykset eivät pysty kilpailemaan palkalla ja muilla työsuhte-eduilla. Myös palvelukeskustyöntekijöiden saannissa on ollut vaikeuksia.

Keskeisenä ratkaisukeinona työvoiman saatavuuden haasteisiin on työllisyysasteen nosto (v. 2020 64.2 %). Työllisyysasteen nousu lähelle 75 % riittäisi kattamaan ikärakenteesta johtuvan työvoiman poistumisen seuraavan kymmenen vuoden aikana. Työllisyysasteen nosto vaatii monialaisia toimia, kuten jatkuvan oppimisen kehittämistä, työn vaatavuuden ja palkkauksen suhteuttamista, työnantajien rekrytoinnin tukemista ja työvoimapotentialin tarkempaa läpi käymistä. Työnantajaosaamiseen tulisi panostaa aloilla, joissa on voimakasta työvoiman vaihtuvuutta. Maakunnassa on käynnissä useita hankkeita, joilla kehitetään työnantajamielikuvaa ja -osaamista.

Maakunnassa olevien kansainvälisten osaajien potentiaalın hyödyntämiseen kannattaa tässä tilanteessa panostaa. Pohjois-Karjala on koulutusmaakunta ja koulutuksen takia maakuntaan muuttaa nuoria. Opiskelijoiden alueelle jäämisessä, työelämäyhteyden kehittämisessä ja työllistymisessä on vielä tehtävää, vaikka tuoreen Pk-yritysbarometrin mukaan oppilaitosten yritysysteistyö onkin koko maan aktiivisinta.

Maakunnan koulutustarjonta on monipuolista ja paljolti myös räätälöitävissä työnantajan yksilöllisiin tarpeisiin. Merkittävä osa oppimisesta tapahtuu jo työpaikalla (Rekry-Koulutus, TäsmäKoulutus, oppisopimus, työssäoppimisjaksot). Muuntokoulutustyyppeissä koulutuksia tarvitaan myös lisää, tarpeina esim. sosiaalityöntekijät, varhaiskasvatuksen opettajat, sairaanhoitajat, LVI-alan työnjohtajat, sekä joillekin aloille kesken jääneiden tutkintojen loppuun suorittaminen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on noussut 13,4 % tammikuussa 2021 verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan. Työttömänä oli 11 452 henkilöä eli 1 350 henkilöä enemmän kuin vuosi sitten (työttömien osuus työvoimasta 15,9 %). Lomautettujen osuus työttömistä oli 11,9 % (1 366 henkilöä).

Pohjois-Karjalan yrittäjien kyselyssä 88,9 % vastaajista ilmoitti, että eivät ole irtisanooneet työntekijöitä, 4,8 % oli irtisanonut, 3,3 % suunnitteli irtisanomisia ja 3 % oli palkannut lisää väkeä.

Vastaajista 18,1 % oli käyttänyt lomautusta yrityksen sopeuttamiskeinona. 77,1 % ei ollut lomauttanut lainkaan ja 4,8 % suunnitteli lomautuksia. Toistaiseksi oli lomautettu 12 % tapauksissa. Lomautusten kesto vaihteli parista viikosta yli viiteen kuukauteen.

Kattava kuvaus maakunnan työvoimasta, rakenteesta, työttömyydestä ja työvoimatarpeista asti löytyy Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen tilannekuvaraportista:

<https://www.ely-keskus.fi/pohjois-karjala/selvitys-tyomarkkinoiden-nykytilasta-ja-tulevaisuudesta> sekä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton puolivuositaisesta työmarkkinakatsauksesta: <https://tyomarkkinat.pohjois-karjala.fi/>.

13.1 Joensuun seutukunta

Heinävesi, Ilomantsi, Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi

Joensuun seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 127 011 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 395 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 552

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Yleiskuva Joensuun seudun tilanteesta on kaksijakoinen. Osalle yrityksiä pandemian vaikutukset olivat merkittäviä vaikuttaen voimakkaasti palvelujen kysyntään, ja osalle yrityksiä pandemialla ei ollut vaikutuksia tai vaikutukset olivat positiiviset. Pandemia loi myös osalle yrityksiä kokonaan uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Alueella lomautusten ja irtisanomisten määrä kasvoi pandemian myötä.

Toimintaympäristön merkittävästä muutoksesta kertoo lähes kaiken matkustamisen pysähtyminen, joka vaikutti yritysten vientitoimenpiteisiin ja työvoiman saatavuuteen

ulkomailta. Asiantuntija- ja toimistotyötä tekevät organisaatiot siirtyivät pääosin etätö-
hön. Lisääntyneestä etätöystä voi olla positiivisia vaikutuksia työvoiman saatavuuteen
etenkin asiantuntijatyössä.

Kriisistä toipumiseen vaikuttaa rokotusohjelmien onnistuminen ja aikataulu Suomessa
ja muualla maailmassa. Tällä on merkittävät vaikutukset nyt kriisistä kärsineille toimi-
aloille, jolloin liikkuminen ja palvelujen kysyntä toipuvat. Osalle palveluista on syntynyt
kumuloitunutta kysyntää, jolloin näiden palvelualojen yrityksissä voidaan nähdä no-
peaa toipumista.

Suurin uhka kriisistä toipumiselle on koronavirusmuunnokset ja pandemian pitkittyminen.
Tällöin käynnissä olevat lomautukset voivat vaihtua irtisanomisiksi, millä on mer-
kittäviä kerrannaisvaikutuksia myös muuhun talouteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koronapandemialla on väistämättä ollut globaaleja ja sitä kautta myös paikallisia vai-
kutuksia kysynnän heikkenemiseen. Onneksi kaikkein heikoin ajanjakso näyttäisi jää-
vän nyt kohtuullisen lyhyeksi ja nyt on merkkejä kysynnän elpymisestä. Samoin so-
peutuksen jälkeisiä rekrytointejakin on jo ryhdytty uudelleen tekemään. Yrityskohtaiset
erot ovat kuitenkin vallitsevassa tilanteessa suuria ja riippuvaisia kunkin yrityksen tar-
kemmästä toiminnan luonteesta ja asiakkuuksista.

Teknologioteollisuus ry:n helmikuussa 2021 toteuttaman valtakunnallisen koronapuls-
sikyselyn mukaan yritysten arvioissa on myös ensimmäisen kerran tapahtunut selkeä
käännös parempaan. Yrityksistä enää 18 % ennustaa tuotannon hiljaisimman ajan ole-
van edessäpäin.

Metalli-, ja konerakennusaloilla voi havaita merkkejä kysynnän elpymisestä. Yritys-
kohtaiset erot ovat kuitenkin vielä suuria. Pitemmälle odotuksia on voimakkaalle kas-
vulle koronapandemian kuriin saamisen jälkeen.

Joensuun seudun muoviteollisuus on hyötynyt koronatilanteesta, muovialan yrityk-
sissä on avoimena useita kymmeniä työpaikkoja. Tämä on myös signaali vahvoista
tulevaisuuden näkymistä. Muovialan hyvällä imulla on myönteistä vaikutusta myös
metallialaan työvälineiden eli muottien valmistuksen osalta.

Metsätaloudessa sellu- ja sahateollisuus ovat toipuneet kohtuullisesti. Pakkastalvi on
mahdollistanut sujuvan puunkorjuun.

Matkailun tilastot osoittavat, että elämme edelleen täysin poikkeuksellisia aikoja. Joensuun seudun matkailu on edelleen yksinomaan kotimaisten asiakkaiden varassa. Tämän trendin uskotaan jatkuvat myös loppuvuoden 2021.

Joensuun seudun hotellit tekivät loppuvuodesta 2020 aikana hyvää tulosta mm. lisääntyvien liikematkaajien sekä kahden ampumahiihdon MC-kilpailun ansiosta.

Ravintola-alalla tunnelmat olivat kaksijakoiset. Osa yrityksistä pystyi vastaamaan haasteisiin, mutta osa lounas- sekä iltaravintoista oli suurissa vaikeuksissa. On odotettavissa entistä enemmän joko kokonaan toimintansa lopettaneita tai muutoin talousvaikeuksissa olevia ravintoloita. Nähtäväksi jää miten kauan matkustusrajoitukset ja lähialueen rajat pysyvät suljettuina. Tämä tulee oleellisesti ratkaisemaan sen, millaiseksi alueemme matkailuelinkeino lähivuosina muodostuu.

Kaivostoimintaan liittyen EU tulee lähivuosina panostamaan merkittävästi mineraaliomavaraisuuden kasvattamiseen turvatakseen tulevaisuuteen tähtäävien raaka-ainevarojen, kuten akkumineraalien saatavuuden unionin alueelta. Business Joensuu johtaa eurooppalaista ” Mining Industry and global value chain ” kumppanuutta, jonka lähiajan tavoitteena on luoda EU:n kaivosalueiden yhteinen Mining Innovation HUB -verkosto. Outokumpu Mining Camp -ekosysteemi tulee toimimaan osana kyseistä verkostoa. Outokummussa on käynnistymässä GTK:n laboratorion ja koetehtaan modernisointi yhteistyössä alueen laitevalmistajien kanssa. Investointien myötä Outokummusta tulee kansainvälinen mineraalitalouden tutkimuksen ja osaamisen keskus. Tällä hetkellä tiedossa olevien investointisuunnitelmien yhteenlaskettu volyyymi Outokumpuun on n. 100-120 M€ arviolta seuraavien viiden vuoden kuluessa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Joensuun seudun kuntien työikäisen väestön kehitys on tulevina vuosina kaksijakoista. Joensuun, Kontiolahden ja Liperin alueella työikäisen väestön määrä pysyttelee nykyisissä lukemissa, kun taas ympäröivissä kunnissa suunta on jopa selkeästi laskeva. Osaajapula ja kohtaanto-ongelmat vaikeutuvat etenkin ympäröivissä kunnissa ja niissä kehitys on todennäköisesti Pielisen Karjalan ja Keski-Karjalan suuntaista.

Joensuun kaupungin ja lähikuntien haasteena on mm. vastavalmistuneiden heikko pitovoima, toimialoittaiset työvoimakapeikat ja matala työllisyysaste. Seudun muiden kuntien haasteena ovat matala työllisyysaste ja samanaikainen pula ja kilpailu osajista sekä työikäisen väestön kehitys pitemmällä tähtäimellä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on noussut 14,3 % tammikuussa 2021 verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan. Työttömänä oli 8 960 henkilöä eli 1 123 henkilöä enemmän kuin vuosi sitten (työttömyysaste 15,6 %). Työnhakija-asiakkaista pitkäaikaistyöttömien sekä nuorten alle 25-vuotiaiden määrä on kasvanut. Lomautettujen osuus työttömistä oli 12,3 % (1106 henkilöä).

13.2 Keski-Karjalan seutukunta

Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi

Keski-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 16 306 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 317 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 233.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Työvoiman saatavuus	-	0	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Yleiskuva Kiteen sahan lakkautuksesta ja koronakriisistä johtuen on ollut negatiivinen. Suuria yksittäisiä yritysten investointihankkeita ja sijoittumisia ei ole toteutunut viime vuonna. PK-yritysbarometrissä keskikarjalaiset yritykset arvioivat alueen suhdannenäkymiä varovaisen positiivisina (+3).

Yrityksissä koronakriisi on vaikuttanut hyvin eri tavalla: osalla liikevaihto on laskenut voimakkaasti, osalla ei ole vaikuttanut olleenkaan ja osalla noussut. Koronakriisi on vähentänyt työvoimaa ja lisännyt huomattavasti lomautettujen määriä. Yritysten perustanta on ollut edellisvuosien tasoa ja nettomuutos selkeästi positiivinen (+11 kpl).

Työttömyysluvut ovat nousseet vuoden aikana 22 %. Yritykset ovat tehneet niukasti suuria investointeja kriisin seurauksena. Konkurssien ja taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneiden yritysten määrä on ollut vähäinen.

Yritykset ovat uudistaneet strategioitaan, ottaneet käyttöönsä sähköisiä alustoja, verkkokauppoja, somea, laajentaneet liiketoimintaansa ja markkinoita uusille alueille sekä tehostaneet keskinäistä yhteistyötä. Yritykset ovat aktiivisesti hakeneet ja saaneet valtion ja kuntien koronarahoitustukia, yhteensä yli 4 M€.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Konkurssien määrä on pysynyt pienenä. Loppuvuodelle odotetaan talouden, vientinäkömien ja investointien kasvua laajojen koronarokotusten toteutuessa ja rajojen avautuessa.

Metalli- ja konerakennusalaalla korona on vähentänyt yritysten tilauskantoja, yritysten vientilukuja ja suuria investointeja epävarmassa tilanteessa. Näkymät ovat paremmat loppuvuodesta.

Korona ei ole vaikuttanut maa- ja metsätalousalaan eikä bioenergia-alaan. Kotimaisen puhtaan ruoan ja uusiutuvan energian kotimaiset ja vientinäkymät ovat hyvät. Kesälahdella ovat marjanviljelyalat laajentuneet ja mansikanviljelyssä ne ovat nykyisin jo suuremmat kuin esimerkiksi mansikkapitäjänä tunnetulla Suomenjoella. Turpeen käytön nopea väheneminen on vähentänyt turveyrittäjien määrää ja työpaikkoja.

Rakentaminen on vähäistä Tohmajärven sivistyskeskuksen ja Kiteen paloaseman jälkeen. Rakennusalan yritysten päämarkkinat ovatkin olleet jo useita vuosia maakunta- ja kasvukeskuksissa. Puurakentamisen osuus on kasvussa sekä julkisessa että yksityisessä rakentamisessa ilmastovaateiden ja hiilineutraalisuuden kasvaessa. Kiteellä on aloittamassa talotehdas.

Sosiaali- ja terveysala on ollut voimakkaassa kasvussa koronakriisissä ja vanhusväestön lisääntymisen myötä. Tulevaisuuden näkymät ovatkin alalla hyvät, vaikkakin ala kärsii jatkuvasta työvoimapulasta, mikä luo tarpeita työ- ja opiskeluperäiselle maahanmuutolle.

Vähittäiskauppa sekä rauta- ja puutarhakauppa ovat olleet korona-ajan menestyjiä. Erikoiskaupassa on ollut vaikeampaa ja alalla on otettu käyttöön uusia toimintamalleja palvelujen säilymiseksi. Esimerkkinä seisemän yksinyrittäjän perustama miniliikekeskus Kiteen keskustassa, jossa yrityksillä on yhteiset toimitilat, brändi ja markkinointi.

Mökkimajoitus on ollut hyvässä nosteessa ja yöpymisvuorokaudet ovat kasvaneet seudulla. Hotellien ja ravintoloiden taloudellinen tilanne on vaikea.

Ympäristöala on viennin osalta kärsinyt muiden vientialojen lailla. Puhdas lähiruoka on ollut hyvässä kasvussa. Näkymät näillä molemmilla aloilla ovat edelleen hyvät sekä kotimaassa että viennissä. Maatalous- ja luonnontuotteiden jatkojalostukseen on suunnitelmia.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoimaa eläköityy paljon lähivuosina. Uusia työvoimaan astuvia nuoria ikäluokkia ei ole vastaavasti. Ongelmana on myös suurehko rakenteellinen työttömyys, mikä lisää vaaraa samanaikaisesta korkeahkosta työttömyydestä ja työvoimapulasta. Pk-yritysbarometrissa Keski-Karjalan yritysten henkilöstö-saldoluku olikin maakunnan korkein, +14.

Sote kärsii jatkuvasta työvoimapulasta (lääkärit, hammaslääkärit, sairaanhoitajat ja lähihoitajat). Lähihoitajia kaivataan erityisesti vanhustenhoitolaitoksiin. Metallissa on pulaa ammattitaitoista raskaskoneasentajista, CNC-koneistajista, hitsaajista ja koneasentajista. Kausityövoimaa tarvitaan mm. marjanpoimintaan. Ravitsemus- ja matkailualalla on puutetta kokeista sekä ateria- ja ohjelmapalvelujen työntekijöistä.

Alueelle on työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa Venäjältä. Haasteena on saada valmistuneet jäämään alueelle työvoimaksi. Työttömistä työnhakijoista on runsaasti yli 50-vuotiaita. Pitkäaikais- sekä nuorten työttömien määrä on kasvanut. Nuoret suuntaavat koulutukseen ja töihin seutukunnan ulkopuolelle. Maahanmuuttajien työllistyminen on vaikeampaa, jos riittävä kielitaito puuttuu.

Rakennemuutoksen myötä työttömäksi jääneiden osaaminen sekä ammatillinen koulutus eivät vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Lisäkoulutus /uudelleen kouluttautuminen on välttämätöntä työmarkkinoille sijoittumiseksi.

Kausityövoiman hankinnassa TE-toimisto tekee yhteistyötä rekrytoinneissa ja rekrytointimallin kehittämisessä. Metallialalle on runsaasti työvoimakoulutusten tarjontaa, samoin sote-alalle ja ravintola- ja catering-alalle. Myös yhteishankintakoulutusten sopimuskouluttajat ja RekryKoulutukset käytettävissä kaikille em. aloille yritys kohtaisten tarpeiden mukaisesti.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on noussut 22 % tammikuussa 2021 verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan. Työttömänä oli 1 147 henkilöä eli 140 henkilöä enemmän kuin vuosi sitten (työttömyysaste 17,3 %). Korkeimmillaan työttömien määrä on vuoden 2020 osalta ollut huhtikuussa 19,3 % sen jälkeen määrä on laskenut. Työnhakija-asiakkaista pitkäaikaistyöttömien sekä nuorten alle 25-vuotiaiden määrä on kasvanut. Lomautettujen osuus työttömistä oli Keski-Karjalassa 11 % (127 henkilöä).

13.3 Pielisen Karjalan seutukunta

Lieksa, Nurmes

Pielisen-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 20 220 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 216 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 351.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Lieksan alueella ollaan odottavissa tunnelmissa tulevaisuuden suhteen. Paljon positiivista poreilua on olemassa – on isompia hankkeita ja pienempiä hankkeita selvitetty, mutta konkreettiset päätökset puuttuvat.

Nurmeksen alueen monipuolinen elinkeinorakenne on osaltaan tasannut koronan negatiivisia vaikutuksia. Tilanne ei myöskään ole johtanut laajempiin irtisanomisiin, kysynnän häiriöihin on vastattu pääosin lomautuksin.

Koronakriisin myötä tulleet rahoitukset ovat tuoneet osalle yrityksiä uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämishankkeita, joiden lukumäärää voidaan pitää merkittävänä. Osa kehittämishankkeista on myös johtanut investointeihin. Matkailutoimiala on kärsinyt ulkomaalaisten matkailijoiden vähenemisestä. Palvelualoilla on ollut myös haasteita, kuten henkilökohtaisia hyvinvointi palveluja tuottavilla yrityksillä, takseilla, partureilla, kampaamoilla, fysioterapeuteilla ja erikoisliikkeillä.

Toipumisen nopeuteen vaikuttaa kriisin kesto. Jos rokotukset saadaan kesään mennessä hoidettua, suurin osa teollisista yrityksistä toipuu nopeasti kriisin vaikutuksista. Palvelualojen yrityksissä kestää pidempään selvitä kriisin vaikutuksista, osa yrityksistä on joutunut lainottamaan päivittäistä toimintaansa kriisin aikana. Kriisin pitkittyessä osa palvelualan yrityksistä voi joutua lopettamaan toimintansa kannattamattomana. Seudulla ollaan toiveikkaita uusien investointien etenemisestä ja sitä kautta positiivisen tien löytymisestä ulos koronahäiriöstä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-yritysbarometrissa alueen suhdannenäkymät ovat positiiviset, +19. Koronarahoitukset ovat osaltaan helpottaneet yritysten taloudellista tilannetta, ja samalla aktivoitunut yrityksiä hakemaan uusia ansainta mahdollisuuksia.

Metalli- ja konerakennusosalalla Lieksassa näkymät ovat negatiiviset, alihankintaketjut eivät ole vielä toipuneet. Nurmeksessa kysynnän vähenemisen jälkeen tilauskannat ovat nyt lähes normaalilla tasolla. Kriisin aikana usea yritys on tehty uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämistyötä, suunnitteilla on myös investointisuunnitelmia tuleville vuosille.

Bioenergiassa Lieksan bioöljytehtaan käynnistyminen tuo positiivista näkymää. Ylä-Karjalan alueella suunnitellut bioenergiainvestoinnit toteutuessaan vaikuttaisivat välittömästi elinkeinoelämään ainakin metsätalouden, logistiikan ja prosessitekniikan osalta. Alue olisi luonnollinen tukikohta myös pyöreän puutavaran terminaalitoiminnoille mm. isojen tehdasinvestointien (Kemi) aiheuttamien puutavaran kuljetussuuntien muuttamisen takia.

Maataloudessa Valion tuotantokiintiöt ovat rajoittaneet maitotilojen navettainvestointien toteuttamista. Tällä hetkellä maatalouden lopettavien tilojen määrä kasvaa. Kehittyvät tilat painottuvat ydinmaaseutualueelle. Harvaan asutuilla alueilla olevat tilojen jääminen yhteistyöverkostojen ulkopuolelle heikentää tilojen kannattavuutta ja kehittämistä.

Rakentamisessa on varovaisen toiveikkaat näkymät, mahdollisuuksia on loma-asunto- ja puurakentamisessa.

Sosiaali- ja terveysalalla on positiivisia näkymiä. Toisaalta toimialan kustannukset ovat nousseet, mikä vaikuttaa yritysten kannattavuuteen. Korotuksia ei aina saada siirrettyä riittävän nopeasti palveluiden hintoihin. Ammattitaitoisista työntekijöistä on pulaa etenkin vanhuspalveluissa. Tarvetta on työ- ja opiskeluperäiselle maahanmuutolle.

Vähittäiskauppa on hyötynyt koronatilanteesta, myynti on hieman kasvanut. Erikoisliikkeillä on ollut vaikeampaa ja ovat osittain kärsineet asiakaspulasta. Näkymiä heikentää ostovoiman lasku ja kilpailun kiristyminen kasvavan verkkokaupan myötä.

Matkailu- ja ravitsemisala on kokonaisuudessaan kärsinyt eniten koronatilanteen vaikutuksista. Yritysten toimintaa on helpottanut kotimaisten matkailijoiden määrän kasvu lomakausina, mutta se ei ole riittänyt paikkaamaan koronatilanteen tuomia tulonmenetyksiä. Vuosi 2021 on vielä täysin kotimaiset matkailijoiden varassa. PKO:n investointi Break Sokos Hotel Bombaan alkaa 2021 ja vaikuttaa merkittävästi alueen matkailuun lähivuosina.

Elintarvikeala on joutunut sopeuttamaan toimintaa vaihtelevan kysyntätilanteen takia, etenkin horeca-puolen kysyntä on heikentynyt merkittävästi. Vastaavasti kuluttajakysynnässä on tapahtunut kasvua, sekä muutoksia kulutuksessa eri tuoteryhmien välillä. Kysynnän vaihtelut ovat johtaneet osittaisiin lomautuksiin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Osaavasta työvoimasta on jatkuvasti pulaa, eikä nykyisillä toimilla löydy ratkaisu haasteeseen, mikä haittaa yritysten kasvua jo merkittävästi. Väestö ikääntyy ja nuoria muuttaa paikkakunnalta pois. Työttömyys muuttuu rakenteelliseksi: yli 50-vuotiaiden työnhakijoiden osuus on yli puolet työttömistä työnhakijoista, osalla heistä on alhainen koulutustaso.

Osaajapulaa on lähes kaikilla toimialoilla, etenkin tuotannollisilla aloilla kuten leipurit, elintarvikealan työntekijät, metalliala, metsäkoneen kuljettajat, kuljetusala sekä sotealalla ja maataloudessa.

Samalla on merkittävä määrä työttömiä, mutta keinojen löytäminen työllistymiseen on haastavaa. Tarjolla on työvoimakoulutusta sekä yhteishankintakoulutusta yrityskoh- taisten tarpeiden mukaisesti. Oppisopimus ja omaehtoinen koulutusta on tarjolla mo- nipuolisesti. Maakuntaan on lisätty sairaanhoitajien opiskelupaikkoja omaehtoisena

koulutuksena. On etsittävä ratkaisuja työperäisen maahanmuuton lisäämiseksi. Haasteena on saada maahanmuuttajat jäämään alueelle työvoimaksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Korona lisäsi työttömyyden määrää (tammikuussa 2021, 16,8 %), mutta työttömyyden kasvua voidaan pitää koko Pohjois-Karjalan tilanteeseen verrattuna maltillisena. Tammikuussa 2021 oli 87 työtöntä enemmän (+7 %) kuin vuotta aiemmin. Lomautettuja oli 133 henkilöä, mitään joukkoyrittäjäisiä ei kuitenkaan ole odotettavissa. Työttömyysturvaa hakevien yksinyrittäjien määrä on kasvanut.

14 Keski-Suomi

Keski-Suomessa asui vuoden 2020 lopussa 272 617 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 281 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 19 481.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	+
Työvoiman saatavuus	0	+	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Keski-Suomen elinvoimaisuus perustuu vahvasti metsä- ja metalliteollisuuteen sekä maakunnan monialaiseen ja korkeaan koulutus- ja osaamistasoon. Metsätalouden työpaikkaosuus on kaksinkertainen koko maahan verrattuna. Bio- ja kiertotalous on valtava mahdollisuus Keski-Suomessa, ja siihen liittyy paljon investointeja ja hankkeita. Myös puuteollisuuden, koneiden ja laitteiden valmistuksen, paperiteollisuuden sekä koneiden ja laitteiden huollon ja asennuksen työpaikkoja on suhteellisesti selvästi koko maata enemmän.

Myös koulutussektori on yksi Keski-Suomen vahvuuksista. Osaamista vahvistaa Jyväskylän yliopiston saama uudentyyppinen DI-koulutus, jossa it-alan opintoja voi yhdistää monialaisesti eri tieteenaloihin. Alaan liittyvä kyberturvallisuus on myös yksi keskeisiä vahvuuksia, jolle on asetettu suuria odotuksia. Koko It-alalla on paljon kasvun mahdollisuuksia.

Keski-Suomessa on panostettu puuraaka-aineen jalostusarvon nostamiseen uudelle tasolle, merkittävästi korkeammaksi kuin paperisellulla. Tähän liittyvää tuotantoa on käynnistymässä demovaiheen jälkeen. Tavoitteena on skaalata tuotantoa globaalisti tulevaisuudessa. Keski-Suomen vahvan bio- ja kiertotalouden kehitysmahdollisuudet ja investoinnit edistävät kiertotalouteen siirtymistä ja tuovat positiivista näkymää alueen yleisnäkymään.

Jyväskylän seutu on valtakunnallisesti merkittävä liikenteen solmukohta. Raideliikenteessä yhteyksiä etenkin Helsinkiin pyritään nopeuttamaan. Lentoliikenteen turvaaminen on elinkeinoelämän näkökulmasta keskeistä. Keski-Suomen väestö on keskittynyt ja keskittyy edelleen Jyväskylän kaupunkiseudulle. Henkilöautoliikenne säilynee tärkeimpänä liikennemuotona, koska kaupunkiseutujen keskittymiskehitys ja työssäkäyntialueiden laajentuminen lisäävät pitkiä matkoja. Biotalousalan kuljetusten sujuvuus ja harvaan asuttujen seutujen elinvoimaisuuden säilyttäminen edellyttävät myös vähäliikenteisemmältä tieverkolta ympärivuotista toimintavarmuutta. Näillä teillä palvelutason varmistaminen edellyttää yhä useammin tierakenteiden peruskorjaamista tai jopa osittaista uudelleen rakentamista.

Koronatilanne on lisännyt maaseudun ja kotimaisen ruuan arvostusta. Etätöitä on tehty paljon mökeillä ja kakkosasunnoissa, mikä on vahvistanut monipaikkaisuutta. Mökkien ja mökkikonttien kysyntä on kasvanut. Etätö ja lisääntynyt verkkokauppa ovat vaikuttaneet osin kiinteistöjen käyttöön, mikä näkyy mm. tyhjentyneinä liike- ja toimitiloina. Toisaalta näissä on nähtävillä myös investointeja.

Koronakriisin ennakoimattomuus ja epävarmuus tulevaisuudesta ovat haastaneet yritysten sopeutumista rajoituksiin. Vaikutukset ovat olleet kaksijakoiset: osa toimialoista (mm. palveluala, majoitus-, matkailu-, ravintola- ja hotelliala, tapahtuma-ala, kulttuuri- ja luovat alat sekä henkilökuljetus) on kärsinyt koronan vaikutuksista paljon, osan toimintaan (mm. it-ala, metalli- ja teknologiateollisuus, biotalousala) vaikutus jää selvästi vähäisemmäksi. Vientiteollisuuden koronan vaikutus matkustusrajoituksineen on suuri, mikä vaikuttaa vientiyriyten toimintaan ja alihankintaketjuihin. Korona on vähentänyt myös kiinteistöjen ja toimitilojen käyttöä.

Yritysten yhteenlasketut liikevaihdot laskivat. Päätoimialoittain liikevaihtoja tarkastelemalla voi todeta, että Keski-Suomen talous selvisi hieman koko maata heikommin. Rakentamisen ja kaupan alan liikevaihdot pysyivät viime vuoden tasolla. Teknologiateollisuudessa oli kasvua. Korona iski pahiten matkailuun: liikevaihdot laskivat hyvästä kotimaanmatkailukesästä huolimatta. Metsäteollisuuden liikevaihdot laskivat myös. Vienti laski koko maata enemmän. Palveluissa liikevaihtojen sekä henkilöstömäärän laskut olivat Keski-Suomessa koko maata vähäisempiä. Koronakriisin jatkuessa vaarana on, että näillä aloilla tulee lisää lomautuksia, konkursseja ja työttömiä.

Keski-Suomen suhdannebarometri (EK:n suhdannebarometri) paranivat tammikuussa, mutta tilannekuva on edelleen harmaa. Myös PK-barometrin mukaan yleiset suhdannenäkymät ovat lievästi negatiiviset. Kysyntä on vaimeaa ja noin puolella yrityksistä kannattavuus on heikentynyt. Kapeikkotekijöinä nähdään mm. tuotantokustannusten nousu ja ammattitaitoisen työvoiman pula.

Investointiodotuksissa on viettä, mutta ne ovat edelleen matalalla. Investointien arvon kehitykseen liittyvät odotukset ovat edelleen negatiivisia, mutta hyppy positiiviseen päin on selkeä. Investointien osalta Keski-Suomessa on tapahtunut lyhyessä ajassa paljon myönteistä: mm. Valmetin, Valtran, John Deeren, Metsä Groupin ja Spinnovan investoinnit tulevat tosi tarpeeseen ja tukevat osaltaan vihreää siirtymää. Vaikka monen kunnan kuntatalous näyttää jäävän plussanpuolelle usein koronatukien ja kuntien sopeuttamistoimien vuoksi, koronakriisin kokonaisvaikutukset kuntatalouteen näkyvät vasta viiveellä.

Innovaatioiden osalta Keski-Suomella on haastetta; maakunnan innovaatiokyvykkyydessä on paljon parantamisen varaa. Koronasta elpymisessä tutkimukseen ja tuotekehitykseen sekä TKI-yhteistyöhön tulisi panostaa koko maakunnassa, samoin pk-yritysten osallisuuteen kehittämisessä. Uusia avauksia on odotettavissa: mm. Metsä Group ja Spinnova aikovat keskittyä tuotannon lisäksi tuotekehityksen sekä tuotannon kasvattamiseen isompiin volyymeihin.

Keski-Suomen väestömäärä väheni 281 henkilöä koronavuonna 2020. Viime vuonna väestömäärä väheni kahta edellisvuotta maltillisemmin. Syntyneiden määrä lisääntyi edellisvuodesta 12 kunnassa. Sekä koko maassa että Keski-Suomessa alle 15-vuotiaiden lasten määrä on laskenut yhtäjaksoisesti vuodesta 2015 lähtien (vähenemä lähes -3000). Tätä selittää syntyvyyden voimakas aleneminen. Vuonna 2020 lasten määrä kasvoi viidessä kunnassa. Työikäisten (15–64 v.) määrä laskee Keski-Suomessa valtakunnallisen trendin tapaan. Jyväskylässä kehitys on ollut positiivista opiskelijoiden suuren määrän vuoksi. Muuttovoittoisia kuntia oli edellisvuotta enemmän: Jyväskylän lisäksi Muurame, Kivijärvi, Luhanka, Toivakka ja Multia. Ikääntyneiden määrä kasvaa koko Keski-Suomessa. Erityisen nopeaa kasvu on ikärakenteeltaan nuorissa kunnissa, Muuramessa, Laukaassa, ja Jyväskylässä.

Koronakriisin vaikutukset eivät vielä ole täysin tiedossa. Koronan vaikutuksia ennakoitaessa, oleellista on, miten työttömiksi joutuneet yrittäjät kykenevät jatkamaan tai miten lomautetut tai irtisanotut työllistyvät uudelleen. Kun maailman talous kehittyy, nousu lähtee käyntiin. Myös rokotteiden aikataulu ja vaikutus ovat keskeisiä. Oleellista on, kuka on valmis nousevaan kehitykseen. Osa yrityksistä on löytänyt uusia toimintatapoja, palveluita ja tuotteita, jotka jäävät pysyväksi osaksi liiketoimintaa. Koronan myötä joihinkin yrityksiin on jo syntynyt pysyvä digiloikka ja digitaalisuuteen ja oman liiketoiminnan kehittämiseen panostaminen on keskeistä jatkossa, samoin vahva tki-yritysyhteistyö.

Selkeä signaali työn rakenteeseen liittyen on perinteisen työn rinnalle nouseva itsensä työllistäminen. Kun yrittäjyyden esteitä on poistettu, se näkyy kevytyrittäjyyden ja sivutoimisen yrittäjyyden kasvussa. Osa-aikaiselle, matalalla kynnyksellä työllistävälle, etäältä tehtävälle työlle näyttää olevan nousevaa kysyntää.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Puunjalostusosalalla on nähty Keski-Suomessa sekä ikäviä lopetuksia että lupaavia uuden alkuja. UPM sulki sanomalehti- ja luettelopaperia valmistavan Jämsän Kaipolan tehtaan ja havu- ja koivuvaneria valmistavan tehtaan Säynätsalossa. Taustalla on muun muassa paino- ja kirjoituspaperien kysynnän pitkään jatkunut lasku, mitä korona vauhditti. Maailmanmarkkinat ovat keskeisessä roolissa ja etenkin sellun parantunut tilanne heijastuu koko ketjuun.

Metsäteollisuuden ja biotalouden uusi fokus on uusissa korkean jalostusarvon kestävässä tuotteissa. Näissä on jo toimivia tai rakenteilla olevia koelaitoksia ja investointisuunnitelmia. Metsä Groupin innovaatioyhtiö Metsä Springin ja Valmetin 3D-kuitutuotteen koelaitoksen rakentaminen on käynnistynyt ja sen on määrä aloittaa toiminta tämän vuoden lopulla. Metsä Groupin syyskuussa 2020 alkaneessa tekstiilikuitua valmistavassa koetehtaassa osoitetaan uuden prosessin toteutuskelpoisuus teollisessa mittakaavassa. Samoin sellukuitua tekstiilikäyttöön kehittänyt Spinnova avaa Jyväskylään tekstiilikuitutehtaan. Hankkeen kokonaisarvo on 50 miljoonaa euroa ja valmistuessaan se tarjoaa useita kymmeniä uusia työpaikkoja. Nämä avaukset liittyvät tekstiilialan kehitykseen kohti tekstiilialan keskittymää Keski-Suomessa, mitä osaltaan on rikastanut myös Pirtin Kehräämön aloittama toiminta Jämsän huopatehtaassa, jossa villalangan tuotanto on saatu käyntiin. Bio- ja kiertotaloutta on viety onnistuneesti eteenpäin myös monilla hankkeilla ja sopimuksilla, mm. Äänekosken PlänetB ja Jamkin BioPaavo ovat edistäneet vahvasti alueen bio- ja kiertotaloutta.

Maa- ja metsätalouden tilanne ei ole suuresti muuttunut koronapandemian aikana. Puun markkinatilanne näyttää hyvältä. Maatalouden kannattavuus on edelleen heikkoa ja rakennekehitystä tapahtuu koko ajan. Maatilojen sukupolvenvaihdosten vähäinen määrä huolestuttaa: vuoden 2020 aikana niitä rahoitettiin ennätysellisen vähän. Alkutuotannon ja maaseutuyritysten koronatukien kysyntä on ollut vähäistä. Tukien haku jatkuu ainakin kesäkuun loppuun, mutta hakemuskäärien ei uskota lisääntyvän. Osa pienistä maaseutuyrityksistä on selvinnyt korona-ajasta hyvin, osa jopa hyötynyt siitä. Esimerkiksi pienet mökkivuokrausta ja luontopalveluja tarjoavat yritykset ja hevosalan yritykset ovat pärjänneet hyvin.

TEM:in ja Jyväskylän kaupungin keskinäinen innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimus ulottuu vuoteen 2027 ja luo uusia avauksia liikunnan, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä uudistuvan teollisuuden toimialoille.

Metalli- ja teknologiateollisuuden osalta näkymät ovat useita muita aloja valoisammat. Valmetin hyvä tilanne heijastuu koko ketjuun. Valmetin paperi- ja kartonkiteknologian Rautpohjan tehtaan tilauskanta on erinomainen ja työllisyys on varmistettu koko vuo-

deksi. Traktorinvalmistaja Valtra teki Äänekosken Suolahden tehtaalle suurimman investoinnin vuosikymmeniin. Tehtaalle rakennetaan huippunykyaikainen maalaamo, jossa hyödynnetään robotisoitua maalausta, virtuaalisessa 3D-ympäristössä tehtävää robottiohjelmointia sekä ennen maalausta tapahtuvaa automatisoitua pesu- ja esikäsitteilylinjaa. Toiminta alkaa 2022. Vuoden takaisista koronahaasteista tilanne on nyt parantunut ja tilauskanta on hyvä. Metsäkoneyhtiö John Deere Forestry Oy investoi uuteen asiakaspalvelukeskukseen Laukaan Leppävedellä.

Myönteisiä uutisia ovat myös Veolian investoinnin suunnittelu sekä Heavy Centerin verkoston laajentuminen Hirvaskankaalle. Veolia Services Oy aikoo rakentaa Metsä Fibren biojalostamon yhteyteen puhdistuslaitoksen, jossa valmistetaan selluntuotannossa syntyvästä raakametanolista biometanolia liikennepolttoaineeksi; kokonaisinvestoinnin arvo on yli 30 miljoonaa euroa. Kiuas- ja saunayhtiö Harvian sauna- ja spa-markkinan kysyntä on hyvä koronapandemiasta huolimatta. Yhtiö laajentaa Muuramen tehdasta, investoinnin kokonaisarvo on 2,5 miljoonaa. Viime vuonna yhtiö palkkasi 40 työntekijää lisää ja uusien palkkaaminen on jatkunut alkuvuonna.

Rakennusala vetää hieman henkeä varsin hyvien viime vuosien jälkeen. Toki teollisuuden ilmoittamat investoinnit (mm. Spinnova ja Harvia) luovat hyvää pohjaa ja uskoa. Hippoksen alueen (jääareena, liikuntakeskus, voimistelutilat, harjoitusjäähallit, pesäpallostadion ja osaamiskeskus) rakentamisen on määrä käynnistyä vuoden 2021 lopulla, hanke on suuruudeltaan 150 milj. euroa. Uusien asuntojen rakentaminen on hiipunut tasaisesti useamman vuoden ja kehityksen ennakoidaan jatkuvan samankaltaisena. Korjausrakentamisen osuus kasvaa samalla. Tuulivoimahankkeita on Keski-Suomessa vireillä useita, mutta toiminnassa tällä hetkellä on vasta yksi kuuden voimalan kohde.

IT-alaa korona ei ole koetellut samalla tavoin kuin muita aloja ja siellä se on myös mahdollistanut uusia innovaatioita. Yksi esimerkki on seurantalaitteita valmistava startup, Logmore Oy, jonka teknologialla on globaalia kysyntää mm. rokotusten ja elintarvikkeiden kuljetuksissa. Monet yritykset ovat tehneet digiloikan ja verkkokauppa ja mobiiliapplikaatiot ovat tulleet jäädäkseen. Seuraavana haasteena onkin, miten digitalisaation alkanut kehitys saadaan jatkuvaksi ja kehittymään seuraavalle tasolle.

Pitkittynyt koronapandemiatilanne ja sen tuomat haasteet elinkeinotoimintaan ovat vaikeuttaneet toimintaa erityisesti palvelu-, matkailu-, hotelli- ja ravintola-aloilla, tapahtuma- ja kulttuurialalla, luovilla aloilla sekä mm. vientiasennuspalveluissa ja henkilökuljetuksissa. Koronarajoitukset ovat laittaneet nämä toimialat todella ahtaalle. Maa-kunnan merkittävä rooli matkailutoimialan ja kokous- ja kongressimatkailun isännöijänä on ollut pandemian ensivaiheen välitön iskun vastaanottaja. Toimialakokonaisuuden elpymisen ennakoidaan alkavan asteittain pandemian väistymisen myötä.

Monet kivijalkakaupan yritykset ovat joutuneet lopettamaan toimintansa ja useilla erikoisliikkeillä on vaikeuksia muuttuneessa tilanteessa. Poikkeuksena on kuitenkin urheiluun ja ulkoiluun, piha- ja puutarhatuotteisiin liittyvä kulutuskysyntä, joka säilyy jatkossakin melko hyvänä. Myös ruokakauppa ja elintarviketeollisuus ovat pärjänneet hyvin. Kokonaisuudessaan koronasta kärsineitä aloja ja yrityksiä on huomattavasti enemmän kuin siitä hyötyjiä.

Henkilöstökuljetusten kysyntä on laskenut. Erityisesti maaseutumaisten kuntia koskettavia markkinaehtoisia linja-autoliikenteen vuoroja on lakannut koronan aikana. Etätyöskentely ja -opiskelu vaikuttavat joukkoliikenteen matkustajamääriin. On arvioitu, että pitkään kestänyt tilanne vaikuttaa joukkoliikenteen matkustajamääriin myös pandemian jälkeen.

Kauppakamarin keskisuomalaisille jäsenyrityksille suunnatun kyselyn mukaan isoa konkurssiaaltoa ei liene luvassa. Tilastokeskuksen mukaan konkurssien määrä Keski-Suomessa vuonna 2021 tammi-helmikuussa (19 konkurssia) väheni viime vuoden tilanteesta (32 konkurssia).

ELY-keskuksen yritysrahoituksen osalta mennyt vuosi oli erityisen vilkas: koronapandemiasta johtuvan poikkeusrahoituksen lisäksi normaalin yritysrahoituksen kysyntä saavutti edellisvuoden tason vuoden viimeisellä puoliskolla tapahtuneen kasvun myötä. Vuoden 2021 alkupuoliskolla yritysrahoituksen kasvu on jatkanut hakemuserien ylittäessä 100 % kasvun Keski-Suomen alueella edellisvuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattaessa. Yritysrahoituksen voimakkaan kasvukehityksen taustalla voidaan arvioida olevan mm. yritysten tarve reagoida poikkeuksellisen nopeisiin toimintaympäristön muutoksiin. Taustalla oleva pandemiatilanne on vähentänyt yritysten kansainvälistymishankkeita kehittämisen painopisteiden ollessa uusien tuotantomenetelmien, palveluiden sekä uudenlaisen kestävä liiketoiminnan kehittämisessä. Edellä mainitut kehittämisen painopisteet uudistavat osaltaan liiketoimintaa ja luovat valmiudet myös laajempiin kansainvälistymisen mahdollisuuksiin pandemian jälkeisessä ajassa. Maaseutuohjelman yritystukien kysyntä on jatkunut ja näyttää jatkuvan entisellä tasolla.

Pitkittyneen koronatilanteen vaikutuksia on vaikea ennakoida, mikä näkyy alueiden tulevaisuuskehityksen arvioiden vaihteluna. Vaikutukset vaihtelevat voimakkaasti aloittain ja alueittain. Esimerkiksi kaupan alalla uhkana lähitulevaisuudessa on koronatilanteen pitkittymisen vaikutukset kuluttajien ostokäyttäytymiseen, mikä haastaa reagoimaan digitaaliseksi ja monikanavaiseksi muuttuvaan markkinaan.

Keski-Suomessa on ollut ilahduttavia isoja investointeja koronasta huolimatta. Taustalta löytyy yhteisiä piirteitä: yhtäältä pitkään jatkuneen tki-toiminnan uudet biotalou-

den jalostuksen lisäarvon tuotteet, jotka ovat nyt teollisen valmistuksen ja sen skaa-laamisen vaiheessa ja toisaalta tuotannon automatisointiin liittyvä vahva panostus. Jatkuva tki-toiminta ja siihen panostusten lisääminen on välttämätöntä, jotta voimme taata kestäväen kasvun tulevaisuudessa. Pitkään jatkuneen tki-toiminnan tulokset näkyvät nyt mm. biopohjaisen tekstiilikuidun tuotannossa.

Haasteena on saada koko tekstiilivalmistuksen arvoketjun (kehrääminen, värjääminen ja kutominen) valmistus Suomeen. Tässä metsä- ja tekstiiliteollisuuden yhteistyö on oleellista. Nyt ketju katkeaa tekstiilikuidun valmistamisen jälkeen. Tästä alkaa tekstiiliteollisuuden vaiheet, joista kertyy merkittävin arvonnäkökulma. Automatisaation, digitalisaation ja robotisaation avulla koko arvoketjun luominen Suomeen on mahdollista. Investoiminen kehruuseen, kutomiseen sekä muihin arvoketjun osiin on oleellista jalostusarvon nostamisessa Suomessa. Samoin tekstiilien suunnittelua, myyntiä ja markkinointia olisi saatava Suomeen.

Monien maakunnassa tehtyjen investointien myötä tuotannon automaatioaste nousee, millä on vaikutusta tuotannon tehokkuuden, tuottavuuden sekä kilpailukykyyn lisäksi myös työvoiman kysynnän määrään ja laatuun. Investointeja varten yritykset tarvitsevat varmuutta ja uskoa tulevaisuuteen. Tässä koronakriisin hallinta on kriittisessä asemassa.

Koronan myötä monien yritysten ottaman digiloikan soisi jatkuvan seuraavalle tasolle, esimerkiksi alustatalouden, tekoälyn, lisäävän valmistuksen ja lisätyn todellisuuden mahdollisuuksiin. Alustojen mahdollisuudet ovat kaikkien yritysten ulottuvilla. Kyse on vain siitä, ketkä ottavat seuraavan loikan ja muotoilevat liiketoimintaansa alustoja ytimessään hyödyntäväksi.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Keski-Suomessa oli tammikuun lopussa 3064 työtöntä työnhakijaa enemmän kuin vuosi sitten. Kaikkiaan työttömiä oli 18 048 (kasvua 20,4 %). Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2021 tammikuussa 2317, mikä oli 19,25 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyysaste on 14,4%: korkein Saarijärvellä (19,4 %), matalin Muuramessa (9,8 %).

Jyvässeudun alueen haasteellisena erityispiirteenä on koulutuksen voimakas keskittyminen. Opiskelijatyövoimaa on tarjolla runsaasti. Suuren opiskelijatyövoiman määrän takia esim. palvelualueiden työttömien on vaikeampi työllistyä. Jyväskylään halutaan jäädä opintojen jälkeen. Alue ei kuitenkaan tarjoa kaikille valmistuville työpaikkoja, erityisesti senkään vuoksi, että osa korkea-asteen koulutusaloista vastaa koko valtakunnan osaamistarpeisiin.

Jyväskylän seudulla rekrytointiodotukset ovat nousseet, myös eteläisessä Keski-Suomessa odotukset ovat parantuneet syksystä, mutta pohjoisen Keski-Suomen osalta tilanne on heikentynyt.

Keskisuomalaisista pk-yrityksistä 16 % kokee edelleen ongelmia työvoiman saatavuudessa. Saatavuusongelmia on eniten Jyväskylän seudulla (18 %) ja pohjoisessa Keski-Suomessa vähiten (12 %). Yleisimmät tavat turvata osaavan työvoiman saatavuus ovat henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä alihankinta- ja toimittajaverkostojen käyttö.

Keski-Suomen alueella sotealan työntekijöistä on työvoimapulaa lähihoitajista, sairaanhoitajista sekä sosiaalityöntekijöistä ja psykologeista. Teknisillä aloilla on pulaa osaajista erityisesti metalli- ja betonituotealoilla. Lisäksi etenkin Pohjoisessa Keski-Suomessa on pulaa puuteollisuuden työntekijöistä. Työvoimakoulutusta järjestään uusiin tutkintoihin ja suoraan työmarkkinoille johtavana lisä- ja täydennyskoulutuksena työvoimapula-aloille. Työvoimakoulutuksessa oli vuonna 2021 tammikuun lopussa 705 työnhakijaa, mikä on 14 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Työvoimakoulutuksessa on kasvanut erityisesti tutkintoon johtavien koulutusten määrä. Heikkoihin signaaleihin perustuen suunnitellaan ja hankitaan uusia (toimialat ja koulutusasteet ylittäviä) työvoimakoulutusavauksia. Parhaimmillaan ne tuottavat uutta liiketoimintaa niille yrityksille, joissa opiskelijat tekevät työssäoppimisjaksonsa. Rekrytointiin liittyvän koulutuksen kysyntä on kasvanut, ja sitä käytetään erityisesti teollisuuden eri aloilla. Työpaikkakehitys on heikentynyt erityisesti palvelualoilla ja tämän heikon kehityksen odotetaan jatkuvan. Uusia avoimia työpaikkoja on ja tulee olemaan varsinkin julkisella sektorilla. IT-alan työpaikkakehitys on säilynyt hyvällä tasolla myös korona-aikana ja tämän ennakoidaan pysyvän samankaltaisena.

Keski-Suomen alueella on alkanut kaksi työllisyyden kuntakokeilua. Jyväskylän seudun kuntakokeiluun kuuluvat Jyväskylä, Laukaa, Muurame ja Äänekoski. Toinen kuntakokeilualue koostuu kunnista Jämsä-Keuruu-Saarijärvi. Työttömien opiskelumahdollisuudet ovat kasvaneet työvoimakoulutuksen lisäksi avoimien korkeakoulujen työttömille suunnattujen maksuttomien opintojen myötä. Alueella on aloittanut myös OsajaKS, joka on jatkuvan oppimisen palveluketju. OKM:n rahoittaman hankkeen tehtävänä on auttaa keskisuomalaisia työnhakijoita työllistymään lisäkoulutuksen avulla ja turvata näin alueen työnantajille osaavaa työvoimaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pitkäaikaistyöttömien ja lomautettujen määrä jatkoi kasvua: Pitkäaikaistyöttömiä vuoden 2021 tammikuun lopussa oli 3627, mikä on 54,84 % enemmän kuin vuotta aiem-

min. Myös työvoimakoulutuksessa ja valmennuksessa olevien määrä kasvoi. Työvoimakoulutuksessa oli vuonna 2021 tammikuun lopussa 705, mikä on noin 14 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Uusia avoimia työpaikkoja oli tammikuussa 3046, mikä on viime vuotta hieman enemmän. Tammikuussa työpaikoista täytettiin 317. Uusia avoimia työpaikkoja on edelleen, mutta niiden määrän kasvu on vähentynyt vuositasolla. Välittömistä pandemian vaikutuksista huolimatta työttömyyden kasvu miesten (19,81 %) ja naisten (21,35 %) välillä on samankaltaista.

Keväällä 2020 lomautusten määrät lähtivät jyrkkään nousuun, mutta ne laskivat jonkin verran kesän ja syksyn myötä. Edelleen lomautusten määrä on aiempia vuosia huomattavasti suurempi. Erityisesti rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden lomautukset ovat pitkittyneet ja ajoittuivat aloille tyypillisesti, mutta entistä vahvemmin vuodenvaihteeseen. Lomautusten arvioidaan vähenvän tasaisesti kaikissa ammattiryhmissä, mutta teknisillä aloilla muita aloja hitaammin. Huomattavaa on, että osa lomautuksista on muuttunut irtisanomisiksi. Edelleen alueella on paineita lomautuksiin ja irtisanomisiin. PK-barometrin mukaan 23 % pk-yrityksistä kokee tarvetta sopeuttaa toimintaansa (mm. lomautuksia, työaikajärjestelyitä, liiketoiminnan karsimista ja keskittymistä yrityksen ydinalueelle, irtisanomisia).

Pitkittynyt koronapandemiatilanne on erityisesti vaikuttanut matkailu sekä hotelli- ja ravintolatoimialoilla, tapahtuma-alla, luovilla-aloilla sekä erilaisissa kuluttajapalveluissa työttömyyden rakenteeseen. Äkillisissä toimialakohtaisissa muutoksissa siirtyminen toisten toimialojen tehtäviin vaatii osaamisen uudelleenmuotoilua. Kasvanut pitkäaikaistyöttömyyden määrä nousee tulevaisuuden haasteeksi kaikilla seuduilla. Tähän tulisi kiinnittää erityistä huomiota juuri nyt.

Tulevaa työttömyyden kehitystä ennakoitaessa kevät näyttäisi siltä, että Keski-Suomessa kokonaistyöttömyys jatkaisi laskuaan, kuten viime vuoden lopun aikana. Pitkäaikaistyöttömyyden arvioidaan jatkavan kiihtymistään. Erityisesti nuorten alle 30-vuotiaiden kiinnittyminen työmarkkinoille on entistä vaikeampaa. Ammatillisen koulutuksen osalta soveltuvien työssäoppimispaikkojen löytäminen on vaikeutunut pandemiatilanteen takia siitä huolimatta, että opetus- ja työssäoppimispaikkojen järjestelyissä on tehty merkittäviä muutoksia. Vaikka nuorisotyöttömyyden osalta kasvuvauhti on samansuuntaista kuin kokonaistyöttömyyden, eroaa alle 30-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömyyden suhteellinen kasvuvauhti muista ikäryhmistä.

Työvoimarakenne ei pysty useinkaan vastaamaan osaavan työvoiman tarpeeseen monilla aloilla. Osa-aikaisuus ja osatyökykyisten työmarkkinoille saaminen edellyttäisi työn rakenteellista muutosta ja muutoksia osatyökykyisten palveluihin.

14.1 Jyväskylän seutukunta

Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen

Jyväskylän seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 187 111 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 859 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 13 681.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	--	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	0	+
Työvoiman saatavuus	+	+	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Jyväskylän seutukunnalla on vahvaa osaamista alueella sijaitsevien korkeakoulujen, oppilaitosten ja tutkimuslaitosten myötä. Jyväskylän yliopistossa alkava uusi tietotekniikan DI-koulutus yhdistää IT:n monialaisiin ihmistieteisiin. Kandidaattivaiheeseen haetaan opiskelijoita kevään 2021 haussa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on solminut Jyväskylän kaupungin kanssa innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksen vuosille 2021–2027. Valtion ja yliopistokaupunkien välisissä sopimuksissa sovitaan lähivuosien strategisista kasvun kärjistä ja innovaatiotoiminnasta. Jyväskylän ekosysteemisopimuksen strategisen tason painopisteet ovat liikunta, terveyden edistäminen ja hyvinvointi sekä uudistuva teollisuus. Ekosysteemisopimuksen myötä valituille kärkialoille pystytään käynnistämään kehityspolkuja, joilla luodaan tulevaisuuden hyvinvointia ja elinvoimaa.

Jyväskylän, Lahden ja Kuopion kaupunkiseutujen ensimmäisestä maankäytön, asuminen ja liikenteen (MAL) sopimuksesta on saatu neuvottelutulos. Jyväskylän kaupunkiseutu onkin sopimuksen myötä saamassa miljoonien eurojen tuen mm. liikenneverkon

kehittämiseen ja joukkoliikenteeseen. Sopimuksella tuetaan kaupunkiseudun ja kuntien välistä yhteistyötä. Mukana ovat Jyväskylän seutukunnan kuntien lisäksi Äänekoski. Sopimus on tarkoitus hyväksyä kesään 2021 mennessä.

Jyväskylän kaupunkikehitysalustat Kangas, Hippos ja kaupunkikeskusta sekä Eteläportin alue toimivat alustoina innovoinnille. Ne ovat pitkäkestoisia ja monipuolisia tekemisen alueita, joihin liittyy myös isoja investointeja. Kaupunkikehitysalustat liittyvät osaltaan myös ekosysteemisopimuksen kautta syntyviin kehityspolkuihin.

Jyväskylän seutukunta on selvinnyt koronakriisistä kohtuullisesti. Seutukunnan kuntataloudet eivät ole heikentyneet niin voimakkaasti kuin koronakriisin alussa arvioitiin. Tähän ovat vaikuttaneet valtion tukitoimet sekä yritysten ennakoitua parempi selviytyminen epidemian aikana. Joissakin kunnissa koronan vaikutukset ovat nähtävissä yritysten heikkenneessä taloustilanteessa ja investointihaluttomuudessa. Vaikutukset eivät näy vielä kuitenkaan kovin voimakkaana, koska yritykset ovat käyttäneet omia säästöjään selviytymiseen; tilanne konkretisoituu vasta tämän vuoden lopulla ja ensi vuoden aikana. Jyväskylässä uusia yrityksiä perustettiin enemmän kuin yrityksiä lakkautettiin; yritysten määrän nettolisäys oli tosin hieman edellisvuotta pienempi. Koronan vaikutukset toimintaympäristöön haastavat yritysten perinteisiä tapoja saavuttaa asiakkaita. Pk- barometrin mukaan monet yritykset ovat mukauttaneet toimintaansa, muuttaneet toimintatapoja ja kehittäneet uusia tuotteita tai palveluita samalla kun digitalisoitumisessa on tapahtunut suurta kasvua. Muutokset jäänevät pysyviksi.

Jyväskylä houkuttaa koronaepidemiasta huolimatta edelleen myös alueen ulkopuolelta kaupunkiin sijoittuvia yrityksiä. Viime vuonna sijoittumispäätöksen lukumäärä oli samalla tasolla kuin edellisinäkin vuosina. Seutukunnalle on saatu ilahduttavasti isoja investointi uutisia liittyen tuotantotoimintaan ja tarvittaviin tilainvestointeihin: esimerkiksi Spinnova, Harvia, John Deere ovat tehneet mittavia investointeja. Valmetin liikevaihdossa tapahtui nousua ja tilauskanta on vahva. Myös Alvan, Tapojärven ja Elkerin uutisointia sähkö- ja elektroniikkaromun urban mining -vientituotteen kehittämisestä voi pitää lupaavana. Vuonna 2020 Jyväskylän yliopistolle valmistui demolaitos.

Väestömäärältään Jyväskylän seutukunnassa syntyneiden määrä ylitti kuolleiden määrän viime vuonna Jyväskylässä, Laukaassa, Muuramessa ja Toivakassa. Jyväskylässä kehitys on ollut positiivista opiskelijoiden suuren määrän vuoksi. Kaupungin asukasluku kasvoi viime vuonna, mutta muutto toisista kunnista heikkeni.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kasvukeskusten joukossa Jyväskylän seutukunta on menestynyt suhteellisesti muita kasvukeskuksia paremmin koronaepidemian aikana. Hyvää tulosta selittää rakentamisen, teknologiateollisuuden ja kaupan hyvä menestys. Eniten koronaviruksen vaikutus on pienin ravintola- ja palvelualan yrityksiin sekä matkailualalle. Seutukunnan palvelualojen pienet yhden ja muutaman hengen yritykset ovat kärsineet koronan aiheuttamista rajoitetoimenpiteistä huomattavasti ja niiden liikevaihto on romahtanut. Matkailutoimialan osalta koronarajoitukset ovat vaikuttaneet ulkomaisten matkailijoiden määrään negatiivisesti ja matkailuyrityksien majoitusvuorokaudet ovat jääneet alhaiseksi. Tapahtumien ja tilaisuuksien poisjäänti on myös laskenut toimijoiden liikevaihtoa. Näiden toimialojen lähitulevaisuudelle ratkaisevia ovat rokotusten eteneminen ja liikumisrajoitusten purkamisen.

Hippoksen alueen rakentamisen on määrä käynnistyä vuoden 2021 lopulla. Hanke on suuruudeltaan 150 miljoonaa euroa ja noin 100 000 neliötä. Hanke käsittää peruskorjatuun ja laajennettuun jääareenan, liikuntakeskuksen ja voimistelutilat, harjoitusjäähallit, pesäpallostadionin ja sekä osaamiskeskuksen. (Jyväskylän seudun kiinteistömarkkinakatsaus 2021). Viime vuoden lopussa Keski-Suomen keskussairaalan alueelle (Kukkula) vihittiin käyttöön uusi sairaala Nova 2020. Investoinnin arvo oli 550 miljoonaa.

Jyväskylän eteläpuolelle, Jyväskylään valmistui vuonna 2020 poikkeuksellisen paljon uutta toimistotilaa. Jyväskylän seudulle valmistui uutta liiketilaa vuonna 2020, kun valmistuneet kohteet kasvattivat liiketilakantaa vajaalla 10 000 neliöllä. Vuoden lopussa uutta tilaa oli rakenteilla vain reilu 4000 neliötä eikä uusia merkittäviä hankkeita ole näköpiirissä. Valmistumisvaiheessa on toimistorakentamisen kohde Kankaan Arkki. Muuramessa toimitilojen ja toimitilatonttien kysyntä on samalla tasolla tai on jopa koronaa edeltävää aikaa suurempaa.

Teollisuus- ja varastorakentamisen osalta valmistui Seppälänkankaalle yhteensä 5000 neliötä Kuljetusliike Ville Silvastille ja Volvo Truck Centerille. Vuoden lopulla käynnistyi puolestaan lähes 10 000 neliön teollisuuskohteen rakentaminen DB Santasalolle Eteläportin alueella. (Jyväskylän seudun kiinteistömarkkinakatsaus 2021.) Eteläporttiin, yritysten kehittämis- ja kehitysympäristöön, on tavoitteena rakentua Euroopan modernein valmistavan teollisuuden digitaalinen palvelukeskittymä. Ekologista kuitua valmistava Spinnova Oy ilmoitti rakentavansa tekstiilikuitutehtaan Jyväskylään. Hankkeen kokonaisarvo noin 50 miljoonaa euroa. Useita muitakin merkittäviä elinkeinoelämän investointeja toteutui vuoden 2020 aikana, esimerkiksi Foodinin (Rawmance Oy) tuotantolaitos Vaajakoskella.

Seutukunnalla on vahvaa metalli- ja konetekniikka-alan toimintaa. Seutukunnan metalliteollisuuden osalta yritykset ovat selviytyneet hyvin koronakriisistä huolimatta. Toimiala on kyennyt investoimaan uusiin koneisiin, laitteisiin ja toimitiloihin. Toimialalla on jonkin verran työvoimapulaa. Muuramen suurin yritys Harvia Oy kasvatti viime vuonna henkilöstönsä määrää yli 30 henkilöllä. Yritys investoi uuteen tehdashalliin ja tuotantolinjaan, millä on tarkoitus nostaa tehtaan automatisaatioastetta, tuottavuutta ja tehokkuutta. Investoinnin kokonaisarvo on 2,5 miljoonaa. Laukaan Leppävedellä otettiin käyttöön metsäkoneyhtiö John Deere Forestry Oy:n uusi asiakaspalvelukeskus. Investoinnin arvo oli noin kolme miljoonaa.

Luonnonvarakeskuksen Laukaan laitokselle rakennetaan kaksi uutta kalankasvatushallia ja samalla vanhoja tiloja uusitaan. Toimipisteestä on tulossa vesiviljelytutkimuksen kärkipaikka Suomessa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Jyväskylän seudulla haasteena on suhteellisen korkea työttömyysaste ja toisaalta pula osaavasta työvoimasta eri aloilla. Erityispiirteinä alueella on suuri korkeakoulutettujen työttömien ja pitkäaikaistyöttömien määrä. Korkeakoulutettujen työvoimarakenne ei vastaa täysin alueen työvoiman kysyntää, sillä useat yliopiston tutkinto-ohjelmat valmistavat töihin, joiden suorituspaikka jakautuu tasaisesti ympäri Suomea. Tämä koskettaa erityisesti kasvatusta-, humanistisia ja yhteiskunnallisia aloja.

Pääosin osaajapulan täyttämiseksi edellytykset kuitenkin löytyvät Jyväskylän seudulla hyvin. Alueella toimii EduFutura oppilaitosverkosto, jonka merkitys alueelle tulee korostumaan jatkossa erityisesti jatkuvan oppimisen ja työelämäyhteistyön teemoissa. Maahanmuuttaneiden työllistymiseen liittyviä palveluita kehitetään, kun käynnissä olevan kuntakokeilun lisäksi kaksi kehittämishanketta parantavat palvelutarjontaa osaamiskeskuksen ja InfoGlorian osalta.

Osaavaa työvoimaa tarvitaan erityisesti ICT-, sote-, kone- ja metallialoilla. Vaikka Keski-Suomessa valmistuu ICT-alan korkeakoulutettuja valtakunnallisesti suhteellisesti toiseksi eniten, kysyntää on erityisesti ohjelmistokehittäjistä. Tällä hetkellä merkittävä osa ICT-alan osaajista työllistyy kesken opintojen.

Sote-alan työntekijöistä, kuten sairaanhoitajista, lähihoitajista, lääkäreistä on pulaa. Työvoiman kysyntään on pyritty vastaamaan työvoimakoulutuksilla. Työvoimakoulutuksessa oli vuonna 2021 tammikuun lopussa 513, joka on 22 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Sen sijaan omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella on kokenut pienen laskun.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työnhakijoita vuoden 2021 tammikuun lopussa oli 25978, mikä on 13 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2021 tammikuussa 12822, mikä on noin 24 % enemmän kuin aiempänä vuonna.

Jyväskylän alueella kokoaikaisesti lomautettuja oli tammikuussa 2021 noin 600, mikä on 143 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Lomautukset kuitenkin ovat jatkaneet laskea viime vuoden kesän huippulukemista. Eniten lomautuksia tammikuun alussa oli tekniikan aloilla. Sen sijaan palvelualojen lomautukset ovat pääosin päättyneet ja osa lomautuksista on realisoitunut työttömyydeksi.

Uusissa avoimissa työpaikoissa on vuoden takaiseen ollut lievää kasvua. Avoimia työpaikkoja tammikuun 2021 aikana oli 2335. Tämä on 4 % enemmän kuin vuotta aiemmin.

Jyväskylän alueella nuorisotyöttömyys on jatkanut kasvuaan. Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2021 tammikuussa 1755, mikä oli 23 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömiä vuoden 2021 tammikuun lopussa oli 2593. Tämä on 55 % enemmän kuin vuotta aiemmin.

Alueella työttömyyden kasvun ennakoidaan hiipuvan ja lomautusten määrän laskevan. Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys arvion mukaan jatkaa kasvuaan. Uuteen ammattiin valmistuvat ja työmarkkinoille ensi kertaa suuntaavat ja vielä siihen kiinnittymättömät muodostavat lähiaikojen merkittävän ongelman.

14.2 Jämsän seutukunta

Jämsä

Jämsän seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 19 887 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 295 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 288.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yrittöimintä	--	-	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	--	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Aikajanan mukaan metsäteollisuuspaikkakunnat kärsivät koko maassa heikosta kysynnästä ja hintojen laskusta. Jämsän seudulla liikevaihdot laskivat 19,8 %. Elokuussa 2020 UPM tiedotti Kaipolan paperitehtaan sulkemisesta, tehtaan sulkemisen vaikutukset realisoituvat aluetalouteen keväällä, jolloin työsuhteet tehtaalla päättyvät. Koulutuspolkujen ja uudelleentyöllistymisen jälkeen työttömiksi on jäämässä noin 350 henkilöä. Alihankintaketjujen osalta näkymät ovat ennakoitua paremmat. Heijastusvaikutuksineen tehtaan lakkauttamisella arvioidaan olevan kaksinkertainen työpaikkojen menetys. Taloudelliset vaikutukset liittyvät mm. verotulojen ja ostovoiman vähenemiseen sekä arvioituun poismuuttoon paikkakunnalta.

Kaipolan lakkauttamispäätöksen seurauksena perustettu Jämsän kaupungin äkillisen rakennemuutoksen työryhmä on jatkanut toimintaansa vaihtamalla tietoja ja etsien ratkaisuja uusien työpaikkojen löytymiseksi. Työryhmään osallistuu kaupunkikonsernin lisäksi edustajat TEM:stä, ELY-keskuksesta, TE-toimistosta, Keski-Suomen liitosta, Gradiasta sekä Jämsän Yrittäjät ry:stä. Syksyllä käynnistyneen Yritysvelho-hankkeen projektipäällikkö on kontaktoinut lähes puolensataa potentiaalista asiakasta korvaavien työpaikkojen löytämiseksi Jämsän seudulle. Uusien työpaikkojen uskotaan syntyvän mm. bio- ja kiertotalouden aloille. Digitalisaatio ja etätöiden yleistymisen tuo uusia mahdollisuuksia kasvukeskusten ulkopuolelle. Keväällä perustettava Jämsä Tehdas -

yhteisötyötila palvelee etätöiden sijoittumista Jämsään. Jämsän seutukunnalla elinkeinoelämä on odottavalla kannalla Korona pandemian jälkeisen ajan normalisoitumiseksi sekä uusien toimijoiden löytymiseksi myöhemmin vapautuvalle Kaipolan paperitehtaan alueelle.

Yritysten perustannassa vuosi 2020 oli poikkeuksellinen. Korona pandemiasta huolimatta yrityksiä perustettiin edellisvuotta enemmän ja samaan aikaan niitä lopetettiin vähemmän. Myös alkuvuosi 2021 on ollut suhteellisen vilkasta yritysten perustamiseksi neuvonnassa. Yritysten rekisteröintimäärät heijastelevat laajemminkin kevytyrittäjyyden ja sivutoimisen yrittäjyyden lisääntymistä.

Metalliteollisuudessa, sosiaali- ja terveysalalla sekä ravintola- ja catering-alalla on rakenteellinen pula osaavista työntekijöistä. Ilmailuteollisuudessa kaupallisen ilmailun taantuminen koronapandemian takia on johtanut tuotannon supistuksiin ja noin 10 henkilön irtisanomisiin. Työn kysynnän ja tarjonnan kohtaamisongelmaa ratkotaan aktiivisesti koulutusorganisaatioiden, kehittäjien ja työnantajien yhteistyössä.

Seudun kunnissa toiminnan tarkastelu sekä organisaatiouudistuksen läpivienti jatkuvat ennakkoiden kuntatalouden kehittymistä. Viime vuosi oli kuntataloudessa täysin poikkeuksellinen. Jämsän kaupungin talousennuste on 4,5 miljoonaa euroa ylijäämäinen, mutta rakennemuutos tulee näkymään voimakkaasti ensi vuoden alusta lukien. Sosiaali- ja terveysalalla on hyvinvointialueiden valmistelu käynnissä. Jämsän sairaalan osalta suurin riski kohdistuu siihen, että ei voitaisi tuottaa palvelua muille hyvinvointialueille, mikä voi heijastua myöhemmin rakennemuutoksen syventymisenä.

Suurteollisuudessa toimintojen sopeuttaminen globaalien markkinoiden kysyntää vastaavaksi on jatkuvaa ja näkyy edelleen sekä henkilöstön supistamisina, että pienimuotoisina rekrytointeina.

Liikennejärjestelmien kehittämisessä seutukunnan tärkeimpien hankkeita ovat valtatie 9 ja sen rinnalla kulkeva raideyhteys Jyväskylän ja Tampereen välillä sekä valtatie 24, joiden liikennöitävyyteen ja turvallisuuteen liittyviä tarpeita tulee pitää edelleen esillä. Hallin yritysinfra on lähtenyt kehittymään ja myös Hallin tien merkitys on kasvamassa. Liikenneväylien kunto edellyttää korjausinvestointeja.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Investointitukiasiakkaita on ollut, mutta kaikki eivät ole päätyneet tuen hakijoiksi mm. tukiteknisten syiden vuoksi. Osa investointeja suunnittelevista odottelee vielä koronan jälkeisen vakiintuneemman ajan palautumista. Keskisuurissa yrityksissä on investoin-

tihalukkuutta ja joitain investointien liikkeellelähtöjä on odotettavissa 2021. Osaajapulaa ja uudelleen työllistymisen edistämistä on ratkottu mm. rekrytointikoulutuksia ja oppisopimuskoulutusta järjestämällä.

Paperiteollisuus on tehnyt joitakin investointeja Jämsänkosken tuotantolaitokseen jatkaakseen Kaipolasta lopetettua sanomalehtipaperin tuotantoa. Kaipolan tehtaan alarajon seurauksena prosessilaitteita puretaan keväällä 2021 ja niitä pyritään sijoittamaan muille tuotantolaitoksille. Neuvottelut Kaipolan tehdasalueen tulevasta käytöstä jatkuvat kiinnostuneiden sijoittajien kanssa.

Ilmailuteollisuudessa kaupallisen ilmailun liiketoiminta-alueella pitkään jatkuneiden hankkeiden toimitusmäärät ovat laskeneet. Toimialalla on jatkettu toiminnan tehokkuuden lisäämistä, kymmenkunta henkilöä on ollut YT-menettelyn piirissä. Merkittävä kotimainen HX-hanke jatkuu; sen tavoitteena on korvata nykyinen Hornet-kalusto uusilla hävittäjillä. Neuvottelut jatkuvat valmistajien kanssa teollisesta yhteistyöstä, joka on erittäin tärkeä ja mittava mahdollisuus Hallin alueen työpaikkojen kannalta.

Teollisuuden alihankintayrityksistä ja metallialan valmistavan teollisuuden kärkiyrityksissä tuotantoon liittyviä investointeja on toteutettu maltillisesti. Valmistavassa teollisuudessa on edelleen rakenteellinen pula osaavasta työvoimasta. Rakennuslalla on töitä riittänyt toistaiseksi suhteellisen hyvin. Entisiä jo ennen korona-aikaa sovittuja urakoita on viety eteenpäin. Pariin suurempaan liikerakentamiskohteeseen on myönnetty rakennusluvat, myös mökkisaneerauksia on toteutettu pandemian keskellä. Toimitilainvestointeja on suunnitteilla muutamassa pk-yrityksessä.

Kivijalka- ja marketkaupassa väestön rakenteellinen muutos vaikuttaa kuluttajakysyntään ja kauppojen toimintaedellytyksiin. Marketit ovat pärjänneet hyvin koronapandemian keskellä ruuan myynnin lisääntyneeseen ihmisten viettäessä enemmän aikaa kotona. Kivijalkamyymälöistä rautakaupat ja urheiluvälinekauppa ovat pärjänneet myös hyvin. Korona on kurittanut matkailuyritysten liikevaihdon kehitystä merkittävästi. Kotimaan matkailukysyntä, luonto- ja mökkimatkailubuumi, ei ole pystynyt korvaamaan koronaa edeltävää aikaa. Matkailuyrityksissä ja ravintola-alalla epävarmuus jatkuu. Tapahtumatuotanto ei kesän ja syksyn jälkeen ole päässyt vauhtiin. Toisaalta luontoon ja kotimaan matkailuun liittyvä kysyntä pienissä maaseutumatkailukohteissa ja mökkimajoitusmyynnissä on ollut muuhun matkailuun verrattuna vilkasta. Suuremmat matkailuinvestoinnit puuttuvat vielä mutta pienempiä maaseutu- ja vesistömatkailuun liittyviä investointeja on suunnitteilla.

Elintarvikealalla Jämsän seudun yritysten tilanne on vakaa. Yritykset kehittävät aktiivisesti toimintaansa, investoivat ja toimivat kansainvälisillä markkinoilla. Elintarviketeollisuuden alalla tuoteturvallisuus, vastuullisuus sekä ilmasto- ja ympäristöystävällisyys ovat vaikuttavia trendejä, jotka muokkaavat kuluttajien ja kaupan tarpeita ja toiveita.

Jämsän seudun alalla toimivat yritykset seuraavat aktiivisesti alan kehittymistä ja kehittävät toimintaansa sen mukaisesti.

Maaseutuelinkeinoissa rakennemuutos jatkuu edelleen. Eläköitymisten myötä tilojen lukumäärä supistuu hitaasti ja pellot vuokrataan pääsääntöisesti toimiville maaseutuelinkeinojen harjoittajille. Lähiruokaan pohjautuvan trendin odotetaan vahvistuvan vähitellen kuluttajakaupassa, ravintola- ja matkailualalla.

Yritysten investointihankkeita on Jämsän alueella käynnistynyt niukasti. Alueen keski-suurissa yrityksissä on kuitenkin suunnitteilla joitain tuotantoa kehittäviä investointeja. Jämsän alueelle kohdistetut yritystuet ovat toistaiseksi riittäneet hyvin pk-yritysten tarpeisiin, mutta tilanne voi muuttua nopeasti, jos Kaipolan alueelle löytyy työpaikkoja synnyttävä toimija, jolla on kyky investoida uuteen, tulevaisuuden kärkialoja edustavaan tuotantoon.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan osalta on edelleen haasteita tietyissä ammattiryhmissä. Opetushenkilöstössä ja sosiaalitoimen tehtävissä on Jämsään vaikea saada työntekijöitä. Opettajat ja erityisopettajat, lähihoitajat, sairaanhoitajat, sosiaalityöntekijät, laitoshuoltajat ja kokit ovat ammattiryhmiä, joista on jatkuvaa pulaa.

Yksityisellä sektorilla metallialan ammattilaisista, logistiikka- ja kuljetusalan osaajista sekä kaupan alalta mm. myyjistä on jatkuvaa kysyntää. Työvoimakoulutusten määrä tulee lisääntymään alueella huomattavasti, jolla ratkaisua työvoimapula-aloille.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyyden määrässä ollaan Jämsässä edellisvuosien tasolla; työnhakijoita vuoden 2021 tammikuun lopussa oli 2596, mikä on 10 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömien osuus on sen sijaan kasvanut edellisvuoteen nähden. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut tammikuun 2020 ja 2021 välillä 38 %, joka eroaa koko Keski-Suomen alueesta huomattavasti (55 %). Muutokseen vaikuttanee korona ja yleinen työmarkkinatilanne.

Nuorten alle 25-vuotiaiden osuus työttömistä on pysynyt lähes samalla tasolla kahden viime vuoden ajan. Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2021 tammikuussa 169. Tämä on muutaman henkilön verran vähemmän kuin vuotta aiemmin. Tilanne eroaa huomattavasti muihin Keski-Suomen alueisiin verrattuna, sillä koko Keski-Suomen alle 25-vuotiaiden työnhakijoiden määrä on kasvanut 19 %.

Työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2021 tammikuussa 1173, mikä on noin 4 % enemmän kuin aiempana vuonna. Työvoimakoulutuksessa oli vuonna 2021 tammikuun lopussa 15. Tämä on 93 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Kokoaikaisesti lomautettuja oli tammikuun 2021 laskentapäivänä 127, mikä on noin 5 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Uusia avoimia työpaikkoja tammikuun 2021 aikana oli 162, mikä on noin 5 % enemmän kuin vuotta aiemmin.

Keväällä työttömien määrä tulee kasvamaan voimakkaasti, kun Kaipolan paperitehtaalta irtisanottujen työsuhteet päättyvät. Koronan seurauksena työmarkkinatuen piiriin on tullut yksinyrittäjiä, mikä näkyy mm. kelamaksujen lisääntymisenä. Jämsä on mukana maaliskuussa käynnistyneessä työllisyyden kuntakokeilussa.

14.3 Keuruun seutukunta

Keuruu, Multia

Keuruun seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 11 044 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 127 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13 % ja työttömiä työnhakijoita oli 575.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	-	+	+

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Keuruun seutukunnan elinkeinoelämän painopisteitä ovat metsään (korjuu, saha- ja puutuoteteollisuus), teknologia- ja konepajateollisuus, matkailu ja palvelut. Keuruun seutukunnalle leimallista on metsä ja teollisuus. Teollisuus on edelleen merkittävä työllistäjä. Bio- ja kiertotalouteen siirtyminen haastaa luonnonvarojen kestävään hyö-

dyntämiseen, jalostusarvon nostamiseen, tuotekehitykseen ja sivuvirtojen hyödyntämiseen. Yritysten verkostoituminen on tärkeää, kun alueella siirrytään perinteisestä metsäteollisuustoiminnasta uuden ajan biotalouteen. Teollisen rakennemuutoksen keskellä etsitään uusia näkemyksiä uudelle biotaloudelle, luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle sekä teknologiateollisuudelle. Alueella on panostettu yritysten ja organisaatioiden yhteistyöhön. Myös yritysten tuotekehityksen ja palveluliiketoiminnan kehittäminen nähdään merkityksellisenä.

Keuruun seutukunnalla sekä Mänttä-Vilppulan kaupungissa on merkittävä määrä teknologiateollisuuden yrityksiä ja toimialaa palvelevia yrityksiä. Toimialalla on ollut jatkuva osaavan työvoiman pula. Lisäksi vain muutamalla yrityksellä on ns. omia tuotteita, joten haavoittuvuusriski taantuma-aikana on ilmeinen. Jalostusastetta kohottamalla ja uusia markkina-alueita etsimällä toimialalla olisi laajentumisen ja kehittämisen mahdollisuuksia.

Keuruulla ja Multialla on paljon marjanviljelijöitä ja erityisesti herukkaa tuotetaan seudulla runsaasti. Elintarvikealalla jalostamiseen erikoistunut Vaissi Oy on yksi alueen suurimmista työllistäjistä.

Matkailuun liittyen alueella on kehitetty yhteistyötä yli toimialarajojen mm. hääpalveluiden alalla, mihin on hanketoimin koottu yhteen seutukunnan ja lähialueen matkailuun, palveluun ja mainittuihin toimialoihin kytköksissä olevia yrityksiä.

Keuruun seutukunnalla kokonaisuudessaan on varsin hyvä tilanne, vaikkakin on selvää, että koronavirusepidemia on vaikuttanut talouteen heikentävästi. Alueen etuna on vahvasti teollisuus- ja kauppavetoinen elinkeinoelämä. Näin ollen matkailualan vaikeudet eivät ole korostuneessa asemassa. Koronan vaikutus näkyi seutukunnan yritysten liikevaihdon kehittämisessä vuoden 2020 aikana. Liikevaihdon alenema on viime vuonna ollut Keuruun seutukunnalla noin 2,4 %. Alenema on pienempi kuin keskimäärin Suomessa ja myös hieman pienempi kuin Jyväskylän seudulla. Tilanne on haastava, mutta ei epätoivoinen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yrityksiä seutukunnalla perustettiin vuoden 2020 aikana yhteensä 47, mikä on 11 enemmän kuin vuonna 2019. Aloittaneiden yritysten myötä Keuruun seutukunnalle syntyi vuoden 2020 aikana arviolta noin 47 työpaikkaa.

Omistajanvaihdokset ovat alueen tärkeä painopistealue, sillä palvelualueella toimii lukumääräisesti paljon lähivuosiin eläköityviä yrittäjiä. Vuoden 2020 aikana toteutui

kuusi omistajanvaihdosta. Omistajanvaihdos on erittäin merkityksellinen asia. Sen myötä yrityksen tarjoamat palvelut ja mahdolliset työpaikat säilyvät.

Hankkeiden avulla on tuettu alueen elinkeinoelämää, kehitetty yrityksiä ja palvelutarjontaa ja turvattu alueen työpaikkoja. Seutukunnalla oli vuoden 2020 aikana seitsemän kehittämishanketta, Tahdon yhteiselle matkalle, Puualan, Teknologiateollisuuden, Keuruun seutukunnan tulevaisuus, Laadunhallinta yrityksen menestyksen tukena, Elinvoimainen kasvu Keuruun seutukunnalla sekä Multian vetovoimatekijät ja kiertotalous aktivointihankkeet kokoavat yhteen Keuruun seutukunnan ja lähialueen matkailuun, palveluun ja em. toimialoihin kytköksissä olevat yrityksiä. Lisäksi seudulla oli kolme yritysryhmähanketta verkkokaupan ja yritysten tiedottamisen kehittämiseen sekä hääpalveluiden yritysryhmähanke. Maaseuturahaston ja Leader Vesurin kautta vuoden 2020 aikana myönnettiin investointitukea keuruulaiselle yritykselle ja yhdistyksille yhteensä noin 230 000 euroa.

Seutukunnalla on aloitettu vahva yhteinen digiloikka, jossa yrityskehittäminen on vahvasti mukana. Tämä näkyy yhteisen elinvoimasivustona ja juuri avattuna yhteisenä verkkokauppana. Digiloikkaa on jatkettava ja tehtävä se käytännöllisin toimenpitein.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Osaavaa työvoimaa tarvitaan valtakunnallisen trendin mukaisesti sote-aloilla, esim. sairaanhoitajat ja lähihoitajat. Myös sosiaalityöntekijöitä ja psykologeja tarvitaan alueella. Osaajapulaa on lisäksi tekniikan aloilla, erityisesti ammattitaitoisista ja pätevistä hitsaajista ja muista metallialan pätevistä työntekijöistä. Lisäksi metsänhoito työllistää alueella jatkossakin.

Alueen avoimet työpaikat keskittyivät vahvasti palvelu- ja myyntityöntekijöiden sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmiin. Merkittävää on, että rakennus- korjaus ja valmistustyöntekijöiden avoimien työpaikkojen määrä on kääntynyt laskuun ja on ollut alemmalla tasolla vuodesta 2019 lähtien. Sen sijaan palvelualoilla on kysyntää työntekijöistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työnhakijoiden määrä on lisääntynyt hieman. Vuoden 2021 tammikuun lopussa oli 1206 työnhakijaa, mikä on 7 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Sen sijaan työttömien työnhakijoiden määrä on ollut reilummassa kasvussa, sillä työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2021 tammikuussa 521. Tämä on noin 9 % enemmän kuin aiempina vuosina. Työttömien määrä on kasvanut tasaisesti kaikissa ammattiryhmissä. Kokoaikaisesti

lomautettuja oli tammikuun 2021 laskentapäivänä 35, mikä on 63 % enemmän kuin vuotta aiemmin.

Pandemiasta huolimatta uusia avoimia työpaikkoja tammikuun 2021 aikana oli 69. Tämä on 13 % enemmän kuin vuotta aiemmin.

Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2021 tammikuussa 48, mikä oli noin 13 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Positiivisesti nuorten työttömyys on kasvanut alueiden keskiarvoa paljon vähemmän. Pitkäaikaistyöttömiä vuoden 2021 tammikuun lopussa oli 86, mikä on 67 % enemmän kuin vuotta aiemmin.

Työttömyyden arvioidaan vähentyvän seuraavan puolen vuoden aikana. Pitkäaikaistyöttömien määrän ennakoitaan kasvavan. Pitkäaikaistyöttömien määrä todennäköisesti lisääntyy alle 30-vuotiaiden ikäryhmässä.

14.4 Joutsan seutukunta

Joutsa, Luhanka

Joutsan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 4 996 henkilöä. Vuoden aikana väki väheni 71 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 263.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	++
Työvoiman saatavuus	0	+	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Viime vuonna Joutsassa iloittiin vilkastuneesta kiinteistökaupankäynnistä: pääosin vapaa-ajan asumiseen ja maa- ja metsätiloihin liittyen tehtiin lähes 200 kiinteistökauppaa. Asumisen monipaikkaisuus on tullut varteenotettavaksi mahdollisuudeksi, vaikka pysyvien asukkaiden määrä on Joutsassa ollut laskeva. Kaupungistumisen jatkuessa rinnalle on tullut vastakaupungistuminen: maaseudulle muutto pysyvästi tai monipaikkaisesti. Tähän ovat vaikuttaneet digitaalisuuden tuomat etätyömahdollisuudet ja mahdollisuus luonnonläheiseen ja väljempään asumiseen, mikä on korostunut erityisesti korona-aikana. Kausiasukkaat tekevät kunnista elinvoimaisia ja maaseutu muuttuu.

Elinkeinoelämän tilanne on huonontunut vuoden takaisesta. Viime keväänä yritykset kokivat hetkellisen notkahduksen. Useimmat joutsalaisyritykset selvisivät hyvin keväästä, mutta myös muutama konkurssi on odotettavissa. Joutsalaisyritykset olivat aktiivisia koronaturvien hakijoita ja koronaturvien avulla moni yritys selvisi asiakaskadosta ja muutoksista asiakkaiden toimintatavoissa. Joutsassa verotulot kasvoivat viime vuonna, mikä kertoo siitä, että yritykset ja kotitaloudet pärjäsivät vuonna 2020 hyvin koronasta huolimatta.

Joutsan uusi sote-keskus avattiin syksyllä 2020. Uudessa sote-keskuksessa asiakkaille tarjotaan hyvinvointipalvelut yhdestä ja samasta paikasta sovittamalla yhteen sosiaalihuollon, sivistystoimen ja terveydenhuollon palvelut. Tämä antaa edellytykset toimivaan ja tiiviiseen yhteistyöhön sekä luo sote-alan työpaikoista haluttuja myös tulevaisuudessa.

Väestönkehityksessä pienissä kunnissa ei ole havaittavissa yhtenäistä muutosta. Luuhangassa vetovoima parani, nähtäväksi jää, saako myönteinen kehitys jatkoa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Rakennus-, kaupan ja palvelualoilla kysyntä on ollut hyvää lähinnä vapaa-ajan asukkaiden takia. Uusia yrityksiä on myös käynnistymässä ja elinkeinoelämä lähtee kasvuun todennäköisesti koronan jälkeen.

Yrityspuisto Joutsan Nuolen avulla halutaan nostaa Joutsan seudun alueen yritysten kilpailukykyä teollisuuden, kaupan, logistiikan ja palvelusektorin alueella.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Alueella on pulaa erityisesti sote-alan ja jossakin määrin palvelualojen osaavista työntekijöistä. Vuoden 2021 alussa Hartolan, Joutsan, Pertunmaan ja Sysmän kuntien alueella käynnistyneellä uudella lähahoitajakoulutuksella haetaan ratkaisua alueen hoitajapulaan. Koulutus suuntautuu ikääntyvien hoitoon ja kuntoutukseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kunnan työllisyshoidossa on onnistuttu ja työttömyys saadaan todennäköisesti vuoden sisällä laskuun. Työllisyyttä ja työvoiman saatavuutta edistetään yhteistyössä neljän kunnan kanssa maakuntarajat ylittäen Nelinvoimaa-hankkeen avulla.

Työnhakijoita vuoden 2021 tammikuun lopussa oli 524, mikä on noin 11 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2021 tammikuussa 258. Tämä on 18 % enemmän kuin aiempina vuonna.

Pitkäaikaistyöttömyys on vuoden aikana Joutsan seutukunnalla lisääntynyt merkittävästi. Pitkäaikaistyöttömien määrä vuodessa on kaksinkertaistunut ja 2021 tammikuun lopussa heitä oli 47. Kokoaikaisesti lomautettuja oli tammikuun 2021 laskentapäivänä 29. Tämä on 66 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvun arvioidaan hidastuvan, mutta kasvavan edelleen.

Koronapandemia on vaikuttanut valtakunnallisesti erityisen paljon palvelualoihin ja siten naisten työllisyyteen. Kuitenkin Joutsan seutukunnalla viime vuonna alkanut työttömyyden kasvu on suhteellisesti suurempaa miehillä, mikä on alueellinen erityispiirre. Kokoaikaisesti lomautettuja oli tammikuun 2021 laskentapäivänä 29, mikä on 66 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Lomautusten määrän arvioidaan pienentyvän tasaisesti. Uusia avoimia työpaikkoja vuoden alusta on ollut tammikuun 2021 aikana enemmän (32), mikä on 19 % enemmän kuin vuotta aiemmin.

14.5 Saarijärven-Viitasaaren seutukunta

Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 28 409 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 425 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 952.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	--	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	0
Työvoiman saatavuus	+	0	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan vahvuutena on alueellinen yhteistyö. Seutukunta on erittäin sitoutunut alueelliseen, strategiseen kehittämistyöhön ja kasvun edistämiseen. Seutukunnallisen strategian linjauksista päättää kuntien luottamushenkilöistä nimetty seutuedustajisto. Strategian toimeenpanosta vastaa seutujohtoryhmä, jossa ovat edustettuina alueen kunnat, kehittämissyhtiöt, oppilaitokset sekä rahoittajat.

Keski-Suomen Aikajanan mukaan Saarijärven-Viitasaaren seutukunta pärjäsikin seuduista parhaiten: liikevaihdoissa oli kasvua, kun Keski-Suomessa ja koko maassa liikevaihdot laskivat. Tätä selittää rakennus- ja metalliteollisuuden edelleen jatkunut hyvä kysyntä. Korona ei ole vaikuttanut niin suuresti seutukunnalla sen toimialarakenteen vuoksi ja teolliset yritykset pärjäävät suhteellisen hyvin. Palvelusektori kärsii koronasta ja se heikkenee edelleen. Palvelualan yritykset ovat seutukunnalla pääsääntöisesti pieniä.

Koronan myötä kotimaassa tapahtunut panostaminen vapaa-aikaan ja asumiseen näkyy eri teollisuuden aloilla. Metallipuolen kysyntä perustuu teollisuuden kysyntään,

missä koronan vaikutukset eivät näy. Metallipuolella on pitkiä alihankintaketjuja, ja kysyntä on jatkunut edelleen korkealla tasolla. Paperikonebisnes sujuu hyvin. Sen töitä on siirretty alihankintaketjuun ja osa investoinneista tulee tätä kautta. Tuulivoimainvestointeja on suunnitteilla alueelle useampia. Ne piristävät samalla paikallista elinkeinoelämääkin.

Biokiertotalouden ympärillä on vahvaa toimintaa. Bioenergiaan liittyvää biokaasulainvestointeista kaavaillaan alueelle. Biokaasussa kannattavuushaasteet vaikuttavat alan kasvuun. Jamkin Biotalousinstituutin BioPaavo –yrityskiihdyttämöhanke toimii aktiivisesti ja järjestää muun muassa hackathoneja, joissa yrittäjät miettivät yhdessä eri toimijoiden kanssa uusia avauksia biotalouteen.

Seutukunnalla on ollut hyvin kysyntää yritysrahoitukselle. Esimerkiksi Kehittämisyhtiö Karstulanseutu Oy:n kautta on kanavoitu yrityksille rahoitusta ennätysmäärä: 5,3 miljoonaa kehittämiseen ja investointeihin. Alueen suuret yritykset ovat investoineet aktiivisesti puu- ja metallialaan viime aikoina. Siksi osaavan työvoiman saaminen on jatkossakin tärkeää. Samalla on oleellista ratkoa olemassa olevaa kohtaanto-ongelmaa työttömyydestä huolimatta. Seutukunnalla ongelmaan on lähdetty etsimään ratkaisuja yhteistyössä yrittäjien, kuntien, kehitysyhtiöiden, oppilaitosten, henkilöstöyritysten, ELY-keskuksen ja TE-toimiston kanssa.

Seutukunnan menestymisen kannalta kaikkein merkittävin tekijä tulevaisuutta ajatellen on työllisyyden kasvu. Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan tulevaisuuden haasteena on työvoiman saatavuus. Se tulee olemaan keskeisessä roolissa yritysten kasvussa sekä uusien yritysten sijoittumisessa seutukunnalle. Saarijärven-Viitasaaren muuttotappio pieneni viime vuonna. Kertooko se koronan vaikutuksista, jää nähtäväksi tulevaisuudessa. Väestöennusteet eivät ole seutukunnan kannalta suotuisia.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnalle on muodostunut vahvaa keskittymää puu- ja rakennustuoteteollisuuteen, betoni- ja metalli- sekä biotalous- ja matkailualoille. AR-VR-teknologiala on nopeasti kasvava ja siinä on laajaa hyödyntämis- ja kehittämispotentiaalia eri toimialoille vaikkapa hankkeiden kautta toteutettaviksi myös Saarijärven-Viitasaaren seudulla.

Seutukunnalla on tehty investointeja mm. metalli- ja rakennusalalla. Hirsitalovalmistaja Honkarakenne Oyj on viimeisen kolmen vuoden aikana tehostanut toimintaa uusilla investoinneilla, jotta jatkossa pystytään vastaamaan vallitsevaan tuotekysyntään. Yhtiö kävi vuoden 2020 lopulla yt-neuvottelut ja irtisanoi 11 työntekijää. Tällä hetkellä

tilauskanta on vahva ja irtisanotuista osa on otettu takaisin. Isojen yritysten hyvä veto-voima näkyy puualan alihankintaketjussa. Betsset Oy teki viime vuonna yhden ennätysvuosistaan, missä näkyy Keski-Suomen keskussairaala Novan investoinnit. OnSteel Oy ja Ka-Mu Oy ovat investoineet metallialalla voimakkaasti ja tämä näyttää jatkuvan tulevaisuudessa. Yritykset palkkaavat lisää työvoimaa.

Koronan vaikutuksesta lisääntynyt ihmisten retkeily luonnossa näkyy yritysten kysynnässä. Erävarustevalmistaja Finn-Savotta Oy investoi ja on investoimassa lisää automaatioon. Yritys on esimerkki ompelevan teollisuuden kilpailukyvyn nostamisesta globaalille tasolle automatisaation avulla.

Koronan vaikutus ei varsinaisesti ole näkynyt seutukunnalla heikentävästi. Viime vuoden aikana koronan vaikutus näkyi siinä, että alihankintaa on kotiutettu laadun ja toimitusten varmistamisen vuoksi.

Työvoimapulan ja myös kilpailukyvyn vuoksi investoiminen tuotannon automatisaatioon on korostunut. Automatisaation myötä työn tuottavuus nousee, mikä tuo yrityksille toivottavasti voimaa palkata lisää työvoimaa. Palkkaaminen ei perustu työvoimareserviin, vaan ihmiset vaihtavat alueella työpaikkaa ja koulutautuvat uusiin tehtäviin. Pendelöintiä tapahtuu voimakkaasti. Työvoimarakenne on jäänyt nykyiselle tasolle, mikä on yksi tulevaisuuden haaste.

Seutukunnan kehittymisen suurin uhka saattaa olla väkiluvun laskeminen kaikissa alueen kunnissa. Tämä uhkaa erityisesti myös huoltosuhteen muuttumista entistäkin epäedullisemmaksi. Koronavuonna väestökehityksessä Kivijärvellä vahvistui pito-voima aiemmasta kehityksestä poiketen. Tulevaisuus näyttää saako myönteinen kehitys jatkoa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Alueella työvoimapulaa on sote-alan työntekijöistä. Lähihoitajien ja sairaanhoitajien lisäksi tarvitaan sosiaalityöntekijöitä ja psykologeja. Tekniikan alalla korostuvat työvoimatarpeet puuteollisuuden sekä metalli- ja konetekniikan tehtävissä.

Työvoimaongelmaa pyritään ratkomaan Sydän Suomessa -hankekokonaisuudella. Se koostuu kolmesta osahankkeesta, joissa ensimmäisessä pyritään vahvistamaan yritysten uusien työntekijöiden rekrytoinnin ja henkilöstön pitämisen taitoja. Toisessa keskitytään uuden työvoiman saamiseen alueelle, mm. alueen profiilin luomisella. Kolmas osio liittyy investoijien kiinnostuksen herättämiseen ja alueelle tuomiseen.

Työperäisestä maahanmuutosta on saatu hyviä kokemuksia työvoimapulaan vastaamiseen. Alueella järjestetystä kuntouttava työtoiminnasta on saatu hyviä kokemuksia työtehtäviin perehdyttämisestä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työnhakijoita vuoden 2021 tammikuun lopussa oli 3534, mikä on 9 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2021 tammikuussa 1820. Tämä on 18 % enemmän kuin aiempänä vuonna. Kokoaikaisesti lomautettuja oli tammikuun 2021 laskentapäivänä 134, mikä on 60 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Osa lomautuksista on realisoitunut työttömyydeksi, ja lomautusten määrän ennakoidaan vähenevän.

Pitkäaikaistyöttömiä vuoden 2021 tammikuun lopussa oli 318. Tämä on 70 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömien määrään on koettu haasteelliseksi vaikuttaa. Pitkäaikaistyöttömyyden ennakoidaan kasvavan vuonna 2021.

Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2021 tammikuussa 165, mikä oli 5 % enemmän kuin vuotta aiemmin.

Työvoimakoulutuksessa tarjonnassa ja niihin hakijoissa on ollut paljon kehitystä viimeisen puolen vuoden aikana. Työvoimakoulutuksessa oli 2021 tammikuun lopussa 56 työnhakijaa. Tämä on 34 % enemmän kuin vuotta aiemmin.

14.6 Äänekosken seutukunta

Konnevesi, Äänekoski

Äänekosken seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 21 170 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 222 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 722.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	+

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Vahvuutena Äänekosken seutukunnalla on pitkä, toista sataa vuotta sitten alkanut metsäteollisuuden harjoittamisen perinne. Äänekosken keskeinen sijainti ja metsäinen ja järvinen ympäristö ovat mahdollistaneet toimialan toiminnan jatkuvuuden, jonka uudistumiskykyiset ja myönteiset kehitysnäkymät ulottuvat pitkälle vuosikymmenien päähän. Äänekoski on korkean teknologian kaupunki, jossa yritysten T&K-panostus ja jalostustyöpaikkojen osuus on maakunnan/maan korkeinta tasoa. Äänekoski on merkittävästi omaa aluettaan suurempi työllistäjä.

Alueen saavutettavuuden eteen on vielä työtä tehtävänä. Lentoyhteyksien säilyminen vientiyritysten näkökulmasta on välttämätöntä kansainvälisten yhteyksien järkevän aikataulun kannalta. Tiehankkeet etenevät. Niissä on tärkeä kiinnittää huomiota Äänekosken pohjoispuolella olevan elinkeinoelämän edellytysten varmistamiseen. Äänekoski–Jyväskylä junaradan sähköistämiseen liittyvät päätökset olivat tervetulleita ja henkilöliikenteen mahdollistaminen välille nähdään edelleen tarpeellisena.

Korona vaikuttaa alueen näkymiin kaksijakoisesti. Osalle toimijoista korona tuo lisää mahdollisuuksia ja toisilla tekeminen hankaloituu. Sellupohjaisten tuotteiden kysyntä

on vahvaa korona-aikana. Kuluttajatuotteiden puolella haasteita on, muun muassa pu-
keutumisen ja ravintolatoiminnan alalla. Kotoilun lisääntyä remontoiminen puoles-
taan kiinnostaa.

Metsä Groupin biotuotetehtaan ympärille syntyvät investoinnit oheistoimintoihin,
Valtran laajennusinvestoinnit ja Hirvaskankaan yritysalueen laajentuminen vaikuttavat
alueen elinkeinoelämään positiivisesti monella eri toimialalla. Myös muut toimijat ovat
lisänneet investointipankkia alueella. Uusia mahdollisuuksia elinkeinoelämälle bio-
ja kiertotalous sateenvarjon alle tarjottiin parin viimevuoden aikana Äänekosken kau-
pungin hallinnoimassa PlänetB-hankkeessa, joka kaipaa vielä jatkoa. Hanke toimi hy-
vänä verkostoitumisalustana niin uusille kuin paikalla jo toimiville kumppaneille ja kas-
vupotentiaali vaikuttaa vahvalle. Vihreässä Uusiutuvasa Äänekoski -hankkeessa taas
saadaan asukkaille ja yrityksille tukea kestävän kehityksen ja ympäristönäkökulman
kautta. Samalla siinä valmistuu kaupungille myös ympäristöohjelma. Keski-Suomen
liiton rahoittaman Investoinnit ja sijoittuminen -hankkeen kautta haetaan jatkumoa
mm. Hirvaskankaan ja Kotakennään alueiden kehittymiselle.

Pohjoisessa Keski-Suomessa Äänekosken alueellinen merkitys on vahvistunut. Kau-
pungin asema niin väestö- kuin työpaikkakeskittymänä on vahva. Äänekoskella on ol-
lut jo pitkään enemmän työpaikkoja kuin työllisiä asukkaita eli työpaikkaomavaraisuus
on yli 100 prosenttia. Uudet tiejärjestelyt ovat muuttaneet Äänekoskelle saavuttaessa
ensivaikutelmaa aikaisempaa kaupunkimaisemmaksi. Lähitulevaisuudessa valmistuva
Kirri-Tikkakosken moottoritie mahdollistaa sujuvan pendelöinnin Jyväskylän ja Ääne-
kosken välillä ja luo edellytyksiä tulevaisuuden yhteisen työmarkkina-alueen muodos-
tumiseen.

Kaupungin talous on viime vuosina vahvistunut. Tämä on luonnollisesti mahdollistanut
panostukset infrastruktuurin ja muiden julkisen sektorin investointeihin alueen elin- ja
vetovoimaisuuden kasvattamiseksi. Seutukunnan suurin tulevaisuuden haaste liittyy
väestörakenteellisiin tekijöihin. Seutukunnan elinkeinoelämän pitkänajan myönteisistä
näkymistä huolimatta väestökehitys ei ole lähtenyt kasvuun. Väestöennusteen mu-
kaan seutukunnan työikäisten sekä 0–14-vuotiaiden osuus pienenee ja väestöllinen
huoltosuhde heikkenee väestön ikääntymisen myötä ainakin seuraavat kymmenen
vuotta. Ainoa myönteinen kehitys Äänekosken seutukunnan väestömuutoksessa
viime vuoden aikana oli nettomaahanmuutto. Negatiivisen väestömuutoksen seurauk-
sena Äänekosken seutukunnalla uhkaksi saattaa nousta ammattitaitoisen ja osaavan
työvoiman saatavuus. Joillakin yrityksillä työvoimapula voi tulla yritysten liikevaihdon
kasvun esteeksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä kehitetään monin tavoin vuonna 2021. Myös korona asettaa toimintaan monenlaisia haasteita ja muutoksia. Yritysten perustanta on Äänekoskella ollut kasvavaa viimeisen viiden vuoden aikana ja sen uskotaan jatkuvan edelleen. Yritysneuvonnassa on panoksia enemmän kuin koskaan aiemmin, joten pystymme tarjoamaan monipuolista palvelua yrityksille liittyen yrityksen perustamiseen, rahoitukseen, sukupolvenvaihdoksiin ja toimitiloihin. Tänäkin vuonna 2021 panosta käytetään voimakkaasti koronaan painottuvien palveluiden tarjoamisen kannalta.

Äänekoskella on tahtotila jatkaa edelleen biokiertoalouden ekosysteemin rakentamista. PlänetB-hankkeella edistettiin ekosysteemin rakentamista kolmella tavoitteella: uusien yritysten sijoittuminen paikkakunnalle, alueella toimivien yritysten liiketoimintamahdollisuuksien parantaminen ja yritysten verkostoitumisen edistäminen ekosysteemiä rakentamalla. Tätä työtä on jatkettava edelleen, koska osa hankkeen aikana käynnistetyistä asioista konkretisoituu vasta pidemmällä aikajänteellä. Hankkeen aikana käynnistetty monipuolinen yhteistyö eri sidosryhmien kanssa vaatii jatkuvuutta. Tärkeimpiä nostoja ovat yritysten välisen yhteistyön, yritysten ja tutkijoiden välisen yhteistyön käynnistyminen ja edistäminen, uuden osaamistarpeen esille tuominen, hankkeiden välinen yhteistyö, kiertoalouden ja hiilineutraaliuden ja digitaalisuuden tuominen mukaan, ekosysteemin toiminta-alustan rakentuminen, teollisuusmatkailun edistäminen, yritystoiminnan käynnistymisen mahdollistaminen Äänekoskelle sekä Kiertotalouden ekoteollisuuspuistoverkostoon liittyminen.

Lukuisat investoinnit tukevat Äänekosken kehitystä maan johtavana biotalouskeskittymänä. Yrityshankkeista tässä vaiheessa mainittavia ovat Valtran laajennuksen rakentuminen, Metsä Groupin ja Valmetin 3D-pakkauspilottilaitoksen rakentaminen ja Veolian investoinnin suunnittelu, sekä Heavy Centerin verkoston laajentuminen mm. bio-kaasun jakelulla ja muilla toiminnoilla. Myös muita avauksia on valmisteilla. Korona on osaltaan vaikuttanut näihin aikatauluihin.

Uusia yritystiloja on valmistumassa Kotakennään alueelle, ja Kotakennään 2-alueelle avataan myös uusia yritystontteja. Investoinnit ja sijoittuminen hankkeessa tuotetaan uutta markkinointimateriaalia yritysalueista.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Tulevaisuuden haasteena on ammatissa toimivan väestönosan ja työvoiman jatkuva lasku ja sen alentava vaikutus verokertymään. Myös oman alueen työvoiman ja työpaikkatarjonnan kohtaanto-ongelma ja osaavan työvoiman saaminen aiheuttavat vaikeuksia.

Biokiertotalous heijastusvaikutuksineen tulee olemaan pitkään seutukunnan elinkeinoelämän elinvoimaisuuden kannalta merkittävin toimiala. Kovin monen vuoden päähän työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa ei voida ennakoida, mutta biotuotelaituksen erinomaiset työllistävät näkymät ulottuvat varsin pitkälle tulevaisuuteen. Biokiertotalouteen ja sen palveluverkostoon tulee syntymään uusia työpaikkoja alan työpaikkatarjonnan monipuolistuessa ja laajentuessa uusien biotuotteiden vallatessa markkinoita. Lisäksi metsäala tarvitsee lähitulevaisuudessa runsaasti myös uutta korvaavaa työvoimaa eläkkeelle siirtymisten vuoksi.

Biokiertotalous vaatii uudenlaista osaamista ja se kietoutuu kaikille toimialoille synnyttäen uutta liiketoimintaa. Biokiertotalouden älykäs osaamiskeskittymä vaatii ekosysteemistä toimintaa, jossa ennakoinnin ja elinkeinoelämän näkökulmasta rakennetaan osaamisympäristöä, niin fyysisesti kuin digitaalisesti kansainvälisyys huomioiden eri koulutustasoille (ristiin opiskelumahdollisuus eri koulutustasoilla).

Työvoiman tarjonta seutukunnalla on valtaosin vastannut kysyntään. Kuitenkin on myös toimialoja, joissa on esiintynyt rekrytointiongelmia. Sote-alalla pulaa on erityisesti lähihoitajista, sairaanhoitajista, lääkäreistä, psykologeista ja sosiaalityöntekijöistä. Yritykset joutuvat panostamaan rekrytointiin aiempaa voimallisemmin ja löytämään uusia keinoja, niin uusia työpaikkoja täytettäessä kuin myös etsiessään eläköitymisten vuoksi korvaavaa työvoimaa. Esimerkiksi Valtra on toteuttanut rekrytointipahtumia yhteistyössä Äänekosken kaupungin, Pohjoisen Keski-Suomen ammatitopiston ja TE-palveluiden kanssa. Työllisyyden kuntakoikeilun myötä odotukset nuorten ja osaamisen päivittämistä kaipaavien työnhakijoiden osalta ovat korkealla. Työllisyyttä edistetään myös muutaman ESR-hankkeen kautta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työnhakijoita vuoden 2021 tammikuun lopussa oli 2877, mikä on noin 2 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2021 tammikuussa 1454, mikä on 15 % enemmän kuin aiempana vuonna. Viime vuoden muutokset näkyivät voimakkaimmin nuorten alle 30-vuotiaiden sekä yli 55-vuotiaiden piirissä.

Uusia avoimia työpaikkoja tammikuun 2021 aikana oli 168, mikä on 24 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Koronasta huolimatta Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrä on Äänekosken seutukunnalla noussut loppuvuodesta ja alkaneena vuonna.

Koronatilanne nosti vuonna 2020 lomautettujen määrää alueella ja kausivaihtelut olivat suuria, mutta lomautettuja tammikuussa on vain hieman enemmän kuin vuotta aiemmin (muutos 4 % edellisvuoteen verrattuna). Suurimmat pandemian vaikutukset

näkyivät rakennus, korjaus ja valmistustyöntekijät ammattiryhmittymässä, jossa muutos oli suurin: noin 100 työtöntä enemmän kuin edellisellä vuonna.

Pitkäaikaistyöttömiä vuoden 2021 tammikuun lopussa oli 299, mikä on 41 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Kuten valtaosalla Keski-Suomen seutukunnista, nuorityöttömyys pitkittyy ja etenkin ammattiin valmistuvien nuorten on vaikea kiinnittyä työmarkkinoille. Lomautusten ja työttömien määrän osalta ennakoitaan tilanteen parantamista. Pitkäaikaistyöttömyyden odotetaan kasvavan siinä missä työnhakijoiden ja työttömien määrä vähenee.

15 Etelä-Pohjanmaa

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2020 lopussa 187 725 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 960 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 105.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Etelä-Pohjanmaan erityishaasteita ovat epäsuotuisa demografinen kehitys, työvoiman saatavuus, heikko kansainvälistymisaste ja väestön alhainen koulutustaso. Veto- ja pitovoimatekijöiden parantaminen on merkittävä tulevaisuushaaste, johon vastaaminen edellyttää myös uusia panostuksia maakunnan ja kuntien edunvalvontaan.

Käsillä oleva Covid-19 -kriisi on pysynyt maakunnassa pääosin hallinnassa ja leviämisketjut on kyetty patoamaan suhteellisen hyvin. Varmistettuja tautitapauksia on 10.3.2021 mennessä todettu 621 kpl. Väestöpohjaan suhteutettu taudin ilmaantuutta kuvaava luku on 28,6, joka on terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan maan seitsemänneksi alhaisin.

Talouden ja työllisyyden näkökulmasta kriisin vaikutukset ovat olleet nopeita ja voimakkaita. Kriisi on iskenyt voimakkaasti erityisesti palvelusektorille, mutta haasteita on ollut koko toimialakentässä. Alkuvuoden perusteella näkymä tulevaan on edelleen sumuinen ja pk-yritysten arviot suhdannenäkymistä ovat selvästi alavireiset. Koronakriisi ja etätyöskentelyn nopea yleistymisen on tuonut korostuneesti esiin alueiden välisen epätasa-arvon laadukkaissa viestintäyhteyksissä. Kiinteiden laajakaistayhteyksien kattavuus on maakunnassa Suomen heikoin, mikä on merkittävä tulevaisuushaaste.

Energiaturpeen käytön vähenemisellä ja asteittaisella lopettamisella on merkittäviä negatiivisia sosioekonomisia vaikutuksia maakuntaan. Energiaturpeen asema on erityisen suuri eteläpohjalaisessa energiajärjestelmässä, sillä turpeen osuus on yli 60 % kaukolämmön tuotannosta. Siirtymässä suurena haasteena on myös sen nopea aika-taulu, jollaiseen ei alan sisälläkään ollut osattu varautua. Elinkeinorakenteen muutokseen tuleekin varautua erityisesti seutukunnissa, joissa on paljon energiaturvetuotantoa ja -käyttöä. Energiaturvetuotannon arvioitu suora työllistävä vaikutus Etelä-Pohjanmaalla on yli 450 htv ja väliillinen yli 800 htv (Bioenergia ry:n ja Koneyrittäjät ry:n arvio). Turvealan työllistävä vaikutus suhteessa maakunnan kokonaistyöllisyyteen on Etelä-Pohjanmaalla Suomen maakunnista suurin.

Myönteisinä asioina voidaan esiin nostaa infrainvestoinnit, jotka ovat etenemässä vuosien odotuksen jälkeen. Esimerkiksi valtatie 19 uudistaminen välillä Seinäjoki ja Lapua on merkittävä tulevaisuusinvestointi, jolla on merkittäviä heijastusvaikutuksia aluetalouteen, ympäristöön ja tienkäyttäjien turvallisuuteen. Myös Seinäjoen asemanseutu vaatii kokonaisvaltaista kehittämistä, Seinäjoki Smart Station –hankkeen toteuttamista, matkaketjujen palvelutason parantamiseksi.

Väestökehityksen trendikäyrä on jo pitkään osoittanut maakunnassa huolestuttavaan suuntaan. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Etelä-Pohjanmaalla asui viime vuoden joulukuun lopussa 192 198 henkilöä. Tietojen pohjalta väestömäärä väheni vuoden 2020 aikana lähes tuhannella henkilöllä. Mikäli Tilastokeskuksen vuoden 2019 väestöennuste toteutuisi, maakunnan väestö olisi vuonna 2030 noin 10 000 henkeä pienempi. Tämä vähennys olisi maakunnista neljänneksi suurin ja Länsi-Suomen maakunnista toiseksi suurin.

2010-luvun alusta lähtien tarkasteltuna Järviseudun ja Suupohjan seutukunnat ovat menettäneet väestöään suhteellisesti eniten, mutta myös Kuusiokunnissa väestö on vähentynyt selvästi. Seinäjoen seutukunnan väkiluku on kasvanut, jota selittää Seinäjoen kaupungin väestönkasvu. Seinäjoki onkin Suomen pisimpään yhtämittaisesti väestöään kasvattanut maakuntakeskus, sillä kaupungin väkiluku on kasvanut 1950-luvun alkuvuosista aina näihin päiviin saakka. Suurimmat muuttotappiot syntyvät nuorista, jotka muuttavat opintojen perässä esimerkiksi yliopistokaupunkeihin. Iso merkitys väestökehityksessä on ollut myös syntyvyyden laskulla, kuten muuallakin Suomessa. Alueen kuntien väestölliset ja taloudelliset huoltosuhteet ovat yllätetun valossa kehittymässä pääosin heikompaan suuntaan. Ulkomaalaisten osuus väestöstä on edelleen valtakunnan alhaisin, vaikka viimeisen kymmenen vuoden periodilla ulkomaalaisten määrä on kasvanut selvästi.

Väestökehitykseen liittyen merkille pantavaa on, että ennen koronakriisiä rekrytointiongelmien ja työvoimapulan osalta tilanne oli maakunnassa kärjistynyt. Osaavan työvoiman saatavuus tulee kriisin jälkeenkin olemaan todellinen ongelma koko maakunnan alueella. Jälleenrakennuksen aikana on varmistettava, että talous saadaan kasvuun ja uusia korvaavia työpaikkoja syntymään. Nuorten integroiminen maakuntaan ja työmarkkinoille on merkittävä haaste, sillä maakunnan korkeakoulutustarjonta on verrattain suppea ja aloituspaikkamäärät vähäiset. Nuorten osalta tilannetta auttane se, että Seinäjoen ammattikorkeakoulu on saanut lisäkoulutuspaikkoja, jotka ovat kohdentuneet tekniikan, liiketalouden ja sosiaali- ja terveysalan koulutuksiin. Huomiota on kiinnitettävä myös ei-tutkintotavoitteeseen koulutukseen sekä aikuis- ja toisen asteen koulutukseen, joilla on mahdollista saada vaikutuksia nopeammin kuin esimerkiksi korkeakoulutuksen kehittämisellä. Myös erilaiset jatkuvan oppimisen mallit, joissa etä-, digi- ja hybridiopetuksella on merkittävä rooli, on otettava haltuun.

Viranomaisten ja palveluntuottajien toimintakyky on säilynyt hyvällä tai vähintäänkin kohtuullisella tasolla. Etätöihin on siirrytty joustavasti ja sähköisten palvelujen käyttö on lisääntynyt huomattavasti. Maakunnallisen selviytymissuunnitelmaa on toimeenpantu aktiivisesti ja samalla on muodostettu yhteistä tilannekuvaa ja ymmärrystä maakunnan avainkehittämiskohteista, sekä niiden edistämiseen tarvittavista kehittämisväroista ja -instrumenteista.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Etelä-Pohjanmaa tunnetaan yrittäjyydestä, vahvasta maataloussektorista sekä monipuolisesta kulttuuritarjonnasta. Maakunnan muutosjoustavuus on varsin kohtuullisen, sillä alueella ei ole voimakasta riippuvuussuhdetta yksittäiseen kapeaan toimialaan, mutta toisaalta muutamien veturiyritysten roolit korostuvat eri toimialoilla. Vahvimmat klusterit ovat teknologiateollisuus (pääpaino kone- ja metalliteollisuudessa), elintarviketuotanto, sekä puutuote- ja huonekaluteollisuus.

Yritysten nettoperustanta on ollut Etelä-Pohjanmaalla laskusuunnassa viime vuosina. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan perustamisaktiivisuus on jonkin verran kohonnut viime vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana, mikä on myönteinen signaali. Myös myönnettyjen starttirahojen määrä on ollut kasvusuunnassa. Väestön ikääntymisen myötä omistajavaihdosten sujuvuuden merkitys korostuu vuosi vuodelta. Konkurssiin haettujen yritysten määrä oli viime vuonna suunnilleen viimeisten viiden vuoden tasolla.

Suhdannenäkymien arviointi on tällä hetkellä äärimmäisen haastavaa, sillä epävarmuustekijöitä on ilmassa valtavasti. Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön helmikuussa julkaiseman Pk-yritysbarometrin mukaan maakunnan pk-yritysten suhdanneodotukset olivat maan heikoimmat. Myös henkilöstömäärien kehityksen osalta pk-yritysten odotukset olivat laskusuunnassa. On toivottavaa, että yritykset panostavat henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja pitävät osaajista kiinni, johon liittyen edellä mainitussa raportissa oli positiivisiakin signaaleja. Osaavan työvoiman saatavuuden merkitys kasvaa edelleen kohisten, riippumatta suhdannevaihteluista.

Alueellisten yrityspalvelutoimijoiden yhteistyönä on toteutettu loppuvuoden 2020 ja kevään 2021 aikana teollisuusyritysten palvelutarvekartoitusta. Kartoituksen tavoitteena on ollut selvittää yritysten nykytilannetta, osaamis-, työvoima- ja kehittämistarpeita sekä samalla ohjata yritys tarpeidensa mukaisiin palveluihin. Kartoitus on myös osa Etelä-Pohjanmaan koronasta eteenpäin selviytymissuunnitelmaa. Kyselyn perusteella eniten kehittämistoimia ollaan käynnistämässä ensisijaisesti kone- ja laiteinvestointeihin, uusien tuotteiden ja tuotannon kehittämiseen, toimitilainvestointeihin, sekä kansainvälistymismahdollisuuksiin liittyen. Palvelutarvekartoitus ja muut tarvekartoitukset osoittavat, että kysyntää pitäisi olla, mutta vielä se ei näy hakemusmäärissä. Suunnitteilla olevat kehittämishankkeet ovat usealla vastaajalla selkeästi toteutumassa vasta pidemmällä aikavälillä kuin lähimmän vuoden aikana. Tämä heijastuu myös tämänhetkiseen rahoituksen kysyntään.

Elintarviketuotannon (ml. alkutuotanto) osalta kriisin vaikutukset ovat toistaiseksi jääneet kohtuullisen vähäiseksi tai ne tulevat näkymään viiveellä. Kuluttajakäyttäytymisen muutokset ja siirtyminen peruselintarvikkeisiin ovat vähentäneet arvokkaimpien tuoteosien kulutusta, mikä on heijastunut elintarviketeollisuuden kannattavuuteen ja edelleen tuottajahintoihin. Turkisala syklisenä toimialana on kohdannut huomattavia vaikeuksia. Alan ongelmat heijastuvat lisäksi mm. rehunvalmistukseen ja elintarvikesektorille, joiden oheistuotteita hyödynnetään turkiseläinten rehustuksessa. Turkisalan osalta tilanteessa yhdistyvät pitkän ajan haasteet ja koronakriisin synnyttämä äkillinen markkinaympäristön muutos. Tilanne on vakava, vaikka alkutuotannon kriisitukea on suunnattu juuri turkistuotantoon. Positiivista on, että maatilojen investointirahoituksen kysyntä on ollut edelleen kohtuullisen vilkasta. Uudistunut maidon tuottajahinnoittelu vaikutti viime vuonna lypsykarjatalouden laajennusinvestointeihin ja sillä on heijastusvaikutuksia myös lihakarjatalouden investointeihin.

Teknolוגiateollisuudessa, josta kone- ja metallituoteteollisuus muodostaa leijonanosan, tilanne on odottava ja epävarmuustekijät jarruttavat kehittämishankkeita. Keskimäärin tarkasteltuna kriisin vaikutukset ovat tähän saakka olleet pelättyä lievemmat, koska olemassa olevat tilauskannat ovat olleet kohtuullisen vahvoja. Yritysten väliset erot ovat toki merkittäviä, kuten suhdannekäänteiden kohdalla yleensäkin. Esimerkiksi

Kuusiokuntien veneteollisuudessa kulunut vuosi on sujunut varsin myönteisissä tunnelmissa, sillä kysyntää on ollut sekä kotimaassa että vientimerkkinoilla. Tilanne on kuitenkin yleisesti ottaen haastava ja kriisin pitkittyminen luo uusia uhkakuvia.

Rakentamisen osalta tilanteessa ei ole tapahtunut dramaattista muutosta, mutta rakentamisen volyymin ennakoidaan edelleen laskevan ilman suhdannepoliittisia toimia. Maakunnan sisällä rakentamisaktiiviteetti vaihtelee suuresti. Seinäjoella rakentaminen on jatkunut kohtuullisen vilkkaana. Julkisen rakentamisen haasteena on kuntien heikko taloudellinen tilanne, sillä omia elvytysvaroja ei pääsääntöisesti ole. Rakennustuoteteollisuudessa tilanne on samansuuntainen kuin teknologiateollisuudessa, eli olemassa oleva tilauskanta on kannatellut yrityksiä, vaikka sopeuttamistoimiakin on jonkin verran toteutettu.

Palvelusektorin toimijat ovat kärsineet kriisistä eniten, sillä romahtanut kysyntä ja toimeenpannut rajoitukset ovat syöneet liikevaihtoa merkittävästi. Henkilökohtaiset palvelut, majoitus- ja ravitsemusala sekä tapahtumatuotanto ovat olleet suurissa vaikeuksissa. Osa palvelualan yrityksistä on pystynyt kehittämään ja uudelleen suuntaamaan toimintaansa esimerkiksi verkko- ja noutopalvelujen avulla. Viime kesän ja syksyn aikana on saatu positiivisiakin signaaleja, mutta näyttää kuitenkin väistämättömältä, että konkurssseja ja yritysten lopettamisia on näköpiirissä.

Matkailun osalta ikkuna tulevaan on kaksijakoinen. Kotimaan matkailun lisääntyminen on ollut piristysruiske, mutta on kuitenkin vaikea arvioida, miten uusien vierailijoiden virta käyttäytyy jatkossa. Toisaalta maakunnalle tärkeiden kesätapahtumien peruuttamiset ovat olleet huomattava isku, sillä niiden suorat ja välilliset vaikutukset aluetalouteen ja työllisyyteen ovat varsin merkittävät. Melko todennäköistä on, että tapahtumatuotannon ja kesätapahtumien osalta myös tuleva kesä menetetään ainakin osittain. Luontomatkailun osalta myönteisenä uutisena on, että Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark ry luotsasi onnistuneesti Suupohjan, Pohjois-Satakunnan ja Luoteis-Pirkanmaan kymmenen kunnan alueen UNESCO Global Geopark -jäseneksi. Myös järviseu-dulla on meneillään vastaava hanke, joka kokoaa yhteen Kraatterijärven ympäristöön kiinnittyviä matkailukohteita ja -toimijaverkostoja.

Kaupan alalla tilanne on monisyinen. Päivittäistavarakauppa ei ole kokenut merkittäviä muutoksia, vaikka asiointissa on tapahtunut muutoksia. Peruselintarvikkeiden kullutus on kotitalouksissa kasvanut. Erikois- ja kivijalkakauppa ovat kärsineet kriisistä eniten, mikä näkyy yritysten lopettamisina ja konkurssina. Verkkokaupan kasvu on ollut huomattavaa, jonka tarjoamiin mahdollisuuksiin on toimijakentässä tartuttu kohtuullisen aktiivisesti, vaikka tässä suhteessa riittää vielä paljon kiertävääkin.

Työvoiman saatavuuden ja osaamistarpeiden näkymät

Maakunnan työllisyysaste on työvoimatutkimuksen perusteella selkeästi Manner-Suomen korkein. Työllisten kokonaismäärän ennakoidaan laskevan jonkin verran, vaikka työvoiman kysyntä on ollut kriisistä huolimatta kohtuullisen aktiivista. Pidemmän ajan ongelmana on meneillään oleva työvoiman määrän lasku maakunnan ikärakenteesta ja negatiivisesta muuttotaseesta johtuen.

Työvoiman saatavuusongelmat ovat koronan myötä hieman hellittäneet, mutta tilanne on väliaikainen, sillä yksistään suurimpien toimialojen eläkepoistumavirta on maakunnassa merkittävä haaste. Sosiaali- ja terveysalalla rekrytointihaasteet ovat olleet kroonisia, mutta myös teollisuuden ja rakentamisen tilanne on vaikea. Nuorisoasteella aloittaneiden määrät ovat selvästi alimitoitettut, jos niitä verrataan esimerkiksi teknologiateollisuuden arvioituun eläkepoistumaan. Oma haasteensa on myös, että maakunnan avaintoimialat eivät ole nuorten keskuudessa kaikkein houkuttelevimpia ja yliopistokaupungit houkuttelevat tulevaisuuden osaajia kasvavassa määrin. Opiskelumahdollisuuksien parantaminen maakunnassa on ensiarvoisen tärkeää, jotta osaamispääoman "ulosvirtausta" voidaan hillitä.

Maaliskuun alussa toteutetun ammattibarometrin mukaan lähitulevaisuuden rekrytointihaasteita koskettavat esimerkiksi seuraavia ammatteja sovellusarkkitehdeistä ja -suunnittelijoista, sovellusohjelmoijista, tietokantasuunnittelijoista, koneenasettajista ja koneistajista, hitsaajista ja kaasuleikkaajista, ohutlevysepistä, yleis- ja erikoislääkärit, hammaslääkärit, ylihoitajat ja osastonhoitajat, psykologit, sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat, sosiaalityön erityisasiantuntijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, röntgenhoitajat, bioanalytikot, farmaseutit, lähihoitajat, sosiaalialan ohjaajat, kodinhoitajat, lastentarhan opettajat, erityisopettajat, rakennussähköasentajat, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat, myyntiedustajat, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät, tarjoilijat ja toimisto- ja laitossiivoajat.

Ylitarjontaa arvioitiin olevan esimerkiksi yleissihteereistä, johdon sihteereistä, pankki- ja matkatoimistovirkailijoista, kirjastotyöntekijöistä, muusikoista, konepuusepistä, sekä kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajista.

Osaavan työvoiman saatavuuteen on pyritty panostamaan erityisesti aikuisväestön tutkintotavoitteisia sekä lisä- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia lisäämällä. Työvoimakoulutusten ja valmennusten mahdollisuuksia on avattu erityisellä viestintä- ja markkinointikampanjalla. Uusia viestintämuotoja on otettu käyttöön sosiaalisessa mediassa ja internetissä. Vuorovaikutteisia kanavia on kokeiltu mm. MessiLivessä ja erilaisissa webinaareissa. Teknologiateollisuuteen on rakennettu yhdessä yritysten, Teknologiateollisuus ry:n, oppilaitosten ja työ- ja elinkeinohallinnon kanssa toimialan buustauskampanja, jossa on markkinoitu työ- ja koulutusmahdollisuuksia. Sosiaali- ja

terveysalan koulutusmahdollisuuksia on lisätty ja työnantajien kanssa on suunniteltu yhteishankintakoulutuksia. Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa on edistetty myös perinteisen työnvälityksen keinoin pitämällä työtarjousten määrät korkealla tasolla.

Työllisyyden hoidon osalta on käynnissä kokeiluhankkeita, joilla testataan uusia yhteistyömuotoja ja poikkihallinnollista asiakaspalvelua. Seinäjoki ja Ilmajoki sekä verkostohankekunnat Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva, Kurikka, Alavus ja Soini ovat mukana maaliskuussa käynnistyneissä työllisyyden hoidon kuntakokeiluissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi viime vuoden keväällä ennennäkemättömällä vauhdilla, mutta loppuvuoden myötä tilanne tasaantui selvästi. Kuluvan vuoden tammikuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 7970 henkeä. Määrä kasvoi vuodentakaisesta 1344 henkilöllä, eli 20,1 prosentilla. Kasvusta huomattava osa on aiheutunut lomautusten rajusta lisääntymisestä. Seutukuntien osalta työttömyyden kehityksessä on jonkin verran hajontaa, mutta erot eivät ole kovin dramaattisia. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,2 %, joka oli Manner-Suomen toiseksi alhaisin, mikä osaltaan kertoo myös maakunnan muutosjoustavuudesta.

Kevään osalta oletusarvona on, että työvoiman kysyntä vilkastuu lumien sulaessa, mutta sopeuttamistoimiakin tullaan näkemään. Toiveena on, että yritykset pitävät osaavasta työvoimasta kiinni, vaikka ajat ovat haastavat.

Työttömistä työnhakijoista oli tammikuussa naisia 40 % ja miehiä 60 %. Naisten työttömyys on kuitenkin kasvanut vuoden aikana nopeammin kuin miesten.

Alle 25-vuotiaita oli työttömänä työnhakijana 1177 henkilöä, mikä on 116 enemmän (10,9 %) kuin vuotta aikaisemmin. Yli 50-vuotiaita oli työttömänä työnhakijana 2979 henkilöä, mikä on 505 henkilöä (20,4 %) vähemmän. Sekä nuorten että ikääntyneempien työttömyyden ennakoitaan kasvavan myös lähitulevaisuudessa.

Pitkäaikaistyöttömiä oli tammikuussa 1417, mikä on 579 henkeä enemmän (69,1 %) kuin vuotta aiemmin. Sumuisessa suhdannetilanteessa työttömyyden pitkittymisen ehkäisemisessä riittää haasteita. Voimakkaan kasvun myötä on selvää, että rakenneyöttömyyden hoitaminen vaatii jatkossa uusia panoksia ja avauksia.

Ulkomaisia työttömiä työnhakijoita oli tammikuussa 337 henkeä. Kasvua vuodentakaiseen oli 33 henkilöä (10,9 %). Ulkomaalaisten työttömyys on ollut hienoisessa kasvusuunnassa reilun vuoden.

15.1 Seinäjoen seutukunta

Ilmajoki, Isokyrö, Kauhava, Kurikka, Lapua, Seinäjoki

Seinäjoen seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 126 650 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni ennakkotietojen mukaan 82 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 417.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Koronatilanne on säilynyt jokseenkin hallittavana, vaikka maakunnan todennetut tartuntatapaukset ovatkin keskittyneet Seinäjoen lähiympäristöön. Palveluyritysten selviäminen (esim. majoitus- ja ravitsemistoiminta, tapahtumatuotanto ja kulttuuripalvelut) ja suurten yritysten mahdolliset karanteenit ovat eräitä huolenaiheita talouden ja työllisyyden näkökulmasta.

Seutukunnan yritysilmasto ja vetovoimaisuus yritysten sijaintipaikkana on erinomainen. Seinäjoen itäväylän ja sen läheisyyteen kaavoitetun teollisuusalueen luomaa kehityspotentiaalia on hyödynnetty määrätietoisesti. Seinäjoen sijainti raideliikenteen solmukohdassa on kilpailukykytekijä, jonka merkitys kasvaa tulevaisuudessa entisestään. Merkittävä mahdollisuus on Seinäjoen asemanseudun uudistaminen, johon tarvittaisiin kipeästi myös valtion keskushallinnon tukea.

Etelä-Pohjanmaalla väestönkasvu on jo pitkään ollut Seinäjoen ja sen lähikuntien varassa. Seinäjoen osalta haasteena on väestöpohjan nopea ikääntyminen ja palvelutarpeiden voimakas kasvu.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Seinäjoen seutukunnan keskeisiä toimialoja ovat elintarviketuotanto ja siihen liittyvä monisyinen arvoketju, kone- ja metalliteollisuus, rakennusteollisuus sekä tukku- ja vähittäiskauppa. Luovien alojen osalta rytmimusiikin ja erilaisten kulttuuritapahtumien ympärille on rakentunut monipuolista osaamista.

Elinkeinoelämän näkymät arvioidaan edelleen kohtuullisiksi, vaikka haasteitakin on ollut. Helmikuussa julkaistun Pk-barometrin mukaan Seinäjoen seutukunnan odotuksia kuvaava saldoluku oli myönteisempi kuin maakunnassa keskimäärin.

Seutukunnassa on merkittäviä elintarvikkeita jalostavia yrityksiä, kuten Atria Oyj, Altia Oyj, Valio Oyj, Juustoportti Oy sekä Suomen Rehu Oy. Kehitysnäkymät elintarviketeollisuudessa ovat kohtuullisen suotuisat, vaikka toimintaympäristön, kulutustottumusten ja arvojen muutokset asettavat jatkossa yhä enemmän haasteita. Elintarviketeollisuuden investointiaktiivisuus on ollut viime vuodet varsin hyvällä tasolla, mikä on tukenut koko tuotantoketjun elinvoimaa. Vaikka isoja huolenaiheita ei ole ilmennyt, on koronatilanne tuonut jonkin verran haasteita, jotka heijastuvat myös liiketoiminnan kehitykseen.

Kone- ja metalliteollisuus on merkittävää seutukunnassa, sillä erikoistuneita yrityskeskittymiä on useissa alueen kunnissa, esimerkiksi Kauhavalla, Kurikassa ja Seinäjoella. Suhdannenäkymät arvioidaan edelleen kohtuullisiksi, vaikka tilanne on varsin mosaiikkimainen. Toimialalla on mennyt selvästi paremmin kuin syksyllä arvioitiin, mutta näkymä tulevaan on suhteellisen lyhyt. Yritysten väliset erot ovat myös merkittäviä ja tilanteet vaihtelevat nopeasti. Vuoden vaihteen sopeuttamisjärjestelyjä on kyetty purkamaan, mikä on myönteinen signaali. Osaavan työvoimaan saatavuus on haasteena koronatilanteesta huolimatta.

Kauppa keskittyy etenkin erikoistavaran osalta maakuntakeskukseen. Seinäjoella Ideapark on avattu ja liikekeskus on osoittautunut varsin vetovoimaiseksi jopa maakuntarajojen ulkopuolella. Kauppakeskukset ovat kohdanneet haasteita, mutta ruoka- ja päivittäistavarakaupan osalta koronalla on ollut myönteisiäkin vaikutuksia. Verkkokauppa on ottanut kehitysloikkaa ja volyymit ovat kasvaneet.

Matkailun osalta kevät- ja kesäkausi on vielä suuri kysymysmerkki, vaikkakin todennäköisyys menetetyistä tapahtumakesästä on melkoisen suuri. Vakiotapahtumien (mm, Provinssi, Tangomarkkinat, Solaris, etc.) osalta ensi kesää kuitenkin valmistellaan vielä toteuttamissuunnitelmien mukaisesti.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Viime vuonna uusien avoimien työpaikkojen vuosikertymä oli noin 13 794 työpaikkaa. Vuoteen 2019 verrattuna tämä on noin 3500 työpaikkaa vähemmän, mutta ei poikkea viiden viimeisen vuoden keskiarvosta. Alkuvuoden perusteella työvoiman kysynnän ennakoidaan jatkuvan vähintään kohtuullisena, vaikka varovaisuus rekrytoinneissa on ilmeistä.

Kevään ammattibarometrin mukaan lähitulevaisuudessa pulaa osaajista on useilla toimialoilla ja haasteellisten ammattien lista on koronatilanteesta huolimatta varsin kattava. Metallialalla pulaa on esimerkiksi koneistajista, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoista, hitsaajista sekä levysepistä. Keittiö- ja ravintola-alalla pulaa on ravintola- ja suurpalvelu- ja catering-alan työntekijöistä, tarjoilijoista, baarimestareista ja pikaruokatyöntekijöistä. IT-alalla haasteellisia ammatteja ovat muun muassa sovellusarkkitehdit, sovellussuunnittelijat ja sovellusohjelmoijat. Sosiaali- ja terveysalalla haasteita on lähes kaikissa ammattiryhmissä, erikoislääkäreistä lähihoitajiin. Koronatilanteen ennakoidaan heikentävän alan pito- ja vetovoimaa entisestään. Toimisto- ja laitossiivoojien saatavuus on heikko, mutta kysyntä on suurta.

Työvoiman ylitarjontaa arvioidaan olevan esimerkiksi seuraavissa ammateissa: muusikot, elektronisten laitteiden asentajat ja korjaajat, yleissihteerit, johdon sihteerit, kirjastotyöntekijät, pankkitoimihenkilöt, taloushallinnon toimistotyöntekijät, käytön tukihenkilöt, lihanleikkaajat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat, sekä konepuusepät.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on laskenut seutukunnassa samassa tahdissa kuin maakunnan keskimäärin. Työttömien työnhakijoiden määrä on vielä jonkin verran korkeampi kuin vuosien 2007 ja 2008 vaihteessa. Työttömyyden odotetaan edelleen laskevan kevättä kohden, mutta vuositasolla muutosta parempaan ei juurikaan odoteta. Rakennetyöttömyyden hoitoon ennakoidaan tarvittavan lisää panostusta, sillä haasteet ovat tältä osin kasvamassa.

Työttömiä työnhakijoita oli tammikuussa 2,8 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Naisten työttömyys on 12 prosentin laskussa, kun taas miesten osalta kasvua on noin 4 prosenttia. Alle 25-vuotiaiden osalta muutos parempaan oli noin 7 prosenttia ja yli 50-vuotiaiden 3,5 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien määrä on laskenut vuoden takaisesta 5,6 prosenttia. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden määrä lisääntyi alkuvuonna hieman, mikä poikkeaa yleiskuvasta.

Ennakkotietojen mukaan sopeuttamistarpeita on kevään korvalla noin 30 työnantajalla. Yhteistoimintaneuvottelut koskevat toimialojen osalta vahvimmin teollisuutta, majoitus- ja ravitsemistoimintaa, sekä tukku- ja vähittäiskauppaa.

15.2 Suupohjan seutukunta

Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva

Suupohjan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 21 135 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 321 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 079.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Korontilanne on pysynyt kohtuullisena, mutta kevään korvalla tartuntatapaukset ovat kasvaneet ja varovaisuus ihmisten käyttäytymisessä on lisääntynyt. Huolenaiheena on erityisesti palvelusektorin kantokyky pitkittyvässä tilanteessa. Turvetuotannon alarajo herättää myös kysymyksiä.

Suupohjassa demografinen kehitys ja negatiivinen muuttotase muodostavat haasteita. Tämä näyttäytyy mm. hankaluuksina osaavan työvoiman saatavuudessa ja luo haasteita myös kuntataloudelle.

Työllisyyden hoidon kuntakokeilut käynnistyivät 1.3.2021. Suupohjan alue kuuluu kokonaisuudessaan toiseen Etelä-Pohjanmaan alueella käynnistyneeseen kuntakokeiluun, joka kantaa nimeä Etelä-Pohjanmaan Kuntakokeilu.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Merkittäviä toimialakeskittymiä Suupohjassa on elintarvikesektorilla, puu- ja huonekaluteollisuudessa, sekä materiaalinkäsittelyalalla. Kauppa ja palvelut keskittyvät alueella Kauhajoelle. Alkutuotannon osuus on selvästi koko maan ja myös Etelä-Pohjanmaan keskiarvoa korkeampi.

Helmikuun Pk-barometrin mukaan yritysten suhdanneodotukset olivat Suupohjassa jonkin verran pessimistisemmät kuin maakunnassa keskimäärin. Kannattavuuskysymykset nousivat erityiseksi huolenaiheeksi.

Suupohjassa kone- ja metalliteollisuus on keskittynyt materiaalin käsittelyyn ja logistiin järjestelmiin. Alan suhdannenäkymät ovat kohtuulliset, mutta horisontti tulevaan on lyhyt. Toimialalle leimallisia ovat projektitoimitukset, eli työvoimatarpeissa on runsaasti vaihtelua ja tämä aiheuttaa erityishaasteita rekrytoinneissa. Viime aikoina kehityssuuntana on ollut uusien kv-markkinoiden kartoitus, mikä on varsin positiivinen signaali.

Puu- ja huonekalualalla on tilanne kohtuullinen ja valopilkkujakin löytyy. Uudistumista on tapahtunut esimerkiksi CLT-tuotantolaitosten muodossa. CLT-tuotannon ympärille on syntynyt myös uutta CLT-levyä hyödyntävää teollista toimintaa. Huonekaluala on läpikäynyt suurta murrosta, mutta alueelta löytyy edelleen suhteellisen isoja toimijoita. Tällä hetkellä huonekalualalla on hyvin töitä. Korona on vaikuttanut positiivisesti kotien kunnostamis- ja sisustamisintoon ja nostanut myös kotimaisen työn arvostusta. Osassa alan yrityksistä jouduttiin turvautumaan työajan lyhennyksiin vielä vuosi sitten, mutta työtilanteen kohennuttua ne on purettu. Tulevaisuuden uskoa siis löytyy. Tähän ovat syynä myös ilmastonmuutoskeskustelu, kestävä kehitys, vihreät arvot ja näiden vaikutukset kuluttajakäyttäytymiseen.

Elintarvikealan suhteen näkymät ovat melko vakaat, vaikka sopeuttamistarpeitakin on näköpiirissä. Yrityksistä merkittävin on Atria (A-Pihvi Kauhajoki Oy), jolla on Kauhajoella pohjoismaiden suurin nautateurastamo. Suupohjassa on lisäksi paljon pieniä elintarvikealan yrityksiä mm. perunanjalostuksessa, lihatuotteiden jalostuksessa, marja- ja mehutuotteissa sekä leipomotuotteissa. Valkoinen Puu Oy rakentaa Kauhajoella uutta elintarviketehdasta.

Suupohja on merkittävää turvetuotantoaluetta, joten polttoturpeen alasajolla tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia alueella. Myös heijastusvaikutukset muuhun alkutuotantoon ovat huolenaiheena. Rakennemuutokseen tulee varautua ja pohtia aktiivisesti työpaikkoja korvaavia toimia.

Kauppa ja palvelut keskittyvät alueella Kauhajoelle. Merkittäviä uudishankkeita ei ole tiedossa. Erikoiskaupan osalta haasteena on keskittymiskehitys ja verkkokaupan alati kasvava merkitys. Koronan vaikutuksesta verkkokaupan kehitys on entisestään vauhdittunut.

Matkailualan odotukset ovat hienoisessa myötätuulessa Geopark-hankkeen ansiosta. Lauhanvuori–Hämeen kangas Geopark ry luotsasi Suupohjan, Pohjois-Satakunnan ja Luoteis-Pirkanmaan kymmenen kunnan muodostaman luontomatkailualueen UNESCO Global Geopark -jäseneksi. Kesätapahtumien, kuten Nummirock ja Ruokamessut, osalta tuleva kesä on täynnä kysymyksiä.

Rakennusinvestoinneista voidaan erikseen mainita Kauhajoelle suunnitteilla oleva palloilu- ja tapahtumahalli, jonka kustannusarvio on noin 8 miljoonaa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusia avoimia työpaikkoja tilastoitiin viime vuonna noin 1 365 kappaletta, mikä vastaa viime vuosien korkeahkoa tasoa. Kysynnän arvioidaan jatkuvan kohtuullisena tilanteesta huolimatta. Mikäli koronatilanteesta tulee muutos parempaan, haasteet osaavan työvoiman saatavuuden osalta kärjistyvät. Yritysten vaatimukset rekrytoinneissa ovat edelleen suhteellisen korkeat, joskin rima on jonkin verran madaltunut viime aikoina.

Työvoimapulaa on sote-alan työntekijöistä laidasta laitaan, esimerkiksi henkilökohtaisista avustajista, sairaanhoitajista, röntgenhoitajista, lähihoitajista, psykologeista, hammaslääkäreistä sekä yleislääkäreistä. Teollisuudessa pulaa osaajista on muun muassa insinöörien, hitsaajien ja koneistajien ammateissa. Majoitus- ja ravitsemisalalla on pulaa eritoten kokeista. Opetusalalla osaavan henkilöstön haasteet koskettavat eri koulutusasteilla toimivia opettajia ja lastentarhanopettajia.

Kysyntään nähden ylitarjontaa arvioidaan olevan esimerkiksi yleissihteereistä, käytön tukihenkilöistä, toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Seutukunnan työllisyystilanne on viime vuosina kehittynyt kohtuullisen suotuisasti ja lähentynyt maakunnan keskimääräistä tasoa. Koronakriisi on kuitenkin tuonut hieman takapakkia ja tammikuussa seudun työttömyysaste olikin maakunnan korkein (9,7 %). Työttömyyden kehityksen osalta kevät ja kesä tuovat piristymistä, mutta kokonaistilanteessa ei odoteta tapahtuvan merkittäviä muutoksia.

Työttömien työnhakijoiden määrä (895 hlöä) oli tammikuussa 15 prosenttia viime vuoden vastaavaa ajankohtaa korkeampi. Naisten työttömyys on noussut hieman nopeammin kuin miesten, mutta selkeä enemmistö hakijoista on miehiä. Alle 25-vuotiaiden osalta työttömyys on kasvanut hieman keskimääräistä vähemmän, mikä on myönteistä. Toisaalta yli 50-vuotiaiden osalta hakijamäärät ovat kasvaneet jonkin verran keskimääräistä nopeammin. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kaksinkertaistunut vuoden aikana, mikä lisää painetta hakijoiden aktivointitoimille ja luo haasteita kuntakokeilulle.

Lyhennetyn työviikon piiriin on viimeisten tietojen mukaan tulossa suurehko määrä henkilöitä, eli uusia sopeuttamistoimia on tiedossa.

15.3 Järviseudun seutukunta

Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli

Järviseudun seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 19 546 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 316 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 829.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Koronatilanne on säilynyt kohtuullisen maltillisena, mutta kokemusta on myös äkillisistä tartuntaketjuista, joiden patoamisessa on tarvittu määrätietoisia toimia. Yleistilannetta voidaan luonnehtia varovaisen odottavaksi, mutta tilanne yrityksissä on kovin

vaihteleva. Palveluliiketoiminnan osalta pelko kassakriisien yleistymisestä ovat todellisia. Erityisenä huolenaiheena ovat myös turkistarhausta ja turvetuotantoa koskevat uhkatekijät.

Alueellisena uhkana koetaan epäsuotuisa ikärakenne ja negatiivinen muuttotase. Nuoret muuttavat Järviselästä opintojen ja töiden perässä suuriin kasvukeskuksiin eikä paluumuuttoa ole riittävässä määrin tapahtunut.

Toisen asteen koulutuksen kyky tuottaa osaavaa työvoimaa alueen teollisuuden tarpeisiin nähdään elinehtona ja toisaalta myös selkeänä tulevaisuushaasteena.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Hirsitaloteollisuudella, sahateollisuudella, alumiinin jatkojalostuksella sekä metalli- ja rakennusteollisuudella on suuri merkitys seutukunnalle. Myös alkutuotanto ja turkistalous ovat alueellisesti merkittäviä elinkeinoja.

Helmikuun Pk-barometrin mukaan yritysten suhdanneodotukset olivat jonkin verran heikommat kuin maakunnassa keskimäärin. Aluetoimijoiden mukaan laajempaa dramatiikka tilanteessa ei kuitenkaan ole nähtävissä.

Talo- ja puutuoteteollisuudessa on suhteellisen myönteistä virettä sekä suurien että pienempien toimijoiden osalta. Alajärven Hoiskossa toimiva CLT-Finland Oy on edennyt toiminnassaan suunnitelmien mukaan ja on onnistunut kasvattamaan tuotantoaan hallitusti. Hirsitaloteollisuudessa on tilanteeseen nähden jopa vilkasta, sillä hirsitalorakentamisen ja mökkirakentamisen voimakas kasvu on tuonut työtä alueelle.

Sahateollisuudessa näkymät arvioidaan myönteisiksi, vaikkakin vientipuolella on esiintynyt jonkin verran haasteita. Puurakentamisen kasvava suosio ja kiristyvät ilmastopoliittiset tavoitteet ovat myönteisiä pitkän aikavälin muutostekijöitä. Keitele Timber Oy on tehnyt mittavat investoinnit Alajärven sahalle viime vuosina, joiden varassa liiketoiminnan kehittäminen etenee määrätietoisesti.

Alajärven ja Vimpelin rajalla on yksi Suomen kolmesta alumiiniteollisuuden keskittymästä, jonka näkymissä on hienoista epävarmuutta. Sama koskee myös muuta metalliteollisuutta, vaikkakaan mittavia sopeuttamistarpeita ei ole näköpiirissä. Automaatiotason nosto on selkeä kehittämiskohde, johon yritykset tulevat panostamaan lähivuosina.

Turkisan tilanne on vaikea ja haasteet ovat moninaiset. Kysyntä ja tarjonta ovat pahasti epätasapainossa. Koronavirus ja siihen liittyvät matkustusrajoitukset ovat hankaloittaneet rajusti turkishuutokauppojen järjestämistä. Myös pidemmän aikavälin muutokset (arvot, kiellot ja rajoitukset), haastavat toimintaedellytyksiä.

Kaupan alalla päivittäistavarakaupassa on kohtuullinen tilanne, vaikkakaan uusia investointeja ei ole tiedossa. Erikoistavarakaupan osalta on haasteita, johon vaikuttaa sekä keskittymiskehitys että alati lisääntyvä verkkokaupan tarjonta.

Matkailualalla on tapahtunut tervehtymistä, joskin odotukset ovat varovaiset. Kylpylä Kivitippu Lappajärvellä on otettu jälleen matkailukäyttöön ja erilaisia kehittämishankkeita on meneillään. Kraatterijärvi Geopark -hanke avaa toteutuessaan uusia mahdollisuuksia ja tarjoaa toimintamallin, jonka avulla matkailua ja siihen kytkeytyvää liiketoimintaa voidaan kehittää pitkäjänteisesti.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusien avoimien työpaikkojen määrä oli viime vuonna 1091 kappaletta, mikä on jonkin verran vuotta 2019 vähemmän, mutta toteuma on viiden vuoden keskiarvon yläpuolella. Kysynnän arvioidaan jatkuvan kohtuullisena, vaikka varovaisuutta on selvästi ilmassa. Saha- ja puuteollisuudessa rekrytointien ennakoidaan teytyjen investointien myötä jatkuvan. Metalliteollisuudessa on osaajapulaa, mutta myös varovaisuutta rekrytoinneissa. Kesäkaudella matkailu- ja palvelualojen työvoiman kysyntä tulee kasvaamaan.

Tuoreen ammattibarometriarvion mukaan hakijapulaa on lähitulevaisuudessa useilla sektoreilla. Sosiaali- ja terveysalalla haasteiden kirjo on laaja. Hakijapula koskee mm. yleislääkäreitä, hammaslääkäreitä, psykologeja, kuulontutkijoita, sosiaalityön erityisasiantuntijoita, farmaseutteja, sairaanhoitajia ja lähihoitajia. Opetusalalla haasteet koskevat pääasiassa erityisopettajia, mutta myös muiden opetusalan osaajien rekrytoinneissa ilmenee haasteita. Metalliteollisuudessa pulaa on esimerkiksi hitsaajista, levysepistä, koneistajista, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoista sekä kone-tekniikan asiantuntijoista. Ylitarjontaa ei eri ammattiryhmissä juurikaan ilmene.

Järviseudun ammatti-instituutin yhteistyökuviot Venäjän Karjalaan nähdään alueella positiivisena avauksena, minkä on auttanut alueen toimijoita kamppailussa osaajapulan kanssa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on kasvanut viimeisen vuoden aikana, kuten muuallakin maakunnassa. Tammikuussa työttömiä oli 772 ja kasvua viime vuoden vastaavaan ajankohtaan noin 27 prosenttia. Lähitulevaisuudessa työttömyyden kokonaistilanne säilynee ennallaan, joskin kesäkausi luo normaalin piristysruiskeen. Kuntien väliset erot työttömyysasteissa on suuret: Evijärvellä työttömyysaste oli 5,8 % ja Soinissa 10,7 %.

Naisten työttömyys on kasvanut viimeisen vuoden aikana selvästi nopeammin kuin miesten, mutta enemmistö hakijoista on miespuolisia. Yli 50-vuotiaiden työttömyys on kasvanut jonkin verran ärhäkkäämmin kuin kokonaistyöttömyys. Positiivista on, että alle 25-vuotiaiden osalta työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut keskimääräistä hitaammin.

Pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon liittyvät aktiivitoimet ovat tarpeen, sillä pitkäaikaisyöttömyys on selvässä kasvussa. Huomattavaa kasvua on nähtävissä myös ulkomaalaistaustein työttömien työnhakijoiden piirissä.

15.4 Kuusiokuntien seutukunta

Alavus, Kuortane, Ähtäri

Kuusiokuntien seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 20 394 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 241 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 780.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Korontilanne on pysynyt kohtuullisen hyvin hallinnassa, vaikka nopeista rajoitustoimenpiteistäkin on kokemusta. Yrityskentässä koronakriisin vaikutukset näkyvät edelleen, vaikkakin yritysten väliset erot ovat merkittäviä. palvelualojen osalta on esiintynyt erityishaasteita, joita tulevan kesäsesongin odotetaan korjaavan.

Väestön väheneminen on uhka ja huolenaihe alueella. Seutukunnan ikärakenteen takia erityishaasteeksi koetaan työvoiman saatavuus ja pysyminen alueella, sekärittäjäkunnan eläkepoistuma. Työvoimatarpeita koskevissa saatavuusongelmissa näkyy myös maakunnan sisäisen liikkuvuuden haasteet.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Seutukunnan merkittävimpiä teollisuustoimialoja ovat erikoistunut metalliteollisuus (alumiiniveneet, julkisivurakenteet ja säiliöt) sekä rakennuspuusepäntuotteiden valmistus. Vähittäiskaupalla (Tuurin kauppa- ja elämyskeskus) on merkittävä rooli sekä taloudellisesti että alueen vetovoiman ja imagon kannalta. Matkailu-, liikunta- ja hyvinvointipalvelujen tarjonta on monipuolista, mikä tarjoaa hyvät mahdollisuudet kehittää alueen houkuttelevuutta ympärivuotisena matkailukohteena. Myös maa- ja metsätaloudella on vahva merkitys alueella.

Näkymissä korostuu edelleen epävarmuus. Pk-barometrissä seutukunnan yritysten arviot olivat hitusen maakunnan keskimääräistä paremmat, vaikkakin saldoluku oli edelleen negatiivinen.

Alueella toimivat teollisuusyritykset ovat jakautuneet tilauskantojen osalta selkeästi heikommin ja hyvin pärjääviin. Vientiyritysten tilanne on edelleen jokseenkin heikompi kuin pelkästään kotimaan markkinoilla toimivilla. Varsinaisessa yrityskannassa ei ole tapahtunut liikehdintää, eikä konkursseihinkaan ole ajaututtu. Investointien osalta yritykset ovat varautuneita ja meneillään olevat investoinnit ovat lähinnä pieniä laiteinvestointeja, joilla pyritään tuotannon tehostamiseen. Erikoisosaajien kysyntään ei alueella kyetä vastaamaan, vaikka tarjolla olisi rekrytointiin tähtääviä koulutuksia.

Ähtärin veneteollisuuden osalta viime vuosi oli ennätysellisen hyvä niin kotimaan kysynnän kuin viennin osalta. Hyvä kysyntätilanne näyttäisi jatkuvan ja odotukset tulevasta ovat varsin positiiviset. Jonkin verran ongelmia on kuitenkin ilmennyt materiaalien saatavuudessa, mikä on heijastunut tuotantoon. Alalle on myös rekrytoitu lisää työvoimaa.

Puutuote- ja sahateollisuuden näkymät ovat edelleen hyvät. Puukauppa alueella on onnistunut hyvän talven ansiosta ja raakapuuta on saatu hyvin kerättyä. Erityisesti hirsi- ja jatkojalostettujen puutuotteiden hyvä kysyntä näyttäisi jatkuvan, jopa kasvavan. Sahatavaran osalta kotimaanmarkkinat toimivat ja kysyntää on hyvin. Vientiä vaijaa edelleen Euroopan halpa puutavaran hinta, joka heijastuu kannattavuuteen.

Matkailussa odotukset ovat kaksijakoiset, sillä viime kesä oli menestys, mutta talvikausi heilautti vaakakupin selvästi toiseen suuntaan. Matkailun hiljentyminen on kohdistunut erityisen kovasti ravintola-alan toimijoihin, joilla yleensäkin talvikausi alueella on rauhallinen. Taludellinen tilanne yrityksillä on kriittinen, sillä toimintaa kannattelee lähinnä menneen kesän hyvät tulokset. Odotukset on siis ladattu tulevan kesän sesonkiin.

Kaupan alalla elintarvike-, kodin elektroniikka-, vapaa-aika- ja rakennustarvikemyynti (yksityissektorille) voi tilanteeseen nähden melko hyvin. Koronatilanne on kuitenkin haaste monella tasolla, sillä kaupan, tapahtumatuotannon, sekä majoitus- ja ravitsemusalan kytkentä on alueella tiivis.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusien avoimien työpaikkojen määrä oli viime vuonna 1 693 kappaletta, mikä on hieman vähemmän kuin vuonna 2019. Taso vastaa kuitenkin suunnilleen lähimmän viiden vuoden keskiarvoa. Kysynnän arvioidaan pysyvän kohtuullisena sote-sektorilla, teollisuudessa ja palvelualoilla, asteittaisesta varovaisuudesta huolimatta. Maatalouden ja julkisen sektorin työpaikoissa on ollut vähenemistä ja trendi on jatkumassa.

Osaavan työvoiman saatavuushaasteet koskettavat pääsääntöisesti eri alojen erityisosaajia. Alueen elinkeinorakenteen takia kausityöntekijöiden kysyntä on kova ja haasteet näkyvät majoitus- ja ravitsemusalalla. Heikot julkiset yhteydet ja tarjolla olevan työn luonne tuovat yhtälöön usein omat haasteensa. Erityisesti teknisillä aloilla työn vaatimusten ja teknologian kehittyminen lisää osaamisvaatimuksia työvoimalle. Tulevaisuudessa ammattitaitovaatimukset kohdistuvat yhä spesifimpien erityisosaamista vaativien taitojen hallintaan.

Ammattibarometrin mukaan rekrytointihaasteita on esimerkiksi metallialan ammanteissa (hitsaajat ja koneistajat), ravintola-alalla (ravintola- ja suurtaloustyöntekijät, tarjoilijat ja kahvilatyöntekijät), sekä sosiaali- ja terveysalalla (yleislääkärit, hammaslääkärit, ylihoitajat, kuulontutkijat, sairaanhoitajat, lähihoitajat, lastenhoitotyöntekijät ja kodinhoitajat). Työvoiman ylitarjontaa on puolestaan erilaisissa sihteeritehtävissä, rakennusalan tehtävissä ja linja-auton kuljettajan ammanteissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut 780 henkilöllä viimeisen vuoden aikana. Työttömien työnhakijoiden määrä oli tammikuussa noin 14 prosenttia suurempi kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Yhtenä haasteena on työttömien työnhakijoiden ikärakenne. Työllistymisnäkyminen arvioidaan kehittyvän kohtuullisen myönteisesti kevään ja kesän aikana, mutta merkittävää työttömyyden tason laskua ei odoteta.

Naisten työttömyys on noussut suhteellisesti nopeammin kuin miesten, mutta miesten osuus hakijakunnasta on selvästi suurempi. Nuorten alle 25-vuotiaiden määrä on jopa laskenut hienoisesti, mikä on erittäin myönteistä. Yli 50-vuotiaiden osalta muutos noudataa keskimääräistä kehitystä. Pitkäaikaistyöttömyys on lähtenyt selkeään kasvuun. On selvää, että työllisyyden hoitoon ja pitkittyvän työttömyyden ehkäisyyn tarvitaan lisää panoksia jatkossa.

Sopeuttamistoimia on edelleen jonkin verran näköpiirissä ja huomionarvoista on, että teollisuuden lomautusten suhteellinen painoarvo on kasvanut.

16 Pohjanmaa

Pohjanmaalla asui vuoden 2020 lopussa 175 816 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 107 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 561.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	++
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pohjanmaan maakunnan vahvuutena ovat vilkas elinkeinoelämä, kansainvälisyys sekä yrittäjämäinen asenneilmapiiri. Monipuolinen toimialarakenne kattaa vientipainotteisen teollisuuden, alkutuotannon, kaupan ja matkailun sekä rakennusalan. Teollisuustoimiala työllistää maakunnassa yli viidenneksen kaikista työllisistä ja viennin osuus teollisuuden liikevaihdosta on noin 80 prosenttia. Pohjalaiset teollisuusyritykset toimivat muun muassa energia-, meriteknologia-, vene-, kulkuneuvo- ja biotuoteteollisuuden parissa. Alkutuotanto on olennainen osa maakunnan elinkeinorakennetta ja alueen maataloustuotanto on merkittävää koko Suomelle. Tukku- ja vähittäiskaupan alalla on noin 10 prosenttia maakunnan työllisistä eli lähes 7 500 henkilöä. Maakunnan kaupan keskuksia ovat Vaasa ja Pietarsaari. Rakennustoimiala työllistää maakunnassa yli 4 000 henkilöä.

Pohjanmaan maakunnan väkiluku on kasvanut 2000-luvulla, mutta viime vuosina väestökehitys on ollut epätasaista. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan väkimäärä kasvaisi 2020-luvulla, mutta lähtisi sen jälkeen hienoiseen laskuun. Nettomaahanmuutto Pohjanmaalla on positiivista, eli maakuntaan muuttaa ulkomailta enemmän väkeä kuin sieltä muuttaa pois. Sen sijaan maakunta menettää väkeä muihin maakuntiin maassamuutossa, ja myös luonnollinen väestönlisäys on negatiivista. Koronavi-

ruksen leviämisen rajoitustoimet voivat vaikuttaa maassamuuttoon jonkin verran esimerkiksi opiskelijoiden kautta: muualta kotoisin olevat opiskelijat eivät välttämättä pala asumaan paikkakunnalle, jos opiskelu etäyhteyksillä jatkuu.

Koronaviruspandemialla on ollut vaikutuksia myös pohjalaisiin yrityksiin. Palvelualat ovat kärsineet eniten, vaikka esimerkiksi ravintoloiden ulosmyynti oli sallittua myös voimakkaimpien rajoitustoimien aikana. Tilanteen pitkittyminen ja kevään 2021 rajoitustoimet käyvät raskaiksi yrityksille. Sen sijaan alueen teollisuudessa näkymät ovat hyvät, pelätty romahdus ja viennin pysähtyminen eivät ole toteutuneet.

Koronakriisin taloudellisten vaikutusten jälkihoidon ja jälleenrakennuksen alueellisten toimien kokoamiseksi on laadittu maakuntien liittojen johdolla alueellinen selviytymissuunnitelma. Pohjanmaan selviytymissuunnitelma on laadittu tiiviissä yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Suunnitelman sisältää sekä nopean palautumisen painopisteet ja toimenpiteet, että valinnat uuden kasvun käynnistämiseksi. Nopean palautumisen näkökulmasta oleellista on yritystoiminnan jatkuvuuden ja työllisyyden turvaaminen sekä julkisten investointien toteuttaminen etupainotteisesti. Pidemmällä aikavälillä oleellista koronakriisin jälkihoidossa on uuden kasvun käynnistäminen ja aluelouden resilienssin vahvistaminen. Valmistavan teollisuuden innovaatiot ja uusiutumisen ovat keskeisessä roolissa pandemiasta toipumisessa. Kaksoissiirtymää vihreämpään ja digitaalisempaan teollisuuteen on tuettava ja samalla on hyödynnettävä kiertotalouden tarjoamia mahdollisuuksia.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yritystoimipaikkojen määrä Pohjanmaalla on vaihdellut 2010-luvulla, joinain vuosina toimipaikkojen määrä on kasvanut ja toisina vähentynyt. Vuonna 2019 maakunnassa oli reilut 14 200 yritystoimipaikkaa.

Suhdannenäkymät ovat maakunnassa kirkastuneet koronasta huolimatta. Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön julkaiseman kevään 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan yleiset suhdannenäkymät Pohjanmaalla ovat varovaisen positiiviset. Kyselyyn vastaajista hyvin suuri osa oli palvelualojen yrityksiä. Näkymät ovat samaa tasoa koko maan keskiarvon kanssa. Henkilökunnan määrän muutosodotukset seuraavan vuoden ajalle ovat nousseet positiivisen puolelle. Lähes viidennes pk-yritysbarometriin vastanneista kokee tarvetta sopeuttaa toimintaansa. Pk-yritysten käytetyimmät sopeuttamistoimet ovat lomautukset ja työaikajärjestelyt. Irtisanomisiltaan ei ole vältytty.

Pk-yritysbarometriin vastanneiden yritysten liikevaihdon kasvuodotukset ovat korkeat, mutta kannattavuuden suhteen arviot ovat vielä negatiiviset. Arviot investointien arvosta ovat alamaissa, mutta tuotannon ja tuotteiden kehityksen osalta odotukset ovat yllättävänkin korkealla. Vielä koronaviruspandemian pitkittyessäkin pk-yritysbarometrin tuloksissa kasvuhakuisia ja voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä on lähes 40 prosenttia. Reilu neljännes aikoo hakea ulkopuolista rahoitusta, ylivoimaisesti suosituin kohde ovat kone-, laite- ja rakennusinvestoinnit.

Yritysten arviot tulevasta kehityksestä ovat kirkastuneet myös Pohjanmaan kauppakamarin maaliskuussa 2021 toteuttaman Business Panel -tutkimuksen mukaan. Näyttäisi siltä, että vuoden takaiset kauhuskenaariot eivät kaikilta osin toteudu, erityisesti teollisuus näyttäisi toimialana selviävän ennakoitua selvästi paremmin. Kaikki saldoluokäyrät (liikevaihto, rekrytoinnit, tilauskanta, tunnelma) ovat positiivisen puolella ja selvässä nousussa. Liikevaihtokuvaaja on mittareista positiivisin ja myös rekrytointeja kuvaava saldoluku on korkealla. Riittämätön kysyntä on suurin pullonkaula, mutta senkin osalta tilanne on kohentunut syksystä. Osaajapula rajoittaa toimintaa 34 prosentissa vastaajayrityksistä. Business Panelin vastausten perusteella toimialoissa näkyy erittäin voimakas kahtiajako: teollisuus on päässyt hyvin vauhtiin pandemian aiheuttamasta pysähdyksestä ja tilanne ja näkymät ovat hyvinkin valoisat, mutta muilla aloilla pandemia kurittaa vielä paikoin rankasti.

Alueella arvioidaan, että keväällä 2021 elinkeinoelämän tilanne on valoisampi kuin vuotta aikaisemmin, jolloin koronaviruspandemia oli juuri alkanut ja epävarmuus oli suurta. Myös tulevaisuudennäkymät ovat kirkkaat ja vuodelle 2021 odotetaan suotuisaa kehitystä.

Tilastokeskuksen konkurssitilaston mukaan Pohjanmaan maakunnassa koronaviruspandemian aikana (maaliskuu 2020 – tammikuu 2021) vireille pantujen konkurssien määrä yrityksissä on pienempi kuin vastaavana aikana edeltävänä vuonna. Konkursseja on toimialoittain tarkasteluna vain yksittäisiä, eikä pienistä lukumääristä nouse esiin esimerkiksi mitään tiettyjä toimialoja. Konkurssien määrä on kasvanut ainoastaan kuljetus- ja varastointialalla, jossa vireille pantuja konkursseja oli em. ajankohdalla kolme enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Vaasan seudulla on Pohjoismaiden suurin energiateknologian keskittymä, josta on kehittynyt kansainvälisesti merkittävä teknologiakeskittymä erityisesti älykkäiden sähköisten ratkaisujen, kestäväns energian, joustavan sähköntuotannon ja digitalisaation alalla. Keskittymään kuuluu 160 alan yritystä, joista usea on alansa globaali markkinajohtaja. Yrityksissä työskentelee noin 12 000 ihmistä. Yritysten liikevaihto on 5 miljardia euroa, josta yli 80 % tulee viennistä.

Syksyllä 2020 julkaistun Euroopan komission ennusteen mukaan Länsi-Suomi tulisi olemaan yksi Euroopan voimakkaimmin koronaviruksesta kärsivistä alueista. Syynä nähtiin alueen vahva vientiteollisuus, joka suuntautuu niin Euroopan unioniin kuin EU:n ulkopuolelle. Ainakaan keväällä 2021 komission ennuste ei näytä toteutuneen, vaan teollisuuden vientinäköymät ovat valoivat.

Pohjanmaan maakunnassa ulkomaisen työvoiman osuus on suuri, erityisesti kasvi-huoneviljelyssä. Puutarhapuolella ollaan osittain riippuvaisia ulkomaisesta kausityövoimasta, mutta ELY-keskuksen tiedossa ei ole, että mahdollinen työvoimapula olisi vaikuttanut tuotantoon tai että työvoimapulaa olisi muuten havaittavissa. Alkutuotannon väliaikaista tukea ovat hakeneet erityisesti turkistarhaajat ja mm. perunanviljelijät. Paljon kansainvälistä työvoimaa työllistävillä turkistarhaajilla on vaikea taloudellinen tilanne. Tilanne alalla on ollut haastava jo pidempään, mutta se on huonontunut entisestään koronan takia, koska vienti on tyrehtynyt. Menekki turkishuutokaupassa maaliskuussa 2021 oli hieman edeltäviä parempi, joten pieniä elpymisen merkkejä on ehkä havaittavissa. Elintarviketeollisuus toimii lähes normaalisti, suuret elintarvikelaitokset eivät ole vaikeuksissa.

Palvelualoista kaupan ala on merkittävä työllistäjä erityisesti alueen suurimmissa kaupungeissa. Suhdannetietojen mukaan kaupan alan liikevaihto pysyi tilanteeseen nähden varsin hyvällä tasolla vuoden 2020 aikana. S-ryhmä on pystynyt siirtämään ravintola-alan työntekijöitä ruokakauppoihin ja varastotoimintoihin, joten lomautuksilta on välttytty. Kaupan rakenne muuttuu, ja myös verkkokaupan rooli kasvaa edelleen. Varotoimet ja tapahtumien järjestämisen rajoitukset vaikuttavat matkailu- ja ravintolatoimialaan. Kesällä 2020 lähi- ja kotimaanmatkailu paikkasi turismin vähentymisen aiheuttamaa lovea matkailijamäärissä. Liikematkailu on tärkeää koko Vaasan seudulle. Sen toipuminen on erittäin epävarmaa etätyöskentelyn jatkuessa laajalti pandemiatilanteen vuoksi.

Koronaviruspandemian vaikutukset rakennusalaan ylipäättänsä tulevat näkyviin myöhemmin, sillä päätökset suurempien rakennushankkeiden toteuttamisesta on tehty aikaisemmin ja niitä on toteutettu suunnitelmien mukaan. Kunnat voivat jatkossa lykätä säästösyistä rakennushankkeita ja tämä voi näkyä tulevaisuudessa vähäisempinä rakennushankkeina. Julkisia investointeja tulisi toteuttaa etupainotteisesti tilanteessa, jossa yksityiset investoinnit hiipuvat. Koronaelvytysrahoilla voidaan hyvin tukea rakennusalaan toteuttamalla julkisia rakennushankkeita ja kehittämällä infraa.

Erityisesti Pietarsaaren seudulla on runsaasti metsätaloutta ja -teollisuutta. UPM:n yt-neuvottelut päättyivät loppuvuodesta 2020. Yhtiön keväällä 2021 ilmoittamat yt-neuvottelut eivät koske Pietarsaaren toimintoja.

ELY-keskusten koronarahoituksen kysyntä oli vilkasta kevään 2020 aikana. Yhteensä 943 yritystä haki yritysrahoitusta ja alueen yrityksille myönnettiin yhteensä 11 miljoonaa euroa avustusta. Suurimmat toimialat, joille avustusta on myönnetty ovat teollisuus, tukku- ja vähittäiskauppa, majoitus ja ravitsemistoiminta sekä rakentaminen.

Vuoden 2021 puolella yritysrahoituksen kysyntä on ollut pitkälti normaalilla tasolla. Yhteydenottoja on hieman lisännyt helmikuun lopussa auennut REACT-EU-lisärahoitushaku.

Alueelle erittäin merkittävä uutinen huhtikuussa 2021 oli, että Vaasan kaupunki ja brittiläinen akkuarvoketjutoimija Johnson Matthey ovat allekirjoittaneet yhteisen aiesopimuksen akkumateriaalitehtaan rakentamiseksi Vaasaan. Tehtaan on tarkoitus olla toiminnassa vuonna 2024. Uuden tehtaan rakentaminen on tarkoitus aloittaa myöhemmin tänä vuonna Laajametsän alueella Vaasan lentokentän ja rautatien välissä Giga-Vaasa-teollisuusalueelle.

Pohjanmaan ELY-keskuksen rahoitusjulkaisusta käy ilmi, että koronaviruspandemian aiheuttamista haasteista huolimatta Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan yritykset ovat investoineet ahkerasti. Maatilojen investointitukipäätöksiä tehtiin alueella 302 kappaletta ja avustusta on myönnetty 16 miljoonaa ja korkotukilainaa 17 miljoonaa euroa. Aktiivisimmin on investoitu Kokkolassa, Uudessakaarlepyyssä, Närpiössä ja Kruunupyssä. Viime vuoden aikana rahoitettiin myös 14 uutta maaseuturahaston kehittämissanketta. Vuoden toisella valintajaksolla käynnistyi useita hankkeita, jotka liittyvät vahvasti koronapandemian kannalta ajankohtaisiin toimialoihin, kuten matkailuun, turkisalaan ja digitalisaatioon.

Kevään 2021 Pk-yritysbarometrissa näkymät innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehitykselle olivat positiiviset, jopa koko maan tasoa valoisammat. Sen sijaan investointien arvon odotukset ovat vielä vähän miinuksen puolella, senkin osalta tilanne on kuitenkin koko maan keskiarvoa parempi.

Maakunnan lähivuosien suurinvestoinnit liittyvät mm. energiaklusteriin, innovaatioympäristöihin, tuulivoimaan, kaupan alalle, Vaasan keskussairaalan kehittämiseen, vähäpäästöiseen laivaliikenteeseen ja monipuolisesti eri teollisuudenaloille. Yksin Vaasan seudulle on suunnitteilla vuoden 2025 loppuun mennessä uusia investointeja energiateknologiainfrastruktuuriin noin 1,2 miljardin euron arvosta.

Wärtsilä rakentaa Vaasan Vaskiluotoon uutta Smart Technology Hub -tutkimus-, tuotekehitys- ja tuotantokeskusta. Smart Technology Hub on partnerikampus, jossa tutkimusta ja tuotekehitystä tehdään yhdessä Wärtsilän asiakkaiden ja toimittajien, alan

start-upien ja yliopistojen kanssa. Teknologiakeskuksen rakennustyöt valmistuvat vuoden 2021 aikana.

Kauppa investoi Pohjanmaalla voimakkaasti. Uusi Prisma ja K-Citymarket ovat Vaasassa työn alla. Näiden investointien positiiviset vaikutukset kaupanalan työntekijämääriin ovat vielä epävarmoja. Kaupan rakenne muuttuu, ja myös verkkokaupan rooli kasvaa edelleen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrä Pohjanmaan maakunnassa on liikkunut 81 000–85 000 henkilössä vuosien 2011–2020 aikana. Maakunnan työllisyysaste on jo pitkään kuulunut maan korkeimpiin, ajoittain se on ollut jopa yli 78 prosenttia. Vuonna 2020 työllisyysaste oli keskimäärin 73,8 prosenttia, joka on noin kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin koko maassa keskimäärin.

Avointen työpaikkojen määrä Pohjanmaan maakunnassa on pienentynyt koronaviruspandemian aikana verrattuna vuotta aikaisempaan. Hienoisia elpymisen merkkejä on kuitenkin jo havaittavissa, kun helmikuun 2021 aikana avoinna oli noin 5 700 työpaikkaa, yli 200 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Koronaviruspandemia on vähentänyt erityisesti palvelu- ja myyntityöntekijöiden avoimia työpaikkoja, mutta viime kuukausina niidenkin määrä on kääntynyt kasvuun.

Koronaviruskriisikään ei ole poistanut rekrytointiongelmia. Ammattibarometri kertoo TE-palvelujen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Pohjanmaan maakunnassa on jo useita vuosia ollut työvoimapulaa monien eri alojen osaajista, eivätkä osaamistarpeet ole koronaviruskriisinkään aikana kokonaan hälvenneet. Kevään 2021 Ammattibarometrin mukaan maakunnassa on edelleen työvoimapulaa lukuisissa eri ammateissa monilla toimialoilla, kuten teollisuudessa, rakentamisessa, palveluissa ja sosiaali- ja terveydenhuollossa. Erityisen paljon pulaa on koneenasettajista ja koneistajista, konehiojista, kiillottajista ja teroittajista, psykologeista, ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä, sairaanhoitajista, toimisto- ja laitossiivojista, terveydenhoitajista, tarjoilijoista, yleislääkäreistä sekä yli- ja erikoislääkäreistä. Ylitarjonta-ammattia on paljon vähemmän ja niistä suuri osa on käsityö- ja taidetoimialoilla. Ylitarjontaa on kuitenkin myös joistain it-alan osaajista sekä toimistotyöntekijöistä. Näiden alojen osaajien työllistymistä voitaisiin edistää osaamista kehittämällä. Alueella arvioidaan, että työvoiman saatavuuden haasteet tulevat jatkumaan sekä pahenemaan entisestään, kunhan myös koronasta kärsineet yritykset pääsevät takaisin kasvupolulle ja alkavat työllistää.

Kevään 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan henkilökunnan määrän kehityksen suhdannenäkymät pohjalaisten Pk-yrittäjien keskuudessa ovat positiiviset, vaikkakin kolmannes vastaajista kertoo, ettei heillä ole tarvetta työllistää tällä hetkellä. Työvoiman saatavuus on merkittävä kasvun este 16 prosentilla vastaajilla ja 40 prosentilla vastaajista työvoiman saatavuus rajoittaa kasvua jonkin verran. Osuus on hieman pienempi kuin vuotta aikaisemmin, mutta silti työvoiman saatavuus on merkittävä kasvun este edelleen useammalla pohjalaisyrittäjällä kuin koko maassa keskimäärin.

Pohjanmaan maakuntaan suuntautuu työperäistä maahanmuuttoa, mikä onkin avainasemassa osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa alueella. Tällä hetkellä käytössä olevilla työkaluilla ei kuitenkaan pystytä paikkaamaan osaavan työvoiman saatavuudessa olevia haasteita työperäisellä maahanmuutolla, vaan toimijoiden käytössä olevaa työkalupakkaa tulisi laajentaa. Työvoiman saatavuuden haasteiden odotetaan voimistuvan jälleen yritysten toivuttua koronaviruspandemiasta.

Etäopiskelun vuoksi monet alueen korkeakouluissa muualta kotoisin olevat opiskelijat pysyttelevät kotipaikkakunnillaan. Tämä luonnollisesti heikentää opiskelijoiden kiinnostumista alueelle ja voi vaikeuttaa työvoiman saantia aloilla, joilla opiskelijat perinteisesti työskentelevät opiskelun ohessa.

Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI toteutti syksyllä 2020 Pohjanmaan ELY-keskuksen tilauksesta Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien työikäisen väestön ja työvoiman kehitystä ennakoivan osaamistarvekartoituksen.

Kartoituksessa tarkastellaan työikäisen väestön kehitystä kolmen eri väestöskenaarion kautta: Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan, maltillisesti vahvemman kasvun skenaarion mukaan sekä vahvemman kasvun skenaarion mukaan. *Tilastokeskuksen väestöennusteessa* Pohjanmaan maakunnan työikäinen väestö supistuisi noin 106 000 henkilöön pääasiassa muuttotappioiden ja kuolleisuuden vuoksi. Merkittävin Pohjanmaan työikäistä väestöä kasvattava tekijä on kuitenkin maahanmuutto. *Maltillisesti vahvemman kasvun skenaariossa* maakunnan työikäisen väestön määrä kasvaisi reiluun 109 000 henkilöön erityisesti nuorten vahvistuvan muuttoliikkeen seurauksena. Pohjanmaa kärsii tässä skenaariossa huomattavasti maltillisempia muuttotappiota, mutta tästä huolimatta muuttotappiot ovat myös tässä skenaariossa merkittäviä. *Vahvemman kasvun skenaariossa* Pohjanmaata kasvattaisi yli 110 000 henkilöön muihin skenaarioihin verrattuna etenkin kansainvälinen muuttoliike. Tässä skenaariossa myös muuttotappiot muusta maasta ovat Tilastokeskuksen väestöennustetta vähäisemmät, mutta toisaalta suuremmat kuin maltillisesti vahvemman kasvun skenaariossa, sillä suuremmat muuttovoitot ulkomailta kasvattavat muuttotappiota maan sisällä.

Molemmissa ELY-keskusalueen maakunnissa (Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa) kaikissa skenaarioissa ja kaikilla tarkastelluilla työllisyysasteilla (75 %, 78 %, 80 %) työllinen työvoima supistuu voimakkaasti maa- ja metsätalouden alalla, pitkälti alalla työskentelevän iäkkään työvoiman takia. Työllisen työvoiman kehitys jää ennakointimallin perusteella heikoksi myös kuljetus- ja varastoinnin, tukku- ja vähittäiskaupan sekä koulutuksen aloilla molemmissa maakunnissa useimmissa skenaarioissa, joskin etenkin Pohjanmaalla tukku- ja vähittäiskaupan sekä kuljetuksen ja varastoinnin työvoiman kehitys uhkaa jäädä heikoksi.

Työllinen työvoima kasvaa lähes kaikissa skenaarioissa molemmissa maakunnissa hallinto- ja tukipalveluiden alalla. Maakunnittain Pohjanmaalla tämän lisäksi kaikissa skenaarioissa majoitus- ja ravitsemistoiminnan työllisten määrä kasvaa ennakointimallin perusteella voimakkaasti, kun taas Keski-Pohjanmaalla kasvu painottuu sote-palveluihin, joissa työskentelevien määrä kasvaa merkittävästi Pohjanmaalla lähinnä vahvemman kasvun skenaariossa tai korkeammilla työllisyysasteilla. Teollisuuden työllisten kehitys on vahvasti riippuvainen väestöskenaarioista ja työllisyysasteesta: heikommassa skenaariossa teollisuuden työllisten määrät vähenevät, kun taas vahvemmissa skenaarioissa teollisuuden alalla työskentelevien määrät kasvavat merkittävästi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Koronaviruspandemian vuoksi työttömien määrä oli kasvanut voimakkaasti vuoden 2020 kuluessa, pahimpina kesäkuukausina työttömien määrän kasvu oli jopa 120 % vuotta aikaisempaan nähden. Koko maahan verrattuna työttömyyden kasvu oli voimakkaampaa Pohjanmaalla. Loppuvuotta kohden työttömien määrä alkoi laskea, vaikka luvut olivat silti normaalitasoa korkeammalla. Helmikuussa 2021 maakunnassa oli 6 600 työtöntä työnhakijaa. Se on reilut 1 400 eli 28 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin, jolloin koronaviruspandemian vaikutukset eivät olleet vielä iskeneet Suomeen voimakkaasti. Työttömyystilanteen odotetaan parantuvan vuoden 2021 aikana elinkeinoelämän toipumisen ja piristymisen myötä.

Työttömiin työnhakijoihin luetaan myös kokopäiväisesti lomautetut. Lomautettujen määrä kasvoi voimakkaasti koronaviruspandemian alussa, ja Pohjanmaan maakunnassa huhti-kesäkuun aikana lomautettujen määrä kasvoi jopa 1 100–2 300 prosenttia vuotta aiempaan nähden. Myös lomautettujen osalta tilanne rauhoittui kuitenkin syksyn aikana. Helmikuussa 2021 Pohjanmaalla oli 1 400 lomautettua. Määrä on huomattavasti (+ 900 hlö, + 205 %) enemmän kuin vuotta aikaisemmin, mutta silti kaukana kevään 2020 kasvuluvuista.

Pohjanmaan maakunnan työttömyysaste on perinteisesti kuulunut maan alhaisimpiin. Kärkikahinoita käydään naapurimaakuntien, Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan kanssa ja usein vain Ahvenanmaalla työttömyysaste on ollut Pohjanmaata alhaisempi. Koronaviruskriisin aikana Pohjanmaan maakunnan työttömyysaste nousi tavanomaisesta 5–6 prosentin tasosta joinain kuukausina jopa yli 12 prosentin tasoon. Helmikuussa 2021 työttömyysaste oli hieman palautunut, mutta oli silti selkeästi aiempaa normaalitasoa korkeammalla, 7,9 prosentissa. Helmikuun työttömyysaste oli maan alhaisin, jopa perinteisesti hyvin matalan työttömyyden Ahvenanmaan tasoa parempi.

Koronaviruspandemia on vaikuttanut myös työttömyyden rakenteeseen Pohjanmaan maakunnassa. Ammattiryhmittäin tarkasteltuna eniten työttömiä on ammatteihin luokittelemattomissa ryhmissä, palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmässä sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöissä. Nuorten työttömien määrä on noussut pandemian aikana, eniten kesällä 2020, ei kuitenkaan yhtä voimakkaasti kuin työttömyys keskimäärin. Ulkomaalaisten työttömien määrä on noussut pandemian myötä, mutta ulkomaalaisten työttömyysaste on silti alhainen koko maan tasoon verrattuna.

16.1 Vaasan seutukunta

Laihia, Korsnäs, Maalahti, Mustasaari, Vaasa, Vöyri

Vaasan seutukunnan alueella asui vuoden 2020 lopussa 108 907 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 207 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 871.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yrittäjätoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	++
Työvoiman saatavuus	0	-	--

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Vaasan seutu tunnetaan monipuolisesta toimialarakenteesta, globaaleilla markkinoilla toimivasta teollisuudesta, vahvasta kaksi- ja monikielisydestä, pohjoismaisista sijoituksesta sekä kansainvälisestä ympäristöstä, joka edistää seudun liiketoimintaa ja helpottaa vientiin suuntautuneiden yritysten sijoittumista seudulle.

Vaasan seutukunnassa sijaitsee pohjoismaiden suurin energiateknologian klusteri, jossa pyritään kehittämään kestäviä teknologiaratkaisuja, jotka auttavat vähentämään päästöjä ja säästämään energiaa maailmanlaajuisella mittakaavalla. Energiateknologia työllistää seutukunnassa noin 12 000 henkilöä. Vaasan seudun vienti on 30 prosenttia koko maan energiateknologiaviennistä ja 12 prosenttia kaikesta teknologiaviennistä. Seutukunnassa on myös muuta monipuolista teollisuutta: kone- ja laitevalmistuksessa, sähkölaitteiden valmistuksessa ja metalliteollisuudessa työskentelee tuhansia ihmisiä Vaasan seutukunnassa. Kaupan ja palveluiden merkitys on suuri erityisesti Vaasan kaupungissa ja merenkurkun maailmanperintökohde houkuttelee alueelle matkailijoita.

Seudun kansainvälisen teollisuuden näkökulmasta olisi ensiarvoisen tärkeää pitää huolta alueen monipuolisista ja kattavista liikenneyhteyksistä. Energiateknologian liikevaihdosta valtaosa tulee viennistä, minkä takia erityisesti valtaväyliä ja lentoreittejä tulee edelleen kehittää alueen saavutettavuuden edistämiseksi.

Vaasa sai hyvät pisteet Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n aluekehitystä kuvaavan kokonaisindeksin (AKI) osalta ja sijoittui toiseksi parhaaksi kaupungiksi 50 000 – 99 999 asukkaan kaupunkien vertailussa. Kokonaisindeksi vertaa kuntien työllisyyden, vetovoiman, yritystoiminnan, koulutuksen ja hyvinvoinnin sekä talouden kehittymistä 17 tilastollisella muuttujalla. Myös monet muut seutukunnan kunnat saivat korkeat kokonaispisteet indeksissä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan Vaasan seutukunnassa aloitti vuoden 2020 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana 495 uutta yritystä. Lopettaneita yrityksiä oli kahden ensimmäisen kvartaalin aikana 203. Seutukunnan yrityskanta oli vuoden 2020 toisella kvartaalilla 7 336.

Kevään 2021 Pk-yritysbarometrissa Vaasan seudun suhdannenäkymät olivat maakunnan positiivisimmat ja reilusti jopa koko maan tasoa valoisammat. Erityisesti liikevaihdon kasvun suhteen odotukset ovat suuret, vaikkakin kannattavuus- ja investointiodotukset jäävät heikoiksi. Myös henkilökunnan määrän odotetaan kasvavan. Yli 40

prosenttia vastaajayrityksistä kertoo olevansa kasvuhakuisia. Reilu kolmannes vastaajista kertoo, ettei heillä ole tarvetta työllistää, mutta osaavan työvoiman saantia turvataan muun muassa panostamalla henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja hyödyntämällä aikaisempaa enemmän alihankinta- ja toimittajaverkostoja. Käytetyimmät sopeuttamistoimet ovat lomautukset ja työaikajärjestelyt. Yli kolmannes Pk-yritysbarometrikyselyyn vastanneista yrityksistä ei näe tarvetta muuttaa toimintaansa koronakriisin jälkeen. Hieman alle 30 prosenttia vastaajista kertoo panostavansa uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen tai muuttavansa toimintatapoja.

Vaasan seutukunnan elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanne on keväällä 2021 valoisampi kuin vuotta aikaisemmin, jolloin koronaviruspandemia oli vasta iskenyt alueelle. Tilanteen odotetaan kehittyvän positiiviseen suuntaan vuoden 2021 aikana.

Huhtikuussa 2021 uutisoitiin, että Vaasan kaupunki ja brittiläinen akkuarvoketjutoimija Johnson Matthey ovat allekirjoittaneet yhteisen aiesopimuksen akkumateriaalitehtaan rakentamiseksi Vaasaan. Tehtaan on tarkoitus olla toiminnassa vuonna 2024. Uuden tehtaan rakentaminen on tarkoitus aloittaa myöhemmin tänä vuonna Laajametsän alueella Vaasan lentokentän ja rautatien välissä GigaVaasa-teollisuusalueelle.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Avoimien työpaikkojen määrä Vaasan seutukunnassa on ollut laskussa koronaviruspandemian alusta lähtien, mutta elpymisen merkkejä on ilmassa. Vuoden 2020 loppupuolella seutukunnassa oli avoinna noin 1 500–2 000 työpaikkaa kuukausittain, useina kuukausina määrä on ollut jopa neljänneksen vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Helmikuussa 2021 avointen työpaikkojen määrä oli kuitenkin jo hieman suurempi kuin vuotta aikaisemmin.

Ammattibarometri kertoo TE-palvelujen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Työ- ja elinkeinotoimistot perustavat omat arvionsa asiakasrajapinnassa saamansa tietoon, erilaisiin haastatteluihin, työnantajakäynteihin sekä barometrien tuottamiin informaatioon. Kevään 2021 Ammattibarometrissa työvoimapula-ammatteja on laajasti niin teollisuuden, palveluiden kuin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialoilla. Erityisen paljon pulaa on koneenasettajista ja koneistajista, konehiojista, kiillottajista ja teroittajista, psykologeista, tarjoilijoista, yleislääkäreistä sekä yli- ja erikoislääkäreistä. Ylitarjonta-ammatteja on paljon vähemmän, suuri osa on käsityö- ja taidealojen ammatteja.

Elinkeinoelämän odotetun piristymisen myötä työvoiman kysyntä kasvaa ja työttömyys pienentyy. Tämä näkyy lopulta haasteina työvoiman saatavuudessa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut voimakkaasti koronaviruspandemian aikana Vaasan seutukunnassa. Suurin kasvupiikki oli keväällä 2020, mutta tilanne rauhoittui syksyä kohden. Silti työttömien määrä pysytteli koko loppuvuoden 60–70 % korkeammalla tasolla vuotta aikaisempaan nähden. Helmikuussa 2021 työttömiä työnhakijoita oli hieman alle kolmannes enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Vaasan seutukunnan työttömyysaste on normaalisti ollut noin 6–8 prosenttia kausivaihtelusta riippuen, mutta koronaviruspandemian aikana työttömyysaste on ollut yli 10 prosenttia, pahimmillaan jopa 14,4 prosenttia.

Työttömiin työnhakijoihin luetaan myös kokopäiväisesti lomautetut. Lomautettujen määrä kasvoi voimakkaasti koronaviruspandemian alussa, jolloin lomautettuja oli pahimmillaan yli 3 000. Lomautettujen määrä väheni syksyllä, mutta koko loppuvuoden 2020 ajan lomautettujen määrän kasvu oli voimakkaampaa kuin koko maassa keskimäärin. Osa ilmoitetuista lomautuksista ei kuitenkaan toteutunut tai työntekijät kutsuttiin pian takaisin töihin.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna eniten työttömiä on ammatteihin luokittelemattomissa ryhmissä, palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmässä sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöissä. Nuorten työttömien määrä on seurailut yleistä työttömyyskehitystä, vaikkakaan nuorisotyöttömyys ei ole kasvanut yhtä voimakkaasti. Ulkomaalaisten työttömien määrä on noussut pandemian myötä. Koronaviruspandemian aikana ulkomaalaisten työttömyys on kasvanut suhteellisesti vähemmän Vaasan seutukunnassa kuin koko maassa keskimäärin.

16.2 Suupohjan rannikkoseutu

Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpiö

Suupohjan rannikkoseudun (Sydösterbotten) alueella asui vuoden 2020 lopussa 17 240 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 29 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 5,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 436.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+
Työvoiman saatavuus	-	--	--

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Suupohjan rannikkoseudun vahvuutena on vihanneksiin ja juureksiin erikoistunut maatalous, logistiikkaosaaminen ja metalliteollisuus. Alueen ominaispiirre on suuri mikro- ja pienyritysten määrä suhteessa väestöön.

Närpiö on maan johtava alue muun muassa kasvihuoneviljelyssä. Noin 70 % Suomen tomaateista ja noin 30 % kurkuista tuotetaan Närpiössä. Alueen suuria kasvihuoneita voidaan nykyään monessa tapauksessa pitää lähinnä teollisuuslaitoksina, joissa kullakin tuotantolaitoksella on huomattava määrä työntekijöitä ja merkittävä taloudellinen liikevaihto. Närpiössä on myös metalliteollisuutta, kuten useita avoneuvojen koritehtaita. Alueella on myös muuta tehdasteollisuutta, kuten sänkyjen tehdasvalmistusta. Myös rakennus- ja puunjalostusteollisuus sekä turkiselinkeino ovat merkittäviä toimialoja seudulla. Kaskisissa sijaitseva satama on maan tärkeimpiä sahatavaran ja sellun viemisatamia, minkä vuoksi on tärkeää säilyttää muun muassa rautatieyhteys Seinäjoelta Kaskisiin.

Alueelle ominaista on suuri ulkomaan kansalaisten osuus. Seutukunnassa on pitkät perinteet pakolaisten vastaanotossa, ja ulkomaalaisväestö onkin saatu kotoutettua ja työllistettyä erittäin hyvin. Tänä päivänä alueelle kohdistuu pääasiassa työperäistä

maahanmuuttoa. Suupohjan rannikkoseudulla ulkomaan kansalaisten osuus oli 9,4 prosenttia koko väestöstä vuonna 2019, kun koko maassa vastaava osuus oli 4,8 prosenttia ja Pohjanmaan maakunnassa 5,3 prosenttia.

Suupohjan rannikkoseudun väkiluku on ollut laskusuunnassa 2010-luvun ajan. Alueen tulevaisuuden haasteet liittyvät väestön ikääntymiseen, työpaikkojen säilymiseen koko seutukunnan alueella sekä nuorten houkuttelemiseen alueelle sen elinvoiman takaimiseksi. Väestöennusteiden mukaan alueen väestön määrä jatkaa pienenemistään myös tulevaisuudessa. Eläkeikäisten määrä kasvaa, kun taas nuorten ja työikäisten määrän ennustetaan vähenevän.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan Suupohjan rannikkoseudulla aloitti vuoden 2020 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana 60 uutta yritystä. Lopettaneita yrityksiä oli kahden ensimmäisen kvartaalin aikana 38. Seutukunnan yrityskanta oli vuoden 2020 toisella kvartaalilla 1 813.

Kevään 2021 Pk-yritysbarometrissa Suupohjan rannikkoseudun yritysten näkymät olivat synkeät. Pk-barometrin vastaajista yli 60 prosenttia oli palvelualojen yrityksiä, mikä saattaa korostaa näkymien synkkyyttä. Yleisten suhdannenäkymien sekä henkilökunnan määrän muutosodotusten saldolut olivat voimakkaasti negatiiviset. Myös liikevaihto-odotusten, yrityksen kannattavuuden ja investointiodotusten saldolut olivat negatiiviset. Alueen yrityksistä kolmannes kertoi kuitenkin olevansa kasvuhakuisia. Puolet vastaajista kertoo, ettei heillä ole tarvetta työllistää, mutta osaavan työvoiman saantia turvataan muun muassa panostamalla henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Reilu kolmannes harkitsee uutta työvoimaa koulutus- tai oppisopimuksen avulla. Käytetyimmät sopeuttamistoimet ovat työaikajärjestelyt, lomautukset ja muut, erittelemättömät sopeutustoimet. Lähes puolet alueen Pk-yritysbarometrikyselyyn vastanneista yrityksistä ei näe tarvetta muuttaa toimintaansa koronakriisin jälkeen. Neljännes vastaajista kertoo panostavansa uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen tai muuttaneensa toimintatapoja.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Avoimien työpaikkojen määrä Suupohjan rannikkoseudulla on kehittynyt epätasaisesti koronaviruspandemian alusta lähtien – joinain kuukausina avoimien työpaikkojen määrä on vähentynyt vuotta aikaisempaan nähden, toisina taas kasvanut voimakkaasti. Vuoden 2020 loppuvuodesta lähtien työpaikkojen määrä on kuitenkin ollut kasvussa. Helmikuussa 2021 avoimia työpaikkoja oli noin 260, mikä on jopa 27 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Alueen yritykset kärsivät käytännössä jatkuvasta työvoimapulasta. Työvoiman kysyntä on suurta ja seudulla vallitsee käytännössä täystyöllisyys. Muun muassa alkutuotanto työllistää paljon kansainvälistä työvoimaa. Vaikka koronaviruspandemia kasvatti työttömien määrää hieman vuoden 2020 kuluessa, työttömyyden odotetaan palautuvan normaalille tasolle vuoden 2021 aikana. Se taas heikentää työvoiman saatavuutta tulevaisuudessa nykyhetkeen verrattuna.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut koronaviruspandemian aikana Suupohjan rannikkoseudulla. Kasvu on kuitenkin ollut pahimpina kuukausina maltillisempaa kuin maakunnassa ja koko maassa keskimäärin. Suurin kasvupiikki työttömyydessä oli keväällä 2020, mutta tilanne rauhoittui syysä kohden. Tammikuussa 2021 työttömiä työnhakijoita oli noin neljännes enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien määrän odotetaan laskevan vuoden 2021 kuluessa seudun normaalitasolle eli hyvin alhaisiin lukemiin.

Suupohjan rannikkoseudun työttömyysaste on perinteisesti kuulunut maan parhaimpiin. Vuonna 2019, ennen koronaviruspandemian alkua työttömyysaste liikkui pitkälti 3,5–4,5 prosentin välimaastossa, mikä tarkoittaa käytännössä täystyöllisyyttä. Pandemian aikana työttömyysaste on noussut pahimmillaan yli 7 prosenttiin, mutta syysä kohden se on laskenut lähemmäs normaalitasoa. Tammikuun 5,1 prosentin työttömyysaste seudulla on silti hieman enemmän, kuin kahtena aikaisempana vuonna samaan aikaan.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna eniten työttömiä on maanviljelijöiden ja metsätyöntekijöiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmissä. Ikäryhmittäin tarkasteltuna seutukunnan työttömistä suurempi osuus on 30–34-vuotiaita ja 60–64-vuotiaita kuin koko maassa keskimäärin. Sen sijaan nuorten ikäluokkien osuudet työttömistä ovat pienemmät. Nuorten työttömien määrä on seurailut yleistä työttömyyskehitystä, vaikkakaan nuorisotyöttömyys ei ole kasvanut yhtä voimakkaasti. Ulkomaalaisten työttömien määrä on noussut pandemian myötä, vaikka vuoden 2020 kesällä ulkomaalaisten työttömien määrä vähentyi hieman. Suupohjan rannikkoseudulla ulkomaalaisten työttömyysaste on yleisen työttömyysasteen tapaan hyvin alhainen.

16.3 Pietarsaaren seutukunta

Kruunupyy, Luoto, Pietarsaari, Pedersören kunta, Uusikaarlepyy

Pietarsaaren alueella asui vuoden 2020 lopussa 49 669 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 71 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 794.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	++
Työvoiman saatavuus	0	-	--

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pietarsaaren seutukunnan menestys pohjautuu monipuoliseen teollisuuteen, nykyaikaiseen maatalouteen, kansainvälisyyteen sekä elinvoimaiseen keskuskaupunkiin. Alueelle on muodostunut monipuolinen metsäbiotalouskeskittymä, joka koostuu sahasta sekä sellu- ja paperitehtaista. Pietarsaari kuuluu Biolaaksoon, ekosysteemiin, jossa yhdistyvät lähialueiden mittavat luonnonvarat, kilpailukykyinen teollisuus sekä korkeatasoinen tutkimus ja koulutus. Bioklusterin vaikutukset heijastuvat yrittäjyyteen, työllisyyteen ja lisääntyvään energiaomavaraisuuteen. Viidennes seutukunnan teollisuuden työntekijöistä työskentelee elintarviketeollisuudessa, joka vaikuttaa positiivisesti myös Pietarsaaren seutukunnan lähialueisiin, erityisesti alkutuotantoon. Viime vuosina elintarviketeollisuus on kasvanut voimakkaasti. Myös metalliteollisuuden merkitys alueella on suuri. Seutukunnassa sijaitsee useita maailmanluokan veneteollisuusyrityksiä, jotka valmistavat monipuolisia tuotteita aina pienistä veneistä miljoonaluokan luksusjahteihin. Alan vienti on kehittynyt koronapandemian aikanakin hyvin.

Maataloustuotannosta seudulla korostuvat liha- ja maidontuotanto sekä turkistarhaus. Suurin osa turkisalan tuotannosta menee vientiin, ja alan verotulojen merkitys onkin suuri pienille kunnille, joissa yritykset useimmiten toimivat. Turkisala työllistää suuren

määrän kansainvälistä työvoimaa. Alan tilanne on kuitenkin huolestuttava, sillä vienti on tyrehtynyt.

Pietarsaaren seutukunnan väkimäärä on pysytellyt varsin tasaisena viime vuodet. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pietarsaaren seudun väestömäärä laskee hiljalleen pitkällä aikavälillä. Monipuolisen ja runsaslukuisen työpaikkatarjonnan säilyttäminen on avainasemassa seudun houkuttelevuuden ylläpitämisessä ja elinvoiman säilyttämisessä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan Pietarsaaren seutukunnassa aloitti vuoden 2020 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana 224 uutta yritystä. Lopettaneita yrityksiä oli kahden ensimmäisen kvartaalin aikana 91. Seutukunnan yrityskanta oli vuoden 2020 toisella kvartaalilla 3 952.

Kevään 2021 Pk-yritysbarometrissa Pietarsaaren rannikkoseudun yritysten näkymät varovaisen positiiviset ja alueen tuloksissa korostuu yrityskentän innokkuus ja innovatiivisuus. Yleisten suhdannenäkymien, henkilökunnan määrän muutosodotusten sekä liikevaihdon saldoluvut olivat positiiviset. Arviot yrityksen kannattavuudesta ja olivat kuitenkin negatiiviset. Sen sijaan investointiodotusten suhteen vastaajayritykset olivat varovaisen toiveikkaita, vaikka muissa seutukunnissa ja koko maassa investointien saldoluvut olivat negatiiviset. Yli puolet kyselyyn vastanneista pk-yrityksistä kertoo olevansa kasvuhakuisia, ja seudun yritykset ovatkin huomattavan innokkaasti ottamassa ulkopuolista rahoitusta seuraavan vuoden aikana. Alueella aiotaan panostaa erityisesti kone-, laite- ja rakennusinvestointeihin.

Kun koko maassa ja muissa maakunnan seutukunnissa Pk-yritysbarometriin vastanneissa yrityksissä koetaan, ettei juuri nyt ole tarvetta työllistää, Pietarsaaren seudulla suurimmaksi työllistämisen esteeksi nousee sen sijaan kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus. Osaavan työvoiman saatavuus alueella aiotaan turvata panostamalla henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja suurempaan alihankinta- ja toimittajaverkostojen hyödyntämiseen. Seudun yrityksistä lomautuksia ja työaikajärjestelyitä suunnittelee harvempi kuin koko maassa ja maakunnassa keskimäärin. Muita useammin alueen pk-yritykset aikovat myös panostaa uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen ja aikovat muuttaa toimintatapoja.

Elinkeinoelämän tilanne seutukunnassa on keväällä 2021 valoisampi, kuin koronaviruspandemian alussa vuotta aikaisemmin. Myös odotukset ovat positiiviset, sillä seudulla on useita vahvoja ja nousevia toimialoja.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Avointen työpaikkojen määrä laski vuonna 2020 Pietarsaaren seutukunnassa keskimäärin enemmän kuin koko maassa ja Pohjanmaan maakunnassa keskimäärin. Avointen työpaikkojen määrän odotetaan kuitenkin lähtevän jälleen kasvuun. Helmikuussa 2021 avoimia työpaikkoja oli 2 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Ammattibarometri kertoo TE-palvelujen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Työ- ja elinkeinotoimistot perustavat omat arvionsa asiakasrajapinnassa saamansa tietoon, erilaisiin haastatteluihin, työnantajakäynteihin sekä barometrien tuottamiin informaatioon. Kevään 2021 Ammattibarometrissa seudun työvoimapula-ammatteihin lukeutuu monien eri toimialojen ja vaatimustasojen osaajia. Erityisen suuri pula on sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista sekä toimisto- ja laitossiivoojista. Ylitarjontaa on vain muutamista aloista, niihin lukeutuvat muun muassa yleissihteerit sekä muusikot, laulajat ja säveltäjät.

Seutukunnassa on perinteisesti ollut hyvä työllisyystilanne, ja koronaviruspandemiasta toipumisen myötä haasteet työvoiman saatavuudessa tulevat hyvin todennäköisesti jatkumaan ja voimistumaan.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Koronaviruspandemia on kasvattanut työttömyyttä myös Pietarsaaren seutukunnassa. Työttömyys kasvoi eniten vuoden 2020 huhti-kesäkuussa, jolloin kuukausittaiset kasvuluvut olivat reilusti suurempia kuin koko maassa keskimäärin. Loppuvuodesta 2020 työttömien määrä laski hieman, mutta pandemiaa edeltävään aikaan verrattuna työttömyys oli silti suurempaa kuin koko maassa keskimäärin. Helmikuussa 2021 työttömiä oli 37 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Pietarsaaren seutukunnan työttömyysaste on ennen koronaviruspandemiaa liikkunut 4–6 prosentin tietämissä, mutta kesällä 2020 se nousi jopa yli 11 prosenttiin. Viime kuukausina työttömyysaste on pienentynyt, helmikuussa 2021 seutukunnan työttömyysaste oli 6,0 prosenttia.

Työttömiin työnhakijoihin luetaan myös kokopäiväisesti lomautetut. Lomautettujen määrä kasvoi voimakkaasti koronaviruspandemian alussa, jolloin lomautettuja oli pahimmillaan yli 1 100. Lomautettujen määrä väheni syksyllä, mutta koko loppuvuoden 2020 ajan lomautettujen määrän kasvu oli voimakkaampaa kuin koko maassa keskimäärin.

Työttömiä työnhakijoita oli helmikuussa 2021 eniten ammatteihin luokittelemattomissa ryhmissä sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Ulkomaalaisten työttömyysaste on ollut alueella perinteisesti alhaisempi, kuin koko maassa keskimäärin, mutta pandemian aikana se on noussut useita prosenttiyksiköitä. Ulkomaalaisten työttömien määrä on kasvanut hieman enemmän kuin maakunnassa keskimäärin.

Vaikka työttömyyden määrä on keväällä 2021 korkeampi kuin vuotta aikaisemmin, tilanteen odotetaan kehittyvän positiiviseen suuntaan vuoden aikana.

17 Keski-Pohjanmaa

Keski-Pohjanmaalla asui vuoden 2020 lopussa 67 998 henkilöä. Vuoden aikana vähennyistä oli 170 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 080.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Keski-Pohjanmaalla on monipuolinen elinkeinorakenne ja vahvat toimialakeskittymät. Alkutuotannon ja teollisen toiminnan osuudet korostuvat koko maahan verrattuna. Maakunnan alkutuotanto on vahvaa ja monipuolista.

Keski-Pohjanmaan merkittävimpiä teollisuudenaloja ovat metalliteollisuus, elintarvike-teollisuus, kone- ja laitevalmistus sekä kemianteollisuus. Kokkolassa on Pohjoismaiden suurin epäorgaanisen kemianteollisuuden keskittymä, Kokkola Industrial Park (KIP), jossa toimii kymmeniä kemian- ja metallialan huippuyrityksiä ja jota pidetään kiertotalouden edelläkävijänä Suomessa ja koko Euroopassa. Yrityskeskittymä työllistää 2 300 ihmistä kansainvälisissä suuryrityksissä sekä pienemmistä yrityksistä koostuvissa alihankintaverkostoissa. Suurin osa tuotannosta menee vientiin kaikkialle maailmaan. Kemian, biotalouden ja mineraalitalouden osaamiskeskittymä Biolaakso taas on elinkeinoelämän, tutkimuksen, innovaatiotoiminnan ja koulutuksen keskittymä, joka toteuttaa maakunnan älykkään erikoistumisen tavoitteita ja vahvistaa elinkeinoelämän tarvitsemaa osaamista maakunnassa.

Suuri osa suomalaisesta vientipainotteisesta veneteollisuudesta on keskittynyt Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien alueelle. Ala on selvinnyt koronasta hyvin pahoista skenaarioista huolimatta. Vuonna 2020 koko venealan liikevaihto kasvoi 11 %.

Myös elintarviketeollisuus Keski-Pohjanmaalla on monipuolista. Suurimmat elintarviketeollisuuden yritykset ovat lihanjalostuksessa, meijeritoimialalla sekä virvoitusjuomien valmistuksessa. Koronaviruspandemian pelättiin vaikuttavan voimakkaasti alueen teollisuuteen, niin suuryrityksiin kuin niiden alihankintayrityksiinkin, mutta ainakaan vielä keväällä 2021 pelättyä romahdusta ei ole tapahtunut, vaan teollisuuden näkymät ovat hyvät.

Kokkola on perinteinen kaupan alan keskus. Tukku- ja vähittäiskaupan toimipaikkojen osuus maakunnan kaikista yritystoimipaikoista on lukumäärällä mitattuna toiseksi suurin, 13 prosenttia. Koronaviruspandemia on koko maan tasolla iskenyt pahasti moniin palvelualan yrityksiin, kuten ravintoloihin. Keski-Pohjanmaalla koronatilanne on kuitenkin ollut koko kriisin ajan varsin hyvä. Päivittäistavarakaupan myynnin volyyymi koko maassa kasvoi 2020 vuonna 7 prosenttia, ja sama trendi näkyi myös Keski-Pohjanmaalla.

Keski-Pohjanmaan koronatilanteen elinkeinoelämään ulottuvien vaikutusten arviointi ja tarvittavien toimenpiteiden tunnistaminen -työryhmä on kokoontunut säännöllisesti ja maakunnalle on laadittu alueellinen selviytymissuunnitelma koronan vaikutusten vähentämiseksi ja uuden kasvun luomiseksi. Työryhmän toimintaan ja suunnitelman laadintaan on osallistunut laaja edustus maakunnan keskeisiä elinkeinoelämän, kuntien, valtion aluehallinnon ja TKI-kentän toimijoita.

Keski-Pohjanmaan maakunnan selviytymissuunnitelman mukaan Keski-Pohjanmaalla koronasta ovat kärsineet erityisesti turkistarhaus ja yksityiset palvelut. Maakunta on kuitenkin selvinnyt kriisistä vähemmän vaurioin kuin Suomen palveluvaltaiset kaupunkiseudut. Keski-Pohjanmaalla on varauduttu erilaisiin tulevaisuuden kehitystrendeihin. Varautumista hahmotetaan maakunnan selviytymissuunnitelmassa neljän skenaarion avulla:

1. uutta kasvua tavara- ja palveluviennistä: hyvinvointi syntyy viennin tuotaman arvonlisäyksen kautta.
2. perusrakenne kuntoon: osaamisen ja kapasiteetin vahvistaminen pysähtyneisyyden aika käytettävä hyväksi.
3. paikallisuutta ja tuontienergian korvaamista: keskeisinä tavoitteina oman maakunnan uusiutuva energiantuotanto ja energiansäästö.
4. pysyvää epävakautta: osa toimialoista pärjää, osalla suuria vaikeuksia, muutoksia ja epävakautta.

Kehitystrendeistä johdettujen skenaarioiden perusteella Keski-Pohjanmaan koronasta toipumiseen tähtäävät toimenpiteet ovat:

1. olemassa olevan toiminnan kehittäminen: tunnistetaan maakunnan menestystekijät ja tuetaan niitä. Vahvuuksia ovat esimerkiksi maatalous, kemian ala, suurteollisuus, pk-sektorin toimintakyky, toimivat liikenneyhteydet, uusimuotoisten energianlähteiden käyttöönoton edistyminen ja akkumineraalipotentialin kehittyminen.
2. suuriin haasteisiin vastaaminen ja järjestelmämuutoksen tukeminen: kehittämistavoitteita kohdennetaan maakunnan järjestelmämuutosta tukeviin missioihin, kuten biokaasujärjestelmän alueellinen kehittäminen tai akkutehtaan ja sitä tukevan ekosysteemin arvoverkkojen rakentaminen.

Keskiössä on maakunnan elinvoimaisen yrityskentän kehittäminen ja kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen, kasvun hakeminen osaavalla työvoimalla ja TKI-toiminnalla sekä digitaalisuuden, vihreän siirtymän ja alueen saavutettavuuden edistäminen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yritystoimipaikkojen määrä Keski-Pohjanmaalla on ollut laskussa 2010-luvulla. Vuonna 2019 maakunnassa oli reilut 5 200 yritystoimipaikkaa.

Keskipohtalaisyritysten suhdannenäkymät ovat valoisat. Suomen Yrittäjien, Finnveran ja Työ- ja elinkeinoministeriön julkaiseman kevään 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan yleiset suhdannenäkymät alueella ovat huomattavan positiiviset naapurimaakuntiin ja koko Suomen tasoon verrattuna. Arviot henkilökunnan määrästä, liikevaihdosta, kannattavuudesta sekä innovaatioista, tuotannon ja tuotteiden kehityksestä ovat positiiviset. Investointien arvon odotetaan hieman laskevan, kuitenkin vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Lähes puolet kyselyyn vastanneista pk-yrityksistä kertoo olevansa kasvuhakuisia.

Työllistämisen esteistä suurimmaksi kerrotaan se, ettei yrityksellä ole juuri nyt tarvetta työllistää. Kuitenkin myös kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus nähdään merkittävänä työllistämisen esteenä. Työvoiman saatavuus rajoittaa yrityksen kasvua merkittävästi tai jonkin verran yli 50 prosentissa vastanneista. Käytetyimmät sopeutustoimet ovat lomautukset ja työaikajärjestelyt. Neljännes vastaajista aikoo hakea ulkopuolista rahoitusta, suosituimpana kohteena kone-, laite- ja rakennusinvestoinnit. Keski-Pohjanmaalla barometriin vastanneista yrityksistä 48 prosenttia oli palvelualoilta, mikä on hyvä huomioida tulosten tulokinnassa.

Yritysten arviot tulevasta kehityksestä ovat kirkastuneet myös Pohjanmaan kauppamarin maaliskuussa 2021 toteuttaman Business Panel -tutkimuksen mukaan. Näyttäisi siltä, että vuoden takaiset kauhuskenaariot eivät kaikilta osin toteudu, erityisesti teollisuus näyttäisi toimialana selviävän ennakoitua selvästi paremmin. Kaikki saldoluokäyrät (liikevaihto, rekrytoinnit, tilauskanta, tunnelma) ovat positiivisen puolella ja selvässä nousussa. Liikevaihtokuvaaja on mittareista positiivisin ja myös rekrytointeja kuvaava saldoluku on korkealla. Riittämätön kysyntä on suurin pullonkaula, mutta senkin osalta tilanne on kohentunut syksystä. Osaajapula rajoittaa toimintaa 34 prosentissa vastaajayrityksistä. Business Panelin vastausten perusteella toimialoissa näky erittäin voimakas kahtiajako: teollisuus on päässyt hyvin vauhtiin pandemian aiheuttamasta pysähdyksestä ja tilanne ja näkymät ovat hyvinkin valoisat, mutta muilla aloilla pandemia kurittaa vielä paikoin rankasti.

Koronavirustilanne ei näytä lisänneen keskipohjalaisyritysten konkurssreja. Tilastokeskuksen konkurssitilaston mukaan Keski-Pohjanmaan maakunnassa on koronaviruskriisin aikana (maaliskuu 2020 – tammikuu 2021) pantu vireille konkurssi 23 yrityksessä, mikä on 6 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Konkurssreja oli jokaisella toimialalla vain yksittäisiä.

Keskipohjalaisyritysten tilanteen arvioidaan keväällä 2021 olevan jo parempi, kuin vuotta aikaisemmin koronakriisin alussa. Alueella ollaan toiveikkaita sen suhteen, että vuoden 2021 kuluessa elinkeinoelämä palautuu ja pääsee uuteen kasvuun.

Koronapandemian ja maailmantalouden heikon tilanteen jatkuessa valmistavan teollisuuden tilanne voi heikentyä nopeasti. Tilastokeskuksen Suhdannetietojen mukaan Keski-Pohjanmaan teollisuuden liikevaihdossa ei kuitenkaan vielä vuoden 2020 kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen aikana ole nähtävissä rajua pudotusta. Kevään 2021 näkymät ovat positiiviset, eikä vuonna 2020 pelättyä romahdusta ole näköpiirissä. Suurten vientiyritysten tilanteen heikkeneminen vaikuttaisi laajasti alihankintaverkostossa, jossa monet yritykset ovat lähes täysin riippuvaisia yhdestä tai kahdesta suuresta yrityksestä. Suurten vientiyritysten ja alihankintaketjun yritysten kautta negatiiviset vaikutukset valuisivat myös esimerkiksi logistiikka- ja palvelualoille sekä kuntatalouteen. Jos koronakriisin jälkeinkin trendi kohti uusiutuvia energialähteitä säilyy, niin alueella on tähän liittyviä valmiuksia ja vahvuuksia.

Puutarhapuolella ollaan osittain riippuvaisia ulkomaisesta kausityövoimasta, mutta ELY-keskuksen tietoon ei ole vielä tullut, että mahdollinen työvoimapula olisi vaikuttanut tuotantoon tai että työvoimapulaa olisi muuten havaittavissa. Tilat järjestivät omien verkostojensa kautta työvoimaa. Alkutuotannon väliaikaista tukea ovat hakeneet erityisesti turkistarhaajat ja mm. perunanviljelijät. Turkistarhaajilla on vaikea taloudellinen tilanne. Tilanne alalla on ollut haastava jo pidempään, mutta se on huonontunut enti-

sestään koronan takia, koska vienti on tyrehtynyt. Maaliskuun 2021 turkishuutokaupan myynnin perusteella markkinat alkaisivat kuitenkin näyttää vahvistumisen merkkejä, tosin tarhaajien kesken on isoja eroja riippuen siitä, millaista turkista tuotetaan. Myös perunanviljelijöiden osalta markkinat ovat supistuneet. Elintarviketeollisuus toimii lähes normaalisti, ja suuret elintarvikelaitokset eivät ole vaikeuksissa.

Kaupan ala on merkittävä työllistäjä erityisesti alueen suurimmissa kaupungeissa. Kaupan rakenne muuttuu, ja myös verkkokaupan rooli kasvaa edelleen. Tilastokeskuksen suhdannetietojen mukaan kaupan alan liikevaihto pienentyi vuoden 2020 toisella vuosineljänneksellä, mutta kasvoi jälleen kolmannella neljänneksellä. Alueelta kerrotaan, että kaupan alalla menestyvät tällä hetkellä muun muassa päivittäistavara-kauppa sekä sisustusliikkeet. Matkailu- ja ravintola-ala on kärsinyt koronapandemia-ajan rajoituksista, ja myös kuljetusalalla on havaittu negatiivisia vaikutuksia. Kevään 2021 varotoimet ja tapahtumien järjestämisen rajoitukset vaikuttavat luonnollisesti matkailu- ja ravintolatoimialaan, mutta kotimaanmatkailussa on potentiaalia.

Keski-Pohjanmaalla on merkittävää talonrakennusteollisuutta. Tilastokeskuksen suhdannetietojen mukaan toimialan liikevaihto kasvoi vielä vuoden 2020 alkupuolella, mutta kolmannella neljänneksellä liikevaihto pienentyi 7 prosenttia vuotta aiempaan nähden.

Energiaturvetuotantoalan muutokset tulevat vaikuttamaan maakunnassa monella tasolla. Keski-Pohjanmaan suurimmat tuotantopinta-alat sijaitsevat Kaustisella (869 ha), Halsualla (664 ha) ja Vetelissä (601 ha). Turvetuotannosta luopumisen pelätään horjuttavan koko maakunnan aluetaloutta. Turvetuotannon työllisyysvaikutukseksi arvioidaan Keski-Pohjanmaalla 80–100 henkilötyövuotta. Turpeen energiakäytön vähentämisen ja mahdollisen luopumisen myötä tarvitaan toimenpiteitä tukemaan tämän työtömäksi jäävän tai työttömyysuhan alaisen työvoiman työllistymistä.

Turvetuotannosta luopumisella on laajoja kerrannaisvaikutuksia myös muille toimialoille. Keskustelu energiaturpeen käytöstä on johtanut siihen, että sen tuotanto on vähentynyt hallitusohjelman tavoitteita nopeammin. Tämä on aiheuttanut akuutin uhan kaukolämmön riittävydestä. Energialähteen lisäksi kyse on myös lämpölaitosten teknologiasta. Keski-Pohjanmaan lämpölaitosten polttokattiloiden jäljellä oleva tekninen käyttöikä on 10–30 vuotta. Hallitusohjelman tavoitteiden toteuttaminen tarkoittaa tekniseen käyttöikänsä verrattuna ennenaikaisia investointeja uusiin lämmitysteknologioihin.

Turpeella on energiakäytön lisäksi tärkeä rooli Keski-Pohjanmaan kotieläintuotannolle. Meneillä oleva turvetuotannon nopea ja samalla kasvu- ja kuiviketurpeen saatavuuden merkittävä heikkeneminen vaikuttaa maatalousturpeen saatavuuteen. Kuiviketurpeen hinnan nousu ja rajatumpi saatavuus heikentävät suomalaisen kotieläintuotannon kilpailukykyä. Myös kasvihuoneille ja taimitarhoille turve on elintärkeä vaihtoehto kasvatusalustana. Turve onkin pääasiallinen kasvualusta kasvihuoneilla hyvien ominaisuuksiensa vuoksi. Yhdeksän kymmenestä Suomen kauppapuutarhasta on kertonut joutuvansa lopettamaan, jos turvetta ei voi käyttää.

ELY-keskusten koronarahoituksen kysyntä oli vilkasta kevään 2020 aikana. Yhteensä 435 yritystä haki rahoitusta ja alueen yrityksille on myönnetty yhteensä 3 miljoonaa euroa avustusta. Suurimmat toimialat, joille avustusta on myönnetty ovat teollisuus, tukku- ja vähittäiskauppa, rakentaminen sekä kuljetus ja varastointi.

Ns. normaalien yritysten kehittämisavustusten hakeminen on ollut kevään ja kesän aikana vähäisempää, sen sijaan yrityksen kehittämispalvelut ovat olleen erittäin kysytyjä palvelun hinnan alennuksen myötä. Yrityksen kehittämisrahoituksen kysynnässä on tapahtunut syksyn mittaan uudelleen vilkastumista ja yritykset ovat hakeneet aktiivisesti kehittämisavustuksia koskien investointeja sekä kehittämistoimia.

Pohjanmaan ELY-keskuksen rahoitusjulkaisusta käy ilmi, että koronaviruspandemian aiheuttamista haasteista huolimatta Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan yritykset ovat investoineet ahkerasti. Maatilojen investointitukipäätöksiä tehtiin alueella 302 kappaletta ja avustusta on myönnetty 16 miljoonaa ja korkotukilainaa 17 miljoonaa euroa. Näistä Keski-Pohjanmaalle tehtiin 94 päätöstä, avustusta myönnettiin 5,6 miljoonaa euroa ja korkotukilainaa 6,9 miljoonaa euroa. Aktiivisimmin on investoitu Kokkolassa, Uudessakaarlepyyssä, Närpiössä ja Kruunupyyssä. Viime vuoden aikana rahoitettiin myös 14 uutta maaseuturahaston kehittämishanketta. Vuoden toisella valintajaksolla käynnistyi useita hankkeita, jotka liittyvät vahvasti koronapandemian kannalta ajan-kohtaisiin toimialoihin, kuten matkailuun, turkisalaan ja digitalisaatioon.

Kevään 2021 Pk-yritysbarometrissa vastaajien arviot innovaatioista ovat negatiiviset, saldoluku on kuitenkin parempi kuin koko maassa keskimäärin. Arviot innovaatioista sekä tuotannon ja tuotteiden kehityksestä ovat korkealla tasolla, reilusti koko maan tilannetta valoisammat.

Moderneja, suuren luokan teollisuusinvestointeja tehdään Keski-Pohjanmaalla edelleen. Keliber Oy:n litiumesiintymät ja tulevat kaivokset sijaitsevat Kaustisella, Kokkolassa ja Kruunupyyssä. Kaivoksista saatava malmi tullaan rikastamaan Kaustiselle rakennettavassa rikastamossa. Litiumkemiantehdas sijoitetaan Kokkolaan KIP:n alueelle. Keski-Pohjanmaan alueelle on suunniteltu satojen tuulivoimaloiden rakenta-

mista lähivuosina. Suurin osa voimaloista keskittyisi Lestijärvelle, Toholammille, Halsualle ja Kannukseen. Hankkeiden kokonaisarvo on useita miljardeja euroja. Alueen teollisuudelle erittäin tärkeää Kokkolan satama-alueella on kehitetty pitkäjänteisesti.

Suuret kaivos- ja tuulivoimainvestoinnit edellyttävät hyvin todennäköisesti myös julkisia rakennushankkeita tarvittavan infran päivittämiseksi. Niiden merkitys rakennusteollisuudelle ja muulle elinkeinoelämälle on suuri, ja koronaelytyysvarat voivat helpottaa infrahankkeiden toteuttamista.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrä Keski-Pohjanmaan maakunnassa on liikkunut 29 000–31 000 henkilössä vuosien 2011–2020 aikana. Maakunnan työllisyysaste on jo pitkään kuulunut maan korkeimpiin. Työllisyysaste on jo varsin pitkään vaihdellut jopa 75–77 prosentissa vuosineljänneksittäin. Vuonna 2020 työllisyysaste oli keskimäärin 75,3 prosenttia, mikä on lähes neljä prosenttiyksikköä enemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Koko maan tilanteesta poiketen Keski-Pohjanmaalla on ollut koronaviruspandemian aikana avoimia työpaikkoja enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Esimerkiksi helmikuussa 2021 maakunnassa oli yli 3 500 avointa työpaikkaa, mikä on jopa 1 300 enemmän (+ 58 %) kuin vuotta aikaisemmin. Tässä alue erottuu muun muassa koko maan ja naapurimaakunta Pohjanmaan tilanteesta. Avointen työpaikkojen määrä on lisääntynyt eniten palvelu- ja myyntityöntekijöiden sekä asiantuntijoiden ammattiryhmissä.

Alueella on ollut aikaisemminkin haasteita osaavan työvoiman saatavuudessa, ja vaikka koronaviruspandemia hetkellisesti lisäsikin työttömien määrää alueella, odotetaan rekrytointiongelmien jälleen kasvavan, kun elinkeinoelämä virkistyy.

Osaavan työvoiman saatavuutta halutaan edistää. Ammattibarometri kertoo TE-palvelujen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Työ- ja elinkeinotoimistot perustavat omat arvionsa asiakasrajapinnassa saamansa tietoon, erilaisiin haastatteluihin, työnantajakäynteihin sekä barometrien tuottamiin informaatioon. Kevään 2021 Ammattibarometrissa työvoimapula-ammattiteja on reilusti enemmän, kuin ylitarjonta-ammattiteja. Työvoimapula-ammattiteissa on edustettuna laajasti eri toimialojen osaajia, kuten rakennusalan, sosiaali- ja terveysalan sekä palvelualojen työntekijöitä. Erittäin paljon pulaa on psykologeista. Ylitarjonta-ammattiteissa on joitain taidealojen ammattilaisia sekä yksittäisiä teollisuuden sekä it-alan ammattilaisia. Erittäin paljon ylitarjontaa on yleissihteereistä.

Keski-Pohjanmaan liiton vetovastuulla on valmisteltu maakunnallinen osaamisstrategia, jolla edistetään osaavan työvoiman saatavuutta maakunnassa. Osaamisstrategian pohjalta on laadittu toimintasuunnitelma, jossa eri toimenpidekokonaisuuksiin on kirjattu konkreettisia toimenpiteitä vastuorganisaatioineen. Toimintasuunnitelma huomioi myös koronapandemian haasteet työvoiman saatavuuden varmistamisessa. Tärkeimmiksi aihekokonaisuuksiksi alueen toimijat valitsivat

1. Työn ja osaamisen murrokseen vastaaminen ja innovaatiot
2. Yhteistyön tiivistäminen
3. Kansainvälisyyden lisääminen
4. Vetovoiman vahvistaminen.

Maakunnan liitto on myös koonnut Osaavaa työvoimaa Keski-Pohjanmaalle -neuvottelukunnan, joka valvoo toimintasuunnitelman toteutumista puolivuositain pidettävissä kokouksissaan.

Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI toteutti syksyllä 2020 Pohjanmaan ELY-keskuksen tilauksesta Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien työikäisen väestön ja työvoiman kehitystä 2020-luvulla ennakoivan osaamistarvekartoituksen.

Kartoituksessa tarkastellaan työikäisen väestön kehitystä kolmen eri väestöskenaarion kautta: Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan, maltillisesti vahvemman kasvun skenaarion mukaan sekä vahvemman kasvun skenaarion mukaan. *Tilastokeskuksen väestöennusteessa* Keski-Pohjanmaan maakunnan työikäinen väestö supistuisi alle 38 000 henkilöön pääasiassa muuttotappioiden ja kuolleisuuden vuoksi. Maahanmuutto ja ikäluokkien koon vaihtelu kasvattavat maltillisesti Keski-Pohjanmaan väestöä 2020-luvulla. *Maltillisesti vahvemman kasvun skenaariossa* maakunnan työikäisen väestön määrä laskisi noin 38 500 henkilöön, sillä muuttotappiot ovat tässäkin skenaariossa edelleen merkittävät. *Vahvemman kasvun skenaariossa* Keski-Pohjanmaan väestömäärä laskisi vain maltillisesti noin 39 000 henkilöön. Tässä skenaariossa muuttotappioita on edelleen, mutta skenaarion olettamien mukaisesti Keski-Pohjanmaan muuttovoitot ulkomailta ovat tässä skenaariossa muita skenaarioita suurempia. Maahanmuuton merkitys Keski-Pohjanmaan kasvulle on kuitenkin maltillinen ja tässä skenaariossa se lisäisi muuttotappioita muualle Suomeen.

Molemmissa ELY-keskusalueen maakunnissa kaikissa skenaarioissa ja kaikilla tarkastelluilla työllisyysasteilla (75 %, 78 %, 80 %) työllinen työvoima supistuu voimakkaasti maa- ja metsätalouden alalla, pitkälti alalla työskentelevän iäkkään työvoiman takia. Työllisen työvoiman kehitys jää ennakointimallin perusteella heikoksi myös kuljetus- ja varastoinnin, tukku- ja vähittäiskaupan sekä koulutuksen aloilla molemmissa maakunnissa useimmissa skenaarioissa, joskin etenkin Pohjanmaalla tukku- ja vähittäiskaupan sekä kuljetuksen ja varastoinnin työvoiman kehitys uhkaa jäädä heikoksi.

Työllinen työvoima kasvaa lähes kaikissa skenaarioissa molemmissa maakunnissa hallinto- ja tukipalveluiden alalla. Maakunnittain Pohjanmaalla tämän lisäksi kaikissa skenaarioissa majoitus- ja ravitsemistoiminnan työllisten määrä kasvaa ennakoitumallin perusteella voimakkaasti, kun taas Keski-Pohjanmaalla kasvu painottuu sote-palveluihin, joissa työskentelevien määrä kasvaa merkittävästi Pohjanmaalla lähinnä vahvemman kasvun skenaariossa tai korkeammilla työllisyysasteilla. Teollisuuden työllisten kehitys on vahvasti riippuvainen väestöskenaarioista ja työllisyysasteesta: heikommassa skenaariossa teollisuuden työllisten määrät vähenevät, kun taas vahvemmissa skenaarioissa teollisuuden alalla työskentelevien määrät kasvavat merkittävästi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Koronaviruspandemian vuoksi työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi voimakkaasti vuoden 2020 aikana, erityisesti kesäkuukausina. Loppuvuotta kohden työttömien määrä alkoi laskea, vaikka luvut olivat silti normaalia tasoa korkeammalla. Koko maan tilanteeseen verrattuna työttömien määrä kasvoi Keski-Pohjanmaalla enemmän kesäkuukausina, mutta syksyllä tilanne oli jo parempi. Helmikuussa 2021 maakunnassa oli reilut 3 000 työtöntä työnhakijaa, mikä on noin 640 eli 26 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin, jolloin koronaviruspandemian vaikutukset eivät vielä olleet suuria Suomessa.

Työttömiin työnhakijoihin luetaan myös kokopäiväisesti lomautetut. Lomautettujen määrä kasvoi voimakkaasti koronaviruspandemian alussa, ja Keski-Pohjanmaan maakunnassa toukokuun 2020 aikana lomautettujen määrä kasvoi jopa 1 120 prosenttia vuotta aiempaan nähden. Myös lomautettujen osalta tilanne rauhoittui kuitenkin syksyn aikana. Helmikuussa 2021 Keski-Pohjanmaalla oli hieman alle 400 lomautettua. Määrä on huomattavasti (+ 140 hlö, + 55 %) enemmän kuin vuotta aikaisemmin, mutta suhteellinen kasvu on jo merkittävästi maltillisempaa kuin pandemian aikana aikaisemmin.

Keski-Pohjanmaan maakunnan työttömyysaste on jo pitkään kuulunut maan alhaisimpiin. Kärkikahinoita käydään naapurimaakuntien, Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan kanssa. Koronaviruskriisin aikana Keski-Pohjanmaan maakunnan työttömyysaste nousi tavanomaisesta 7–8 prosentin tasosta joinain kuukausina jopa yli 12 prosenttiin. Helmikuussa 2021 työttömyysaste oli hieman palautunut, mutta oli silti selkeästi aiempaa normaalitasoa korkeammalla, 10,0 prosentissa.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna työttömiä työnhakijoita oli helmikuussa 2020 eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden

ammattiryhmissä. Nuorten työttömien määrä on kasvanut pandemian aikana, erityisesti kesällä 2020. Suhteellisesti nuorten työttömien määrän kasvu on kuitenkin pienempää kaikkiin työttömiin verrattuna. Myös ulkomaalaisten työttömien määrä on pääasiassa kasvanut pandemian aikana. Ulkomaalaisten työttömyysaste on silti alhainen koko maan tasoon verrattuna.

Keski-Pohjanmaalla arvioidaan, että työttömyys jatkaa laskuaan ja palautuu normaalille tasolle alueen elinkeinoelämän toipuessa pandemian vaikutuksista. Tämä voimistaa entisestään haasteita osaavan työvoiman saatavuudessa.

17.1 Kaustisen seutukunta

Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli

Kaustisen seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 14 790 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 223 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 573.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Kaustisen seutukunnan vahvuutena on monipuolinen yritys rakenne: elintarvikeklusteri, turkistalous, rakennusteollisuus (erityisesti puurakentaminen), bio- ja kiertotalous ja teollisuus. Nämä toimialat nivoutuvat yhteen keskipohjalaiseen Biolaakso-klusteriin, jossa perinteisistä toimialoista luodaan uutta, kestävään kehitykseen pohjautuvaa innovaatio- ja liiketoimintaa. Seudun elinvoiman vahvuudet nojaavat erityisesti moni-

puoliseen pienyrittäjyyteen, jota maailmantalouden alamäet eivät liiaksi kolhi. Matkailijoita seutukunta vetää muun muassa kansanmusiikilla, luontokohteillaan sekä moottoriradalla.

Alueen merkitys kaivostoiminnassa kasvaa lähivuosina. Keliber Oy:n litiumesiintymät ja tulevat kaivokset sijaitsevat Kaustisella, Kokkolassa ja Kruunupyysä. Kaivoksista saatava malmi rikastetaan Kaustisen Kalavedelle rakennettavassa rikastamossa.

Keski-Pohjanmaan alueelle on suunniteltu satojen tuulivoimaloiden rakentamista lähivuosina. Hankkeiden kokonaisarvo on useita miljardeja euroja. Esimerkiksi YIT suunnittelee Lestijärvellä noin 95 tuulivoimalan puistoa. Puistojen maksamalla kiinteistöveroilla tulee olemaan erittäin positiivinen vaikutus kuntatalouteen kiinteistöverotuloina sekä muun muassa maanomistajien ja työllisten kautta.

Väestön määrä Kaustisen seutukunnassa on pienentynyt 2010-luvun aikana, ja Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan väkiluku jatkaa laskuaan myös tulevaisuudessa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan yritystoimipaikkojen määrä Kaustisen seutukunnassa on laskenut viime vuosina. Vuonna 2019 seutukunnassa oli hieman alle 1 700 yritystoimipaikkaa, joista puolet maa-, metsä- ja kalatalouden toimialalla. Hieman alle 10 prosentin osuudet yritystoimipaikoista oli rakentamisen sekä tukku- ja vähittäiskaupan toimialoilla.

Kevään 2021 Pk-yritysbarometrissa Kaustisen seudun yritysten mukaan suhdannenäkymät olivat positiiviset, samalla tasolla koko maan keskiarvon kanssa. Henkilökunnan määrän suhteen odotukset ovat negatiiviset, mutta liikevaihdon odotetaan kasvavan. Yritysten kannattavuuden ja investointiodotusten saldolut ovat miinuksella, mutta silti 43 prosenttia vastaajista kertoo olevansa kasvuhakuisia. Vastaajayrityksissä ei juuri nyt koeta tarvetta työllistää, mutta osaavan työvoiman saantia turvataan ensisijaisesti panostamalla henkilöstön osaamisen kehittämiseen.

Alueen yritykset ovat jo hiljalleen alkaneet toipua vuodentakaisesta shokista, jonka koronaviruspandemian alkua aiheutti. Elinkeinoelämän odotetaan piristävän vuoden 2021 aikana edelleen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Koronaviruspandemian aikana avointen työpaikkojen määrä on kehittynyt epätasaisesti Kaustisten seutukunnassa, joinain kuukausina määrä on pienentynyt ja joinain kasvanut. Vuoden 2020 loppupuolella ja vielä tammikuussa 2021 työpaikkojen määrä kasvoi vuotta aikaisempaan nähden. Helmikuussa 2021 seutukunnassa oli avoinna 167 työpaikkaa, mikä on 17 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Vielä keväällä 2021 työvoiman saatavuuden arvioidaan olevan samalla tasolla kuin vuotta aiemmin – työttömiä on vielä normaalia enemmän. Vuoden aikana elinkeinoelämän elpymisen myötä työvoiman kysynnän odotetaan kuitenkin kasvavan, mikä lisää rekrytointiongelmia alueella.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on lisääntynyt Kaustisen seutukunnassa koronaviruspandemian myötä. Pahin tilanne oli vuoden 2020 keväällä ja kesällä, mutta sen jälkeen työttömyysluvut ovat palanneet lähemmäs normaalitilannetta. Työttömyyden kasvu on ollut maltillisempaa kuin koko maassa keskimäärin. Helmikuussa 2021 seutukunnassa oli noin 580 työtöntä työnhakijaa, mikä on noin 26 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin, jolloin koronan vaikutuksia ei vielä ollut työttömyydessä havaittavissa.

Työttömiin työnhakijoihin luetaan myös kokopäiväisesti lomautetut, joiden määrä kasvoi voimakkaasti etenkin koronaviruspandemian alkupuolella, keväällä ja kesällä 2020. Lomautettujen määrä on sittemmin laskenut lähemmäs normaalitasoa, mutta edelleen helmikuussa 2021 Kaustisen seutukunnassa oli lähes 110 lomautettua, mikä on 33 prosenttia enemmän, kuin vuotta aikaisemmin.

Kaustisen seutukunnan työttömyysaste on ennen korona-aikaa ollut varsin hyvällä tasolla, noin 6,5–8 prosentissa, mikä on koko maan tasoa alhaisempi. Kesällä 2020 työttömyysaste nousi muutamiksi kuukausiksi yli 11 prosenttiin, mutta tilanne on parantunut ja helmikuussa 2021 työttömyysaste oli 8,9 prosenttia. Myös alle 25-vuotiaiden työttömyysaste on koko maata paremmalla tasolla seutukunnassa.

Helmikuussa 2021 työttömistä neljännes kuului rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmään. Seuraavaksi eniten työttömiä oli palvelu- ja myyntityöntekijöiden sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmissä sekä ammatteihin luokittelemattomissa ryhmissä.

Kaustisen seutukunnassa odotetaan, että työttömien määrä jatkaa paluuta lähelle normaalitasoa vuoden aikana. Alueen työllisyystilanne onkin perinteisesti ollut hyvä, ja työttömyyden pienentyessä myös haasteet työvoiman saatavuudessa palaavat.

17.2 Kokkolan seutukunta

Kannus, Kokkola

Kokkolan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 53 198 henkilöä. Vuoden aikana väkiluku kasvoi 53 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 507.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Kokkolan seutukunnan elinkeinorakenne on monipuolinen ja vakaa. Jo olemassa olevan vankan kemianteollisuuden klusterin lisäksi alueen mahdollisuutena nähdään akkukemianteollisuuden kehittyminen ja kysynnän kasvu. Alueella on runsaasti myös rakennusteollisuuden yrityksiä ja kaupan merkitys on suuri. Myös viljelyllä, karjataloudella ja elintarviketeollisuudella on suuri jalansija. Kokkolan satama on Suomen kolmanneksi suurin yleissatama.

Kokkolassa sijaitsee Pohjoismaiden suurin epäorgaanisen kemian keskittymä Kokkolan suurteollisuusalue KIP – Kokkola Industrial Park. KIP:n alueella toimii 70 yritystä ja alue tarjoaa työpaikan noin 2 200 henkilölle. Keski-Pohjanmaan Biolaakso-verkoston näkökulmasta suurteollisuusalue tarjoaa erinomaisen rajapinnan integroida biojalostuksen liiketoimintaa osaksi vahvaa kemian klusteria. Biolaakso-verkostossa nivotaan

yhteen Keski-Pohjanmaan alkutuotanto, mineraalitalous, kemianteollisuus ja muu prosessiteollisuus ja bioenergia.

Kokkolan seudun väkimäärä on kasvanut 2010-luvun aikana, mutta Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan väestön määrä alkaa vähentyä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan Kokkolan seudulla oli hieman alle 3 600 yritystoimipaikkaa vuonna 2019. Yritystoimipaikkojen määrä on ollut laskusuunnassa viime vuosina. Viidesosa yritystoimipaikoista on maa-, metsä- ja kalatalouden toimialalla, seuraavaksi suurimmat osuudet ovat tukku- ja vähittäiskaupan, rakentamisen sekä kiinteistöalan toimipaikoilla.

Yhtenä suurimmista teollisista investoinneista alueella tulee olemaan Keliber Oy:n litiumakkukemikaalitehtaan rakentaminen Kokkola Industrial Park alueelle. Keliber jatkaa litiumtuotannon valmistelua kahden tuotantolaitospaikkakunnan ratkaisuna. Yhtiön litiumesiintymät ja tulevat kaivokset sijaitsevat Kaustisella, Kokkolassa ja Kruunupyssä. Kaivoksista saatava malmi rikastetaan Kaustiselle rakennettavassa rikastamossa. Litiumkemiantehdas sijoitetaan Kokkolaan KIP:n alueelle. Valmis teollinen infrastruktuuri sekä tarveaineiden ja palveluiden hyvä saatavuus houkuttelivat yhtiön sijoittamaan tehtaan suurteollisuusalueelle.

Kevään 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan Kokkolan seutukunnan yritysten suhdannenäkymät ovat erittäin positiiviset koko maan tilanteeseen nähden. Vastaajaryitykset odottavat henkilökunnan määrän, liikevaihdon sekä yrityksen kannattavuuden kasvavan. Sen sijaan investointiodotukset ovat negatiiviset. 45 prosenttia vastaajista kertoo olevansa kasvuhakuisia, mikä on hieman suurempi osuus kuin koko maassa keskimäärin. Neljännes vastaajista aikoo ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana, suosituimpana kohteena kone-, laite- ja rakennusinvestoinnit. Vastaajaryityksissä ei juuri nyt koeta tarvetta työllistää, mutta osaavan työvoiman saantia turvataan ensisijaisesti panostamalla henkilöstön osaamisen kehittämiseen.

Kokkolan seutukunnan elinkeinoelämä on jo paremmalla tolalla kuin keväällä 2020 koronaviruspandemian alkuvaiheissa. Kasvun odotetaan jatkuvan ja voimistuvan kuluvan vuoden aikana.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Toisin kuin koko maassa keskimäärin, avoimien työpaikkojen määrä on Kokkolan seutukunnassa ollut kasvussa koko koronaviruspandemian ajan. Kun koko maassa avoimien työpaikkojen määrä laski maaliskuu-joulukuussa 2020 noin 17 prosenttia, Kokkolan seutukunnassa määrä nousi yli 40 prosenttia. Helmikuussa 2021 seutukunnassa oli avoinna yli 3 300 työpaikkaa, mikä on 66 prosenttia enemmän vuotta aikaisempaan nähden. Ammattiryhmittäin tarkasteltuna työpaikkojen määrä on lisääntynyt eniten palvelu- ja myyntityöntekijöiden sekä asiantuntijoiden ammattiryhmissä.

Elinkeinoelämän odotetun piristymisen myötä työvoiman kysyntä kasvaa ja työttömyys pienentyy. Tämä tulee nopeasti näkymään haasteina työvoiman saatavuudessa, kun alueen työttömyystilanne on normaaliaikaanakin ollut hyvä ja rekrytointiongelmia on tietyillä aloilla ollut jatkuvasti.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Koronaviruspandemia on kasvattanut työttömien työnhakijoiden määrää myös Kokkolan seutukunnassa. Eniten työttömyys lisääntyi kevään ja kesän 2020 aikana, jonka jälkeen tilanne on tasoittunut. Helmikuussa 2021 seutukunnassa oli noin 2 500 työttöntä työnhakijaa, mikä on 26 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Seutukunnan työttömyysaste on ennen koronaviruspandemiaa ollut noin 7–8 prosenttia, mutta koronavuonna työttömyysaste kävi ajoittain jopa lähellä 13 prosenttia. Helmikuussa 2021 työttömyysaste oli 10,3 prosenttia.

Työttömiin työnhakijoihin luetaan myös kokopäiväisesti lomautetut, joiden määrä kasvoi voimakkaasti etenkin koronaviruspandemian alkupuolella, keväällä ja kesällä 2020. Lomautettujen määrä on sittemmin laskenut, mutta edelleen helmikuussa 2021 Kokkolan seutukunnassa oli yli 280 lomautettua, mikä on 66 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna työttömiä oli eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmissä helmikuussa 2021, noin viidesosa kummassakin. Ammatteihin luokittelemattomissa ryhmissä oli 17 prosenttia työttömistä. Ikäryhmittäisessä tarkastelussa korostuu 20–24-vuotiaiden osuus verrattuna koko maan keskiarvoon.

Kokkolan seutukunnassa on perinteisesti ollut varsin hyvä työllisyystilanne, ja koronaviruspandemiasta toipumisen myötä työttömyyden odotetaan laskevan. Haasteet työvoiman saatavuudessa tulevat hyvin todennäköisesti jatkumaan ja voimistumaan.

18 Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Pohjanmaalla asui vuoden 2020 lopussa 413 830 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 1 000 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömyysaste oli 13,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 25 450.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Maaliskuussa 2020 puhjennut koronaviruksen kriisi synkensi talousnäkymät nopeasti koko maassa ja nosti työttömyyden rajuun nousuun. Myös Pohjois-Pohjanmaalla moni työnantaja reagoi tilanteeseen määräaikaistaloudella lomautuksilla. Kevään alkushokin jälkeen toipuminen Pohjois-Pohjanmaalla on edennyt hyvin, eikä isoa konkurssi- tai työttömyysaaltoa ole toteutunut.

Pohjois-Pohjanmaan yrityksissä on pystytty sopeutumaan tilanteeseen vähintään kohtalaisesti, monissa yrityksissä hyvin. Liikkumisen väheneminen ja asetetut rajoitukset ovat koetelleet toimialoja eri tavoin. Moni yritys on kehittänyt uusia myyntitapoja ja liiketoimintamalleja vastaamaan muuttunutta liiketoimintaympäristöä. Eniten tilanteesta ovat kärsineet palvelualan yritykset ja joukossa on paljon pieniä toimijoita. Alkutuotannossa, teollisuudessa ja rakentamisessa negatiiviset vaikutukset ovat suhteellisesti vähäisemmät.

Monilla seuduilla tilanne on odottava. Epävarmuus kansainvälisen talouden kehityksestä hillitsee osalla riskinottoa. Monet näkevät koronan elpymisrahoituksen vireyttävän ja nopeuttavan merkittävästi investointien käynnistymistä ja siten auttavan talouden ja työmarkkinoiden toipumista. Työvoimakysyntä on jatkunut Pohjois-Pohjanmaalla hyvällä tasolla ja myös uusien työpaikkojen määrä on ollut vuoden takaista korkeampi. Useilla seuduilla rekrytoinnit eivät ole helpottuneet, vaikka työvoimaa on

vapautunut työmarkkinoille. Varsinkin Oulun ja Ylivieskan seuduilla pula osaavasta työvoimasta on laaja haaste.

Koronakausi on vaikuttanut suuresti nuoriin. Nuorisotyöttömyys kasvaa tyypillisesti talouden sakatessa ja uusi välitön työllistyminen on haasteellista. Pohjois-Pohjanmaalla nuoria on vailla työtä viime vuotta enemmän. Koulutuksiin liittyvien harjoittelujaksojen järjestämisessä on ollut haasteita ja riskinä on, että valmistuminen pitkittyy. Pitkittyneet etäopiskelujaksot tuottavat osalle vaikeuksia. Positiivinen signaali on, että nuorille suunnattuja kesätyöpaikkoja on ollut viime vuotta enemmän tarjolla.

Talouden laajamittainen elpyminen riippuu suuresti siitä, miten ja missä aikataulussa koronan leviäminen ehkäistään, tartuntamäärät saadaan tippumaan, eikä uusia virusvariantteja ilmaannu riesaksi. Terveysturvaaminen tarvitsee laajoja kansainvälisiä toimia. Suuret odotukset ladataan kattavalle rokotesuojalle. Huomattavia talouden elvytystoimia on tulossa niin EU:n elpymispakettiin kytkeytyen kuin eri maiden kansallisina toimina. Yrityksissä pitää suunnata katsetta jo uuteen nousuun. Korona-aika muuttaa työn tekemisen kulttuuria työpaikoilla. Tärkeää on löytää työyhteisöissä ne toimintatavat, jotka jätetään käyttöön koronan jälkeen ja jotka kokemuspohjaisesti tiedetään edistävän työhyvinvointia.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viimeaikaisissa kansallisissa ennusteissa ei ole nähty talouden ripeää nousua vielä lähikuukausina. Korona-aikana kotitaloudet ovat olleet varovaisia hankinnoissa, koska työttömyyden uhka on ollut monilla todellinen ja rajoitustoimet hillitsevät kulutusta. Rokotusten edetessä talous alkaa hitaasti elpyä, kuluttajien luottamus vahvistuu ja yksityinen kulutus kääntää taloutta kasvuun. PTT arvioi (maaliskuu 2021) Suomen viennin lähtevän nousuun tänä vuonna, kun kansainvälinen kysyntä Aasiassa ja Yhdysvalloissa kasvaa. Useissa ennusteissa (mm. TEM, Suomen Pankki) talouden elpymisen arvioidaan alkavan aikaisintaan loppuvuodesta 2021. Tarve lisätyövoimalle ja työllisyyden kasvulle seuraa viiveellä talouskasvun käynnistyttyä, ellei työllisyyden edistämiseen saada uusia välittömästi vaikuttavia tukitoimia.

Kevään 2021 Pk-yritysbarometrin koko maan tulokset osoittavat, että suhdannetilanne on 40 prosentilla pk-yrityksistä heikompi kuin vuosi sitten. Kuitenkin viime syksystä yritysten odotukset ovat piristyneet. Pohjois-Pohjanmaalla pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät ovat hieman apeammat kuin pohjoisissa naapurimaakunnissa ja koko maassa. Odotukset henkilöstön, liikevaihdon ja kannattavuuden kasvusta ovat vielä valtaosalla vastaajia maltilliset. Myynnin uskotaan kuitenkin paranevan vuoden aikana. Parhaimmat näkymät ovat kaupan ja rakentamisen yrityksissä.

Kauppakamarien koronayrityskyselyn (maaliskuu 2021) mukaan Pohjois-Pohjanmaan yritysten näkymät ovat aiempaa valoisammat ja näkymä liikevaihdon kasvusta on nousussa. Merkittävää koronan aiheuttamaa liikevaihdon laskua arvioi enää viisi prosenttia kyselyyn vastaajista. Lähiaikoina yli 60 prosenttia yrityksistä arvioi henkilöstömäärän pysyvän ennallaan tai jopa kasvavan. Merkittäviä vähennyksiä arvioi tarvitsevana enää alle kolme prosenttia yrityksistä. Konkurssin riskin arvioi nousseen alle 20 prosenttia vastaajista, kun se aiemmin on ollut jopa yli 30 prosenttia. Suuria vaikeuksia koetaan varsinkin ravintola-alalla ja henkilöliikenteessä.

Yritykset suunnittelevat hakevansa rahoitusta ennen kaikkea investointeihin ja käyttöpääomaa kasvuun, mutta osa yrityksistä tarvitsee edelleen käyttöpääomaa suhdannekuopan yli (esim. ravintola-ala). Matkustusrajoitukset vaikuttavat merkittävästi viennin näkymiin. Uusia asiakassuhteita on hankala muodostaa, ellei käytössä ole menestyksestä sähköistä myyntiä. On mahdollista, että koronatilanteen hellittäessä vapautuu patoutunutta kysyntää useilla aloilla.

Yritysten konkurssimäärissä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta viimeisen vuoden aikana Pohjois-Pohjanmaalla. Tilastokeskuksen ennakkolisten viikkotietojen perusteella alkuvuodesta 2021 (viikot 1-11) Pohjois-Pohjanmaalla pantiin vireille konkurseja vain hieman enemmän kuin vuosi sitten vastaavalla ajanjaksolla (eli juuri ennen koronakriisin puhkeamista). Pientä nousutrendiä konkurssimäärässä on nähtävissä ja saaduissa asiantuntija-arvoissa moni ennakoi konkurssimäärän nousevan lähitulevaisuudessa.

Pohjois-Pohjanmaan yrityksissä löytyy edelleen kasvuhaluja ja se näkyy panostamisena tuotteiden ja tuotannon kehittämiseen ja uusien toimintamallien luomiseen. ELY-keskus myönsi 16,1 miljoonaa euroa Pohjois-Pohjanmaan yritysten hankkeisiin ja toimintaympäristön kehittämiseen viime vuonna. Määrä vastasi ohjelmakauden keskimääräistä vuositasoa. ELY-keskus myönsi lisäksi vajaa 24 miljoonaa euroa maakunnan ESR- ja EAKR-hankkeisiin. ESR-rahoitusta suunnattiin koulutukseen, työllisyyteen ja heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden osallisuutta ja kuntoutumista tukevien toimintamuotojen kehittämiseen.

Tilastokeskuksen suhdannetietojen mukaan Pohjois-Pohjanmaan yritysten liikevaihto kääntyi kasvuun vuonna 2015 ja vuodesta 2017 eteenpäin yritysten kokonaisliikevaihto kasvoi vuoteen 2019 saakka, Viime vuonna (tiedot Q3 saakka) koronapandemia vähensi taloudellista aktiivisuutta ja yritysten liikevaihto aleni. Seutujen kesken eroja. Ylivieskan ja Haapavesi-Siikalatvan seuduilla kasvu ei hyytynyt viime vuoden 3 ensimmäisellä neljänneksellä. Oulun, Oulunkaaren ja Nivala-Haapajärven seutukunnissa oli pientä pudotusta, mutta Koillismaalla ja Raahen seudulla yritysten liikevaihdon lasku aiemmasta oli jo suurempi.

Koronavaikutukset ovat jääneet vähäisiksi perusmaatalouden viljelytoiminnassa ja kotieläintaloudessa. On nähtävissä jopa hienoista kasvua mm. maitotuotteiden ja kotimaisten lihatuotteiden kysynnässä, vähittäiskaupan hyvän myynnin imussa. Viljan hinta on maailmanmarkkinoilla melko vahvassa nousussa. Puutarha- ja marjatarhoilla tehdään valmistelevia toimia ulkomaisen ja kotimaisen kausityövoiman saatavuuden varmistamiseksi tulevana kesänä.

Pääosa maitosektorista siirtyi sopimustuotantoon vuoden 2021 alussa ja se on vähentänyt suuria navettainvestointeja. Pienempien korjaus- ja ylläpitoinvestointien määrä on edelleen vahvaa. Naudanlihatuotannon investoinnit ovat vähentyneet vasikkapulaista ja kyseisten investointien rahoituskiellosta johtuen. Naudanlihasektorin investointien painopiste on siirtynyt uusista vasikkakasvattamoista emolehmänavetoiden rakentamiseen ja laajennuksiin.

Turkisala on kärsinyt minkin- ja ketunnahkojen ylituotannosta, mikä on laskenut kysyntää ja yritysten kannattavuutta. Koronapandemia pahensi tilannetta vuonna 2020. Nyt ala on nousemassa aallonpohjasta - viimeisimmässä kansainvälisessä huutokaupassa hinnat ja myydyt määrät olivat nousussa aiemmasta. Hinnat ovat kuitenkin edelleen varsin matalalla tasolla. Useat tarhat ovat velkaantuneet lisää, moni tarhuri on vähentänyt yhä tuotantoaan ja osa joutuu lopettamaan toimintansa.

Turvetuotanto on merkittävä työllistäjä Pohjois-Pohjanmaalla. Hallituksen päätökset turpeen polttoaineverotuksesta korottavat turpeen hintaa ja laskevat kysyntää. PTT arvio, että jos turpeen käyttö puolittuisi, laskisi Pohjois-Pohjanmaalla toimialan työllisten määrä reilut 100 henkilötyövuotta. Välilliset vaikutukset huomioiden vähennys olisi yli 200 henkilötyövuotta. Yrittäjät toivovat hallittua siirtymää uusiin tehtäviin tai uuden korvaavan liiketoiminnan löytymistä ilman toiminnan äkillistä alasajoa. Yrittäjät ovat sitoneet pääomaa tuotantoalueisiin ja erikoislaitteisiin.

Kaivostoimintaan liittyviä geologisia mittauksia, näytteiden ottoja ja malminetsintäluvan valmistelua tehdään Pohjois-Pohjanmaalla usean kunnan alueella. Pyhäjärvellä kaivoksen maanalainen toiminta loppuu tänä syksynä. Raahessa Laivakankaan kultakaivos on ollut ylläpitotilassa keväästä 2019. Toiminnalle on haettua vakaata rahoituksesta pohjaa. Yhtiö aloittaa tuotantoa lähiaikoina.

Teollisuuden sektorilla tilannekuva on moninainen. Pohjois-Pohjanmaan teollisuusyritysten liikevaihto taittui laskuun vuoden 2020 alkupuolella. Korona-aikana toi omat haasteensa varsinkin vientikauppaa tekevissä yrityksissä, mutta monilla toimijoilla liiketoiminta on normalisoitunut ja kauppa käy. Iso-Britannian vastikään toteutunut irtautuminen EU:n sisämarkkinoista on vaikeuttanut huomattavasti vientikauppaa suurvaltioiden kasvaneiden tullimaksujen ja vaikeutuneen logistiikan seurauksena.

Metalliteollisuudessa yritysten liikevaihto kääntyi heikompaan alkuvuodesta 2020 – jo loppukeväästä pudotus oli huomattava. Monissa metallituoteryhmissä on ollut ylitarjontaa Euroopassa. Vähentyneet rakentamisen avaukset ja avausten siirtämiset ovat heikentäneet tuotteiden kysyntää. Näkymät metalli- ja konepajayrityksissä ovat moninaiset - uusissa tilauksissa on suurta yrityskohtaista vaihtelua. Puukaupassa on ollut nähtävissä piristymistä pienen suvantovaiheen jälkeen. Raakapuun ylitarjontaa Euroopassa ja kotimaisen metsäteollisuuden aiempaa heikompi suhdanne ovat laskeneet puun kysyntää ja hintaa viime vuosina. Stora Enson Oulun tuotantouudistus lisää puun tarvetta ja työtä korjuussa ja kuljetuksessa.

Pohjois-Pohjanmaalle ja lähimaakuntiin suunnitellaan lukuisia suuren kokoluokan biotuotetehtaita. Naapurimaakuntien hankkeissa raaka-aineen hankinta ulottuu myös Pohjois-Pohjanmaalle. Pohjois-Pohjanmaalla Stora Enson tuotantouudistus on toteutettu ja jatkossa tehdas keskittyy hienopaperin sijaan pakkauskartonkiin. Haapavedelle suunniteltu NordFuelin biojalostamohanke on saanut Valtioneuvoston puollon energiatukihakemukseensa. Hankkeen ympäristölupapäätöstä odotetaan, jotta varsinainen investointipäätös olisi ajankohtainen. Kemin Metsä Fibren investointipäätös julkistettiin vastikään. Kemiin nouseva biotuotetehdas on Suomen metsäteollisuuden suurin investointi ja tulee työllistämään suorassa arvoketjussaan Suomessa noin 2 500 henkilöä, joista uusia työpaikkoja on noin 1 500.

Gasum ja Oulun Energia saivat TEM:n 7,9 Me:n investointituen yhteishankkeelleen. Yhtiöiden suunnitelmissa on rakentaa biokaasulaitos Ouluun ja se tuottaisi nesteytettyä biokaasua sekajätteestä liikenteen käyttöön. Pohjois-Pohjanmaa kasvaa edelleen tuulivoimatuottajana. Koko maan tuulivoimasta lähes 40 % (950 MW) tuotetaan jo nyt Pohjois-Pohjanmaalla. Uutta kapasiteettia on tulossa lähivuosinakin. Valmistelun eri vaiheissa olevien maalle sijoittuvien voimaloiden yhteenlaskettu kokonaisteho on yli 7000 MW. Voimaloiden tornikorkeuksissa ja tehoissa ovat huomattavaa kasvutrendiä. Tuotantovisioissa ovat yleistyneet 50-70 voimalan aluekokonaisuudet. Merenrannikko-osat maakuntaa ovat täyttyneet ensimmäisenä - nyt mielenkiintoa on useissa sisämaan kunnissa. Samalla kun aktivisuus alan yhtiöissä ja eri suunnittelupöydillä on noussut, on maaseudun vakituisilla asukkailla ja vapaa-ajan asukkailla noussut myös ymmärrys millaisen kokoluokan laitoskokonaisuuksia ja teollisuusalueita heidän lähiympäristöön suunnitteillaan.

Pyhäjoen ydinvoimalan suunnittelutyö jatkuu eri muodoin ja tuleva pääkonttori valmistuu Pyhäjoelle. Ydinvoimalaprojektin aikataulu on venynyt huomattavasti vuosien saatossa ja hankkeen hidastuminen siirtää monia Pyhäjoelle suunniteltuja rakennushankkeita kauemmas eteenpäin. Töiden viivästyminen aiheuttaa huomattavat kustannukset laitospöytäkirjoille varautuneille rakennussektorin yrityksille. Fennovoima haki ydinvoiman periaatelupaa tammikuussa 2009 ja esitti tavoitteeksi aloittavansa sähköntuotannon vuoteen 2020 mennessä. Säteilyturvakeskus on viestinyt viime vuosina

säännöllisesti, että se on saanut vasta pienen osan hankkeen turva-arvioon tarvittavasta aineistosta. Yhtiö on joutunut siirtämään toistuvasti rakennusluvan tavoiteaikaa viime vuosina.

Rakentamisen voimakkain kasvuvaihe on taittunut Pohjois-Pohjanmaallakin ja tämä näkyy myös alan yritysten liikevaihtoluvuissa. Rakennusala on kuitenkin edelleen merkittävimpiä työllistäjiä maakunnassa. Varsinkin Oulussa rakentaminen on ollut kiihkeää. Uusia asuntoja valmistuu ja matalat korot ovat tukeneet kasvua. Useissa yrityksissä on ollut pula osaavasta työvoimasta ja tilanne on sama monilla seuduilla eri puolilla maata. Huolimatta asuntorakentamisen vähenemisestä on Pohjois-Pohjanmaalla menossa useita isoja rakennushankkeita ja isoja kohteita avautuu myös lähivuosina. Korjausrakentamisen tarve pysyy korkeana myös jatkossa. Välttämättömiä koulu-, hoiva- ja pelastussektorin uudisrakentamisia tai peruskorjauksia on tiedossa useissa kunnissa lähivuosille. Monen Pohjois-Suomen biotehdashankkeen toteutuksen odotetaan ratkeavan lähiaikoina.

Korona on koetellut eniten palvelualan yrityksiä, tosin palvelualan sisällä on myös eroja. Ennen koronakautta erityisesti hoiva- ja hyvinvointipalvelut sekä liike-elämän palvelut olivat vahvassa vedossa. Rajoitustoimet ja vähentynyt kysyntä ovat iskeneet pieniin kauneudenhoitoa ja terveystalouksia tarjoaviin yrityksiin. Matkailu- ja kulttuurialojen yritykset ovat kärsineet huomattavat tappiot. Ravintoloiden aukioloa on rajoitettu, isojen tapahtumien ja tilaisuuksia järjestäminen on mahdotonta henkilörajotteiden vuoksi ja moni yritys on joutunut todella venymään selvitäkseen koronakauden yli.

Ennen koronaperiodia kaupan alojen liikevaihtokehitys ei ollut Pohjois-Pohjanmaalla muiden päätoimialojen tasolla, mutta vuonna 2020 liikevaihto kääntyi kasvuun. Varsinkin vähittäiskauppa ja tietyt erikoistavarakaupan sektorit (remontti- ja sisustustarvikkeet, puutarhatuotteet, autokauppa, urheiluvälineet ym.) ovat menestyneet hyvin. Elintarvikkeet ovat välttämättömiä perushyödykkeitä ja kaupan toimijat ovat aktiivisesti kehittäneet kotitoimitusta. Kaupan aloilla jatkuu iso rakennemuutos ja markkinajako. Isoissa keskuksissa asiakkaita riittää - pienillä paikkakunnilla useat erikoistavarakaupat kamppailevat kannattavuuden rajoilla, eikä yritystoiminnalle ole helppoa löytää jatkajaa muutostilanteissa. Pienten erikoiskauppojen väheneminen ja toimintojen keskittyminen kauppakeskuksiin tai kaupan suuryksiköihin näivettää monien seutukeskusten perinteisiä liikekeskustoja.

Pohjois-Pohjanmaan ICT-yritysten liikevaihto on kasvanut hyvää tahtia viime vuodet. Vuodesta 2015 yritysten liikevaihdon lisäys on ollut yli 40 %. ICT-aloilla erilaiset sisältö- ja sovelluspalvelut sekä tietoturva ovat edelleen vahvoja kasvusektoreita. Moni

yritys on kokenut viime vuosina huomattavia rekryointivaikeuksia. Korona-aika synnyttää uusia liiketoimintanäkymiä tietoliikenneteollisuudelle ja teknologiakehittäjille. Erityisesti ohjelmistotuotannossa ja tietoturvassa kysyntä on jatkunut vahvana.

Matkailusektori on kärsinyt huomattavasti koronapandemiasta. Pohjois-Pohjanmaan matkailuala kasvoi erittäin suotuisasti niin liikevaihdolla kuin henkilöstömäärällä mitattuna ennen koronajaksoa. Maakunnassa on tehty ja on vielä toteutuksessa merkittäviä investointeja, joilla kehitetään matkailukeskusten vetovoimaa, parannetaan perusinfraa, kasvatetaan majoituskapasiteettia ja nostetaan kansainvälistä tunnettuutta. Koronaviruksen leviämistä ehkäisevät rajoitteet lopettivat talvisesongin äkillisesti keväällä 2020. Kansainvälinen liikkuvuus romahti ja loppuvuosi meni koko maassa lähinnä kotimaisen kysynnän varassa. TEM toteaa matkailukysynnän arvioissaan (helmikuu 2020), että koronapandemia supisti kaikkien matkailijoiden kulutusta Suomessa yli 40 prosenttia vuonna 2020. Menetyks on huomattava, sillä Suomen bruttokansantuotteen lasku jäi alle 3 prosenttiin samana vuonna. Myös Pohjois-Pohjanmaalla eniten vaikeuksissa ovat palveluyritykset, joilla myynnin kohteena ovat kansainväliset asiakkaat, joiden puuttumista ei kyetä kompensoimaan kotimaisella kysynnällä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoimalle on edelleen hyvä kysyntä ja avoimia työpaikkoja on hyvin tarjolla Pohjois-Pohjanmaalla. Vuoden 2020 alkupuoliskolla maakunnan työpaikkatarjonnassa oli pieni notkahdus, mutta jo kesällä 2020 tarjonta elpyi ja lisäystä uusissa avoimissa työpaikoissa nähtiin syksyn aikaa. Monilla aloilla työvoimapula on jatkunut koronasta huolimatta. Rekryointivaikeuksista kärsivät alat ovat pääosin samoja kuin ennen koronajaksoa. Vaikka työvoimaa on vapautunut, palaa monet lomautetut entisiin tehtäviinsä. Moni määräaikaisesti lomautettu ei välttämättä hae aktiivisesti uutta työtä poikkeusaikana.

Tilastokeskus toteuttaa säännöllisesti kyselyn, jossa tiedustellaan, onko yritys kohdannut vaikeuksia rekryoinneissa. Vuonna 2019 yli 40 % Pohjois-Pohjanmaan yrityksistä totesi ongelmia ilmenneen pitkin vuotta. Viime vuonna (2020) tilanne muuttui: vuoden kahdella ensimmäisellä kvartaalilla rekryointiongelmia kohdanneita yrityksiä oli vielä yli 40 prosenttia yritysvastaaajista, mutta kolmannella kvartaalilla osuus putosi 33 prosenttiin ja vuoden 2020 viimeisellä kvartaalilla rekryointiongelmia kokeneita yrityksiä oli enää 24 %. Aineisto ei mahdollista suuntauksen tarkempaa tarkastelua. Olettavasti koronakriisin pitkittyminen ja epävarmat talousnäkymät on vähentäneet tarvetta uusille rekryoinneille osassa yrityksiä - toisaalta markkinoilla on tarjolla vapaata työvoimaa vuoden takaista enemmän.

Kaksi kertaa vuodessa julkaistavan Ammattibarometrin aineistona on TE-toimiston työnhakijoiden ja avointen paikkojen määrän suhde. Keväällä 2020 Ammattibarometrin pula-ammattiteja oli Pohjois-Pohjanmaalla 39 ja syksyllä 40. Tänä keväänä (2021) barometrin mukaan työvoimapulaa koettiin Pohjois-Pohjanmaalla 57 ammattiryhmässä. Työvoimapulan ohella myös ylitarjonnan ryhmät ovat kasvaneet selvästi viime vuodesta ja ylitarjonta keskittyy lähes yksimaan Oulun seudulle. Vuosi sitten ylitarjonnan ammattiryhmiä oli maakunnassa 24 – tänä keväänä 41. Irtisanomisten ja lomautusten lisääntyminen näkyy tuloksissa.

Rekrytointihaasteita ja työvoimapulaa on useilla aloilla, eri ammattiryhmissä ja eri puolilla Pohjois-Pohjanmaata. Vaikein tilanne on Oulun ja Ylivieskan seuduilla, mutta myös Haapavesi-Siikalatvan ja Raahen seuduilla haasteita esiintyy. Työvoimapulaa koetaan varsinkin ICT:n, konepajateollisuuden, rakentamisen, kuljetuksen, konekorjauksen, myynnin, kiinteistöhoiton ja siivouksen sekä sosiaali- ja terveystalvelujen aloilla. Näillä aloilla on useita eri tehtäviä ja ammattinimikkeitä, joihin on vaikeuksia löytää tekijöitä. Näiden lisäksi on yksittäisiä ammattiryhmiä eri aloilla.

Pohjois-Pohjanmaalla on lisääntynyt ylitarjonta niissä ammattiryhmissä, joihin heikentynyt suhdanne ja rajoitteista johtuvat henkilöstövähennykset ja lomautukset ovat eniten kohdistuneet (esim. ravintola-alan eri ammattinimikkeet, hotellityöntekijät, suurkeittiöhenkilöstö, matkaoppaat, kirjastonhoitajat). Opettajia, graafisia suunnittelijoita, yleissihteerejä ja myyjiä on edelleen huomattavasti vailla työtä, eikä avoimia paikkoja ole määrällisesti samassa suhteessa tarjolla. Viime vuoden puolella ylitarjontaa oli lähinnä perusammateissa – nyt keväällä työmarkkinatilanne on heikentynyt myös useissa asiantuntijatehtävissä mm. kaupan, talouden ja teollisuuden aloilla.

Pohjois-Suomeen on suunnitteilla lähivuosina useita suuren kokoluokan teollisuusinvestointeja. Työvoimatarve ei koske ainoastaan teknologia-aloja ja asiantuntija-ammattiteja, vaan myös korkeasti koulutettujen erityisosaajien lisäksi tarvitaan runsaasti perustyöntekijöitä eri ammattitehtäviin. Aiempaa pienemmät nuorisokäluokat ja rajallinen määrä paikallista osaavaa työvoimapotentialia edellyttävät kohdistamaan katsetta myös kansainväliseen työvoimaan ja työperäiseen maahanmuuttoon. Koulutuksesta valmistuvat pitää pystyä integroimaan alueen työmarkkinoihin aiempaa paremmin.

Toimia osaajapulan helpottamiseksi toteutetaan eri organisaatioissa ja myös koordinoituna yhteistyönä. Palveluja on hyvin tarjolla TE-toimistossa ja seuduilla toteutavissa hankkeissa – aktiivisuutta osallistua niihin tarvitaan lisää. Osaavan henkilöstön rekrytointiin voidaan mm. toteuttaa yhteishankintakoulutuksia. Jatkuvan oppimisen välttämättömyyttä on korostettu viime aikoina. ELY-keskus vastaa jatkuvan oppimisen alueellisesta koordinaatiosta ja yhteistyötä tehdään oppilaitosten, eri palveluntuottajien, yritysten, kunnallisten toimijoiden, TE-palvelujen ja muiden sidosryhmien kanssa.

OKM on myöntänyt viidelle maakunnalliselle toimijalle rahoitusta jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämiseen. Pohjois-Pohjanmaalla käynnistyy keväällä 2021 Tiedolla kohtaantoa ESR-hanke (Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus). Hankkeella haetaan ratkaisuja maakunnan työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmaan ja edistetään työllisyyttä ja osaavan työvoiman saamista alueen työpaikkoihin. ELY-keskuksen puitesopimukset mahdollistavat ketterät koulutushankinnat yritysten tarpeisiin. Voimassa olevat puitteet kohdistuvat seuraaville aloille: kone- ja tuotantotekniikka, rakennusala, logistiikka-ala, hotelli-, ravintola-, matkailu- ja myyntialat sekä kiinteistö-, puhtaanapito- ja vartiointialat.

Työvoimapulan helpottamisessa pitää tarkastella myös elinkeino- ja koulutusrakenteiden symmetriaa ja nuorisoiäluokkien koulutusmääriä pitkällä aikajänteellä. Jo lukuvuodelle 2020-2021 Oulun yliopisto kasvatti aloituspaikkamäärää yli 300 opiskelijalla. Tuleville lukuvuosille aloituspaikkamäärää edelleen lisätään: vuonna 2021 Oulun yliopisto saa rahoitusta 350 uuteen aloituspaikkaan ja vuonna 2022 vielä 361 aloituspaikkaan. Eniten uusia aloituspaikkoja avautuu tietotekniikan tutkinto-ohjelmaan, tietojenkäsittelytieteisiin, elektroniikkaan ja tietoliikennetekniikkaan sekä terveystieteisiin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuosi 2020 oli poikkeuksellinen vuosi Pohjois-Pohjanmaan työmarkkinoille. Moni työnantaja turvautui viime kevään vaikeassa tilanteessa henkilöstön määräaikaisiin lomautuksiin ja lomautettujen määrä moninkertaistui ripeästi. Korkeimmillaan lomautettujen määrä oli maaliskuun lopun ja toukokuun alun välisenä aikana. Kesällä 2020 lomautettujen määrä oli jo selkeästi alempi, kun moni palasi entisiin tehtäviinsä. Loppuvuoden 2020 ja alkuvuoden 2021 aikana työttömien määrässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta parempaan tai huonompaan.

Pohjois-Pohjanmaalla on ollut alkuvuoden 2021 aikana noin 24 000 työtöntä työnhakijaa kuukausittain (ml. lomautetut) ja työllistymistä edistävissä palveluissa reilut 8000 henkeä (kuukaudessa). Työttömien määrä on noin 4000 henkeä korkeampi kuin vuosi sitten. Työttömyys on vuoden takaisesta korkeampi kaikissa seurantaryhmissä (alle 25-v., yli 50-v., sukupuolet ym.).

Yleisesti voi todeta, että mikään ala ei ole selvinnyt työllisyyden näkökulmasta kolhuitta korona-aikana. Kasvanut työttömyys koskettaa kaikkia toimialoja, osaa enemmän – osaa vähemmän. Eniten työttömyys on kasvanut vuoden takaisesta tilanteesta rakentamisessa, kuljetuksessa, ravitsemus- ja ravintolaloilla sekä hoiva- ja hyvinvointipalveluissa. Varsinkin rakentamisessa työttömyyden lisäys liittyy osittain myös heikentyneeseen suhdanteeseen – uusia hankkeita on aiempaa vähemmän ja siten myös työntekijätarve alempi.

Vuoden 2020 aikana työttömyys lisääntyi valtaosin perusammateissa. Johtajia ja asiantuntijoita ei juurikaan jäänyt työn ulkopuolelle tai he työllistyivät ripeästi uudelleen. Myös lomautukset kohdistuivat suuresti ammatillisiin perusosaajiin, mutta lomautettuja oli myös paljon tekniikan erityisasiantuntijoissa. Työttömäksi tai lomautetuksi joutuneissa on huomattava määrä sellaisia henkilöitä, joiden ammattia ei ole määritelty tai ei voida määritellä. Laskun tai äkillisen taantumisen iskiessä vailla koulutusta tai ammattitaitoa olevat määrät- tai osa-aikaistyöntekijät ovat heikoimmassa asemassa, kun työnantajat miettivät kuinka selvittää merkittävässä muutostilanteessa.

Kunnittain työttömyystilanne vaihtelee Pohjois-Pohjanmaalla edelleen suuresti: eräissä kunnissa työttömyysaste on 10 prosentin tienoilla, kun taas muutamissa kunnissa luku on yli 17 %. Pitkäaikaistyöttömyys on ollut maakunnassa nousussa jo pidempään. Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvaa, koska iso osa työllistämistä on korvausrekrytointeja ja niitä tehdään harkitusti. Useilla työttömyysjaksot pitenevät ajallisesti.

Monilla heikossa työmarkkina-asemassa olevilla työllistyminen on vaikeaa. Kasvun käynnistyttyä ajantasaisella osaamisella varustetut ammattilaiset ovat etuasemassa rekrytoinneissa. Työllisyyden kuntakokeilut alkoivat maaliskuun 2021 alusta. Pohjois-Pohjanmaalta on mukana kolme kokeilualueita: Oulu, Raahen ja Ylivieskan. Valmistelu on työllistänyt huomattavasti työvoimapalvelujen henkilöstöä. Kokeiluissa kunnat ottavat TE-toimiston sijaan vastuun pitkään työttömänä olleiden, nuorten ja vieraskielisten/maahanmuuttajien palveluista. Kokeilujen tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä, koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen.

18.1 Oulun seutukunta

Hailuoto, Kempele, Muhos, Liminka, Tyrnävä, Lumijoki, Oulu

Oulun seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 254 852 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 2 293 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 16 609.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	--	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Oulun seudulla keskeiset toimialat olivat hyvässä myötätuulessa vielä ennen koronaperiodia. Koronakriisin puhkeaminen kosketti merkittävästi Oulun seutua – iso osa koko maakunnan palvelualueiden työpaikoista sijaitsee Oulussa. Merkittävä lisäys työttömyydessä (sis. lomautetut) tapahtui vuosi sitten keväällä - jo kesästä eteenpäin tilanne helpottui. Työpaikoilla on pystytty sopeutumaan muuttuneeseen tilanteeseen asianmukaisella vakavuudella.

Runsas koulutustarjonta, aktiivinen tutkimustoiminta ja korkeaa osaamista hyödyntävä yritystoiminta ovat seudun voimavaroja jatkossakin. Oulu solmi helmikuussa innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksen valtion kanssa 15 muun kaupunkiseudun tavoin. Sopimuksilla kehitetään tiiviitä yhteistoimintaverkostoja, vahvistetaan osaamiskärkiä ja -keskittyviä ja lisätään TKI-toiminnan vaikuttavuutta. Oulun seudun strategiset kärjet ovat digitalisaatio kaupunkiympäristön muutoksessa, OuluHealth – Digitaaliset hyvinvoinnin ja terveyden ratkaisut sekä kestävä kiertotalous ja puhtaat ratkaisut.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Oulun seudulla yritysten liikevaihto on ollut hyvässä kasvussa viime vuodet, mutta viime vuonna kasvu taittui. Liiketoiminnan kasvu on taannut tasaisen henkilöstön lisäksynnän Oulun seudun yrityksissä. Rakentaminen on edelleen vilkasta. Monissa korkean teknologian yrityksissä tilauskanta on hyvä. Uusia vientimarkkinoita on parhailaan kartoituksessa.

Tilanne seudun yrityksissä on moninainen. Hyvin monissa yrityksissä korona ei ole aiheuttanut merkittäviä tai pitkäkestoisia toiminta- tai tuotantohidasteita ja myynti on pysynyt vähintään kohtuullisella tasolla. On myös yrityksiä, jotka ovat halunneet tehdä uusia investointeja tilanteesta huolimatta. Osalla yrityksiä tilanne on puolestaan erittäin heikko. Lainsäädännön muutosten ja tukirahoituksen turvin ne ovat pystyneet vielä jatkamaan liiketoimintaansa, mutta pitkään eivät pienet yritykset tilannetta kestä.

Teollisuustuotteiden tilauskanta vaihtelee yrityksittäin: osalla menee paremmin kuin ennen koronapandemiaa – osalla yrityksistä tilauskanta on aiempaa alempi. Oulun Stora Enson tehtaalla lopetettiin hienopaperin valmistus ja jatkossa keskitytään pakkauskartonkeihin. Oulun tehdas työllistää henkilöstövähennysten jälkeen vajaa 200 henkilöä. Puun tarve tuotannossa kasvaa ja tämä lisää työtä puun korjuussa ja kuljetuksessa. Energiaturvetuotannon äkillisesti heikentyneet näkymät luovat paineita löytää korvaavia työpaikkoja.

Rakentaminen on ollut seudulla viime vuodet vireää, mutta sen odotetaan vähitellen vähenevän - hurjin kasvu on lupamäärillä mitattuna takana. Viime aikoina meneillään olleita tai vasta päättyneitä isoja rakennushankkeita ovat mm. Laanilan biovoimalaitoksen rakentaminen, Ouluhallin laajennus, Torin hotellihanke, yliopistotollisen sairaalan uudistaminen, VT 4:n Oulunjoen uudet sillat ja Zatelliitin yritysalueen rakentaminen Kempeleessä. Asuinalueita rakennetaan edelleen, taajama-alueita täydennys rakennetaan ja lähiöissä peruskorjataan. Kaikki viime vuosien hotellisuunnitelmat eivät ole edenneet esitetyissä tavoiteaikatauluissa, eikä Oulun merikylpylän rakentaminen ole käynnistynyt.

Oulun asuntomessujen (2025) suunnittelu on käynnissä. Tulevia rakennushankkeita ovat mm. Oulun kaksi uutta paloasemaa, Oulun Linnanmaan uimahalli, Kempeleen kouluhanke sekä Oulun poliisitalo ja uusi vankila. Hailuodon kiinteän tieyhteyden (pengertie & sillat – 8,4 km) kaava ja suunnitelmat ovat lainvoimaisia, hankkeelle on rahoitus ja vesilupa on saatu. Vesiluvasta valitettiin Vaasan hallinto-oikeuteen ja tämä viivyttää hankkeen toteutusta. Työt käynnistyvät vesiluvan saatua lainvoiman. Arvion mukaan työt alkaisivat 2022/2023 ja tällöin uusi yhteys olisi käytössä 2024/2025.

Monissa ICT-alan yrityksissä on erinomaisen hyvä tilauskanta, joskin osaajapula jarruttaa kasvunäkymiä. Peli- ja av-alat sekä digimedia ovat selvinneet koronakaudesta hyvin. Terveys- ja hyvinvointialoilla korona-aika on haastanut yrityksiä löytämään uusia toimintamalleja ja digitaalisia työkaluja tavoittamaan asiakkaat. Suuria kansainvälisiä sairaalaprosjekteja ei ole pystytty toteuttamaan suunnitellusti viime aikoina. Etäratkaisuja ja verkkopalveluja tarjoavissa hyvinvointialan yrityksissä kasvu on ollut vaihtavaa. Monet pienet hoiva- ja hyvinvointialan yritykset (kosmetologit, hierojat ym.) ovat kärsineet alentuneesta asiakaskysynnästä ja koronarajoitteista.

Kauppan aloilla suunta oli nouseva ennen koronajaksoa ja varsinkin vähittäiskauppa on selvinnyt hyvin. Perustarvikkeita tarvitaan myös poikkeusaikana. Merkittäviä liiketilauksia ei ole tällä hetkellä tiedossa. Oulun keskustan vapaata liiketilaa on saatu uuteen käyttöön, mutta paljon on tilaa vielä tarjolla.

Oulun Hietasaaren alueen kehittäminen on käynnissä. Nallikarin matkailualue on Oulun seudun matkailun kärkikohteita. Uuden asemakaavan myötä alueelle on mahdollista rakentaa erilaisia matkailu-, elämys- ja liikuntapalveluja sekä majoitus- ja ravintolapalveluja. Matkailusidonnaiset alat (ravitseminen, majoitus, ohjelmopalvelut, kuljetus ym.) ja tapahtumatuotanto ovat ottaneet korona-aikana isosti siipeensä. Työmatkailu on merkittävästi vähentynyt korona-aikana. Esimerkiksi Oulussa järjestettiin vuonna 2020 yli puolet vähemmän kansainvälisen tason kongresseja kuin aiempina vuosina keskimäärin ja niiden osallistujamäärät olivat myös vuosia 2017-2019 selvästi alhaisemmat. Selvästi vähentynyt kongressivieraiden määrä aiheutti arviolta 4-5 miljoonan tulonmenetykset verrattuna aiempien vuosien tulokseen. Esittävän taiteen ja tapahtumateollisuuden sektorilla liikevaihto on tippunut huomattavasti koronaa edeltäneestä tilanteesta. Menetyksiä on pyritty kompensoimaan virtuaali- ja hybriditapahtumilla. Kesälle suunniteltujen tapahtumien toteutuminen on epävarmaa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pula osaavasta työvoimasta on kasvanut Oulun seudulla. Ammattibarometrissä pulamattiryhmiä on selvästi enemmän kuin viime vuonna. Toisaalta myös työvoiman ylitarjonta on kasvanut useissa ammateissa. Osa ylitarjonnan ammattiryhmistä on ”entisiä”, jo vuosia esillä olleita (mm. yleissihteerit, useat opetusalan nimikkeet) – osa liittyy korona-aikana heikentyneeseen työllisyyteen (esim. mara-alojen eri ammattinimikkeet).

Kysyntä ICT-alan osaajista on erittäin vireää ja se jatkuu lähitulevaisuudessa. Verkkopalvelut lisääntyvät jatkuvasti ja yritykset palkkaavat uutta työvoimaa eri ammattinimikkeillä. Samalla digitalisaatio myös levittäytyy uusille toimialoille ja tämä lisää ICT-

osaajien kysyntää entisestään. ICT-sektorin työvoimatarve on suuri ja avoimia paikkoja ilmoitetaan jatkuvasti Oulun seudulla. Moni yritys ei ole löytänyt helpotusta kotimaasta ja katsookin nyt rekrytoinneissa yhä enemmän maan rajojen ulkopuolelle. Oulun yliopisto on lisännyt ICT-alan opiskelupaikkoja ja lisää on luvassa lähivuosina.

Rakentamisen työvoimatarve on edelleen suuri ja Oulussa on käynnissä lähivuosinakin isoja rakennushankkeita. Ammattilaisten kysyntä jatkuu, mutta vaikeuksia kohdataan rekrytoinneissa. Seudulle tarvitaan lisää mm. betonirakentajia, eristäjiä, kirvesmiehiä, lasileikkaajia, maarakentajia, muurareita, rappaajia ja rakennusinsinöörejä. Rekrytointivaikeudet jatkuvat Oulun seudulla myös useissa kiinteistö- ja siivoustehtävissä, monilla myynnin aloilla (myyntiedustajat, puhelinmyyjät ym.) ja koneiden korjauksessa. Konepajateollisuuden työvoimapula on koskettanut viime vuosina erityisesti maakunnan eteläisiä seutuja. Nyt myös Oulun seudulla on useita ammattiryhmiä, joihin seudun konepajat eivät löydä osaajia. Sote-aloilla tarvitaan lisää henkilöstöä useisiin eri tehtäviin. Viime aikoina varsinkin hoivatyöhön (esim. vammais- ja vanhuspalvelut) on ollut isoja vaikeuksia hankkia henkilöstöä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Oulun seudulla on noin 16 000 työtöntä työnhakijaa alkuvuona 2021. Työttömiä on 3 000 enemmän kuin vuosi sitten. Kaksi kolmasosaa maakunnan kaikista työttömistä asuu Oulun seudulla. Kolme neljästä maakunnan nuoresta, ulkomaalaisesta tai pitkäaikaistyöttömästä asuu Oulun seudulla. Työttömyyden suhteellinen taso eroa huomattavasti seudun sisällä Oulun ja muiden kuntien kesken. Alhaisin työttömyys on Hailuodossa ja Limingassa. Oulussa työttömyysaste on kuukausittain 4-5 prosenttiyksikkö enemmän muita kuntia korkeampi ja samalla maakunnan korkeimpia. Pitkäaikaistyöttömien määrä on seudulla nousussa. Stora Enson loppuvuoden 2020 tuotantouudistus on merkittävin yksittäinen muutostekijä seudun työmarkkinoilla.

Oulun seudun osuus maakunnan kaikista avoimista työpaikoista on lähes 70 prosenttia. Seudun sisällä työpaikat keskittyvät vahvasti Oulun kaupungin alueelle. Koronan ilmaantuminen laski avoimien työpaikkojen määrää seudulla keväällä 2020 – huhtikuu-toukokuussa oli avoinna puolet vähemmän työpaikkoja kuin paria kuukautta aiemmin. Loppukesästä ja syksyllä työntekijätarve vireytyi ja paikkamäärä nousi. Alkuvuodesta työpaikkojen määrä on ollut seudulla samaa tasoa kuin vuosi sitten. Työpaikkotarjonta on Oulun seudulla suuri esim. tekniikan erityisasiantuntijoille, (ICT-alat, sähkötekniologia), terveydenhuollon ammattilaisille (sairaanhoitajat, lähihoitajat, psykologit ym), myynnin osaajille (myyjä, myyntiedustajat, myyntineuvottelijat, puhelinmyyjät), sosiaalialan ohjaajille, siivoojille ja vartijoille. Rakentamisen aloille haetaan edelleen aktiivisesti tekijöitä eri nimikkeillä, vaikka paikkamäärä on hieman laskenut aiemmasta.

18.2 Koillismaan seutukunta

Kuusamo, Taivalkoski

Koillismaan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 19 129 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 19 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 109.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Koillismaa on tunnettu jylhästä luonnostaan, kumpuilevista vaaramaisemistaan, runsaista vesistöistään ja runsaslumisista talvistaan. Seudun vahvuudet liittyvätkin vahvasti luonnonoloihin ja luonnonvaroihin. Isoimman iskun koronasta on ottanut seudun matkailupalvelut. Rajoitteet ja sulkutoimet ovat vähentäneet kysyntää huomattavasti ja monen muun seudun tavoin kansainvälisiä vieraita on hyvin vähän verrattuna aiempaan tilanteeseen. Kotimainen matkailukysyntä on osaltaan kompensoinut menetettyä myyntiä. Odotus on, että matkailusektori elpyy ja kasvaa seudulla ripeästi, kunhan rokotesuoja yleistyy laajasti ja liikkuminen aktivoituu.

Koillismaan isoimmat haasteet liittyvät väestökehityksen, työllisyyteen ja työvoiman saatavuuteen varsinkin kausisidonnaisilla aloilla. Koillismaan väestömäärä on vähentynyt reilulla parilla sadalla hengellä vuosittain. Moni nuori muuttaa muualle kouluttautumaan, työikäisten määrä on tasaisesti vähenevä ja ikäihmisten osuus väestörakenteessa kasvaa vauhdilla. Korkea työttömyys on yhä merkittävä haaste, erityisesti Taivalkoskella. Isoja työllistäjiä on rajallinen määrä ja työmatkat ovat joka suuntaan pitkät. Puun kysyntään ja käyttöön liittyvät investoinnit luovat kasvuodotuksia. Iisojen Pohjoisen Suomen biojalostamoiden ohella odotetaan syntyvän uusia pienempiä avauksia myös puutuotepuolella.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koillismaalla keskeisten teollisuusalojen (puutuoteteollisuus, kone- ja metalliteollisuus) näkymät ovat vakaat. Metsäteollisuuden viennin odotetaan paranevan ja tämä lisää tuotteiden kysyntää. Sote-aloilla työvoiman saatavuushaasteet ovat jatkuneet. Matkailun odotetaan vireytyvän ripeästi, kunhan liikkuminen on turvallista ja vaivatonta. Kuusamon Ruka on kansainvälisesti tunnettu matkailukeskus ja Rukalla on toteutettu merkittäviä matkailukysyntää tukevia investointeja viime aikoina. Koillismaan pysyminen vetovoimaisena matkailukohteena edellyttää, että seudulle on riittävät ja hyvätasoiset liikenneyhteydet ja seutu saa lisää näkyvyyttä kansainvälisillä areenoilla. Viime vuosina matkailun ympärivuotisuus on vahvistunut kesämatkailun kasvun ja uusien tapahtumien myötä. Jos koronapandemia saadaan laajasti kuriin eri maissa, odotetaan kansainvälisten vieraiden tuloa ensi talvena.

Kuusamoon kaivostoimintaa suunnitteleva yhtiö on jatkanut geologista perustutkimusta, maaperän kartoitusta ja näytteiden ottoa. Yhtiö julkaisi maaliskuussa 2021 varantoarvion Kuusamon Juomasuon kulta- ja kobolttiesiintymistä. Arvion mukaan Juomasuolla olisi Euroopan neljänneksi suurin tunnettu kobolttiesiintymä. Yhtiö jatkaa geologisia tutkimuksia eri puolilla Pohjois-Suomea ja suunnittelee kenttätöitä myös Pudasjärvelle ensi kesäksi. Mahdollisen kaivostoiminnan aloittamiselle ei ole annettu aikaikkunaa. Kuusamossa kaivosohjelma on herättänyt näkyvää vastustusta jo vuosia. Huolta herättää kaivostoiminnan mahdolliset negatiiviset vaikutukset luonnolle ja muille elinkeinoille.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Seudun työpaikkarakenteessa korostuvat luontoresursseihin liittyvät ammatit ja osa-ammateista on kausisidonnaisia, esimerkiksi matkailussa ja rakentamisessa. Pula osaavasta työvoimasta kasvoi Koillismaalla koronajaksoa edeltäneinä vuosina ja varsinkin matkailuyrityksissä koettiin suuria haasteita löytää työvoimaa talvisesonkiin. Viimeisen vuoden aikana tilanne on muuttunut. Keväällä 2020 seudulla oli työvoimapulaa yli 30 ammattiryhmissä, eikä yhtään ylitarjontaa. Tänä keväänä pula-ammatteja on selvästi vähemmän (alle 10) ja myyjistä ja matkaoppaista on ylitarjontaa. Työmarkkinat ovat kohtaannon osalta tasapainottuneet ja työvoimapula on helpottunut.

Työvoimapulasta kärsiviä aloja oli Koillismaalla vielä vuosi sitten laaja skaala ja ammattiryhmiä löytyi alkutuotannosta, teollisuudesta ja palveluista. Nyt keväällä 2021 tilanne on helpottunut ja esim. alkutuotannon ammattinimikkeitä ei ole lainkaan. Edelleen seudulle tarvitaan lisää rakentamisen ammattilaisia, mm. maanrakentajia ja rakennusalan työnjohtajia sekä lisäksi kuorma-autojen, erikoisajoneuvojen ja maansiirtokoneiden kuljettajia. Monissa rakennusalan tehtävissä rekrytointihaasteet ovat helpottaneet aiemmasta. Sote-aloilla kaivataan lisää sairaanhoitajia ja terveydenhoitajia,

kuin myös sosiaalityön erityisasiantuntijoita. Puu- ja sahatavaran prosessityöntekijöille ja hitsaajille on hyvä kysyntä. Seudulla tarvitaan vahvaa yritysvetoista koulutusta rekrytointien onnistumiseksi. Toisen asteen koulutusyhteistyö yritysten toimipaikoissa on välttämätöntä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Koillismaalla oli alkuvuonna 2021 noin 1 050 työtöntä työnhakijaa, mikä on noin 250 henkeä enemmän kuin vuosi sitten. Työttömien suhteellinen lisäys verrattuna vuoden takaiseen on maakunnan seuduista korkeimpia. Taivalkosken työttömyys on Kuusamo korkeampi - työttömyysasteella mitattuna se on pari prosenttiyksikköä ylempi. Yli 50-vuotiaiden osuus työttömistä on huomattavan korkea. Vajaa puolet työttömistä työnhakijoista on yli 50-vuotiaita. Yli vuoden yhtä jaksoisesti työttömänä olleiden määrä on myös Koillismaalla kasvanut koronakaudella.

Koillismaalla ja varsinkin Kuusamossa on runsaasti matkailualan työpaikkoja. Viime vuosi oli hurja alan toimijoille ja seudun työmarkkinoille. Keväällä 2020 talvisesonki loppui äkillisesti, liiketoimintaa rajoitettiin ja matkailuvirta tyrehtyi. Helmikuussa 2020 Kuusamon työttömyysaste oli 9,0 % – huhtikuussa jo 19,5, %. Kesän aikana liikkuvuus lisääntyi ja kotimainen matkailukysyntä kasvoi. Moni lomautettu palasi työhönsä ja syksyn jälkeen työttömyyden tasossa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia Koillismaalla. Kansainvälisten matkailijoiden poissaolo näkyy vähentyneenä ulkomaisen työvoiman tarpeena. Suomen ulkopuolelta tulleiden työttömyys on korkeammalla tasolla kuin ennen koronaa.

Valtaosa seudulla avautuvista työpaikoista sijaitsee Kuusamossa. Koronakriisin puhkeaminen lamautti monen yrityksen toiminnan äkillisesti ja työvoimakysyntä laski Koillismaalla huomattavasti loppukeväällä 2020. Loppukesästä ja syksyllä rekrytointitarve kasvoi ja alkuvuodesta 2021 työpaikkamäärä oli samaa tasoa kuin vuosi sitten. Eniten paikkoja on ollut tarjolla myyjille, lähihoitajille ja hitsaajille. Monilla pitkäaikaistyöttömillä tilanteen kohentaminen edellyttäisi ammatillisen osaamisen päivitystä, fyysisen työkyvyn parantamista ja psykologista valmennusta. Koillismaalla on pitkät etäisyydet ja useissa tapauksissa työllistymisen vaatii myös omaa autoa, yhteiskyytejä tai toimivia julkisia kulkuyhteyksiä.

18.3 Oulunkaaren seutukunta

Pudasjärvi, Ii, Utajärvi, Vaala

Oulunkaaren seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 22 983 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 202 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 428.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Oulunkaarella korona-aika on sujunut kohtuullisen hyvin – yritysten liikevaihto on laskenut hieman aiempien vuosien tasosta. Seudun kunnissa palvelualan työpaikkojen määrä ei ole yhtä suuri kuin monissa muissa kunnissa ja näin ollen rajoitetoimet eivät ole puraisseet yhtä kipeästi kuin monilla muilla seuduilla. Yritystoiminta jatkuu pääosin vakaana. Kysyntää tuotteille on edelleen ollut ja toimitukset ovat sujuneet häiriöttä. Työttömiä on seudulla pari sataa enemmän kuin vuosi sitten.

Oulunkaaren seutu on elinkeinoiltaan ja suuntautuneisuudeltaan moninainen seutu. lissä on vahva pienteollisuuden perinne, kunnassa profiloidutaan paikallistason toimintaan energia- ja ilmastoasioissa ja kunnalla on hyvä sijainti hyötyä Oulun läheisyydestä. Pudasjärvellä ja Utajärvellä alkutuotannon elinkeinot työllistävät edelleen merkittävästi, molemmilta löytyy elintarvike- ja puualan osaamista ja molemmissa sijaitsee merkittäviä matkailualueita (Syöte ja Rokua). Vaala sijaitsee Oulun ja Kajaanin puolivälissä, alkutuotannon alat työllistävät paljon ja Oulujärvi on merkittävä luontoelementti kunnalle. Myös Oulunkaarella biotalous nähdään tulevaisuuden alana, ja biomassoja on tarjolla eri tarpeisiin. Korkea työttömyys ja ikäihmisten osuuden kasvu väestörakenteessa ovat seudun suurimmat haasteet. Noin neljäsosa seudun asukkaista on täyttänyt 65-vuotta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Oulunkaarella yritysten kokonaisliikevaihto kasvoi tasaisesti vuodesta 2015 eteenpäin ja erityisesti vuodet ennen koronajaksoa olivat suotuisia kasvuvuosia liikevaihdon osalta. Vaikka yritysten liikevaihto kasvoi, ei seudun yritysten henkilöstömäärä kuitenkaan kasvanut samaa tahtia.

Elinkeinojen näkymät ovat Oulunkaarella odottavat. Talouden uskotaan vireytyvän, kunhan rajoitteet vähenevät ja liikkuminen vapautuu. Korona-aika on vähentänyt liikevaihtoa erityisesti palvelualan yrityksissä, mm. matkailussa. Pudasjärven Iso-Syötteelle on valmistunut uutta majoituskapasiteettia tälle talvikaudelle ja aluetta kehitetään edelleen ympärivuotisena matkailukeskuksena. Luminen talvi on pitänyt rinteet ja reitit aktiivisessa käytössä.

lissä tehdään systemaattista työtä ilmasto- ja energiaystävällisten ratkaisujen parissa. Kunnassa on runsaasti tuulivoimatuotantoa ja lisää suunnitellaan. lissä pidetään vuosittain IlmastoAreena-tapahtuma ja mm. hanketyöllä pyritään löytämään uusia työllistymismahdollisuuksia kiertotalouden piiristä. Merkittävä lähiajan investointi on Vaalan Pelson vankilan korvaamien uudella vankilalla. Kuntakeskuksen läheisyyteen sijoitettava vankila valmistuu kesällä 2023. Kemin uuden biotuotetehtaan rakentaminen luo työtä Oulunkaaren seudullekin: alkuvaiheessa työtä on tarjolla varsinkin maanrakentamisen ammattilaisille ja yrittäjille – jatkossa puun korjuun ja kuljetuksen ammattiteissa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä ja tarjonta ovat kohtuullisessa tasapainossa useilla toimialoilla. Työpaikkarakenteessa korostuvat perusammattit niin alkutuotannon, jalostuksen kuin palveluidenkin sektoreilla, mutta myös asiantuntijoita seudulla tarvitaan. Myös Oulunkaarella on todettu kohtaanto-ongelmia ja yrityksillä on ollut vaikeuksia löytää työvoimaa tarpeisiinsa mm. sote-aloilla. Asiantuntijoita ei ole kaikilla aloilla riittävästi tarjolla, joten eräät yritykset ovat rekrytoineet erityisasiantuntijoita Ouluun, vaikka tuotanto tapahtuu Oulunkaarella. Keittiö- ja puhtaanapitoaloille kaivataan moniosaajia.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Oulunkaarella on reilut 1 300 työtöntä työnhakijaa alkuvuonna 2021, mikä on pari sataa henkeä enemmän kuin vuotta aiemmin. Oulunkaarella on ollut viime vuosina Pohjois-Pohjanmaan seutujen korkein työttömyysaste. Varsinkin Vaalassa työttömiä on runsaasti suhteessa työvoimaan. Utajärvellä työttömyys on seudun alhaisin. Nuoria työttömiä on kohtuullisen vähän. Nuorten tilanteessa ei ole tapahtunut oleellista muu-

tosta vuoden aikana. Yli 50-vuotiaiden osuus työttömistä on huomattava – heitä on lähes puolet työttömistä työnhakijoista. Pitkäaikaistyöttömien määrä on seudulla kasvussa.

Ennen koronakautta Oulunkaarella oli avoinna pari sataa työpaikkaa kuukaudessa. Loppukevästä 2020 työntekijätarve putosi ja avoimia paikkoja tuli auki puolet vähemmän kuin aiempina kuukausina. Viime syksynä työntekijöitä haettiin kesäkautta aktiivisemmin, mutta alkuvuoden tasoa ei saavutettu. Alkuvuodesta 2021 Oulunkaarella oli hieman vähemmän paikkoja tarjolla kuin vuosi sitten. Paikkoja oli auki tasaisesti kaikilla päätoimialoilla ja eri ammattitehtävissä.

18.4 Raahen seutukunta

Raahe, Pyhäjoki, Siikajoki

Raahen seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 32 438 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 463 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 057.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Korona-aika on vähentänyt toimeliaisuutta ja lisännyt työttömyyttä myös Raahen seudulla. Vaikutukset yritystoimintaan vaihtelevat toimialoittain. Rajoitustoimien jatkuminen kurittaa entisestään osaa toimialoista. Yleiskuva on, että yritysten liikevaihto on laskenut aiemmasta mutta myös positiivista odotusta on havaittavissa. Vähentynyt liikkuminen ja kulutus näkyvät myynnin vähenemisenä.

Pyhäjoen ydinvoimalahanke on merkittävä talouden ja työllisyyden pirstysruiske useiksi vuosiksi seudulle ja koko maakunnalle. Valmistelutyöt ovat jatkuneet jo useita vuosia ja vaadittuihin lupiin liittyvät aineistot ovat valmistelussa. SSAB:n markkinatilanne on kohentunut, lomautustarpeet ovat vähentyneet ja uusia rekrytointeja on suunniteltu. Kaikkiaan yrityssektorin tunnelma on odottava: talouden näkymät eivät ole vielä selkeitä ja isoja kehittämisskeleitä tehdään hyvin harkiten. Lähitulevaisuus nähdään positiivisesti, kunhan korona saadaan kuriin, rokotesuoja on kattava ja rajoitustoimet poistuvat. Yrittäjien jaksaminen ja henkinen hyvinvointi ovat koetuksella ja tukitarve on lisääntynyt. Huoli toimeentulosta ja pelko tulevasta aiheuttavat paineita. Henkiseen jaksamiseen tarvitaan matalan kynnyksen ja varhaisen tuen palveluja.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Raahen seudulla yritysten liikevaihto kääntyi kasvuun muuta seutuja myöhemmin (2017) ja kasvujakso ei kestänyt pitkään. Yritysten kokonaisliikevaihdonkasvu alkoi hyytyä jo vuonna 2019 ja viime vuonna suunta oli aleneva. Viime vuosina Raahen seudun yritysten liikevaihtokehitys on ollut maakunnan seuduista heikoin.

Muun maakunnan tavoin koronakausi on puraissut pahiten palvelualojen yrityksiä – alkutuotannossa, teollisuudessa ja rakentamisessa tilanne on ollut parempi. Toimialojen sisällä ja välillä on kuitenkin suuria eroja. Raahen seudulla on myös pystytty investoimaan uusiin koneisiin ja laitteisiin, jotta kilpailukyky säilyy ja jopa kasvaa globaaleilla markkinoilla. Korona-aika on pakottanut kehittämään digitaalisia välineitä.

Raahen Laivakankaan kultakaivoksen tuotanto alkaa lähikuukausina. Yhtiö on saanut järjestettyä rahoituksen koeporausten viimeistelyyn ja tuotannon käynnistämiseen. Tuotantovaiheessa kaivoksella työskentelee n. 200 henkilöä (ml. aliurakoitsijat). Henkilöstöä rekrytoidaan kevään aikana. Raahen seutu on vahva metalli- ja konepajateollisuuden keskittymä. Viime vuosina suhdannekehitys ei ole ollut suotuisa. Tarjouspyyntöjen määrä on lisääntynyt aiemmasta ja metalliyrityksissä on myös tehty lisäinvestointeja. Osalla yrityksiä uusien tilausten saaminen on haastavaa.

Veturitoimija SSAB:n markkinatilanne on kohentunut ja tulevalle kesälle rekrytoidaan normaali määrä henkilöstöä. SSAB:n Raahen tehdas on iso hiilidioksidipäästäjä. Yhtiö on mukana hiilidioksidipäästötöntä teknologiaa kehittävässä konsortiossa, jossa hiili korvataan vedyllä, jolloin sivutuotteena syntyy hiilidioksidin sijaan vettä. Tuotantouudistukset aloitetaan Ruotsissa. Suomessa käytännön muutoksia tehdään vuosikymmenen loppupuolella. Haasteena on, että uusi teknologia vaatii paljon sähköä.

Puukerrostalorakentaminen luo työtä Raahenkin seudulle. Korjausrakentaminen on ollut erityisen vilkasta ja tämä on heijastunut rakennustavarakaupassa. Työt Pyhäjoen

ydinvoimala-alueelle jatkuvat: Fennovoiman hallintorakennus valmistuu vuoden 2021 alkupuolella ja alueella on useita muita rakennuskohteita käynnissä. Ravintola-ala on erityisen heikossa tilanteessa ja myös matkailijoita ovat Raahen seudulla aiempaa vähemmän. Raahen ydinkeskusta-alueella on vireillä kolme yksityistä kaavoitushanketta, joiden odotetaan toteutuessaan lisäävän keskustan kaupallista palvelutarjontaa. Vastikään on valmistunut selvitys, jossa arvioidaan biokaasulaitoksen perustamis- ja kannattavuusedellytyksiä Siikajoelle.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pyhäjoen ydinvoimalaan liittyvät työt takaavat työvoimakysyntää jatkossakin. Vähitellen Hanhikiveen liittyvät rekrytointitarpeet suuntautuvat ydinvoima-alan erityistehtäviin. Merkittävää työvoiman ylitarjontaa ei Raahen seudulla ole ollut viime vuosina. Lähinnä myyjä- ja sähkö- ja elektroniikkalaitteiden asentajia ja kokoonpanijoita on ollut seudulla paljon suhteessa avoimiin työpaikkoihin. Myyjien tilanne on tänä kevään helppotunut.

Ammattitaitoisen työvoiman saatavuudessa on ollut myös Raahen seudulla vaikeuksia viime vuosina, eikä korona-aika ole tuonut tilanteeseen oleellisia muutoksia. Ammattibarometrin mukaan viime ja tänä keväänä seudulla on kolmisen kymmentä ammattiryhmää, joissa koetaan työvoimapulaa. Toimialoja on useita ja pulaa koetaan samoissa ammattiryhmissä kuin monella muullakin seudulla Pohjois-Pohjanmaalla.

Toimialoista korostuu varsinkin rakentaminen ja sote-alat, mutta myös konepajateollisuudessa tilanne on vaikea. Rakennusaloille tarvittaisiin nykyistä enemmän niin perustyöntekijöitä (mm. raudoittajat, muurarit, kirvesmiehet, rakennustyöntekijät) kuin myös työnjohtajia ja rakennusinsinöörejä. Sosiaali- ja terveyspalveluissa kaivataan lisää mm. sairaanhoitajia, lähihoitajia, psykologeja, farmaseutteja ja sosiaalityön erityisasiantuntijoita. Konepajayrityksissä on ollut pula pitkään varsinkin suorittavan työn ammattilaisista (mm. koneistajat, levysepät). Iso kysyntä on edelleen myös vartiointin sekä siivouksen ja puhtaanapidon taitajista. Erityis- ja lastentarhanopettajista on ollut vaje jo vuosia.

Haasteena on, että teollisten työpaikkojen kiinnostavuus on aiempaa vähäisempi ja moni koulutetuista ei jää alansa töihin. Matalan osaamistarpeen paikkoihin tekijöitä koetaan vielä olevan tarjolla, mutta korkeaa osaamista tai korkeakoulutusta vaativiin tehtäviin ei osajia tahdo löytyä. Pidemmän aikajänteen ratkaisuja edistetään Raahessa AMK-tarjonnalla. Kajaanin ammattikorkeakoulu toteuttaa rakennus- ja yhdyskuntatekniikan insinöörien, koneinsinöörien ja pelialan tradenomien koulutusta niin lähi- kuin etäopintoina. Pyhäjoen ydinvoimaprojektin eteneminen kasvattaa kansainvälisen työvoiman tarvetta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Jo ennen koronaperiodia Raahen seudun työttömyys oli kasvussa. Koronakriisin puhkeaminen nosti työttömyyden nousuun keväällä 2020 ja huomattava osa tästä oli lomautuksia. Kesällä työttömien määrä aleni, mutta syksyllä työttömien määrä oli vielä selkeästi alkuvuotta 2020 korkeammalla tasolla. Viime kuukausina ei ole tapahtunut merkittävää muutosta. Raahen seudulla on noin 1 700 työtöntä ja määrä on pari sataa henkeä vuoden takaista korkeampi. Suhteellinen lisäys vuoden takaiseen on maakunnan seuduista alhaisimpia. Korkein työttömyysaste on Raahessa – Pyhäjoen ja Siika-joen työttömyysasteet ovat muutaman prosenttiyksikön alempia. Nuoria työttömiä on suhteellisesti paljon, eikä tilanne ole parantunut viime vuosina. Korona-aikana pitkäaikaistyöttömien määrä on noussut selvästi.

Seudun avointen työpaikkojen määrä aleni huoattavasti viime keväänä, kuten monilla muillakin seuduilla. Kesällä ja syksyllä 2020 työvoiman kysyntä elpyi vielä hitaasti, mutta loppuvuodesta tilanne parani. Alkuvuonna 2021 Raahen seudulla oli avoinna työpaikkoja suurin piirtein saman verran kuin vuosi sitten. Paljon paikkoja on ollut tarjolla mm. myynnin työntekijöille, rakennusalan perusosaajille, hitsaajille, koneasentajille, työkoneiden kuljettajille, siivoajille ja vartijoille.

18.5 Nivalan-Haapajärven seutukunta

Nivala, Haapajärvi, Pyhäjärvi, Reisjärvi, Kärsämäki

Nivalan-Haapajärven seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 27 677 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 397 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 334.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	-
Työvoiman saatavuus	+	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Nivala-Haapajärven seudulla korona-ajasta on selvitty kohtuullisen hyvin. Seutu on maaseutuelinkeinoiniin ja perusteellisuuteen painottuva seutu, jossa myös uusien teknologioiden avulla halutaan modernisoida ja kansainvälistää seudun yritystoimintaa. Kaivostoiminta, metalli- ja konepajateollisuus, puu- ja puutuoteteollisuus sekä rakennustuoteteollisuus ovat hyvin edustettuina seudun tuotantorakenteessa. Palvelualojen suhteellinen työpaikkamäärä ei ole yhtä suuri kuin esim. Oulun seudulla ja Koillismaalla, joten koronarajoitteet eivät ole yhtä suuresti heikentäneet liiketoimintaa.

Oulun yliopiston Kerttu Saalasti -Instituutti, Centria-ammattikorkeakoulu ja Koulutus-kuntayhtymä JEDU:n ammattiopistot ovat aktiivisia koulutusorganisaatioita ja niiden palvelukykyä halutaan parantaa elinkeinotoiminnan kilpailukykyä tukevalla tavalla. Yritysten kansainvälisyyttä ja ICT:n hyödyntämistä liiketoiminnassa halutaan kehittää laajasti. Pyhäjärven kaivos on saanut jo pariin otteeseen pienen jatkoajan ja työt kaivoksella ovat jatkuneet. Maanalaisen kaivostoiminnan loppuminen on isoin lähitulevaisuuden työmarkkinamuutos.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Nivala-Haapajärven seudulla yritysten liikevaihdon kehitys on ollut monia maakunnan seutuja hieman vaatimattomampaa ja liikevaihtokehitys kääntyi laskuun jo vuonna 2019. Vaikka liikevaihtokehitys on ollut maltillista viime vuodet, kasvoi yrityshenkilöstön määrä kuitenkin ennen koronakautta. Yleisnäkökulma seudulla on kohtuullisen positiivinen. Erityisesti seudun teollisuusyrityksillä on ollut halua investoida sekä kansainvälistyä.

Seudulla toimiva yritys on solminut esisopimuksen Metsä Fibre Oy:n kanssa teräsbetonipaalujen toimituksesta Kemiin uuden biotuotetehtaan pohjan vahvistamiseen. Kyse on suurin koskaan tehty paalutoimitus Suomessa. Yhtiö toimittaa betonipaaluja määrän, joka vastaa lähes puolta koko Suomen vuosittaisesta paalumarkkinasta. Projektia varten rakennetaan uusi valmistuslinja Kärsämäelle. Nivalaan on suunniteltu biokaasulaitosta, joka käyttäisi paikallista karjanlantaa liikennepolttoaineen valmistukseen. Pyhäjärven Hautakankaalle suunnitellaan ison kokoluokan tuulivoimapuistoa – hankkeen yhdistetty yleiskaava ja YVA -prosessi on vireillä.

Pyhäjärvellä kaivoksen lopettaminen on ollut pitkään tiedossa ja alueen uusiokäyttöä on suunniteltu vuosia. 60 vuotta kestänyt kaivostoiminta päättyy tämän vuoden loppuun mennessä. Maanalaisia kaivoskäytäviä on yli 100 km. Kaivostiloissa on toteutettu useita tutkimus-, testaus- ja tuotekehityshankkeita eri aloilta. Kaivokseen on tehty teknistä suunnittelua pienen kokoluokan pilottilaitoksesta, jolla testattaisiin kai-

voksen toimivuutta pumppuvoimalana ja energiavarastona. Kansainvälisessä Golde-neye-hankkeessa Pyhäsalmen kaivos toimii testipaikkana, jossa selvitetään kaivostoi- minnan ympäristövaikutuksia ja toiminnan vakautta. Jatkossa tunneliverkostoa hyö- dynnetään myös aktiivisesti koulutuskäytössä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Nivala-Haapajärven seudulla työvoiman saatavuus on hieman helpottanut viimeisen vuoden aikana. Seudun työmarkkinat ovat pääosin tasapainossa. Viime keväänä seu- dulla koettiin työvoimapulaa reilussa parissa kymmenessä ammattiryhmässä – ke- vällä 2021 määrä on laskenut kuuteentoista. Työvoiman ylitarjonnan ryhmiä on vain muutamia.

Viime vuosina osaajapulaa on koettu erityisesti konepajateollisuudessa ja sote-aloilla. Tilanne jatkuu vaikeana seudun konepajayrityksissä, joissa tarvitaan lisää mm. hitsaa- jia, asentajia, koneistajia ja kokoonpanotyöntekijöitä, mutta myös konetekniikan eri- tyisasiantuntijoita. Sote-aloilla tilanne on helpottanut useissa ammattiryhmissä, mutta yleislääkäreistä on edelleen pula. Rakennusaloille tarvitaan tällä hetkellä suunnittelu- asiantuntijoita ja työjohtajia, eikä heitä tunnu seudulla löytyvän. Myös monissa opetus- ja kasvatusalojen tehtävissä työtä olisi tarjolla (mm. erityisopettajat, lastentarhanopet- tajat, lukion- ja peruskoulun yläluokkien opettajat).

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Nivala-Haapajärven seudulla työttömien määrä nousi äkillisesti keväällä 2020. Alku- vuodesta työttömiä oli reilut tuhat, keväällä jo lähes 1500. Viime kesän ja syksyn ai- kana työttömien määrä on laskenut tasaisesti. Alkuvuodesta 2021 työttömiä oli kuiten- kin pari sataa enemmän kuin vuosi sitten. Lisäys on suhteellisesti maakunnan seu- duista alhaisimpia ja seutuvertailussa Nivala-Haapajärven työttömyysaste on edelleen maakunnan alhaisimpia. Kunnista erottuvat Reisjärvi ja Pyhäjärvi: ensin mainitussa työttömyysasteen kuukausikeskiarvo oli viime vuonna 8,1%, jälkimmäisessä 14,0%. Nuorten työttömien määrä kohosi koronan seurauksena, mutta loppuvuoden 2020 ai- kana alle 25-vuotiaiden työttömien määrä palasi alkuvuoden tasolle. Pitkäaikaistyöttö- mien ja yli 50-vuotiaiden työttömien määrä on kuitenkin selvästi kasvanut.

Viime vuosina Nivala-Haapajärven seudulla on ollut avoimia työpaikkoja yhä enem- män tarjolla. Kevään 2020 koronashokki toi tähän muutoksen. Monilla muilla seuduilla työpaikkatarjonta supistui muutamaksi kuukaudeksi, mutta kesällä tai viimeistään syk- syllä avoimia paikkoja oli kiihtyvällä tahdilla tarjolla. Nivala-Haapajärven seudulla työ- voimakysyntä ei vireytynyt yhtä ripeästi. Avointen työpaikkojen määrä oli talvikuukau-

sina 2020-2021 vuoden takaista alemmalla tasolla. Alkuvuoden isoimmat rekryointitarpeet ovat olleet puu- ja konepajateollisuuden aloilla erilaisiin prosessi- ja kokonpanotehtäviin.

Pyhäsalmen kaivokselta on vapautunut työntekijöitä viime vuosina ja osa henkilöstövähennyksistä on pystytty hoitamaan eläköitymisillä. Alkuvuonna 2021 kaivoksen henkilöstömäärä on arviolta noin sata työntekijää ja sen lisäksi kaivoksen urakointiyrityksissä työskentelee parikymmentä henkeä. Maanalainen toiminta päättyy tänä vuonna ja maanpäällinen rikastamotoiminta jatkuu vielä viitisen vuotta. Se työllistää parikymmentä työntekijää.

18.6 Haapaveden-Siikalatvan seutukunta

Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva

Haapaveden-Siikalatvan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 13 463 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 104 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 703.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Seudulla on pystytty sopeutumaan koronatilanteeseen pääosin hyvin ja tilanne koetaan rauhallisena. Asetetut rajoitteet vaikuttavat toimintaan oppilaitoksissa ja työpaikoilla. Haapavesi-Siikalatvalla on suhteellisesti paljon alkutuotannon ja teollisuuden, erityisesti elintarviketeollisuuden, työpaikkoja. Näillä aloilla ja niiden ydinammateissa toiminta jatkuu myös poikkeusaikana.

Haapavesi-Siikalatvan seudulla on menestyvää teollisuutta suhteellisen paljon, huomioiden paikallistalouden koon ja sijainnin suhteessa maamme merkittävimpiin kasvu-seutuihin. Puutuote-, metalli- ja elintarviketeollisuus ovat vahvasti edustettuina seudun elinkeinorakenteessa. Erityisesti elintarvike- ja rakennustuoteteollisuudessa on tehty viime vuosina merkittäviä investointeja kilpailuaseman parantamiseksi. VT 4:n läheisyys antaa hyvät logistiset mahdollisuudet harjoittaa monipuolista liiketoimintaa. Pohjois-Pohjanmaan ja lähimaakuntien isot biotehdashankkeet luovat positiivisia näkymiä. Seudulla on useita vetovoimaisia työllistäjiä, mutta osassa yrityksiä on koettu viime vuosina vaikeuksia löytää osaavaa työvoimaa seudun nuorista. Seudun tunnettuutta ja myönteisiä puolia on tarpeen markkinoida laajemmin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilastokeskuksen tietojen mukaan seudun yritysten kokonaisliikevaihto on kasvanut suotuisasti viime vuodet. Yritysten liikevaihto kasvoi vielä vuonna 2020, mutta yrityshenkilöstön määrässä tapahtui jo pudotusta. Yleisilme seudulla on yleismaailmallinen tilanne huomioiden positiivinen. Yritysten perustamisaktiivisuudessa ei ole tapahtunut oleellista vähentymistä. Yritystoiminnan lopetusta suunnittelevien huolena on löytää toiminnalle jatkajaa. Seudun yritykset ovat myös korona-aikana hakeneet kehittämisrahoitusta ja tehneet mm. uusia laiteinvestointeja.

Teollisuuden aloilla tuotanto on jatkunut ja kysyntää riittänyt koronasta huolimatta. Pyhännällä on tehty viime vuosina merkittäviä tuotantokapasiteettia lisääviä investointeja mm. taloteollisuudessa. Rungas rakentaminen on taannut rakentamisen ja rakennustuoteteollisuuden yrityksille hyvän kysynnän. Seudun kuntiin valmistellaan useita isoja tuulivoima-alueita (mm. Piipsanneva, Puutionsaari, Piiparinmäki). Tuulivoimahankkeiden toteutus ei ala lähiaikoina – hankkeet ovat vielä suunnittelullisesti ja lupien osalta vaiheessa. Energiaturvetuotannon uhkakuvat koskettavat seutua suuresti. PTT:n tuoreen selvityksen mukaan alueen kokoon suhteutettuna suurin merkitys turvetoimialalla on maamme seutukunnista Luoteis-Pirkanmaalle ja Haapavesi-Siikalatvalle.

Haapavedelle suunnitellaan maakunnallisesti merkittävää biojalostamohanketta. Voimalaitoksen yhteyteen valmistuisi laitos, joka tuottaisi bioetanolia liikennekäyttöön ja sivutuotteina ligniiniä, biokaasua sekä lietettä lannoitteeksi. Raaka-aineena käytettäisiin puuta eri muodoissa. NordFuel -investoinnin kokonaisarvo on noin 300 milj. euroa. Rakentamisen aikainen työllisyysvaikutus on noin 300 henkilötyövuotta. Itse laitos työllistää 70–80 henkilöä ja puun hankintaketjuun arvioidaan tulevan 100-200 uutta työpaikkaa. Hanke sai helmikuussa 2020 VN:n raha-asiainvalidikunnan energiatukipuollon (24,5 M euroa). Ympäristölupa on vireillä ja päätös saataneen lähiaikoina.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Viime vuosina Haapavesi-Siikalatvan seudulla ei ole ollut lainkaan työvoiman ylitarjontaa missään ammattiryhmässä, eikä sitä ole edelleenkään keväällä 2021. Monilla aloilla työnhakijoita on kohtuullisesti suhteessa seudulla avautuviin työpaikkoihin, eikä pitkittyvää työnhakua koeta laajasti työtä aktiivisesti hakevien joukossa. Työvoimapulaa sitä vastoin on esiintynyt seudulla viime vuosina useissa ammateissa ja tilanne on vaikeutunut korona-aikana.

Keväällä 2020 Haapavesi-Siikalatvalla koettiin työvoimapulaa parissa kymmenessä ammattiryhmässä niin alkutuotannon, teollisuuden, rakentamisen kuin varsinkin sote-palvelujen aloilla. Tänä keväänä (2021) työvoimapulan ammattiryhmiä on Ammattibarometrissa lähes 30. Rekrytointivaikeudet koskettavat edelleen kaikkia päätoimialoja. Tilanne on vaikeutunut varsinkin rakentamisessa ja sote-aloilla. Rakennusaloille tarvitaan lisää henkilöstöä erityisesti johto- ja asiantuntijatehtäviin (mm. työnjohtajat, insinöörit). Sosiaalipalveluissa on pula niin ohjaajista kuin erityisasiantuntijoissa. Terveystieteidenhuollossa on pulaa erittäin monissa ammattinimikkeissä. Alkutuotannossa tarvitaan lisää tekijöitä mm. kotieläinkasvatukseen, maa- ja metsäkonekuljettajiksi ja metsureiksi. Myös koneasentajille, koneistajille ja konekorjaajille on edelleen tarvetta. Ulkomaalaistaustaisia on Haapavesi-Siikalatvalla vähän. Maakunnan eteläisillä seuduilla on käynnissä hanke, jolla mm. helpotetaan maahanmuuttajien tuloa ja edistään maahanmuuttajien ja työnantajien kohtaamista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Myös Haapavesi-Siikalatvan -seudulla työttömien määrä kohosi keväällä 2020 äkillisesti, mutta jo kesällä tilanne helpotti. Seutuvertailussa työttömyysaste on maakunnan alhaisimpia, mutta suhteellisessa seutuvertailussa Haapavesi-Siikalatvan vuosilisäys on maakunnan korkein, Alkuvuodesta 2021 seudulla oli vajaa 700 työtöntä työnhakijaa, mikä oli reilut sata henkeä enemmän kuin vuosi sitten. Pyhännän työttömyysaste on pari prosenttiyksikköä Haapavettä ja Siikalatvaa alemmalla tasolla. Alle 25 -vuotiaita ja ulkomaalaisia työttömiä on määrällisesti hyvin vähän verrattuna muihin maakunnan seutuihin. Pitkäaikaistyöttömien määrä on noussut tasaisesti viime kuukausina. Yli 50-vuotiaiden osuus työttömistä on korkea.

Avointen työpaikkojen tarjonta putosi selvästi Haapavesi-Siikalatvalla viime keväänä, eikä työvoimakysyntä palautunut entiselleen loppuvuoden 2020 aikana. Alkuvuodesta 2021 avoimia työpaikkoja oli tarjolla vähemmän kuin vuosi sitten. Isompia rekrytointitarpeita on ollut lähinnä elintarviketeollisuudessa alan perustyöntekijöille.

Työn ulkopuolella ja etenkin pitkäaikaistyöttömissä on paljon henkilöitä, joiden työ- ja toimintakyky ei vastaa tämän hetken työelämävaatimuksia. Monilla työmatkaliikkuminen on haastavaa, jos se on hoidettava julkisilla yhteyksillä. Työttömien työhakijoiden tavoittaminen ja heidän hakeutuminen työllistymistä edistäviin palveluihin on heikentynyt korona-aikana, kun puutteelliset digitaidot rajoittavat etäpalveluiden käyttöä.

18.7 Ylivieskan seutukunta

Ylivieska, Kalajoki, Oulainen, Sievi, Alavieska, Merijärvi

Ylivieskan seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 43 288 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 146 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 210.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Ylivieskan seudulla koronakaudesta on selvitty kohtuullisen hyvin ja toimeliaisuus pirstyy nykyisestä, ellei kevään ja kesän aikana tule merkittävää heikentymistä virustilanteesta ja koronarokotus etenee ripeästi. Yritysten konkurssimäärä ei ole kasvanut. Monissa yrityksissä hyvä tase auttoi sopeutuman heikentyvään kysyntään. Jonkin verran on havaittavissa apeutta yrittäjillä ja yrityksissä, kun poikkeuksellinen tilanne on jatkunut pitkään. Koronatukia on hyödynnetty aktiivisesti, mutta on myös havaintoja, että valtiollisen tukitoimet eivät ole soveltuneet kaikille pienyrittäjille optimaalisesti. Sukupolvenvaihdoksissa on pieni suvantovaihe meneillään.

Ylivieskan seutu on kokoluokassaan hyvin monimuotoinen: seudulla on elinvoimaista ja kasvuhakuista alkutuotantoa, iso joukko teollisuusalojen työllistäjiä ja paljon palvelutyöpaikkoja esimerkiksi kaupassa ja matkailualoilla. Pyhäjoen ydinvoimahanke on maakunnan suurin yksittäinen investointi ja moni Ylivieskan seudun yritys on päässyt mukaan eri hankkeisiin voimala-alueella. Huolta herättää hankkeen tahmea eteneminen - seudulla odotetaan ripeämpää ja selkeämpää edistymistä jo lähitulevaisuudessa.

Ylivieskan seudullakin käydään aktiivista keskustelua työperäisen maahanmuuton tarpeesta. Osaavan työvoiman saatavuudessa on ollut viime vuosina haasteita, eikä tilanne ole helpottanut korona-aikana. Lisää konkreettisia avauksia ja seudun kansainvälistä markkinointia kaivataan maahanmuuton toteutumiseksi. Kansainvälisen työvoiman pysyvyys edellyttäisi myönteistä asenneilmastoa ja halua kohdata rohkeasti eri kulttuureista ja kielialueilta tulevia ihmisiä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Ylivieskan seudulla yritysten liikevaihto kasvoi tasaisesti vuodesta 2015 eteenpäin ja erityisesti viime vuosina, ennen koronakautta, kokonaisliikevaihto nousi erittäin hyvää vauhtia. Koronatilan seurauksena kasvu on hyytynyt. Keskeisillä yrityksillä tilanne on kuitenkin vähintään kohtuullisella tasolla. Tuotteille ja palveluille on yhä kysyntää ja uusia tilauksia saadaan tasaisesti. Osassa vientiä harjoittavia yrityksiä tilauskirjat ovat aiempaan ohuimmat ja uusien asiakkaiden saaminen on vaikeutunut. Korona-aika on vähentänyt pienten yritysten rohkeutta tai tarvetta selvittää vientipotentiaalia ja viennin paikallisverkostoja.

Toimialojen yleisnäkymät ovat vaihtelevia. Lähitulevaisuuden kysyntää on vaikea ennakoida. Moni yritys toimittaa lyhyitä tilauksia – pitkiä sopimuksia vältetään poikkeuksellisessa taloustilanteessa. Myönteisiä havaintoja teollisuudessa on mm. elintarvikevalmistuksessa, puu- ja rakennustuoteollisuudessa sekä metalli- ja konepajateollisuudessa. Tilauksia on riittänyt ja näkymät ovat positiiviset. Rakentamisen suhdanne on heikentynyt aiemmasta, mutta isoja hankkeita on valmistunut tai meneillään (mm. Ylivieskan uuden kirkon rakentaminen, 35 miljoonan euron toimitilainvestointi Sievissä, sekä 40 miljoonan investoinnit Kalajoen Hiekkasärkkien alueella). Monia julkisia toimitilahankkeita on menossa tai alkamassa lähiaikoina.

Kaupan alojen kuva on yhdenmukainen koko maan kanssa: vähittäiskauppa ja suuret ketjut menestyvät hyvin, mutta monet pienet toimijat ja erikoistavaraliikkeet ovat vaikeuksissa vähentyneen kysynnän vuoksi. Matkailualat, erityisesti majoitus ja ravitseminen, tekevät suurta tappiota. Kysyntä on murto-osan normaalista, kotimaisen ky-

syntä ei täysin korvaa ulkomaisten vieraiden poissaoloa ja näkymät ovat edelleen erittäin epävarmat. Turkisalan vaikeudet koetaan Pohjois-Pohjanmaalla Kalajoella. Ala on ollut kriisissä monista syistä ja korona aiheutti omat toimintavaikkeudet. Alan yritykset ovat olleet vaikeassa kassatilanteessa, mutta muutosta parempaan on toimialalla havaittavissa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Ylivieskan seudulla on runsaasti työvoimapulasta kärsiviä aloja, ja tilanne on huonontunut viime vuosina. Kevään 2020 Ammattibarometrissa mainitaan 50 ammattiryhmää, joissa työnhakijoita on vähän suhteessa seudun tarpeisiin ja avoimiin paikkoihin. Tänä keväänä työvoimapulan ammattiryhmiä oli 52. Käytön tukihenkilöt ja yleissihteerit ovat ryhmiä, joista Ylivieskan seudulla on ollut ylitarjontaa viime aikoina.

Työvoimapulaa koetaan useilla toimialoilla ja ammattinimikkeiden joukko on laaja. Neljällä toimialalla tilanne on ollut vaikea pitkään ja pula-ammattiryhmiä on paljon. Näitä ovat rakentaminen, kuljetus, metalli- ja konepajateollisuus ja Sote-palvelut. Mara-aloilla vaje on valtaosin hellittänyt korona-aikana. Teollisuudessa erityisesti metalli- ja konepajayrityksillä on vaikeuksia löytää työvoimaa tarpeisiinsa. Tehtäviin tarvitaan lisää varsinkin perusosaajia (mm. koneasentajat, hiojat, levysepät, kokoonpanijat, metallituotteiden viimeistelijät). Viimeisen vuoden aikana myös sähkötekniikoille ja sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kokoonpanijoille on ollut työtä tarjolla, mutta tarjonta on niukkaa. Rakentamisen aloilla on runsaasti ammattinimikkeitä, joissa koetaan työvoimapulaa. Tehtävät liittyvät niin suunnitteluun, työnjohtotehtäviin kuin toteutukseen. Kuljetusaloilla on osaajapulaa useissa kuljettajaryhmissä, Sote-aloilla on toista kymmentä ammattiryhmää, joihin tarvitaan lisää tekijöitä. Edellisten lisäksi kiinteistöhuollossa ja siivouksessa tilanne on ollut haasteellinen pitkään. Koulutus- ja kasvatusalloilla on kysyntää erityisopettajista ja lastentarhanopettajista.

Ylivieskan seudun tilanne vaikeutuu jatkossa, kun matkailuala elpyy ja investoinnit rakentamisessa ja teollisuudessa kasvattavat työvoimatarvetta. Seudulle tarvitaan uutta työvoimaa. Seudullisten ja kotimaisten keinojen lisäksi on edistettävä ulkomaisen työvoiman käyttöä ja juurtumista seudulle. Työpaikkatarjonta on seudulla laaja – oikein kohdennetulla markkinoilla se voisi avata uusia urapolkuja ammatillista muutosta haluaville.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Ylivieskan seudulla työttömien määrä hypähti rajuun nousuun vuosi sitten: helmikuussa 2020 työttömiä oli noin 1800 – huhtikuussa jo lähes 3000. Tilanne alkoi kunnolla helpottaa vasta alkusyksystä 2020. Alkuvuodesta 2021 seudulla on pari tuhatta työtöntä, mikä on noin 300 enemmän kuin vuosi sitten. Suhteellinen lisäys on maakunnan seuduista alhaisimpia. Koronakaudella palvelualoilla työskentelevien naisten työttömyys ja lomautukset ovat kasvaneet – tämä näkyy myös Ylivieskan seudulla. Kuntien kesken on pientä hajontaa työttömyyden tasossa - alhaisimmat työttömyysasteet ovat edelleen Kalajoella ja Alavieskassa. Pitkäaikaistyöttömien määrä kääntyi seudulla nousuun viime syksynä.

Avoimien työpaikkoja on ollut Ylivieskan seudulla hyvin tarjolla viime vuosina. Viime keväänä työpaikkatarjonta hyytyi huomattavasti muutamassa kuukaudessa, eikä loppuvuoden 2020 aikana nähty palautumista alkuvuoden tasolle. Talvikuukausina 2020-2021 työntekijäkysyntä näyttää piristyneen. Avoimia tehtäviä on ollut tarjolla useilla aloilla – varsinkin rakentamisen, ravitsemisen, teollisuuden sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden perustehtävissä.

19 Kainuu

Kainuussa asui vuoden 2020 lopussa 71 664 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 642 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 3 828.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Kainuun aluetalous on kehittynyt erittäin positiivisesti useiden vuosien ajan ja vaikka koronapandemia on vaikuttanut negatiivisesti elinkeinoelämään, Kainuu on selvinnyt vaikutuksista keskimääräistä paremmin muuhun maahan verrattuna. Työvoiman kysyntä on lisääntynyt huomattavasti loppuvuodesta 2020 alkaen ja työttömyyden kasvu on ollut maltillista. Kainuun Yrittäjät ry:n vuodenvaihteessa 2020–21 tekemän kyselyn mukaan yritysten liikevaihto ja henkilöstömäärät ovat Kainuussakin alentuneet koronan takia. 70 % yrityksistä kertoo koronan haitanneen tai tulevan haittamaan toimintaa ja lähes 30 %:lla haitta on ollut merkittävä. Liikevaihto on koronasta huolimatta pysynyt ennallaan noin neljäsosalla ja lähes viidesosalla yrityksistä liikevaihto on jopa kasvanut. Yli puolet (58 %) kainuulaisista yrityksistä arvioi selviävänsä ja 13 % ennakoii menestyvänsä aiempaa paremmin. Kevään 2021 pk-yritysbarometrissa 12 % kainuulaisista pk-yrittäjistä koki yrityksellä olevan tarve sopeuttaa toimintaansa. Luku on pienempi kuin vuosi sitten (17 %) ja huomattavasti alempi kuin koko maan keskiarvo (25 %). Sopeuttamistoimista kainuulaiset pk-yritykset ovat hyödyntäneet lomauttamista samoin kuin muiden työvoimakustannusten karsimista ja irtisanomisia.

Korona-aikaa on hyödynnetty yritysten kehittämiseen ja koronatuilla on ollut suuri merkitys kehittämisen mahdollistajana. Rahoitusta on hyödynnetty mm. sähköisten ja digityökalujen käyttöönotossa. Investoinnit, liiketoiminnan kehittäminen ja työvoima-

kustannukset muodostavat suurimmat rahoitustarpeet kainuulaisissa yrityksissä (Kainuun Yrittäjät ry:n kysely). Vuonna 2020 noin 1 800 kainuulaista yritystä sai joko koronatukea tai yrittäjien työttömyysturvaa. Tukea myönnettiin kaikkiaan vajaa 16 milj. euroa.

Kainuulle tärkeitä investointeja on toteutunut ja uusia on suunnitteilla. Vuosina 2020–2025 Kainuuseen on odotettavissa tai osittain jo toteutunut yli 2,4 miljardin investoinnit, joka tarkoittaa myös merkittäviä lisätyövoiman tarpeita: arviolta yli 2 500 henkilöä suoraan ja välillisesti ja rakennusaikana jopa yli 3 000 henkilöä. Suuria jo tapahtuneita investointeja ovat esim. CSC datakeskuksen suurteholaskennan tietokone Kajaanissa ja Terrafame Oy:n akkukemikaalitehdas Sotkamossa. Muita investointeja on tehty tai suunnitteilla mm. matkailuun, elokuvateollisuuteen ja tuulivoimaan. Pienempien yritysten osalta koronakriisin nähdään lisänneen yksityisten rahoittajien varovaisuutta, mikä voi viivästyttää investointeja. Kainuun ratojen parannustyö toteutetaan v. 2021-2023.

Koronan mukanaan tuoma digiloikka sekä etätyön ja -opiskelun kasvu ovat luoneet uusia mahdollisuuksia Kainuuseen. Fyysisen sijainnin merkityksen vähentymisen sekä paikkariippumattoman ja monipaikkaisen työn lisääntymisen myötä Kainuu on saanut paluumuuttajia ja mökeiltä käsin työskenteleviä. Maakunnan sisäisen tietoliikenteellisen saavutettavuuden parantuminen tukee kehitystä, jonka odotetaan jatkuvan samansuuntaisena koronan jälkeen.

Kainuun ilmastotyö on käynnistynyt hyvin. Kainuun liiton vetämä Ilmasto- ja ympäristöystävällinen Kainuu 2040 -hanke on päättymässä osana Kainuun maakuntaohjelman päivitystyötä. Käynnissä on myös ylimaakunnallinen KAHINA-hanke sekä kuntien omia ilmastohankkeita ilmastotyön edistämiseksi.

Osaavan työvoiman saatavuusongelma on tulevaisuudessakin merkittävä haaste, joka pahimmillaan uhkaa yritysten kasvua ja uusien investointien toteutumista. Nuoria ja työikäisiä asukkaita tarvittaisiinkin maakuntaan huomattavasti lisää. Tilanteeseen etsitään ratkaisuja monin eri tavoin, mm. edistämällä työperäistä maahanmuuttoa.

Saavutettavuus on Kainuun aluekehityksen kannalta erittäin kriittinen tekijä ja yksi koronan haitallisimmista vaikutuksista kohdistui alueen lentoliikenteeseen. Koronan seurauksena lennot Kajaaniin lakkasivat kokonaan. Lentojen osittaisesta palautumisesta ja lentoliikenteen kilpailuttamisesta huolimatta sen jatkuvuus on edelleen epävarmaa, mikä vaikuttaa merkittävästi mm. matkailuun, tapahtumiin ja vientiyrityksiin.

Kolmas keskeinen haaste Kainuussa on yritysten pääomahuolto ja suurten pääomien puute, minkä vuoksi investointien saaminen maakunnan ulkopuolelta ja ulkomailta on olennaista. Kainuussa tarvittaisiin myös alueellinen riskipääomarahasto, jolla voitaisiin

ratkaista mm. alhaisten vakuusarvojen ongelmat ja jota voisivat hyödyntää myös pienet yritykset. Edellä mainitut kolme maakunnan kehityksen pullonkaulaa on tunnistettu Kainuun maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa 2021-2022.

Koronan vaikutukset ovat erilaiset eri toimialoilla. Korona on kurittanut erityisesti kansainvälistä matkailua, mutta myös pieniä palvelu- ja kaupan alan yrityksiä, kuten tapahtumayrityksiä, kivijalkakauppoja, erikoisliikkeitä ja henkilöstöruokaloita. Koronasta aiheutuneet matkailun tulonmenetykset heijastuvat laajasti muihin oheispalveluja tarjoaviin yrityksiin. Myös vientiyritysten määrän väheneminen ja viennin arvon lasku ovat koronasta johtuvia negatiivisia seurauksia. Sen sijaan teollisuudessa, kuten kiviainekesäällä sekä ICT- ja metallialalla on tapahtunut kasvua. Näkymät ovat positiiviset myös puuteollisuudessa ja puurakentamisessa.

Kainuussa ennakoitaan paluuta hiljalleen normaaliin toimintaan ja yritystoiminnan toimimiseen tulevan vuoden aikana, mikäli rokotukset etenevät suunnitellusti eikä COVID-19-virusmuunnoksista aiheudu uusia laajoja tartuntaketjuja. Konkurssien määrä ei ole lisääntynyt eikä merkkejä konkurssiaallosta ole. Pisimpään vaikean tilanteen nähdään jatkuvan matkailu- ja ravintola-alalla sekä muissa pienissä palvelualan yrityksissä, joissa lomautukset jatkuvat ja irtisanomisia voi toteutua. Sen sijaan teollisuudessa kehitys jatkuu vahvana. Koronatilanteen kehittyminen on kuitenkin merkittävä epävarmuustekijä lähitulevaisuuden kehityksessä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kevään 2021 pk-yritysbarometrin mukaan kainuulaisten yrittäjien odotukset yleisten suhdannenäkymien kehityksestä ovat hieman muuta maata korkeammalla tasolla (saldoluku Kainuu 5 %, koko maa 3 %). Liikevaihdon ja kannattavuuden osalta kainuulaisten pk-yrittäjien odotukset ovat jopa huomattavasti positiivisemmat kuin lähialueilla tai maassa keskimäärin (saldoluku liikevaihto Kainuu 26 % ja kannattavuus 15 %, vastaavasti koko maa 13 % ja 0 %). Myös henkilökunnan määrän pk-yritykset arvioivat kasvavan huomattavasti maan keskiarvoa enemmän (saldoluku Kainuu 9 %, koko maa 3 %). Huolestuttavaa on, että pk-yritysten kasvuhakuisuus on edelleen laskusuunnassa ja ero keskimääräiseen koko maan kehitykseen on lisääntynyt. Kasvuhakuisia ja voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä on Kainuussa 31 % (koko maassa 41 %). Näin ollen myös ulkomailla toimivien pk-yritysten määrä on Kainuussa vähäisempi kuin maassa keskimäärin. Lähes puolet kainuulaisista pk-yrityksistä pyrkii säilyttämään asemansa kasvuhakuisuuden sijaan.

Uusia yrityksiä perustettu runsaasti ja yrittäjyys kiinnostaa - koronavuonna maakuntaan syntyiikin ennätysmäärä uusia yrityksiä (300 kpl PRH:n tilaston mukaan) ja yritys-

ten määrän nettokasvu oli 46 kpl. Suurin osa uusista yrityksistä on pieniä yrityksiä, joiden liiketoiminta perustuu yrittäjän omaan osaamiseen. Hyvä kehitys näyttää jatkuvan, sillä starttirahoja on v. 2021 alkupuolella myönnetty huomattavasti enemmän kuin vastaavana aikana viime vuonna. Haasteena on ulkopuolisen rahoituksen vaikea saatavuus. Pullonkauloina ovat erityisesti vaaditut vakuudet ja prosessin hitaus. Verkostoituminen näkyy aiempaa vahvemmin osana yritysten toimintaa, esim. hyvinvointialalla. Kevään 2021 pk-yritysbarometrin mukaan omistajavaihdosta suunnittelee 23 % kainuulaisista pk-yrittäjistä seuraavien 3–5 vuoden aikana ja 13 % tätäkin aiemmin. Väestörakenne näkyy myös yrittäjissä, joten eläköitymisen vuoksi yritysten omistajavaihdosten vauhdittamista tarvitaan ja arvonmäärityksessä havaitut haasteet tulisi kyetä ratkaisemaan.

Matkailu on kärsinyt erityisen paljon koronapandemiasta, joka katkaisi alalla aiempien vuosien aikana alkaneen kasvun. Vaikka kotimaan matkailu oli v. 2020 vahvaa ja osittain jopa ennätysellistä, matkailuyritysten tilanne jatkuu vaikeana. Luontomatkailun vahva kasvu ja vilkas kevätsezonki on tuonut positiivista virettä alalle. Kansainvälisen matkailun odotetaan elpyvän vähitellen pandemian laantumisen myötä. Ohjelmajaljehtajien tuottajat sen sijaan kärsivät edelleen kovasti pandemiasta johtuvista rajoituksista. Kotimaiset matkailijat eivät käytä oheispalveluja samassa määrin kuin kansainväliset turistit. Samoin tapahtuma- ja kulttuurialojen ahdinko jatkuu edelleen. Epävarmuutta lisää epätietoisuus lentoliikenteen jatkuvuudesta. Ravintola-alalla yritysten vaikeudet jatkuvat. Kassavirrat ovat pienentyneet ja tehdyt maksujärjestelyt alkavat erääntyä. Koronapandemiasta johtuvat rajoitukset tulevat vaikuttamaan yritysten toimintamahdollisuuksiin merkittävästi vielä tulevien kuukausien ajan. Menetettyjä tuloja on vaikea korvata.

Kaivosteollisuuden kasvuun korona ei ole vaikuttanut, vaan kaivosyrityksissä sekä liikevaihto että henkilöstömäärä ovat koronavuoden aikana kasvaneet. Alan lähitulevaisuuden näkymät ovat hyvin optimistiset ja kaivosyritysten kehitys jatkuu erittäin vahvana. Metalliteollisuuden kehityssuunta on ollut Kainuussa hyvä, vaikka suhdanteet vaihtelevat tilauskantojen mukaan alalle tyypillisesti. Lähitulevaisuuden kehitys vaihtelee paljon eri yrityksissä toimialan sisällä. Osalla metallialan yrityksistä on paljon epävarmuustekijöitä ja koronatilanne vaikuttaa kehitykseen. ICT-alalla on havaittavissa selvää piristymistä ja alueelle on syntynyt myös uusia yrityksiä. Joillekin yrityksille korona-aika on merkinnyt kasvua yritysten digitalisaation edistämisen, verkkokauppaan siirtymisen ja striimauspalvelujen kautta. Pelialan yritysten kehitys näyttää positiiviselta mm. uusien ansaintamallien kehittämisen myötä.

Puutuotetoimialalla on yleisesti ottaen kohtuullisen positiiviset näkymät kuluvalle vuodelle. Useiden yritysten toiminta kehittyi koronasta huolimatta, uusia asiakkaita löytyi ja liikevaihto ei pienentynyt edellisvuoteen verrattuna. Korona vaikutti kansainväliseen

markkinatilanteeseen viime vuonna, ongelmia oli mm. logistiikassa ja raaka-ainevarannoissa. Kysyntä on kuitenkin lähtenyt hyvin kasvuun ja se vaikuttaa Suomessa etenkin sahojen toimintaan. Sahatavaran hinta on ollut alkuvuodesta kovassa nousussa ja se vaikuttaa myös kotimaisten jatkojalostajien toimintaan. Kainuun metsistä hakattiin viime vuonna arviolta 3,7 miljoonaa kuutiometriä markkinapuuta. Mekaanisen metsäteollisuuden vientihinnat olivat alkuvuodesta alhaisella tasolla. Sahatavaran lisäksi myös sellun hinta on jälleen nousu-uralla. Metsä Groupin Kemin sellutehdas lisää metsätalouden positiivista virettä alueella ja vahvistaa alan positiivisia odotuksia sekä näkyy puun kantohinnoissa lievänä nousuvireenä.

Kainuun maatalouden merkitys aluetaloudessa perustuu edelleen maidon ja naudanhäntuotantoon. Maatalouden rakennekehitys on jatkunut voimakkaana. Vaikka tuotantoa jatkavien tilojen määrät ovat vähentyneet merkittävästi, ovat maakunnan tuotantomäärät säilyneet ja jopa kasvaneet, varsinkin maidon osalta. Alan tulevaisuus ja jatkuvuus on vaaratumassa yritysten sukupolvenvaihdosten alhaisen määrän takia. Viime vuosina toteutuneiden omistajanvaihdosten määrä on jäänyt muutamaan tapaukseen vuodessa. Kehittämisen haasteina on mm. sopimustuotantojärjestelmän käyttöönotto.

Kainuussa oli vuonna 2020 700 tukea hakenutta tilaa, kun maatilarekisterin tilamäärä vastaavasti oli reilut 800. Maatalous tuotti vuonna 2020 noin 86 miljoonan arvonlisän Kainuun aluetalouteen. Alueen maatalouden rakennetta kehitetään edelleen investointi- ja nuorenviljelijän tuella sekä Neuvo2020 -korvauksella. Erilaiset kehittämis- ja koulutushankkeet tukevat maatalojen tuottavuuden ja kannattavuuden kehitystyötä ja viljelijöiden osaamista. Ympäristön- ja ilmastonsuojelun tavoitteet haastavat tuottajia arvioimaan ja kehittämään tilakohtaisesti tuotantojärjestelmiä ja -tapoja niin, että tulevaisuuden haasteisiin kyetään vastaamaan.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnässä on ollut suurta vaihtelua korona-aikana. Marraskuusta lähtien uusia avoimia työpaikkoja on ilmoitettu TE-toimistoon selkeästi edellisvuotta enemmän ja tammikuussa peräti ennätysmäärä Työnvälitystilaston ensimmäisen tiedon eli vuoden 2006 jälkeen. Aikavälillä helmikuu 2020 – tammikuu 2021 TE-toimistoon ilmoitettiin 8 098 uutta avointa paikkaa, mikä on vain 2 % vähemmän kuin edeltävällä vuoden mittaisella jaksolla. Eniten uusia avoimia paikkoja oli tarjolla palvelu- ja myyntityöhön (1 972), ryhmään muut työntekijät eli esimerkiksi siivoojille ja eri alojen avustaville työntekijöille (1 620) sekä asiantuntija- ja erityisasiantuntijatehtäviin (1 543).

Monilla aloilla onkin edelleen puutetta osaajista poikkeusajasta huolimatta, ja joissakin ammattiryhmissä TE-toimistoon avoimeksi ilmoitettuja työpaikkoja on enemmän kuin

alalla on työttömiä työnhakijoita. Kaikkiaan työttömiä työnhakijoita per avoin työpaikka oli 4,1 aikavälillä helmikuu 2020 – tammikuu 2021. Ammattibarometrin mukaan suurin työvoimapula on sosiaali- ja terveydenhuollossa. Lisäksi paljon pulaa on siivoojista, kodinhoitajista, teollisuuden työnjohtajista, taloushallinnon toimistotyöntekijöistä, erityisopettajista sekä rakennus- ja metallialan työntekijöistä.

Tilastokeskuksen toteuttaman työnantajahaastattelun mukaan rekrytointiongelmat ovat Kainuussa selkeästi koko maan vaikeimmat ja olleet kasvussa usean vuoden ajan. Vuonna 2020 kyselyyn vastanneista kainuulaisista työvoimaa etsineistä toimipaikoista peräti 56 % ilmoitti kokeneensa ongelmia työvoiman saannissa edeltävän 12 kuukauden aikana, kun koko maan keskiarvo oli 40 %. Myös kevään 2021 pk-yritysbarometrissa kainuulaisista pk-yrityksistä 28 % ilmoitti työvoiman saatavuuden työllistämisen esteeksi. Merkittäväksi kasvun esteeksi työvoiman saatavuuden ilmoitti 18 % kainuulaisista pk-yrityksistä ja 40 % kertoi sen rajoittavan jonkin verran kasvua. Avomien työpaikkojen keskimääräinen avoinnaolon kesto aikavälillä helmikuu 2020 – tammikuu 2021 oli 189 päivää. Tämä oli toiseksi eniten koko maassa ja 70 päivää enemmän kuin edeltävän vuoden aikana. Työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät siis kohtaa ja työmarkkinoilla on työvoiman osaamisen ja nykyajan työelämän vaatimusten kohtaanto-ongelma, johon vaikuttaa osaltaan maakunnan koulutusmahdollisuuksien rajallisuus sekä yliopistotasaisen koulutuksen vähäisyys.

Työttömyyden kasvu koronakriisin aikana on ollut Kainuussa muuta maata pienempi mutta työllisyysaste oli vuonna 2020 63,9 % eli maan matalin. Laskua vuodesta 2019 tuli 4,1 prosenttiyksikköä. Myös työllisten määrä on laskenut ja suunta on ollut pitkällä aikavälillä muutenkin vähenevä väestön ikärakenteen vuoksi. Tilannetta pahentaa suhteellisen suuri työkäisten eläkeläisten osuus väestöstä. Työkäisiä eläkeläisiä on selkeästi enemmän kuin työttömiä. Työllisyysasteen nostamiseksi huomiota kiinnitetään niiden ryhmien työllisyyden parantamiseen, joissa se on nyt alhainen, mutta joissa on suurin potentiaali nousulle. Näitä ryhmiä ovat esimerkiksi ikääntyneet, pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevat, osatyökykyiset, vammaiset ja osa maahanmuuttajataustaisista.

Tilastokeskuksen vuonna 2019 julkaiseman ennusteen mukaan Kainuun 15-64-vuotiaiden määrä vähenee vuoteen 2040 mennessä yli 20 %. Työvoimapulaa on erittäin vaikeaa ratkaista kotimaisella työvoimalla vastaisuudessa – etenkin kun muuallakin maassa kilpaillaan osajista – ja työperäistä maahanmuuttoa tarvitaan merkittävästi lisää. Poikkeustilanteen aikana kansainvälinen rekrytointi on ollut vaikeaa mutta pidemmällä aikavälillä tässä on paljon mahdollisuuksia. Maakunnan veto- ja pitovoiman vahvistaminen onkin tärkeää.

Työvoimatarpeisiin vastataan myös koulutuksella. Koulutusta kehitetään tiiviissä yhteistyössä yrityselämän kanssa, jotta yritysten muuttuviin osaamistarpeisiin ja akuutteihin työvoimatarpeisiin voidaan reagoida nopeasti. Osaamistarpeiden ennakointiin panostetaan vahvasti. Ammatillisen koulutuksen joustavat toteutustavat ja opinnollistaminen mahdollistavat oppimisympäristöjen luomisen yrityksiin ja opiskelun kotikunnassa. Uusia koulutusavauksia on tehty koulutustarjonnan monipuolistamiseksi. Pk-yritysbarometrin mukaan 32 % kainuulaisista pk-yrityksistä on tehnyt yhteistyötä ammatillisten oppilaitosten kanssa ja 20 % yksityisten koulutuspalvelujen tarjoajien kanssa. Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa yhteistyö on vähäisempää.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kainuun työttömyys laski vuositasolla yhtäjaksoisesti lähes 5 vuotta helmikuuhun 2020 asti. Koronaviruksen leviämisen jälkeen kehitys kääntyi täysin ja huhtikuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli jo 50 % vuoden takaista enemmän. Tämän jälkeen työttömyys on kuitenkin pienentynyt huomattavasti ja vuoden 2021 tammikuun lopussa työttömiä oli 3 675, mikä on 7 % vuoden takaista enemmän. Työttömyyden kasvu vuoden takaiseen verrattuna on ollut Kainuussa maan pienin koko koronaviruksen leviämisen jälkeisen ajan. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli tammikuun lopussa 11,6 %, mikä oli maan neljänneksi matalin. Lisäystä edellisvuodesta tuli 0,9 prosenttiyksikköä.

Työttömyyden nopean palautumisen taustalla on monia tekijöitä, jotka eivät ole pelkästään myönteisiä. Julkinen sektori on Kainuussa merkittävä työllistäjä, maakunnan suuret yritykset ovat pystyneet toimimaan melko normaalisti ja kotimainen matkailu maakuntaan on ollut sesonkiaikoina vilkasta eikä kansainvälinen matkailu ole ollut niin merkittävässä roolissa kuin monella muulla alueella. Työttömät eläköityvät ja työssä olevien eläköityvien tilalle tarvitaan uusia tekijöitä. Lisäksi työvoimapula on ollut pitkään vaikea eikä monella yrityksellä ole ollut varaa ainakaan irtisanomisiin. Muutenkin poikkeustilanteen työllisyysvaikutukset ovat olleet merkittävimpiä kasvukeskuksissa.

Työttömyystilanne on silti monelta osin haasteellinen ja ongelmana näyttäytyy erityisesti rakennetyöttömyys. Rakennetyöttömiä oli tammikuun lopussa 1 861, mikä on 106 henkilöä enemmän (+6 %) kuin vuotta aiemmin. Rakenteellisen työttömyyden osuus kokonaistyöttömyydestä oli 51 %, saman verran kuin vuotta aiemmin. Pitkällä aikavälillä määrä tulee laskemaan ikärakenteesta johtuen, sillä rakennetyöttömistä vähintään 60-vuotiaita on 27 % ja vähintään 50-vuotiaita 55 %.

Pitkäaikaistyöttömiä tammikuun lopussa oli 816 eli 22 % työttömistä. Pitkäaikaistyöttömyys pieni ennen koronakriisiä vuositasolla lähes neljä vuotta yhtäjaksoisesti mutta

poikkeustilanteen aikana se on kääntänyt nousuun ja tammikuussa kasvua vuoden takaisesta tuli jo 36 %. Pidemmällä aikavälillä pitkäaikaistyöttömienkään määrässä ei ole odotettavissa suurta kasvua, sillä tammikuun lopussa heistä 44 % oli vähintään 60-vuotiaita ja 70 % vähintään 50-vuotiaita.

Lisäksi on paljon työttömiä, jotka eivät täytä rakennetyöttömän määritelmää mutta joiden työllistyminen avoimille työmarkkinoille kokoaikaiseen työhön on epätodennäköistä. Syitä ovat esimerkiksi koulutuksen ja osaamisen puutteet, terveydelliset rajoitteet ja elämänhallinnan ongelmat. Työttömien koulutustaso on muuta väestöä matalampi ja tammikuun lopussa työttömistä työnhakijoista 22 %:lla oli perusasteen koulutus, 59 %:lla toisen asteen koulutus ja 16 %:lla korkea-asteen koulutus. Koulutusaste oli tuntematon 3 %:lla.

Kainuun väestörakenne, jossa työmarkkinoille tulevien uusien ikäryhmien koko on työmarkkinoilta eläköityviä poistuvia selvästi pienempi, on jo pitkään vaikuttanut osaltaan työttömyyden pienentymiseen. Työmarkkinoilta eläköityy samanaikaisesti sekä työttömiä että työssä olevia, joilta avautuu työpaikkoja nuoremmille ikäluokille. Edelleen tammikuun lopussa työttömistä yli 60-vuotiaita oli 20 % ja yli 50-vuotiaita 49 %, joten työttömien määrän pienentyminen tullee jatkumaan vielä pitkään.

Koronavirustilanne on tänäkin vuonna merkittävin tekijä Kainuun työttömyyden ja talouden kehityksen kannalta. Ilman suurta koronavirusaaltoa ja laajoja rajoitustoimia työttömyydessä ei ole odotettavissa suurta kasvua lähikuukausina. Vuoden kuluttua työttömyys on todennäköisesti pienentynyt nykyhetkeen verrattuna.

19.1 Kajaanin seutukunta

Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo

Kajaanin seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 51 338 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 252 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,0 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 2 567.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Kainuun väestöstä yli 70 % asuu Kajaanin seutukunnan alueella, pääosin Kajaanissa, jossa väestö on nuorempaa kuin Kehys-Kainuussa. Valtaosa yrityksistä on sijoittunut Kajaanin seutukuntaan. Maakunnan oppilaitokset ja tutkimusorganisaatiot sijaitsevat niin ikään Kajaanin seutukunnassa. Seutukunnan kehitys määrittää siis pitkälti koko Kainuun kehitystä.

Suuret yritykset ovat seutukunnalle ja koko maakunnalle tärkeitä, koska ne vahvistavat työllisyyttä ja houkuttelevat työvoimaa sekä turvaavat raaka-aineiden jalostuksen säilymistä alueella. Resilienssin näkökulmasta aluetalouden riippuvuus muutamasta suuresta toimijasta ei ole toivottavaa, joten niiden ympärille tarvitaan uusia investointeja. Elinvoimaisuuden säilyttäminen edellyttää lisäksi mahdollisuuksien luomista yritysten kasvulle ja väestön vähenemisen hillitsemistä. Myös koulutuksen turvaaminen ja saavutettavuuden parantaminen ovat kriittisiä tekijöitä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kajaanin seutukunnan elinkeinoelämän näkymät ovat samankaltaiset kuin koko maakunnan kehitys, koska valtaosa yritystoiminnasta sijoittuu seutukuntaan. Seutukunnassa toimivat maakunnan kärkitoimialojen veturiyritykset: Terrafame Oy ja muut kivi- ja metalliteollisuuden yritykset, Skoda Transtech Oy ja suurimmat matkailualan yritykset.

Terrafamen malmivarat ja mineraalivarannot mahdollistavat toiminnan vuosikymmeniksi. Terrafamen vastikään toimintansa aloittanut akkukemikaalitehdas tulee olemaan yksi maailman suurimmista nikkelisulfaatin tuotantolaitoksista. Hopeakaivos Sotkamo Silver Oy toimii täydellä tuotantokapasiteetilla ja toimintaa kehitetään. Elementis Mineralsilla on meneillään satelliittikaivoksen laajennushakemus.

Metallialan veturiyrityksen Skoda Transtech Oy:n tilauskanta on vahva. Näkymät ovat positiiviset useita vuosia eteenpäin johtuen voitetuista tarjouskilpailusta ja raideliikenteen kasvusta. Yritys tarvitsee jatkuvasti uutta työvoimaa. Biotalousalalla merkittävin hanke on KaiCell Fibers Oy:n biotuotetehdas, joka on saanut ympäristöluvan. Tavoitteena on, että toiminta alkaa v. 2023. Vuokatin matkailualueella tehdyt investoinnit turvaavat matkailun kehitystä ja alueella panostetaan myös kansainvälisen matkailun kehittämiseen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Kainuun TE-toimistoon aikavälillä helmikuu 2020 – tammikuu 2021 ilmoitetuista uusista avoimista työpaikoista 6 799 (84 %) sijoittui Kajaanin seutukuntaan, laskua edeltävästä vuodesta tuli 6 %. Eniten uusia avoimia paikkoja oli tarjolla viimeksi kuluneen vuoden aikana palvelu- ja myyntityöhön (1 588) sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöille (1 363). Kysynnän kasvu oli suurinta maanviljelijöillä ja metsätyöntekijöillä – johtuen korona-ajan alun lisääntyneestä kausityöpaikkojen ilmoittamisesta – sekä ryhmässä muut työntekijät, eniten kysyntä laski asiantuntijatyössä.

Avoimien työpaikkojen keskimääräinen avoinnaolon kesto aikavälillä helmikuu 2020 – tammikuu 2021 oli 184 päivää, mikä on 68 päivää enemmän kuin edeltävän vuoden aikana. Seutukunnassa oli 3,3 työtöntä työnhakijaa per avoin työpaikka aikavälillä helmikuu 2020 – tammikuu 2021. Ammattibarometrin mukaan suurin pula on sosiaali- ja terveydenhuollossa. Lisäksi paljon pulaa on taloushallinnon toimistotyöntekijöistä, kodinhoitajista, siivoojista sekä rakennus- ja metallialan työntekijöistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kajaanin seutukunnassa oli tammikuun 2021 lopussa työttömiä työnhakijoita 2 450, mikä on 7 % enemmän kuin vuosi sitten. Työttömyysaste oli 10,5 %. TE-toimiston työttömistä asiakkaista Kajaanin seutukunnassa alle 35-vuotiaita oli 33 % ja yli 50-vuotiaita 43 %. 35-49-vuotiaita oli selkeästi vähemmän eli 24 %. Työttömyys on kasvanut eniten yli 60-vuotiailla (+16 %) ja vähiten alle 35-vuotiailla (+2 %). Työttömyyden rakenteessa näkyy Kajaaniin suuntautuneen maakunnan sisäisen muuttoliikkeen vaikutus nuorten suurempana osuutena. Silti Kajaanin seutukunnassakin suurimmat ikäluokat ovat 60-64- ja 55-59-vuotiaat.

Kuten koko Kainuussa, koronavirustilanne on merkittävin tekijä Kajaanin seutukunnan työttömyyden kehityksen kannalta eikä suurta kasvua ole odotettavissa lähikuukausina ilman laajoja rajoitustoimia. Vuoden kuluttua työttömyys on todennäköisesti pienentynyt nykyhetkeen verrattuna.

19.2 Kehys-Kainuun seutukunta

Hyrynsalmi, Kuhmo, Puolanka, Suomussalmi

Kehys-Kainuun seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 20 326 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 390 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,3 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 1 261.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Kehys-Kainuun väestö ikääntyy ja vähenee voimakkaasti johtuen ikärakenteesta ja poismuutosta. Myös yritysten määrä samoin kuin uusien aloittaneiden yritysten määrä Kehys-Kainuussa on vähäisempi kuin Kajaanin seutukunnassa. Kehys-Kainuun alueelle sijoittuu kuitenkin maakunnan kannalta merkittäviä yrityksiä ja toimialoja, kuten puutuoteteollisuutta, matkailua sekä maa- ja metsätaloutta.

Eriytyminen seutukuntien kehityksessä jatkuu edelleen sekä väestön että yritysten määrän osalta. Työvoiman saamisen ongelmat saattavat maakunnan reuna-alueilla kärjistyä työvoiman ikääntymisen, pitkien välimatkojen ja työpaikkojen syrjäisen sijainnin vuoksi. Mahdollisuuksia puolestaan tuo digitalisaatio, jonka myötä etätö ja -opiskelu onnistuvat paikkariippumattomasti. Tämä edellyttää toimivaa tietoliikennettä sekä maakunnan sisäistä ja ulkoista saavutettavuutta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kuhmoon on kehittynyt merkittävää puualan osaamista. Korona ei ole vaikuttanut Woodpolis-alueen yritysten toimintaan merkittävästi. Puurakentamisessa tilauskanta on hyvä ja uusia hankkeita neuvotellaan. Sahateollisuudessa on tehty investointeja ja henkilöstömäärä lisääntynyt. Myös muita investointeja on suunnitteilla.

Ylä-Kainuussa Suomussalmella erityisesti Hossan kansallispuiston matkailu kehittyi positiivisesti ja koronasta johtuva kotimaan luontomatkailun vilkastuminen näkyy positiivisesti. Sen sijaan joidenkin teollisuusyritysten toimintaan koronalla on ollut negatiivisia vaikutuksia johtuen mm. asuntorakentamisen vähenemisestä. Toteutettavien ratihankkeiden odotetaan vilkastuttavan hieman elinkeinoelämää. Hankkeeseen sisältyy myös puuterminaalien rakentaminen Ylä-Kainuun alueelle, joka tulee laskemaan aikanaan puun kuljetuskustannuksia ja helpottamaan puun saatavuutta.

Koronarajoitusten vuoksi Venäjän rajaliikenne on merkittävästi pienempi kuin normaalisti. Venäläisten matkailijoiden virrat alueelle ovat tyrehtyneet, jolla on ollut suoria ja välillisiä vaikutuksia elinkeinoelämään.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Kainuun uusista avoimista työpaikoista 16 % (1 299) ilmoitettiin Kehys-Kainuun alueelle aikavälillä helmikuu 2020 – tammikuu 2021. Paikkojen määrässä oli kasvua edeltävään vuoteen 32 %. Eniten uusia avoimia paikkoja oli tarjolla viimeksi kuluneen vuoden aikana ryhmään muut työntekijät eli esimerkiksi siivoojille ja eri alo-

jen avustaville työntekijöille (409) sekä palvelu- ja myyntityöhön (384). Kysyntä lisääntyi useimmissa ammattiryhmissä ja oli suurinta ryhmässä muut työntekijät. Eniten kysyntä laski asiantuntijoilla.

Avoimien työpaikkojen keskimääräinen avoinnaolon kesto aikavälillä helmikuu 2020 – tammikuu 2021 oli 229 päivää, mikä on 87 päivää enemmän kuin edeltävän vuoden aikana. Seutukunnassa oli 9,3 työtöntä työnhakijaa per avoin työpaikka aikavälillä helmikuu 2020 – tammikuu 2021. Ammattibarometrin mukaan suurin pula on sosiaali- ja terveydenhuollossa. Yksittäisistä ammateista pulaa on lisäksi kodinhoitajista, peruskoulun alaluokkien opettajista, lastentarhanopettajista, opinto-ohjaajista, psykologeista, farmaseuteista sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kehys-Kainuussa oli tammikuun 2021 lopussa työttömiä työnhakijoita 1 225, mikä on 7 % enemmän kuin vuosi sitten. Työttömyysaste oli 14,9 %. TE-toimiston työttömien asiakkaiden ikärakenne on Kehys-Kainuussa hyvin erilainen Kajaanin seutukuntaan verrattuna. Kehys-Kainuussa nuoret ikäluokat aina 44 ikävuoteen saakka ovat pieniä ja 45-vuotiaiden sekä sitä vanhempien ikäluokkien suhteellinen osuus on suuri. Yli 50-vuotiaiden osuus oli tammikuussa 2021 59 %. Työttömyys on kasvanut eniten alle 35-vuotiaiden ryhmässä (+15 %) ja vähiten yli 50-vuotiailla (+4 %).

Samoin kuin koko Kainuussa, koronavirustilanne on merkittävin tekijä Kehys-Kainuun työttömyyden kehityksen kannalta. Suurta kasvua ei ole odotettavissa lähikuukausina ilman laajoja rajoitustoimia ja vuoden kuluttua työttömyys on todennäköisesti pienentynyt nykyhetkeen verrattuna.

20 Lappi

Lapissa asui vuoden 2020 lopussa 176 665 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 496 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12 195.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Lapin elinkeinoelämä ja aluetalous ovat voimakkaasti muuttuvassa tilanteessa. Vuosi sitten Lapin toimintaympäristö koki äkillisen ja yllättävän pysähdyksen. Koronaepidemia on runnellut voimakkaasti palvelualojen liiketoimintaa jo vuoden ajan. Kevään 2020 rajoitustoimet ajoituivat juuri kuumimpaan Lapin matkailun talvisesonkiin. Käytännössä tämä tarkoitti, että matkailutoimialalla, siihen läheisesti liittyvillä toimijoilla sekä rajat ylittävässä liiketoiminnassa kassavirta pysähtyi. Lisäksi työt siirtyivät verkkoon, YT-menettelyjä käynnistettiin ja määräaikaista työsuhteita päätettiin ennenaikaisesti. Vieläkään ei ole tiedossa, milloin matkailusta riippuvaiset toimialat palautuvat koronan jälkeiseen uuteen normaaliin.

Viime vuoden kevät vahvisti toimijoiden yhdessä tekemisen perinnettä Lapissa. Toimijat, ml. elinkeinoelämän keskeiset verkostot ja yritykset, ovat olleet vahvasti sitoutuneita hakemaan ratkaisuja vaikeaan tilanteeseen. Organisaatioista on löytynyt valmiuksia uusiutumiseen ja joustavuutta fokusoida oma toiminta toimintaympäristön muutokseen ja yhteiseen tavoitteelliseen tekemiseen. ELY-keskuksessa ja TE-toimistossa toimintoja uudelleenorganisoiitiin niin, että kriisin myötä kasvaneisiin palvelutarpeisiin voitiin vastata joustavasti. ELY-keskusten yhteisenä voimannäytteenä käynnistettiin keskitetty koronatukiin liittyvä puhelupalvelu. Lisäksi Lapissa otettiin käyttöön ostopalveluna toteutettu neuvonta- ja ohjauspalvelu yrityksille.

Lapin elinkeinoelämän tilannekuvaa päivitettiin viikoittain yhdessä keskeisten elinkeinoelämän ja yrityspalvelutoimijoiden kanssa. Elinkeinoelämän tilannekuva linkittyi osaksi laajempaa maakuntaliiton johdolla ylläpidettyä tilannekuvaa, jota päivitettiin keskeisten organisaatioiden muodostamassa johdon strategiafoorumissa. Lisäksi otettiin ylläpidettäväksi matkailun tilannekuva, johon koottiin myös yritys kohtaista tietoa. Loppuvuodesta tilannekuva ja äkillisen rakennemuutoksen toimintasuunnitelma tarvittiin Tornion Outokummun terästehtaan aloittaessa yhteistoimintamenettely.

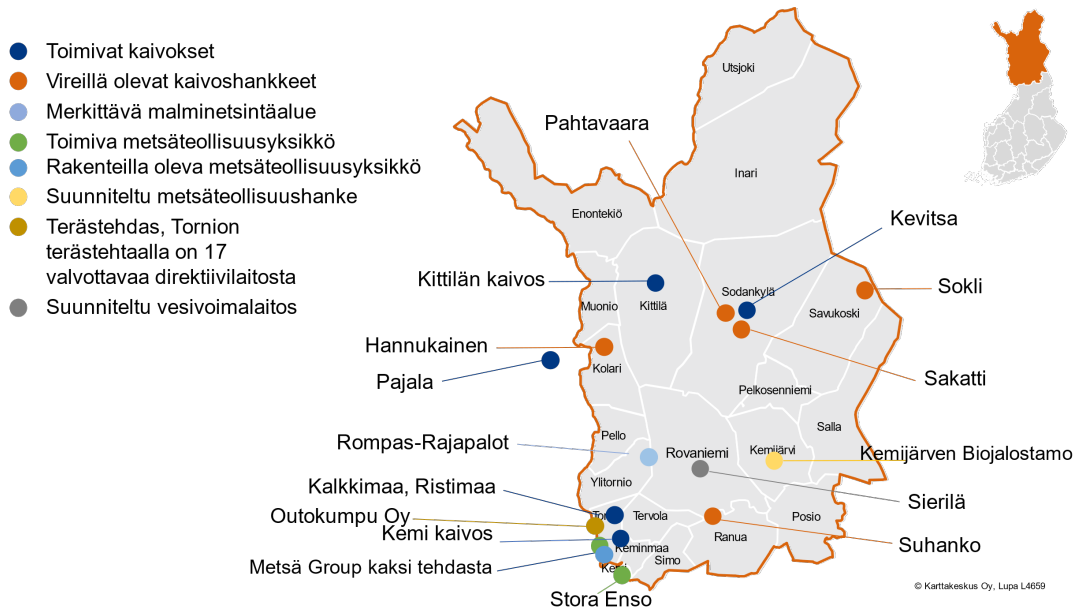
Huhtikuun 20. päivä äkillisen rakennemuutoksen toimintamallia taas tarvittiin, kun Stora Enson Veitsiluodon paperitehdas ilmoitti käynnistävänsä yt-neuvottelut koskien 670 henkilöä. Paperin kysyntä on maailmalla laskenut eikä tuotanto ole yhtiön mukaan taloudellisesti kannattavaa. Tehtaan sulkeminen on tarkoitus toteuttaa kuluvan vuoden kolmannella neljänneksellä.

Kaivos- ja teollisuustoimialalle pandemialla oli vähemmän vaikutuksia. Alkuvuodesta 2021 tuli positiivinen uutinen Metsä Fibren biotuotetehtaan rakentamisesta. Tämä haastaa toimijat samanaikaisesti luomaan edellytyksiä elinkeinoelämän palautumiselle uuteen normaaliin ja osallistumaan suurhankkeeseen, joka luo uusia työpaikkoja teollisuuden arvoketjuun. Investointi on pohjoisen pallonpuoliskon suurin metsäteollisuuden investointi ja luo merkittävän määrän työpaikkoja etenkin rakennusvaiheessa.

Elinkeinoelämän rattaat pyörähtävät käyntiin biotuotetehdashankkeen ympärillä ja sillä on huomattavia positiivisia vaikutuksia alueelle ja koko Suomelle. Kaikkiaan valtio investoi lähivuosina noin 300 miljoonaa euroa Pohjois-Suomen väyläinfraan. ELY-keskus on ollut yhdessä laaja-alaisen toimijajoukon kanssa valmiina tarttumaan positiivisen uutisen mukanaan tuomiin haasteisiin hyödyntäen alueella kehitettyä suurhankkonseptia, mutta myös koronapandemian yhteydessä syntyneitä uudenlaisia toimintatapoja sekä tasavertaisuuteen ja luottamukseen perustuvaa kumppanuutta.

Matkailun ja sen oheistoimialojen osalta kriisistä toipumisen arvioidaan kestävän 3-5 vuotta. Näiden toimialojen liiketoiminnan elpymiseksi ja kehittämiseksi tarvitaan tehostettuja toimenpiteitä ja myös taloudellisia panostuksia. Alueelle suunnatut EU:n elvytysrahat tulevat tarpeeseen. Niitä voidaan suunnata yritysten uudistumisen, innovaatioiden ja osaamisen tueksi sekä vihreään siirtymään ja teknologian hyödyntämiseen liittyvien valmiuksien parantamiseksi.

Lapissa on useita teollisuuden suurhankkeita ja toimivia laitoksia. Suurhankkeiden käsittely vaatii ELY-keskuksen eri vastuualueilta ja muilta viranomaisilta resursseja hankkeen eri elinkaarivaiheissa. Myös toimivat laitokset ja niiden ekosysteemit työllistävät. Esimerkiksi ympäristövalvonnan lisäksi ELY-keskus suunnittelee tieyhteyksiä ja pitää yllä tietoa teiden kunnosta sekä hankkii osaamista ja osaavaa työvoimaa.

Oheisessa kartassa on koottuna Lapin toimivat teollisuus- ja kaivosyksiköt sekä suunnitteilla ja vireillä olevat hankkeet. Kartassa ei ole Lappiin toteutettuja ja suunniteltuja tuulivoima-alueita, joista suurimmat sijoittuvat Lounais-Lappiin. Lapissa on metsämaata 5 miljoonaa hehtaaria, josta puuntuotantoon on käytettävissä noin kaksi kolmasosaa. Puuvirrat liikkuvat kohti etelää Enontekiön ja Inarin korkeudelta alaspäin. Lapin alueella teiden parannusurakoita tehdään noin 18,3 miljoonan eurolla Lapin ELY-keskuksen kilpailutuksen kautta ja Väylävirasto kilpailuttaa VT4 parantamishankkeen Simon taajaman kohdalla.

Vaikka pandemiolla on ollut huomattavat kielteiset vaikutukset ihmisten ja yritysten arkeen, se on myös vauhdittanut digitalisaatiokehitystä, auttanut yrityksiä ja työnhakijoita uudelle uralle sekä vahvistanut alueen muutoskyvykkyyttä. Kriisi on tuonut mukanaan uuden normaalin, johon kuuluu osaksi työn ja yrittäjyyden uudet mallit ja muodot, etätö ja monipaikkaisuus. Kriisi on viitoittanut työssä olevia ja työnhakijoita osaamisen kehittämiseen sekä myös uusille urapoluille. Onnistuneet etätöjaksot ja näkymä siitä, että työtä voidaan tehdä monipaikkaisesti, on tukenut uudenlaisia työjärjestelyjä. Lapille etätö ja uudenlaiset työjärjestelyt ovat suuri mahdollisuus tilanteessa, jossa kilpailu osaavasta työvoimasta kiristyy. Etätö ja monipaikkaisuus ovat monelle työntekijälle ja yritykselle houkutteleva vaihtoehto, mutta edellyttää nykyistä toimivampia tietoliikenneyhteyksiä. Monipaikkaisuus ja osavuotinen useammalla paikakunnalla asuminen haastaa myös rakenteita ja hakemaan ratkaisuja kaksoiskuntalaisuuteen, esim. kotikunta- ja verotusperusteisiin.

Väestötilastot eivät tunnista etätöiden vaikutuksia, mutta Lapin väestökehityksessä näkyi viime vuonna positiivista virettä lähes kaikissa kunnissa. Rovaniemen ja Kolarin lisäksi väestö lisääntyi Sallassa, Savukoskella ja Utsjoella. Lapin kuntien yhteenlaskettu tulos vuodelta 2020 oli 58 milj. euroa. Lapin kunnille maksettiin korona-avustuksia yhteensä 49 milj. euroa, joka osin tuki kuntien tilipäätösten ylijäämää. Lapissa valtionosuudet kasvoivat vähemmän kuin koko Suomessa.

Lappi on monien mahdollisuuksien maakunta. Äkillinen negatiivinen rakennemuutos yhdessä elinkeinoelämän myönteisten uutisten kanssa tarjoaa mahdollisuuden loikata uuteen tulevaisuuteen. Uusien mahdollisuuksien tekemistä tukevat valmisteilla olevat EU:n elvytyspaketit ja niiden painopisteet vihreään siirtymään ja digitalisaatioon sekä parempaan kilpailukykyyn.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Lapin elinkeinoelämän tilanne heikkeni, kun viime kevään koronapandemian rajoitustoimenpiteet iskivät rajusti matkailu- ja palvelualoille sekä raja-alueiden liiketoimintaan. Matkailun paras sesonki pysähtyi kuin seinään ja aikaisemmin rajattomalla alueella toimivien ihmisten ja yritysten arki vaikeutui huomattavasti. Matkailun ja rajakaupan näkymät ovat edelleen sumuiset. Helmikuussa 2021 julkaistun Lapin Matkailuelinkeinon Liiton ja Lapin Kauppakamarin kyselyn mukaan alan yritysten taloudellinen tilanne ja näkymät ovat edelleen surkeat. Vuoden 2021 kokonaisasiakasmäärä ja matkailutulot romahtavat. Lähes 60 % alan yrityksistä arvioi, että niillä ei ole mahdollisuutta jatkaa toimintaansa yli 10 kuukautta. Maaliskuussa voimaan tullut sulkutila kuiritte ravintoloita entisestään ja heikentää yritysten selviämistä.

Kaupan osalta vaikutukset ovat olleet kaksijakoiset. Kansainvälisen matkailun tyrehtyttyä matkailun ympärillä toimivat pienet erikoiskaupat ja rajakauppa ovat suurissa vaikeuksissa. Elintarvike- ja rautakaupassa tilanne on huomattavasti parempi ja kaupankäynnin on arvioitu jopa hieman vilkastuneen koronavuoden aikana.

Teollisuus on selviytynyt äkillisestä toimintaympäristön muutoksesta huomattavasti vähäisemmällä kolhuilla. Teollisuuden liikevaihdossa tapahtui laskevaa kehitystä jo aiemmin. Viimeisen vuoden aikana tuotteiden kysyntä on hieman hiipunut ja lisäksi on esiintynyt jonkin verran ongelmia raaka-aineiden ja komponenttien saatavuudessa. Teollisuuden synkin hetki koettiin, kun Stora Enso ilmoitti huhtikuussa käynnistävänsä tehtaan alas-ajon Kemin Veitsiluodossa. Yhtiöllä on erittäin merkittävä rooli aluetaloudessa ja se tarjoaa työmahdollisuuksia oman henkilöstön lisäksi sadoille alihankkijoiden työntekijöille. Jo aiemmin marraskuussa Outokummun teräsyhtiö ilmoitti aloittavansa yhteistoimintaneuvottelut, joiden lopputuloksena Tornion tehtaalta ja Kemin kaivokselta häviää yli 230 työpaikkaa. Toisaalta teollisuudessa on valoisia näkymiä,

kun Metsä Fibre ilmoitti rakentavansa Kemiin 1,6 miljardin biotuotetehtaan. Työt ovat käynnistyneet hankkeen ympärillä jo viime vuoden puolella. Lisäksi Lapin toista metsäteollisuuden investointia viedään tavoitteellisesti eteenpäin. Kemijärven Biojalostamohanke sai Vaasan hallinto-oikeudesta vapauttavan päätöksen ympäristövalituksiinsa, mikä luo edellytykset hankkeen käynnistymiselle kesällä 2021. Samanaikaisesti naapurimaassa Ruotsissa on käynnistynyt merkittäviä investointeja kaivos-, akku- ja metalliteollisuudessa.

Kaivosteollisuudessa koronakriisi ajoittui vaiheeseen, jossa kaikilla metalli-kaivoksilla on käynnissä mittavat investoinnit, jotka mahdollistavat toiminnan kasvun ja uusien työpaikkojen syntymisen alalle. Lisäksi Lapissa on valmistelussa useita kaivoshankkeita, jotka osaltaan luovat myönteisiä odotuksia toimialalle. Investoinnit malminetsintään kääntyivät viime vuonna Suomessa kasvuun. Mineraaliklusterin ja kaivostoiminnan alueelliset vaikutukset ovat merkittäviä ja ne muodostavat tärkeän kivijalan Lapin tulevaisuuden myönteiselle kehitykselle yhdessä metsäteollisuuden suurhankkeiden kanssa.

Rakentamisen osalta tilanne on ollut pandemian aikana suhteellisen vakaa. Alueella on käynnissä merkittäviä julkisia ja yksityisiä rakennuskohteita. Julkisista rakennushankkeista merkittävin on Lapin keskussairaalan laajennus, lisäksi on useita koulu- ja tiehankkeita. Yksityissektorilla painopiste on ollut teollisuus- ja asuntorakentamisessa. Matkailurakentaminen on hiljentynyt. Isoja ja merkittäviä suunnitelmia on kuitenkin julkaistu. Asuntorakentamista Lapissa on lähinnä Rovaniemellä. Biotuotetehtaan myötä odotukset lisääntyvät Kemi-Tornion alueella myös asuntorakentamisessa.

Rakennusalaan liittyvät epävarmuustekijät väistyivät Kemin jätti-investoinnin myötä, johon on kytköksissä useita infrahankkeita noin 300 miljoonan euron edestä. Lisäksi teiden parannusurakoita tehdään eri puolilla Lappia. Lapin ELY-keskus kilpailuttaa kahdeksan urakkaa noin 18,3 miljoonalla eurolla ja samassa urakassa voi olla useampia kohteita. Suurin yksittäinen parantamiskohde on Kittilän kaivokselle johtava tie välillä Köngäs-Hanhimaa. Yhdeksän miljoonan euron urakan kustannuksiin osallistuvat kunta ja kaivosyhtiö merkittävällä panoksella.

Maaseutuelinkeinoissa on ollut havaittavissa varovaisuutta investointihankkeissa. Maidon tuotantomäärää pyritään rajoittamaan ja tulos on siksi maitotiloilla heikko. Maidontuotannon väheneminen vaikuttaa maitotilojen lopettamisen myötä myös lihan tuotantoon. Perusmaataloudessa, metsätaloudessa ja porotaloudessa ei ole tapahtunut huomattavia muutoksia koronan vaikutuksesta. Korona voi kuitenkin vaikuttaa lomittajien saantiin. Matkailuun ja mm. suoramyyntiin sidoksissa olevat maaseutuyritykset kokivat viime vuoden tilanteen erittäin haasteellisena. Tervolan Louelle on kehittynyt maaseutuosaamiskeskus oppilaitoksen, yritysten ja tutkimuslaitoksen yhteistyönä.

Oppilaitoksella valmistaudutaan lampaiden ja lapinlehmien siirtymiseen Pelson vankilasta Louelle.

Maastopyöräilyn suosio on kasvanut matkailussa viimeisten vuosien aika huomattavasti. Tähän asti pyöräilyn kehittäminen on keskittynyt matkailukeskusten tuntumaan. Pohjois-Suomen, Ruotsin ja Norjan alueelle kehitetään monipuolista pitkien retkipyöräilyreittien verkostoa. Kahden eri hankkeen tavoitteena on rakentaa useamman päivän pyöräilyreittejä ja palvelutarjontaa arktiselle alueelle.

Kevään 2021 Pk-yritysbarometrin tulokset eivät ole niin synkkää luettavaa kuin viime syksynä, vaikka yritysten epävarmuustekijät heijastuvat edelleen kauttaaltaan vastauksissa. Tulevaisuuden näkymät ovat lappilaisissa pk-yrityksissä koko maata ja myös lähialueita heikommat. Investointeihin suhtaudutaan varauksellisesti, kasvuhakuisten yritysten osuus on laskeva ja sopeuttamisen tarpeita esiintyy joka kolmannessa kyselyyn vastanneessa yrityksessä.

Vuonna 2020 ELY-keskus myönsi Lappiin rahoitusta kaikkiaan lähes 52 miljoonaa euroa, mikä on yli 10 miljoonaa euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Hankintapäätöksiä tehtiin yli 85 miljoonalla eurolla, mikä on lähes 50 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2019.

Pandemian jälkeisen kasvun varmistamiseksi ja lappilaisen yritystoiminnan uudistumiseksi sekä jatkuvuuden turvaamiseksi käynnistettiin viime vuoden aikana useita laajapohjaisia yhteistyöhankkeita. Tietoa koottiin matkailutoimialan heijastevaikutuksista kuljetukseen, rakentamiseen sekä henkilöstöpalveluyrityksiin. Lapin liiton johdolla valmisteltiin alueellinen selviytymissuunnitelma, jolla haluttiin luoda uskoa tulevaisuuteen. Lapin tulevaisuuskuvat 2040 –luvulla skenaariotyön tavoitteena oli tarkastella muutosten vaikutuksia pitkällä aikavälillä vaihtoehtoisten tulevaisuuskuvien avulla. Korona Exit -tiekartan tarkoituksena on puolestaan auttaa Lapin toimijoita hahmottamaan tietä ulos koronakriisistä sekä tunnistamaan ja määrittelemään tarvittavia toimenpiteitä vuosille 2021–2023. Lapin Matkailuelinkeinon Liitto on laatinut neljä Lapin matkailun skenaariota ja toimintasuunnitelmat jokaiseen skenaarioon. Skenaariotyössä analysoitiin koronapandemian tuomia muutoksia globaalissa toimintaympäristössä sekä tunnistettiin kriisin muuttamien trendien vaikutuksia matkailumarkkinoihin, kuluttajakäyttäytymiseen ja alan kilpailutilanteeseen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisyys kehittyi myönteisesti Lapissa useana vuonna peräkkäin. Vuonna 2019 työllisyysaste nousi yli 70 prosenttiin ja ero koko maahan kaventui. Maaliskuu 2020 toi äkkikäänteeseen myönteiseen kehitykseen, kun koronaviruksen rajoitustoimet iskivät työllisyyteen koko maata voimakkaammin. Kevättalven matkailukausi päättyi ennen aikojaan, yritykset joutuivat turvautumaan lomautuksiin ja työsuhteet päättyivät suunniteltua aiemmin. Työllisten määrä romahti keväällä 7 000 henkilöä alemmaksi kuin edellisenä vuonna. Koko vuoden työllisten määrä tippui 4 000 henkilöllä ja työllisyysaste alle 68 prosenttiin. Rajuimmin henkilöstömäärän vuosimuutos painui huhtikuusta alkaen miinukselle palveluissa ja kaupassa. Kaupan henkilöstömäärä lähti elpymään kesäkuusta alkaen palveluja nopeammin.

Työvoiman kysyntä oli kasvussa ja vilkasta ennen koronakriisiä. Koronaviruksen leviämistä rajoittavat toimet ovat heijastuneet kysyntää vähentävästi erityisesti matkailuun kytkeytyvillä palvelualoilla ja sitä kautta erityisesti Pohjois- ja Tunturi-Lapissa sekä Rovaniemen seudulla. Matkailussa on myös tarjolla aiempaa vähemmän kausityömahdollisuuksia opiskelijoille ja muualta Lapin matkailutehtäviin hakeutuville työntekijöille. Työvoiman kysyntää on silti edelleen huomattavassa määrin ja TE-toimistoon ilmoitettiin viime vuonnakin Lapissa yli 19 000 avointa työpaikkaa, viidennes vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Pk-yrityksistä lähes kolme neljästä ennakoi, että henkilöstön määrässä ei tapahdu muutoksia. Henkilöstömäärää kuvaava saldoluku parani, mutta jäi edelleen miinukselle ja maan heikoimmaksi. Lapissa parhaat näkymät ovat teollisuudessa ja seutukunnista Kemi-Tornion alueella. Yli puolet yrityksistä arvioi osaavan työvoiman saataavuuden muodostuvan kasvun esteeksi. Joka kolmas Pk-yritysbarometriin vastannut yritys kokee tarvetta sopeuttaa toimintaansa käyttäen lomautuksia, työaikajärjestelyjä, irtisanomisia tai tilapäistä palkan alennusta. Sopeutustoimenpiteiden tarve on lisääntynyt huomattavasti viime vuoteen verrattuna.

Koronaviruksen rajoitustoimet ja niiden muutokset luovat edelleen huomattavia epävarmuustekijöitä työvoiman kysyntään. Matkailutyövoiman kysynnän elpyminen on riippuvainen kansainvälisen matkailun avautumisesta. Marraskuussa Outokummun teräsyhtiö ilmoitti toiminnan tehostamiseen liittyvästä YT-menettelystä. Työpaikkamene-tyksistä yli 230 kohdistui Outokummun Tornion terästehtaaseen ja Kemin kaivokseen. Keskeiseksi tavoitteeksi Tornion äkillisen rakennemuutoksen toimenpidesuunnitel- massa asetettiin toimenpiteiden rakentaminen auttamaan irtisanottavia löytämään uutta työtä tai liiketoimintamahdollisuuksia Kemin biotuotetehtaan ympäriltä. Kiertotalous on keskeinen teema uudessa biotuotetehtaassa ja Kemin Kiertotalous-keskuksella on siinä vahva rooli. Stora Enson Veitsiluodon tehtaalta loppuu työt 670

henkilöltä ja kokonaisvaikutus työllisyyteen arvioidaan olevan noin 1 300–1 500 henkilötyövuotta. Yhteistoimintaneuvottelut käynnistyivät huhtikuun lopussa ja tehtaan arvioidaan menevän kiinni kuluvan vuoden kolmannella neljänneksellä.

Odotettu Metsä Groupin Kemin biotuotetehtaan investointipäätös saatiin helmikuussa. Rakentamisvaihe tulee näkymään Kemi-Tornio-alueen ja Lapin lisäksi lähimaakunnissa ja laajemminkin Suomen työllisyyskehityksessä ja työvoimatarpeina. Metsä Groupin mukaan tehdasalueella työskentelee seuraavan kolmen vuoden aikana 15 000 henkilöä, joista suurin osa suomalaisia. Investointiin liittyvää infrarakentamista tehdään myös tehdasalueen ulkopuolella. Investointi tuo kaivattua työtä lappilaisille yrityksille ja rakentajille. TE-toimisto on organisoitunut Metsä Groupin ja alihankkijoiden tarpeisiin ja perustanut rekrytointitiimin, johon rekrytoidaan henkilö koordinoimaan työvoiman saatavuuden kokonaisuutta.

Kemin biotuotetehtaan toimintavaiheen aikana puunhankinta-alue on laaja ja sitä kautta työllisyysvaikutukset ja työvoimatarpeet ulottuvat laajalle alueelle. Puunhankinta tuo metsänhoitoon, puun korjuuseen ja kuljetukseen yli tuhat uutta työpaikkaa. Vaikka puunhankinnan kasvu painottuu Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntiin, vaikuttaa se koko maan puuvirtoihin ja sopimusyrittäjille syntyy työpaikkoja myös muualle maahan. Puun korjuuketjuun tarvitaan runsaasti lisää työvoimaa, joten puunhankinnalle ja metsäpalveluille kaikki oppilaitokset, joissa voi suorittaa metsäalan perustutkinnon ovat tärkeitä. Metsäyhtiö panostaa kuljettajakoulutuksen lisäämiseen ja tukee sopimusyrittäjiään rekrytoinneissa.

Lapissa vireillä olevien suurten teollisuushankkeiden työvoimatarpeisiin on varauduttu toteuttamalla jo hankkeiden suunnitteluvaiheesta lähtien tiivistä yritysten, aluekehittäjien, oppilaitosten ja elinkeinoyhtiöiden suurhanketoimintamallia. Osa toimintamallia on koulutustyöryhmä ja esimerkiksi metsäteollisuusinvestointien tarpeita on pystytty ottamaan huomioon ennakoivasti koulutustarjonnassa. Toimintamallia voitiin hyödyntää myös Tornion äkillisen rakennemuutoksen toimenpidesuunnitelman työstämisessä.

Ammattiopisto Lappia kouluttaa prosessityöntekijöitä alueen tehtaiden tarpeisiin ja on kehittänyt logistiikan koulutusta. Metsäkoneenkuljettajia ja puutavara-auton kuljettajia koulutetaan Lapin koulutuskeskus Redussa. Metsäalalle ja koulutukseen hakeutumisista tuetaan järjestämällä tutustumiskoulutuksia eri paikkakunnilla. Lapin ammattikorkeakoulu kouluttaa eri alojen insinöörejä ja metsätalousinsinöörien koulutuspaikkoja on lisätty. Rakennusmestareiden koulutus alkaa tänä vuonna. Tarjolla on insinööreille myös muuntokoulutuskokonaisuuksia, jotka tarjoavat tietoa teollisuuden automaatiosta ja kunnossapidosta ja sopivat Kemin uuden tehtaan koulutustarpeisiin. Eri-laista lisä- ja täydennyskoulutusta rakennetaan osaamistarpeiden pohjalta.

Seuraavien kymmenen vuoden aikana joka kolmas kunta-alan ja valtiotyöntekijöistä jää eläkkeelle. Työntekijöiden ikärakenteen vuoksi kunta-alan eläkkeelle jäävien osuus on Lapissa maan korkein, 39 % ja eläkkeelle jääviä on 7 000. Kuntapäätäjä-barometrin mukaan työvoiman saatavuus on Lapin kunnissa heikoin koko maassa. Lapin vastaajista 57 % arvioi, ettei hakijoita ole ollut riittävästi avoimiin työpaikkoihin. Kuntasektorillakin on tunnistettu, että työnantajamielikuvalta, työoloilla ja hyvällä henkilöstöpolitiikalla on iso vaikutus kunnan houkuttelevuuteen työpaikkana. Rovaniemen ja Kemin kaupunki ovat kokeilleet työvoiman rekrytoinnissa anonyymiä rekrytointia.

Osaavan työvoiman saatavuus on ollut vuosia keskeinen Lapin haaste ja työvoiman saatavuushaasteet kohdistuvat yhä useampiin ammatteihin. Työttömyyden kasvusta huolimatta työvoiman saatavuusongelmia on ollut koronapandemian aikanakin. Sosiaali- ja terveydenhuollossa ja opetuslalla on vaikeuksia rekrytoida henkilöstöä erityisesti pienille paikkakunnille. Myös rakentamisessa, kuljetusalalla, teollisuudessa ja puhtaanapidossa on haasteita työvoiman saatavuudessa. Matkailussa on valmistauduttava vastaamaan työvoiman saatavuushaasteisiin kansainvälisen matkailun elpymässä. Matkailualalla on tunnistettu riskinä, että osa matkailualalla työskennelleistä ei jää odottamaan työvoiman kysynnän palautumista, vaan suuntaa koulutuksen kautta muille aloille tai muuttaa pois Lapista. Pohjois-Ruotsi ja -Norja ovat osa lappilaisten työmarkkina-alueita ja esimerkiksi naapurimaiden teollisuushankkeet työvoimatarpeineen houkuttelevat lappilaisia osaajia.

Kansallisilla ja rakennerahastomäärärahoilla käynnistettiin viime vuonna ketterästi uudenlaisia palveluja ja hankkeita yritysten ja työnhakijoiden akuuttiin hätään vastaamiseksi. Keskeisiä teemoja hankkeissa olivat mm. digitaalisten valmiuksien parantaminen ja siihen liittyvien työkalujen kehittäminen, liiketoimintaosaamisen kehittäminen sekä osallisuuden lisääminen ja osaamisen kehittäminen.

TE-toimisto on toteuttanut matkailualan työnhakijoille kyselyn ja haastattelut matkailualan yrittäjiä mm. osaamistarpeiden esille saamiseksi. Kyselyn ja haastattelujen tuloksia hyödynnetään palvelutarjonnan kehittämisessä ja suuntaamisessa. Työnhakijoiden osaamisen kehittämistarpeet liittyivät yleisimmin kielitaidon lisäämiseen, digitaalisten taitojen kehittämiseen, markkinointiin, verkosto-osaamiseen, tuotteistamiseen ja palvelumuotoiluun. Yrittäjien haastatteluissa tuli esille digi- ja some-osaamisen lisäksi tarve tukeen ja sparraukseen. Ensimmäisiä palveluhankintoja esille tullesiin tarpeisiin on jo toteutettu.

Lapin väestörakenne yhdessä suurhankkeiden työvoimatarpeiden kanssa muodostaa vaikean yhtälön osaavan työvoiman saatavuuteen. Lapin työvoima ei tule riittämään ja Lappi tarvitsee uusia asukkaita ja työvoimaa muualta Suomesta sekä työperäistä maahanmuuttoa ja kansainvälisiä osaajia. Maahanmuuton edistämiseksi on hankittu

selvitys työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton kokonaiskuvasta ja kehittämistarpeista Lapissa. Selvityksessä kartoitetaan myös työnantajien kiinnostusta ja valmiuksia rekrytoida ulkomaista työvoimaa ja alueella jo asuvia ulkomaalaisia. Selvityksen pohjalta päivitetään alueellinen maahanmuuttostrategia.

Lappi on yhtenä alueena mukana yhteistyössä, jossa Sitra tukee alueen toimijoiden kykyä uudistua ja hyödyntää alueen osaamista entistä vaikuttavammin. Kevään kolmessa tilannekuvafoorumissa alueen keskeiset toimijat luovat yhteisen käsityksen alueen osaamisen ja yhteistyön tarpeista, hankkeista ja toimintaympäristöstä. Taloustutkimuksen Sitran toimeksiannosta toteuttaman yritys-kyselyn alueelliset tulokset yritysten ja oppilaitosten yhteistyötä, megatrendien vaikutusta liiketoiminnan kehittämiseen sekä osaamisen roolista yrityksen kilpailutekijänä antavat tietopohjaa alueen kehittämistoimille.

Työelämän ja osaamistarpeiden muutokset edellyttävät jatkuvaa oppimista eli työnhakijoiden, työssä olevien ja yrittäjien on päivitettävä osaamista läpi työuran. Tämän toteutumiseksi on kehitettävä ketteriä ja työelämän muutoksia ennakoivia toimintamalleja osaamistarpeisiin vastaamiseksi. Oppilaitoksissa tapahtuvan oppimisen rinnalle on kehitteillä uudenlaisia työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä. Työvoiman saatavuuden turvaaminen edellyttää myös matalan kynnyksen toimenpiteitä henkilöille, jotka eivät ole onnistuneet korkeasuhdanteenkaan aikana löytämään paikkaansa työmarkkinoilta.

Myös yrittäjyys on tarpeen nähdä mahdollisuutena vastata työvoiman saatavuuden haasteisiin. Uudenlainen yrittäjyys ei ole joko tai ratkaisu tai elämänmittainen valinta, vaan yrittäjänä ja palkansaaajana toimimisen vuorottelua. Lapin yrittäjyysvalmennukset ovat räätälöitävissä ja toteutettavissa eri mittaisina tarpeen ja kohderyhmän mukaan.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys ja erityisesti lomautusten määrä kääntyivät maaliskuussa 2020 jyrkkään kasvuun. Työttömien määrä lisääntyi päivittäin ennennäkemättömällä nopeudella. Huhtikuun lopussa työttömiä oli 15 700, lähes kaksi kertaa enemmän kuin kaksi kuukautta aiemmin. Rajoitustoimien osittaisen purkamisen myötä työttömyyden kasvu taittui toukokuussa. Vuodenvaihteessa työttömiä oli enemmän kuin vuosiin ja lomautettujen määrä poikkeuksellisen korkea. Joulukuun lopussa työttömiä oli 12 200, mikä on yli kolmannes enemmän kuin vuotta aiemmin. Joulukuun työttömien määrä on ollut viimeksi korkeampi vuonna 2016.

Viime vuoden viimeisten kuukausien työttömyyden kehityksessä näkyi kansainvälisen matkailun pysähtyneisyys tyypillistä kausivaihtelua heikompana kehityksenä. Tammi-

helmikuussa kehitys oli positiivisempaa, mutta maaliskuussa rajoitustoimien tiukennukset lisäsivät työttömyyttä. Maalis-huhtikuun vaihteessa tilanne oli työttömyyden pitkittyminen huomioiden työttömyyden osalta suunnilleen sama kuin viime vuonna, kun koronaepidemian vaikutukset alkoivat näkyä työttömyydessä. Työmarkkinoiden haasteet jatkuvat ja näkymät eteenpäin ovat sumeat. Vaikka työttömyys ja erityisesti lomautukset ovat huipustaan vähentyneet, vielä ei olla lähelläkään alkuvuoden 2020 tai edellisten vuosien lukuja. Lisäksi työnhakijana on edelleen noin 1 300 yrittäjien tilapäistä työttömyysturvaa saavaa henkilöä, joista osalla on mahdollisen yritystoiminnan lopettamisen vuoksi riski joutua työttömäksi.

Rajoitustoimien vaikutukset näkyvät työttömyyden lisääntymisenä erityisesti matkailupaikkakunnilla. Työttömyyden kehityksessä alueelliset erot palautumisessa viime kevään tilannetta edeltävään aikaan ovat huomattavia. Rajuimmin vaikutukset näkyvät edelleen erityisesti Tunturi- ja Pohjois-Lapissa, mutta myös Rovaniemen seudulla. Lapin seutukunnista Torniolaakso, Kemi-Tornio ja Itä-Lappi ovat kärsineet tilanteesta vähemmän. Vasta muutamassa Lapin kunnassa työttömyys on laskenut koronaepidemiaan edeltäviin lukemiin. Tilanne oli helmikuun lopussa vuodentakaista heikompi erityisesti Kittilässä, Muoniossa, Inarissa ja Utsjoella. Kaupunkikunnista työttömyys on lisääntynyt koronaepidemian vaikutuksesta erityisesti Rovaniemellä. Torniossa ja Kemissä työttömyyden kasvu on ollut selvästi maltillisempaa. Stora Enson Kemin tehtaan sulkemisen vaikutukset työttömyyteen tullaan näkemään loppuvuoden ja ensi vuoden aikana. Äkillisen rakennemuutoksen toimenpiteiden valmistelu ja muutosturvatoimet on käynnistetty välittömästi.

Työttömyyden rakenteessa on huolestuttavaa nuorten, osatyökyisten ja maahanmuuttajien työllistymisen vaikeutuminen sekä pitkäaikaistyöttömyyden voimistunut kasvu. Työmarkkinatilanteen vaikeutuminen näkyy eniten ikäryhmässä 25-29-vuotiaat. Erityisesti nuorten vastavalmistuneiden työelämäään pääsy on vaikeutunut toimialoilla, joihin koronan rajoitustoimet ovat voimakkaimmin iskeneet. Työkykyohjelmassa on varattu määrärahaa TE-palvelujen uudelleenmuotoilemiseksi. Lapin ELY-keskuksen palvelupilotti on yksi kahdeksasta pilotista, joka on saamassa rahoituksen kehittää osatyökyisten asiakkaiden palveluja.

TE-palvelujen palvelutarjonnassa ja -hankinnoissa on varauduttu korkeana pysyttelevään työttömyyteen ja reagoitu uusien työnhakija-asiakkaiden palvelutarpeisiin. Työnhakijat ovat aktivoituneet hyödyntämään tarjolla olevia osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia, mikä näkyy koulutukseen ja valmennukseen osallistuvien määrän kasvuna. Työnhakijoiden työllistymistä edistetään myös työllisyyden kuntakoikeilulla. Lapin kuntakoikeilussa ovat mukana Rovaniemi, Kemijärvi, Sodankylä ja Tornio. Lapin noin 22 800 työnhakijasta kuntakoikeiluun siirtyi maaliskuussa noin 5 000 työnhakijaa, joista työttömiä lähes 3 700. TE-toimiston asiakuudessa jatkoi noin 17 800 työnhakijaa, joista työttömiä lähes 7 900.

20.1 Rovaniemen seutukunta

Rovaniemi, Ranua

Rovaniemen seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 67 240 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 415 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 824.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yrittömyys	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Vuoden 2020 keväällä iskenyt koronaepidemia vaikutti erittäin voimakkaasti palvelu-aloille. Rovaniemen ja Ranuan alueella matkailu on kehittynyt merkittävästi viimeisten vuosien aikana. Kehityksen kärkenä ovat olleet kansainväliset matkailijat ja Ranualla eläinpuiston vetovoimaan perustuva matkailu. Pandemian myötä matkailutoiminta pysähtyi täysin.

Rovaniemellä piti olla useita urheilutapahtumia, mutta ne jouduttiin perumaan tai siirtämään. Merkittävin tapahtuma Jukolan viesti siirrettiin tälle vuodelle. Urheilutapahtumarintamalla tuli positiivistakin, kun helmikuun lopun MM-ralli siirrettiin pikaisella aikataululla Rovaniemelle. Rovaniemi ja Lappi saivat merkittävästi kansainvälistä mediajulkisuutta ja pystyttiin myös osoittamaan terveysturvallisten kuplien rakentaminen tapahtumien ympärille. Rallin yhteydessä hotellit saivat kaivattuja asiakkaita ja rahavirtaa tapahtuman aikana.

Rovaniemellä katsotaan kuitenkin jo yli pandemian ja tulevana syksynä pitäisi käynnistyä hotellirakentamista. Useita hotelli- ja matkailua palvelevia kaavahankkeita on ollut pitkään vireillä. Esimerkiksi Rovaniemen keskustaan, Koskipuistoon ja Napapiiriin alueelle on suunniteltu korkeatasoisia hotellihankkeita.

Elinkeinoelämän näkökulmasta rattaat pyörähtävät käyntiin heti, kun pandemian selättämisestä alkaa olla merkkejä. Osa yrityksistä on pystynyt panostamaan toiminnan kehittämiseen poikkeustilan aikana. Väestökehitys on ollut Rovaniemellä useita vuosia tasaisesti kasvava ja Ranualla lievästi negatiivinen. Elinkeinoelämän tilanne on pysynyt maltillisena ja isompaa konkurssiaaltoa ei vielä ole koettu.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koronaepidemian myötä matkailijat hävisivät, katukuva ja hotelli- sekä Airbnb-huoneet tyhjenivät. Kesämatkailu virkisti jonkin verran ja näkyi erityisesti eläintarhan ympärillä Ranualla. Matkailun pysähtyminen näkyy lento-, juna- ja muussa julkisessa liikenteessä. Ohjelmapalveluyritysten tilanne on laajasti tukala.

Rakentaminen on pysynyt tasaisena. Suurimpana rakennuskohteena on Lapin keskussairaalan huomattava laajennustyömaa. Kerrostaloja on rakennettu valmiiksi, mutta uusien kohteiden määrä on vähäinen. Suunnittelupöydällä on useita kohteita, joihin on tarkoitus tehdä asuinrakentamista. Merkittäviä kansalaisia puhuttavia hankkeita ovat olleet Sairaalanniemen käyttötarkoituksen muutos asuinrakentamiseen, uuden uimahallin rakentamiskohta ja nelostien montun ylittävän kävelysillan tilalle kaavailtu uusi silta. Matkailurakentamiskohteet ovat jääneet odottamaan tilanteen parane-
mista.

Rovaniemen alueen teollisuustoiminta on pientä ja keskisuurta. Yhtiöt toimivat kotimaan ja kansainvälisillä markkinoilla. Rovaniemen teollisuusalue laajenee vuosittain merkittävästi. Viime vuosina on kehitetty kiertotalouspuistoa Rovaniemen Alakorkaloon, joka on kiertotaloustoiminnalle keskeinen alue kaupungin välittömässä läheisyydessä ja liittyy olemassa olevaan teollisuusalueympäristöön. Tällä hetkellä siellä sijaitsee mm. betoni- ja asfalttiasemat, jätelaitoksen toiminnot, kuten kierrätysasema, bioasema, hyötykieppi ja ekokieppi, energiayhtiön polttoaineterminaali, jätevedenpuhdistamo, lietteenpolttolaitos sekä tuhkarakeiden varastohalli ja säkityslaitteisto. Alue on myös logistisesti keskeinen, sillä alueen läheisyydessä on rautatie sekä valtatie.

Ranuan vahvuutena ovat luonnontuotteet, eläinpuisto ympäristöineen, yrittäjyys ja kauppa. Eläinpuisto toimii perhematkailun veturina ja alueesta on muodostunut matkailu- ja lomakohde. Matkailussa tavoitteena on yöpymisten määrän kasvattaminen. Ranualla on panostettu saavutettavuudessa erityisesti laajakaistaan.

Rovaniemellä ja Ranualla toimii kaivos- ja teollisuusklusteria palvelevia yrityksiä sekä puun jatkojalostukseen keskittyviä toimijoita. Mineraaliklusterilla on mennyt hyvin ja tämä on myös heijastunut alihankintatoimintaan. Suurin teollinen toimija alueella on

moottorikelkkatehdas. Rovaniemellä valmistettujen Lynx-moottorikelkkojen myynti laajenee maailman suurimmille kelkkamarkkinoille Kanadaan ja Yhdysvaltoihin. Tämä tietää työtä ja kasvupotentiaalia Rovaniemelle.

Koronapandemia on vauhdittanut terveydenhoidon digipalveluiden kysyntää ja tähän kasvuun Rovaniemellä toimiva yritys tähtää mukaan. Jo sadat tuhannet suomalaiset klikkailevat lääkäriaikoja ja hoitavat muita terveystasioitaan Rovaniemellä kehitettyjen digitaalisten palveluiden kautta. Esimerkiksi Terveystalolle verkkoasiointipalveluita kehittänyt Tietotalo tähtää kasvuun myös Euroopassa ja Pohjoismaissa aloittamalla yhteistyön kansainvälisen yrityksen kanssa. Tulevaisuudessa palveluita voivat käyttää miljoonat ulkomaalaiset.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Alkuvuodesta 2020 alueen henkilöstömäärä oli vielä kasvussa, mutta toisella vuosineljänneksellä henkilöstömäärä painui koronarajoitustoimien myötä miinukselle. Kolmannella neljänneksellä ero edellisvuoteen pieneni, mutta henkilöstömäärä jäi edellisvuotta alemmaksi. Kevään Pk-yritysbarometrissa henkilökunnan määrän suhdannenäkymien osalta saldoluku oli miinuksella. Työllistämisen esteenä on kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus.

Koronapandemian vaikutukset eivät juurikaan näkyneet viime vuonna TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen määrässä Rovaniemen seutukunnassa. Avoimia työpaikkoja ilmoitettiin TE-toimistoon 8 670, mikä on vain 7 % vähemmän kuin vuotta aiemmin ja enemmän kuin sitä aiempina vuosina.

BRP Finlandin kelkka- ja mönkijätehtaan tuotteiden hyvällä kysynnällä ja kehittämissankkeella on positiivinen vaikutus alueen työllisyyteen ja vientiin. Matkailualalta on siirtynyt työvoimaa muiden alojen työtehtäviin ja koulutuksiin. Lomautetut ovat hakeutuneet aktiivisesti eri alojen koulutuksiin. Työntekijöiden ikärakenne on korkea, mikä tulee näkymään työvoiman rekrytointitarpeena erityisesti sote-alalla. Alueella varaudutaan myös kansainvälisen työvoiman rekrytointiin helpottamaan tulevaisuuden työvoimapulaa.

Työvoiman saatavuushaasteet eivät ole hellittäneet. Työvoiman kysynnän arvioidaan kasvavan useissa ammateissa ja arvioitujen työnhakijapula-ammattien määrä on alueen korkein. Työnhakijapula-ammateissa näkyvät mm. terveysala, opetus, rakentaminen, teollisuusasentajat, metsä ja ICT. Kemin biotuotetehdashankkeen arvioidaan vaikuttavan mm. rakennus- ja kuljetusalan työvoiman saatavuuteen Rovaniemen seutukunnassa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Koronaviruksen rajoitustoimet näkyivät viime vuoden keväällä Rovaniemen seutukunnan työttömyydessä kuten Lapissa keskimäärin. Helmikuusta maaliskuuhun työttömyys lisääntyi kolmanneksella ja huhtikuun loppuun mennessä yli 80 %. Työttömyys on korkeimmista lukemista laskenut, mutta vuodenvaihteessa työttömiä oli 41 % ja helmikuussa yli kolmannes enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömien määrä on edelleen noin vuoden takaisissa maaliskuun nousseissa lukemissa.

Alueen kunnista Ranuan tilannekuva on parempi kuin Rovaniemen. Kansainvälisen matkailun pysähtyneisyys näkyy Rovaniemellä työttömyydessä Lapin kaupungeista eniten. Ravintolatoimintaan kohdistuneet maaliskuiset rajoitustoimet heikensivät tilannetta entisestään ja matkailun ohjelmalveluissa on hiljaista. Lomautukset matkailu- ja palvelualoilla pitkittyvät rajoitustoimien jatkuessa. Alueen työttömyyden kääntymisen vahvemmin alenevaksi on riippuvainen kansainvälisen matkailun elpymisestä.

Työttömyyden kasvu on kohdistunut erityisesti nuoriin. Rovaniemen seutukunnassa nuorten tilanne on ollut Lapin keskimääräistä parempi, mutta nyt esimerkiksi nuorten työttömien osuus ikäluokkansa työvoimasta on Lapin heikoimpien seutukuntien joukossa. Työttömyydet ovat pitkittyneet, mutta pitkäaikaistyöttömyyden kasvu on vielä pysytellyt Lapin keskimääräistä maltillisempana.

Rovaniemi on mukana Lapin työllisyyden kuntakokeilussa. Kuntakokeiluun siirtyi maaliskuussa noin 3 440 rovaniemeläistä työnhakijaa, joista 2 530 työttömiä. Rovaniemellä nuorten ohjaamotoiminnan hyviä käytäntöjä on laajennettu ja Osaamo-hankkeella haetaan työllistymisen ja kouluttautumisen ratkaisuja yli 30- vuotiaille.

20.2 Kemi-Tornion seutukunta

Kemi, Tornio, Keminmaa, Tervola, Simo

Kemi-Tornion seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 55 763 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 614 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 517.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Kulunut vuosi on ollut seutukunnassa monella tavalla haastava. Pandemia on vaikuttanut erityisesti toimintaan ja elämiseen valtakunnan rajalla. Alueella on totuttu rajoittomuuteen ja liikkuminen on ollut helppoa. Poikkeustila toi rajoitteita kaupankäyntiin, työmatkaliikkumiseen ja yleensä yhteiseen elämiseen valtakunnan molemmin puolin. Pandemia on vaikeuttanut opiskelijoiden mahdollisuutta saada työssäoppimispaikkoja. Matkailu kärsi myös poikkeustilasta. Teollisuuden poikkeustilalla ei ole ollut suurta vaikutusta, mutta ylimääräisiä järjestelyjä ja rajoitteita on tehty, jotta liiketoimintoihin ei tule katkoksia ja tavaravirta pysyy normaalina.

Stora Enson Kemin Veitsiluodon paperitehdas ollaan sulkemassa kuluvan vuoden aikana. Yhtiö antoi pörssitiedotteen 20.4.2021. Tavoitteena on ajaa tehdas alas kuluvan vuoden kolmannella neljänneksellä. Stora Enson Veitsiluodon tehtaalla on kansallisesti ja aluetalouteen merkittävä vaikutus. Vaikutukset heijastuvat myös alihankkijoiden satoihin työntekijöihin. Tärkeää on saada mahdollisimman nopeasti aikaan uusia toimenpiteitä ja uutta toimintaa, jotta pahimmilta uhkakuivilta vältytään. Satojen ihmisten töiden loppuminen voi heijastua monella tavalla alueen elinvoiman vähenemiseen.

Vuoden loppupuolella metalliteollisuusyritys Outokumpu Oy ilmoitti isoista yt-menettelyistä konsernissa ja vaikutukset Kemi-Tornion alueelle olivat myös merkittävät. Yhtiö

ilmoitti lopettavansa 234 työpaikkaa. Alueella käynnistettiin yhteistyössä eri organisaatioiden kanssa prosessi, jolla valmistauduttiin ottamaan äkillinen rakennemuutos vastaan. Vuoden 2021 ensimmäisen neljänneksen aikana saatiin positiivinen päätös Metsä Fibreltä, joka ilmoitti käynnistävänsä 1,6 miljardia maksavan biotuotetehtaan rakentamisen Kemiin. Samassa yhteydessä valtio ilmoitti panostavansa väyläverkostoon (rauta- ja meritie) 300 miljoonaa euroa. Uuden tehtaan myötä kokonaispuuvirtojen määrä kasvaa ja tukkipuiksi kelpaavaa puuta tulee markkinoille nykyistä enemmän. Tämä tarkoittaa sahoille lisää työtä.

Kemi-Tornio on kärsinyt pitkään välillä voimakkaastakin negatiivisesta väestökehityksestä. Nyt uskotaan, että biotuotetehdasinvestoinnin myötä alue saa merkittävän kasvuvuustin läpi eri sektoreiden. Alueelle tulee satoja alihankintayrityksiä ja kiivaimpaan aikaan tehdasalueella on 2 600 henkilöä työssä, joista puolet on ulkopaikkakuntalaisia. Myös asuntojen ja hotellipalveluiden kysyntä tulee kasvamaan merkittävästi seuraavien vuosien aikana. Aluekehittämisen näkökulmasta nyt on kehittämisen ikkuna auki ja on tärkeää tehdä oikeita toimenpiteitä, joilla voidaan lisätä alueen pito- ja elinvoimaa.

Traficom kilpailutti ja turvasi maakuntien lentoliikenneyhteydet vuoden loppuun saakka. Kemi-Tornion ja Helsingin väliä lentää loppuvuoden ajan virolainen lentoyhtiö NyxAir. Kemi-Kokkola-Helsinki-kolmiolentojen hankinnan arvo on reilut kuusi miljoonaa euroa. Lentoliikenteen jatkuvuus on tärkeää alueen elinkeinoelämälle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teollisuuden investoinnit korostuvat Kemi-Tornion seutukunnassa. Terästehdas Outokummulla on käynnissä iso kaivosinvestointi. Investoinnilla turvataan niin kaivoksen tulevaisuutta kuin terästehtaan toimintaa. Kun Outokumpu käynnisti yt-menettelyt, yhtiö ilmoitti samalla siirtävänsä muita suunniteltuja investointeja tulevaisuuteen, jotta nykyinen toiminta saadaan taloudellisesti vakaammalle pohjalle.

Stora Enson tehtaan alasajo heijastuu laajasti alueen elinkeinoelämään. Merkittävimpiä alihankintasektoreita ovat kunnossapito, maantiekuljetukset, satama ja ruoka-huolto. Erityisen vaikea tilanne tulee olemaan pienemmillä yrityksillä, joilla ei ole muita asiakkuuksia. Vanhemmilla ja isoimmilla alihankkijoilla on laajempi asiakasverkosto, joka tukee monipuolisemmin toimintaa.

Metsä Fibren päätös rakentaa uusi biotuotetehdas on saanut valtavan kansallisen huomion. Yhtiön päätöstä kuvataan metsäteollisuudessa pohjoisen pallonpuoliskon suurimpana investointina. Oppilaitokset ja alueen kehittäjät ovat valmistautuneet tilanteeseen jo pitempään ja toimintamallia on valmisteltu 2020 alkutalvesta lähtien.

Samaan aikaan tulee käynnistymään merkittäviä rata- ja meriväylähankkeita valtion toimesta. Lisäksi tehtaan vaikutusalueella tulee olemaan lähivuosina merkittäviä tienparannuskohteita. Myös pk-yritykset ovat aktivoituneet ja varanneet teollisuustontteja Keminmaan uudesta yrityspuistosta, jonka kehitystä vauhditettiin aluekehitysrahalla.

Kemi-Tornion alueella on panostettu viimeisen kymmenvuoden aikana teollisten sivuvirtojen hyödyntämiseen kiertotalouden tavoitteiden mukaisesti. Toiminnan veturina on ollut kehitysyhtiö Digipolis Oy ja suuryrityksillä ja pk-yrityksillä on keskeinen rooli sivuvirtojen tunnistamisessa. Myös oppilaitosten ja viranomaisten rooli on keskeinen. Alkuvaiheessa toimintaa rahoitettiin rakennerahastohankkeiden kautta. Varsinaisen toiminnan nosti pystyyn Sitran rahoitus osana kiertotalouden tiekarttaa. Tällä hetkellä työ- ja elinkeinoministeriöllä on keskeinen rooli toiminnan tukemisessa.

Pandemiatilanne on näkynyt myös Kemi-Tornion alueen matkailussa, jota on kehitetty viime vuosina vahvasti. Jäämurtaja Sampo ei risteillyt talvella 2021 ja talven 2021 Lumilinna oli historian pienin miniatyyri Lumilinna ja se rakennettiin ympärivuotisen lumilinnan sisälle. Junamatka Suomen ja Ruotsin välillä on askeleen lähempänä, kun Haaparannalta avautui pääsiäisen alla yhteys Ruotsin kaukojuniin. Suomen ja Ruotsin välinen junayhteys avasi matkailuun uusia mahdollisuuksia. Junamatkustuksen suosio kasvaa myös ympäristösyistä. Suomessa valtakunnan rajan ylittävän junayhteyden saamiseksi laaditaan ratasuunnitelmaa parinkymmenen kilometrin osuudelle Keminmaan Laurilan ja valtakunnan rajan väliselle osuudelle. Hankkeen alustava kustannusarvio on noin 24 miljoonaa euroa.

Seutukunnan alueella on luotu edellytyksiä tuulivoiman lisärakentamiselle. Tuulivoimateknologia on kehittynyt vauhdilla. Korkeammat tornit, pidemmät siivet ja tehokkaampi turbiini mahdollistavat tuulen hyödyntämisen laajemmalta alueelta, mikä parantaa tuulivoiman kilpailukykyä. Voimaloiden teho on kasvanut uuden tekniikan ansiosta rajusti. Erityisesti tämä kehitys näkyy Simon ja Tervolan alueella.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Vuonna 2020 henkilöstömäärän kehitys oli alueella jo alkuvuodesta lievästi miinuksella. Koronaepidemian vaikutukset työllisyyteen jäivät muita Lapin seutukuntia pienemmiksi, mikä näkyi myös henkilöstömäärän kehityksessä myönteisempänä kehityksenä kuin Lapissa keskimäärin. TE-toimistoon ilmoitettiin viime vuonna Kemi-Tornio seutukunnassa 5 400 avointa työpaikkaa. Avointen työpaikkojen määrä väheni alle 10 % edellisvuodesta ja oli korkeampi kuin aiempina vuosina. Myös alueen pk-yritysten arviot henkilöstömäärän kehityksestä ovat myönteisimmät Lapissa. Henkilöstömäärän suhdannenäkymien saldoluku oli plussalla ja koko maata korkeampi jo ennen Metsä-Fibren investointipäätöstä tehdyssä Pk-yritysbarometrissa.

Työvoiman saatavuushaasteet ovat lisääntyneet. Ammattibarometrissa arvioitua työnhakijapula-ammatteja on nyt aiempaa enemmän. Puhdistuspalvelu- ja hoiva-aloilla on selkein työvoimapula. Työnhakijoista on pulaa myös mm. opetus-, rakennus-, kuljetus- ja maaseutu/puutarha-alan ammateissa. Biotuotetehdashanke on lisännyt voimakkaasti työvoiman kysyntää, erityisesti maanrakennusalalla. Työnhakijoiden osaamisvajeet korostuvat alueella. Koulutuksia on mm. kuljetus- ja maanrakennusaloille hyvin tarjolla, mutta hakijoita niihin on suhteellisen vähän. Uutena avauksena on elokuussa alkamassa puutavara-autonkuljettajakoulutus.

Työvoiman saatavuuden tarkasteluun tulee uusi näkökulma, kun Veitsiluodon tehtaalta on loppumassa työt noin 700 henkilöltä ja työpaikkamenetysten kerrannaisvaikutukset tulevat olemaan huomattavia. Työpaikkansa menettävän ammattitaitoisen henkilöstön työpanos olisi tärkeä saada uudelleen käyttöön suoraan tai erilaisten muuntokoulutusten kautta. Kemi–Tornio alueella on vahvoja kasvavia teollisuuspalveluryityksiä ja niiden toimintaa on tärkeä tukea monella tavalla, jotta työpaikkansa menettävät pääsisivät kiinni työhön ja kehittämään yritysten toimintaa.

Kemi-Tornion alueella on rakennettu tiiviinä yritysten, kuntien, oppilaitosten, ELY-keskuksen, TE-toimiston ja maakunnan liiton verkostoyhteistyönä siltaa negatiivisesta positiiviseen rakennemuutokseen. Marraskuussa Outokummun teräsyhtiö käynnisti YT-menettelyn, jonka kohteena oli 1 000 konsernin työntekijää. Työpaikkojen menetykset kohdistuivat Suomessa pääosin Outokummun Tornion terästehtaaseen ja Kemin kaihokseen. Suomesta vähenee 250 työpaikkaa, joista Kemi-Tornio alueelta yli 230. Teräsyhtiön irtisanomiset koettiin ei toivottuna lisänä tilanteeseen, jossa rajakaupan ja matkailun epävakaus sekä talotehtaan lopettamispäätös olivat heikentäneet työllisyyttä alueella.

Kemin ja Tornion äkillisen rakennemuutoksen toimenpidesuunnitelmassa korostuvat investoinnit, TKI-panostukset, osaamisen kehittäminen ja yrittäjyyden edistäminen sekä alueella vahvasti toimiva Kiertotalouskeskus. Äkillisen rakennemuutoksen suunnitelman toimenpiteisiin on haettu eri ministeriöistä suoraa valtion rahoitusta ja lisäksi niitä toteutetaan alueen käytössä olevilla kansallisilla ja EU-ohjelmärahoituksilla sekä elvytykseen suunnatuilla rahoitusinstrumenteilla. Tällä hetkellä kootaan hankekonsortiota, johon sisältyvissä hankkeissa hyödynnetään ESR ja REACT EU-rahoitusta.

Metsä Groupin Kemin biotuotetehdasinvestointi on alkanut konkretisoitua maanrakennus-, purku- ja paalutustöinä tehdasalueella. Tehdasalueella toimivien urakoitsijoiden ja niiden työntekijämäärä lisääntyy rakentamisvaiheen edetessä. Työmaaparakkikylä valmistuu toukokuussa ja projektiryhmä siirtyy vaiheittain Kemiin. Yhtiön tehdasalueella työskentelee jo noin 250 lisähenkilöä ja määrä tulee kasvamaan syksyyn mennessä 2 600 henkilöön. Rakennusvaiheessa hanke tulee työllistämään noin 10 000

henkilötyövuotta ja työmaalla tulee työskentelemään noin 15 000 työntekijää eri mittaisen jakson. Arvion mukaan puolet työntekijöistä tulee Kemistä tai Lapista. Määrällisesti työntekijöitä tulee olemaan eniten kuluvan vuoden syksystä vuoden 2023 kevääseen, jolloin ryhdytään käynnistämään tehdasta. Tehdas työllistää käynnistyttyään koko suorassa arvoketjussaan Suomessa noin 2 500 henkilöä, joista uusia on noin 1 500. Investoinnin myötä käynnistynyt infrarakentaminen työllistää myös tehdasalueen ulkopuolella tie- ja raidehankkeissa sekä Kemin satamassa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Teollisuusseutukuntana koronaviruksen rajoitustoimien vaikutukset työttömyyteen ovat olleet Kemi-Tornion seutukunnassa lievemmat kuin Lapissa keskimäärin, alueen matkailuelinkeinon vaikeuksista ja raja-alueen ongelmista huolimatta. Viime vuoden maaliskuun aikana työttömyys lisääntyi alueella 23 % ja huhtikuun loppuun mennessä 51 %. Työttömyys on laskenut korkeimmista lukemista ja vuodenvaihteessa työttömiä oli enää 16 % ja helmikuun lopussa 14 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömien määrä alittaa jo viime vuoden maaliskuun nousseet lukemat.

Kemin biotuotetehdashankkeen rakentamisvaihe edistää työttömyyden vähenemistä alueella kaventaen myös Kemin ja Tornion välistä eroa työttömien osuudessa työvoimasta. Myös palveluala mm. kauppa-, majoitus-, ravintola-ala piristyvät hankkeen myötä. Tornion Outokummun terästehtaan ja Kemin kaivoksen työpaikkojen vähentyminen ei pelättyä määrin suoraan lisää alueen työttömyyttä. Stora Enson paperitehtaan lopettamis päätöksen vaikutus työttömyyteen tullaan näkemään loppuvuodesta ja ensi vuoden alkupuolella.

Kemi-Tornio seutukunnan, erityisesti Kemin, ongelmana on jo pitkään ollut nuorten korkea työttömyys. Onneksi koronaepidemiatilanne on näkynyt alueella vähemmän nuorten työttömyyttä lisäävänä kuin muualla Lapissa. Pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt Kemi-Tornion seutukunnassakin, mutta viimeisimpien lukujen mukaan vähemmän kuin Lapissa keskimäärin. Työttömien määrä on palautunut kohti koronaepidemiaa edeltäviä lukuja hitaimmin Kemissä ja Keminmaassa. Simossa ja Tervolassa ollaan jo koronaepidemiaa edeltävissä luvuissa.

Tornio on mukana Lapin työllisyyden kuntakokeilussa. Kuntakokeiluun siirtyi maaliskuussa 970 torniolaista työnhakijaa, joista työttömiä on 670. Kemissä palvelujen kehittämistä tuetaan ESR-hankkeilla: työllisyyden yhteispalvelua kehitetään Työtä Kemissä! -hankkeessa ja maahanmuuttajien palveluja Maahanmuuttaja Ohjaamo -kehittämishankkeessa.

20.3 Torniolaakson seutukunta

Ylitornio, Pello

Torniolaakson seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 7 194 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 97 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 432.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yrittöystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Alue muodostuu kahdesta ketterästä kunnasta, joiden vahvuutena on sitoutuneet elinkeinoelämän kehittäjät. Alueen vahvuus on erikoistunut pk-yrittöystoiminta, jonka myötä markkinat ovat kasvaneet valtakunnallisiksi ja osin kansainvälisiksi. Kehittyneet alat ovat rakennusteollisuudessa, kemianteollisuudessa, alkutuotannossa ja logistiikassa. Alue saa elinvoimaa naapurikunnista ja Ruotsin rajaan rajoittuvana seutukuntana myös Ruotsi-yhteistyöstä.

Seutukunnan läpi menevä valtatie 21 on vilkas yhteys sekä talvi- että kesämatkailun ansiosta. Kotimaan matkailijat ovat siirtyneet julkisista kulkuneuvoista omiin autoihin ja tämä näkyy liikennemäärien voimakkaana kasvuna valtatiellä. Matkailijat käyttävät kaupan palveluita liikkeessään alueen kautta. Yritykset ja kunnat panostavat liiketoimintaympäristön kehittämiseen ja vahvistavat verkostojaan. Myös Torniolaaksossa nousevat esille saavutettavuusasiat, mm. radan sähköistäminen ja logistiikan tarpeet.

Alueen haasteena on saada negatiivinen väestökehitys käännettyä ja luoda koulutusyhteistyötä uusien vetovoimaisten ratkaisujen etsimiseksi. Nuorten lähtiessä opiskelemaan muualle on tarve hakea uudenlaisia ratkaisuja paluumuuton mahdollistamiseksi. Pk-yritysten haasteena on saada osaavaa työvoimaa sekä varmistaa eläköityvien yrittäjien yrittöystoiminnan jatkuminen.

Seutukunnassa on vireillä lupaava Rompaksen alueen kaivoshanke sekä suunnitellut tuulivoimaloille. Edellä mainitut hankkeet nähdään hyvin eri tavalla alueen asukkaiden, maanomistajien ja toiminnan harjoittajien keskuudessa. Kaivoshanke ulottuu osin luonnonsuojelualueelle ja tuulivoimaloita ei nähdä sopiviksi luonnonkauniiseen maaseutumiljööseen tai kansallismaisemaan. Kaivoshankeen omistava yhtiö on käynnistänyt YVA-prosessien tavoitteena kaivostoiminnan käynnistäminen tulevaisuudessa.

Väestön ikääntyminen ja vähentyminen vaikuttaa laaja-alaisesti koko seutukunnan palvelurakenteeseen sekä kuntatalouteen. Alueen lähiajan tavoite on saada muuttovirtaa sekä uutta yritystoimintaa seutukuntaan. Matkailutoimialalla on Torniolaakson seutukunnassa merkittävää kasvupotentiaalia, kunhan koronatilanne helpottaa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Seutukunnan yritysten liikevaihdon hyvä kasvu taittui, mutta teollisuuden kasvu näyttää hyvältä. Kemiin tuleva suurhanke ja sen luoma kasvusykyys tulee näkymään Torniolaakson seutukunnassa. Myös Ruotsin Kiirunan kaivosyhtiön jätti-investoinnit näkyvät Torniolaakson yritysten toiminnassa. Pello on panostanut teollisuusalueen kehittämiseen. Ylitorniolla on tehty pienyritystoiminnassa ja metalliteollisuudessa systemaattista työtä toimintojen kehittämiseksi. Osa yrityksistä on moninkertaistanut työvoimansa päästyään alihankkijaksi esim. Kittilän kaivokselle. Verkostoitumista tapahtuu koko ajan.

Alueen toimijat tekevät yhteistyötä matkailumarkkinoinnissa Torniolaaksossa molemmin puolin valtakunnan rajaa. Merkittävimmät elinkeino- ja kehittämistoimet ovat Mawson Oy:n kaivoshanke (kulta- ja kobolttiesiintymä), Aavasaksan ja Ritavaaran alueen matkailun kehittäminen sekä Tornion-Muonionjoen vesistöalueen kalastusmatkailun kehittäminen kansainvälisesti kiinnostavaksi kesätuotteeksi. Näiden lisäksi alueella on perinteisesti ollut vahva yritys-kanta rakentamisessa. Alueen yritykset ovat toimineet erityisesti matkailukeskusten rakennusurakoissa. Rakennustuoteteollisuuden investoinnit sekä rakentamistoimiala ovat kasvussa. Alueen iso betoniteollisuusyritys YBT on etabloitunut Ruotsiin. Yritys näkee mahdollisuuksia Pohjois- ja Keski-Ruotsissa.

Ylitorniolle sijoittuvan kaivosyhtiö Mawsonin tutkimus- ja kairaustoiminta on aktiivista talvi- ja pakkasjakson ajan. Yhtiö käyttää malminetsintään alueella useamman miljonnan vuodessa. Kaivoshankkeiden lähellä korostuu elinkeinojen yhteensovitus sekä erilaiset luonnonsuojeluun liittyvät kysymykset (luonnonsuojelu- ja Natura-alueet).

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Koronaepidemian vaikutukset henkilöstömääräkehitykseen ovat olleet Torniolaaksossa Lapin maltillisimmat. Vuoden 2020 toisella ja kolmannella neljänneksellä henkilöstömäärän kehitys oli Torniolaaksossakin miinuksella, mutta Lapin seutukunnista vähiten.

Myöskään TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen määrässä koronavuosi ei merkittävästi näkynyt. Työpaikkoja ilmoitettiin viime vuonna avoimeksi 380, noin kymmenyksen vähemmän kuin edellisenä vuonna ja selvästi enemmän kuin vuonna 2018.

Alueen yritysten toiminta ulottuu naapuriseutukuntiin ja osin myös Ruotsin puolelle, joten yritysten työvoimatarpeissa näkyy omaa seutukuntaa laajemman markkina-alueen elinkeinoelämän tilanne. Naapuriseutukunnat ja Ruotsin rajakunnat ovat myös luonteva osa seutukunnan työvoiman työssäkäyntialuetta. Osin tämä näyttäytyy kilpailuna osaavasta työvoimasta esim. hoiva-alalla. Kemin biotuotetehtaan rakentamiskäynnin vaihe on mahdollisuus niin seutukunnan yrityksille kuin työnhakijoille. Myös kouluttamismahdollisuuksia alueen väestölle ja työvoimalle on tarjolla naapuriseutukunnissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Koronaviruksen rajoitustoimien vaikutukset työttömyyteen olivat Torniolaaksossa Lapin lievimmät. Maaliskuun 2020 aikana työttömyys lisääntyi 17 % ja huhtikuu loppuun mennessä 35 %. Korkeimmista lukemista on myös tultu alas ja vuodenvaihteessa työttömiä oli enää 13 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Sama kehitys on jatkunut alkuvuoden aikana ja matkaa koronaepidemiaa edeltäviin lukuihin oli helmikuun loppussa vähiten Lapissa. Alueen kunnista Pellon kehitys on ollut Ylitorniota myönteisempi.

Torniolaakson työttömien ikärakenne heijastelee seutukunnan väestön ikärakennetta ja ikääntyneiden osuus työttömistä on korkea. Nuorten työttömien määrä ja osuus ikäluokkansa työvoimasta on pysynyt pienenä koronaepidemiatilanteesta huolimatta. Myös pitkäaikaistyöttömyyden kasvu on ollut muita Lapin seutukuntia maltillisempaa.

20.4 Itä-Lapin seutukunta

Kemijärvi, Salla, Posio, Savukoski, Pelkosenniemi

Itä-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 15 665 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 146 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 139.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Seutukunnassa on mukavaa yhteisen tekemisen meininkiä. Tämä heijastuu monissa alueen keskeisissä toimenpiteissä ja kehittämishankkeissa. Alueen toimijat käyttävät yhteistä aikaa alueen veto- ja pitovoimatekijöiden miettimiseen. Elinkeinojen näkökulmasta eletään varovaisen positiivisia aikoja.

Suomen matkailualan liitto on valinnut Itä-Lapin vuoden matkailualueeksi Suomessa. Tämä on yksi osoitus siitä, että ihmiset hakeutuvat laadukkaiden yksilöllisten palveluiden äärelle pienemmille alueille, joilla on kuitenkin palvelut ja infra kunnossa. Koronan vaikutukset näkyvät kuitenkin edelleen vahvasti matkailu- ja ravintola-alalla sekä muilla palvelualoilla. Yhteistyötä alueella on tehty erityisesti kesämatkailun edistämiseen.

Sallan kunnalla on ollut vireillä laskettelukeskuksen laajentaminen luonnonsuojelualueelle. Kunta kuitenkin näkee tänä päivänä merkittävämpänä vetovoimatekijänä luonnonsuojelualueelle kansallispuiston saamisen. Kansallispuisto on paljon tunnetumpi käsite varsinkin kansainvälisten matkailijoiden houkuttelussa.

Teollisuudessa on mennyt alueella jo pitempään positiivisesti. Vuoden vaihteessa Kemijärven biojalostamo-hanke sai uudet toimijat ja uuden vision. Yhtiön tavoitteena on

pystyä hyödyntämään puun eri raaka-aineet monipuolisemmin kuin perinteinen metsäteollisuus nyt tekee.

Itä-Lapin alueelle kohdistuu suhteellisen paljon kiinnostusta malminetsintään. Alueen kallioperä houkuttelee tutkimaan tarkemmin mahdollisuuksia. Alueella on käynnistetty yhteistyöhanke malminetsinnän aluetaloudellisten vaikutusten selvittämiseksi ja yhteistyökumppaneina ovat kuntayhtymä, GTK ja Lapin yliopisto.

Väestön väheneminen, ikääntyminen, syrjäinen sijainti, asumisen pullonkaulat ja pääomien puute tuovat haasteita alueelle. Sallassa ja Savukoskella väestökehitys oli viime vuonna muista alueen kunnista poiketen plussalla. Kemijärven biotehdashanke on saanut jo positiivista ”pöhinää” ja lisää toteutuessaan alueen elinvoimaa. Tehdasalueen ympärille on muodostumassa ekoteollisuuspuisto ja sitäkin toimintaa tukeva osaamiskeskus. Näitä valmistellaan paikallisesti alueellisesti ja tarvittaessa laajemmin kehittäjien ja oppilaitosten kanssa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teollisuuden kasvu nojaa paljon pohjoisen puuhun. Keiteleen saha kokonaisuus on kehittynyt ja kasvanut vahvasti viime vuosina. Kemijärven biojalostamon tavoitteena on käynnistää toiminta maanrakennustöillä tulevan kesän 2021 aikana. Lopullisia käynnistyspäätöksiä voidaan odottaa vuoden sisällä.

Soklin kaivoshankkeen omistusoikeudet ovat siirtyneet kotimaiselle Suomen Malmijalostus Oy:lle, joka jatkaa käynnissä olevaa kaivospiiritoimitusta Soklin kaivospiirin muuttamiseksi. Ympäristöluvan käsittely jatkuu korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Järjestely mahdollistaa sen, että Soklia koskevat selvitykset ovat käytettävissä kotimaassa. Suomen Malmijalostuksen tavoitteena on analysoida hankkeen kehittämismahdollisuuksia ja päättää Soklin tulevaisuudesta.

Matkailun tilanne on samanlainen kuin muuallakin Lapissa. Erityisesti kesäaikana oli matkailijoita ja kuluvan vuoden aikana etätyöntekijöitä ja muita alueelta aikaisemmin lähteneitä. Tätä samaa kehitystä on ollut nähtävissä laajemminkin.

Myös kaupan alalla on ollut osin vilkkaampaa kuin aiempina vuosina. Erityisesti tämä näkyy kulutustavara, rakennus- ja sisustustavara- ja vapaa-ajantarvikkeiden kaupassa. Alkutuotannon osalta tilanne on ollut vakaampi.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Henkilöstömäärän kehitys oli lievästi miinuksella jo alkuvuodesta 2020 ja henkilöstömäärän väheneminen lisääntyi toisella vuosineljänneksellä. Kolmannella vuosineljänneksellä kehitys parani, mutta henkilöstömäärä oli edelleen edellisvuotta alempi. Itä-Lapissa TE-toimistoon ilmoittuja työpaikkoja oli viime vuonna 1 070, lähes saman verran kuin edellisenä vuonna.

Koronan vaikutukset näkyvät työvoiman kysynnässä edelleen vahvasti matkailu- ja ravintola-alalla sekä muilla palvelualoilla. Myös vientiyrityksissä on koronan myötä lomautuksia. Rekrytointitarpeen arvioidaan kasvavan puolen vuoden aikana rakentamisen, kuljetusalan ja metsä- ja puutarha-alan ammateissa. Kemijärven biojalostamohanke lisää toteutuessaan työvoiman kysyntää ja parantaa alueen työllisyyttä. Työnhakijapula-ammattien määrä on lisääntynyt ja on Lapin seuduista toiseksi suurin. Työvoiman saatavuusongelmia on erityisesti hoiva- ja kuljetusalalla, mutta myös mm. opetus- ja rakennusalan ja teollisuuden ammateissa.

Työnhakijoiden ikääntyminen ja osaamisvajeet korostuvat alueella. Alueen kunnilla on meneillään veto- ja pitovoimahankkeita uusien asukkaiden saamiseksi. Työvoiman saatavuutta tukevat alueen koulutustarjonnan lisääminen ja etäopiskelumahdollisuudet.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Koronaviruksen rajoitustoimien vaikutukset työttömyyteen olivat Itä-Lapissa lievemmat kuin Lapissa keskimäärin. Helmikuusta maaliskuuhun 2020 työttömyys lisääntyi 22 % ja huhtikuu loppuun mennessä 55 %. Työttömyys on Itä-Lapissakin laskenut korkeimmista lukemista. Vuodenvaihteessa työttömiä oli alle viidenneksen enemmän kuin vuotta aiemmin. Alkuvuoden aikana ero vuodentakaiseen on hieman kasvanut ja työttömien määrä on viime vuoden maaliskuun nousseissa lukemissa.

Lomautuksia on matkailu- ja palvelualoilla sekä vientiyrityksissä. Kemijärven biojalostamohankkeen rakennusvaiheen käynnistyminen suunnitellusti näkyisi alueen työttömyyttä alentavasti loppuvuoden aikana. Seutukunnan kunnista koronaepidemian vaikutukset näkyvät selvimmin Kemijärvellä ja Pelkosenniellä. Posiolla ja Savukoskella koronaepidemian vaikutukset työttömyyteen olivat lievimmät ja Savukoskella työttömyys on laskenut takaisin epidemiatilannetta edeltäviin lukuihin.

Ikääntyneiden osuus työnhakijoista on Itä-Lapissa korkea. Koronaepidemia-ajan työttömyyden kasvu on kohdistunut erityisesti alle 50-vuotiaisiin. Työttömyyksien pitkitty-

misen myötä pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt voimakkaimmin Lapin seutukunnista. Alueen kunnista Kemijärvi on mukana Lapin työllisyyden kuntakokeilussa. Kuntakokeiluun siirtyi maaliskuussa 280 kemijärveläistä työnhakijaa, joista työttömiä 230.

20.5 Tunturi-Lapin seutukunta

Kittilä, Kolari, Muonio, Enontekiö

Tunturi-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 14 466 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 21 henkilöllä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 154.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Seutukunnan elinkeinoelämän perusta on luonnossa ja luonnonvaroissa ja niiden kestävässä hyödyntämisessä. Alueella sijaitsevat valtakunnallisesti merkittävät ja kansainvälisesti tunnetut matkailukeskukset. Merkittäviä työllistäviä aloja ovat autojen testaustoiminta, matkailu ja sen liitännäiselinkeinot sekä kaivostoiminta. Matkailuun liittyvällä alkutuotannolla on kasvava merkitys. Alueen vahvuutena on monipuolinen pk-yrityskanta.

Koronapandemian vaikutukset ovat olleet kaikkein voimakkaimmat juuri tälle seutukunnalle. Vaikutukset ovat näkyneet kansainvälisen matkailun loppumisena ja rajalla tapahtuvan liiketoiminnan hiipumisena. Rajayhteistyötä ja kauppaa tehdään koko seutukunnan läntisellä raja-alueella, mutta erityisen merkittävää kauppa ja yhteistyö on Kilpisjärven alueella.

Kittilän kaivosta käytetään usein esimerkkinä kestävästä kaivostoiminnasta Lapin herkässä luonnossa ja matkailukeskuksen läheisyydessä. Viimeisten vuosien aikana on eri elinkeinojen vuorovaikutus ja yhteensovittaminen samoilla alueilla tullut haasteelliseksi. Ylläksen matkailualueen läheisyyteen suunnitteilla oleva kaivosohjelma on saanut aikaan voimakkaan vastareaktion. Uhkana on vesien pilaantuminen ja negatiiviset vaikutukset matkailuelinkeinoon.

Seutukunnan yksi keskeinen kehittämisteema on saavutettavuus. Lentoliikenteen reitien kehittämisessä on menty eteenpäin. Kittilän lentokentän toimintoja on laajennettu vastaamaan paremmin kasvavaan matkailijavirtaan. Liikenne on ollut Kittilän kentällä vilkasta etenkin talvisin, sillä lentoasemalta on erinomaiset yhteydet moniin Lapin tärkeisiin lomakohteisiin. Tällä hetkellä kansainvälinen lentoliikenne on pysähdyksissä ja kotimaan lentojenkin määrä on vähentynyt. Junaliikenteen kehittämisessä nähdään tärkeänä Kolari-Tornio-välin sähköistäminen.

Valtatie 21 on merkittävä elinkeinoelämän yhteys Norjaan ja se kuuluu Eurooppateiden verkkoon (E8 Turusta Kilpisjärvelle). Tie kulkee Ruotsin rajan tuntumassa ja muodostaa yhteyden myös Ruotsiin. Poikkeustilanne on lisännyt merkittävästi valtatie liikennemääriä. ELY-keskuksen mittauspisteillä Kolarissa ja Kittilään johtavalla tiellä on liikenne ns. matkailun vaihtopäivinä lisääntynyt aiempiin ennätyksiin nähden selvästi.

Seutukunnan väestökehitys on ollut positiivista ja alueella kärsitään normaaleina sesonkiaikoina jatkuvasta ammattitaitoisen työvoiman puutteesta ja pahenevasta asuntopulasta. Asuntopula on jonkin verran helpottanut, kun yksityiset toimijat ovat lähteneet rakentamaan uutta asuntokantaa.

Suomen Yrittäjien teettämän työelämägallupin mukaan etätöitä teki viime vuonna lähes puolet työllisistä. Monipaikkainen työ ja etätöiden kiinnostavuus on nostanut esille myös tarpeen yhteisöllisille etätötiloille. Tällaisia mahdollisuuksia on otettu käyttöön tunturikeskuksissa, esimerkiksi Levillä ja Ylläksellä. Lappi kiinnostaa työnteonpaikkana ja yhteisölliset työtilat ovat tarjonneet mahdollisuuden yhdistää työ- ja vapaa-aika uudella joustavalla tavalla. Lappiin voi kehittyä toimistohotellien verkosto, joka houkuttelee työntekijöitä ja yrittäjiä eri puolilta maailmaa tarjoten puhtaan ilman ja luonnon sekä avaruutta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pandemiatilanne on näkynyt erityisen vahvasti Tunturi-Lapin matkailussa. Yritykset ovat toimineet aktiivisesti terveysturvallisen matkailun kehittämiseksi. Alueen koronatilanne on noussut yksittäisten tapausten kautta valtakunnan mediassa näkyville negatiivissävytteisesti. Rajoitustoimien nopeat käännteet ovat omalta osaltaan vaikeuttaneet yritysten pitkäjänteistä toiminnan suunnittelua ja kehittämistä.

Matkailukeskuksissa on panostettu maastopyöräreittien kehittämiseen. Maastopyöräilyreittejä on alueella satoja kilometriä, joista osa on säännöllisesti huollettuja talvipyöräilyreittejä. Matkailukeskuksissa ei viimeisten vuosien aikana ole ollut merkittäviä investointikohteita, joten pohjaa uusien investointien käynnistämiseksi lähivuosina on olemassa. Uusinvestoinnit kohdistuisivat asunto-, hotelli- ja mökkirakentamiseen sekä hissi-investointeihin.

Kuntien investointitoiminta painottuu korjausrakentamiseen sekä reittien ja teiden ylläpitoon. Kaivosyhtiö Agnico Eagle Finland investoi 160 miljoonaa Kittilän kaivoksen laajennukseen. Kaivokseen rakennetaan yli kilometrin syvyyteen ulottuva kaivoskuilu. Laajennuksen myötä kultakaivoksen kapasiteetti kasvaa. Tällä hetkellä kaivos työllistää alihankkijoineen yhteensä noin 1 000 henkilöä.

Kaivosyhtiö Hannukainen Mining -yhtiö on perustanut toimipisteen Kolariin. Yhtiö suunnittelee Hannukaiseen rautakaivosta. Suunnitelmissa on louhia kaivoksesta 6 milj. tonnia malmia vuodessa 20 vuoden ajan. Kaivoshanke on herättänyt voimakasta vastustusta johtuen mahdollisista ympäristölle ja matkailulle aiheutuvista riskeistä.

Lapin kylmät olosuhteet ovat luoneet hyvät edellytyksen ajoneuvojen testaustoimintaan ja elämyksien kokemiseen. Alueella tehdään isojen autojättien erilaista testaustoimintaa hyvin eristetyissä olosuhteissa. Isot autonvalmistajat tuovat alueelle asiakkaitaan ajamaan ja kokemaan lumen ja jään vaikutuksen ajamiseen. Myös autotesaustoiminta on kärsinyt poikkeustilasta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Vuoden 2020 alkukuukausina henkilöstömäärä oli Tunturi-Lapissa edellisvuosien tapaan kasvussa. Vuoden toisella neljänneksellä henkilöstömäärän vuosimuutos painui vahvasti miinukselle ja eniten Lapissa. Kolmannella Seuraavalla vuosineljänneksellä näkyi käännettä parempaan, mutta henkilöstömäärä jäi edellistä vuotta alemmaksi.

Matkailualan työvoiman kysynnän hiipuminen näkyy Tunturi-Lapin työvoiman kysynnässä. TE-toimistoon ilmoitettiin viime vuonna avoimia työpaikkoja 1 760, mikä on

puolet vähemmän kuin vuotta aiemmin ja vähemmän kuin edellisinä vuosina. Kotimaisten matkailijamäärien kasvusta huolimatta alueen matkailun ja erityisesti ohjelmapalvelujen työvoimatarpeen elpyminen kohti normaalimpaa on riippuvainen kansainvälisen matkailun uudelleenkäynnistymisestä.

Työnhakijapula-ammatteja on enää muutamia matkailu- ja palvelualan työvoiman kysynnän ollessa vähäistä. Lähiajan työvoiman tarve ja pula tulee keskittymään lähihoitajiin, raskaskoneasentajiin ja metsäkoneenkuljettajiin. Uhkana on, että palvelualan työntekijät siirtyvät muihin ammatteihin ja muille toimialoille. Tämä tarkoittaa, että matkailutoimialan elpymässä työntekijöiden saaminen tulee olemaan entistä vaikeampaa ja edellyttää yhä vahvempaa panostamista työvoiman rekrytointiin muualta Suomesta ja ulkomailta. Koulutuksen merkitys korostuu ja kaikki koulutusmuodot tulee ottaa käyttöön. Kaivostoiminta työllistää normaalisti. Autotestaustoiminta on työllistänyt talvella hyvin, mutta kausi on poikkeustilasta johtuen loppunut normaalia aiemmin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Koronarajoitustoimien vaikutus on näkynyt työttömyyden kasvuna Lapissa rajuimmin Tunturi-Lapissa. Maaliskuun 2020 aikana työttömien määrä yli kaksinkertaistui ja huhtikuun loppuun mennessä työttömien määrä oli jo yli kolmikertainen verrattuna helmikuuhun. Työttömyys on korkeimmista lukemista laskenut, mutta vasta hieman vuodentakaisen maaliskuun rajusti nousseiden lukujen alle. Vuodenvaihteessa työttömiä oli edelleen yli 80 % ja helmikuussa 75 % enemmän kuin vuotta aiemmin eli koronaepidemiaa edeltävään tilanteeseen on matkaa.

Ravintolatoiminnan maaliskuiset rajoitustoimet heikensivät tilannetta entisestään. Muusta Lapista poiketen Kittilässä ravintolatoiminnan sulkutoimia jatkettiin huhtikuulle. Rajoitustoimien myötä yritykset ovat joutuneet taas lomauttamaan henkilöstöään ja myös irtisanomisiin. Irtisanomiset lisääntyvät mahdollisten yritysten lopettamisten ja konkurssien myötä. Työttömyyden kääntymisen vahvemmin alenevaksi on riippuvainen kansainvälisen matkailun elpymisestä.

Työttömyyden vaikeutumisen on näkynyt ja näkyy edelleen seutukunnassa erityisesti Muoniossa, Kittilässä ja Kolarissa. Enontekiön, jonka työttömien osuus työvoimasta on tyypillisesti alueen korkein, työttömyyteen koronaepidemian vaikutukset ovat olleet muita alueen kuntia pienemmät.

Työttömyyden kasvu on kohdistunut kaikenikäisiin, mutta palvelualan työvoiman ikärakenteesta johtuen erityisesti alle 50-vuotiaisiin. Myös ulkomaalaisten työttömyys on lisääntynyt voimakkaasti. Työttömyyksen pitkittymisen myötä pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt voimakkaammin kuin Lapissa keskimäärin.

20.6 Pohjois-Lapin seutukunta

Sodankylä, Inari, Utsjoki

Pohjois-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2020 lopussa 16 347 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 75 henkilöä. Vuoden 2020 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 129.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (- -) paljon heikompi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pohjois-Lapin vahvuutena on luonto, luonnonvarat ja luonnon olosuhteet sekä rajayhteistyö etenkin norjalaisten kanssa. Alue on Euroopan Unionin pohjoisin seutukunta. Matkailun merkitys ja kasvu on näkynyt seutukunnan pohjoisosissa voimakkaana matkailurakentamisena. Matkailun kasvu on ollut viime vuosina vahvinta koko Lapissa ja se on näkynyt aluetta kuvaavissa tilastoissa. Painopisteenä on ollut tavoitella ulkomaisia laatutietoisia matkailijoita. Myös saavutettavuuteen on panostettu ja lentoyhteydet ovat parantuneet edellisistä vuosista. Alueelle on tullut suoria reittiyhteyksiä Keski-Euroopasta Ivaloon.

Koronasta johtuva poikkeustila, joka on pysäyttänyt ulkomaisen matkailun lähes täysin, on ollut raskas taakka pk-yrityksille. Kesällä, kun yhteydet olivat Norjaan auki, vilkastui kotimainen matkailu ja se piristi alueen elinvoimaa. Kun rajat suljettiin, on tilanne ollut huolestuttava erityisesti rajakaupassa.

Seutukunta on fyysisesti laaja ja elinkeinorakenteeltaan monipuolinen. Koko seutukunnassa matkailun merkitys on tärkeä. Seutukunnan eteläosassa kaivostoiminta ja malminetsintä muodostavat merkittävän tulolähteen monelle perheelle. Ivalossa auto- ja kylmättestaus ovat kasvaneet merkittävästi viimeisten vuosien aikana ja se on mer-

kittävä työllistäjä alueella. Utsjoella kalastusmatkailu Tenojoen ympärillä on ollut merkittävää vuosikymmenien aikana. Monelle suomalaiselle Teno on henkireikä, johon on kesäisin päästävä yksin tai tietyllä porukalla.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Matkailussa on ollut haastava vuosi koko seutukunnassa. Piristystä toi kesän kotimaan matkailijoiden virta Norjaan. Myös rajakaupan tilanne on haastava, kun norjalaiset eivät ole päässeet ostoksille Suomen puolelle. Tällä hetkellä käydään keskustelua Tenon lohenkalastuksen keskeyttämistä ensi kesäkaudella. Kalastusmatkailu on merkittävä elinkeino alueella. Jos Tenon kalastusmatkailu loppuisi kokonaan, tarkoittaisi se yli 4 milj. euron tulomenetystä Utsjoen aluetaloudesta. Asiaan liittyen on muodostettu äkillisen rakennemuutoksen työryhmä.

Kuljetusalan haasteet ovat lisääntyneet matkailun vähentyneiden kuljetustarpeiden myötä ja tulevaisuuden näkymät ovat kytköksissä kansainvälisen matkailun elpymiseen. Vain yksittäiset henkilökuljetusyrietykset ovat hyötyneet korona-aikana, kun vuoroja on lisätty henkilörajoitusten vuoksi esim. työmatka- ja koulukuljetuksissa.

Pohjois-Lapin seutukunnassa on rakennettu merkittävästi. Utsjoella koulurakennukset ovat valmistuneet Karigasniemelle ja Utsjoelle. Nuorgamin koulurakennuksen suunnittelu on käynnissä. Ivalossa ja Sodankylässä isot koulurakennustyömaat valmistuvat vuonna 2022. Yksityisellä puolella rakentaminen on ollut lähinnä matkailurakentamista, jotka valmistuttuaan hiljentävät yksityisen rakentamisen.

Kaivostoiminnalla ja koko mineraaliklusterilla on erittäin merkittävä rooli Sodankylässä. Sodankylässä toimii Kevitsan kaivos. Suljettu Pahtavaaran kaivos tutkii ja etsii mahdollisuuksia avata toimintansa uudelleen. Sakatin kaivoshanke on yksi Euroopan merkittävämpiä esiintymiä ja hankkeessa on käynnistynyt YVA-prosessi, Hankkeen rasiiteena on Natura-suojeltu Viiankiaapa. Yhtiö valmistelee hanketta ja käy sidosryhmäkeskusteluja toteuttamismahdollisuuksista. Alueella toimii useita malminetsintäyhtiöitä ja kunta on suunnitellut palvelukeskusta toiminnan tukemiseksi ja kehittämiseksi.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pohjois-Lapin henkilöstömäärän vuosikehitys painui miinukselle vuoden 2020 toisella neljänneksellä. Kolmannella vuosineljänneksellä näkyi jo käännettä parempaan, mutta henkilöstömäärä oli edelleen edellisvuotta alempi. Matkailualan työvoiman kysyntä on olennainen osa Pohjois-Lapin työvoima kysyntää. Koronapandemian aiheuttama matkailun työvoimatarpeen väheneminen näkyi TE-toimistoon vuonna 2020 ilmoitettujen avointen työpaikkojen määrän vähenemisenä alle puoleen edellisestä vuodesta. Avoimia työpaikkoja ilmoitettiin kuitenkin TE-toimistoon viime vuonnakin lähes 1 700.

Sodankylässä Kevitsan kaivos työllistää edelleen hyvin eikä ole lomauttanut työntekijöitä missään vaiheessa. Kevitsan tilanteen vakaus työllistää hyvin myös alihankintaketjuja ja pitää yllä palvelusektoria alueella. Ivalon testaustoiminta on työllistänyt koronasta huolimatta.

Työvoiman saatavuusongelmat eivät ole väistyneet Pohjois-Lapissakaan. Opetusalalla on pulaa erityisesti varhaiskasvatusopettajista. Koulutettuja varhaiskasvatuksen osaajia on siirtynyt vanhuspuolelle. Teollisuudessa osaavia asentajia on vaikea löytää, mutta asiantuntijatehtäviin saatavuus on parempi. Auton asentajan ammatti on murroksessa. Hoiva-alalla on jatkuva työvoimapula koko alueella, etenkin sairaanhoitajista ja lähihoitajista. Puhtaanapitopuolella on jatkuva pula työntekijöistä tulevaisuudessakin. Myyjä on, mutta erikoismyyjiä on pulaa. Alueelta arvioidaan lähtevän rakennustyöntekijöitä Kemin Metsä Fibren rakennustyömaalle tai Kemijärvelle reissutöihin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Koronaviruksen rajoitustoimet näkyivät viime vuoden keväällä Lapin seutukunnista Pohjois-Lapissa toiseksi eniten. Maaliskuun aikana työttömyys lisääntyi 68 % ja huhtikuu loppuun mennessä jo 134 % verrattuna helmikuuhun. Työttömyys on korkeimmista lukemista laskenut, mutta työttömien määrä on edelleen viime vuoden maaliskuun nousseissa lukemissa. Vuodenvaihteessa työttömiä oli edelleen yli 80 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Vaikka alkuvuoden kehitys on tilannetta hieman parantunut, koronaa edeltävään tilanteeseen on matkaa. Ravintolatoimintaan kohdistuneet maaliskuiset rajoitustoimet heikensivät tilannetta entisestään. Työttömyyden kääntyminen vahvemmin alenevaksi on kiinni kansainvälisen matkailun elpymisestä ja lähirajaliikenteen normalisoitumisesta.

Seutukunnan kunnissa koronatilanne ja matkailualan notkahdus on näkynyt erityisesti Inarin ja Utsjoen työttömyyden kasvuna. Sodankylän parempaan tilanteeseen on vaikuttanut se, että Kevitsan kaivos ei ole lomauttanut työntekijöitä missään vaiheessa ja on ylläpitänyt työllisyyttä myös alihankintaketjuissaan ja palvelusektorilla. Yritysten mahdolliset lopettamiset, konkurssit, kuljetusalan tiukka tilanne ja koulurakennustyömaiden valmistuminen tuovat epävarmuustekijöitä työttömyyden kehitykseen.

Työttömyyden kasvu on kohdistunut palvelualan työvoiman ikärakenteesta johtuen erityisesti alle 50-vuotiaisiin. Työttömyyksien pitkittymisen myötä pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt voimakkaammin kuin Lapissa keskimäärin. Alueen kunnista Sodankylä on mukana Lapin työllisyyden kuntakokeilussa. Kuntakokeiluun siirtyi maaliskuussa 245 sodankyläistä työnhakijaa, joista työttömiä 175.

Verkkajulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-327-701-4

Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi
Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi